BILAG

TIL

BERETNING

TIL

FOLKETINGET

AFGIVET AF

DEN AF FOLKETINGET UNDER 25. OKTOBER 1950 NEDSATTE
KOMMISSION I HENHOLD TIL GRUNDLOVENS § 45

XIII 1—6

SUPPLEMENT TIL DE TIDLIGERE AFGIVNE BERETNINGER IV-XI VEDRØRENDE REGERING OG RIGSDAG SAMT FORSKELLIGE MINISTERIER UNDER BESÆTTELSEN

AFGIVET PÅ GRUNDLAG AF TYSKE DOKUMENTER
MED DANSK OVERSÆTTELSE

BIND 6

DANSK OVERSÆTTELSE

Afsnit B—F

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1954

B.

UDENRIGSMINISTERIET
UNDER
BESÆTTELSEN

1.

Presse, handelsaftaler og gesandtskabet i Berlin

(Oversættelser)

444.

Telegram fra Renthe-Fink ang. ordningen af forholdet til pressen og forbud mod tyskfjendtlige film.

11. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 11. april 1940 kl. 5.06
Modtaget: — 11. — — - 10.15

Nr. 290 af 10. 4. CITISSIME!

I besvarelse af telegram af 9. nr. 304*) og telegram af 10. nr. 309**)

1.) Presseafdelingen har optaget forbindelse med de øverste militære kommandoinstanser og fastlagt samarbejdet m. h. t. ledelse og kontrol af dette lands presse.

2.) Med de herværende tyske korrespondenter aftaltes regelmæssige drøftelser med henblik på ensartede korrespondancer til tysk presse. I vigtige spørgsmål skal korrespondenterne telefonere.

3.) Med det danske udenrigsministerium blev aftalt, at pressereferenten sammen med udenrigsministeriets pressechef overtager kontrol med meddelelser, der skal gives den danske presse. Med pressechef er det løbende samarbejde i denne retning sikret; indtil fjernskriver er blevet oprettet mellem det officielle Ritzaubureau og gesandtskabet, indsender udenrigsministeriet alle tvivlsomme meddelelser fra pressereferenterne telefonisk til bedømmelse og afgørelse. På lignende måde vil meddelelser fra de øvrige telegrambureauer såsom STB, Scannews, United Press, Associated Press etc. blive kontroleret.

Ligeledes blev aftalt fælles kontrolerende føling med vore herværende store hovedstadsblade og provinspressebureauer for at øve ønsket indflydelse på kommentarer og ledende artikler.

Korrespondancer fra herværende neutrale korrespondenter vil med henblik på ensartede beretninger vedrørende Danmark blive bedømt undet eet.

Spørgsmålet om de store hovedstadsblades og telegrambureauernes hidtidige Londoner og Pariser korrespondenters fremtidige virksomhed lod man fortsat stå åbent, da dette er afhængigt af personspørgsmål, og i så henseende udbedes Deres instruks.

Udenrigsministeriet vil principielt give pressen instruks om kun at offentliggøre Ritzau angående militære begivenheder i Danmark. Alle aftaler truffet i bedste forståelse med udenrigsministeriets kompetente kontor. Pressereferenten tilsagde bistand til at bedømme billeder til dansk presse så hurtigt som muligt.

4.) Følgende film blev efter indsigelse taget af programmet på grund af tyskfjendtlig tendens:

1.) Spionage
2.) Det ligger i luften
3.) En englænders hjem
4.) Paramount ugerevy

5.) Om fjernskriverforbindelse med[1]) Auswärtiges Amt, der også af andre grunde er påtrængende nødvendig, er der allerede fremsat telefonisk anmodning. Det foreslås teknisk at gennemføre dette samtidig med planlagt fjernskriverforbindelse [med] værnemagtens overkommando, dog med særlig ledning.

Renthe-Fink.

*) P 8386
**) P 6399
[1]) Den tyske original har her „und" („og"), hvilket øjensynlig er en fejlskrift.

445.

Instruks fra dr. Schmidt om, at større nyheder kun må optages i den danske presse efter udtrykkelig tilladelse af rigsudenrigsminister v. Ribbentrop eller OKW.

24. april 1940.

Berlin, den 24. april 1940. *e.o.P. 7534.*

Diplogerma
København
Nr. 416. *CITISSIME!*

Chiffertelegram
(hemmelig chifferkode)

Bekræftende mine telefonsamtaler natten den 21.—22. og den udtrykkelige instruks til den derværende pressereferent bestemmes herved påny, at ingen politiske eller militære nyheder af mere end almindelig betydning må optages i den derværende presse uden at være blevet godkendt af rigsudenrigsministeren, henh. for rent militære nyheders vedkommende af hærens øverstkommanderende, Berlin. Den derværende øverstkommanderende får tilsvarende instruks fra OKW.

Dr. Schmidt.

446.

Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. 1) det danske cirkulære til gesandterne om besættelsen 2) danske handelsforhandlinger med andre stater.

3. maj 1940.

Berlin, den 3. maj 1940 *til Pol. VI 1222*

Statssekretæren
Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Diplogerma *København.*
Nr. 451.

Chiffertelegram
(hemmelig kode).

Rigsudenrigsministeren er indforstået med udkast til cirkulære til danske udenrigsmissioner.

Hvad angår den i den afsluttende sætning omtalte påtænkte udsendelse af danske handelsdelegationer, er vi indforstået hermed under den selvfølgelige forudsætning, at

instrukserne for sådanne handelsoverenskomstforhandlinger gives i snævreste forståelse og kun med vort samtykke, således som det iøvrigt allerede følger af situationen med hensyn til transportforholdene.

Anmoder Dem om at meddele dette til hr. Munch samtidig med vor indforståelse.

Weizsäcker.

Før afgang
Til behagelig medpåtegning:
ambassadør Ritter
ministerialdirektør Wiehl.

Bemærk[1]*):*
Den sidste sætning er indføjet på foranledning af ambassadør Ritter.

[1]) Den tyske original har: „P.N.", formentlig = pro notitia.

447.

Telegram fra Renthe-Fink ang. anmodning fra det danske udenrigsministerium om, at upolitiske telegrammer fra Reuter og Havas tillades.

3. maj 1940.

Telegram

København 3. maj 1940
Modtaget 3. maj 1940 kl. 15,50.

Nr. 439/03

Auswärtig Berlin.

Til presseafdelingen.

Det danske udenrigsministerium har fremsat anmodning om, at Reuter- og Havasmeddelelser af upolitisk karakter frigives til salg til den danske presse gennem Ritzaus Bureau. Godkendelse af ordningen er foreløbig gjort afhængig af udenrigsministeriets garanti for, at overhovedet kun upolitiske meddelelser fra nævnte kilder uden angivelse af oprindelse kan optages. Udenrigsministeriet afgav denne garanti. Ved referater af politiske taler fra kilderne Reuter og Havas skal gesandtskabets presseafdeling alene træffe afgørelsen. Dette blev også på tilfredsstillende måde gennemført ved den sidste Chamberlaintale. Af hensyn til en mere levende opsætning i den herværende presse anbefales godkendelse af den foreslåede ordning mellem udenrigsministeriet og gesandtskabets presseafdeling.

Renthe-Fink.

448.

Telegram fra ministerialdirektør Clodius ang. danske handelsforhandlinger med Rusland.

24. maj 1940.

Fjernskriver hemmeligt.

Berlin, den 24. maj 1940. *til W V 1895.*

Diplogerma *København*
Nr. ....

Referent: Legationsråd v. Scherpenberg.

Telegram

Under henvisning til telegrafisk indberetning 460 af 6.

Ambassaden i Moskva telegraferer[1]):

„Efter hvad den herværende danske gesandt meddeler mig, har Sovjetregeringen overfor ham erklæret sig parat til at indlede økonomiske forhandlinger med Danmark. Bolt-Jørgensen flyver i morgen over Stockholm til København for at indhente instrukser fra sin regering."

Slut telegrafisk indberetning Moskva.

Anmoder med henblik på de i henhold til telegrafisk instruks 451 af 3. afgivne erklæringer og den fra dansk side erklærede indforståelse hermed at drage omsorg for, at Bolt-Jørgensens instrukser er i overensstemmelse med vore ønsker, for at eventuelle dansk-russiske aftaler ikke skal komme i strid med vore interesser. Vi foreslår, at Bolt-Jørgensen inden tilbageflyvningen til Moskva her i Berlin træder i forbindelse med Auswärtiges Amt og Walter.

Anmoder såvidt muligt om omgående telegrafisk indberetning, som i hvert fald må foreligge her før Bolt-Jørgensens eventuelle besøg i Berlin.

Clodius.

Før afgang:
Forelægges
ambassadør Ritter.

---

[1]) Her er med håndskrift tilføjet: „den 28. maj".

449.

Instruks fra ambassadør Ritter ang. danske handelsforhandlinger med Letland, Schweiz og Rusland.

3. juni 1940.

Berlin, den 3. juni 1940. *W V 2070*

Diplogerma
København
nr. .... *CITISSIME!*

Direktor Wirtschaft.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I besvarelse af telegrafiske indberetninger nr. 610 af 2.6., nr. 611 af 3.6. og nr. 621 af 4.6.

1) Jeg anmoder hr. gesandten om straks at opsøge udenrigsministeren og meddele ham følgende:

Vi gjorde vor tilslutning til selvstændige danske økonomiske forhandlinger afhængig af den i telegrafisk indberetning 451 af 3. maj præciserede forudsætning. Den af den danske regering indledte fremgangsmåde overfor Letland og Schweiz afviger herfra, da forhandlingerne allerede er i gang, uden at den forudgående forståelse om forhandlingsemnerne, som vi anser for nødvendig, er blevet tilvejebragt af den danske regering. Rigsregeringen er ikke indforstået hermed og anmoder om udsættelse af disse forhandlinger, indtil overensstemmelse mellem tyske og danske interesser er tilvejebragt. Rigsregeringen anmoder om i fremtidige tilfælde nøje at holde sig til den med den danske regering aftalte fremgangsmåde.

2) Jeg vil være til rådighed for gesandt Bolt-Jørgensen fredag formiddag. Såfremt Deres tjenstlige forretninger tillader det, anmodes De om ligeledes i 1—2 dage at være nærværende i Berlin, for at den tyske indstilling til den danske handelspolitik endnu en gang kan drøftes i enkeltheder.

Det under nr. 1) omhandlede skridt overfor den danske udenrigsminister må foretages inden Deres afrejse.

Ritter.

Ved Pers. M
Gesandt Schroeder
til medpåtegning.

450.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med statssekretær Arends, Hamburg.

6. september 1940.

Statssekretæren nr. 672. *Berlin, den 6. september 1940.*

Rigsstatholder Kaufmann, Hamborg, har i dag ladet sin statssekretær, *Arends*, sammen med yderligere en herre opsøge mig for at overrække mig vedlagte brev fra statholderen til rigsudenrigsministeren. Hr. Arends anmodede ved samme lejlighed om en samtale førstkommende onsdag (11.9.) med rigsudenrigsministeren vedr. Danmark.

Under forbehold af rigsudenrigsministerens opfattelse af de spørgsmål, der berørtes, har jeg meddelt hr. Arends følgende:

a) jeg anså det ikke for sandsynligt, at rigsudenrigsministeren ville modtage den danske generalkonsul *Yde* (Hamborg) med forbigåelse af gesandt Zahle.
b) Danmarks indrepolitiske tilpasning til Tyskland bliver som bekendt allerede fremmet via SS. At tiden allerede skulle være moden til at fjerne ministeriet Stauning, troede jeg ikke; foreløbig vil det være bedre at overlade det nuværende ministerium ansvaret for de uundgåelige upopulære forholdsregler, som den nærmeste tid vil bringe.
c) At statssekretær Arends holder foredrag i den dansk-tyske forening i København om byggeplaner i Hamborg, forekom mig ret uskyldigt. At rigsstatholderen selv foretager en rejse til København, forekom mig derimod for vidtgående.

Til gesandt von Grundherr med anmodning om forelæggelse for rigsudenrigsministeren.

sign. **Weizsäcker.**

451.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Zahle.

12. september 1940.

Statssekretæren nr. 697. *Berlin, den 12. september 1940.*

Den *danske* gesandt besøgte mig i dag i Auswärtiges Amt uden nogen bestemt foranledning. Hvis det ikke drejede sig om en ren høflighedsvisit, skyldes Zahles henvendelse måske, at han er kommet under vejr med, at den danske generalkonsul Yde i Hamborg søger kontakt med rigsudenrigsministeren bag Zahles ryg.

sign. **Weizsäcker.**

452.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. den danske marineattaché.

9. august 1941.

Statssekretæren nr. 504. *Berlin, den 9. august 1941*

Den *danske* gesandt meddelte mig i dag, hvad jeg hidtil ikke havde været opmærksom på, at vi gennem vor marineattaché i København havde krævet den danske marineattaché i Berlin tilbagekaldt. Denne danske søofficer havde ikke overfor sine kolleger i Berlin iagttaget den nødvendige tilbageholdenhed.

Imidlertid har efter gesandt Mohrs skildring hans marineattaché indfundet sig hos storadmiral Raeders stabschef for at spørge denne om grunden til, at han var blevet persona non grata, da han selv vidste sig ganske fri for skyld. Hos krigsmarinens øverstkommanderence var det så blevet sagt til danskeren, at de konkrete bebrejdelser, som kunne rejses, ikke for tiden kunne meddeles ham; dertil var det for tidligt.

Gesandt Mohr tilføjede hos mig, at hans marineattaché naturligvis følte sig nedtrykt, når han skulle vende tilbage til sit hjemland med de bebrejdelser, som var rettet mod ham. Det ville også skade hans karriere. Af denne grund ville det naturligvis være vigtigt for ham om muligt at høre noget mere.

Jeg sagde til gesandt Mohr, at jeg ikke kendte til sagen, jeg måtte selv først forhøre mig on sammenhængen.

Hermed

til gesandt *Eisenlohr*

med anmodning om at informere mig om, hvorvidt der kan meddeles danskeren et eller andet.

sign. **Weizsäcker.**

453.

Telegram fra dr. Best ang. igangsættelse af Skamlebæk kortbølgesender.

5. februar 1944.

Hemmelig rigssag

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 5. februar 1944 kl. 15,00.
Modtaget: — 5. — — - 24,00.

Nr. 157 af 5.2.

For i overensstemmelse med rigsudenrigsministerens ønske propagandamæssigt at kunne påvirke de oversøiske udlandsdanskere er det påtænkt igen at sætte den danske kortbølgesender Skamlebæk på bølgelængde 31,51 m (9520 kilohertz), som blev standset den 9. april 940, i drift.

I den tid en sådan propaganda bedst egnede tid fra kl. 23 til 24 benyttes denne bølgelængde imidlrtid af en tysk radiostation. Jeg anmoder derfor indtrængende om, at denne bølgelængde der på basis af internationale førkrigsaftaler er reserveret Danmark, hurtigt frigives i de angivne tid.

Dr. Best.

2.

Afbrydelsen af den diplomatiske forbindelse med en række stater

---

(Oversættelser)

454.

Telegram fra Renthe-Fink ang. arrestation af den engelske og den franske gesandt.

11. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 11.4.40 kl. 5,07.
Ankommet — 11.4.40 - 8,15.

Nr. 288 af 10. april 1940.

Tysk Sonderkommando foretog i går morges ransagning af det herværende britiske gesandtskab. Den engelske gesandt og frue samt hele gesandtskabspersonalet sattes nogle timer under midlertidig arrest. Hemmelige sager af betydning synes ikke at være fundet. De er antagelig kort forinden blevet tilintetgjort af englænderne. Også medlemmer af det franske gesandtskab blev midlertidigt sat under arrest. Har omgående efter at være blevet bekendt med dette foranlediget, at forholdsreglerne mod fjendtlige diplomater ophæves og for fremtiden undlades. Angående tilbagegivelse af engelske gesandtskabsakter, der efter sigende skal være beslaglagt af Sonderkommando, har jeg foretaget henvendelse til de militære myndigheder.

Renthe Fink.

455.

Telegram fra Renthe-Fink ang. det polske gesandtskabs arkiv.

12. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 12. april 1940 — kl. 07,55.
Modtaget: — 12. — — — - 11,35.

Nr. 295 af 12.4.

I anledning af understatssekretær Gaus' telefonopringning i går.

Sikring af det tidligere polske gesandtskabs arkiv er sket som beordret. Indholdet af de 5 sække er endnu ikke gennemgået. Det må antages, at det polske gesandtskab, om ikke allerede tidligere, så i de tidlige morgentimer den 9. april, da vore første troppeafdelinger trængte ind, ligesom det engelske og franske gesandtskab har ødelagt sit hemmelige materiale.

Renthe-Fink.

456.

Notits af gesandt v. Dörnberg ang. USAs overtagelse af beskyttelsen af engelske og franske interesser.

13. april 1940.

GESANDT FRIHERRE v. DÖRNBERG

Notits

Gesandt von Renthe-Fink meddeler just nu i telefonen, at den danske regering overfor ham har bebudet en note, i hvilken den meddeler, at amerikanerne har overtaget beskyttelsen af de engelske og franske interesser i Danmark. Den amerikanske gesandt har ligeledes meldt sig hos von Renthe-Fink. von Renthe-Fink antager, at den amerikanske gesandt vil give ham samme meddelelse.

Efter at medlemmerne af det engelske og det franske gesandtskab har forladt deres bygninger, er der i begge huse efterladt medlemmer af det amerikanske gesandtskab, som allerede gennem nogen tid har opholdt sig dèr.

Understatssekretær Gaus og jeg er af den opfattelse, at man udfra principielle overvejelser bør respektere amerikaneres beskyttelse af disse landes interesser. Da gesandt von Renthe-Fink har anmodet om snarest muligt at få et direktiv, anmoder jeg om, at rigsudenrigsministerens afgørelse indhentes.

Det polske gesandtskabs arkiver er som beordret alle blevet beslaglagt. Det polske gesandtskab selv — det drejer sig kun om en etage — vil ved udvidelsen af det tyske gesandtskabs stab blive anvendt som kontor.

Forelægges hermed

rigsudenrigsministerens kontor.

Berlin, den 13. april 1940

Dörnberg.

Rigsudenrigsministeren har givet sin tilslutning til, at De Forenede Stater overtager beskyttelsen af de franske og engelske interesser i Danmark. Gesandtskabet i København er underrettet.

Forelægges hermed

statssekretæren.

Berlin, den 13. april 1940

Dörnberg.

457.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. hjemsendelse af den norske gesandt Esmarck.

2. maj 1940.

Afskrift.

Berlin, den 2. maj 1940. *e.o. Pol VI 1101*

Rigsudenrigsministeren
Statssekretæren
Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Diplogerma
København
nr. 448

Referent: VLR v. Grundherr.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Kong Haakons og hans regerings mangel på forståelse af de tyske planer i Norge, deres fjendtlige holdning overfor Tyskland, som de navnlig har vist åbent i de sidste dage, og deres militære samarbejde med vestmagterne har foranlediget os til at forlange, at den norske gesandt afrejser fra Berlin.

Under hensyn til de snævre forbindelser, der består mellem den tyske og den danske regering, men navnlig i betragtning af at Danmark står under den tyske værnemagts beskyttelse, kan det ikke længere tolereres, at den norske gesandt i København som repræsentant for en magt, der militært samarbejder med Tysklands fjender, forbliver i Danmark.

Jeg anmoder Dem derfor om at anmode den derværende regering om at bevæge den norske gesandt i København til at forlade Danmark.

Jeg anmoder Dem om ikke selv at komme ind på spørgsmålet om den danske gesandt i Norge.

Ribbentrop.

Før afgang:
Protokol.

458.

Instruks fra understatssekretær E. Woermann ang. oprettelse af spærrezone for udenlandske militærattacheer.

[?] maj 1940.

Berlin, den maj 1940. *til Pol. I M 6280 hemmelig.*

Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Diplogerma *København*
nr. .... af ....

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I anledning af telegrafisk indberetning nr. 437 af 2.d.m.

Anmoder Dem om at erklære Danmark, med undtagelse af den smalle stribe på Sjælland, for spærreområde for samtlige udenlandske militærattacheer. Såfremt den ame-

rikanske marine- og luftattaché er den eneste udenlandske militærattaché i København, anmoder jeg alligevel om, at det meddeles, at det drejer sig om en principiel forholdsregel.

Jeg vil være taknemlig, hvis den øverstkommanderende vil træffe forholdsregler og der af gesandten gives meddelelse derom til den danske udenrigsminister med anmodning om videre foranstaltning.

Woermann.

Pol. VI
til behagelig medpåtegning.

459.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den norske gesandt Esmarck.

7. maj 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 7. maj 1940 kl. 12,10.
Modtaget, — 7. — — - 13,20.

Nr. 464 af 7.5. CITISSIME!

Under henvisning til Deres telegram nr. 448*) af 2. maj og telegrafisk indberetning nr. 458 af 6. maj.

Den norske gesandt Esmarch og gesandtskabspersonalet afrejser senest 9. maj.

Udenrigsministeren sonderede, om der kunne træffes en ordning, således at hr. Esmarch kunne forblive her som chargé d'affaires for at varetage de i Danmark boende nordmænds interesser og holde forbindelsen med det norske administrationsråd i Oslo vedlige. Jeg svarede i overensstemmelse med instruksen, at jeg måtte fastholde, at den norske gesandt skulle formås til at forlade Danmark.

Renthe-Fink.

*) Pol VI 1101

460.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Zahle om Danmarks anerkendelse af Slovakiet.

17. juli 1940.

Statssekretæren nr. 570

Berlin, den 17. juli 1940.

Den *danske* gesandt spurgte mig i dag, om beskikkelse af en dansk generalkonsul i Bratislava måske var mindre opportunt på grund af de øjeblikkelige indre forhold i Slovakiet. Jeg svarede hr. Zahle, at der i Slovakiet faktisk foreligger visse personlige modsætninger, som dog intet har at gøre med Slovakiets øjeblikkelige kurs. Herfra forelå der ingen indvendinger imod beskikkelse af en dansk konsul i Bratislava.

Den danske regering vil i dette øjemed forinden officielt anerkende Slovakiet, hvilket den hidtil har undladt.

Weizsäcker.

461.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om lukning af de amerikanske konsulater.

22. juni 1941.

Hemmeligt.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 22. juni 1941 kl. 0,20.
Modtaget: — 22. — — - 2,30.

Nr. 793 af 21.6.

I besvarelse af telegrafisk instruks multex 393 af 19.6.*)

Har straks efter modtagelsen af Deres instruks i aften opsøgt udenrigsminister von Scavenius på hans landsted og underrettet ham om situationen og om vort ønske, i hvilken forbindelse jeg navnlig henviste til nødvendigheden af europæisk solidaritet. Udenrigsministeren sagde, at de forholdsregler, som vi ønskede overfor USA, naturligvis var af meget tungtvejende betydning for et lille land som Danmark, men viste glædeligvis absolut forståelse for det tyske krav om overfor USA at vise europæisk solidaritet. Han vil i regeringen og overfor kongen gå ind herfor. Han forudser ganske vist en vis modstand, som han dog tror at kunne overvinde. Da de vigtigste regeringsmedlemmer søndagen over opholder sig udenbys, vil regeringsdrøftelser finde sted mandag eller tirsdag.

Renthe-Fink.

*) Pol IX 3276 hemmeligt II

462.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings stilling til lukning af de amerikanske konsulater.

24. juni 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 24. juni 1941 kl. 14,35.
Modtaget: — 24. — — - 15,05.

Fjernskriver-telegram nr. 813 af 24.6. CITISSIME.

Auswärtig Berlin.

Under henvisning til telegrafisk instruks nr. multex 393*) af 19.6. og telegrafisk indberetning nr. 798 af 21.6.

I ministermødet i går er spørgsmålet, om Danmark skal slutte sig til de tyske skridt imod amerikanske konsulater og American Express Company, blevet drøftet. Udenrigsminister Scavenius er stærkt gået ind for det tyske standpunkt og har opnået, at den danske regering vil træffe tilsvarende forholdsregler. Også her fastsættes som afrejsetermin den 15. juli. Meddelelsen til den amerikanske chargé d'affaires sker i morgen eller i overmorgen. Udbeder mig telegrafisk instruks, om afrejsen af derværende amerikanere ordnes af rigsregeringen, og hvilke planer der foreligger.

Renthe-Fink.

*) Pol IX 3276 hemmeligt II

463.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om gesandtskabet i Mexico.

13. november 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(kodeskriver)

København, den 13. november 1941 kl. 18,10.
Modtaget: — 13. — — - 19,05.

Nr. 1471 af 13.11.

Under henvisning til skriftlig indberetning af 2. juli 1940 Ausw/52.

Udenrigsminister v. Scavenius meddelte mig, at han påtænkte at tilbagekalde det danske gesandtskab i Mexico, som alligevel næppe længere havde nogen opgaver. Ganske vist havde chargé d'affaires Jørgensen optrådt godt og afvist ethvert pres fra Kauffmann. Da der dog i fremtiden vel måtte regnes med forøget amerikansk og engelsk indflydelse i Mexico, ville Jørgensens stilling, navnlig da han også havde til opgave indenfor sit gesandtskabsområde at afskedige honorære konsuler med britisk statsborgerret (Monterry, Tampico, Vera Cruz, Medellin, Maracaibo, Callao, Molendo og Gonaives) sikkert blive mere og mere vanskelig.

Udbeder mig instruks, om og i givet fald hvor der foreligger tysk interesse.

Renthe-Fink.

464.

Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. Danmarks holdning overfor USA.

[?] december 1941.

Hemmelig rigssag.

. . . . . .
København.

December [194]1.

Statssekretæren
Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Gesandt v. Grundherr

Vedrører: Forespørgsel hos den danske regering angående USA-chargé d'affaires' afrejse og afbrydelse af de diplomatiske forbindelser mellem Danmark og USA.

Til den befuldmægtigede.

Udbeder mig telegrafisk, uden at De dog direkte skal spørge den danske regering, Deres opfattelse af, hvorledes den danske regering formentlig vil forholde sig overfor følgende to alternativer, som den i givet fald vil blive stillet overfor herfra, og hvorledes den offentlige mening i Danmark vil reagere:

1.) Formel afbrydelse af de diplomatiske forbindelser mellem Danmark og USA.
2.) Dansk krigserklæring til USA.

Indforstået med de i telegrafisk indberetning nr. 1613 af 13.12. omtalte forholdsregler.

Weizsäcker.

465.

Telegram fra Renthe-Fink ang. Danmarks holdning overfor USA.

16. december 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 16. december 1941 kl. 16,35.
Modtaget: — 16. — — - 17,20.

Nr. 1622 af 16.12.41. CITO!

Under henvisning til telegrafiske indberetninger 1613*) og 1618**) af 13. og 15.d.m.

Danmark er ganske vist også efter besættelsen forblevet en ikke-krigsførende stat, men har dog efter vort forlangende lukket først de engelske, franske, polske og norske repræsentationer og derpå efter udbrudet af krigen med Holland og Belgien også disse

*) ved Pol IX
**) ved Pol VI

landes missioner og konsulater og foranlediget, at personalet forlader Danmark. Med hensyn til Sovjetunionen har den danske regering som udtryk for en europæisk solidaritetshandling af sig selv afbrudt forbindelsen. Med henblik på den danske udenrigsministers udtalelse i går, at USAs indtræden i krigen af tvingende grunde måtte føre til en stadig større europæisk solidaritet, og at, hvilket jeg ønsker at tilføje, ansvaret for krigen mellem Tyskland og USA efter hans opfattelse utvetydigt faldt på USA, rejser sig efter mit skøn det spørgsmål, om det skal henstilles til den danske regering, at den af sig selv som udtryk for en europæisk solidaritetshandling lukker USAs gesandtskab og udleverer pas til personalet. Til trods for dens økonomiske interesser i USA turde beslutningen blive lettet for den danske regering på grund af USAs optræden i sagen Kauffmann og ved, at den allerede tidligere efter vor henstilling af samme grund har lukket USAs konsulater. Udbeder mig instruks med hensyn til min videre holdning.

Renthe-Fink.

466.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings stilling til brud med USA.

17. december 1941.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 17. december 1941 kl. 23,45.
Modtaget, — 18. — — - 0,40.

Nr. 1627 af 17.12. CITISSIME NATEKSPEDITION!

Til statssekretæren personlig.

I besvarelse af telegram af 16. nr. 1549*)

Medens blot hjemsendelse af det amerikanske gesandtskab uden vanskeligheder vil blive foranlediget af den danske regering efter vort ønske, vil formel afbrydelse af forbindelserne med USA kun kunne ske efter stærkt pres og udløse en dybtgående reaktion i befolkningen. Ikke udelukket, at nuværende regering går i stykker herpå.

Til krigserklæring mod USA vil ingen dansk regering kunne formås.

Renthe-Fink.

*) Pol VI 1383 hemmelig rigssag.

467.

Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. hjemsendelse af det amerikanske gesandtskab.

19. december 1941.

Hemmelig rigssag.

Afskrift. *til Pol. VI 1393 hemmelig rigssag*

Berlin, den 19. december 1941.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Påtegning som hemmelig rigssag.

Diplogerma
København
Nr. 1561. *CITO!*

Referent: Gesandt v. Grundherr.
Vedrører: USA-gesandtskabets afrejse fra Danmark.

Til den befuldmægtigede.

I besvarelse af nr. 1627.

I betragtning af den tysk-amerikanske krigs udbrud må De Forenede Staters gesandtskab selvfølgelig forlade det af tyske tropper besatte Danmark. Formen, som den danske regering vælger herfor, kan overlades til den selv. Den har her lejlighed til på iøjnefaldende måde at vise, at den bekender sig til det nye Europa.

Weizsäcker.

afsendt: 20.12 — 0,35

468.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om Danmarks forhold til USA.

21. december 1941.

Hemmelig rigssag.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 21. december 1941 kl. 01,45.
Modtaget — 21. — — - 3,35.
Nr. 1640 af 20.12.41. CITO!

I besvarelse af telegram af 19. nr. 1561*)

Udenrigsministeren udtalte, at den danske regering selvfølgelig vil sørge for, at USAs gesandtskab forlader Danmark, og var taknemlig for, at det blev overladt til den danske

*) Pol VI 1393 hemmelig rigssag

regering at vælge formen. Scavenius betonede, at han var absolut klar over, at Danmark måtte følge den europæiske linie og også overfor USA måtte tage hensyn hertil. På min henvisning til, at den danske regering nu havde lejlighed til på iøjnefaldende måde at vise, at den bekendte sig til Europas nyordning, svarede han dog, at hvis Danmark indtog en for skarp holdning, kunne USA benytte dette som anledning til repressalier og måske oven i købet behandle Danmark som krigsførende stat. Bortset fra skibe og tilgodehavender i USA var han navnlig bekymret for Grønland, endvidere ville det danske folk gøre ham og hans tyskvenlige politik ansvarlig for alle forholdsregler, som USA før eller senere måtte gribe til overfor Danmark, og bebrejde ham, at han havde forrådt de øvrige nationale interesser. I betragtning af hans landsmænds tiltagende frygt for at blive inddraget yderligere i stormagternes opgør og sluttelig i selve krigen kunne han ikke regne med at få regeringens tilslutning til skridt, der kunne skærpe modsætningerne mellem Danmark og USA.

Har indtryk af, at Scavenius vil bestræbe sig på at finde en løsning ved en regeringserklæring, der skal offentliggøres ..... (klartekst mangler) USA-gesandtskabets afrejse, hvorved vore forventninger imødekommes og der samtidig tages hensyn til danske bekymringer.

Renthe-Fink.

469.

Telegram fra Renthe-Fink ang. Schweiz' overtagelse af beskyttelsen af amerikanske interesser.

23. december 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 23. december 1941 kl. 22,10.
Modtaget: — 23. — — - 23,15.

Nr. 1650 af 23.12.

Til Auswärtig Berlin

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 1640*) af 20.12.41.

1.) Den herværende schweiziske honorære generalkonsul har meddelt det danske udenrigsministerium, at han er bemyndiget til i givet fald at overtage varetagelsen af de amerikanske interesser i Danmark. Det danske udenrigsministerium har taget meddelelsen til efterretning og forbeholdt sig et svar, om hvilket der vil blive forhandlet med mig.

2.) Den danske regering har 20.12. meddelt den herværende amerikanske chargé d'affaires, at det amerikanske gesandtskab må lukkes.

3.) Den amerikanske chargé d'affaires har derefter i dag aftalt med den danske udenrigsminister, at varetagelsen af de amerikanske interesser som følge af, at De Forenede Staters legation i København på den danske regerings foranledning skal lukkes, er blevet overdraget til det schweiziske generalkonsulat, som foreløbig også vil overtage varetagelsen af sådanne staters interesser, for hvilke USA hidtil har været beskyttelsesmagt.

Renthe-Fink.

*) Pol VI

470.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. Danmarks afbrydelse af forbindelsen med Brasilien.

26. februar 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Særtog, den 26. februar 1942 kl. 19,50.
Modtaget: — 26. — — - 20,15.

Nr. 194 af 26.2.

Rigsudenrigsministeren 37/R42

I toget, den 25. februar 1942

1.) Auswärtiges Amt's chiffreringskontor
2.) Diplogerma København

I henhold til telegram nr. 161 af 2.2.

I overenstemmelse med den italienske regering har vi henvendt os til regeringerne i de stater, der er tilsluttet tremagtspagten, med ønsket om, at også disse stater afbryder de diplomatiske forbindelser med de mellem- og sydamerikanske stater, som på deres side har besluttet sig til et sådant skridt overfor Tyskland, Italien og Japan. I denne forbindelse synes det nødvendigt, at også det endnu derværende brasilianske gesandtskab forlader Danmark, da hovedsynspunktet for vort skridt er dette, at de endnu i Europa værende repræsentationer for de amerikanske magter, som støtter Roosevelts politik, efter alle vore erfaringer i første række fungerer som spionagecentrer. At den danske regering gerne ser, at dens gesandtskab forbliver i Rio, kan ikke anses for tilstrækkelig grund til at give afkald på, at det brasilianske gesandtskab fjernes fra København.

Telegrafisk indberetning.

Ribbentrop.

Marginalpåtegning:

Videresendt til København som nr. 336.
Telegramkontrollen — 26.2.42 —

471.

Instruks fra understatssekretær E. Woermann ang. Danmarks forbindelse med Brasilien.

8. marts 1942.

Berlin, den 8. marts 1942.

Efter telefonisk meddelelse fra gesandt von *Rintelen* har rigsudenrigsministeren bestemt, at i overensstemmelse med gesandt von Renthe-Finks indberetning skal den danske regering ikke bevæges til at afbryde forbindelsen med Brasilien, men at det er tilstrækkeligt, at den brasilianske gesandt formås til at forlade landet.

Woermann.

472.

Telegram fra Renthe-Fink ang. de udenlandske repræsentationer i København.

25. marts 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 25. marts 1942 kl. 16,30.
Modtaget: — 25. — — . 17,00.

Nr. 423 af 25.3.42. CITO!

I henhold til multex 275*) af 19.3.

I Danmark findes følgende fremmede diplomatiske og udsendte konsulære repræsentationer: gesandtskaber for Argentina, Chile, Finland, Italien, Spanien, Sverige, Tyrkiet samt et schweizisk generalkonsulat, der ligeledes har ret til at benytte kode. Efter USA-gesandtskabets lukning har vi ikke fået konkrete oplysninger, der berettiger mistanke om videresendelse af krigsvigtige oplysninger gennem de herværende udenlandske repræsentationer.

Barandon. **Renthe-Fink.**

*) Pol IV 1004 hemmeligt

473.

Telegram fra dr. Best ang. de danske diplomatiske repræsentationers og de udenlandske legationers stilling.

23. september 1943.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 23. september 1943 kl. 17,20.
Ankommet — 23. — — - 18,15.

Nr. 1121 af 23.9. CITISSIME.

I tilslutning til mit telegram nr. 1103*) af 20.9.43 indberettes følgende:

Når den i mit telegram nr. 1102 af 20.9.43 omhandlede tilstand i Danmark indtræder, må der træffes afgørelse om, hvorledes der fremtidig skal forholdes med de danske gesandtskaber i andre lande og med de fremmede gesandtskaber i København. Der foreligger to muligheder. Enten behandles Danmark fremtidig som krigsmæssigt besatte lande, hvorefter de danske gesandtskaber nedlægges og de fremmede gesandtskaber hjemsendes, eller fiktionen om udenrigspolitisk suverænitet (under tysk kontrol) opretholdes, hvorefter de danske gesandtskaber fortsat består og modtager instrukser fra det af os kontrolerede danske udenrigsministerium, medens de fremmede gesandtskaber i København vedligeholder deres sædvanlige forbindelse ikke blot med det danske udenrigsministerium, men også med den danske konge. Konsekvensen af sidstnævnte mulighed må blive, at danske gesandtskaber, som har indtaget en tvetydig holdning under den nuværende krise, på vor foranledning hjemkaldes, og at nye gesandter udnævnes i deres sted. Om de pågældende stater — især Sverige og Schweiz — vil meddele nye danske gesandter agrément, er et udenrigspolitisk problem, der også berører forholdet mellem riget og de pågældende stater. Jeg henstiller, at man undersøger disse spørgsmål og underretter mig om, hvilket standpunkt man principielt indtager. På grundlag af dette skal jeg til sin tid fremsætte konkrete forslag.

Dr. Best.

*) ved Pol VI

474.

Telegram fra dr. Best ang. hjemsendelsen af den italienske gesandt.

6. december 1943.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 6. december 1943 kl. 17,15.
Modtaget — 6. — — - 17,45.

Nr. 1498 af 6.12.

I besvarelse af telegrafisk instruks 1628*) af 3.12.1943.

De herværende udenlandske gesandter og chargés d'affaires har efter en drøftelse meddelt det danske udenrigsministerium, at efter deres opfattelse er interneringen og hjemsendelsen af det italienske gesandtskab i strid med folkerettens almindelige regler og sædvaner. De har undladt en formel protest, da Danmark er besat område. Det danske udenrigsministerium har taget de fremmede diplomaters meddelelse til efterretning, men ikke gjort officiel brug deraf. De anordnede foranstaltninger gennemføres.

Dr. Best.

*) Prot A 16102 IV 104 udland.

3.

Forholdet til gesandterne i den frie verden

(Oversættelser)

475.

Telegram fra Renthe-Fink ang. det danske udenrigsministeriums cirkulæretelegram af 11. april om besættelsen.

13. april 1940.

Telegram

København, den 13. april 1940.
Modtaget: 13. april 1940 kl. 20,05.

Nr. 301 af 13. 4. 1940.

Auswärtig Berlin.

Hermed følger ordlyden af oversættelse af det cirkulæretelegram, som det danske udenrigsministerium den 11.4. sendte til samtlige danske gesandtskaber og konsulater. Det fik på min foranledning lov at passere. Begyndelsen på cirkulæretelegrammet:

Tyske tropper har natten til i dag[1]) overskredet den danske grænse og har gjort landgang i København og forskellige andre danske havne. I det memorandum, som er blevet tilstillet os af den tyske regering, samt i det tyske opråb, der blev nedkastet fra flyvemaskiner, motiveres besættelsen med, at Tyskland vil foregribe et engelsk angreb og beskytte Danmarks neutralitet, så længe krigen varer. De tyske tropper besætter de vigtigste militære objekter i Danmark. Ifølge memorandummet og opråbet er det den tyske regerings hensigt at sikre kongerigets territoriale integritet, hærens og flådens opretholdelse, folkets frihed og landets fremtidige politiske uafhængighed.

I et af regeringen til det danske folk rettet opråb citeres følgende: Den danske regering har under protest besluttet at ordne landets forhold under hensyn til den besættelse, som har fundet sted, og i sammenhæng hermed [2]) kundgøres følgende: De tyske tropper, der nu befinder sig her i landet, træder i forbindelse med den danske værnemagt, og det er befolkningens pligt at afholde sig fra enhver modstand overfor disse tropper. Den danske regering vil forsøge at sikre det danske folk og vort land imod de af krigsforholdene følgende ulykker og opfordrer derfor befolkningen til rolig og behersket holdning overfor de forhold, som er opstået.[3]) Ro og orden må præge landet, og loyal optræden må udvises overfor alle, som udøver en myndighed.[4]) Etrangeres. Slut på cirkulæretelegrammet.

Renthe-Fink.

---

[1]) Den danske original har her: „natten til 9. april".
[2]) Den danske original: „i henhold hertil".
[3]) Den danske original: „som nu er opstået".
[4]) Den danske original: „som har en myndighed at udøve".

476.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. dansk meddelelse til gesandterne om besættelsen.

15. april 1940.

Afskrift

Berlin, den 15. april 1940.

Diplogerma
København nr. 353.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Under henvisning til Deres telegram nr. 301.

Efter de her foreliggende oplysninger er de danske udenrigsrepræsentationer øjensynlig endnu usikre m. h. t. den holdning, de nu skal indtage. Anmoder Dem derfor straks foranledige hos den danske regering, at den til supplering af sit i det anførte telegram hertil indberettede cirkulæretelegram yderligere instruerer sine udenrigsrepræsentationer i overensstemmelse med følgende:

Tyskland har overtaget beskyttelsen af Danmarks neutralitet og har derved forsikret at ville bevare det danske kongeriges territoriale integritet og politiske uafhængighed. Den danske regering er på dette grundlag kommet til venskabelig forståelse med den tyske regering. Som følge heraf er der skabt et snævert og tillidsfuldt samarbejde mellem danske civile og militære myndigheder og tyske organer. I Danmark hersker fuldstændig ro og orden, det indre økonomiske liv fortsættes uforstyrret. Det er de danske udlandsrepræsentationers opgave at bringe denne situation til de fremmede regeringers kundskab, at indrette hele deres holdning i overensstemmelse hermed og navnlig forme deres forhold til de tyske udlandsrepræsentationer i overensstemmelse med situationen i hjemlandet.

De bemyndiges til i forståelse med Henke, som må underrettes om den danske kode, at tillade den danske regering at anvende kode for hermed overensstemmende instruks såsnart De har overbevist Dem om dens indhold. Jeg anmoder Dem om at få meddelt den danske instruks' ordlyd, for at vi kan underrette vore udenrigsrepræsentationer i samme retning.

R.A.M.

477.

Indberetning fra gesandt Blücher, Helsinki, ang. den danske gesandt Lerches holdning.

20. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Helsinki, den 20. april 1940 kl. 20,50.
Modtaget: — 21. — — - 0,35.
Nr. 189 af 20.4.

I henhold til multex 19*).

Den danske gesandt Lerche opfører sig efter mine indtryk fuldendt korrekt og vedligeholder ligesom tidligere også venskabelige forbindelser med mig.

Den norske gesandt Michelet, som jeg ikke har set siden den 9. april, skal i selskabelige kredse beklage sig over den tyske optræden. Han har overfor repræsentanter for Svenska Presse sammenlignet det tyske krav til Norge med Sovjetregeringens til Finland og betegnet det som lige så brutalt.

Blücher.

*) Pol VI 1004.

478.

Telegram fra Renthe-Fink ang. det danske udenrigsministeriums cirkulæretelegram af 20. april om besættelsen.

21. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 21. april 1940
Modtaget: — 21. — — kl. 1,55.

Nr. 352 af 20. 4.

I besvarelse af telegram af 15. nr. 353*).

Det danske udenrigsministerium sendte den 20. april til sine udenrigsrepræsentationer følgende i oversættelse gengivne chiffrerede cirkulæretelegram:

..... (gruppe ulæselig) danske civile og militære myndigheder har ført en række forhandlinger med tyske civile og militære myndigheder. Det på grund af besættelsen følgende samarbejde med tyske myndigheder, der alle har udvist fuldtud korrekt optræden og hensynsfuldhed, foregår loyalt. Man bestræber sig fra begge sider for, at samarbejdet formes så godt som muligt.[1]) Der hersker ro og orden i landet. Befolkningens daglige liv går uforstyrret videre. Regering og erhvervsorganisationer bestræber sig for at tilpasse nationens økonomiske liv efter den øjeblikkelige situations krav. For tiden føres handelsforhandlinger med en tysk regeringsdelegation. Danske repræsentationer i udlandet anmodes om at gøre udenrigsministre og regeringsembedsmænd i vedkommende lande[2]) bekendt med foranstående. Deres hele holdning bør specielt også overfor tyske udenrigsrepræsentationer nøje svare til den linie, som følges her i betragtning af den givne situation.[3]) Bekræft telegrafisk modtagelse af dette telegram. .... (2 grupper ulæselige).

Ordlyden udgør resultat af indgående forhandlinger med stedfortræderen for den danske udenrigsminister, som bestræbte sig for at finde en formulering, som sagligt imødekommer tyske ønsker uden hos udenrigsrepræsentationerne at fremkalde det indtryk, at instruksen var givet under tysk tryk. Gesandt Mohr anmodede om, at der tages hensyn til, at de tyske troppers indmarch, som af den danske regering og det danske folk føles som et hårdt og skæbnesvangert slag, kun ligger få dage tilbage. I betragtning af nuværende situation ville danske udenrigsrepræsentanter ikke tage telegrafisk instruks fra udenrigsministeriet alvorligt, i hvilken der allerede nu tales om *venskabeligt* samarbejde, men muligvis betvivle telegrammets ægthed. Derved kunne let opnås det modsatte af den tilsigtede virkning.

Udenrigsministerens stedfortræder gav udtryk for den opfattelse, at det efterhånden vil lykkes ved hjælp af mere og mere varmt formede instrukser om forholdet mellem de to lande også følelsesmæssigt at indstille danske udenrigsrepræsentanter på den nye situation.

Anmoder ved videresendelse af dansk instruks til tyske udenrigsrepræsentationer at sikre fortrolig behandling også overfor danske missioner.

Renthe-Fink.

---

*) Pol. VI.
[1]) Den danske original: „for at samarbejdet i det hele taget kan foregå bedst muligt".
[2]) Den danske original: „opholdslande".
[3]) Den danske original: „den linie, som man herhjemme i den givne situation følger".

479.

Indberetning fra den tyske gesandt i Stockholm, fyrsten af Wied, om den danske gesandt Kruses holdning.

21. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Stockholm, den 21. april 1940 kl. 22,20.
Modtaget: — 22. — — - 3,15.

Nr. 547 af 20.4.

I henhold til multex 19*) af 18. april og under henvisning til nr. 418 af 10. april.

Den herværende norske gesandt, Wollebaek, doyen for det diplomatiske korps, har personlig hidtil opført sig korrekt og elskværdigt. Det norske gesandtskab har dog i den officielle forbindelse gennem lang tid indtaget en udpræget uvenlig og uhøflig holdning. Navnlig har første legationssekretær, Wendelbo, allerede gennem lang tid lagt en afvisende og i eet tilfælde overfor militærattacheen uelskværdig opførsel for dagen.

Derimod har det danske gesandtskab stadig vist venlig imødekommenhed. Gesandt Kruse har i sin optræden været uangribelig. Legationsråd Schröder har i årevis vist forståelse og en venskabelig indstilling overfor Tyskland. Siden Danmarks besættelse har der ikke været lejlighed til at gøre iagttagelser.

Wied.

*) Pol VI 1004

480.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. yderligere dansk meddelelse til gesandterne om besættelsen.

22. april 1940.

Berlin, den 22. 4. 1940. *ad Pol VI....*

Diplogerma
København
Nr. 408

2 ekspeditioner
ekspedition 2.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I besvarelse af telegram nr. 352.

Den af Dem med det danske udenrigsministerium aftalte ordlyd i cirkulæretelegram svarer ikke til meningen i instruks i telegram herfra nr. 353. Af cirkulæretelegrammets affattelse kunne danske udenrigsrepræsentationer få det indtryk, at den danske regering kun sam-

arbejder med os under direkte tvang og med stærk modvilje, og at den tager muligheden for snarlig ændring af den nuværende situation med i betragtning.

Da cirkulæretelegrammet beklageligvis allerede er afsendt, foreligger kun muligheden for en efterfølgende supplering, der vil være at affatte som følger:

„I tilslutning til cirkulæretelegrammet af 20. april meddeles videre, at de danske civile og militære myndigheders samarbejde med de tyske besættelsesmyndigheder hviler på en principiel forståelse mellem de to regeringer og fortsat former sig tillidsfuldt og frugtbart. Navnlig har de i det førnævnte telegram omtalte økonomiske forhandlinger med tysk regeringsdelegation glædeligvis allerede nu ført til en ordning, som indenfor det muliges rammer tager det danske erhvervslivs behov i betragtning. Overfor vestmagternes tendentiøse propagandameddelelser må alle danske repræsentanter i udlandet navnlig tage hensyn til, at de i deres udtalelser og i deres holdning i det hele giver udtryk for, at det dansk-tyske forhold allerede nu er fuldtud konsolideret og også fremdeles vil forblive konsolideret."

Jeg anmoder Dem kun samtykke i eventuel ændring af foranstående affattelse efter at have indhentet min personlige godkendelse.

(R. A. M.)

481.

Indberetning fra den tyske gesandt i Bukarest, Fabricius, ang. den danske gesandt Biering.

25. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Bukarest, den 25. april 1940 kl. 20,00.
Modtaget: — 26. — — - 3,10.

Nr. 590 af 25.4.

I henhold til telegram af 18. multex 19*).

Den danske gesandt, Biering, svigerfader til gesandtskabsråd Riegelmann, har hidtil været meget tyskvenlig. Jeg tiltalte ham derfor fornylig i teatret og sagde til ham, at jeg gerne ville være ham behjælpelig, hvis han havde et eller andet ønske, hvorved jeg tænkte på nødvendigheden af samarbejde ved indkøb her af oliekager til Danmark. Gesandten svarede: „De ved, at jeg altid er gået ind for Tyskland, men det, som nu er sket, har for mig været et hårdt slag". Jeg udtalte, at vi ikke kunne diskutere i teaterfoyeren, men at jeg gerne stod til hans rådighed. Han er hidtil ikke kommet.

Biering er noget vanskelig at have med at gøre, men vil dog sikkert efter sin regerings ordre optage samarbejde.

Den norske gesandt, der er gift med en englænderinde, holder sig fuldkommen isoleret og viser sig intetsteds.

Fabricius.

*) Pol. VI 1004

482.

Telegram fra understatssekretær E. Woermann ang. ordningen af telegramforsendelser.

27. april 1940.

Afskrift

Berlin, den 27. april 1940.

Pol. I M 6039 hemmeligt

Dirigent Pol.

Diplogerma København
Nr. 432 af .... *CITISSIME!*

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Efter meddelelse fra OKW giver gesandt Hencke instrukser med hensyn til telekommunikation, der går ud over de begrænsende principper, der er truffet aftale om mellem Auswärtiges Amt og OKW.

Angående telekommunikation er det OKW, der giver direktiver.

For Danmark sker afgørelse vedrørende enkeltheder stadig i forståelse med Auswärtiges Amt. Anmoder Dem derfor om angående telekommunikation kun at handle i forståelse med Abwehrstelle København. I tilfælde af divergerende opfattelse udbedes indberetning til Auswärtiges Amt.

Woermann.

483.

Telegram fra Renthe-Fink ang. ordningen af telegramforsendelser.

27. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 27. april 1940 — kl. 22,15.
Modtaget: — 28. — — — - 00,45.

Nr. 413 af 27.4.

Til understatssekretær Woermann.

I besvarelse af telegram af 27. nr. 432*).

OKWs meddelelse uforståelig. Anmoder om nærmere oplysninger. Hencke har ikke i noget tilfælde direkte eller indirekte givet ordrer med hensyn til den almindelige telekommunikation.

*) Pol. I M 6039 hemmeligt.

Med hensyn til det danske udenrigsministeriums og de herværende diplomatiske repræsentationers telekommunikation, der hører under Henckes kompetenceområde, og som er ordnet i overensstemmelse med de fra Auswärtiges Amt givne ordrer, foreligger der den snævreste forståelse med det herværende Abwehrstelle, med hvilket der hidtil aldrig har været meningsuoverensstemmelser.

Måske hænger OKWs meddelelse sammen med følgende:

Det herværende Abwehrstelle meddelte i dag Hencke, at det danske postvæsen ved formidling af telefonsamtaler, der er anmeldt fra Tyskland, kræver, at abonnentens navn og telefonnummer opgives. OKW antog, at dette skete på gesandtskabets eller Henckes foranledning, men jeg fastslår hertil, at hverken gesandtskabet eller Hencke har vidst det mindste herom.

Vil med henblik på en fortsættelse af det bedste samarbejde med de herværende militære myndigheder være taknemlig for snarlig opklaring. Udbeder mig også tilsendelse af de mellem Auswärtiges Amt og OKW trufne aftaler.

Renthe-Fink.

484.

Telegram fra Renthe-Fink med udkast til dansk cirkulære til gesandterne ang. forholdet til Tyskland.

30. april 1940.

Telegram

København, den 30. april 1940
Modtaget: 2. 5. 1940 kl. 12,35

Nr. 428 af 30. april 1940.

Auswärtig Berlin.

I besvarelse af telegram nr. 408 af 22.4.40. Den danske udenrigsminister har i dag tilsendt mig følgende udkast til cirkulære til danske udenrigsmissioner om den politiske situation:

„Den 10. april d. å. er den danske regering blevet udvidet, således at den nu omfatter repræsentanter for alle fire store politiske partier. Der er således skabt det bredest mulige grundlag for styrelsen af landets anliggender under de nuværende forhold. Den tyske regering har ved de tyske troppers indmarch erklæret, at den ikke havde til hensigt at antaste kongeriget Danmarks territoriale integritet og politiske uafhængighed nu eller i fremtiden. Den anerkender Danmarks principielt neutrale holdning, og den forsikrer, at den ikke har til hensigt at benytte dansk område som operationsbasis mod England, så længe den ikke tvinges dertil ved foranstaltninger fra Englands og Frankrigs side. På dette grundlag er de to regeringer kommet til en forståelse om et oprigtigt og loyalt samarbejde til løsning af alle opgaver, der opstår ved den nye situation. Der er i den danske regering og i rigsdagen enighed om, at et godt og forståelsesfuldt samarbejde med den tyske repræsentant er i Danmarks interesse. Den danske regering har ledelsen af alle forhold i landet. Såvidt hensynet til de tyske troppers sikkerhed under deres ophold i landet kræver det, vil der blive truffet særaftaler med de tyske myndigheder. I overensstemmelse med kongens og regeringens proklamation til folket af 9. april medvirker embedsmændene til den bedst mulige gennemførelse af samarbejdet med de tyske myndigheder. Dette forudsætter gensidig hensyntagen og forståelse. Behandlingen af alle betydeligere eller principielle spørgsmål formidles gennem det danske udenrigsministerium. Der hersker stadig fuld-

kommen ro og orden i landet. Det tysk-danske forhold har således helt igennem udviklet sig godt, og der består på begge sider ønske om at fortsætte denne gode udvikling. Det er den danske regering bekendt, at der cirkulerer rygter, som skildrer forholdene i strid med sandheden. De anmodes om at modarbejde disse rygter i overensstemmelse med foranstående. Den afbrydelse af handelsforbindelsen over Nordsøen og Atlanterhavet, som forholdene har medført for Danmark og for de andre nordiske lande, kræver en stor omlægning af den danske udenrigshandel. Ved de sædvanlige kvartalsforhandlinger i det dansk-tyske regeringsudvalg i København fra 18.—20. april er der opnået enighed om at udvide landbrugseksporten til Tyskland således, at Danmark derigennem kan finde afsætning for sin overskudsproduktion af disse varer. I denne uge vil forhandlingerne blive fortsat i Berlin med det formål såvidt muligt at tilvejebringe en tilsvarende forøgelse af de varer, som Danmark får fra Tyskland. Forhandlingerne finder sted med de samme tyske forhandlere som tidligere. Fra tysk side bestræber man sig for indenfor det muliges rammer at tage hensyn til det danske erhvervslivs behov. Det vil imidlertid være nødvendigt samtidig at optage forhandlinger med en række neutrale lande om ordningen af betalingsforholdene og om befæstelse og udvidelse af handelsforbindelserne med de lande, hvor transportforholdene ikke hindrer det. Nærmere instruks vil snarest tilgå Dem. For nogle landes vedkommende er det hensigten at udsende handelsdelegationer."

Udkastet svarer til dansk mentalitet og udenrigsministeriets sædvanlige diktion i sine skrivelser til underordnede missioner. Udenrigsminister Munch har i det væsentlige sat det op personligt, efter at jeg havde afvist tidligere udkast som ufyldestgørende. Foreliggende udkast anerkender, at den nuværende situation beror på tysk-dansk forståelse, og at der ikke består modsætninger mellem de to lande. Udenrigsministeren har erkendt denne instruks' principielle betydning og derfor forelagt den i ministerråd til godkendelse, inden den oversendtes til mig. Forbeholdt mig at tage stilling, anmoder om telegrafisk instruks.

Renthe-Fink.

485.

Telegram fra den tyske generalkonsul i Reykjavik, Gerlach, om, at den danske gesandt de Fontenay 1. maj modtog sympatitilkendegivelser sammen med den engelske generalkonsul.

3. maj 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 3. maj 1940 kl. 16,53.
Modtaget: — 4. — — - 3,50.

Nr. 828 af 3. maj. CITO!

Reykjavik telegraferer: Nr. 185 af 3. maj.

Den 1. maj har den danske gesandt, Fontennay, sammen med den nyankomne og den tidligere engelske generalkonsul foran det danske gesandtskab modtaget det socialdemokratiske demonstrationstogs fælles sympatitilkendegivelse. Begivenheden blev offentliggjort i den herværende presse. I tysk interesse er forestillinger overfor den danske regering absolut ønskelige.

Gerlach.[1])

[1]) Med håndskrift er tilføjet: „Afskrift til gesandtskabet i København til underretning med henstilling om at anmode den danske regering om at opfordre gesandten til at indsende indberetning og påvirke ham i anledning af denne sag, indberetning om resultatet. Efter bemyndigelse Woe[rmann]".

486.

Instruks fra understatssekretær E. Woermann ang. gesandt de Fontenays optræden 1. maj.

7. maj 1940.

Med kurér!

Berlin, den 7. maj 1940. *ad Pol. VI 1251*
(Renskrift 1 ved ka.)

Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Referent: VLR v. Grundherr

Under en genpart af det indgåede m. m. sættes:

Tilstilles i afskrift

Det tyske gesandtskab
København[1])

til behagelig underretning og med anmodning om at anmode den derværende regering om at opfordre den danske gesandt til at indsende indberetning og påvirke ham i den ønskede retning Jeg anmoder om indberetning om resultatet.

Efter bemyndigelse

Woermann.

[1]) Med håndskrift er tilføjet:
„Forelægges efter afgang pány for mig. (Telegram Reykjavik). Gr[un]dh[er]r."

487.

Instruks fra understatssekretær E. Woermann ang. anmodning til den danske regering om at forlange indberetning fra gesandt de Fontenay om begivenhederne 1. maj.

9. maj 1940.

Berlin, den 9. maj 1940. *ad Pol.VI 1251 ekspedition II*

Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Chiffertelegram[1])
(hemmelig kode)

Det tyske konsulat Reykjavik
nr. ...
Referent: VLR v. Grundherr.

I henhold til nr. 185 af 3. maj.

Den danske regering skal anmodes om at opfordre den danske gesandt i Reykjavik til at aflægge beretning angående hans optræden og påvirke ham i den ønskede retning. Afventer meddelelse om resultatet af dette skridt.

Woermann.

[1]) Med håndskrift er tilføjet: „*Cessat*, da Island den 10.5. er blevet besat af England. Gr[un]dh[er]r. 10/5."

488.

Indberetning fra den tyske kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. gesandt de Fontenays redegørelse for begivenhederne 1. maj.

14. juni 1940.

Gennemslag.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 14. juni 1940.

Den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål.

Ausw./13.

Vedrører: Den danske Reykjavik-gesandts optræden den 1. maj.

2 gennemslag.

Til Auswärtiges Amt,
Berlin.

Det danske udenrigsministerium har den 17. maj med benyttelse af de i den telegrafiske indberetning af 3. maj fra vor generalkonsul i Reykjavik indeholdte oplysninger opfordret sin gesandt i Island, hr. Fontenay, til telegrafisk at indsende beretning om sin demonstrativt pro-engelske optræden den 1. maj. Som følge af den forbigående fuldstændige afbrydelse af telegrafforbindelsen mellem Danmark og Island er den danske gesandts svar dog først ankommet til København den 11. juni. I sit telegram betegner hr. Fontenay den mod ham rejste bebrejdelse som „ganske urigtig".

Med henblik på de fortsatte tekniske vanskeligheder ved forbindelsen mellem Danmark og Island samt i betragtning af den britiske kontrol vil det i den nærmeste tid næppe være muligt fra Reykjavik at modtage nærmere oplysninger om denne sag. Jeg vil derfor henstille, at man først afventer generalkonsul Gerlachs hjemkomst til Tyskland og derefter giver ham lejlighed til at tage stilling til denne påstand fra hr. Fontenay.

Efter hvad der fremgår af indholdet af de i de sidste dage indgåede indberetninger fra gesandt Fontenay, bestræber denne sig nu øjensynlig på nøjagtigt og — i vor forstand — loyalt at efterkomme sin regerings ordrer.

sign. **Hencke.**

Set:

Rigets befuldmægtigede:
sign. *v. Renthe-Fink.*

489.

Telegram fra Renthe-Fink ang. indberetning fra den danske chargé d'affaires Fensmark i Teheran.

28. juni 1940.

Hemmeligt!

Telegram
(åben tekst)

København, den 28. juni 1940 kl. 21,30.
Modtaget: — 28. — — - 23,50.

Nr. 738 af 28.6.40.

I anledning af telegrafisk instruks Pol VI
935 hemmelig af 11.5 og 1505 hemmelig af 22.6.

Den af det danske udenrigsministerium forlangte telegrafiske indberetning fra den danske gesandt i Teheran er nu indgået og har i oversættelse følgende ordlyd:

Chiffertelegram fra det danske gesandtskab i Teheran til det kgl. danske udenrigsministerium, indgået den 23.6.1940.

Persiens import fra Tyskland og det øjeblikkelige tyske økonomiske område, herunder Danmark, via Rusland er i praksis så at sige standset til trods for erklæringer i modsat retning og den faktisk gældende tysk-russiske aftale. Importen fra Japan er på grund af tonnagevanskeligheder reduceret betydeligt, og den hidtidige beskedne import fra Rusland er fuldstændig på regeringens hænder. Under disse omstændigheder er de herværende importforretninger henvist til angelsachsiske forbindelser. En ændring i denne situation anses, sålænge krigen varer, for usandsynlig. Resultatet heraf er en almindelig omlægning til angelsachsisk basis, hvilket dog principielt er vanskeligt, hvor der tidligere var væsentlig tilknytning til Tyskland. Dette er netop tilfældet for de danske importforretninger, alligevel lykkedes det gesandtskabet at hjælpe dem hertil. Selskaber, der har deres hovedkontor i Danmark, som f. eks. Kampsax, Monthor, har siden april været truet med at blive opført på de allieredes sorte liste, med den konsekvens, at salg af råmaterialer, maskiner o.s.v. til dem fra herværende angelsachsiske og dermed allierede agenturer ville være udelukket. I mellemtiden er det lykkedes gesandtskabet indtil videre at forhindre dette. Hvad angår danske blokerede sterling- og dollarkonti, opnåedes tilladelse til at disponere over dem, i visse tilfælde endog tilsagn om kreditter. Lignende resultater er opnået med hensyn til meddelelse af visa til danske og deres rejser o. s. v. Alt dette, som for tiden såvel i forretningsmæssig som i personlig henseende er af afgørende betydning for de danske i Persien og Iraq, har nødvendigvis haft til forudsætning, at de herværende repræsentanter for de allierede magter accepterede gesandtskabets intervention og reagerede derpå, hvilket fra deres side i betragtning af Danmarks øjeblikkelige politiske stilling igen udtrykkeligt forudsatte, at gesandtskabet ikke samtidig trådte i forbindelse med den lokale tyske repræsentation. Hvad Iraq angår, er som bekendt den diplomatiske forbindelse med Tyskland afbrudt, og ovenstående er endog en betingelse for gesandtskabets videre akkreditering. Efter den 9. april stod gesandtskabet oprindelig foran valget mellem at indstille al korrespondance med udenrigsministeriet i København eller at afbryde den diplomatiske forbindelse med Bagdad. Ved det herværende britiske gesandtskabs mellemkomst er imidlertid indtil videre som et kompromis opnået ovennævnte ordning. (Dette er så meget mere vigtigt, som den danske honorære konsul i Bagdad er trådt tilbage på grund af den politiske udvikling, og exequatur for en ny konsul indtil videre ikke kan forventes. Som det turde fremgå af foranstående, ville en afvisning af den nævntebetingelse være ensbetydende med, at danske virksomheder, sålænge krigen varer, vil være afskåret fra officiel støtte fra gesandtskabets side, som af de forannævnte og andre grunde, om hvilke der vanskeligt

kan indberettes herfra, er nødvendig på grund af forholdenes udvikling. Af disse grunde og i betragtning af, at Danmark ved genopbygningen af sit erhvervsliv efter krigens afslutning vil trænge stærkt til den hjælp, som de af udlandsdanskere opbyggede og bestående virksomheder muliggør, har jeg i henhold til den opgave, som blev mig betroet ved min udsendelse hertil, forsøgt — og vil i håb om det kongelige ministeriums godkendelse fremdeles forsøge — at opnå, hvad der under de nuværende forhold er muligt for at bevare eksistensbetingelserne for danske statsborgere og virksomheder i Persien og Iraq.

Fensmark 12.

Det danske udenrigsministerium henviser til, at danske erhvervsinteresser i Iran og Iraq i første række vedrører store entreprenørfirmaer og faktisk er meget betydelige. Da det i øjeblikket er umuligt at yde finansiel hjælp herfra, var de derværende firmaer henvist til lokale kreditter, hvis bortfald ville betyde ruin for disse store foretagender. Det påtænkes derfor at meddele gesandt Fensmark telegrafisk instruks af omtrent følgende indhold:

1.) Streng irettesættelse for hans optræden den 1.5.

2.) Instruks om at besøge den tyske gesandt, undskylde den hidtidige optræden og afgive forklaring om det danske gesandtskabs lokale vanskeligheder.

3.) Bestemt ordre om fra nu af at indtage en strengt neutral og korrekt holdning. Gesandt Fensmark nyder i det danske udenrigsministerium ry som en god kender af de erhvervsmæssige krav på sit tjenestested, men er iøvrigt en middelmådig begavelse. Anmoder om telegrafisk instruks.

sign. **Renthe-Fink.**

490.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings meddelelse om „Danish Council" i London.

20. februar 1941.

Telegram
(åbent)

Køpenhavn, den 20. februar 1941 kl. 21,55.
Ankomst: — 20. — — 22,30.

Nr. 257 af 20. 2. 41. CITO.

Også til presseafdelingen.

Under henvisning til telegrafisk instruks nr. 130*) af 12.2.41 og telegrafiske indberetninger nr. 226 og 227 af 15.12.40.

Den sidste danske udsendelse i den engelske radio, især udsendelsen den 18.2.41 kl. 16.00, i forbindelse med min henvendelse den 14.2. har foranlediget den danske regering til i aften at offentliggøre følgende meddelelse i pressen og radioen:

„„Danish Council" i England.

Udenrigsministeriet meddeler torsdag:

I begyndelsen af oktober 1940 meddeltes i den engelske radio, at der i London var blevet dannet et dansk råd (The danish council) af medlemmer af den danske koloni

*) Pol VI 146

i England. Ifølge de foreliggende meddelelser var det hensigten, at dette råd skulle være en slags centralorgan for alle danskere i England med det formål at varetage danske statsborgeres interesser under de nuværende vanskelige forhold.

I den engelske radios skandinaviske udsendelser er nu offentliggjort en meddelelse om, at dette råd skal være blevet anerkendt af England som regering.

Denne meddelelse lyder ganske meningsløs og fuldkommen fantastisk, da der i Danmark findes en af kongen udnævnt lovlig dansk regering, og da man ikke kan tænke sig, at det nævnte råd skulle have konstitueret sig som regering i strid med lov og forfatning og uden kongens samtykke, hvilket måtte være en forudsætning for, at der kunne blive tale om en „anerkendelse".

Det forekommer endnu mere absurd, når det antydes, at den danske gesandt i London, grev Reventlow, skulle have deltaget i disse drøftelser, da grev Reventlow er blevet udsendt til London som repræsentant for den danske konge og den danske regering og derfor ikke kan stille sig til disposition for nogen som helst anden — selvbestaltet — dansk regering."

Udenrigsministeriets meddelelse, der har været forelagt kongen og statsrådet, viser, at det engelske skridt tages politisk alvorligt. Forbavselsen er især stor, fordi man ikke havde anset det muligt, at det demokratiske England ville gå med til noget sådant, men bestemt havde regnet med, at den engelske regering ville respektere den danske konge og det danske „Folkes Tyre."

Nu dukker det ubehagelige perspektiv op, at man på grund af sin hidtidige holdning har sat sig mellem to stole.

Renthe-Fink.

491.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om det danske gesandtskab i Vichy.

15. oktober 1941.

Statssekretæren nr. 694 *Berlin, den 15. oktober 1941.*

Den *danske* gesandt meddelte mig i dag følgende:

Den danske gesandt i Vichy, kammerherre Bernhoft, opholder sig for tiden i Danmark efter at have gennemgået en operation. Han stod i begreb med at vende tilbage til Vichy, da der i en indberetning fra den danske chargé d'affaires i Vichy til København fremkom en ikke helt forståelig fransk udtalelse om det derværende danske gesandtskabs stilling. Chargé d'affaires'en indberettede nemlig, at det i udenrigsministeriet i Vichy var blevet ham betydet, at det derværende danske gesandtskab siden den 1. januar 1941 har fået en ny, d. v. s. ringere stilling. Åbenbart er det heller ikke længere opført på den diplomatiske liste. Det hele kunne føres tilbage til, at den tyske våbenstilstandskommission i Wiesbaden overfor franskmændene havde udtalt, at et dansk gesandtskab i Vichy ikke længere var retmæssigt. Det kunne højst dreje sig om en de facto tilstand.

Nu er kammerherre Bernhoft en gammel mand, som personlig ikke har ringeste interesse i at vende tilbage til Vichy. Man var derfor i København af denne personelle grund parat til at sende en anden gesandt til Vichy; heroverfor stod dog Vichys opfattelse, at

— som følge af tysk tryk — den internationalt sædvanlige forudsætning for at udsende en ny gesandt manglede. Bernhoft kunne ganske vist påny sendes til Vichy, men dog kun, hvis han var i stand til dèr at arbejde for genoprettelsen af normale tilstande. Således som Vichy i øjeblikket behandler sagen, er det danske gesandtskabs stilling i Vichy imidlertid endog ringere end den, som det danske gesandtskab har i London, hvor det, under britisk tryk, kun fører en officiøs tilværelse.

Gesandt Mohr udtalte, at han ikke kunne forestille sig, at den franske meddelelse om et fra Berlin gennem våbenstilstandskommissionen foretaget pres var rigtig. Han anså det for tænkeligt, at vi foreløbig havde nægtet franskmændene tilladelse til at genoprette et gesandtskab i København. For at sætte dette franske ønske igennem mod Tysklands vilje var foranstående version blevet opfundet i Vichy, måske oven i købet af et ikke kompetent organ i det derværende udenrigsministerium. Hr. Mohr ville være taknemlig for at få sagen opklaret.

Jeg sagde til gesandten, at det vel var tænkeligt — jeg måtte dog først undersøge det —, at vi havde hindret franskmændene i at genoprette et fransk gesandtskab i København, tilmed da der jo ikke engang i Berlin fandtes en fransk repræsentation. Påstanden om, at vi skulle have udøvet indflydelse på det danske gesandtskabs stilling i Vichy, forekom mig dog at være ret utroværdig. Jeg lovede at undersøge sagen og lade det danske gesandtskab underrette.

sign. **Weizsäcker.**

Tilføjelse til afdeling protokol:

Jeg anmoder om i forbindelse med Pol I M at tilvejebringe de nødvendige oplysninger og forelægge mig en notits til et passende svar til den danske gesandt.

492.

Telegram fra Renthe-Fink ang. gesandt, grev Reventlow.

3. december 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 3. december 1941 kl. 1,00.
Modtaget: — 3. — — - 1,50.

Nr. 1568 af 2.12.41. CITO!

1.) Den danske gesandt i London, grev Reventlow, som hidtil har forholdt sig loyalt, har benyttet den danske regerings tilslutning til Antikominternpagten som anledning til at følge Kauffmanns eksempel og bryde med den danske regering. Hans telegram af i går til den danske udenrigsminister lyder således:

„Jeg anmoder om at bringe nedenstående til den danske regerings kundskab. Den danske regerings tilslutning til Antikominternpagten er efter min overbevisning i høj grad egnet til at skade Danmarks anseelse i Storbritannien og til at bringe det traditionelle forhold mellem Danmark og det britiske rige i fare. Ved i sin tid at modtage min udnævnelse som Hans Majestæt Kongens gesandt i London overtog jeg forpligtelsen til i overensstemmelse med forudsætningerne for min udnævnelse at arbejde for en styrkelse af det varme venskab mellem Danmark og Storbritannien. En værdig og positiv udøvelse af denne embedspligt lader sig efter den danske regerings tilslutning til Antikominternpagten ikke forene

med en fortsættelse af den for tiden bestående tilstand, og jeg anser det derfor for nødvendigt at meddele, at jeg ikke længere kan modtage ordrer fra udenrigsministeriet, men derimod anser mig for berettiget til at forholde mig i overensstemmelse med forudsætningerne for min udnævnelse. Jeg skal i underdanigst troskab overfor Hans Majestæt bestræbe mig for at opretholde et frit Danmarks diplomatiske forbindelse med den britiske regering og varetage de danske interesser i det britiske rige.

Jeg anmoder om, at indholdet af dette telegram ufortøvet forelægges Hans Majestæt Kongen."

Det danske gesandtskabs personale har sluttet sig til gesandten.

2.) Den danske radio i London har i den forbindelse udsendt følgende, meget betegnende kommentar, der refereres i uddrag:

„Det frie Danmark har altså endnu en talsmand i verdensdiplomatiet. Kauffmann var den første, og endnu flere vil følge efter. Grev Reventlows skridt er af den største betydning for Danmarks anseelse i verden. Vi gør os ingen illusioner. Det danske udenrigsministerium vil gøre alt for at lægge hindringer i vejen, og Wilhelmstrasse vil bistå det. Scavenius, den gale mand i udenrigsministeriet, vil bestræbe sig for at afsvække virkningen af dette skridt. Men det frie Danmark har fået endnu en talsmand, hvis ord har vægt."

3.) Reventlows frontskifte er sikkert sket under engelsk tryk og er Englands første skridt imod den danske tilslutning, i hvilken England, ikke med urette, ser en afvigelse fra den hidtidige politiske linie til fordel for Tyskland. Yderligere indberetning forbeholdes, indtil en drøftelse med det danske udenrigsministerium har fundet sted.

Renthe-Fink.

493.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings svar til gesandt, grev Reventlow.

3. december 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 3. december 1941 kl. 22,10.
Modtaget: — 3. — — - 24,00.

Nr. 1573 af 3.12.41. CITO.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 1568*) af 2.12.41.

Den danske regering har i kongens navn rettet en sidste opfordring til Reventlow om at bøje sig. Den lyder:

„Antikominternpagten pålægger de kontraherende stater at underrette hinanden om Den kommunistiske Internationales virksomhed samt at samarbejde med hensyn til den offentlige sikkerhed med henblik på de modforanstaltninger, som hver af parterne på sit eget territorium vil træffe mod denne virksomhed. Herudover indeholder pagten ingen politiske eller andre forpligtelser, ligesom den heller ikke berører Danmarks stilling som ikke-krigsførende magt. Danmarks tilslutning til pagten blev vedtaget af regeringen, godkendt af rigsdagen og bekræftet af kongen. Den er kun en bekræftelse af den af rege-

*) Pol VI

ringen med henblik på kommunismen førte politik og involverer i realiteten intet nyt. Rygterne om en aktiv deltagelse i krigen fra Danmarks side som følge af tilslutningen til pagten er meningsløse og grundløse. Den danske regering kan derfor ikke indse, hvorledes Danmarks tiltrædelse af pagten kan medføre, at en fortsættelse af Deres hidtidige linie nu skulle være uforenelig med udøvelsen af Deres embedspligter. De har overhovedet aldrig, og altså heller ikke efter den 9. april 1940, herfra modtaget ordrer, der kunne bringe Dem i konflikt med Deres pligter som dansk gesandt i Storbritannien, og man har herfra ikke givet Dem nogen anledning til i fremtiden at måtte frygte sådanne ordrer. Deres meddelelse om, at De ikke kan modtage ordrer, er derfor uforståelig. Man forstår heller ikke her, hvad De mener med „et frit Danmarks diplomatiske forbindelse med den britiske regering". Danmark er Danmark under de forhold, som til enhver tid foreligger. Danmark er nu besat af tyske tropper, men har beholdt sin konge, regering og rigsdag. I statsrådet den 9. april 1940 blev det på forfatningsmæssigt grundlag vedtaget, at regeringen ville „ordne landets forhold under hensyn til den besættelse, som har fundet sted". Gennemførelsen af denne vedtagelse er den stadig gældende politiske retningslinie, og sålænge landet styres af kongen og af den af ham valgte og af folket anerkendte regering, må det selvfølgelig af de udsendte gesandter forventes, at de forbliver loyale overfor dette styre. Jeg er bemyndiget til at meddele Dem, at Hans Majestæt Kongen nærer denne forventning til Dem, og at Hans Majestæt dybt vil beklage, hvis han bliver skuffet i denne forventning. Deres troskab overfor kongen og Deres embedspligt opfylder De kun ved en loyal fortsættelse af den hidtidige linie.

Jeg anmoder Dem om nøje at overveje foranstående og imødeser Deres telegrafiske erklæring."

Forbliver, hvad jeg antager, kongens appel uden resultat, vil der mod Reventlow og de øvrige medlemmer af det danske gesandtskab i London blive taget de samme forholdsregler som mod Kauffmann. Dermed vil det danske gesandtskab i London være at betragte som opløst.

Renthe-Fink.

494.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings cirkulæreinstruks vedr. tiltrædelsen af Antikominternpagten.

4. december 1941.

Hemmeligt!

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 4. december 1941 kl. 21,05.
Modtaget: — 4. — — - 21,30.

Nr. 1579 af 4.12.41.

Det danske udenrigsministerium har i dag for at imødegå de af den engelske radio udsendte tendentiøse meddelelser ladet sine udenlandske repræsentationer tilgå nedenstående telegrafiske cirkulæreinstruks angående Danmarks tilslutning til Antikominternpagten.

„Rygterne i forbindelse med Danmarks tilslutning til Antikominternpagten er så meningsløse og misvisende, at regeringen finder det nødvendigt at meddele følgende til orientering og eventuel benyttelse:

„Tiltrædelsen af pagten blev enstemmigt vedtaget af regeringen, i hvilken samtlige store partier er repræsenteret, godkendt af rigsdagens udvalg og bifaldet af kongen. Den er altså sket på forfatningsmæssig måde og indeholder udover sit bogstavelige indhold ingen forpligtelser for Danmark. Der er heller ikke mellem Danmark og Tyskland ved siden af pagten truffet aftaler af nogen som helst art. I dagene omkring mødet i Berlin forekom der i København nogle tamme demonstrationer, som dog hverken talmæssigt eller indholdsmæssigt var af betydning. Politiet kunne uden mindste vanskelighed ved hensynsfuld optræden sprede disse demonstrationer, som, efter at de akademiske elementer også havde ladet sig berolige ved formaninger fra universitetets rektor, ikke kunne betragtes som andet end „sjov i gaden". For en gang for alle at udrydde falske forestillinger om pagten følte rigsdagens udvalg sig foranlediget til den 29. november at lade sin sekretær, folketingsmand Oluf Pedersen, udsende en erklæring af følgende ordlyd:

„Foranlediget ved rygter, som af ukyndige eller ondsindede personer også er blevet udspredt i udenlandsk radio, ønsker jeg at meddele offentligheden, at den pagt mod kommunismen, som blev tiltrådt af Danmarks udenrigsminister efter bemyndigelse af Hans Majestæt Kongen på regeringens ansvar og med tilslutning af rigsdagen ved dens udvalg, ikke indeholder andre forpligtelser end dem, om hvilke der gennem regeringens erklæring er givet hel og fuld besked, og at det fortsat er enhver dansksindet borgers pligt at følge kongens bud og at bevare ro og orden. Den, der handler herimod, fornægter det nationale sammenhold og handler ilde mod vort fædreland."

Renthe-Fink.

495.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om gesandt, grev Reventlow.

8. december 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

København, den 8. december 1941 kl. 21,25.
Modtaget: — 8. — — - 22,00.

Nr. 1592 af 8.12.41. CITO!

Under henvisning til telegrafiske indberetninger nr. 1568*) og nr. 1573**) af 2. og 3. december 1941.

I anledning af den danske udenrigsministers telegram af 3.12. indgik følgende, foreløbige svar fra Reventlow: „Deres telegram 316 modtaget i dag 6. december stop mit svar vil blive afsendt i løbet af få dage."

Som udenrigsministeren i dag sagde til mig, slutter han heraf, at hans telegram ikke har været uden virkning, og at Reventlow er blevet usikker. Reventlow er uden personlig ærgerrighed og karaktermæssigt en hel anden type end Kauffmann. Tidligere havde han efter de fra USA hjemvendte tjenestemænds udtalelser altid standhaftigt afvist dennes forslag. Han måtte altså nu være blevet presset af englænderne og have handlet udfra en forkert forstået patriotisme. På grund af de engelske tendentiøse meddelelser

*) Pol VI
**) Pol VI

havde han åbenbart antaget, at der var sket et fuldstændigt omslag i den danske politik, og at Danmarks tilslutning til Antikominternpagten betød en militæralliance med aksemagterne, hvorved det danske folk mod sin vilje skulle drives ind i krigen. Det var klart, at Reventlow under påvirkning fra den engelske propaganda bedømte afslutningen på krigen anderledes end den danske regering og lå under for den vildfarelse, at han ved sin personlige holdning kunne påvirke den engelske politik til fordel for Danmark. Måske havde man også påvirket ham med, at Danmark ville blive operationsområde for det engelske luftvåben. Scavenius betonede, at han ligesom kongen, hvem affæren gik meget nær, alligevel ikke mindre strengt fordømte Reventlows troskabsbrud, tilmed da denne ved sin holdning ligefrem havde bekræftet de for Danmark skadelige tendentiøse meddelelser. Englænderne ville hellere end gerne udnytte Reventlow til deres formål og indlemme ham i fronten af danske emigranter i udlandet. For den danske regering ville det derfor være det bedste, hvis man kunne formå Reventlow til at indse, at han havde handlet afsindigt, hvilket med hans karakteranlæg formentlig ville medføre, at han trådte tilbage og fuldstændig gled ud af politik. For englænderne og deres propaganda ville dette være et hårdt slag. Udenrigsministeren indrømmede, at det var vanskeligt at forudse, om forsøget ville lykkes, men mente, at det dog ville være hensigtsmæssigt først at afvente det svar, der var stillet i udsigt. Hvis dette var utilfredsstillende eller udeblev, ville man, som han allerede havde sagt til mig, gå frem med al skarphed mod Reventlow ligesom tidligere mod Kauffmann og Fensmark. Jeg lagde overfor udenrigsministeren ikke skjul på, at jeg bedømte udsigterne til at formå Reventlow til frivilligt at træde tilbage og afholde sig fra al politisk virksomhed meget skeptisk, fremfor alt fordi han allerede havde vovet sig altfor langt ud.

Det var dog ikke vor sag at fritage den danske regering for ansvaret. Tværtimod måtte den selv bestemme sig til, hvilke forholdsregler den ville træffe. Der påhvilede dog den danske regering et stort og alvorligt ansvar, hvorom jeg ikke ville lade råde nogen tvivl.

Renthe-Fink.

496.

Telegram fra Renthe-Fink ang. det kongelige reskript af 15. december 1941.

22. december 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 22. december 1941 kl. 23,10.
Modtaget, — 23. — — - 2,00.

Nr. 1645 af 22.12. CITO!

I den sidste tid har jeg gentagne gange gjort udenrigsminister Scavenius opmærksom på, at de danske missionschefer i udlandet, som svigter regeringen Stauning—Scavenius på grund af dens samarbejdspolitik, søgte at påberåbe sig den danske konge og hævdede, at de bevarede troskab overfor den danske konge, selvom de opsagde regeringen troskab. I den forbindelse henviste jeg også til den engelske radio, som navnlig i sine danske udsendelser konstruerede en modsætning mellem kongen og regeringen og således søgte at

underminere regeringens myndighed overfor det danske folk. Jeg lagde ikke skjul på, at hvis dette forblev uimodsagt, kunne der opstå det indtryk, at kongen i det skjulte ikke billigede regeringens politik. Dette var farligt for udviklingen af stemningen i Danmark og heller ikke egnet til at styrke tilliden til kongehusets holdning.

Scavenius meddelte mig derefter i sidste uge, at kongen ligesom tidligere pány overfor ham havde udtalt, at han på det skarpeste misbilligede misbruget af sit navn, og at der for ham kun eksisterede den lovlige regering og dens politik. For at der ikke skulle herske tvivl herom, havde kongen til ham, udenrigsministeren, i overensstemmelse hermed rettet et reskript, som ville blive meddelt alle danske udlandsrepræsentationer og sandsynligvis også blive offentliggjort.

Det kongelige reskript, hvis oversættelse følger, afviser udtrykkeligt eksistensen af et såkaldt *frit Danmark* og fastslår, at troskab mod kongen er identisk med pligttroskab overfor den lovlige regering. Dermed rammes også bestræbelser som „Danish Council" i London. På den anden side fremhæver reskriptet regeringspolitikkens nationale karakter, der ofte har været brændemærket som værende i strid med danske interesser og til tider endog som landsforræderisk, idet sikringen af Danmarks selvstændighed og frihed betegnes som målet[1]). Der er ingen tvivl om, at udenrigsministerens indrepolitiske stilling i dag er blevet meget stærkere, og at hans politik, der netop nu har ført til underskrivelse af Antikominternpagten, støttes af kongen.

Kongens reskript lyder således:

„I denne for Vort land så alvorlige tid volder det Os den dybeste bekymring, at tjenestemænd i Vor udenrigstjeneste, med hvilke Vi har betroet dig tilsyn, har vist svigtende forståelse af deres opgaver og pligter. Ifølge dine derom aflagte beretninger har disse tjenestemænd gjort sig til talsmænd for den opfattelse, at de har et Danmark at repræsentere, der er forskelligt fra det Danmark, der styres af Os og Vor regering. Disse tjenestemænd har dog samtidig erklæret deres troskab overfor Os i Vor egenskab af landets konge.

I denne anledning vil Vi allernådigst have dig pålagt at underrette de i udlandet tjenstgørende embedsmænd indenfor udenrigstjenesten,[2]) at tilstedeværelsen af noget andet Danmark end det, som styres af Os og Vor regering, ingenlunde kan anerkendes, og at Vi følgelig ikke har kunnet modtage og ejheller i fremtiden vil kunne modtage nogen troskabserklæring, der ikke samtidig er udtryk for pligttroskab overfor den af Os udnævnte og derfor eneste lovlige regering.

Det er Vort højeste mål at sikre Danmarks selvstændighed og frihed. Vor stræben mod dette mål gør det nødvendigt for Os at kunne påregne alle vore undersåtters og først og fremmest statstjenestemændenes medhjælp i enighed og troskab. Vore udsendte repræsentanter i fremmede lande har i denne tid en særlig ansvarsfuld opgave, og det bør være dig magtpåliggende at foreholde dem alle, at de kun kan løse denne opgave på en måde, som er i Fædrelandets sande interesse, når de i troskab og overensstemmende med deres embedsed følger de af Os og Vor regering anviste retningslinier.

Befalende dig Gud.

Givet på Vort slot Amalienborg, den 15. december 1941, til Vor udenrigsminister.

sign. *Christian R.*

kontrasign. *Stauning.*"

Renthe-Fink.

---

[1]) I marginen er tilføjet: „Således er sætningen indgået."
[2]) Originalen har her: „Vor udenrigstjeneste"

497.

Telegram fra Renthe-Fink ang. gesandt, grev Reventlows telegram af 25. december.

29. december 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 29. december 1941 kl. 21,25.
Modtaget: — 29. — — - 22,05.
Nr. 1665 af 29.12.41.

I tilslutning til skriftlig indberetning af 14.12.
Aus. 141*)/41.
Fra den danske gesandt i London indgik 25. følgende, som ventet negative svar:
„Jeg har modtaget ministeriets telegrammer af 13. og 15.d.m. og værdsætter meget den deri udtrykte forståelse af min særlige stilling. Jeg forstår betydningen af de af ministeriet anførte betragtninger, og de har hele tiden ligget mig stærkt på sinde, hvad den linie, som jeg har fulgt, sålænge det var muligt, er et bevis for. Den i ministeriets telegram omtalte løsning ville dog medføre, at en dansk diplomatisk repræsentation i England ophørte på et tidspunkt, da der på grund af de ekstraordinære forhold foreligger opgaver, for hvis løsning i dansk interesse repræsentationen i hvert fald vil kunne arbejde. Jeg kan fremdeles ikke andet end at anse det for min særlige pligt med dette mål for øje at forsøge at muliggøre en fortsat repræsentation og må derfor efter fornyet samvittighedsfuld overvejelse og, idet jeg gentager min dybe beklagelse af ikke at kunne efterkomme en opfordring fra min regering, fastholde min beslutning. Alle til London udsendte danske tjenestemænd har anmodet mig om at meddele, at de fremdeles er enige i denne beslutning. Under de nuværende forhold vil det ikke være muligt at efterkomme en ordre om at vende tilbage til København; min stræben var altid og vil fremdeles være ikke at berede mit fædreland yderligere vanskeligheder. Det er mit inderlige håb, at jeg i fremtiden i denne henseende vil kunne yde en positiv indsats gennem min virksomhed."
Den danske udenrigsminister vil i morgen begive sig til kongen. Yderligere indberetning forbeholdes.

Renthe-Fink.

*) Pol VI

498.

Telegram fra Renthe-Fink ang. gesandt Fin Lunds afskedigelse.

31. december 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 31. december 1941 kl. 15,20.
Modtaget: — 31. — — - 17,10.
Nr. 1670 af 31.12. CITO!

Over kodeskriver til Auswärtig Berlin.

Under henvisning til telegrafisk indberetning af 11. december 1941 Auswärtig nr. 146/41.*)

*) ved Pol VI

Kongen underskrev 22.ds. et dekret, som udstøder den frafaldne danske gesandt i Buenos Aires, Fin Lund, af den danske udenrigstjeneste. Samtidig underrettede den danske udenrigsminister fortroligt den herværende argentinske gesandt og bad ham om at sikre, at Argentina modtager tilbagekaldelsen af den hidtidige gesandt og udnævnelsen af en chargé d'affaires.

Efter hvad den herværende, udpræget tyskvenligt indstillede argentinske gesandt netop nu meddeler mig, vil han på grund af en i nat indgået telegrafisk bemyndigelse overfor den danske regering erklære, at Argentina vil modtage Fin Lunds tilbagekaldelse og udnævnelsen af en chargé d'affaires ad interim.

Den danske udenrigsminister, som er meget tilfreds med, at Argentina ikke har fulgt USA-regeringens eksempel, vil nu telegrafisk tilkendegive Fin Lund den stedfundne afskedigelse og samtidig officielt underrette den argentinske regering om gesandtens tilbagekaldelse og bebude snarlig udsendelse af en chargé d'affaires ad interim.

Overfor Chile, Bolivia og Uruguay, hvor Fin Lund ligeledes var akkrediteret, skal foreløbig kun tilbagekaldelsen notificeres, hvorimod spørgsmålet om den fremtidige repræsentation af forsigtighedsgrunde først skal berøres, efter at den nye danske chargé d'affaires er ankommet til Buenos Aires.

Renthe-Fink.

499.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings tilbagekaldelse af gesandt, grev Reventlow.

6. januar 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 6. januar 1942 kl. 21,20.
Modtaget — 6. — — - 22,55.

Nr. 21 af 6.1.42.

Til Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafisk indberetning 1665 af 29.12. og under henvisning til telefonsamtale med gesandt von Grundherr af 30.12.41. Det danske gesandtskab i Stockholm vil i morgen til Reventlow afsende følgende telegram fra det danske udenrigsministerium.

„Da De har fastholdt Deres standpunkt, er De ved kongelig resolution blevet tilbagekaldt fra Deres post som gesandt i London. Hans Majestæts tilbagekaldelsesskrivelse afsendes samtidig hermed til kongen af England. I overensstemmelse med den kongelige resolution skal De straks standse Deres og Deres personales embedsvirksomhed og sammen med Deres personale snarest muligt rejse hjem over Lissabon. Bekræft modtagelse."

Samtidig vil kongens tilbagekaldelsesskrivelse blive overrakt den engelske gesandt i Stockholm. Ordlyden eftersendes med skriftlig indberetning.

Renthe-Fink.

500.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Mexico.

9. januar 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 9. januar 1942 kl. 16,30.
Modtaget — 9. — — 17,20.

Nr. 38 af 9.1.

Under henvisning til telegrafisk instruks 1432*) af 24.11.41.

Den danske chargé d'affaires i Mexico, legationssekretær Jørgensen, som man ikke kunne trække tilbage i rette tid, har til trods for det danske udenrigsministeriums bestræbelser for at holde ham under kontrol brudt med den danske regering.

Udenrigsministeriets direktør hai den 15.12. sendt ham følgende telegram:

„Kære Jørgensen. Vi værdsætter, at De til trods for vanskeligheder hidtil har holdt stillingen som regeringens loyale tjenestemand. Vi forstår, at Deres vanskeligheder nu kan blive endnu større end hidtil og tager dette som anledning til at understrege, at De ikke kan vise Deres land nogen større tjeneste end at holde fast ved den hidtidige loyale linie, ligegyldigt hvad der måtte komme. Hilsen Svenningsen."

Herpå har Jørgensen 7.1. svaret følgende:

„Modtaget ministeriets telegram nr. 31 af 15. december. Slutter mig til de i minister Fin Lunds telegram af 9. december anførte synspunkter og har meddelt regeringerne i Mexico, Columbia, Venezuela, Guatemala, S. Salvador, Costa Rica, Panama og Cuba, at jeg ikke vil kunne efterkomme ordrer fra København udstedt under fremmed tryk, men i samarbejde med danske udlandsrepræsentanter i andre lande, der har indtaget samme holdning, vil varetage Danmarks interesser efter bedste skøn over, hvad der tjener disse interesser bedst."

Den danske regering vil gå frem imod Jørgensen som i de tidligere tilfælde. Først vil han blive tilbagekaldt med ordre om omgående at vende tilbage til København, og hans tilbagekaldelse vil blive notificeret vedkommende regeringer.

Renthe-Fink.

*) Pol VI 1288

501.

Telegram fra Renthe-Fink ang. gesandt, grev Reventlows svar på sin hjemkaldelse.

15. januar 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 15. januar 1942 kl. 22,15.
Modtaget: — 15. — — - 23,45.

Nr. 73 af 15.1.

I tilslutning til indberetning Ausw. 3/42.

Den i den tidligere indberetning nævnte tilbagekaldelsesskrivelse for grev Reventlow er den 9.d.m. af den danske gesandt i Stockholm blevet overrakt den britiske gesandt. Den tilbagekaldte gesandt har derefter over Stockholm til det danske udenrigsministerium sendt følgende telegram, som her gengives i oversættelse:

„Modtaget Deres telegram nr. 6. Anmoder Dem om at videresende til udenrigsministeriet: Under de for tiden bestående ekstraordinære forhold vil hjemrejse ikke være mulig."

Det anførte telegram nr. 6 blev fremsendt med telegrafisk indberetning nr. 21*) af 6. januar og vedrørte Reventlows tilbagekaldelse.

Reventlows sidste telegram har forsåvidt fremkaldt tilfredshed hos danskerne, som danskerne deraf mener at kunne slutte, at Reventlow følger den ham givne ..... (klartekst mangler) og ikke gør fælles sag med Kauffmann. Danskernes foreløbige reaktion var derfor en tilbøjelighed til at slå sig til tåls med telegrammet. For os kan dette ikke være nok, hvilket vi har givet udtryk for, da telegrammet ikke indeholder nogen som helst meddelelse om, at embedsvirksomheden er blevet indstillet. Det danske udenrigsministeriums overvejelser begynder i morgen. Yderligere indberetning følger.

Barandon. **Renthe-Fink.**

*) Pol VI

502.

Telegram fra Renthe-Fink ang. afskedigelse af den danske chargé d'affaires i Mexico.

24. januar 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 24. januar 1942 kl. 21,40.
Modtaget: — 24. — — - 22,30.

Nr. 120 af 24. januar 1942

Til Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafiske indberetninger nr. 38*) af 9.1.42 og nr. 13**) af 5.1.42.

Jørgensen, Mexico, er i dag telegrafisk blevet underrettet om sin afskedigelse på grund af grov ulydighed og pligtforsømmelse og om, at der er indledt straffesag, og er blevet

*) Pol VI
**) Pol VI

opfordret til at overgive forretningerne til vicekonsul Schousgaard. Schousgaard har instruks om at overtage gesandtskabet. Regeringerne i Mexico, Bogotá, Caracas, Guatemala, San Salvador, San José, Panama, Havana er underrettet. Alle udsendte danske repræsentationschefer i udlandet er underrettet. Samme underretning til repræsentationschefer er sket i tilfældet Fin Lund, Buenos Aires, hvor forretningerne er overgivet til attaché Carbel. Offentliggørelse i pressen i Danmark er foreløbig udsat, indtil svar fra Schousgaard indgår, og indtil endeligt resultat af Rio-konferencen ligger fast.

Angående grev Reventlow følger skriftlig indberetning.

Barandon. **Renthefink.**

503.

Telegram fra Renthe-Fink ang. gesandt, grev Reventlows svar til den danske regering af 13. marts.

18. marts 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 18. marts 1942 kl. 20,40.
Modtaget — 18. — — - 21,10.

Nr. 390 af 18.3.42

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 336*) af 8.3.

I anledning af den i den tidligere indberetning meddelte telegrafiske forepørgsel har den tidligere danske gesandt i London, greve Reventlow, den 13. marts over Stockholm givet følgende telegrafiske svar, der gengives i oversættelse:

„Meddelelserne om min overtagelse af posten som ærespræsident for de frie danskes sammenslutning i Storbritannien og Nordirland og om Rasmussens valg til medlem af det danske råd og om hans indtræden i arbejdsudvalget er rigtige. Gustav Rasmussen og jeg har ment at burde tage dette skridt som følge af den os påhvilende pligt til fremdeles at tjene Danmarks herværende interesser, skønt vi ikke har kunnet se bort fra muligheden af, at det under de nuværende for vort land så vanskelige forhold kunne blive nødvendigt for den kongelige regering at misbillige dette skridt. Enhver, der kender vor hengivenhed overfor udenrigsministeriet, som vi begge så længe har tilhørt, vil forstå vore følelser ved modtagelsen af vor afsked, men vi fortrøster os med, at det vil blive anerkendt, at forudsætningerne for en endelig bedømmelse af vor handling ikke foreligger, før der kan aflægges fuldstændig beretning om alle de forhold, som må tages i betragtning. Aagaard, Knuth, Moltesen, Rottboell og Stenderup deler den af mig i gesandtskabets telegram nr. 485 meddelte opfattelse og holder derfor fast ved deres i henhold til gesandtskabets telegram nr. 498 tagne standpunkt.

I fuld loyalitet overfor vort fædreland føler de sig værdige til samme tillid, hvormed de er blevet mødt gennem de mange års pligtopfyldende tjeneste. Og selvom de — med forståelse for de foreliggende vanskeligheder — skulle være nødsaget til at bøje sig for de deraf følgende uundgåelige konsekvenser, vil de ikke uden protest acceptere deres afskedigelse fra en tjeneste, som det er dem en ære at tilhøre. De føler det som deres pligt fremdeles efter bedste evne at arbejde for Danmarks interesser i Storbritannien."

Reventlow og de i telegrammet nævnte andre tjenestemænd afskediges. Straffesag forberedes.

Barandon. **Renthefink.**

*) Pol VI

504.

Telegram fra Renthe-Fink ang. afskedigelse af gesandt, grev Reventlow m. fl.

24. marts 1942.

Telegram
(åbent)

København, den 24. marts 1942 kl. 21,25.
Modtaget — 25. — — - 2,30.

Nr. 421 af 24.3.42. CITO.

Til Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafisk indberetning 413 af 23.3.

Udenrigsministeriet har over Stockholm afsendt følgende telegram til grev Reventlow i London:

Da De og Deres medarbejdere ved Deres handlemåde har gjort Dem skyldige i grov tilsidesættelse af Deres embedspligt, er De selv, Rottboell, Gustav Rasmussen, Aagaard og Knuth ved kongelig resolution af 20. marts i henhold til tjenestemandslovens paragraf 8, stykke 2, jævnfør paragraf 61, blevet afskediget med øjeblikkelig virkning. Stenderup er ligeledes den 21. marts blevet afskediget af udenrigsministeriet. Spørgsmålet om Moltesens afskedigelse er blevet forelagt landbrugsministeriet. Udenrigsministeriet har taget skridt til, at afskedigelsen gennemføres uden pension, og har forelagt spørgsmålet om strafferetlige konsekvenser for justitsministeriet.

Desuden er følgende cirkulærtelegram udsendt til alle danske missioner og udsendte konsuler.

I henhold til modtagne meddelelser har grev Reventlow overtaget hvervet som ærespræsident for de frie danskes sammenslutning i Storbritannien, i hvis arbejdsudvalg Gustav Rasmussen er indtrådt. Da nævnte sammenslutning ved sin uneutrale holdning skader Danmarks interesser, er det selvfølgeligt, at deltagelse i dens virksomhed er uforenelig med danske tjenestemænds stilling. Følgelig er grev Reventlow og Gustav Rasmussen ved kongelig resolution af 20. marts blevet afskediget. Rottboell, Aagaard, Knuth, Stenderup, der har tilsluttet sig Reventlows standpunkt og ikke er villige til at efterkomme regeringens instrukser, er samtidig blevet afskediget. Tjenstlig forbindelse med de afskedigede må ikke opretholdes. Bekræft modtagelsen.

Desuden er der udsendt følgende meddelelse til pressen:

„For nogen tid siden offentliggjordes i den udenlandske presse og radio en meddelelse om, at grev Reventlow, der i september 1941 tilbagekaldtes fra sin post som dansk gesandt i London, havde påtaget sig hvervet som ærespræsident for en organisation, der kalder sig „Sammenslutningen af frie danske i Storbritannien og Nordirland", og at legationsråd Gustav Rasmussen var indtrådt i denne sammenslutnings arbejdsudvalg. Fra udenrigsministeriet udsendtes i den anledning en meddelelse om, at såfremt rigtigheden af denne meddelelse blev bekræftet, ville de to nævnte embedsmænds forbliven i statens tjeneste ikke længere være mulig.

Der foreligger nu bekræftelse af, at grev Reventlow og legationsråd Gustav Rasmussen er indtrådt i den nævnte sammenslutning og har overtaget de nævnte hverv. Da denne sammenslutning ved sin uneutrale holdning er til skade for Danmarks interesser, er det en selvfølge, at deltagelse i dens virksomhed er uforenelig med stillingen som dansk tjenestemand.

Som følge heraf er grev Eduard Reventlow og legationsråd Gustav Rasmussen ved kongelig resolution af 20.d.m. blevet afskediget af den danske statstjeneste. Samtidig er de andre til London udsendte tjenestemænd i udenrigstjenesten, der har sluttet sig til

det af greven og legationsråden indtagne standpunkt og ikke er villige til at følge regeringens instrukser, nemlig generalkonsul C. M. Rottboell, pressechef[1]) C. E. Aagaard, legationssekretær, grev Eggert Knuth og vicekonsul Niels Stenderup ligeledes blevet afskediget af statstjenesten.

Spørgsmålet om yderligere konsekvenser er for samtlige ovennævntes vedkommende blevet forelagt justitsministeriet."

Barandon. **Renthe-Fink.**

Eftersætning: Et eksemplar lægges straks på gesandt von Grundherrs bord.

[1]) den danske originale tekst har her „presseattaché".

505.

Telegram fra den tyske ambassadør i Rio de Janeiro ang. den danske gesandt Sehested.

16. juni 1942.

Telegram
(kodeskriver)

Buenos Aires, den 16. juni 1942 kl. 19,19.
Modtaget — 17. — — - 2,50.

Nr. 1987 af 16.6.42.

I tilslutning til telegram nr. 1670*) af 26. maj.

Ambassadør Prüfer meddeler: „Den danske gesandt Sehested har afholdt en modtagelse, til hvilken var inviteret USAs og Belgiens ambassadører og herværende fjender, men ingen venner af aksen. Om hans fjendtlige sindelag er der herefter ikke længere nogen tvivl."

Meynen.

*) Pol VI

506.

Telegram fra den tyske gesandt i Lissabon ang. instruks i tilfælde af kong Christian Xs død.

3. november 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram

(kodeskriver)

Lissabon, den 3. november 1942 kl. 1,30.
Modtaget — 3. — — - 14,50.

Nr. 3657 af 2.11.

Under henvisning til multex nr. 662*) af 1. oktober og nr. 728**) af 29. oktober.

Anmoder om instruks, hvorvidt heri også er indbefattet den ved slige anledninger indenfor det diplomatiske korps brugte sædvane at lægge visitkort, da der i modsat fald, navnlig også med henblik på det herværende danske gesandtskabs stadig loyale holdning overfor os, må regnes med stærk propagandistisk udnyttelse fra den herværende britiske ambassades side, som i den herværende offentlighed ikke vil kunne imødegås tilstrækkelig effektivt på grund af de hidtil givne forskrifter om, hvad der må omtales.

Huene.

*) Pol VI 1518 hemmelig rigssag
**) Pol VI 7145 hemmelig

507.

Telegram fra dr. Best ang. den danske repræsentant i Buenos Aires.

8. februar 1944.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 8. februar 1944 kl. 14,35.
Modtaget — 8. — — - 17,10.

Nr. 173 af 8.2.

Den danske diplomatiske repræsentant i Buenos Aires, Pedersen, som efter gesandt Fin Lunds afskedigelse varetager det danske gesandtskabs forretninger i Buenos Aires, har sendt følgende telegram til det danske udenrigsministerium (oversættelse fra spansk):

„I betragtning af den argentinske regerings beslutning om at afbryde forbindelserne med Tyskland og med henblik på den nuværende situation i Danmark erklærer dette gesandtskab, tro overfor kongen, at det ikke længere kan efterkomme fremtidige instrukser fra Danmark. Gesandtskabet vil fortsat med den argentinske regerings godkendelse repræsentere Danmark og varetage de danske interesser i Argentina."

Der vil ingen foranstaltninger blive truffet, da der i forvejen ikke længere bestod nogen forbindelse mellem det danske udenrigsministerium og det danske gesandtskab i Buenos Aires, og da Pedersen som forretningsmand og „chargé d'affaires h.c." ikke modtog nogen løn fra den danske stat. Ifølge en gennem radioen bekendtgjort meddelelse fra „Associated Press" fra Buenos Aires skal den argentinske regering efter afbrydelsen af forbindelserne med aksemagterne også have afbrudt forbindelserne med Danmark. Herom er der intet bekendt i det danske udenrigsministerium, heller ikke er der gennem vor telegramkontrol gået en sådan meddelelse.

Dr. Best.

4.

Gesandtskabet i Washington (Grønlandsoverenskomsten)

(Oversættelser)

508.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. den danske gesandts holdning.

19. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 19. april 1940 4,21 em.
Modtaget — 20. — — 5,15 -

Nr. 695 af 19.4.

I henhold til multex 19*) af 18.4.

.....

2.) Den danske gesandt har formentlig efter sin regerings ordre opgivet den indignation, som han i begyndelsen overfor offentligheden lagde for dagen, og efterkommer loyalt instrukser angående danske skibe. Har dog også fortroligt udtalt sig fornuftigt, omend resigneret. Hans offentlige optræden giver ikke længere anledning til kritik.

3.) En sammenligning af de to gesandters[1]) optræden med de czekiske og polske repræsentanters optræden falder ud til gunst for de førstnævnte.

Thomsen.

---

*) Pol VI 1004
[1]) Foruden Kauffmann hentydes her til den norske gesandt i Washington, som omtales i den del af dokumentet, der ikke er medtaget.

509.

Indberetning fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. det amerikanske Røde Kors' planer m. h. t. Grønland.

23. april 1940.

DET TYSKE GESANDTSKAB — *København, den 23. april 1940.*

Rigets befuldmægtigede

Den kommitterede for
det danske udenrigsministerium.

Nr. Pol 3/239

2 gennemslag.

Til Auswärtiges Amt,
Berlin.

Fra det danske udenrigsministeriums akter er følgende kommet til min kundskab:

Det amerikanske Røde Kors har til hensigt at forsyne Grønland med levnedsmidler. Den danske regering ønsker dog for tiden ikke en sådan amerikansk hjælp. Den har derfor

instrueret sit gesandtskab i Washington om at meddele den amerikanske regering, at Grønland indtil videre er tilstrækkeligt forsynet med levnedsmidler, og at den danske regering på sin side gør alt for at hindre, at der opstår vanskeligheder for Grønland. Den danske regering anerkender det amerikanske Røde Kors' gode hensigt, men ønsker dog ikke, at der uden dens udtrykkelige forudgående godkendelse bliver foretaget amerikanske hjælpeaktioner for Grønland.

Hencke.

Set:
Rigets befuldmægtigede.
Renthe-Fink.

510.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. gesandt Kauffmann.

25. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 25. april 1940 kl. 21,42.
Modtaget — 26. — — - 14,30.

Nr. 762 af 25.4.

Som svar på 384*) af 16.4. og i tilslutning til nr. 665 af 19.4.

. . . . . .

2.) D. N. B. Washington bragte i går en påstand af de amerikanske lederskribenter Alsop og Kintner fra North American News Paper Alliance, ifølge hvilken den danske gesandt Kauffmann saboterer sin regerings direktiver. Jeg har derefter ladet foretage et rundspørge hos pålidelige amerikanske journalister og konstateret, at denne påstand ikke er rigtig. Den danske gesandt har tværtimod overfor dem udtalt, at han nu som før betragter sig som fungerende og vil efterkomme alle instrukser, som tilgår ham fra kongen eller den danske regering. Jeg har foranlediget, at den herværende D. N. B.-repræsentant i overensstemmelse hermed berigtiger sin meddelelse af i går.

Thomsen.

*) Pol VI 977

511.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med direktør Mohr om forsyninger til Grønland.

2. maj 1940.

Telegram

København, den 2. maj 1940.
Modtaget — 2. — — kl. 12,35.

Nr. 434 af 1.5.1940.

Auswärtig Berlin.

I henhold til instruks af 29. marts 1940 — Pol VI 738 — meddelte Gesandt Mohr mig i går, at den danske regering er bekymret for, at De Forenede Stater vil benytte lejligheden til at udvide deres indflydelsessfære til Grønland. Den danske regering har af denne grund afslået et amerikansk tilbud om at påtage sig at forsyne Grønland og har til hensigt til det danske gesandtskab i Washington at sende en egnet person, sandsynligvis en kompetent embedsmand fra Grønlands styrelse, med det hverv derfra at administrere de grønlandske forsyninger, navnlig at foretage indkøbene i Amerika, at ordne deres afskibning og sørge for rigtig fordeling på de enkelte distrikter; telegrafisk kommunikationsforbindelse mellem ham og Grønland skal oprettes over Danmark, da vi hidtil ikke har tilladt direkte kommunikationsforbindelse mellem Grønland og De Forenede Stater.

Renthefink.

512.

Telegram fra den tyske gesandt i Mexico, Rüdt, ang. de danske legationer i Latin-Amerikas stilling til regeringen i København.

10. maj 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Mexico, den 10. maj 1940 kl. 22,20.
Modtaget: — 11. — — - 10,12.

Nr. 220 af 10.5.

I henhold til multex 19*) af 18. april.

Herværende dagblad (gruppe forvansket) har i disse dage meddelt, at det herværende danske gesandtskab fremdeles vil opretholde forbindelse med regeringen i København, men har forbeholdt sig ret til ikke at efterkomme instrukser, når det har grund til at tro, at de er blevet givet under tryk eller skyldes Danmarks nuværende situation. Samtidig repræsenterer det den nuværende islandske regering, med hvilken det opretholder føling.

*) Pol VI 1004

Fortrolige oplysninger, som igennem en egnet person har kunnet indhentes hos chargé d'affaires Blechingbergs stedfortræder, da denne selv er rejst til Washington, viste, at denne meddelelse er nogenlunde rigtig. De danske missioner i Latinamerika har underordnet sig det danske gesandtskab i Washington og betragter sig ikke længere som repræsentanter for regeringen i København, men som repræsentanter for det danske folk. Denne holdning skulle stemme overens med den mexikanske regerings og den amerikanske regerings holdning, som ikke anerkender den nye situation i Danmark, men arbejder videre med de danske missioner, hvis hovedopgave er at beskytte dansk ejendom i Amerika. Ligelydende til Washington.

Rüdt.

513.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. amerikansk erklæring om Grønland.

11. maj 1940.

Telegram
(åben tekst)

København, den 11. maj 1940 kl. 12,40.
Modtaget — 11. — — - 14,45.

Nr. 487 af 11.5.

I tilslutning til telegram nr. 434 af 1.5.*)

Af en indberetning fra den danske gesandt i Washington til det danske udenrigsministerium fremgår følgende: Den amerikanske regering har gentagne gange forsikret den danske gesandt, at den er tilhænger af, at Grønland forbliver dansk. Forudsætningen herfor er Grønlands autonome forvaltning ved lokale landsfogeder, sålænge den tyske besættelse af Danmark varer. Den amerikanske regering vil udsende konsul Penfield og vicekonsul West som officielle repræsentanter i Grønland.[1]) Samtidig skal den amerikanske Røde-Kors-delegeret Reddy rejse til Grønland for at studere muligheden for en eventuel senere amerikansk hjælpeaktion. Landsfogederne i Grønland har direkte overfor den amerikanske regering givet deres tilslutning hertil og vil også selv sende en kommission til Amerika. Gesandt Kauffmann tror på Amerikas ærlige hensigter. For under de nuværende forhold i videst muligt omfang at bevare den danske indflydelse har han som hjælpeorgan nedsat en dansk-amerikansk Grønlandskomité i New York, som består af 3 danske bestyrelsesmedlemmer og 7 dansk-amerikanere. Udenrigsministeriet udtalte herom overfor mig, at det ingenlunde hilste den amerikanske interesse for Grønland velkommen, men der forelå dog hverken for den danske regering eller for gesandten i Washington muligheder for effektive modforanstaltninger. Den danske regering vil træffe videre beslutninger, såsnart der i København foreligger indberetning fra de Grønlandssagkyndige, der er blevet sendt til det danske gesandtskab i Washington, og som i de nærmeste dage skal afrejse fra København. Sovjets chargé d'affaires har overfor Hensel[2]) givet udtryk for en vis bekymring for, at den amerikanske indflydelse i Grønland skulle blive for stærk, hvilket efter hans opfattelse heller ikke kan være i tysk interesse.

Hencke.

*) Pol VI 1220
[1]) Den tyske tekst har her „Vertreter Grönlands" (d. v. s. repræsentanter for Grønland).
[2]) I originalen er navnet „Hensel" overstreget og erstattet med „vor legationsråd".

514.

Skrivelse fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. den amerikanske politik overfor Grønland.

23. maj 1940.

Originalen til Pol VI 1512.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 23. maj 1940.
Dagmarhus

Den kommitterede for
udenrigspolitiske spørgsmål.

Nr. Ausw./27

Under henvisning til anden
indberetning af 11. d. m.

Indhold: Grønlandsspørgsmålet.

2 gennemslag.

Til Auswärtiges Amt,
Berlin.

Amerikas Forenede Stater har fra gammel tid vist speciel interesse for Grønland. Selv for kort tid siden overvejede politiske kredse alvorligt at erhverve øen ved køb. På grund af den danske regerings utvetydigt afvisende holdning måtte denne tanke dog skydes i baggrunden.

Efter de tyske troppers indmarch i Danmark er Grønlandsspørgsmålet imidlertid trådt ind i en ny fase.

I indflydelsesrige danske kredse har man det indtryk, at Amerika nu helst vil besætte Grønland, men at det af hensyn til sin officielle neutralitet samt af hensyn til England viger tilbage herfor. På den anden side ønsker De Forenede Stater naturligvis ikke, at det britiske rige tager øen i besiddelse. Udfra dette synspunkt må vel også visse forsikringer fra State Department til den danske gesandt i Washington bedømmes, ifølge hvilke Amerika vil gå ind for, at Grønland forbliver dansk, dog under den forudsætning, at øen, sålænge moderlandet er besat, står under de lokale landsfogeders autonome forvaltning. Det er klart, at De Forenede Stater ved at udelukke regeringen i København nu på kynisk måde vil sikre sig den afgørende indflydelse på Grønland.

En gunstig anledning til at opnå dette mål ser amerikanerne i Grønlands forsyning med levnedsmidler og andre varer. Forsyningerne er nu blevet et problem for Danmark. Da England betragter den danske tonnage som „teknisk fjendtlig" og behandler den i overensstemmelse hermed, kan danske skibe ikke længere anvendes ved tilførslerne til Grønland. Ligeledes glider Danmark selv fuldstændigt ud som leverandør, sålænge krigen varer. I dets sted kan stort set kun træde Amerika, som synes at være besluttet på hensynsløst at udnytte denne situation til egen fordel:

Allerede omkring den 20. april tilbød den amerikanske regering den danske gesandt i Washington at forsyne Grønland med de nødvendige varer gennem det amerikanske „Røde Kors", hvilket den danske regering imidlertid meget bestemt afviste. Den besluttede selv at påtage sig forsyningen af øen, som forøvrigt endnu ikke mangler noget, og sendte med dette for øje sit gesandtskab i Washington sagkyndige, der var særlig fortrolige med de grønlandske forhold. Disse embedsmænd skulle foretage indkøbene i Amerika for den danske regering, ordne afskibningen og sørge for den rigtige fordeling til de enkelte grønlandske distrikter.

Hvorvidt og med hvilket eftertryk den danske gesandt, der fik instrukser i overensstemmelse hermed, har forsøgt at støtte sin regerings bestræbelser i Washington, er van-

skeligt at konstatere. Indberetningerne fra hr. v. Kauffmann lader dog formode, at han i dette spørgsmål — ligesom i andre — har sat de amerikanske interesser foran de danske. I hvert fald optog amerikanerne uden hensyn til den danske regerings ønsker direkte forhandlinger med de lokale landsfogeder i Grønland. Endvidere udsendte State Department to konsulære repræsentanter (konsul Penfield og vicekonsul West) til Grønland, og en delegeret for det amerikanske „Røde Kors" ledsagede dem. Landsfogederne skal have meddelt, at en grønlandsk kommission snarest vil ankomme til Amerika.

Under disse omstændigheder fremskyndede den danske regering sine Grønlandssagkyndiges afrejse. Da disse herrer — forsynet med amerikanske visa — allerede var på vej til Italien, anmodede den amerikanske regering den 12. maj både gennem den danske gesandt i Washington og gennem dens herværende gesandt regeringen i København om foreløbig at opgive udsendelsen af de sagkyndige. Der blev ikke givet nogen begrundelse for dette ønske. I den pågældende telegrafiske indberetning fra hr. v. Kauffmann er der tale om „politiske overvejelser", om hvilke han ikke nærmere kan udtale sig, men som gjorde det hensigtsmæssigt, at der fra dansk side blev givet efter. Den danske regering var imidlertid ikke indstillet på at efterkomme dette krav og svarede State Department , at rejsen ikke længere kunne standses.

Derefter lod den amerikanske regering også udadtil ethvert hensyn falde. Den 14. maj erklærede den amerikanske gesandt overfor den danske udenrigsminister, at de Grønlandssagkyndiges indrejsevisa var blevet annulleret. Der blev heller ikke denne gang givet nogen begrundelse, den amerikanske gesandt kunne heller ikke sige noget om, for hvor lang tid visaerne var blevet inddraget. For den danske regering var der således ikke andet at gøre end foreløbig at standse sine tjenestemænd i Genua, hvortil de allerede var ankommet.

Formålet med den amerikanske foranstaltning er klar: Den danske regering skal afskæres fra enhver mulighed for indflydelse på Grønland, den direkte kontakt mellem Amerika og øen derimod knyttes så snævert som muligt. Det foresvæver muligvis amerikanerne, at resultatet af denne politik vil blive, at Grønland frivilligt løsriver sig fra Danmark og tilslutter sig De Forenede Stater.

Samtidig med at den danske regering har underrettet den herværende amerikanske gesandt, har den nu instrueret hr. v. Kauffmann om overfor den amerikanske regering at give udtryk for dens forbavselse og forlange, at der påny gives indrejsetilladelse. Et heldigt resultat synes dog tvivlsomt; ganske bortset fra, at det efter den af den danske gesandt i Washington hidtil udviste optræden ikke kan ventes, at han går særlig varmt ind for sin regerings ønsker. Betegnende for hr. v. Kauffmanns indstilling er den omstændighed, at han, efter at visaerne allerede var annulleret, overfor det danske udenrigsministerium fremsatte anmodning om 500 000 dollars til forsyning af Grønland, et beløb, som først og fremmest amerikanske myndigheder under de foreliggende omstændigheder ville disponere over. Den Grønlandskomité, han har nedsat som hjælpeorgan, er næppe villig og i stand til at modarbejde de amerikanske ønsker i denne henseende. Selvfølgelig har regeringen i København afvist at bevilge denne sum, som efter sagkyndiges opfattelse er mange gange større end det beløb, for hvilket den danske regering selv kunne sikre Grønlands forsyninger.

Jeg vil følge sagen videre og forbeholder mig supplerende indberetning.

Hencke.

Set:

Det tyske riges befuldmægtigede

Renthe-Fink.

515.

Telegram fra Renthe-Fink ang. gesandt Kauffmanns tale 5. juni i New York.

6. juni 1940

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 6. juni 1940 kl. 22,10.
Modtaget — 6. — — - 23,10.

Nr. 630 af 6.6.

1.) I henhold til radiomeddelelser skal den danske gesandt Kauffmann i en tale i anledning af den danske grundlovsdags højtideligholdelse i verdensudstillingspavillonen i New York have udtalt, at „danskerne har mistet ved grundloven garanterede friheder, men håber og beder om, at den retfærdige sag vil sejre, og at friheden og uafhængigheden vil blive genoprettet".

Hencke foranledigede telegrafisk instruks fra udenrigsministeriet til Kauffmann om straks at give en telegrafisk forklaring.

2.) Mod Kauffmann foreligger endvidere følgende ankepunkter, der er karakteristiske for hans antityske indstilling:

a) Han har tilsyneladende ikke udført sin regerings politiske instruks angående det tysk-danske forhold.

b) I Grønlandsspørgsmålet begunstiger han amerikanske interesser i modsætning til den danske regerings ønsker.

c) Han bestræber sig øjensynlig for at overdrage danske skibe i Amerika til allierede lande.

Kauffmann er gentagne gange, sidst i dag, blevet opfordret til at sende telegrafisk indberetning om a)—c).

3.) Udbeder mig bemyndigelse til hos den herværende regering at måtte forlange gesandtens tilbagekaldelse, såfremt der ikke snarest indgår svar og forklaringer, der tilfredsstiller os. I alle tilfælde synes hjemkaldelse for at aflægge rapport påkrævet.

Renthe-Fink.

516.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. den danske regerings stilling til gesandt Kauffmann.

10. juni 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 10. juni 1940 kl. 18,10.
Modtaget — 10. — — - 18,50.

Nr. 651 af 10.6.

I besvarelse af telegram af 8.6. nr. 554*).

1.) Det danske udenrigsministeriums beslutning om at kalde gesandt Kauffmann til København for at aflægge rapport står fremdeles ved magt. Instruks i så henseende vil Kauffmann dog først få, efter at han har udført sin regerings politiske ordre (telegrafisk indberetning nr. 460 af 6. maj). Kauffmann har hidtil kun meddelt, at han har modtaget instruksen, men til trods for påmindelser endnu ikke udført den. (Sammenlign indberetning af 23. maj nr. Ausw/20).

2.) Gesandtens videre optræden gjorde det påkrævet at tage strengere forholdsregler under overvejelse, nemlig ikke blot at give ham ordre til at aflægge rapport, men at tilbagekalde ham fra hans post. Sidste sætning i telegrafisk indberetning nr. 630 skulle kun udtrykke, at vi må holde fast ved, at beslutningen om at tilbagekalde ham til rapport gennemføres også i det usandsynlige tilfælde, at Kauffmann opgiver sin stædige holdning og er i stand til at tilbagevise de anker, der rejses mod ham.

3.) Efter hvad gesandt Mohr i mellemtiden fortroligt har meddelt mig, har kongen af Danmark personlig instrueret den danske gesandt Høst, der er rejst til Mexico, om at opsøge Kauffmann i Washington og overbringe ham hans misbilligelse samt ønsket om, at han indstiller sine politiske trakasserier og nøjagtigt og loyalt følger den danske regerings instrukser. Høst ankommer til Washington omkring 20. juni.

4.) Har i dag i den alvorligste form anmodet udenrigsministerens stedfortræder om, uafhængigt af kongens bestræbelser, påny at opfordre gesandt Kauffmann til telegrafisk at udtale sig om de mod ham rejste anker indenfor en frist af få dage, der nøje skal fastsættes. Lod i den forbindelse ikke hr. Mohr være i tvivl om, at vor tålmodighed har nået den yderste grænse, og at den endelige tilbagekaldelse under de foreliggende omstændigheder vil blive nødvendig, selv i gunstigste tilfælde forekom den allerede besluttede ordre til at aflægge rapport os dog at være et minimum for, hvad vi måtte kræve.

Hencke.

*) Pol VI 1570

517.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. gesandt Kauffmanns stilling til det danske gesandtskab i Mexico.

10. juni 1940.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

København, den 10. juni 1940 kl. 22,30.
Modtaget — 10. — — - 22.55.
Nr. 655 af 10.6.

Den danske gesandt Kauffmann, Washington, indberettede den 8. juni til sin regering, at han af en samtale med sin mexikanske kollega havde fået det indtryk, at den mexikanske regering ikke ville modtage den nyudnævnte danske gesandt Hoest, som siden den 5. juni har været undervejs til Mexico. Ligesom den amerikanske regering indtager den mexikanske regering det standpunkt, at Danmark for tiden ikke er suverænt. Den mexikanske gesandt i Washington havde direkte rådet til foreløbig at opgive Hoests udsendelse. Udenrigsministerens stedfortræder udtalte herom til mig, at den danske regering ikke vil standse Hoests rejse, fordi 1. han har den mexikanske regerings agrément, 2. et officielt mexikansk skridt på linie med Kauffmanns indberetning ikke er foretaget i København. Anser den mulighed for givet, at Kauffmann, som hidtil øjensynlig har haft personlig indflydelse på den danske repræsentation i Mexico, vil forhindre, at posten nybesættes. Henstiller derfor, at sagen undersøges gennem det tyske gesandtskab i Mexico.

Hencke.

518.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. taler af gesandt Kauffmann.

11. juni 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 11. juni 1940 kl. 12,11.
Modtaget — 11. — — - 22,30.
Nr. 1131 af 11.6.

I besvarelse af telegram af 8. nr. 629*).

Efter at den danske gesandt Kauffmann i nogen tid har været tilbageholdende, går han nu i stigende grad offentligt ind for de allieredes sag. Som jeg indberettede skriftligt den 20. maj, skildrede Kauffmann samme dag for en sluttet kreds det tyske „overfald" på København; 5. juni benyttede Kauffmann den danske grundlovsdag til på New Yorker-verdensudstillingen i en propagandistisk tale at gå ind for de allieredes sejr, idet han ifølge presseudtalelser hævdede, at „enhver dansker håber og beder om, at retfærdighedens sag sejrer, og at et frit og uafhængigt Danmark bliver genoprettet."

Thomsen.

*) Pol VI 1483.

519.

Telegram fra understatssekretær E. Woermann til den tyske ambassade i Washington ang. de danske Grønlandseksperters afbrudte rejse til USA.

13. juni 1940.

ad Pol.VI 1512.

Berlin, den 13. juni 1940.

Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Diplogerma *Washington*
nr. 660.

Referent: Gesandt v. Grundherr

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Til information og i tilslutning til telegrafisk instruks nr. 629 af 8.6.

Af indberetninger fra gesandtskabet i København fremgår det, at de Grønlandssagkyndige, som den danske regering har attacheret sit gesandtskab i Washington, allerede var rejst til Italien med USA-visa, da USA-regeringen uden begrundelse meddelte, at den danske regering burde opgive at udsende dem. Denne svarede, at rejsen ikke kunne standses. Derpå erklærede USAs gesandt den 14.5. overfor den danske udenrigsminister, igen uden begrundelse, at indrejsevisaerne var annulleret.

Indberetningerne fra den danske gesandt i Washington lader formode, at han også i Grønlandsspørgsmålet giver USAs interesser en fortrinsstilling. Han anbefaler sin regering at give efter og taler om „politiske overvejelser", om hvilke han ikke kan udtale sig nærmere. Den danske regering har dog, idet den samtidig har underrettet den amerikanske gesandt i København, instrueret Kauffmann om overfor USAs regering at tilkendegive dens forbavselse og kræve, at der påny gives de udsendte Grønlandssagkyndige indrejsetilladelse.

Woermann.

520.

Skrivelse fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. udsendelse af amerikanske og canadiske konsuler til Grønland.

14. juni 1940.

Gennemslag.

København, den 14. juni 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Pol IX 1108[40]

Den kommitterede for
udenrigspolitiske spørgsmål.

Ausw./49

Vedrører: Oprettelse af konsulære repræsentationer for Canada og De Forenede Stater i Grønland.

2 gennemslag.

Til Auswärtiges Amt,
Berlin.

I henhold til radiomeddelelser af 12. juni har den canadiske regering udnævnt en konsul og vicekonsul på Grønland, uden at den danske regerings exequatur er blevet indhentet. Jeg har derfor foranlediget det herværende udenrigsministerium til at opfordre sin officielle repræsentation i Canada til at indsende en telegrafisk indberetning om denne sag.

Når indberetningen fra den danske generalkonsul er indgået, vil de diplomatiske skridt, der synes nødvendige, blive foretaget.

Som det allerede er Auswärtiges Amt bekendt, er der til Grønland allerede ankommet en konsul og en vicekonsul for De Forenede Stater. Heller ikke i dette tilfælde er den danske regerings exequatur blevet søgt.

Den danske udenrigsministers stedfortræder, gesandt Mohr, har mundtligt overfor den herværende amerikanske gesandt protesteret mod denne undladelse. Det danske udenrigsministerium har i denne sag bevidst holdt sin gesandt i Washington udenfor, fordi han i Grønlandsspørgsmålet synes at indtage en holdning, der ikke er godkendt af hans regering.

Supplerende indberetning forbeholdes.

sign. **Hencke.**

Set:
Rigets befuldmægtigede:
sign. *v. Renthe-Fink*

521.

Telegram fra Renthe-Fink ang. gesandt Kauffmanns svar på den danske regerings kritik af hans optræden.

21. juni 1940.

Hemmeligt!

Telegram
(åben tekst)

København, den 21. juni 1940 kl. 23,10.
Modtaget — 22. — — - 0,15.

Nr. 706 af 21.6.

Som svar på telegrafisk instruks nr. 568*) af 13.6.40 og i tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 651**) af 10.6.40.

1.) Gesandt Kauffmann har overholdt den af det danske udenrigsministerium fastsatte frist og har på hvert enkelt ankepunkt (ciffer 2, telegrafisk indberetning nr. 630 af 6.6.) udtalt sig som følger:

a) Gennemførelse af politisk instruks vedr. det tysk-danske forhold: Kauffmann telegraferer herom 19.6. ordret: „Jeg har i samtaler med State Department og på anden måde modarbejdet alle rygter, der er mig bekendt som urigtige, og vil også fremdeles modarbejde dem."

b) Grønlandsspørgsmålet. Kauffmann gør i længere udtalelser rede for, at hans holdning er dikteret af bestræbelsen for at bevare Grønland for Danmark. Den amerikanske regering betragter for tiden ikke den danske regering som uafhængig, men derimod som kontroleret af Tyskland. Den danske regerings instrukser vedr. Grønland blev derfor anset for at være inspireret af riget og betragtet med mistillid. Kun derfor havde han frarådet, at de for ham personlig meget ønskelige Grønlandssagkyndige blev udsendt fra Danmark, og anbefalede direkte forbindelse mellem landsfogederne og den amerikanske regering henh. Grønlandskommissionen i Amerika. Af samme grunde havde han lagt vægt på, at der kun fra Amerika blev disponeret over midler til forsyning af Grønland.

c) Bebrejdelse vedr. overdragelse af danske skibe i Amerika til allierede lande (dansk skibsfartskomité): Kauffmann indskrænker sig til almindelige talemåder. Han beskylder iøvrigt den danske skibsfartskomité for at være uenig og for at tiltage sig en officiel stilling, hvorved danske interesser bringes i fare. Han har opløst skibsfartskomiteen, fordi han ellers ikke kunne bære ansvaret.

2.) Om sin tale på den danske grundlovsdag i verdensudstillingspavillonen i New York (ciffer 1, telegrafisk indberetning nr. 630) telegraferer Kauffmann, at han kun havde talt om tabet af nogle af det danske folks grundlovsmæssige rettigheder og dermed haft ophævelsen af brevhemmeligheden samt presse- og mødefriheden for øje.

3.) Helhedstonen i Kauffmanns indberetning viser, at han i sidste time vil trække i land, skønt hans undskyldninger ikke kan virke overbevisende. Hans udtalelser om Grønlandsspørgsmålet kan herfra vanskeligt gendrives. Hans stillingtagen til den danske skibsfartskomité er unøjagtig og kan ikke afsvække det dominerende indtryk, at skibsfartskomiteen og ikke Kauffmann har varetaget de danske interesser. Kauffmanns bemærkninger om sin tale er et tamt forsøg på at retfærdiggøre sig. Også hans indberetning om den politiske instruks kunne have været mere indgående og klar.

*) Pol. VI 1602
**) ved Pol. VI

4.) Såfremt Auswärtiges Amt ikke anser Kauffmanns endelige tilbagekaldelse for påkrævet, har jeg til hensigt at foranledige udenrigsministeren til nu at lade afgå instruks til Kauffmann om straks at komme til København for at aflægge rapport. Man må ganske vist regne med, at gesandten med politiske og tekniske påskud vil gøre forsøg på at unddrage sig rejsen og derfor alligevel må afsættes fra sin post. Udbeder mig telegrafisk instruks.

Renthe-Fink.

522.

Instruks til Renthe-Fink ang. forespørgsel til den danske regering om Eske Bruns rejse til USA.

10. juli 1940.

e.o.W V 2588.

Berlin, den 10. juli 1940.

Diplogerma
København
nr. ....

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Referent: Legationsråd v. Scherpenberg.

Ifølge United Press meddelelse fra Boston i USA er Nordgrønlands guvernør Eske Brun ankommet dertil for at føre økonomiske samtaler med det formål at genoplive Grønlands ødelagte udenrigshandel. Anmoder Dem om at spørge derværende regering, om rejsen foretages med dens vidende og godkendelse, og om det i givet fald er sikret, at tyske interesser ikke vil blive bragt i fare ved eventuelle aftaler.

.....[1])

Før afgang
Pol VI
til behagelig medpåtegning.

Forelægges pány efter 2 uger.

[1]) I originalen er navnet Wiehl overstreget og erstattet med ulæseligt navn.

523.

Skrivelse fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. statsminister Staunings tale om Grønland i folketinget 4. juli.

19. juli 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 19.7.1940.
Dagmarhus.

Den kommitterede for
udenrigspolitiske spørgsmål.

Nr. Ausw./45

Vedrører: Statsminister Staunings tale i folketinget den 4. juli d. å.

1 bilag — in duplo —
2 gennemslag.

Til Auswärtiges Amt.
Berlin.

Under henvisning til telegrafisk indberetning nr. 661 af 12.6.1940.

Hoslagt tillader jeg mig i tysk oversættelse at forelægge den i mellemtiden på tryk udkomne officielle tekst til statsminister Staunings tale om Island, Færøerne og Grønland, som blev holdt den 4.d.m. i folketinget.

Med denne tale har hr. Stauning, såvidt han anså det for muligt, når den islandske ømfindtlighed skulle skånes, efterkommet vort ønske om en offentlig erklæring om Englands voldshandling mod Island. Samtidig har statsministeren gentaget den danske regerings protest mod britiske troppers besættelse af Færøerne og endelig berørt Grønlandsproblemet.

Sammenfattende kan talen vurderes som en officiel aktion for bevarelse af de fra moderlandet adskilte danske besiddelser. Medens danskerne med hensyn til Island og Færøerne bestemt håber på, at disse spørgsmål, efter at den tyske sejr er sikret, automatisk vil blive løst på en for Danmark gunstig måde, foreligger der imidlertid med hensyn til Grønland alvorlige bekymringer. Udsendelsen af amerikanske konsuler til Grønland, udvidelsen af Monroe-doktrinen og lignende af De Forenede Stater trufne foranstaltninger er egnet til yderligere at øge den danske usikkerhed i så henseende. Danskerne stoler ganske vist på, at det sejrende rige til syvende og sidst også vil hjælpe dem i Grønlandsspørgsmålet; men de frygter dog, at øen under et eller andet påskud vil blive besat af Amerika, endnu medens krigen står på.

I denne forbindelse kan der henvises til, hvorledes den nye danske udenrigsminister, hr. von Scavenius, bedømmer Grønlandsproblemet (indberetning af 19.d.m. nr. Ausw./52).

Hencke.

Set.

Rigets befuldmægtigede
Renthe-Fink.

524.

Skrivelse fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. den danske regerings protest i anledning af USAs og Canadas udsendelse af konsuler til Grønland.

19. juli 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 19. juli 1940
Dagmarhus

Den kommitterede for
udenrigspolitiske spørgsmål.

Nr. Ausw. 49

Under henvisning til indberetning a
2.7. d.å. — nr. Ausw. 49 —

Vedrører: Udsendelse af amerikanske og canadiske konsuler til Grønland.

2 gennemslag.

Til Auswärtiges Amt,
Berlin.

Den danske udenrigsminister har besluttet sig til at foretage diplomatiske skridt mod udsendelsen af amerikanske og canadiske konsuler til Grønland, der er sket uden den danske regerings samtykke. Han har følgelig instrueret det danske gesandtskab i Washington om at gøre den amerikanske regering opmærksom på, at det havde været nødvendigt at indhente den danske regerings exequatur, inden der udsendtes amerikanske konsuler til Grønland. Der havde intet været i vejen for at overholde denne regel, da der mellem København og Washington opretholdes diplomatiske forbindelser, og da den danske regering også havde været i stand til fra København at underrette de grønlandske landsfogeder om, at amerikanske konsuler havde fået adgang.

Den instruks, som udenrigsministeren har sendt til den danske repræsentant i Canada, er holdt i en skarpere form. Den danske generalkonsul får pålæg om overfor den canadiske regering at nedlægge formel protest og at henvise til, at Grønland er et lukket land, hvortil fremmede konsuler aldrig har fået adgang. Såfremt der fra den canadiske regerings side måtte blive henvist til, at der i Grønland også befinder sig amerikanske konsulære repræsentanter, skal der svares, at der heller ikke fra den amerikanske regerings side var blevet søgt om exequatur; imidlertid måtte den amerikanske og den canadiske fremgangsmåde forsåvidt bedømmes forskelligt, som De Forenede Stater spiller en vigtig rolle ved forsyningerne til Grønland.

I en personlig samtale med den befuldmægtigede har udenrigsministeren fremhævet, at han bevidst har undladt at foretage et skarpere skridt i Washington, fordi han vil undgå at komplicere det i forvejen ømtålige Grønlandsproblem. Desuden er den danske regering interesseret i ikke at bringe forsyningerne til Grønland, som ifølge de foreliggende omstændigheder kun kan ske fra Amerika, i fare.

Hencke.

Set.
Rigets befuldmægtigede.
Renthe-Fink

525.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den tyske meteorolog Holzapfels forsøg på at få indrejsetilladelse til Grønland.

27. juli 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 27. juli 1940 kl. 16,22.
Modtaget — 27. - — - 16,55.

Nr. 842 af 27.7.40

Under henvisning til samtale med understatssekretær Woermann.

Meteorologen Holzapfel, som i dag vender tilbage til Berlin, har uden forinden at søge forbindelse med mig hos udenrigsministeriet og Grønlands Styrelse forgæves forsøgt at få indrejsetilladelse til Grønland, idet han har antydet, at Auswärtiges Amt og gesandtskabet anbefaler hans ønske. Danskerne frygter, at en sådan ekspedition ville give amerikanerne en velkommen anledning til at virkeliggøre deres aspirationer på Grønland, og nærer derfor betænkelighed mod tilladelsen, som i den nuværende situation i alle tilfælde kun vil have formel værdi.

Om den militære interesse i oprettelsen af en vejrmeldestation er så stor, at risikoen for en amerikansk reaktion må tages med i købet, kan ikke bedømmes herfra.

Renthe-Fink.

526.

Telegram fra Renthe-Fink ang. danskeren Hartungs rejse til USA.

29. juli 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 29. juli 1940 kl. 20,40.
Modtaget — 29. - — - 21,35.

Under henvisning til indberetning aus[1])/52 af 19. juli.

Udenrigsministeriet har overdraget den danske statsborger Hartung, som i forretningsmæssige anliggender for den danske cementmaskinindustri rejser til Amerika, i Washington at sætte sig i forbindelse med den danske gesandt Kauffmann og skaffe sig klarhed over hans politik og dens baggrund. I første række står Grønlandsspørgsmålet. Udenrigsministeriet har anmodet om at lette rejsen for Hartung, der medbringer et brev fra udenrigsministeren til Kauffmann. Anmoder om, at der gives VLR Hencke ved våbenstilstandskommissionen instruks om at muliggøre, at Hartung, som onsdag morgen tidlig vil melde sig i Wiesbaden og flyver fra Lissabon den 8. august, kan benytte maskinen Wiesbaden-Paris, da også vi er interesseret i hans mission.

Renthe-Fink.

[1]) Således i den tyske tekst. Formentlig fejlskrift for »Ausw.«

527.

Instruks til den tyske våbenstilstandskommission i Wiesbaden ang. danskeren Hartungs rejse til USA.

30. juli 1940.

Berlin, den 30. juli 1940.

ad Pol. VI 2123

Dirigent Pol.

Telegram
ved kodeskriver

Referent: Gesandt v. Grundherr. *CITO!*

VLR Hencke
våbenstilstandskommissionen
Wiesbaden

Gesandten i København telegraferer den 29.:

„Udenrigsministeriet har bemyndiget den danske statsborger Hartung, som i forretningsanliggender vedrørende den danske cementmaskineindustri rejser til Amerika, til i Washington at sætte sig i forbindelse med den danske gesandt Kauffmann og skaffe sig klarhed over hans politik og dens baggrund. I forgrunden står Grønlandsspørgsmålet. Udenrigsministeriet har anmodet os om at lette rejsen for Hartung, der medfører et brev fra udenrigsministeren til Kauffmann."

Anmoder om at muliggøre, at Hartung, som onsdag morgen vil melde sig i Wiesbaden og 8. august afrejser til Lissabon, flyver Wiesbaden—Paris.

Rintelen.

528.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om Havannakonferencen.

2. august 1940.

Telegram[1])
(hemmelig kode)

København, den 2. august 1940 kl. 14,35.
Modtaget — 2. — — - 15,00.
Nr. 862 af 2.8.

Udenrigsministeren, der viste levende interesse for Havannakonferencens resultat og dens politiske betydning med hensyn til Grønland, spurgte mig, om vi havde nøjere informationer. Han selv vidste kun, hvad der var blevet oplyst i pressen. Ville være taknemlig for underretning.

Renthe-Fink.

[1]) Med håndskrift er påført:
„Vi venter endnu på en endelig indberetning fra Havanna, som må indgå i dag eller i morgen. Fremlægges pany 5.VIII. F 3/VIII"

og

„Afgjort ved et cirkulære til samtlige missioner. Vedlægges sagen. ..... 15. VIII."

529.

Skrivelse fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Mietis, ang. den danske regerings protest mod USAs og Canadas udsendelse af konsuler til Grønland.

6. august 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Kobenhavn, den 6. august 1940.
Dagmarhus

Den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål.

Nr. Ausw/68.

I tilslutning til indberetning af 19.7. d.å. — nr. Ausw/49 —

Vedrører: Udsendelse af amerikanske og canadiske konsuler til Grønland. Besvarelse af den danske regerings protester.

3 bilag — in duplo —

2 gennemslag.

Til Auswärtiges Amt,
Berlin.

Den danske udenrigsministers protester mod udsendelsen af amerikanske og canadiske konsuler til Grønland er i overensstemmelse med instrukserne blevet udført af de pågældende danske udlandsrepræsentationer og fik følgende resultater:

1. State Department i Washington har i henhold til en til det danske udenrigsministerium indgået telegrafisk indberetning taget den danske Washington-gesandts diplomatiske skridt til efterretning og forbeholdt sig at svare gennem det amerikanske gesandtskab i København, som derefter den 2. d. m. overrakte det som bilag 1 i afskrift vedlagte memorandum. En afskrift af den amerikanske erklæring af 4.8.1916 er ligeledes vedlagt (Bilag 2). Det danske udenrigsministerium, som nærmest var behageligt overrasket over tonen i det amerikanske memorandum, undersøger for tiden det spørgsmål, om der foreligger mulighed for at benytte svaret til at lægge amerikanerne fast på den linie, som ønskes fra dansk side.

2. Fra den danske generalkonsul i Montreal er indgået det som bilag 3 i afskrift vedlagte telegram. I dette tilfælde påtænker det danske udenrigsministerium foreløbig ikke at foretage yderligere skridt.

En indberetning, om de grønlandske fogeder virkelig, således som det hævdes i det amerikanske og det canadiske svar, har anmodet om udsendelse af konsuler, henh. givet deres tilslutning til en sådan, foreligger ikke for det danske udenrigsministerium.

Efter bemyndigelse

Mietis.

Set:
Rigets befuldmægtigede:
Renthe-Fink.

Afskrift.

Bilag 1 til indberetning af 6.8.40 — Ausw/68

Memorandum[1])

.....

Afskrift.

Bilag 2 til indberetning af 6.8.40 — Ausw/68.

Deklaration[2])

.....

Afskrift.[3])

Bilag 3 til indberetning af 6.8.40 — Ausw/68

Telegram fra det danske gesandtskab
Montreal til det danske udenrigsministerium
(over gesandtskabet Stockholm).

.....

[1]), [2]), [3]) Den engelske tekst er udeladt. Se tyske dokumenter nr. 529.

530.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. betydningen af, at en dansk gesandt er akkrediteret i Washington.

6. august 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 6. august 1940 kl. 0,38.
Modtaget — 6. — — - 15,10.

Nr. 1644 af 5.8.

I besvarelse af telegram af 3. nr. 853*).

Jeg anser den danske udenrigsministers udtalelser for vel overvejede og bestemte. Om den amerikanske regering vil benytte Kauffmanns afrejse som påskud til en besættelse af Grønland, kan jeg hverken bekræfte eller benægte. I og for sig betragter den amerikanske

*) Pol VI 2061

regering allerede nu Danmark som stående under „duress"[1]) i den i State Department's erklæringer og af Havannakonferencen brugte mening og Grønland som en integrerende del af den vestlige halvkugle. Den amerikanske regering anser sig derfor i betragtning af Danmarks reducerede suverænitet over Grønland berettiget til en midlertidig besættelse. Den vil formodentlig heller ikke rejse indsigelse, hvis Canada egenmægtigt satte sig i besiddelse af Grønland.

Under disse omstændigheder forekommer det mig ønskeligt, at der er en fuldt akkrediteret dansk gesandt i Washington.

Thomsen.

---

[1]) d. v. s. „pres"

531.

Notits af gesandt v. Grundherr ang. afsendelse fra Bergen af skibet „Fürenak" til Grønland.

10. august 1940.

Hemmelig

Pol. VI 2303 hemmelig. *Berlin, den 10. august 1940.*

Notits

På grundlag af statssekretærens meddelelse om, at luftvåbnet (general Stumpf) lægger stor vægt på, at et skib under norsk flag mandag den 12. august afgår til Grønland for at sende vejrmeldinger, har jeg sat mig i forbindelse med kommandør Bürckner og oberstløjtnant Seber, som behandler sagerne i værnemagtens overkommando, Abwehr I. Sidstnævnte meddelte, at det drejede sig om en helt ny sag, om hvilken der hidtil ikke var givet Auswärtiges Amt meddelelse, nemlig om det i en norsk havn liggende skib „Fürenak" på 150 t. Skibets kaptajn er en dansker, der er absolut pålidelig. Båden skal mandag afsejle til Østgrønland, camoufleret som forsyningsekspedition. Afgangen fra Norge kan kun ske, hvis Auswärtiges Amt ikke har betænkeligheder.

Jeg har afgivet erklæring om, at der ikke foreligger betænkeligheder mod afsejlingen. Dette så meget mere, som rigsudenrigsministeren allerede i et tidligere analogt tilfælde har erklæret sig indforstået med en sådan ekspedition, hvilket også i sin tid blev meddelt rigskommissær Terboven (Pol.VI 1994 hemmeligt).

sign. **Grundherr.**

532.

Skrivelse fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Mietis, ang. dansk verbalnote til USAs regering om Grønland.

16. august 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 16. august 1940.
Dagmarhus

Den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål.

Nr. Ausw 68.

I tilslutning til indberetning af 6.8.40 — nr. Ausw/68. —

Vedrører: Udsendelse af amerikanske og canadiske konsuler til Grønland. Besvarelse af den danske regerings protester.

1 bilag — i tre eksemplarer — 2 gennemslag.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Jeg har den ære hoslagt at oversende afskrift af en verbalnote fra det kongelig danske udenrigsministerium til det amerikanske gesandtskab i København, i hvilken det danske udenrigsministerium foretager det allerede indberettede forsøg på i Grønlandsspørgsmålet at lægge amerikanerne fast på den linje, der ønskes fra dansk side.

På verbalnotens affattelse har man såvidt muligt øvet indflydelse.

Efter bemyndigelse

Mietis.

Set:
Rigets befuldmægtigede:
Renthe-Fink.

Afskrift.
UDENRIGSMINISTERIET P.J.I.A. 8.U.60

NOTE VERBALE.[1])

.....

[1]) Den engelske tekst er udeladt. Se tyske dokumenter nr. 532.

533.

Skrivelse fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Mietis, ang. den grønlandske krones tilknytning til dollar og indførelse af et grønlandsk flag.

21. august 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Kobenhavn, den 21. august 1940.
Dagmarhus

Den kommitterede for
udenrigspolitiske spørgsmål.

Nr. Ausw/66.

Vedrører: Presse- og radiomeddelelser om dollarmøntfod og flagændring på Grønland.

2 gennemslag.

Til Auswärtiges Amt,
Berlin.

Efter her indgåede presse- og radiomeddelelser er den grønlandske krone blevet bundet til dollar og desuden et grønlandsk flag blevet indført.

Det danske udenrigsministerium, der er blevet anmodet om at meddele, hvad der i så henseende er kommet til dets kundskab, har på grundlag af en telegrafisk indberetning fra sin gesandt i Washington meddelt følgende oplysninger:

For de finansielle foranstaltningers vedkommende drejer det sig udelukkende om en fastlæggelse af dollarkursen, som tilsyneladende er blevet nødvendig af hensyn til gageudbetalingerne til tjenestemændene. Det i pressemeddelelsen omtalte nye grønlandske flag er simpelthen Grønlands Styrelses gamle kontorflag, der for tiden anvendes på de grønlandske skibe for at hindre, at de bliver opbragt.

Selvom også det danske udenrigsministerium synes at være forholdsvis lidt foruroliget over begge foranstaltninger, kan disse dog kun betragtes som et yderligere skridt i retning af en styrkelse af den amerikanske indflydelse på Grønland.

Efter bemyndigelse

Mietis.

Set:
Rigets befuldmægtigede:
Renthe-Fink.

534.

Skrivelse fra Renthe-Fink ang. de grønlandske kryolitværker.

27. august 1940.

Brevtelegram

DET TYSKE GESANDTSKAB
København

København, den 27. aug. 1940
Modtaget den 29.8.40 kl. 18,20

Nr. 953 af 27.8.40.

Til Auswärtiges Amt,
Berlin.

Til det danske udenrigsministerium er ankommet følgende telegrafiske indberetning fra det danske gesandtskab i Washington:

„Til Grønlands Styrelse fra landsfogederne:

Landsfogederne har i deres egenskab af Grønlands Styrelses udøvende organer ved bekendtgørelse af 3. juni midlertidigt overtaget kryolitværkerne med den begrundelse, at „Øresund" foreløbig er forhindret i at udnytte koncessionen. Den 26. juni blev der nedsat et udvalg bestående af Svane Brund og Corp Fischer. Bestyrelsen har med gyldighed, så længe krigen varer, dog ikke længere end til 1943, afsluttet kontrakter med Pennesale Canada på grundlag af 55 dollars for 80 %, ingen anpart i overpris, lastpenge 2 dollars. Mange ophævelsesbeføjelser såfremt prissvingninger o. lign."

Da kryolit er vigtig for bygning af flyvemaskiner, har jeg rejst indsigelse mod afskibning til Canada. Udenrigsministeriet henviste til, at det for tiden er fuldstændig uden indflydelse på grønlandske anliggender, og har til hensigt at afsende en telegrafisk instruks af omtrent følgende indhold:

1. Kryolitværkerne er et dansk statsmonopol og overdraget til et dansk selskab. Den danske regering må tage alle forbehold m. h. t. de trufne dispositioner.

2. Den danske gesandt i Washington skal forsøge at opnå indrejsetilladelse for en repræsentant for selskabet, som efter ankomsten til USA skal være medbestemmende i ledelsen af virksomheden.

Ved at udsende en repræsentant har det danske udenrigsministerium til hensigt at hindre rovdrift og om muligt presse nuværende produktion ned til et minimum.

Udbeder mig telegrafisk instruks.

Renthe-Fink.

535.

Instruks fra ministerialdirektør Wiehl ang. de grønlandske kryolitværker.

31. august 1940.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

til W V 3261

Berlin, den 31. august 1940.

Diplogerma *København*
nr. ....

Referent: Legationsråd v. Scherpenberg.

I besvarelse af 853 af 27.8.

1) Er principielt indforstået med den påtænkte danske telegrafiske instruks til Washington. Udsendelse af en dansk repræsentant synes især ønskelig for at skabe præcedens for oprettelsen af direkte personlig forbindelse mellem København og Grønland, og for at København fortsat kan udøve i det mindste delvis regeringsmyndighed. På forbindelsesmandens ubetingede pålidelighed må der ganske vist lægges særlig vægt. Han bør også medgives instruks om, såvidt det på nogen måde er muligt, at annullere Canadakontrakten og omlægge leverancerne til interessenter, der er os mere velkomne, f. eks. Sovjetrusland eller Japan.

2) Anmoder om at konstatere de grønlandske kryolitværkers nøjagtige beliggenhed.[1])

3) Skriftlig indberetning.

Wiehl.

Før afgang
Pol. VI
til behagelig medpåtegning.

Efter afgang
W VI
W VIII a
til behagelig underretning.

---

[1]) Det tyske ord „Lage" kan også betyde: stilling, situation.

536.

Telegram til den tyske ambassade i Washington ang. telegram fra den danske regering til gesandt Kauffmann.

Oktober 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Afskrift

Berlin, den oktober 1940.[1])

Diplogerma
Washington
nr. ....

Referent: Som stedfortræder generalkonsul Reinhardt.

I det følgende meddeles til underretning et telegram fra det danske udenrigsministerium til det danske gesandtskab i Washington:

„I anledning af Havannakonferencens beslutninger om amerikansk forvaltning i visse tilfælde af europæiske besiddelser og kolonier i Amerika ønsker den danske regering at understrege, at forholdene her i landet ingenlunde er af en sådan karakter, at de kan motivere en sådan forvaltning af Grønland. Den danske regering har nemlig, således som senest meddelt i en dansk radioudsendelse den 12. juli 1940, ledelsen af samtlige sager her i landet og har således bevaret sin handlefrihed. Forsåvidt hensynet til de tyske troppers sikkerhed under deres ophold her i landet kræver det, er der selvfølgelig blevet truffet særaftaler med de tyske myndigheder, dog er dette sket på en sådan måde, at Danmarks stilling som selvstændig stat er blevet respekteret fra tysk side. Der foreligger mange praktiske beviser for, at det ikke blot er teori, men også praktisk virkelighed, når regeringen kan erklære, at den er i besiddelse af handlefrihed, og at Danmarks suverænitet respekteres.

Således kan der for eksempel henvises til den meget betydningsfulde kendsgerning, at danske domstole uden nogen som helst indblanding udøver retsplejen her i landet, og det ikke blot i alle almindelige civile og strafferetlige sager, men også, hvor det drejer sig om forbrydelser mod de tyske tropper her i landet. Fra en række forskellige konkrete tilfælde, hvis afgørelse er et vidnesbyrd om, hvorledes forholdene i virkeligheden er, kan endvidere nævnes en anmodning fra den tyske regering om udlevering af 25 unge engelske piger, der opholder sig i Danmark, til internering i Tyskland, hvilket ønske fra tysk side var motiveret som en gengældelsesforanstaltning mod den engelske internering af unge tyske kvinder. Mod denne anmodning har den danske regering rejst indvendinger, og den tyske regering har af hensyn til landets suverænitet accepteret disse. Man anmoder om, at foranstående bringes til den amerikanske regerings kendskab."

Reinhardt.

[1]) Dokumentet er med blyant påført: „8/10".

537.

Skrivelse fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. møde i det grønlandske selskab 17. oktober.

26. oktober 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 26. oktober 1940.
Dagmarhus

Den kommitterede for
udenrigspolitiske spørgsmål.

Nr. Ausw/90.

Vedrører: Situationen i Grønland.

1 bilag
2 gennemslag.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Det danske Grønlandsselskab afholdt den 17. oktober et højtideligt møde, i hvilket også det danske kongepar deltog. Ved denne lejlighed aflagde direktøren for Grønlands Styrelse, hr. Oldendow, en beretning om den nuværende situation i Grønland, hvorunder han bemærkede, at han som følge af manglende regelmæssige forbindelser kun kunne give et ufuldstændigt billede — en slags mosaik, der var sammensat af enkeltefterretninger. I bilaget har jeg den ære at indsende en ekstraktoversættelse af den i den herværende presse gengivne tale.

Mødet må vurderes som et demonstrativt udtryk for den danske regerings interesse for Grønlands skæbne. Ved kongeparrets nærværelse skulle overfor offentligheden Danmarks tilknytning til sin koloni især fremhæves.

I denne forbindelse kan det bemærkes, at forbindelsen mellem Grønland og Danmark bliver vanskeligere og vanskeligere. En telegramudveksling, der er begrænset til private meddelelser, er ganske vist endnu mulig over Sverige, men selv af disse telegrammer når kun en del frem til deres bestemmelsessteder. Tyske interesser lider derved forsåvidt skade, som vejrmeldingerne, der hidtil regelmæssigt indtraf fra Grønland, siden den 1. september d. å. er udeblevet fuldstændigt. De forsøg, som den danske regering gentagne gange på vor foranledning har gjort for atter at bringe vejrmeldetjenesten i gang, fik desværre intet resultat. De ordrer, som blev sendt til Grønland fra regeringen i København om denne sag, blev ikke besvaret. Det må antages, at det amerikanske tryk på landsfogederne i Grønland nu er så stærkt, at de ikke vover at opfylde ønsker fra deres regering, som må formodes at være fremsat i tysk interesse.

Hencke.

Set:
Rigets befuldmægtigede.
Renthe-Fink.

538.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. forhandlinger mellem landsfoged Svane og de amerikanske myndigheder.

15. november 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 15. november 1940 kl. 7,19.
Modtaget — 16. — — - 8,05.

Nr. 2481 af 15.11.

Sydgrønlands guvernør Svane, som den 12. november ankom hertil, ledsaget af den amerikanske konsul og vicekonsul, der er stationeret i Godthaab, begyndte den 13. november forhandlinger med en række amerikanske regeringsmyndigheder om Grønlands politiske stilling, men formodentlig først og fremmest om økonomiske spørgsmål. Den økonomiske hovedinteresse på amerikansk side er at sikre den grønlandske kryolitproduktion for den amerikanske aluminiumindustri. Ifølge de foreliggende pressemeddelelser skal de grønlandske kryolitværker være under bevogtning af amerikansk og canadisk politi. Sydgrønland er interesseret i at sikre sit behov for indførsel fra De Forenede Stater ..... (klartekst mangler øjensynlig) muligvis også kreditter hertil, da den hidtidige tilførsel fra Danmark er bortfaldet. Den herværende danske gesandt deltager i forhandlingerne.

Thomsen.

539.

Brev fra gesandt v. Grundherr til professor Wolgast ang. Grønland.

23. december 1940.

Berlin, den 23. december 1940. *ad Pol. V 2467*
2839

Understatssekretær Pol.
Dirigent Pol.

Referent: Gesandt v. Grundherr.

I henhold til: de med x og o betegnede bilag i sagen Pol. VI 2467.

Til
hr. professor dr. Wolgast
Würzburg
Keesburgstr. 22.

Højtærede hr. professor!

Deres behagelige skrivelse af 9. september til legationsråd Lohmann med den vedlagte studie af dr. Smedal, Oslo, om „Monroedoktrinen og Grønland" er ad nogle omveje nået frem til mig; ligeså Deres behagelige skrivelse af 15. november. Efter ønske tilbagesender jeg Dem hermed bilagene.

Jeg har med interesse læst dr. Smedals afhandling om Monroedoktrinen. Hvad angår selve Grønlandsspørgsmålet, er det vort standpunkt, at vi helt skal holde os udenfor denne dansk-norske strid; vi har ingen grund til unødigt at tage parti i denne sag. Ganske særligt gælder dette dog under den nuværende situation. De vil vide, at De Forenede Stater med alle midler stræber efter at styrke deres magtpolitiske og økonomiske indflydelse i Grønland, og at de kun venter på et gunstigt påskud til endog i givet fald at besætte landet med et skær af ret. Det ligger derfor afgjort i vor politiske interesse, at enhver drøftelse af problemet Grønland undlades i den tyske presse, i tyske publikationer o. s. v. Udadtil må vi ikke vise nogen som helst interesse for Grønland.

Danmarks besiddelse af Grønland er imidlertid i den nuværende situation oven i købet en fordel for os, efter at vi den 9. april i mindelighed blev enige med Danmark, og den danske regerings suverænitet som følge heraf er forblevet uantastet i modsætning til, hvad der er tilfældet med Norge. Hvis Grønland var norsk, så havde vore kamphandlinger i Norge og indsættelsen af en Gauleiter i Oslo måske allerede foranlediget USAs regering til at besætte Grønland. I betragtning af den forskel, der er i vort forhold til Danmark og Norge, kan derfor, i det mindste sålænge krigen varer, De Forenede Staters holdning overfor Grønland blive væsentligt påvirket af, hvilket af de to lande Grønland tilhører. Dette erkender dr. Smedal også ganske rigtigt, når han skriver, at De Forenede Stater, sålænge Norge er besat af tyske tropper eller på anden måde befinder sig under tysk forvaltning, kan opfatte en overdragelse af Grønland til Norge som en tysk og ikke som en norsk landvinding. Og man må absolut give ham ret, når han fortsætter, at Grønlandsspørgsmålet af den grund er blevet noget kompliceret i øjeblikket. For os er det i hvert fald et gloende jern, som vi nu mindre end nogensinde bør røre ved. Hertil kommer, at det norske folks holdning overfor Tyskland virkelig ikke er en sådan, at vi har nogen anledning til at give Norge en foræring på Danmarks bekostning.

Med forbindtlige hilsener, gode ønsker for julen og det nye år og

Heil Hitler!

er jeg Deres meget hengivne

sign. **Grundherr.**

540.

Telegram fra Renthe-Fink ang. forespørgsel fra gesandt Kauffmann om udleveringen af torpedobådene.

12. februar 1941.

Telegram

(åben)

København, den 12. februar 1941 kl. 14,40.
Ankommet — 12. — — - 15,15.

Nr. 205 af 12.2.41. CITISSIME!

Til ambassador Ritter.[1])

Den danske gesandt i Washington har udbedt sig omgående orientering m.h.t. udleveringen af danske torpedobåde til den tyske krigsmarine. Det danske udenrigsministerium formoder, at forespørgslen er fremkommet, fordi den danske gesandt frygter følgerne m.h.t. USAs holdning i spørgsmålet om den i Amerika liggende danske tonnage. Det er hensigten telegrafisk at tilstille det danske gesandtskab i Washington følgende redegørelse, der samtidig vil blive meddelt alle øvrige danske legationer i udlandet. —

„Den danske regering blev medio januar 1941 gennem den tyske gesandt i København opfordret til at stille nogle torpedobåde til rådighed for den tyske krigsmarine, som har overtaget bevogtningen af de danske farvande. De pågældende danske torpedobåde, som var lagt op og derfor p.t. ikke benyttedes til danske marineformål, ønsker den tyske krigsmarine at anvende i Østersøen som hjælpeskibe i øvelsesøjemed. Det tyske krav gik ud på, at skibene uden armering skulle stilles til rådighed for den tyske krigsmarine, sålænge krigen varer. Den danske regering kunne ikke anerkende berettigelsen af det tyske krav. Ikke desto mindre blev kravet opretholdt fra tysk side, idet man bl. a. henviste til, at den tyske krigsmarine havde indsat et større antal marinefartøjer til at sikre de danske farvande og holde dem passable, og at man nu manglede disse skibe i Tyskland. Danmark kunne under de givne forhold ikke modsætte sig det tyske krav. Det drejer sig om ialt 8 torpedobåde, deraf 6 af linien, hver på 290 t, og 2 af reserven, hver på 110 t. Disse både er i de sidste dage blevet overtaget af den tyske krigsmarine i desarmeret tilstand. Fra tysk side blev det fremhævet, at der ikke lå nogen uvenlige hensigter mod Danmark til grund for det tyske krav, og at dette på ingen måde foregreb den danske flådes fremtidige stilling. Fra tysk side understregede man denne erklæring ved, at den øverstkommanderende for den tyske krigsmarine tilbød at stille det nødvendige stål til rådighed for omgående nybygning af danske torpedobåde. — Foranstående meddeles gesandtskabet til orientering og vejledning, men der lægges afgørende vægt på, at gesandtskabet ikke lader nogen meddelelse om sagen offentliggøre i pressen eller på anden måde".

Oprindelig havde danskerne i foranstående redegørelses stk. 2 ønsket en formulering, der gav udtryk for, at torpedobådene ikke udleveredes uden protest fra dansk side. De nærer ængstelse for, at man skal få det indtryk, at Danmark har været villig til at udlevere torpedobådene. Dette vil kunne udlægges som en uneutral holdning og støtte til tysk krigsførelse, hvilket kunne give USAs regering anledning til at beslaglægge de danske skibe.

Telegrafisk instruks udbedes.

Renthefink.

---

[1]) Dokumentet er tilføjet følgende:

„*Ambassador Ritter*

Den danske gesandt i Washington har allierede gennem længere tid indtaget en noget uklar holdning. W/12."

541.

Notits af Hügel ang. situationen i Grønland.

18. februar 1941.

Fortrolig!

Afskrift Pol. VI 177

Grønlands stilling

De meddelelser, som foreligger her, giver følgende billede af Grønlands stilling, således som den har udviklet sig, efter at Danmark i april 1940 blev besat af den tyske værnemagt.

Danmarks besættelse fik afgørende følger for Grønland. Grønlands forbindelser med Danmark ophørte, den danske regering rådede praktisk taget ikke længere over nogen mulighed for at udøve regeringsmyndighed i Grønland, og den dansk-grønlandske samhandel blev afbrudt. Den interesse, som De Forenede Stater fra gammel tid har haft for Grønland, blev nu yderst aktuel. Også Canada viste øget interesse. Afgørende for denne Amerikas og Canadas interesse i Grønlands skæbne var vel samtidig ikke

mindst ønsket om at sikre tilførslerne af kryolit — Grønlands hovedeksportvare. Den 12. april 1940 henviste præsident Roosevelt til, at Grønland hørte til den vestlige halvkugle, og bemyndigede det amerikanske Røde Kors til at forsyne den grønlandske befolkning med medicin o. s. v., såfremt forsyningen fra Danmark ophørte. Den 16. april udtalte den engelske ambassadør i Washington, Lord Lothian, at Grønland faldt ind under Monroedoktrinen, og at England eller Canada ville besætte Grønland, hvis Tyskland skulle have til hensigt at tage Grønland i besiddelse. Ifølge de foreliggende oplysninger skal De Forenede Stater og Canada uafhængigt af hinanden alvorligt have påtænkt en besættelse og tildels endog allerede have truffet forberedelser til en sådan.

I denne situation tog den danske gesandt i Washington initiativet, hvorved han — efter hvad han indberettede til sin regering — blev ledet af bestræbelsen for at bevare Grønland for Danmark og for at hindre en fremmed magts militære besættelse. Han anså det derfor først og fremmest for nødvendigt 1.), at de grønlandske landsfogeder udenom København midlertidigt selvstændigt udøvede regeringsmagten i Grønland, og 2.), at USAs regering ved indgribende foranstaltninger viste sin interesse for Grønland og derved ydede en „de facto"-beskyttelse mod andre landes besættelsesplaner. For at støtte de grønlandske myndigheder og det danske gesandtskab i Washington i gennemførelsen af forholdsregler med henblik på Grønlands forsyning med levnedsmidler og andre varer og omstillingen af den grønlandske eksport, som nu i hovedsagen skulle gå til De forenede Stater (endvidere til Canada og Island), nedsatte den danske gesandt den 25. april en „Grønlandskommission" med sæde i New York, der består af danske og amerikanske medlemmer. Endvidere synes der i New York at være en „Grønlandsdelegation", hvortil hører en af landsfogederne og andre grønlandske tjenestemænd, og som har til opgave at forsyne landet med amerikanske og canadiske varer samt afsætte grønlandske produkter (kryolit). På denne måde blev der indledet et samarbejde mellem de grønlandske myndigheder og den nordamerikanske regering under medvirken af det danske gesandtskab i Washington. De økonomiske forbindelser mellem Grønland og Amerika skal i mellemtiden være kommet i gang på normal måde, og Grønlands forsyninger skal være sikret.

USAs regering i Washington har hidtil med hensyn til Grønland taget følgende forholdsregler:

Den oprettede — uden at spørge den danske regering — et konsulat i Godthaab, der blev besat med en konsul og en vicekonsul, beordrede en repræsentant for det amerikanske Røde Kors til Grønland for at forhandle med de grønlandske myndigheder om en hjælpeaktion til fordel for befolkningen og sendte endelig nogle kystvagtskibe derop.

I alle spørgsmål vedrørende Grønland opretholder den nordamerikanske regering føling med den canadiske regering, der også har udsendt konsuler til Grønland. Ifølge en ikke bekræftet meddelelse skal canadiske troppers besættelse af Grønland have været påtænkt, men den skal i sidste øjeblik være blevet forhindret af amerikanerne.

De meddelelser om amerikanske okkupationshensigter henh. om amerikanske og canadiske polititroppers tilsynekomst i Grønland, som er dukket op i den sidste tid, er blevet dementeret fra officiel amerikansk side. Det blev herom udtalt, at det i virkeligheden kun drejede sig om optagelse af 15 amerikanere i den grønlandske lokale polititjeneste. Af denne officielle udtalelse fremgår endvidere, at der fra amerikansk side blev givet de grønlandske myndigheder mulighed for at købe våben i De Forenede Stater til brug for et mindre antal grønlandske vagtposter, der skal bevogte kryolitværket i Ivigtut, hvis drift iøvrigt i juni 1940 blev frataget det danske selskab og overtaget af landsfogederne.

Den danske regering har gjort forsøg på selv at overtage Grønlands forsyning med de fornødne levnedsmidler og andre varer ved at tildele gesandtskabet i Washington egne sagkyndige. Dette forsøg mislykkedes, da Washington-regeringen nægtede de sagkyndige indrejse til De Forenede Stater. Også mod oprettelsen af konsulater i Grønland, der foregik uden den danske regerings godkendelse, rejste den indsigelser overfor den amerikanske og canadiske regering, hvilket dog ikke kunne ændre de faktiske forhold. Den danske regering følger i bestræbelserne for ikke at støde den nordamerikanske og den canadiske regering en forsigtig taktik i sin Grønlandspolitik. En lignende tendens kan også konstateres hos de grønlandske myndigheder: Den 3. maj 1940 henvendte Grønlands forenede råd sig med adresser såvel til præsident Roosevelt som til den danske konge; i den

første adresse betoner man Grønlands tilknytning til kongen af Danmark og takker præsident Roosevelt for hans „interesse for den grønlandske befolknings stilling" og for hans „agtelse for dens frihed"; den anden, der er rettet til den danske konge, indeholder en fornyet bekræftelse af „troskabseden til det danske moderland og kongen".

Berlin, den 18. februar 1941.

sign. **Hügel.**

542.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. amerikansk erklæring om Grønland.

14. marts 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 14. marts 1941 kl. 20,00.
Modtaget — 14. — — - 23,45.
Nr. 391 af 14.3.

Auswärtiges Amt Berlin.

Amerikanske pressemeddelelser, som foreligger her, oplyser, at USA-regeringen har gentaget sin kendte Grønlandserklæring, hvorefter den danske koloni hører til den vestlige halvkugle, og endvidere, at den har til hensigt at oprette luftbaser på Grønland. Udenrigsministeriet er blevet foranlediget til at opfordre det danske gesandtskab i Washington til telegrafisk at indberette om disse presseudtalelser. I en den 12.3. her indgået telegrafisk meddelelse indberetter gesandt Kauffmann følgende:

1.) State Department har meddelt, at oprettelse af luftbaser i Grønland ikke er planlagt.

2.) En ny amerikansk Grønlandserklæring er ikke blevet afgivet og er også overflødig, da det officielle amerikanske standpunkt, hvorefter Grønland hører til den vestlige halvkugle, står fast.

3.) State Department vil i de nærmeste dage instruere det amerikanske gesandtskab i København om at besvare den danske regerings forespørgsel.

4.) Den offentlige diskussion i Amerika viser fremdeles interesse for Grønland og dets betydning for forsvaret af den vestlige halvkugle. Den herværende amerikanske chargé d'affaires har endnu ikke afleveret det bebudede svar til udenrigsministeriet. Derimod har han den 11. d. m. overrakt en såkaldt „presseerklæring fra State Department nr. 11" af 9.1.41 og i den forbindelse bemærket, at denne erklæring tilfældigvis befandt sig blandt det med kurér ankomne informationsmateriale. Den kunne måske tjene til foreløbig at berolige den danske regering. Den nævnte erklæring fastslår, at De Forenede Stater ikke har sendt tropper til Grønland og ikke påtænker at oprette luft- eller marinebaser dèr. Desuden gentages den allerede kendte amerikanske opfattelse af Grønlandsspørgsmålet under henvisning til den amerikanske Grønlandserklæring af 1920. Den faktiske værdi af ovennævnte „presseerklæring nr. 11" kan først rigtig bedømmes, når den danske regering har fået det bebudede officielle amerikanske svar. Det danske udenrigsministerium opfatter ganske vist de hidtidige officielle amerikanske udtalelser som en beroligende gestus, men er klar over, at USA-regeringen ikke ved en allerede afgivet eller fremtidig erklæring vil lade sig hindre i under et eller andet påskud at besætte Grønland, såfremt dette fremmer dens politiske eller militære interesser. Skriftlig indberetning med tekst til presseerklæring nr. 11 følger.

Hencke.

543.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. erklæring af 17. marts fra den amerikanske chargé d'affaires i København.

21. marts 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

LT MDKP den 21. marts 1941 kl. 20,10.
Modtaget — 21. — — - 23,30.

LT.-telegram nr. 435 af 21.3.

Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 391*) af 14.3.

Den herværende amerikanske chargé d'affaires afgav 17:3. overfor den danske udenrigsminister mundtligt følgende erklæring:

„Oprettelse af luftbaser i Grønland er ikke påtænkt. På grund af Monroe-doktrinen gælder denne forsikring dog ikke, såfremt andre magter foretager noget mod Grønland, eller der foreligger fare herfor." Efter hvad udenrigsministeren fortroligt meddelte mig herom, havde han afvist den betingede del af den amerikanske chargé d'affaires' erklæring. Navnlig havde han bestemt gjort indsigelse imod, at den amerikanske regering forbeholdt sig ret til på grund af rygter, formodninger eller subjektive indtryk at bedømme, hvornår „fare" forelå, og derefter træffe foranstaltninger af en eller anden art med hensyn til Grønland.

Hencke.

*) Pol VI 270

544.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings reaktion på meddelelserne om Grønlandstraktaten.

11. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

SSD MDKP, København, den 11. april 1941 kl. 2,20.
Modtaget: 11. — — - 3,00.

Nr. 541 af 10.4. CITISSIME!

Radiomeddelelser fra London, hvorefter USA har taget Grønland under beskyttelse og skabt hjemmel for at sætte samtlige oplagte skibe i fart, har fremkaldt den største bekymring i det danske udenrigsministerium. Man var nærmest bestyrtet over en ny

radiomeddelelse, hvorefter den danske gesandt i Washington med USA-regeringen havde drøftet en overenskomst, hvorefter der indrømmes amerikanerne luftbaser i Grønland. Man ser heri gesandt Kauffmanns åbenlyse opsætsighed mod den retmæssige danske regering og frygter, at USA derved får mulighed for med tilsyneladende retshjemmel at tage Grønland i besiddelse. Udenrigsministeriet meddelte, at gesandt Kauffmann vil blive opfordret til omgående at aflægge beretning, og at regeringen i morgen fredag vil forhandle om situationen.

Anmoder om omgående instruks, hvorvidt radiomeddelelserne er rigtige. Har foreløbig meddelt udenrigsministerens stedfortræder, at vi vil drage de alvorligste konsekvenser, hvis meddelelsen om Kauffmanns holdning bliver bekræftet.

Renthe-Fink.

545.

Telegram fra Renthe-Fink ang. gesandt Kauffmanns meddelelse om Grønlandstraktaten.

11. april 1941.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(åbent)

København, den 11. april 1941 kl. 16,35.
Modtaget — 11. — — - 17,40.

Nr. 542 af 11.4. CITISSIME!

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 541*) af 10.4. og under henvisning til telefonsamtale med understatssekretær Woermann.

Fra den danske gesandt i Washington Kauffmann indgik i formiddags til det danske udenrigsministerium følgende telegrafiske indberetning, der betegnende nok var åben:

„Siden afsendelsen af min indberetning af 4. september 1940, om hvilken jeg antager, at den in extenso er blevet tilstillet kongen, samtlige medlemmer af regeringen og det udenrigspolitiske nævn, er, som bekendt, USAs støtte til de allierede stadig blevet forøget. Præsidenten havde den offentlige mening bag sig, da han udtalte, at de allieredes og demokratiernes sag var De Forenede Staters sag. Den amerikanske offentlighed er mere og mere blevet klar over USAs ansvar for forsvaret af hele den vestlige verden, og dens ømtålighed overfor mulige farer for det amerikanske kontinents sikkerhed er vokset stærkt. — Som allerede ofte fremhævet vil, sålænge Danmark er besat, enhver indblanding i og enhver befatning med grønlandske forhold fra København blive betragtet som værende i strid med Monroe-doktrinen og ikke blive tålt under nogen omstændigheder. — På grund af den særstilling, som jeg har indtaget siden besættelsen, jfr. min offentlige erklæring af 9. april 1940, gengivet i telegram nr. 45, anser den amerikanske regering mig ikke for at stå under tysk indflydelse, hvorfor det ikke anses for at være stridende mod Monroe-doktrinen, når jeg beskæftiger mig med grønlandske forhold. — Sidste sommer og efterår blev der gjort forsøg på at landsætte tysk-kontrolerede meteorologiske ekspeditioner i Østgrønland. Beklageligvis synes en af disse ekspeditioner at være udsendt med de københavnske myndigheders vidende. Efter udvidelsen i marts af den tyske krigszone til grøn-

*) ved Pol VI

landske farvande og efter den kritiske udvikling af krigssituationen i det nordlige Atlanterhav, der er sket i de sidste uger, og som illustreres ved gentagne neutralitetskrænkelser, idet tyske rekognosceringsflyvninger er foregået i lav højde over Østgrønland, var Grønlands stilling så udsat, at man stod overfor en krigsførende magts besættelse af Grønland. For at forhindre dette og for at sikre Grønland for det øvrige amerikanske kontinent og endvidere for at bevare den danske suverænitet over Grønland tilbød USA, under henvisning til sine principielle forpligtelser i henhold til Havana-overenskomsten, at overtage ansvaret for Grønlands forsvar og at afslutte en overenskomst herom. Da USA uanset den kendsgerning, at den danske suverænitet over Grønland stadig anerkendes, på grundlag af Monroe-doktrinen hævder, at den danske suverænitet under de øjeblikkelige forhold ikke kan udøves fra København, og da USA samtidig af militære grunde krævede, at den foreslåede overenskomst ikke måtte forelægges i København, fandtes der ingen anden vej end den, at jeg som den herværende frie repræsentant for den danske suverænitet som negotiorum gestor på den danske regerings vegne, da denne ikke længere selv kunne handle, og med landsfogedernes samtykke underskrev traktaten.

Som forholdene lå, var der for mig ingen tvivl om, at jeg i dansk og grønlandsk interesse ubetinget måtte foretage dette usædvanlige skridt. Regeringen i Danmark vil, sålænge Danmark er besat, ikke kunne få fuldstændige oplysninger om baggrunden for eller nødvendigheden af dette skridt. Jeg anmoder derfor om, at bedømmelsen af min beslutning udsættes, indtil Danmark atter er frit og den danske regering og offentlighed kan gøres bekendt med de forhold, som gjorde dette skridt nødvendigt. Jeg anmoder indtrængende Hans Majestæt Kongen og den danske regering om at være overbevist om, at jeg kun har handlet således, som jeg efter nøje overvejelse og efter min bedste overbevisning og samvittighed mente at burde handle under opfyldelse af den troskabsed, som jeg har svoret Hans Majestæt Kongen."

Udenrigsministerens stedfortræder fordømte på det skarpeste Kauffmanns handlemåde, som han betegnede som uhørt, ansvarsløs og i strid med Danmarks interesser.

Udenrigsminister Scavenius vil i morgen indhente kongens bemyndigelse til omgående at tilbagekalde Kauffmann. Samtidig vil der blive overrakt den amerikanske chargé d'affaires en note, hvori det fastslås, at den amerikanske regerings aftaler med Kauffmann ikke er bindende for den danske regering, og hvori der på det skarpeste protesteres såvel mod, at forhandlingerne er blevet ført med Kauffmann, som mod den militære beskyttelse henh. anlægget af militære baser.

Danskerne er klar over, at Kauffmann efter dette pronunciamiento, hvorved han søger at spille rollen som den sande vogter af de danske interesser i modsætning til regeringen i København, næppe vil efterkomme tilbagekaldelsen. De regner derfor med den mulighed, at Kauffmann nægter at afgive gesandtskabets forretninger og efter overenskomst med amerikanerne og med deres støtte på egen hånd forsøger fremdeles at fungere som dansk gesandt. I dette tilfælde vil det spørgsmål blive akut, om den danske regering bør tillade den herværende amerikanske chargé d'affaires fortsat at udøve sine funktioner.

Den danske regering påtænker først at afgive en meddelelse til offentligheden i morgen aften, når kongens afgørelse foreligger og noten er overrakt til den amerikanske chargé d'affaires.

Renthe-Fink.

546.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. Grønlandstraktaten.

11. april 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 11. april 1941 kl. 12,10.
Modtaget — 12. — — - 0,05.

Nr. 986 af 10.4.

Tidspunktet for afslutningen og navnlig for offentliggørelsen af Grønlandsoverenskomsten gør det sandsynligt, at den amerikanske regering bestræber sig for, samtidig med at den passivt konstaterer sine egne og de britiske nederlag på Balkan — at kunne fremlægge et udenrigspolitisk resultat, der skal dokumentere, at den er parat til at hjælpe England — muligvis ved at sikre konvojer til Island; samtidig skal der vel gives os et svar på den blokade af Island, som vi har erklæret. Overenskomsten, som uden tvivl vil blive modtaget med bifald af den amerikanske offentlighed, skal desuden for nogle dage aflede opmærksomheden fra mindre opmuntrende ting.

Alle hidtidige forespørgsler hos State Department er blevet mødt med det stereotype svar, at Grønland for det første omfattes af Monroe-doktrinen, for det andet at beskyttelsesforanstaltningerne blev truffet i overensstemmelse med Havana-overenskomsten. For at bringe afslutningen af overenskomsten i harmoni med tidligere udtalelser (jfr. telegrafiske meddelelser af 24. marts nr. 427 og af 19. marts nr. 391) forsøger State Department i den presseerklæring af 10. april, som DNB i Washington på alle væsentlige punkter har refereret, med en gennemskuelig begrundelse at påvise en fare for Grønland. Det påberåber sig, at tre skibe med tysk besætning, som kom fra Norge, i sommeren 1940 var dukket op ved Grønlands østkyst, hvor det ene lagde til og midlertidigt landsatte meteorologer, der arbejdede i forbindelse med den tyske krigsførelse i Atlanterhavet; sent på efteråret havde en rekognosceringsmaskine vist sig over østkysten. Den 28. marts 1940 er en tysk bombemaskine blevet observeret over Grønlands østkyst og den 28. marts yderligere en tysk flyver.

Samtidig med den skete offentliggørelse blev foruden State Departments erklæring, som refereredes af DNB i Washington, bekendtgjort en erklæring fra præsidenten (se åbent telegram nr. 975), overenskomstens tekst (se åbent telegram nr. 977) samt en noteudveksling mellem Hull og den danske gesandt (se åbent telegram nr. 978).

Præsidentens sekretær ..... (gruppe ulæselig) supplerede mundtligt Roosevelts erklæring således, at beredvilligheden til forsvar mod angreb samt til bevarelse af integritet gjaldt såvel Grønland som alle andre fremmede besiddelser på den vestlige halvkugle; han nævnte i den forbindelse udtrykkeligt Canada og Martinique.

Der har øjensynlig ikke forinden været forbindelse mellem den danske gesandt og hans regering. Hr. Kauffmann har tilsyneladende handlet egenmægtigt. Heller ikke turde påstanden i brevvekslingen Hull—Kauffmann om, at der var foregået langvarige forhandlinger, være i overensstemmelse med kendsgerningerne. Overenskomsten er af udenrigspolitiske grunde i en fart blevet afsluttet ad hoc. Jeg vil være taknemlig for at blive underrettet om den danske regerings hensigter som følge af denne fuldbyrdede kendsgerning og henviser herved navnlig til artikel X i overenskomsten, hvorefter en forhandling om og opsigelse af overenskomsten først vil finde sted, når den amerikanske og danske regering er enige om, at den nuværende fare for Amerika er fjernet.

Thomsen.

547.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. gesandt Kauffmann.

11. april 1941.

Hemmeligt!

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 11. april 1941 kl. 3,55.
Modtaget — 12. — — - 5,20.

Nr. 989 af 10.4.

De sidste dages erfaringer har vist, at den herværende danske gesandt von Kauffmanns virksomhed er i strid med danske interesser. På grund af Kauffmanns overenskomst med den amerikanske regering er Grønland og de danske skibe i USA gået tabt. Når Kauffmann hidtil har forsøgt at retfærdiggøre sin holdning med, at han måtte spille med den amerikanske „bold" for at varetage danske interesser, så har han nu bevist, at han har gjort fælles sag med Roosevelt og Hull til skade for os.

Efter min opfattelse bør den danske regering omgående tilbagekalde Kauffmann. Ganske vist vil den amerikanske regering næppe give agrément for en efterfølger, dog forekommer dette mig betydningsløst i betragtning af den foreliggende situation. Desuden er Amerika i København ligeledes kun repræsenteret ved en chargé d'affaires.

Om Kauffmann vil følge tilbagekaldelsen, vil jeg betvivle. Han har vel allerede med denne for øje ladet sig give visse garantier af den amerikanske regering. Jeg ser ingen fare i, at han forbliver.

Jeg foreslår endvidere, at jeg bemyndiges til snarest at opsige lejekontrakten med Kauffmann, der bor til leje i det tidligere østrigske gesandtskabs bygning, som tilhører riget.

Thomsen.

Rigsministeren er indforstået med, at det i telegram fra Washington nr. 989 indeholdte forslag om at bemyndige ambassaden til snarest at opsige lejekontrakten med den danske gesandt Kauffmann efterkommes. Rigsudenrigsministeren anmoder om, at ambassaden instrueres i overensstemmelse hermed.

Oversendt til
ministerialdirektør Schröder.

Berlin, den 14. april 1941.

548.

Notits af understatssekretær E. Woermann ang. den danske regerings stilling til Grønlandstraktaten.

12. april 1941.

Understatssekretær Pol. nr. 298. *Berlin, den 12. april 1941.*

Som svar på den mig gennem rigsudenrigsministerens kontor telefonisk meddelte ordre:

1. I løbet af den 10. april forelå der i Grønlandssagen kun udenlandske radio- og pressemeddelelser. Forelæggelse for rigsudenrigsministeren af disse sker ikke gennem den politiske afdeling.

2. Min telefoniske samtale med gesandt von Renthe-Fink den 11. april om formiddagen tjente det formål så hurtigt og autentisk som muligt at konstatere de faktiske omstændigheder og ikke at give von Renthe-Fink ordrer. Efter at jeg fra von Renthe-Fink havde modtaget det fornødne officielle materiale, gjorde jeg straks et referat herom færdigt til rigsudenrigsministeren. Da von Renthe-Fink den 11. april henimod kl. 8 om aftenen pånyt telefonerede og meddelte, at den danske regering syntes at tøve i sagen, og at han sent på aftenen ville få endnu en samtale med udenrigsministeren, bestyrkede jeg von Renthe-Fink i hans opfattelse, at en tøvende holdning ikke var på sin plads.

Hermed
til rigsudenrigsministerens kontor
med anmodning om straks at give nærværende videre til rigsudenrigsministeren.

sign. **Woermann.**

549.

Telegram fra Renthe-Fink ang. hans démarche i anledning af Grønlandstraktaten.

12. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

København, den 12. april 1941 kl. 8,35.
Modtaget — 12. — — - 9,45.

Nr. 546 af 12.4.41. CITISSIME!

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 408*) af 12.4.41.

1.) Ifølge det, der hidtil har kunnet konstateres, har den danske gesandt Kauffmann handlet fuldstændig egenmægtigt. Det er ikke sandsynligt, at den danske regering på nogen måde har støttet ham eller været vidende om hans handling. Dertil er kongens og

*) Rigsudenrigsministerens kontor.

regeringens bekymring for Danmarks uafhængighed og regimets angst for sin eksistens for stor. Kauffmann havde ingen fuldmagt til at forhandle om Grønland, ligesom han overhovedet ikke havde beføjelser, der går ud over en gesandts normale funktioner. Han er selv klar over denne svaghed. Af denne grund foretager han den konstruktion, at han ved sin selvbestaltede handling handler på den danske regerings vegne, og søger desuden at dække sig bag kongens person.

2.) Alle de instrukser, som er udsendt til de danske missioner, er blevet gennemset forinden og på det nøjeste kontroleret. Chiffertelegrammerne kontroleres ved hjælp af koden. Vi har også kendskab til alle telefonsamtaler, som udenrigsministeriet og dettes medlemmer har ført med udlandet. Kontrollen med al ind- og udgående udlandspost og telegrammer foretages efter gesandt Henckes afrejse på det omhyggeligste, under min ledelse, af hans medarbejder, attaché, dr. Mietis, som allerede tidligere har arbejdet med lignende opgaver i Prag.

3.) Her hersker det indtryk, at Kauffmann er blevet udsat for stærkt pres fra amerikanerne og fuldstændigt er bukket under for deres propaganda. Kauffmann er en meget ærgerrig mand, der er tilbøjelig til egenmægtig optræden, og som tilmed følte sig sikker, fordi han vidste, at Roosevelt ikke ville anerkende, at han blev kaldt tilbage af den danske regering. Han så desuden, at han ikke havde nogen chance for karriere på tysk side.

4.) Så snart jeg blev bekendt med Kauffmanns handlemåde, gav jeg her på det kraftigste udtryk for, at denne begivenheds alvor ikke kunne overvurderes, og at den tyske tillid til den danske politik var blevet rystet på det alvorligste. Jeg lod ikke herske nogen tvivl om, at den danske regering også offentligt på det skarpeste måtte tage afstand fra Kauffmann og i overensstemmelse hermed gribe til forholdsregler imod ham. Jeg vil i dag forlange de krævede erklæringer af regeringen.

Renthefink.

550.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske acceptering af de tyske krav i anledning af Grønlandstraktaten.

12. april 1941.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(åbent)

SSM MDKP, den 12. april 1941 kl. 20,20.
Modtaget: 12. — — - 21,10.

Nr. 550 af 12.4. CITISSIME.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 408*) af 12.4. 1941 og i tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 546**) af 12.4.1941.

Den danske regering har accepteret de krav vedrørende den danske gesandt von Kauffmann, som jeg overrakte i morges.

*) Rigsudenrigsministerens kontor
**) ved rigsudenrigsministerens kontor

Ad 1)

Jeg har modtaget følgende erklæring fra udenrigsministeren:

„Hr. gesandt, i anledning af de indgåede telegrafiske indberetninger fra den danske gesandt i Washington om underskrivelsen af en overenskomst med De Forenede Stater vedrørende Grønlands forsvar, som han har foretaget, har jeg den ære hermed overfor Dem at erklære, at hverken Hans Majestæt Kongen eller noget medlem af den kongelig danske regering forinden overenskomstens offentliggørelse havde noget kendskab hverken til denne eller til de forudgående forhandlinger."

Ad 2)

Nedenstående note er i eftermiddags af udenrigsministeren blevet overrakt den amerikanske chargé d'affaires:

„Hr. chargé d'affaires, ifølge indberetninger fra den danske gesandt i Washington har De Forenede Staters regering tilbudt at overtage ansvaret for Grønlands forsvar samt at træffe en overenskomst med gesandten herom. Af militære grunde blev det fra den amerikanske regerings side forlangt, at den foreslåede overenskomst ikke før afslutningen af den blev forelagt den danske regering. Herefter har gesandten på egen hånd underskrevet overenskomsten.

Den danske regering må bestemt protestere imod, at De Forenede Staters regering i spørgsmålet om Danmarks udøvelse af suveræne rettigheder over Grønland indleder forhandlinger og afslutter en overenskomst med den danske gesandt i Washington, uden at denne i kraft af sit embede eller særlig fuldmagt fra den danske regering var bemyndiget til at handle på regeringens vegne. Endvidere må den danske regering på forhånd protestere imod, at USAs regering gennemfører de i overenskomsten nævnte planer om oprettelse af militære støttepunkter på Grønland samt andre forholdsregler.

Da den omhandlede overenskomst, som allerede nævnt, af minister Kauffmann blev underskrevet uden bemyndigelse, er den selvfølgelig folkeretligt ikke bindende for Danmark. Da minister Kauffmann på afgørende måde har overskredet sin kompetence, og da hans handlemåde må misbilliges på det skarpeste, har Hans Majestæt Kongen i dag resolveret at tilbagekalde ham fra hans post som dansk gesandt i Washinton og pålagt ham at overdrage gesandtskabets ledelse til legationsråd Blechingberg som chargé d'affaires, hvorefter han, Kauffmann, uopholdelig skal begive sig til København.

Idet jeg anmoder Dem om at bringe ovenstående til Deres regerings kundskab, benytter jeg lejligheden til at forsikre Dem, hr. chargé d'affaires, om min udmærkede højagtelse."

Ad 3)

Kongen har bestemt, at Kauffmanns tilbagekaldelse skal ske omgående. De telegrafiske instrukser i så henseende er allerede afgået.

Ad 4)

Den danske regering har foreslået følgende pressemeddelelse, der allerede i overensstemmelse med instruksen er blevet forelagt Auswärtiges Amts presseafdeling til undersøgelse og godkendelse:

„Udenrigsministeriet meddeler:

I telegrammer fra Washington meddeles, at De Forenede Stater efter udvidelsen af den tyske krigszone til de grønlandske farvande har besluttet at tage Grønland under deres beskyttelse og oprette flåde- og luftbaser dèr. Herom er der ifølge en telegrafisk indberetning fra det danske gesandtskab i Washington afsluttet en overenskomst, underskrevet af den amerikanske udenrigsminister og den danske gesandt, hr. von Kauffmann.

Den afsluttede overenskomst har naturligvis ingen folkeretlig gyldighed, da den er blevet til, uden at kongen eller den af ham udnævnte lovlige danske regering har medvirket eller haft kendskab dertil.

Udenrigsministeren har i note af dags dato overfor den herværende amerikanske chargé d'affaires protesteret imod, at den amerikanske regering i et spørgsmål om Danmarks udøvelse af suveræne rettigheder over Grønland har forhandlet og sluttet overenskomst med gesandten i Washington, uden at denne i kraft af sin stilling eller særlige fuldmagt har været bemyndiget til at forhandle på regeringens vegne. Udenrigsministeren har i samme note på forhånd protesteret mod, at USAs regering gennemfører de i overenskomsten nævnte planer om oprettelse af militære støttepunkter på Grønland.

Det fremhæves endelig i noten, at den afsluttede overenskomst er uden bindende virkning for Danmark.

Hr. Kauffmann er på grund af sin optræden i denne sag ved kgl. resolution tilbagekaldt fra sin post som dansk gesandt i Washington og beordret til at begive sig til København samt at overdrage gesandtskabets ledelse til legationsråd Blechingberg som chargé d'affaires."

Det danske udenrigsministerium har som informationstelegram meddelt ovenstående tekst til alle danske gesandtskaber. Det påtænkes endvidere at offentliggøre overenskomstens ordlyd for at vise, hvor ansvarsløst Kauffmann har handlet.

Ad 5)

Den danske regering har lovet omgående at forelægge rigsdagen en lov, hvorved pligtstridige forhold, udvist af udenrigstjenestens tjenestemænd i udlandet, gøres strafbare, og som omfatter tilfældet Kauffmann. Lovudkastet hjemler, at danske missionschefer i udlandet, når de gør sig skyldige i pligtstridige forhold som i tilfældet Kauffmann, fratages statsborgerret og formue. Når retssagen indledes, kan der straks træffes beslutning om formuebeslaglæggelse og suspension af de statsborgerlige rettigheder, hvis sigtede befinder sig i udlandet. For allerede inden den nye lovs gennemførelse at træffe lovlige forholdsregler mod Kauffmann vil der omgående med hjemmel i lov af 18.1.1941, som vi i sin tid fik gennemtvunget, blive indledt straffesag imod ham.

Ad 6)

Kravet ad nr. 6 står ikke i direkte forbindelse med tilfældet Kauffmann. Da den danske regering var rede til at tilvejebringe den under 5) omhandlede særlov, hvorved dette tilfælde ordnes på tilfredsstillende måde, har jeg givet min tilslutning til, at det i nr. 6) omhandlede spørgsmål udskilles og behandles særskilt. Vi havde allerede erklæret os indforstået med, at den forlangte lov ikke behøvede at blive udstedt foreløbig, men kun skulle gøres så vidt færdig, at den til enhver tid med kort frist kunne sættes i kraft.

Udenrigsminister von Scavenius udtalte i dag pány sin beklagelse over tilfældet von Kauffmann og gav udtryk for håbet om, at den danske regerings optræden ville overbevise os om, at den førte en loyal politik, og at den ønskede at bevare vor tillid.

Renthe-Fink.

551.

Notits af gesandt v. Grundherr ang. samtale med Renthe-Fink om den danske regerings stilling til de tyske krav vedr. Grønlandstraktaten.

12. april 1941.

e.o.Pol VI 1647 hemmelig

Gesandt von Renthe-Fink gav i eftermiddag kl. 13 under henvisning til sin telegrafiske indberetning 546 telefonisk følgende foreløbige besked:

Har udført instrukserne fra udenrigsministeren særtog nr. 1001, videresendt til København under nr. 408.

Udenrigsminister Scavenius havde sagt til ham, at det var den danske regering alt om at gøre at bevise overfor den tyske regering, at den havde indtaget en fuldstændig loyal holdning overfor Tyskland. Udenrigsminister Scavenius var personlig indforstået med vore krav 1—4. Med hensyn til nr. 5 og 6 imødeså Scavenius vanskeligheder indenfor regeringen. Han er mere tilbøjelig til at gå frem mod gesandt Kauffmann i Washington i to etaper: 1) tilbagekalde ham og beordre ham hjem og 2) i tilfælde af, at han vægrer sig, at rejse sag mod ham.

Med hensyn til den mod de danske søfolk rettede lov om fratagelse af statsborgerret opstod det vanskelige spørgsmål, om de også skulle fratages statsborgerretten og deres formuer konfiskeres, hvis de under tvang blev presset til tjeneste af amerikanerne.

Gesandt von Renthe-Fink fastholdt eftertrykkeligt overfor udenrigsminister Scavenius sit krav og forlangte af ham, at han skulle gennemføre vore krav indenfor regeringen, da vor tillid, der er blevet rystet, ellers ikke kan genoprettes.

I øjeblikket afholdes der ministermøde i København. I eftermiddag vil sagen blive forelagt kongen.

Gesandt von Renthe-Fink lod skinne igennem, at muligheden for en regeringskrise ikke helt kan afvises.

Berlin, den 12. april 1941.

sign. **Grundherr.**

552.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop til Renthe-Fink vedr. Grønlandstraktaten.

12. april 1941.

Hemmelig sag C.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

Særtog, den 12. april 1941.
Modtaget — 13. — — kl. 3,45.

Uden nummer. CITISSIME.

Bedes omchiffreret til Diplogerma København.

Til gesandten personlig.

I besvarelse af telegrammer af 11. og 12. april nr. 542 og 546.

Efter at De til den derværende regering har meddelt vore krav i anledning af den overenskomst, som gesandt Kauffmann i Washington har afsluttet, anmoder jeg Dem om ikke nu at presse yderligere på med henblik på en fuldstændig opfyldelse af disse krav, men afvente den danske regerings videre beslutninger. Vi vil nu overlade til den danske regering, hvilke konsekvenser den yderligere vil drage af sin gesandts adfærd, og forbeholder os til given tid at give udtryk for, at vi ikke kan erklære os for tilfredsstillet i hele denne sag. Vi må forbeholde os, at vi så i givet fald og på en måde, der forekommer os egnet, lader den forstå, at vor mistanke om, at Kauffmann handlede i forståelse med den danske regering, ikke er forsvundet. Den danske regering bærer selvfølgelig under alle omstændigheder ansvaret for de embedshandlinger, som begås af dens gesandt i Washington, hvis forbliven på denne post den i sin tid trods vore indvendinger selv lagde den største vægt på.

Til Deres personlige oplysning bemærker jeg endvidere, at vi nu vil viderebehandle sagen sådan, at den danske regering vedblivende bærer ansvaret for sin gesandts handling og følgerne deraf. Telegrammet bedes tilintetgjort efter modtagelsen.

Ribbentrop.

Påtegning:

Videresendt til København den 13.4.41 —
kl. 5,55 — som nr. 413.
Chiffreringskontoret.

553.

Telegram fra Renthe-Fink med oplysninger om gesandt Kauffmann.

13. april 1941.

Telegram
(åben tekst)

København, den 13. april 1941 kl. 09,40.
Modtaget — 13. — — - 22,00.

Nr. 552 af 13. april 41.

Auswärtig, Berlin.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 411*) af 12. april 41.

Henrik von Kauffmann født 26.8.1888 i Frankfurt am Main.

Fader: Arkitekt Aage-Basse Gustav von Kauffmannn født 14.6.52 i København.

Moder: Berta Luise Mathilde von Bernus født 15.2.1866 Frankfurt am Main.

Efter hvad statspolitikontoret i Frankfurt am Main meddeler, er der i det derværende folkeregister ved indførelsen af Henrik von Kauffmanns fødsel under trosbekendelse såvel for ham som for begge forældre bemærket: Evangelisk religion.

Bedsteforældre på fædrene side: Kgl. dansk generalløjtnant og kammerherre Heinrich August Theodor von Kauffmann og Mathilde Luise von Fønss, København.

Bedsteforældre på mødrene side: Rentier Andreas Ludwig von Bernus og Katarine Elisabeth Bettina von Gulrita. Sidstnævntes trosbekendelse er ikke anført i folkeregisteret.

Kauffmann gift med Caroline Mac Dougall, amerikansk statsborger, født 12.1.1900 i Blanfort.

Undersøgelserne her og de af statspolitikontoret i Frankfurt am Main foretagne har ikke givet holdepunkter for den slutning, at Kauffmann har jødisk familie.

Renthe-Fink.

*) P 6321

554.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om følgerne af Grønlandstraktaten.

13. april 1941.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 13. april 1941 kl. 12,35.
Modtaget: — 13. — — - 13,15.

Nr. 551 af 12.4. CITO!

Fortsættelse af telegrafisk indberetning nr. 550 af 12. april.

I anledning af udenrigsministerens forsikring om den danske regerings absolutte loyalitet har jeg svaret ham, at det, der var sket, var af så tungtvejende og vidtrækkende

karakter og belastede den danske regerings politiske ansvar så stærkt, at situationen ikke ganske enkelt kunne anses for genoprettet ved, at den danske regering havde skyndt sig med at afgive de erklæringer, vi ønskede. Scavenius understregede påny, at han ærligt bestræbte sig på at drive en oprigtig politik, der gik ud på samarbejde og tilnærmelse til Tyskland, og at der efter hans mening ikke kunne bebrejdes ham nogen illoyalitet. Jeg sagde til Scavenius, at i alle tilfælde en betydelig del af ansvaret herfor måtte tilskrives regeringen Staunings passive og usikre holdning, mod hvilken jeg i lang tid havde rettet advarende kritik, og som i slutningen af forrige år havde foranlediget mig til at tage det velkendte skridt overfor kongen. På grund af de halve løsningers politik, som den nuværende regering driver, var Kauffmann uden tvivl blevet opmuntret i sine planer; thi denne politik havde åbenbart givet ham den opfattelse, at han i det mindste kunne regne med stiltiende støtte fra de afgørende kredse i Danmark.

Renthe-Fink.

555.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. Grønlandstraktaten.

13. april 1941.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 13. april 1941 kl. 4,66
Modtaget: — 13. — — - 16,45.

Nr. 1011 af 12.4.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 553*) af 12. april.

Om baggrunden for Grønlandsoverenskomsten kan jeg ikke oplyse noget udover mine tidligere indberetninger af 10. april og 11. april. I overensstemmelse med den optræden, som hr. von Kauffmann i modstrid med sin regerings ordrer har udvist efter Danmarks besættelse, har han ikke informeret mig. Den amerikanske regering så med rette i ham et føjeligt værktøj, således at den kunne give sit gennem lang tid planlagte fremstød mod Grønland et legalt skær. Den kendsgerning, at Kauffmann ikke underrettede sin regering, viser, at han på forhånd var klar over det egenmægtige i sin handling og de deraf opståede følger.

Efter at pressen først havde fantaseret om, at kong Christian i virkeligheden havde medvirket, og at den danske regering havde forhandlet bag vor ryg, er det nu også her blevet klart, at gesandten har handlet uden at spørge sin regering; derfor bagatelliseres allerede nu på forhånd den protest, der må forventes fra den danske regering. I den nu tilvejebragte situation vil intet blive ændret, man ved også i Washington, at alle patriotiske danskere var lykkelige over den amerikanske beskyttelse af Grønland.

Thomsen.

*) Pol VI 1643 hemmeligt

556.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings forholdsregler mod gesandt Kauffmann.

15. april 1941.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(åbent)

København, den 15. april 1941 kl. 21,50.
Modtaget: — 15. — — - 22,25.

Nr. 559 af 15.5.

I tilslutning til telegram nr. 550*) af 12.4.

Udenrigsministeriet meddeler, at der er taget skridt til følgende øjeblikkelige forholdsregler mod Kauffmann:

1. Ved kongelig resolution vil Kauffmann blive fjernet fra statstjenesten med den begrundelse, at han har begået landsforræderi. —

2. Der indledes straffesag på grundlag af paragrafferne 98, 99 og 103, nr. 3, i den danske borgerlige straffelov samt paragraf 3, nr. 3, i den særlige lov af 18.1.1941, hvis ordlyd følger i slutningen af denne telegrafiske indberetning. —

Ad 1 og 2 skal offentliggørelse i den danske presse ske den 17.4. om morgenen. —

3. Ved den pågældende domstol vil der blive afsagt kendelse om anholdelse af Kauffmann. —

4. Retskendelsen vil tillige anordne formuebeslaglæggelse. —

Ad 3 og 4 skal offentliggørelse i den danske presse ske om morgenen den 18. —

Ordlyden af de danske straffebestemmelser er følgende:

§ 98. — Den, som foretager en handling, der sigter til ved magtanvendelse eller trusel om sådan at bringe den danske stat eller nogen del af denne under fremmed herredømme eller at løsrive nogen del af staten, straffes med fængsel fra 4 år indtil på livstid. —

§ 99, stk. 1. — Den, som, uden at forholdet falder ind under paragraf 98, træder i forbindelse med en fremmed stats regering for at påføre den danske stat eller nogen med den for krigstilfælde forbunden stat krig, straffes med fængsel fra 2 år indtil på livstid. —

Stk. 2. Sker det for at formå en fremmed stat til på anden måde at krænke den danske stats bestemmelsesfrihed, er straffen fængsel indtil 8 år. —

§ 103, stk. 1. Med fængsel indtil 16 år straffes:

1) ..... 2) ..... 3) Den, som handler mod statens tarv under varetagelsen af et ham overdraget hverv til på statens vegne at forhandle eller afgøre noget med fremmed stat. —

§ 3 i loven af 18.1.1941. —

Med fængsel på livstid, i mindre alvorlige tilfælde med tidsbestemt fængsel ikke under 1 år, straffes den, der i forhold til udenlandske militærstyrker, der efter overenskomst med den danske regering befinder sig her i landet: 1) ..... 2) ..... 3) ..... iøvrigt foretager handlinger af lignende karakter, som er egnede til alvorligt at skade Danmarks interesser i forhold til udlandet.

Renthe-Fink.

*) ved Pol VI

557.

Telegram fra Renthe-Fink ang. noteudveksling mellem udenrigsminister Cordell Hull og gesandt Kauffmann 14. april.

16. april 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 16. april 1941 kl. 20,45.
Modtaget: — 16. — — - 22,20.

Nr. 565 af 16.4.41.

Auswärtig Berlin

Under henvisning til telegrafisk indberetning nr. 550*) af 12.4.

På sin tilbagekaldelse har Kauffmann svaret med følgende telegram:

„1.) Har den 14.4. tilstillet udenrigsminister Hull følgende note:[1])

.....

2.) Udenrigsminister Hull har derefter den samme dag overrakt følgende note:[2])

.....

3.) State Department har offentliggjort de to ovenstående noter med en udtalelse, i hvilken det blandt andet hedder:[3])

.....

Renthe-Fink.

*) Pol VI
[1]) Den engelske tekst udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 557.
[2]) Den engelske tekst udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 557.
[3]) Den engelske tekst udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 557.

558.

Telegram fra Renthe-Fink ang. meddelelse fra den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg.

16. april 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 16. april 1941 kl. 20.45.
Modtaget — 16. — — - 22.20.

Nr. 576 af 16.4.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 565 af 16.4.

Fra den nyudnævnte danske chargé d'affaires i Washington, legationsråd Blechingberg, er indløbet følgende, meget betegnende telegram af 15.5.:

„Da den herværende regering nægter at anerkende gesandtens tilbagekaldelse, afventer jeg videre instrukser. Har ikke udtalt mig til pressen. Den i går offentliggjorte meddelelse skete fra gesandtskabet uden mit vidende. Mine breve og telegrammer til gesandtskabets adresse åbnes, meddeler derfor hermed min privatadresse: Wardenman-park-Hotel." Af dette telegram fremgår tydeligt, at den af Kauffmann i hans note til Cordell Hull fremsatte påstand om, at samtlige danske udenrigstjenestemænd i USA står på hans side, er urigtig. I virkeligheden har der allerede gennem lang tid foreligget en dyb modsætning mellem Kauffmann, der arbejder med en ved privat tjenestekontrakt ansat dansk sagfører Bang-Jensen som medhjælper, og Blechingberg, der ikke godkendte Kauffmanns holdning og helt blev holdt udenfor af denne. Indstillingen hos de danske konsuler i New York, San Francisco og Chicago er endnu ikke kendt.

Renthe-Fink.

559.

Telegram fra Renthe-Fink ang. det danske udenrigsministeriums ordrer til chargé d'affaires Blechingberg.

18. april 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 18. april 1941 kl. 00,10.
Modtaget: — 18. — — - 00,45.

Nr. 570 af 17.4.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 565*) af 16.4.

Udenrigsministeriet har afbrudt forbindelsen med Kauffmann. Alle instrukser går nu til legationsråd Blechingberg som chargé d'affaires. Denne er blevet bemyndiget til at meddele Kauffmann følgende:

„Kauffmanns telegram 135 modtaget. Forsåvidt angår de danske interesser fremgår karakteren af hans såkaldte overenskomst tilstrækkelig tydeligt:

1.) Af misbruget af kongens navn og stilling i overenskomstens indledning,

2.) Af overenskomstens artikel 10. Her forbeholder USA-regeringen sig i virkeligheden ensidigt at bestemme, om forudsætningerne for optagelse af forhandlinger er givet, ligesom nævnte regering også forbeholder sig under sådanne forhandlinger at drøfte en ordning, hvorefter der ikke er tale om overenskomstens ophør, men kun om dens ændring. I gunstigste fald kan overenskomsten opsiges med en frist på 12 måneder, efter at den amerikanske regering har anerkendt, at der foreligger enighed om, at de nuværende farer for det amerikanske kontinents fred og sikkerhed er fjernet, og efter at en konference i så henseende har fundet sted mellem parterne. Den amerikanske regering kan således i virkeligheden selv afgøre, om forholdene udvikler sig således, at USAs militære besættelse af Grønland nogensinde kan ophøre. Det må betvivles, om den amerikanske regering uden Kauffmanns medvirken nu ville have udtalt sig så åbent om sine fremtidige hensigter med Grønland, og uden hans medvirken havde dette i hvert fald ikke kunnet ske i en såkaldt overenskomst. Kauffmann må nødvendigvis have været klar over, at en dansk regering under ingen omstændigheder, endog bortset fra den militære besættelse, ville have

*) ved Pol VI

godkendt en sådan overenskomst, så meget mindre som overenskomsten ville skabe en tilstand, hvorefter Grønland under visse forudsætninger kunne komme under fremmed herredømme og blive udgangspunkt for aktioner i forbindelse med krigsoperationer.

Til trods for Kauffmanns erklæring af 10.4.40 har udenrigsministeriet i det forløbne år hævdet den opfattelse, at han havde handlet under indtryk af et overvældende øjeblik, og at man kunne håbe på i ham atter at se en loyal embedsmand. Til den opfattelse nåede man dels af den grund, at han først den 23.4. meddelte den nævnte erklæring til udenrigsministeriet, dels af den grund at han ikke senere vægrede sig ved at udføre ministeriets instrukser, samt ganske særlig på grund af hans indberetning X af 4.9.40, der måtte fremkalde det indtryk, at alle hans bestræbelser gik ud på at undgå den besættelse af Grønland, til hvilken han nu har medvirket.

Af Kauffmanns telegram 135 af 14.4.41 fremgår, at han vægrer sig ved at efterkomme den kongelige resolution af 12.4.41 om sin tilbagekaldelse. Herved og ved forhandlingen om og underskrivelsen af den såkaldte overenskomst har han afgjort forbrudt sig mod sine pligter som statstjenestemand. For at tjene sin private politik har han tilsidesat sine pligter mod konge, regering og rigsdag, thi en overenskomst som hans kan ikke træffes uden rigsdagens samtykke. Han har således gjort sig skyldig i forræderi, hvorfor der må skrides ind mod ham i overensstemmelse med loven. Ved kongelig resolution af 16.4.41 er han i henhold til tjenestemandslovens paragraf 8, stk. 2, i forbindelse med paragraf 60 blevet afskediget fra udenrigstjenesten. Der er mod ham blevet indledet strafferetlig undersøgelse for overtrædelse af straffelovens paragraf 98 eller 99, stk. 2, og paragraf 103, stk. 1, nr. 3, samt af tillæg til straffeloven af 18.1.41. Regeringen har offentliggjort de mod Kauffmann tagne skridt. Regeringen gentager sin opfordring til Kauffmann om at begive sig til København for her at stå til ansvar for sin handlemåde. Endvidere gentager regeringen sin opfordring til ham om at overdrage gesandtskabets ledelse til legationsråd Blechingberg som chargé d'affaires."

Renthe-Fink.

560.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg.

19. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

MDKP 19. april 1941 kl. 23,50.
Modtaget: den 20. april 1941 kl. 4,45.

Nr. 573 af 19.4.

Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 570*) af 17.4.

1.) Efter at det danske udenrigsministerium fra den nyudnævnte danske chargé d'affaires Blechingberg havde modtaget to telegrammer, af hvilke man måtte slutte, at Blechingberg gjorde fælles sag med Kauffmann, virkede det så meget mere opsigtsvæk-

*) ved Pol VI

kende, at der i dag indløb et telegram fra Blechingberg, af hvilket det fremgik, at Blechingbergs to første telegrammer enten var blevet afpresset ham eller forfalsket af Kauffmann. Blechingbergs telegram lyder således:

„Kauffmann har meddelt mig, at hvis jeg ikke retter mig efter ham, må jeg ikke mere komme på gesandtskabet, men afrejse uopholdeligt, da han vil afmelde mig hos State Department; indtil jeg modtog yderligere instrukser, var jeg nødsaget hertil og har under pres afsendt mit sidste telegram. Den amerikanske regering har givet Kauffmann tilladelse til at råde over gesandtskabets pengemidler og nægte at udlevere gesandtskabets stempler o.s.v."

2.) Ved en derpå af os formidlet oversøisk samtale mellem gesandt Mohr og Blechingberg blev det klarlagt, at Blechingberg har til hensigt at forholde sig loyal overfor regeringen i København. Blechingberg blev instrueret om at præsentere sig i State Department som dansk chargé d'affaires og at henvise til det i mellemtiden fra det danske udenrigsministerium direkte til Cordell Hull sendte telegram, ved hvilket Blechingberg akkrediteres som chargé d'affaires i Kauffmanns sted. Såfremt Kauffmann har afmeldt Blechingberg hos State Department, skal Blechingberg protestere. Hvis State Department forlanger hans afrejse, skal Blechingberg kun forlade landet under protest.

Renthe-Fink.

561.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg.

20. april 1941.

Hemmeligt.

Telegram
(åbent)

København, den 20. april 1941 kl. 20,45.
Modtaget: — 20. — — - 21,30.

Nr. 574 af 20.4.

I tilslutning til telegrafisk indberetning 573*) af 19.4.

Under henvisning til telegrafisk instruks 449**) af 19.4.

Ifølge Blechingbergs udtalelser til gesandt Mohr, hvis ordlyd jeg nu har fået, har han faktisk, som oprindelig formodet her, vaklet, men hævder dog først at have fået kendskab til den såkaldte Grønlandsoverenskomst, da han vendte tilbage fra New York og den faktisk allerede var afsluttet.

Udenrigsministeriet regner med, at Blechingberg nu vil holde den rigtige kurs og udføre de instrukser, som er tilsendt ham. Også jeg vil antage, at gesandt Mohrs udtalelser har gjort et stærkt indtryk på ham. Om han vil stå fast overfor det øgede pres, der må forventes fra Kauffmanns og også fra State Departments side, må afventes.

Anmoder om at underrette ambassaden i Washington.

Renthe-Fink.

*) ved Pol VI
**) Pol VI 1775 hemmeligt

562.

Telegram fra Renthe-Fink ang. noteudveksling mellem udenrigsminister Scavenius og udenrigsminister Cordell Hull 17. april og 19. april og mellem kong Christian X og præsident Roosevelt 21. april.

22. april 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 22. april 1941 kl. 1,45.
Modtaget: — 22. — — - 3,10.

Nr. 578 af 22.4.

Under henvisning til telegrafisk instruks nr. 437*) af 18.4. og i tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 574 af 20.4.

1.) Telegrammet, som den danske udenrigsminister den 17.4. sendte til Cordell Hull, havde følgende ordlyd:[1])

.....

2.) Den amerikanske chargé d'affaires overrakte 19.4. den danske udenrigsminister nedenstående svar fra Cordell Hull:[2])

.....

3.) Den amerikanske chargé d'affaires overrakte 21.4. kongens kabinetschef følgende svar fra Roosevelt på kongens tilbagekaldelsesskrivelse:[3])

.....

Yderligere indberetning følger.

Renthe-Fink.

*) Pol VI 1731 hemmeligt
[1]) Den engelske tekst er udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 562.
[2]) Den engelske tekst er udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 562.
[3]) Den engelske tekst er udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 562.

563.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg.

22. april 1941.

Hemmeligt.

Telegram
(åbent)

MDKP, den 22. april 1941 kl. 23,20.
Modtaget — 23. — — - 1,00.

Nr. 584 af 22.4.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 574*) af 20.4.

Til det danske udenrigsministerium indløb 21.4. et telegram fra Blechingberg, i hvilket han under henvisning til telefonsamtale med gesandt Mohr bekræfter, at han ikke

*) ved Pol VI

vil efterkomme Kauffmanns ordrer, men loyalt udføre sin regerings instrukser. Anmoder om at underrette ambassaden i Washington. Udenrigsministeriet venter om kort tid yderligere telegram om Blechingbergs démarche overfor State Department og hans samtale med den danske konsul i USA.[1])

Renthe-Fink.

[1]) Således i den tyske tekst.

564.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. tale af gesandt Kauffmann.

22. april 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 22. april 1941 kl. 2,50.
Modtaget: — 23. — — - 3,00.

Nr. 1106 af 21.4.

I besvarelse af telegram af 18.4. nr. 592.*)

Efter hvad jeg fortroligt erfarer, har den tidligere danske gesandt Kauffmann den 17. d. m. talt i National Press Club. Han var ledsaget af legationsråd Blechingberg og attaché Bang-Jensen. Tilstede var bl. a. den svenske og den norske gesandt samt den finske legationsråd.

Kauffmann gav den kendte fremstilling af begivenhederne og af sine overvejelser før underskrivelsen af overenskomsten om Grønland. Han mente at have handlet i Danmarks bedste interesse. Derefter beskrev han den danske regerings reaktion i dens til Blechingberg ..... (øjensynlig mangler klartekst) ..... og udtalte herom, at han ikke tænkte på at opgive sin post eller at rejse til Danmark nu. State Department anerkendte ham nu som før som Danmarks repræsentant.

Kauffmann udtalte endvidere, at han havde været sig følgerne af underskrivelsen nøje bevidst. Ligeså havde også State Department nøjagtigt ..... (øjensynlig mangler klartekst) ....., at han ikke havde haft nogen udtrykkelig bemyndigelse fra sin regering til overenskomsten. Han ville ikke have underskrevet overenskomsten, hvis han havde betragtet den som ugyldig eller som betydningsløs. Han havde handlet egenmægtigt, da hans mandanter for tiden ikke var i stand til suverænt at give ham ordrer.

Kauffmann blev spurgt, om det var rigtigt, at islændingene ligeledes ønskede at blive regnet som hørende til den vestlige halvkugle og blive stillet under De Forenede Staters beskyttelse. Han svarede, at han ikke kunne tale for islændingene, da Island var en selvstændig stat. Personlig betragtede han Island som hørende til den vestlige halvkugle. Til Kauffmanns fortrydelse sagde derpå en tilstedeværende amerikaner af islandsk afstamning, at Island var besat af England, at det i sin tid havde protesteret mod besættelsen, men at det ikke kunne hindre det. Han vidste ikke, om USA-regeringen under disse omstændigheder ville overtage beskyttelsen.

Jeg anmoder om, at denne meddelelse behandles som fortrolig, også overfor den danske regering, for ikke at afsløre min hjemmelsmand.

Thomsen.

*) Pol VI 1752 hemmeligt

565.

Telegram fra Renthe-Fink ang. de danske konsulater i USA.

23. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

MDKP, den 23. april 1941 kl. 20,00.
Modtaget, — 23. — — - 20,35.

Nr. 592 af 23.4.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 572*) af 19.4.

Der foreligger efter mit skøn fare for, at de danske konsulater i USA på foranledning af den afsatte danske gesandt Kauffmann nægter at understøtte og hjemsende danske søfolk for at tvinge disse til at blive ombord eller til at modtage ny hyre. På den måde vil resultatet af den af de herværende redere foretagne aktion blive tvivlsomt. Da danske tilgodehavender i USA er spærret, og Kauffmann alene kan disponere over de offentlige midler, tilråder jeg at træffe foranstaltninger til, at i alle tilfælde, hvor danske konsulater nægter at udbetale understøttelse eller penge til hjemsendelse, understøttelsen af hjemkaldte danske sømænd foregår som drøftet med VLR Bisse.

Renthe-Fink.

*) ved Ha Pol

566.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. de danske konsuler i USA.

27. april 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 27. april 1941 kl. 2,57.
Modtaget: — 27. — — - 15,30.

Nr. 1147 af 25.4.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 598 af 18. april.

Konsulaterne indberetter overensstemmende, at de danske generalkonsuler undgår enhver stillingtagen.

1.) Den danske generalkonsul Bech i New York svarede på en direkte henvendelse fra et konsulatsmedlem, der er hans gode bekendt, undvigende, at spørgsmålet endnu ikke var afgjort. Han har hidtil ikke udtalt sig offentligt, dog formodes det, at han endnu samarbejder med Kauffmann.

2.) Den danske generalkonsul Baumann i Chicago kom ikke tilstede på et dansk-amerikansk møde, på hvilket Kauffmann talte om Grønlandsoverenskomsten. Han afslog at lade sig interviewe af en udsendt jounalist om sin indstilling og svarede kun, at han repræsenterede sin regering.

3.) Den danske generalkonsul i San Francisco undgår ligeledes enhver stillingtagen.

Thomsen.

567.

Telegram fra Renthe-Fink ang. Brasiliens stilling til Grønlandstraktaten.

27. april 1941.

Hemmeligt.

Telegram
(åbent)

MDKP, den 27. april 1941 kl. 13,00.
Modtaget: — 27. — — - 15,00.

Nr. 605 af 26.4.

Til det danske udenrigsministerium indløb 24. dennes følgende telegrafiske indberetning fra den danske gesandt i Rio de Janeiro vedrørende Brasiliens holdning til Grønlandsspørgsmålet: „Den herværende USA-ambassadør meddelte efter instruks fra sin regering den brasilianske regering, at de øvrige amerikanske stater som følge af Havanna-overenskomsten vil få adgang til den eventuelle oprettelse af baserne[1]) på Grønland, forsåvidt dette angår det fælles forsvar af den vestlige halvkugle. En tilsvarende ret blev tidligere indrømmet ved forpagtningen af britiske luftmarinebaser. Sagen er uden praktisk betydning for Brasilien. Grønlandssagen og den danske regerings standpunkt er bekendt her, blandt andet på grund af korrekte pressereferater. Brasiliens neutralitet er streng og uafhængig, hvilket blandt andet fik udtryk på den måde, at der ikke blev taget skridt mod oplagte skibe. På grund af mit kendskab til brasiliansk tænkemåde og den brasilianske regerings velvillige holdning anser jeg ikke en eventuel protest mod den amerikanske ambassadørs démarche for opportun."

Udenrigsministeriet påtænker i Grønlandsspørgsmålet at slutte sig til sin gesandts opfattelse og foreløbig undlade en protest. — Henviser til gesandtens bemærkning om Brasiliens neutralitet og dens hidtidige virkning med hensyn til danske skibe.

Renthe-Fink.

[1]) Den tyske tekst har her: „zur eventuellen Errichtung der Basen", formentlig fejlskrift for: „zu eventuell errichteten Basen" (til eventuelt oprettede baser).

568.

Telegram fra Renthe-Fink ang. kong Christian Xs svar til præsident Roosevelt 26. april og udenrigsminister Scavenius' svar til udenrigsminister Cordell Hull 26. april.

27. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

København, den 27. april 1941 kl. 15,40.
Modtaget: — 27. — — - 17,00.

Nr. 606 af 26.4.41.

Under henvisning til telegrafisk indberetning nr. 578 af 22.4.41.

1) Den danske konges svar på Roosevelts personlige budskab af 19.4. og den danske udenrigsministers svar på Cordell Hulls note af 18.4. blev begge i eftermiddag

overrakt den herværende amerikanske chargé d'affaires. Uden hensyn til venskabsforsikringerne i Roosevelts budskab tager kongen, navnlig i betragtning af dansk sædvane, energisk og utvetydigt stilling til den amerikanske fremgangsmåde. Amerikanske hentydninger til kongens stiltiende godkendelse gendrives på den måde af kongen personlig. Af den grund bliver en fortsættelse af amerikanernes skinhellige politik yderst vanskelig. Kauffmann har fremtidig ikke længere nogen hjemmel til at påberåbe sig kongen.

Udenrigsministeren sagde til mig, at den danske regering til trods for sin utvetydige stillingtagen bevidst havde afvejet svarene til Roosevelt og Cordell Hull med omhu og affattet dem i den traditionelle form. Efter hans skøn ville den danske regering handle uklogt, hvis den gav amerikanerne et påskud til helt at lade hensynene til Danmark falde. Svarene skulle desuden vise amerikanerne, at Danmark frit kunne tage sine politiske beslutninger.

2) Ordlyden af den danske konges svar til Roosevelt:[1])

.....

3) Ordlyden af den danske udenrigsministers svar til Cordell Hull:[2])

.....

Renthe-Fink.

[1]) Den engelske tekst er udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 568.
[2]) Den engelske tekst er udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 568.

569.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg.

30. april 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 30. april 1941 kl. 22,00.
Modtaget: — 30. — — - 22,30.

Nr. 622 af 30.4.1941.
Telegram over fjernskriver

Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 607 af 27.4. 1941*)

1.) Blechingberg har den 28. 4. i State Department udført den ham meddelte ordre. Assistant Undersecretary of State Berle gav ham følgende svar:[1])

.....

Da Blechingberg nedlagde protest herimod, svarede Berle, at han ikke kunne modtage Blechingbergs protest, og tilføjede uofficielt, at man ventede, at Blechingberg snarest afrejste sammen med Møller og Tscherning, da Kauffmann havde afmeldt dem. Blechingberg svarede herpå under fornyet protest, at han ville underrette den danske regering og afvente dens instrukser.

2.) Det danske udenrigsministerium har instrueret Blechingberg om foreløbig at afvente den amerikanske regerings reaktion på kongens budskab til Roosevelt og den danske udenrigsministers note til Cordell Hull og kun afrejse, hvis State Department officielt skulle forlange det af ham, dog ikke uden forinden i State Department at have nedlagt officiel protest.

Renthe-Fink.

*) ved Pol VI
[1]) Den engelske tekst er udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 569.

570.

Telegram fra Renthe-Fink ang. præsident Roosevelts svar til kong Christian X 5. maj og udenrigsminister Cordell Hulls svar til udenrigsminister Scavenius 6. maj.

8. maj 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 8. maj 1941 kl. 20,30.
Modtaget: — 8. — — - 21,40.

Nr. 650 af 8.5.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 606*) af 26.4.

Svar på kongens budskab til Roosevelt og den danske udenrigsministers note til Cordell Hull af 26.4. er indgået og har følgende ordlyd:

1.) Roosevelts budskab til kongen:[1])

.....

2.) Cordell Hulls note til den danske udenrigsminister:[2])

.....

Yderligere indberetning følger.

Renthe-Fink.

---

*) ved Pol VI
[1]) Den engelske tekst er udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 570.
[2]) Den engelske tekst er udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 570.

571.

Telegram fra Renthe-Fink ang. udenrigsminister Scavenius' svar til udenrigsminister Cordell Hull 18. maj.

18. maj 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 18. maj 1941 kl. 00,15.
Modtaget: — 18. — — - 1,20.

Nr. 677 af 17.5.1941.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 650 af 8. maj og nr. 30/41 af 15. maj 1941.

Den danske udenrigsministers svarnote til Cordell Hull blev i dag overgivet til den herværende amerikanske chargé d'affaires og har følgende ordlyd:[1])

.....

---

[1]) Den engelske tekst er udeladt her. Se tyske dokumenter nr. 571.

572.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg.

29. maj 1941.

Hemmeligt.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 29. maj 1941 kl. 1,05.
Modtaget: — 29. — — - 8,20.

Nr. 705 af 28.5.

I tilslutning til telegrafiske indberetninger 622*) af 30.4. og 677*) af 17.5.

Efter hvad den danske chargé d'affaires i Washington, Blechingberg, har telegraferet, har understatssekretær Berle officielt underrettet ham om, at han sammen med attaché Møller og attaché Tscherning omgående skal forlade USA, Blechingberg har protesteret herimod og tilføjet, at han vil underrette sin regering og afvente instrukser.

Det danske udenrigsministerium har til hensigt, inden der gives Blechingberg endelig instruks, at afvente Cordell Hulls svar på den danske udenrigsministers note af 17. ds. og overfor den herværende amerikanske chargé d'affaires antyde denne hensigt. Attaché Møller er i mellemtiden efter Blechingbergs bestemmelse afrejst til Mexico. Afrejsen var blevet nødvendig på grund af diplomatpassets udløb.

Renthefink.

*) Pol VI

573.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regeringserklæring vedr. gesandt Kauffmann.

7. januar 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 7. januar 1942 kl. 24,00.
Modtaget: — 8. — — - 1,30.

—: *859* —

Nr. 30 af 7.1.42

Auswärtig Berlin.

Under henvisning til telefonsamtale med gesandt von Grundherr den 5.ds.

Kauffmanns muldvarpearbejde og stadige provokationer mod den danske regering har foranlediget denne til utvetydigt at tage stilling herimod og offentliggøre nedenstående regerings-communiqué, som fremkommer i den danske presse i morgen:

„Den tidligere danske gesandt i Washington, hr. Henrik Kauffmann, der i april 1941 blev afskediget fra statstjenesten, efter at han ved misbrug af kongens navn egenmægtigt havde afsluttet en overenskomst med De Forenede Staters regering om oprettelse af amerikanske baser i Grønland, har i den siden da forløbne tid på forskellig måde arbejdet på at skabe splittelse mellem danske samt ved at etablere et med den lovlige danske regering konkurrerende organ beredt denne vanskeligheder i dens bestræbelser for

at føre landet frelst gennem krigens vanskelige år og befæste dets selvstændighed og uafhængighed i fremtiden. Nylig har hr. Kauffmann ifølge radio- og udenlandske pressemeddelelser den 3.ds. overrakt den amerikanske regering en erklæring i tilslutning til den solidaritetserklæring, som den 1. januar 1942 i Washington blev underskrevet af en række stater, der befinder sig i krig med Tyskland og Italien. Hr. Kauffmanns erklæring har, efter gengivelsen i de nævnte meddelelser, følgende ordlyd:

„Da den danske regering i det besatte Danmark, hvorfra den ikke har nogen mulighed for at undslippe, befinder sig under tysk tvang og således ikke er frit stillet med hensyn til at underskrive De Forenede Nationers erklæring af 1. januar 1942, ønsker jeg, Henrik Kauffmann, Danmarks minister i De Forenede Stater, at erklære, at den danske nation — skønt underkuet — nu mere end nogensinde tror på principperne i og formålet med det atlantiske frihedsbrev af 14. august 1941. Danskerne i den frie verden føler sig forpligtet til at yde deres bedste i den fælles kamp mod Hitlers nazisme og slutter sig derfor til de principper, der er indeholdt i erklæringen af 1. januar 1942, som om erklæringen var blevet underskrevet af en fri dansk regering." I en erklæring i London radios danske udsendelse hedder det:

„I en erklæring fra det danske gesandtskab udtrykker Henrik Kauffmann det ønske, at dette skal tilslutte sig den fælles erklæring, som de 26 Forenede Nationer har underskrevet. Således har det frie Danmark sluttet sig til erklæringen, det frie Danmark, som nu er det 27. land, der har sluttet sig til den store alliance mod Hitlers Tyskland."

Kauffmanns ovennævnte erklæring er et nyt bevis på hans ansvarsløse holdning i en for vort fædreland skæbnesvanger tid og et vidnesbyrd om hans fuldstændige mangel på vilje til at forstå forholdene her i landet. Han insinuerer, at regeringen den 9. april 1940 kun tvunget af de ydre omstændigheder forblev på sin post i stedet for at flygte ud af landet. Heroverfor er det tilstrækkeligt at henvise til kongens opråb til det danske folk af 9. april 1940, hvori det udtales, at den danske regering „har besluttet at ordne landets forhold under hensyn til den besættelse, som har fundet sted", og hvori det endvidere hedder, at den danske regering „vil forsøge at sikre det danske folk og vort land imod de af krigsforhold følgende ulykker og opfordrer derfor befolkningen til rolig og beherskет holdning overfor de forhold, som nu er opstået." Det turde være overflødigt nærmere at påvise, at det standpunkt, som fandt udtryk i regeringens beslutning den 9. april 1940, bundede i ønsket om at sikre landet mod det kaos, der ville være opstået, hvis regeringen havde svigtet, og altså netop var udtryk for regeringens vilje til det modsatte af det, hr. Kauffmann vil give udseende af. Videre antyder hr. Kauffmann, at den danske regering i tilfælde af, at Danmark ikke havde været besat, ville have været rede til at underskrive solidaritetserklæringen af 1. januar 1942, og at kun „tysk tvang" har forhindret regeringen heri. Dette kan kun betegnes som en bevidst tilsnigelse, der udelukkende er beregnet på at virke agitatorisk, da hr. Kauffmann må vide, at der heller ikke, hvis Danmark i dag ikke havde været et af fremmede tropper besat land, kunne have været tale om fra dansk side at tiltræde den nævnte erklæring, da noget sådant ville have været i direkte strid med vor traditionelle politik under stormagtskonflikter. Ved sin erklæring, hvori hr. Kauffmann gør sig til talsmand for den danske nation, forfølger han åbenbart det ovenfor omtalte dobbelte formål:

At så splittelse mellem danske og at etablere sig selv som en slags dansk eksilregering, skønt enhver begrundet forudsætning herfor mangler.[1]) Hr. Kauffmann og andre med ham opererer med et fingeret begreb, som de kalder „det frie Danmark", der er forskelligt fra det virkelige af konge, regering og rigsdag styrede kongerige. Vel er vort land besat af tyske tropper, og vel medfører denne besættelse visse indskrænkninger i vor handlefrihed, men herved rokkes der på ingen måde ved grundlaget for statsbegrebet. Danmark er Danmark under de kår, der til enhver tid er os givet, og ethvert forsøg på at opstille fiktioner, der kun kan have til formål at virke splittende og modvirke kongens ofte udtalte formaninger om enighed, sammenhold og besindig optræden, må stemples som ansvarsløs gerning. Regeringen ønsker i denne forbindelse, at landets befolkning bliver bekendt med et reskript, som Hans Majestæt Kongen den 13. december 1941 har tilstillet udenrigsministeren. Det lyder som følger: Kongens til udenrigsministeren fremsendte budskab følger med telegrafisk indberetning 1645 af 22.12.

Renthe-Fink.

[1]) I den tyske tekst mangler afslutningen på denne sætning.

5.

Forholdet til Sovjetunionen

(Oversættelser)

574.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. Danmarks stilling til Sovjetunionens politik i Balticum.

30. juli 1940.

DET TYSKE GESANDTSKAB
København

København, den 30. Juli 1940.

Nr. D Pol. 2/555

Vedrører: Indtryk i Danmark af de baltiske landes indlemmelse i Sovjetunionen.

2 gennemslag.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Litauens, Letlands og Estlands tilslutning til Sovjetunionen har i den danske presse og offentlighed vel vundet opmærksomhed, men dog ikke den store interesse, som en sådan politisk begivenhed i Østersørummet endnu for få måneder siden ville have været sikker på. Ekkoet er i hvert fald ringere, end det i sin tid var ved Sovjetunionens første militæraftaler sidste år med de baltiske stater om besættelsen af strategisk vigtige punkter. Egne kommentarer i danske aviser findes knapt. I større omfang gengives dog svenske presseudtalelser, som giver udtryk for Sveriges levende bekymring og navnlig hentyder til faren for en genopliven af det finsk-russiske modsætningsforhold. Man er her i Danmark for meget beskæftiget med sin egen skæbne til indgående at bekymre sig om de baltiske landes skæbne. Alligevel er det umiskendeligt, at man er ængstelig for, hvilke hensigter der fra Sovjetunionens side foreligger overfor Finland og Sverige, og at man i det stille håber på, at Tyskland til trods for sit politiske interessefællesskab med Sovjetunionen dog ved sin store magtposition danner en vis modvægt overfor denne.

Renthe-Fink.

575.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings acceptering af tyske krav i anledning af den tysk-russiske krigs udbrud.

22. juni 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 22. juni 1941 kl. 05,10.
Modtaget: — 22. — — - 06,15.

Nr. 802 af 22.6.41. CITISSIME.

Under henvisning til samtale den 20.6. mellem overregeringsråd Stalmann på den ene side og legationsråd Kramarz og gesandt von Grundherr.

Den danske regering har straks erklæret sig parat til at gennemføre alle sikkerhedsforanstaltninger, der ønskes af os i forbindelse med udbrudet af krigen med Rusland, og har udsendt anordninger i overensstemmelse hermed.

Yderligere telegrafisk indberetning følger.

Renthe-Fink.

576.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings forholdsregler i anledning af den tysk-russiske krigs udbrud.

22. juni 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 22. juni 1941 kl. 10,15.
Modtaget: — 22. — — - 11,25.

Nr. 803 af 22.6.41. CITISSIME!

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 802*) af 22.6.41.

På grundlag af drøftelse i O.K.W. den 20.6., hvorom overregeringsråd dr. Stalmann samme dag har givet gesandt von Grundherr underretning, har jeg i dag kl. 03.00 om morgenen underrettet den danske regering om, at følgende forholdsregler straks er nødvendige:

1.) Spærring af ind- og udrejse over den dansk-svenske grænse for indehavere a.) af U.S.S.R.-pas — b.) af Nansenpas uden hensyn til, hvilket land der har udstedt legitimationerne, c.) af fremmedpas, af hvilke fremgår, at personerne var borgere i de tidligere stater Estland, Letland eller Litauen.

2.) Afspærring af U.S.S.R.-gesandtskabets eksterritoriale ejendomme og lejede lokaler.

3.) Afbrydelse af telefonforbindelsen fra U.S.S.R.s gesandtskab og øvrige kontorer og af de private telefonapparater hos medlemmer af gesandtskabet og de øvrige kontorer.

4.) Anholdelse og overgivelse til det den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark underlagte feltpoliti af sådanne under 1.) nævnte personer, der gør forsøg på ind- eller udrejse, også U.S.S.R.s diplomatiske og konsulære repræsentanter skal i sådanne tilfælde anholdes.

5.) Anholdelse og internering af:

a.) Alle mandlige militærtjenstdygtige statsborgere fra U.S.S.R.
b.) Alle andre statsborgere fra U.S.S.R., som er under mistanke for spionage eller sabotage.
c.) Alle statsløse, der er under mistanke for spionage eller sabotage, og som tidligere var statsborgere i U.S.S.R. eller det russiske kejserrige.
d.) Alle tyske, udenlandske og statsløse kommunister.
e.) Alle førende danske kommunister, herunder også rigsdagens kommunistiske medlemmer.
f.) Alle danske kommunister, der er under mistanke for spionage og sabotage.

Enkeltheder vedrørende gennemførelsen af de nævnte forholdsregler er endnu i nat blevet drøftet med repræsentanter for det danske udenrigsministerium, justitsministerium og det danske politi. De danske myndigheder har omgående foranlediget gennemførelse. Internering af værnepligtige og mistænkelige sovjetrussere samt aktion mod kommunisterne er i øjeblikket i gang. Alle de andre forholdsregler — spærring af ind- og udrejse, afspærring af Sovjetgesandtskabet og afbrydelse af dets telefonforbindelser — er allerede gennemført.

Renthe-Fink.

*) Pol VI

577.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings beslutning om at hjemkalde gesandtskabet i Moskva.

24. juni 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 24. juni 1941 kl. 15,15.
Modtaget: — 24. — — - 16,05.

Nr. 814 af 24.6. CITISSIME.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 811*) af 23.6.

Scavenius, som straks ved krigsudbrudet sagde til mig, at han stod på det standpunkt, at den danske regering måtte tilkendegive solidaritet med Tyskland og Finland i kampen mod Sovjetunionen, meddelte mig i dag, at den danske regering har besluttet at trække sit gesandtskab tilbage fra Moskva.

Af yderligere meddelelser fra udenrigsministeren fremgik, at den danske regering forbereder en erklæring, i hvilken det betones, at den kamp, som Tyskland og Finland fører mod Sovjetunionen, vedrører hele Europa og betyder Europas befrielse for en stor fare. Erklæringen skal offentliggøres, såsnart fjendtligheder mellem Finland og Rusland er udbrudt.

Renthe-Fink.

*) ved Presse.

578.

Notits ang. Sveriges overtagelse af beskyttelsen af de danske interesser i Sovjetunionen.

26. juni 1941.

Berlin, den 26. juni 1941.

Gesandt von Renthe-Fink har i aften kl. 22,02 telefonisk meddelt, at den danske regering efter forslag fra sin gesandt i Moskva påtænker at overdrage varetagelsen af de danske interesser i Sovjetunionen til Sverige, såfremt der fra tysk side ikke foreligger betænkeligheder herimod.

Gesandt von Renthe-Fink tror, at den ordning, der er foreslået af den danske regering, under de givne omstændigheder er den eneste mulige løsning.

Efter ordre fra understatssekretær Woermann har jeg telefonisk meddelt gesandt von Renthe-Fink, at man tiltræder denne opfattelse.

sign. **Rantzau.**

579.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regeringserklæring vedr. den tysk-russiske krig.

26. juni 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 26. juni 1941 kl. 23,00.
Modtaget: — 27. — — - 1,00.

Nr. 827 af 26.6. CITISSIME!

1.) Den danske regering har i aften i forståelse med de 4 store regeringspartier med følgende erklæring taget endelig stilling til det europæiske opgør med Sovjetunionen. Erklæringen, der i morgen tidlig fremkommer i den danske presse, lyder således:

„Med den krig, som nu er udbrudt mellem Tyskland og Sovjetunionen, er det store krigerske opgør i Europa indtrådt i en ny fase, som må påkalde vor opmærksomhed i ganske særlig grad. Thi Tyskland har nu i øst vendt sine våben mod en magt, som gennem år har betydet en trusel mod de nordiske staters velfærd og trivsel.

At frygten i Norden for en fare fra øst ingenlunde var ubegrundet, viste det angreb, som Sovjetunionen i slutningen af 1939 foretog mod Finland, hvis heltemodige forsvar i en ulige kamp her i landet fremkaldte en bølge af sympati for vore kæmpende brødre i nord. Nu da kampen er genoptaget efter Ruslands fornyede angreb på Finland, besjæles det danske folk af de samme følelser. Men denne gang fører Finland ikke sin kamp alene. Under Tysklands førerskab kæmper det sammen med andre europæiske lande for at forsvare en samfundsordning på den europæiske kulturs grundlag. Der er en fælles europæisk interesse i dette opgør, hvis resultat på afgørende måde vil bidrage til at bevare Europas lande for den indre ordens opløsning.

Selvom Danmark nu som tidligere ikke deltager i dette krigerske opgør, kan udviklingen udfra denne fælles europæiske interesse dog ikke være ligegyldig for Danmark. Ved at tilbagekalde det danske gesandtskab i Moskva har denne erkendelse fundet udtryk. Forbindelserne mellem Danmark og Sovjetunionen er dermed afbrudt."

2.) Med denne erklæring indrullerer Danmark sig moralsk i den europæiske front mod Sovjetunionen. Med udgangspunkt i de forståelige særlige sympatier for Finland når regeringen og partierne i erklæringen frem til en klar bekendelse til den europæiske solidaritet under Tysklands førerskab. Efter at opgøret mod øst allerede har fremkaldt et tydeligt omsving i den almindelige danske stemning, vil regeringserklæringen uden tvivl stærkt fremme den danske befolknings forståelse af samhørigheden mellem Danmarks skæbne og Europas skæbne under tysk førerskab. Betydningen af det danske skridt må vurderes så meget højere, som der i vide danske kredse er en udbredt frygt for, at englænderne og amerikanerne vil øve gengæld mod Danmark på grund af dets holdning ved at tage forholdsregler mod de betydelige danske værdier, der trues af engelsk og amerikansk beslaglæggelse, og at Danmark, som hidtil har været forholdsvis skånet for engelske luftangreb, i fremtiden vil blive hensynsløst hjemsøgt.

3.) Til kommentering i den tyske presse foreslår jeg følgende:

1.) Fremhævelse af den klare bekendelse til europæisk solidaritet.
2.) Anerkendelse af Tysklands lederskab og af dets europæiske mission.
3.) Afbrydelse af alle forbindelser med Sovjetunionen.
4.) Anerkendelse af det danske skridt, der viser en voksende forståelse af nødvendigheden af europæisk samarbejde og af Tysklands store betydning for Europas sikkerhed.

Renthe-Fink.

6.

Kronehævningen

(Oversættelser)

580.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings planer om en kronehævning.

11. december 1940.

DET TYSKE GESANDTSKAB
København

København, den 11. december 1940.

Nr. Wi/2004/40.

Brevtelegram
nr. 1342 af 12.12.1940

Til
Auswärtiges Amt, Berlin.

Ifølge fortrolig meddelelse fra udenrigsministeriet (Sthyr) overvejes indenfor regeringsorganer den allerede i pressen berørte plan om at udligne tilbagegangen i den danske krones købekraft med en opskrivning. Kronens købekraft antages for tiden at udgøre ca. 70 Rpf., medens kronen efter den bestående paritet mellem Mark og krone skulle have en købekraft på 48,22 Rpf. Herefter kunne man tænke sig en opskrivning af kronen med ca. 20 Pfg. Muligvis kommer dog kun på tale en opskrivning med ca. de $7^1/_2$—8 pct. hvormed kronen blev devalueret i efteråret 1939 i tilslutning til det engelske punds devaluering. Partiernes indstilling til en eventuel opskrivning af kronen er endnu ikke kendt. Det er en selvfølge, at der først, når regeringens planer har antaget bestemt form, vil blive søgt føling med den tyske regering.

Ebner. **v. Renthe-Fink.**

581.

Telegram fra Renthe-Fink ang. LSs og bondepartiets opposition mod en kronehævning.

9. februar 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 9. februar 1941 kl. 22,35.
Modtaget: — 9. — — - 23,25.

Nr. 190 af 9.2.
Fjernskriver (åbent).

Til Auswärtig Berlin.
Også til formanden for det tyske regeringsudvalg, ministerialdirektør dr. Walter.

I forbindelse med det i den sidste tid i den danske offentlighed meget drøftede spørgsmål om den danske krones opskrivning har LS og dets tilsluttede „erhvervsudvalg" vedtaget følgende resolution, der blev offentliggjort i radioen og i dagspressen. Denne resolution lyder:

„Med erfaringerne fra kroneopskrivningen i årene 1924—25 i levende erindring nedlægger vore organisationer en skarp protest imod den stærke agitation for en ny kroneopskrivning, der for tiden drives af visse kredse og dagblade.

I det sidste år har LS ydet en bemærkelsesværdig indsats, bl. a. ved sin landbrugsplan af 30. maj 1940, for at bevæge Tysklands ledende mænd til at vise forståelse for de danske landbrugeres krav om opnåelse af produktionsprisen for landbrugets eksport. LS fandt vidtgående forståelse herfor. Dette arbejde vil vi ikke lade blive gjort illusorisk ved en kroneopskrivning, som, hvis denne hensigt gennemføres, kan forringe priserne med ca. 25 pct.

Vi ønsker ro om landbrugsproduktionen, således at landmanden sikkert kan tilrettelægge (uforstyrret planlægge) sit arbejde og opretholde eksporten i fuldt omfang.

Kronespørgsmålet hører hjemme i en samlet plan for Danmarks erhvervs- og handelspolitik. Som enkeltforanstaltning tjener kroneopskrivningen kun spekulations- og kapitalinteresser. Derimod kan leveomkostningerne i vort land sænkes, hvis den nuværende pengerigelighed benyttes til en effektiv rentesænkning.

Landbrugseksporten er nu mere end nogensinde en ubetinget forudsætning for landets tilførsler af livsvigtige råstoffer. En svigten af eksporten vil medføre arbejdsløshed og nød."

Samtidig har „Bondepartiet", der anses for at være LSs politiske repræsentation på rigsdagen, anmeldt følgende forespørgsel:

„Er den af handelsminister Halfdan Hendriksen fremsatte udtalelse om en opskrivning af kronen udtryk for regeringens standpunkt i denne sag? Hvis dette er tilfældet, hvad har regeringen da at fremføre til forsvar for det, som uvægerligt vil blive resultatet: En svækkelse af landbrugets produktionsevne og dermed en formindskelse af den for hele folket livsvigtige eksport."

Wunder.[1]) **Renthe-Fink.**

[1]) Udfor navnet „Wunder" er med håndskrift tilføjet: „Hvem er det?", og derunder med en anden håndskrift: „Ministerialråd Wunder er ministerialråd Ebners stedfortræder."

582.

Telegram fra Renthe-Fink ang. baggrunden for det danske ønske om en kronehævning.

27. februar 1941.

Telegram[1])
(åbent)

København, den 27. februar 1941 kl. 23.00.
Modtaget — 27. — — - 23.30.

Nr. 296 af 27.2.

Til Auswärtig, Berlin.

Også til ministerialdirektør Walter, rigsernæringsministeriet, og til vicerigsbankpræsident Puhl.

Nationalbankdirektør Bramsnæs og afdelingschef i det danske udenrigsministerium Wassard påtænker på torsdag i næste uge at opsøge Rigsbanken (vicerigsbankpræsident Puhl) for at overvinde modstanden mod kroneopskrivning. Baggrunden er, at arbejderne

indtrængende kræver løn- og gageforhøjelse. I de nærmeste dage kan ventes forligsmandens afgørelse, der formodentlig vil medføre løn- og gageforhøjelser på 8—10 procent. Leveomkostningerne er imidlertid siden sidste lønstop for et år siden steget med over 25 procent. Derfor foreligger der ønske om ved en forbedring af valutaen, som vil billiggøre importen, at sænke leveomkostningerne for at undgå yderligere løn- og gageforhøjelse. Den tilstræbte billiggørelse af importen (råstoffer) skal samtidig give industrien udligning for forøgede omkostninger som følge af løn- og gageforhøjelsen. Fra dansk side håber man på, at der ikke sker yderligere prisforhøjelser af den tyske eksport til Danmark, og at man således vil være i stand til i fremtiden at fastholde priser og lønninger. Den planlagte kroneopskrivning forsøger atter i højere grad at flytte byrderne fra lønmodtageren i bybefolkningen til landbruget. Talsmænd for kroneopskrivningen anser dette for indrepolitisk ubetinget nødvendigt og indtager det standpunkt, at landbruget på grund af prisudviklingen på dets eksportvarer er blevet overdrevent begunstiget i den sidste tid. Landbrugets produktionsevne vil ikke blive påvirket ved en nedsættelse af eksportpriserne som følge af kroneopskrivningen, om fornødent er der mulighed for at skaffe det udlignet ved en forhøjelse af Reichsmarkpriserne. Den danske regerings formelle beslutning i spørgsmålet om kroneopskrivning foreligger endnu ikke. Det danske landbrug og venstrepartiet ligesom LS har ustandselig udtalt sig skarpt imod opskrivning af kronen med den begrundelse, at det danske landbrugs produktionsevne derved vil blive væsentligt svækket.

Renthe-Fink. [1])

[1]) På dokumentet er med håndskrift tilføjet:
„Det kan heller ikke nægtes, at nogle saglige synspunkter — udfra det danske standpunkt — taler *for* en opskrivning af den danske krone.
Heroverfor står imidlertid det andet alt dominerende synspunkt, at Reichsmark ikke må trykkes i forhold til den danske krone.
Desuden har vi jo bevidst skabt og fremmet disse pris- og lønvanskeligheder for at stemme arbejderne og lønmodtagerne ugunstigt mod den nuværende danske regering. Vi må derfor ikke nu medvirke til igen at fjerne disse af os tilsigtede følger.
Ritter 28/2."

583.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske kronehævning.

10. november 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 10. november 1941 kl. 20,30.
Modtaget: — 10. — — - 22,30.

Nr. 1453 af 10. november 1941. CITO!

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 1355*) af 7.11.41.

Den danske regerings bestræbelser for at fastholde og om muligt sænke løn- og prisniveauet fortjener ubetinget tysk støtte. Det usædvanligt høje prisniveau i Danmark har på grund af Danmarks store afhængighed af import sin hovedårsag i den stærke stigning på de tyske eksportvarer. Også de priser, som Tyskland betaler for landbrugsprodukter, har medført en stigning af de indenlandske danske priser. Danske foranstaltninger er under de nuværende forhold ikke tilstrækkelige til at fastholde løn- og prisniveauet. Tysklands interesser kræver imidlertid, da Danmark er et af vore vigtigste leverandørlande, at det

*) Ha Pol VI 3267

danske erhvervsliv holdes i gang, og at der såvidt muligt dæmmes op for inflationsfaren. Vi må ikke vente, til der er indtrådt alvorlige forstyrrelser, og en tysk hjælp så ikke længere får den ønskede virkning. — Tysk støtte kan ydes i form af billiggørelse af de vigtigste tyske råstoffer gennem ZAV, dog vil på lang sigt bestemte tilsagn næppe være muligt. En billiggørelse er måske også mulig på den måde, at der internt stilles et beløb til rådighed, der svarer til en forrentning af det danske tilgodehavende på besættelseskontoen, og som benyttes til billiggørelse af de tyske eksportvarer. I den forbindelse vil der selvfølgelig overhovedet ikke blive talt med danskerne om en forrentning af denne kredit og om det principielle spørgsmål angående den senere behandling af værnemagtsudgifterne. En kroneopskrivning på ca. 10 pct. vil dog, bortset fra virkningen på det danske prisniveau, tillige øge den danske befolknings tillid samt være af psykologisk betydning i forholdet til tredieland. Selvom det danske prisniveaus opadgående bevægelse for tiden er blevet meget langsommere, må der dog, hvis krigen fortsætter i længere tid, regnes med yderligere stigning. En kroneopskrivning vil bidrage til en i det mindste midlertidig afbrydelse henh. forhaling af det danske prisniveaus opadgående bevægelse. — Angående enkeltspørgsmålene:

1.) Den danske regering lægger såvel af økonomiske som af stemningsmæssige grunde stærk vægt på kroneopskrivningen og har i mere end et år udtrykkeligt forfulgt dette mål. Tysk godkendelse vil med held kunne udnyttes i propagandaen som en virksom tysk hjælp, tilmed da på det økonomiske område de større leverancer, som Danmark har bedt om, f. eks. foder- og gødningsstoffer, jern og træ, ikke er mulige, hvortil kommer, at der i endnu højere grad vil blive lukket af for den danske udførsel til tredieland. Heroverfor står ikke blot de store vareleverancer fra dansk side, men også de for det lille land allerede overordentligt store tilgodehavender på clearingsaldo og de store udgifter til besættelsesomkostninger. En tysk afvisning af det danske ønske vil indenfor det danske erhvervsliv fremkalde stor skuffelse og navnlig blive udnyttet indrepolitisk mod Tyskland.

2.) Det danske landbrug er skarpt indstillet mod kroneopskrivningen. I betragtning af vor interesse i at modtage landbrugsvarer fra Danmark må der fra tysk side gives bestemt løfte om en til opskrivningen svarende prisforhøjelse, hvis det danske landbrugs villighed til at producere og levere ikke skal formindskes.

Jeg anser denne prisudligning for en uundgåelig forudsætning for det tyske samtykke. Hvis de danske producenter af de vigtigste landbrugsvarer i tilfælde af opskrivningen modtager de samme kronebeløb som hidtil, er efter mit skøn en væsentlig betænkelighed hos landbruget mod kroneopskrivningen bortfaldet. Ved siden heraf har det danske landbrug yderligere den bekymring, at de nye tyske priser, der må fastsættes for de danske landbrugsprodukter, igen vil blive nedsat under ændrede forhold, og at en forøgelse af realgælden da ikke længere vil kunne dækkes af de eventuelt senere nedsatte eksportpriser. Hvorvidt ved denne bekymring eksportstigningen[1]) den fra tysk side tilstræbte intensivering af landbruget (udvidelse af roeavlen etc.) kan påvirkes, lader sig ikke overse. Efter min opfattelse kan de fremtidige prisforhold mellem landbrugets færdigprodukter, foderstoffer og driftsmidler samt de europæiske agrarlandes konkurrenceforhold i så ringe grad bedømmes, at intet løfte herom for tiden er muligt. Såfremt en reel prisforhøjelse, som f. eks. snarest for svinenes vedkommende, af saglige grunde bliver nødvendig, må denne selvfølgelig ikke udelukkes af den ovenfor foreslåede prisudligning i forbindelse med kroneopskrivningen.

3.) Danskernes supplerende foranstaltninger må overvejende foretages indenfor prisdannelse og priskontrol, hvorved man fra tysk side kan være villig til ligesom indenfor andre områder for principielle spørgsmåls vedkommende at stille vore erfaringer til rådighed for danskerne. Ved siden heraf kan man tilskynde til en yderligere sænkning af de prisfordyrende importafgifter og omsætningsafgifter samt til en stærkere anvendelse af tilskud til mindrebemidledes livsfornødenheder, såvidt den danske finanssituation tillader dette. Hvor lang tid kroneopskrivningen vil få stabiliserende virkning på pris- og lønniveauet, er vanskeligt at overse og vil også væsentligt afhænge af prisstoppet for tyske varer. Iøvrigt har de danske bestræbelser for at gøre priskontrollen mere effektiv end hidtil virket heldigt i de sidste måneder. Går man ud fra — således som det her anses for nødvendigt i tysk

interesse —, at danskerne skal hjælpes, vil dette i hvert tilfælde koste et beløb på anslået 30 mill. Reichsmark årlig. Dette beløb må dog betragtes som ringe i forhold til besættelsesomkostningerne alene, der allerede nu beløber sig til rundt regnet 750 mill. kr., og de vil i den nærmeste tid stige ganske væsentligt og udover det normale. — Om den taktiske fremgangsmåde: Den danske regering har hidtil endnu ikke taget nogen officiel beslutning om kroneopskrivningen. Det forekommer mig hensigtsmæssigt, at man får danskerne til først selv at omvende oppositionen fra de agrarisk indstillede partier, indbefattet LS. Ellers må det befrygtes, at det danske landbrugs kritik retter sig mod Tyskland, hvis dette har givet sin tilslutning til opskrivningen.

Renthefink.

[1]) Her synes et eller flere ord at være faldet ud.

584.

Notits af legationsråd Franz Rademacher ang. samtale med legationsråd v. Scherpenberg om den danske kronehævning.

10. november 1941.

Referat legationsråd Rademacher — *D III 608 hemmelig.*

Notits

Legationsråd van *Scherpenberg* ringede mig op og meddelte, at den danske regering pâny havde anmodet indtrængende om, at man gav sit samtykke til en opskrivning af den danske krone. Han mente, at en sådan opskrivning nu var nødvendig.

Jeg svarede, at spørgsmålet kun interesserer os, forsåvidt som de danske nationalsocialister stilles vanskeligere for hver gang der indrømmes den danske regering en lettelse. Afgørende er imidlertid, at der hersker ro og orden i landet, og at det opretholdes som forsyningsbasis. Om kronehævningen udfra dette synspunkt er en krigsvigtig nødvendighed, må den handelspolitiske afdeling afgøre. Heroverfor må naturligvis vore betænkeligheder vige.

Legationsråd van Scherpenberg svarede, at opskrivningen af den danske krone måtte anses for at være en krigsvigtig nødvendighed nu, og at de indenrigske tyske myndigheder delte denne anskuelse. Desuden ville den kun give den danske regering en forbigående lettelse.

På mit spørgsmål, hvilken indflydelse det ville få på landbrugspriserne, svarede Sch., at ernæringsministeriet var rede til, hvis det blev nødvendigt, at forhøje priserne. Heroverfor anmodede jeg om, at man i så fald i det mindste søgte at udnytte situationen politisk. Man kunne give de danske nationalsocialister et vink, så *Jørgensen* eller *Knut Bach* kunne rette henvendelse til Tyskland om at forhøje priserne på landbrugsprodukter, hvorefter den fra tysk side påtænkte forhøjelse officielt ville fremkomme som resultat af denne henvendelse.

Sch. lovede at have opmærksomheden henvendt på dette.

Da jeg indvendte, at kronehævningen måske ville berøre Markens stilling som helhed, erklærede Sch., at vedkommende indenrigske tyske myndigheder ikke nærede betænkeligheder af denne art. Han ville udfærdige en notits til rigsudenrigsministeren og gøre afdeling Deutschland bekendt med den.

Forelægges hermed understatssekretær Luther til underretning.

Berlin, den 10. november 1941.

585.

Fjernskrivermeddelelse fra ministerialdirektør Wiehl til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. det danske ønske om en kronehævning.

10. november 1941.

Dir. Ha.Pol.216. *Berlin, den 10. november 1941.*
Ha.Pol VI 3267 Ekspedition II

Til rigsudenrigsministerens kontor
med anmodning om videresendelse.

CITO!

Angående: Dansk kroneopskrivning.

Telegram
med kodeskriver til særtog

Til rigsudenrigsministeren.

Den danske regering har påny indtrængende anmodet om vor godkendelse af en opskrivning af den danske krone. Den samme anmodning er allerede flere gange, sidst for et halvt år siden, enstemmigt blevet afvist af alle ressorts. Man lod danskerne forstå, at en kroneopskrivning kunne diskuteres indenfor rammerne af en plan for en tysk-dansk told- og møntunion, som vi efter Danmarks besættelse har virket for, men som er blevet afvist af Danmark.

I mellemtiden er belastningen af den danske økonomi i den grad blevet skærpet på grund af udgifterne til besættelsestropperne og vor clearinggæld til Danmark, at der begynder at vise sig ligneude inflatoriske tendenser som i Balkanlandene. Det er ganske vist på trods af store prisstigninger hidtil lykkedes i det store og hele at holde lønniveauet stabilt. Men uden indgribende foranstaltninger for at forhindre, at arbejdernes levestandard yderligere daler, vil det ikke længere kunne forhindres, at også lønningerne stiger. Indenfor sådanne foranstaltningers rammer anses også den kronestigning, som der er gjort indstilling om, for nødvendig. Lykkes det ikke ved sådanne forholdsregler at standse den begyndende inflation, må der også i Danmark regnes med sociale uroligheder og en udvikling i lighed med f. eks. den i Rumænien, hvilket også vil være til følelig skade for de tyske interesser (vigtige levnedsmiddelindkøb, rustningsordrer i Danmark).

Af disse grunde er rigsøkonomiministeriet, rigsbanken og også rigsernæringsministeriet efter drøftelser i det handelspolitiske udvalg i modsætning til deres tidligere holdning nu gået med til at give deres tilslutning til en kroneopskrivning på indtil 15 pct. Af fireårsplanen og rigsfinansministeriet blev derimod visse betænkeligheder gjort gældende; jeg har forbeholdt mig Auswärtiges Amts stilling. Afgørelsen blev udsat til en ny drøftelse, der skal finde sted førstkommende onsdag.

I betragtning af de udfra tyske interesser anførte grunde for en kroneopskrivning rejser heller ikke Abteilung Deutschland i Auswärtiges Amt udfra hensynet til den indrepolitiske danske udvikling betænkeligheder derimod. Også gesandtskabet i København anbefaler godkendelse.

I det tilfælde, at der ved den nye drøftelse viser sig at være enstemmighed hos de indre ressorts for at godkende en kroneopskrivning, om hvis omfang der først må forhandles med danskerne, anmoder jeg om bemyndigelse til også at godkende den på Auswärtiges Amts vegne.

Forelægges hermed over statssekretæren *rigsudenrigsministeren*
med anmodning om godkendelse[1]).

sign. **Wiehl.**

Eftersætning til rigsudenrigsministerens kontor:
Genpart af telegrammet anmodes om at blive forelagt ambassadør Ritter.

[1]) Dokumentet er med håndskrift herudfor påført:
„På grund af at sagen haster sendt direkte til rigsudenrigsministerens kontor."

586.

Telegram fra Renthe-Fink med anbefaling af det danske ønske om en kronehævning.

10. december 1941.

D III 680 hemmeligt

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 10. december 1941 kl. 22,15.
Ankommet — 11. — — - 4,20.

Nr. 1600 af 10.12. CITO!

På grund af Danmarks stadig voksende finansielle byrder til fordel for Tyskland anser jeg en hurtigst mulig afgørelse m.h.t. opskrivning af den danske krone for påtrængende nødvendig, og jeg vil endnu en gang kraftigt gøre mig til talsmand for en positiv løsning. Samtykke til opskrivningen vil kun medføre forholdsvis ubetydelige udgifter for Tyskland m.h.t. også fremtidig at sikre sig levering af landbrugsprodukter fra Danmark. Udgiften står på ingen måde i forhold til den finansielle belastning, der påføres Danmark gennem clearingen og værnemagtsomkostningerne. Samtidig må man fra tysk side forlange, at Danmark præsterer yderligere leverancer og andre ydelser på flere forskellige områder. Men fremfor alt vil opskrivningen bidrage til at stabilisere de herværende økonomiske og sociale forhold og opretholde lysten til at producere og levere, hvori vi selv i højeste grad er interesseret, ikke blot økonomisk, men også politisk og militært.

Renthe Fink.[1])

---

[1]). Dokumentet er med håndskrift påført:

„H UStS Luther
Jeg er nu som før af den mening, at vi burde sige nej.
Ritter 11/12."

„[1]) *Notits:* Har underrettet det kompetente Ha Pol Referat om, at spørgsmålet om kroneopskrivning vil blive foredraget hos UStS Luther, når LR Rademacher er vendt tilbage, og at ambassadør Ritter allerede har udtalt sig afvisende. LR von Behr havde instruks fra sin afdelingsleder om at indbyde til chefskonference. Har foranlediget, at sagen stilles i bero, til Abt. Deutschland har taget endelig stilling.
[2]) Om 1 uge LR Rademacher.
H[erbert] M[üller] 12/12."

587.

Notits af dr. Herbert Müller ang. den danske kronehævning.

12. december 1941.

Hemmelig.

Referat D III. *D III 680 hemmelig*

Notits[1])

Under hensyn til den af legationsråd Rademacher berammede konference ringede jeg vedkommende Ha. Pol.-referat op for at sikre mig, at Abteilung Deutschland fortsat deltager i afgørelsen om den danske kroneopskrivning. Det viste sig, at man dèr gik ud fra,

at Abteilung Deutschland var indforstået, og at man allerede havde planlagt at indbyde til chefskonference.

Under henvisning til legationsråd Rademachers tjenesterejse til Danmark og til det standpunkt, ambassadør Ritter har tilkendegivet med sit notat på Ha.Pol.s arbejdseksemplar af telegrammet fra København, har jeg foranlediget denne konference udsat, til der er opnået enighed mellem de implicerede afdelinger i Auswärtiges Amt om, hvilken stilling man skal tage til sagen.

Forelægges hermed
understatssekretær Luther
til underretning.

Berlin, den 12. december 1941.

Dr. Herbert Müller.

---

[1]) Dokumentet er med håndskrift påført:
„Ja L[uther] 13/12."
„Om 1 uge
legationsråd Rademacher.
H[erbert] M[üller]."

588.

Notits af legationsråd Franz Rademacher ang. samtale med ministerialdirektør Wiehl om den danske kronehævning.

18. december 1941.

Hemmelig.

LEGATIONSRÅD RADEMACHER *D III 680 hemmelig*

Notits[1])

Overensstemmende med min instruks ringede jeg ministerialdirektør *Wiehl* op og meddelte ham, at understatssekretær Luther opretholder sin principielle indsigelse mod kroneopskrivningen.

Ministerialdirektør *Wiehl* anmodede mig for at simplificere sagen om selv at viderebringe dette pr. telefon til legationsråd von *Behr*, så han kan tilføre akterne en bemærkning herom, da en skriftlig stillingtagen vil tage for lang tid.

Jeg har herefter telefonisk viderebragt hr. Luthers opfattelse til legationsråd von Behr og lægger den til Pol.-akterne.

Forelægges hermed
understatssekretær Luther
til underretning.

Berlin, den 18. december 1941.

Rademacher.

---

[1]) Dokumentet er med håndskrift påført:
„Leg. Rademacher
H. Luther anmoder Dem om at meddele H. Behr, at den i notitsen anførte opfattelse ikke er i overensstemmelse med Luthers.
Endvidere anmoder han om en konference.
(Ulæseligt navn) 26/XII."

589.

Notits af ministerialdirektør Wiehl ang. den danske kronehævning.

6. januar 1942.

Dir. Ha Pol Nr. 1/42 *Berlin, den 6. januar 1942.*

Notits
vedrørende dansk kroneopskrivning

Spørgsmålet om den danske kroneopskrivning har hidtil været svævende, fordi de indre ressorts ikke kunne nå frem til at tage en ensartet stilling. Imidlertid har gesandt von Renthe-Fink ved telegram af 10.12.1941 påny med eftertryk udtalt sig for en afgørelse i positiv retning, og den danske regering har gentagne gange både i København og gennem sin herværende gesandt anmodet om hurtig tilslutning.

Da der ikke kunne tilvejebringes enighed i det handelspolitiske udvalg, er der i går blevet afholdt et chefmøde under rigsfinansministerens personlige forsæde. Her er statssekretær Landfried og vicerigsbankpræsident Puhl på rigsøkonomiministerens og rigsbankpræsidentens vegne gået stærkt ind for godkendelse, ligeså ministerialdirektør Walter på rigsernæringsministeriets vegne og som formand for det tyske regeringsudvalg for Danmark. Rigsfinansministeren og statssekretær Neumann fra fireårsplanen frafaldt derefter deres hidtidige betænkeligheder og gav tilslutning til følgende beslutning, om hvilken nu alle indre ressorts er enige:

> Ved de forestående regeringsudvalgsforhandlinger kan det tilkendegives den danske regering, at vi er parat til at acceptere en opskrivning af den danske krone med 8 pct. (ikke 15 pct. som tilstræbt fra dansk side), forudsat at der i Danmark samtidig gennemføres de indre foranstaltninger, som vi anser for nødvendige for at undgå en inflation (stram pris- og lønkontrol efter tysk mønster, rationeringsforanstaltninger, afskaffelse af importafgiften, foranstaltninger m. h. t. løn- og omsætningsskat). Desuden må der træffes foranstaltninger, der hindrer, at opskrivningen eventuelt medfører en formindskelse af det danske landbrugs beredvillighed til at producere og levere.

Jeg har taget forbehold m. h. t. rigsudenrigsministerens godkendelse af denne beslutning.

Bestemmende for beslutningen var den opfattelse, at det også af hensyn til tysk interesse er ubetinget nødvendigt at opretholde ro og orden i det danske erhvervsliv; men at de til standsning af inflationstendenserne i Danmark nødvendige andre foranstaltninger i betragtning af den indre politiske situation i Danmark kun kan gennemføres, såfremt også en i det mindste begrænset kroneopskrivning tillades. Ved at begrænse opskrivningen til 8 pct. opnår man — denne opfattelse deles af gesandt Clodius, der er forhandlingsleder overfor Italien og Balkanlandene —, at andre måske ligeledes opskrivningslystne lande ikke overfor os kan påberåbe sig dette tilfælde. Thi m. h. t. den danske krone udlignes ved denne opskrivning kun den sidste devaluering, som blev foretaget kort efter krigens udbrud i efteråret 1939 af hensyn til den danske afsætning på det engelske marked, og som intet andet land har foretaget. Den indvending, at vi hidtil kun har villet tillade en opskrivning i Danmark i forbindelse med en møntunion, skulle i øjeblikket træde i baggrunden. Thi en møntunion er ikke opnåelig indenfor overskuelig tid, mens opskrivningen derimod også af hensyn til tysk interesse er presserende. Den vil med det foreslåede begrænsede omfang ikke hindre en yderligere opskrivning, som eventuelt senere måtte være ønskelig i tilfælde af en møntunion. Det danske landbrug, som ikke blot på grund af dets leverancer til Tyskland, men også på grund af den ønskelige indrepolitiske udvikling i Danmark kræver særlig hensyntagen, får sine interesser imødekommet på den måde, at det ved særlige foranstaltninger med tysk medvirken sikres, at der ikke indtræder en formindskelse af dets rentabilitet.

Af disse grunde anmoder jeg om bemyndigelse til også på Auswärtiges Amts vegne at tiltræde beslutningen.

Forelægges hermed
over statssekretæren
rigsudenrigsministeren
med anmodning om godkendelse.

sign. **Wiehl.**

Til
Ambassadør Ritter
Understatssekretær Luther
med anmodning om at medunderskrive.

590.

Telegram fra Renthe-Fink ang. nødvendigheden af en dansk kronehævning.

15. januar 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 15. januar 1942 kl. 22,15.
Modtaget: — 15. — — - 23,45.

Nr. 75 af 15.1.42. CITISSIME!

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 71*) af 15.1.42.

1.) Grunde for en kroneopskrivnings nødvendighed.

Opskrivningen er ved siden af andre forholdsregler påkrævet for at bevare stoppet for arbejderlønninger og derved undgå en hurtig stramning af prisskruen. Hvis kroneopskrivningen afvises, vil andre foranstaltninger ikke slå til. Der må da indenfor meget kort tid regnes med forhøjelse af arbejderlønningerne og priserne og som følge deraf med en fare for inflation. Så vil hverken den sociale ro eller landbrugets og industriens hidtil ubestridelige beredvillighed til at producere kunne opretholdes, således at de danske leverancer til Tyskland på alle områder kommer i fare.

2.) Landbrugets standpunkt.

Det er for tiden mod kroneopskrivningen, fordi det frygter lavere eksportpriser som følge deraf. Denne betænkelighed kan og skal fjernes ved en hensigtsmæssig prisdannelse. En yderligere grund til det danske landbrugs afvisende holdning er bekymringen for, at en kroneopskrivning vil vanskeliggøre genoptagelse af eksporten til England efter fredsslutningen. Denne vanskeliggørelse er dog i tysk interesse og svarer til den hidtil førte prispolitik.

3.) De danske nationalsocialisters standpunkt.

De danske nationalsocialister har hidtil gentagne gange udtalt sig mod kroneopskrivningen af hensyn til det danske landbrugs indstilling, på grund af de frygtede, ugunstige virkninger på den danske industrieksport og fremfor alt af taktiske grunde.

4.) Indrepolitisk bedømmelse.

Da kroneopskrivningen, der er saglig nødvendig i vor interesse, må gennemføres hurtigt, hvis den skal nå at få virkning, må det tages med i købet, at den nuværende danske regering derved opnår en forbigående styrkelse. Hvis kroneopskrivningen blev afvist af os, ville den danske regering kunne skyde skylden for kommende vanskeligheder over på Tyskland og derved unddrage sig sit ansvar, medens på den anden side den danske regering ved vor godkendelse af kroneopskrivningen bærer det fulde ansvar for den kommende udvikling. Sidstnævnte må være vort mål. Der må selvfølgelig gives de danske nationalsocialister ligesom LS anledning til i rette tid at indstille sig på, at det tyske samtykke til kroneopskrivningen ikke betyder nogen foræring til den nuværende regering, men er i tysk interesse.

Renthe-Fink.

*) Ha Pol

591.

Instruks fra ministerialdirektør Wiehl ang. den tyske regerings tilladelse til en kronehævning.

16. januar 1942.

Hemmelig rigssag.

ad D III 680 hemmelig *e.o. Ha Pol 27 hemmelig rigssag*

..... *16. januar 1942.*

København.

CITISSIME.

Til gesandten personlig.

Opskrivning af den danske krone

Rigsudenrigsministeren har givet sit samtykke til opskrivning af den danske krone efter de i chefskonferencen hos rigsfinansministeren fastsatte bestemmelser. Abteilung Deutschland lægger vægt på, at der gives de danske nationalsocialister mulighed for i givet fald at kunne tilskrive sig æren for den kendsgerning, at det danske landbrugs gennemsnitsrentabilitet bliver opretholdt i kraft af særlige foranstaltninger, ved hvilke Tyskland medvirker. Til dette formål skal man foreslå, at Meissner på passende måde sætter lederen af DNSAPs landbrugsafdeling, Jørgensen, ind i sagen og foranlediger, at han udbeder sig en konference med ministerialdirektør Walter, under hvilken han overfor ham kan fremsætte en anmodning svarende til ovenstående.

Wiehl.

592.

Telegram fra Renthe-Fink ang. DNSAPs stilling til kronehævningen.

22. januar 1942.

Hemmelig rigssag.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 22. januar 1942 kl. 20,00.
Modtaget: — 22. — — - 21,40.

Nr. 107 af 22.1.42

Auswärtig Berlin.

Under henvisning til telegrafisk instruks nr. 78*) af 16.1.

1. I gårsdagens ministermøde om den i dag aftalte kroneopskrivning er det lykkedes danskerne at omstemme landbrugsministeren og de to venstre-ministre, der i og for sig

*) Ha Pol 27 hemmelig rigssag.

havde betænkeligheder ved opskrivningen, således at den danske regering enstemmigt har godkendt kroneopskrivningen. Scavenius har overfor Walter særlig takket for den værdifulde hjælp, som Tyskland ved sin godkendelse af kroneopskrivningen har ydet det danske folk. —

2. Samtidig med påbegyndelsen af samtalerne med den danske regering om kroneopskrivningen er lederen af DNSAPs landbrugsafdeling, C. O. Jørgensen, blevet indgående underrettet om den stilling, Tyskland hidtil har indtaget til spørgsmålet om kroneopskrivningen, og om de grunde, som nu gjorde det tyske samtykke nødvendigt. Der blev givet ham lejlighed til overfor ministerialdirektør Walter at forelægge sine ønsker, som gik ud på, at selvom kroneopskrivningen var uundgåelig, burde landbrugets rentabilitet ikke forringes. —

3. Partifører dr. Clausen, der er blevet underrettet af C. O. Jørgensen, har taget det standpunkt, at det i betragtning af de danske nationalsocialisters store afhængighed af den almindelige stemning ikke vil være tilrådeligt i det nuværende øjeblik ensidigt at lægge sig fast på landbrugets interesser, og i den forbindelse gav han udtryk for den tanke, at arbejderkredse kunne blive skuffet, hvis levnedsmiddelpriserne på hjemmemarkedet ikke blev billigere trods kroneopskrivningen. Dr. Clausen vil gerne undgå, at man i arbejderbefolkningen bebrejder ham, at han ved sit initiativ havde bidraget til, at levnedsmiddelpriserne i hjemlandet vedblev at være høje. Som følge heraf anser han det for rigtigere at forholde sig afventende.

Renthefink.

593.

Telegram fra Renthe-Fink ang. følgerne af den danske kronehævning.

26. januar 1942.

Hemmeligt.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 26. januar 1942 kl. 1,00.
Modtaget: — 26. — — - 1,30.

Nr. 122 af 25.1.42

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 110*) af 23.1.42.

Efter at den danske presse principielt har hilst kroneopskrivningen velkommen, har den siden i går beskæftiget sig med opskrivningens virkninger på de enkelte erhvervsgrene, hvorved særinteresser af økonomisk og indrepolitisk natur kommer til orde i højere grad end hidtil.

I diskussionens midtpunkt står indholdet af regeringsudvalgsforhandlingernes vedtagelsesprotokol og den dertil hørende brevveksling mellem regeringsudvalgenes formænd. Da de enkeltheder, der er sivet ud, tildels var urigtige og kunne misforstås, er der i dagens morgenaviser fra dansk side sket berigtigelse derhen:

1.) At nedsættelsen af eksportsmørprisen først kommer på tale efter nye forhandlinger i regeringsudvalgene og desuden ikke før den 1. maj.

2.) At der først efter nye forhandlinger i regeringsudvalgene træffes afgørelse om prisnedsættelser også for andre landbrugsprodukter og for fiskeriet.

*) ved presse

3.) At der for overførslen af de af danske Tysklandarbejdere opsparede midler foreløbig træffes en overgangsordning, og at der herom skal forhandles i Berlin.

Særlig livligt drøftes spørgsmålet om lavere pris på kul og koks som følge af opskrivningen. En indflydelsesrig personlighed indenfor cementindustrien understregede, at det afhang af lavere priser på industrikullene, om cementindustriens produktion kan billiggøres med rundt regnet 400 000 kroner årlig. På en forespørgsel har den danske handelsminister dog udtalt, at der foreløbig ikke kan ske nogen nedsættelse af priserne, da statens forskud til nedsættelse af fragten først må afdrages.

Har herefter gjort Wassard opmærksom på, at det er særdeles ønskeligt, at alle foranstaltninger, der er nødvendige som følge af kroneopskrivningen, træffes hurtigst muligt. Dette var særlig presserende alene af den grund, at forhandlingerne om forhøjelse af arbejdslønningerne påbegyndes i februar, og prisstoppet synes bragt i fare, hvis der indtil da overhovedet ikke kan konstateres faktiske virkninger af opskrivningen. Hertil har man fra fagforeningernes side eftertrykkeligt henvist. Efter mit skøn må kroneopskrivningen på den nuværende tid af året ubetinget komme til udtryk overfor forbrugerne i en tilsvarende nedsættelse af priserne på brændsel, navnlig til husholdningsbrug. Når han — Wassard — på tirsdag kommer til Berlin, ville disse spørgsmål sikkert først og fremmest blive drøftet med ham.

Wassard lovede mig at foranledige det nødvendige og bemærkede, at bl. a. ophævelsen af importafgiften meget snart vil blive gennemført. Også undersøgelsen af bruttoavancen ved kulhandelen vil være gennemført i begyndelsen af februar og da blive benyttet. Han vil foranledige handelsministeren til at fremkomme med en ny erklæring med det indhold, at den danske regering vil prøve, på hvilken måde billiggørelsen af kul og koks for forbrugerne hurtigst muligt kan opnås.

De danske nationalsocialisters taktik går i det væsentlige ud på at bestride, at kroneopskrivningen vil bringe de brede masser fordele, fordi gevinsterne vil blive hængende i interessenternes lommer. Samtidig argumenteres det i dag i „Fædrelandet", at de danske arbejdere i Tyskland kan sende færre kroner til deres familier i Danmark, at de fremtidige fradrag på 20 øre for hvert kg eksportsmør vil ramme de mindste landbrugere, der ikke har nogen fordel af de lavere priser på kunstgødning, hårdt, og at den også kun vil være fiskerne til skade.

Renthe-Fink.

7.

Østrumsudvalget m. m.

(Oversættelser)

594.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske reaktion på rigskansler Hitlers udtalelse om en dansk indsats i østrummet.

27. oktober 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 27. oktober 1941 kl. 11,30.
Modtaget: — 28. — — - 12,15.

Nr. 1389 af 27.10.

De tanker om et europæisk storrum, dettes opbygning og det dermed forbundne europæiske samarbejde, navnlig mod øst, samt de tyske våbens store resultater i Rusland, som Føreren udviklede overfor den danske gesandt Mohr, da denne overrakte sine akkreditiver, har gjort et stærkt indtryk. Ved siden af den politiske virkning viser sig indenfor de herværende erhvervskredse øget interesse for de østlige områder. På den danske minister for offentlige arbejder, Gunnar Larsens initiativ er man i forståelse med den danske udenrigsminister i færd med at nedsætte et udvalg af kendte danske erhvervsfolk, hvis opgave skal være at drage det danske erhvervsliv ind i opbygningsarbejdet mod øst. I udvalget, som også omfatter direktør Juncker, Aarhus, og direktør Sthyr fra udenrigsministeriet, er industri, landbrug, handel og bankvæsen repræsenteret. Jeg antager, at Gunnar Larsen, der efter rigstrafikministerens indbydelse for tiden befinder sig i Tyskland, i denne forbindelse i Berlin vil berøre spørgsmålet om, hvilke muligheder der frembyder sig i østrummet for det danske erhvervsliv.

For den danske indstilling til det storgermanske samarbejde er det efter mit skøn meget afgørende, hvilke praktiske udsigter der i østrummet åbnes for det danske erhvervsliv. Mulighed for indsats mod øst vil også gøre det lettere for danskerne at foretage den nødvendige drejning bort fra Vesten og lette et interessefællesskab med os, uddybe med os[1]). For den fremtidige udvikling er det vigtigt, hvorledes vi reagerer på et dansk initiativ, og hvilket indtryk danskerne får af vor holdning til deres ønsker.

Renthe-Fink.

[1]) Her synes nogle ord at være faldet ud af den tyske tekst.

595.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om den danske interesse for østrummet.

6. november 1941.

Statssekretæren nr. 732. *Berlin, den 6. november 1941.*

Den *danske* gesandt vendte i dag under sit besøg hos mig tilbage til nogle udtalelser, som Føreren har fremsat om den fremtidige udvikling i Rusland og om det kommende europæiske samarbejde, da han overrakte sit akkreditiv. Hr. Mohr indberettede naturligvis Førerens udtalelser til København og fik derefter en positiv besked. Hr. von Scavenius pålagde gesandten at gøre os bekendt med den danske regerings positive tilslutning.

Han skulle henvise til, at Danmark var parat til at levere til Tyskland, til at sende et meget stort antal arbejdere til Tyskland og til en ny plan fra den danske forretningsverden om at engagere sig i Rusland i overensstemmelse med Førerens ønsker. Det drejede sig om fremtrædende og kapitalstærke forretningsfolk, som snarest vil danne et arbejdsudvalg. Dette arbejdsudvalg vil eventuelt senere træde i forbindelse med officielle tyske myndigheder. Også tanken om at sende unge danske landmænd til Ukraine undersøges velvilligt.

Hr. Mohr nævnte, at han havde modtaget den pågældende instruks fra København med stor forsinkelse. Grunden til, at den danske trafikminister, da han under sit besøg traf rigsminister Rosenberg, overfor denne havde omtalt den danske regerings forannævnte opfattelse, var, at han gik ud fra, at Mohr allerede havde afgivet sin meddelelse i Auswärtiges Amt. Gesandten nævnte udtrykkelig dette for ikke at skabe det indtryk, at Auswärtiges Amt var blevet negligeret i denne sag

Gesandt Mohr bad endelig om, at også rigsudenrigsministeren måtte blive informeret om hans mundtlige meddelelse, da denne jo havde været vidne til Førerens udtalelser. Måske ville oven i købet Føreren selv være interesseret i, at man i København beredvilligt fulgte hans henstilling.

sign. **Weizsäcker.**

596.

Notits af Renthe-Fink ang. samtale med rigsminister Alfred Rosenberg om den danske indsats i østrummet.

27. november 1941.

Notits

Rigsminister Rosenberg henvendte sig i middags til mig angående Danmarks medarbejderskab i østrummet. Af hans udtalelser fremgik, at det foresvæver ham at indskyde Nordische Gesellschaft som forbindelsesled mellem de danske og vedkommende tyske myndigheder.

Selvom jeg heller ikke tror, at det vil være praktisk, hvis samarbejdet i hvert enkelt tilfælde skal foregå over hele skalaen af officielle myndigheder, men at der i det praktiske samarbejde også må tilvejebringes en direkte forbindelse, så vil jeg dog anse det for uhensigtsmæssigt at indskyde Nordische Gesellschaft. Nordische Gesellschaft savner efter mit skøn ganske de hertil nødvendige faglige forudsætninger, og samtidig vil gesandtskabet og Auswärtiges Amt derved blive berøvet enhver indflydelse på tingene.

Hermed
forelagt
for statssekretæren.

Berlin, den 27. november 1941.

Renthe-Fink.

597.

Brev fra rigsminister Fritz Todt til statssekretær E. v. Weizsäcker ang. trafikminister Gunnar Larsens henvendelse om cementfabrikken Port Kunda.

23. januar 1942.

RIGSMINISTER
DR. ING. FRITZ TODT

Berlin W 8, den 23. jan. 1942
Pariser Platz 3
Telf. 11 64 81

Nr. M.4019/42
Wr

Vedr.: Cementfabrikken Port-Kunda.

Hr. statssekretær frhr. v. Weizsäcker
Auswärtiges Amt
Berlin W 8
Wilhelmstr. 74

Højtærede hr. v. Weizsäcker.

I Port-Kunda i Estland ligger en cementfabrik, som er opført med dansk og svensk kapital før den russiske besættelse.

Den danske trafikminister Gunnar *Larsen* har tidligere været knyttet til det foretagende, der har opført fabrikken. Han har i flere samtaler med mig udtrykt håbet om, at de, der har ofret kapital på at sætte virksomheden i gang, atter kan nyde frugterne af deres investeringer, efter at området nu er blevet besat af Tyskland.

Jeg har drøftet dette spørgsmål med bl. a. statssekretær dr. *Landfried* og gesandt *Hewel*, der begge var enige med mig i at benytte denne gunstige lejlighed til i handling at bekræfte den ivrige propaganda for økonomisk samarbejde med de nordiske lande, som vi drev i årene før krigen. Jeg mener ikke, det vil være rigtigt, hvis tyskerne her følger russernes eksempel og annekterer denne virksomhed. Den tyske cementindustri og de baltiske cementfabrikker i Riga, der vel nu er tilknyttet den tyske cementindustri, råder over så store aktiver, at hensynet til disse ikke behøver at stå i vejen for en rimelig ordning m.h.t. Port-Kunda. Jeg tror, at de politiske fordele og opbygningen af et samarbejde med de nordiske lande vejer mere til end interessen i en enkelt virksomhed.

Under alle omstændigheder har jeg givet minister Gunnar Larsen, som jeg på en række områder har et snævert samarbejde med, tilsagn om, at der intet vil blive foretaget m.h.t. Port-Kunda, uden at han får lejlighed til at drøfte spørgsmålet med de kompetente tyske myndigheder.

Det ville glæde mig, hvis De kan tiltræde min opfattelse og foreløbig give Deres underordnede instanser instruks om ikke at slå den for dansk kapital opførte fabrik i Port-Kunda sammen med de baltiske cementfabrikker eller en tysk cementfabrik, men reservere de oprindelige ejere en vis andel.

Jeg anmoder Dem om at udpege en embedsmand, med hvem jeg kan drøfte sagen, hvorefter minister Gunnar Larsen kan komme til Tyskland og deltage i forhandlingerne.

En lignende skrivelse er tilstillet rigsøkonomiminister dr. *Funk* og rigsleder *Rosenberg*, den sidste i hans egenskab af rigsminister for de besatte østområder.

Heil Hitler!

Fr. Todt.

598.

Brev fra statssekretær E. v. Weizsäcker til rigsminister Fritz Todt ang. trafikminister Gunnar Larsens henvendelse om cementfabrikken Port Kunda.

27. januar 1942.

Berlin, den 27. januar 1942.

Til hr. rigsminister dr. ing. Fritz Todt
Berlin W 8
Pariser Platz 5.

Højtærede hr. Todt!

Auswärtiges Amt har allerede gennem nogen tid beskæftiget sig med den danske trafikminister Gunnar Larsens interesser i cementfabrikken i Port-Kunda. Også vi skænker denne sag betydelig opmærksomhed. Danskerne var jo de første, der erklærede sig rede til sammen med os at engagere sig økonomisk i de tidligere russiske områder.

Auswärtiges Amt har overdraget sagen til gesandt Schnurre. Jeg har anmodet ham om at sætte sig i forbindelse med Dem eller med et af Dem anvist kontor i Deres ministerium til nærmere drøftelse af sagen.

Heil Hitler!

sign. **Weizsäcker.**

Efter afgang: Haster!
Til ministerialdirektør Wiehl
som aftalt.

Berlin, den 27. januar 1942.

599.

Fjernskrivermeddelelse fra Renthe-Fink ang. trafikminister Gunnar Larsens besøg i rigskommissariatet Ostland.

12. maj 1942.

Telegram
(åbent)

København, den 12. maj 1942 kl. 12,15.
Ankommet — 12. — — - 12,40.

Nr. 114 af 12.5.1942. CITO!

Fjernskrivermeddelelse til ministerialdirektør Wiehl

Forelægges straks!

Det danske udenrigsministerium har afvist pressemeddelelsen i den i går foreslåede formulering, men erklærer at kunne godkende nedenstående pressemeddelelse:

„Den danske trafikminister Gunnar Larsen er for nogen tid siden af rigsministeren for de besatte østområder, Alfred Rosenberg, blevet indbudt til en informationsrejse gennem rigskommissariatet Ostland. —

Hr. Gunnar Larsen har modtaget indbydelsen og under rejsen gjort ophold i Berlin. Ved denne lejlighed havde han en samtale med statssekretær i Auswärtiges Amt, friherre von Weizsäcker angående dansk medvirken ved den økonomiske opbygning i de besatte østområder.

Derefter foretog han en flere dage lang rejse gennem rigskommissariatet Ostland og skaffede sig underretning om betingelserne for dansk medvirken; især drøftede han med lokale tyske myndigheder muligheden for at benytte danske industrifirmaer og specialister.

De aftaler, der skal træffes mellem den tyske og den danske regering, vil blive gjort til genstand for forhandlinger mellem de respektive regeringsudvalg."

Renthefink.

„Völkischer Beobachter", 13.5.42.

Drøftelser med Danmark om samarbejde i østområderne

Berlin, 13. maj.

Siden efteråret har Auswärtiges Amt gennem det danske gesandtskab i Berlin og det tyske gesandtskab i København ført forhandlinger med den danske regering angående dansk medvirken ved den økonomiske opbygning i østområderne. I forlængelse af disse forhandlinger har den danske trafikminister under sit ophold i Berlin fornylig drøftet disse spørgsmål med Auswärtiges Amt.

De aftaler, der skal træffes mellem den tyske og den danske regering om dansk medvirken ved disse opgaver, vil blive gjort til genstand for forhandlinger mellem de respektive regeringsudvalg.

Minister Larsen i Ostland

Efter indbydelse fra rigsministeren for de besatte østområder, Alfred Rosenberg, har den danske trafikminister Gunnar Larsen foretaget en flere dages informationsrejse gennem rigskommissariatet Ostland for at skaffe sig underretning om betingelserne for dansk medvirken.

600.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med Gauleiter Meyer om den danske indsats i østrummet.

13. maj 1942.

Statssekretæren nr. 323 *Berlin, den 13. maj 1942.*

Jeg optog i middags — kl. 13 — efter ordre overfor Gauleiter Meyer fra østministeriet telefonisk spørgsmålet om offentliggørelse af et communiqué om forhandlinger med Danmark vedrørende den danske økonomiske medvirken i østområdet og den danske trafikminister Gunnar Larsens rejse.

Jeg skildrede overfor Gauleiteren spørgsmålets historie og meningsforskellighederne i communiquéspørgsmålet, da Meyer øjensynlig kun var utilstrækkeligt underrettet herom. Jeg henviste til udgangspunktet, nemlig Førerens udtalelser i rigsudenrigsministerens nærværelse overfor gesandt Mohr i fjor efterår, til de i mellemtiden af Auswärtiges Amt førte samtaler med den danske regering, overfor hvilke østministeriet jo i begyndelsen havde forholdt sig noget køligt. Desuden gjorde jeg opmærksom på, at det nu af Auswärtiges Amt påtænkte communiqué var aftalt med danskerne. Jeg sagde til Gauleiteren, at rigsudenrigsministeren nu var besluttet på at udsende Auswärtiges Amts communiqué i den aftalte form, i indledningen noget suppleret med en henvisning til de siden sidste efterår førte foreløbige forhandlinger. Minister Rosenbergs hensigt om på sin side at tage et brudstykke ud af dette communiqué og give det til pressen blev af rigsudenrigsministeren betegnet som utilladelig, ganske bortset fra, at han ikke billigede den af østministeriet påtænkte tekst. Østministeriet var ikke berettiget til at udsende pressecommuniqueer, der angik rigets forhandlinger med ikke-tyske instanser.

Gauleiter Meyer modtog mine bemærkninger med en vis forståelse og erklærede sig også parat til at give sin minister underretning om, hvad jeg havde sagt, hvis han kunne få fat i ham, inden han skulle spise, samt i givet fald meddele mig hans svar. Gauleiteren mente dog allerede nu at kunne sige, at det næppe ville lykkes ham at overbevise hr. Rosenberg om, at min fremstilling holdt stik. Rosenberg følte sig styrket i sine kompetencekrav ved en — øjensynlig fornylig stedfunden — samtale med Føreren. Førerens opfattelse vedrørende omfanget af Rosenbergs kompetence genspejlede sig jo også deri, at Rosenberg af Føreren var blevet erklæret for kompetent i alle østområdets kirkespørgsmål overfor Vatikanet; ligeså var Rosenbergs kompetence vedrørende de kaukasiske områder blevet bragt på tale overfor Føreren og blevet bekræftet.

Jeg svarede Gauleiteren, at de to sidstnævnte spørgsmål, efter hvad jeg kendte til sagen, var svævende og senere ville blive ordnet. Her drejede det sig for mig imidlertid alene om at behandle ovennævnte communiquéspørgsmål. Jeg ville derfor henstille til Gauleiteren at bringe Auswärtiges Amts henh. rigsudenrigsministerens absolut utvetydige opfattelse til hr. Rosenbergs kundskab og overfor denne klarlægge, at rigsudenrigsministeren absolut ikke ville opgive sit standpunkt og selvfølgelig heller slet ikke kunne opgive det.

Hermed
til rigsudenrigsministeren.

sign. **Weizsäcker.**

601.

Telegram fra gesandt Schnurre ang. forhandlingerne i København vedr. den danske indsats i østrummet.

20. maj 1942.

Hemmeligt over fjernskriver.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 20. maj 1942 kl. 22,50.
Modtaget: — 21. — — - 0,30.

Nr. 738 af 20.5.42. CITO!

De af mig efter ordre indledte samtaler med den danske regering vedrørende spørgsmålet om Danmarks deltagelse i opbygningen mod øst har her givet meget stærk genlyd. Det var den danske regering synligt magtpåliggende at vise sin store interesse, og den gav i overensstemmelse hermed samtalerne en ret repræsentativ ramme. Efter at jeg den første dag sammen med gesandt Renthe-Fink havde drøftet de principielle spørgsmål vedrørende det danske medarbejderskab med udenrigsminister Scavenius, gav udenrigsministeren den følgende dag en frokost på Christiansborg, hvori deltog statsminister Buhl og de andre interesserede fagministre samt et stort antal personer fra ministerierne, erhvervslivet og det danske østudvalg. I tilslutning til frokosten foregik en almindelig diskussion, i hvilken jeg redegjorde for de tyske ideer, og hvor der fra dansk side blev sat en række problemer under drøftelse. Derefter fulgte samtaler i en snævrere kreds med trafikminister Gunnar Larsen, østudvalget og de interesserede erhvervskredse. Resultatet kan sammenfattes i følgende:

1.) Ang. spørgsmålet om kompetence og den fremtidige fremgangsmåde var der fuld enighed. Det betyder, at de principielle samtaler føres af Auswärtiges Amt med det danske udenrigsministerium, og at regeringsaftaler om det danske medarbejde skal træffes gennem de to parters regeringsudvalg.

2.) Det danske østudvalgs position vil blive hævet ved, at officielle personligheder indtræder deri. Det skal bistå det danske regeringsudvalg som praktisk organ for det danske erhvervsliv og danne samlingspunktet for danske forslag og planer. Det påtænkes at indsætte et medlem af regeringsudvalget i østudvalget og omvendt.

3.) Den danske interesse koncentrerer sig om følgende grupper af spørgsmål:

a) Investeringer med henblik på fornyet igangsættelse af tidligere danske virksomheder (cementfabrik Port Kunda, oliefabrik Libau o. a.)

b) Personlig indsats af kvalificerede danske fra industri og erhvervsliv i østlandet og senere også i andre områder. Herved står spørgsmålet om tilbagevenden af talrige danske, der tidligere har været økonomisk beskæftiget i de baltiske stater, i forgrunden.

c) Spørgsmål om varehandel, levering af danske varer, navnlig fra maskinindustrien, til østlandet. I den forbindelse er danskernes hovedinteresse naturligvis at få oplyst, hvad der kan stilles dem i udsigt som modydelse.

4.) Særlig interesse fandt forslag fra Juncker om at undersøge spørgsmålet om avlskontrakter for olieholdige planter, navnlig hørafgrøder, i østlandet. Danmark håber på denne måde at få en del af de oliekager, der produceres ved udnyttelse af høravlen. Hvilket i fuldt omfang ville komme[1]) tilgode via den danske landbrugseksport.

I overensstemmelse med min instruks' karakter indskrænkede jeg mig til at modtage disse forslag og lovede snarest muligt i Berlin at sende dem til de myndigheder, der er

kompetente til konkret at undersøge dem. Fra dansk side blev udtalt ønske om, at spørgsmålene såvidt muligt endnu i slutningen af denne uge gøres til genstand for drøftelser i regeringsudvalgene, der for tiden holder møde i Berlin.

Schnurre. **Renthe-Fink.**

[1]) Her er muligvis ordet „os" faldet ud.

602.

Fjernskrivermeddelelse fra gesandt Schnurre til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. forhandlinger med Ostministerium om oprettelse af et Aufbau-Ausschuss Osten.

22. maj 1942.

Hemmelig.

Berlin, den 22. maj 1942.

Dir. Ha Pol
Statssekretæren

Fjernskrivelse

Særtog Westfalen.

Til rigsudenrigsministeren.

Som allerede meddelt i min telegr. indberetning nr. 738 af 20. ds. fra København er de dèr førte forhandlinger forløbet efter ønske. Overensstemmende med rigsudenrigsministerens instruks var det derefter tanken efter min hjemkomst fra København at nedsætte et opbygningsudvalg for østområderne. I denne anledning har det handelspolitiske udvalg været indkaldt til møde i dag, hvortil også ministeriet for østområderne var indbudt. Ministeriet meddelte imidlertid i går ved ekspresbrev, at det ikke var i stand til at sende en repræsentant til mødet i det handelspolitiske udvalg, da det er nødvendigt, at rigsminister Rosenberg, som er bortrejst i disse dage, forinden tager stilling til dette principielle spørgsmål. Da det ville være formålsløst at lade sagen drøfte i det handelspolitiske udvalg uden deltagelse af ministeriet for østområderne, er spørgsmålet taget af dagsordenen og vil om nogle dage blive behandlet i et nyt møde i det handelspolitiske udvalg. I mellemtiden er det tanken i korthed at give ministeriet for østområderne og de øvrige fagministerier skriftlig underretning om resultatet af min rejse i henhold til ovennævnte telegr. indberetning nr. 738 fra København.

Forhandlingerne i det handelspolitiske udvalg om nedsættelse af et opbygningsudvalg for østområderne kan ikke ventes at forløbe glat, da foruden ministeriet for østområderne også 4-årsplanen kan ventes at rejse indsigelse. Yderligere indberetning forbeholdes.

Schnurre.

603.

Skrivelse fra gesandt Schnurre til rigsministeriet for de besatte østområder ang. samtale med direktør Juncker.

26. juni 1942.

AUSWÄRTIGES AMT *Berlin, den 26. juni 1942.*

Ha Pol V b 1086/42 I

— 1 bilag —

Til
rigsministeriet for de
besatte østområder.

Generaldirektør Juncker opsøgte mig i dag og fremstillede de finansielle vanskeligheder, der for tiden hindrer anvendelsen af dansk arbejdskraft mod øst. En notits om vor samtale vedlægges. Jeg anmoder om, at der må blive taget stilling til sagen og til spørgsmålet om, hvad der skal foretages overfor den danske regering.

Efter bemyndigelse

sign. **Schnurre.**

AUSWÄRTIGES AMT *Berlin, den 26. juni 1942.*

Ha Pol V b 1086/42 II

Oversendes i afskrift med bilag til

den befuldmægtigede for fireårsplanen
rigsøkonomiministeriet
rigsministeriet for ernæring og landbrug
rigsfinansministeriet
rigsbankdirektoratet

— SA — hver for sig — til behagelig underretning.

Efter bemyndigelse

sign. **Schnurre.**

604.

Telegram fra gesandt Barandon ang. oprettelse af en dansk politibataillon i østområderne.

29. juli 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 29. juli 1942 kl. 21,00.
Modtaget — 29. — — - 21,25.

Nr. 1066 af 29.7. CITO.

Hauptamt Ordnungspolizei Berlin har den 6. juli 1942, hertil indgået den 21. juli, under j. nr. O.-KDO. I O (1) nr. 340/42, sendt politiattacheen en instruks, der vedrører oprettelsen af en sluttet dansk politiformation til indsats O i øst. I instruksen udtales, at SS-rigsføreren har pålagt SS-Gruppenführer Berger bl. a. også i Danmark at indlede forhandlinger, hvis formål er at opstille en frivillig enhed, der som politiformation skal uddannes til senere anvendelse i øst. Formationen, der skal opstilles, skal principielt kun bestå af frivillige officerer og menige. Formationens instruktører og førere skal være politifolk fra landet selv. Sagen er her ganske ny og er heller aldrig i Berlin blevet drøftet med Kanstein. Oprettelsen af en sådan politiformation er uden tvivl af lige så stor politisk betydning som i sin tid oprettelsen af Frikorps Danmark. Hertil kommer, at vi for ganske kort tid siden har forlangt en forøgelse af de danske politistyrker, da det eksisterende personale ikke syntes os tilstrækkelig til at opretholde sikkerhed og orden i landet, navnlig med henblik på den tyske værnemagts interesser. Det synes derfor tvivlsomt, om oprettelsen af en sådan politiformation også af denne grund for øjeblikket er gennemførlig. Jeg anmoder om, at den befuldmægtigede gesandt von Renthe-Fink, der for tiden opholder sig i Berlin, informeres. Politiattaché, regeringsråd dr. Fest vil i morgen rejse til Berlin med den originale instruks og melde sig hos den befuldmægtigede og stå til rådighed i Berlin ved eventuelle nødvendige drøftelser. Anmoder om, at et gennemslag af den telegrafiske indberetning omgående forelægges gesandt von Grundherr.

Barandon.

605.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. planerne om oprettelse af en dansk politibataillon i østområderne.

1. august 1942.

Telegram
(kodeskriver)

Feldmark, den 1. august 1942 kl. 22,00.
Modtaget: — 1. — — - 22,45.

1.) Telko *nr. 828*
2.) Fjernskrivelse (kodeskriver) over ministerkontoret Berlin til understatssekretær Luther.

I anledning af telegrammet fra København nr. 1066*) af 29.7. angående oprettelse af en dansk politiformation til anvendelse i øst anmoder rigsudenrigsministeren om, at gesandtskabet i København får en instruks af det indhold, at politiattacheen ikke må foretage sig noget i denne sag. Endvidere anmoder rigsudenrigsministeren Dem om at drøfte denne sag med SS-rigsledelsen og sørge for, at den hidtidige fejlagtige behandling straks rettes, samt at den ledes ind på det rigtige spor.

Feldmark, den 1.8.1942.

Rintelen.

*) D II.

606.

Telegram fra Renthe-Fink ang. direktør Junckers forhandlinger i Berlin om dansk indsats i østrummet.

11. september 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 11. september 1942 kl. 17,05.
Modtaget: — 11. — — - 18,00.

Nr. 1300 af 11.9.42.

Under henvisning til instruks nr. Ha Pol Vb 1315 af 15.8. og i tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 1117*) af 11.8.

1.) Generaldirektør Juncker flyver i eftermiddag til Berlin for at fortsætte drøftelserne i Auswärtiges Amt og østministeriet angående den danske indsats mod øst. Juncker tager ind på Hotel Adlon og anmoder gesandt Schnurre om at meddele ham, hvornår han i morgen kan tale med ham.
2.) Østudvalget, som hidtil har arbejdet på privat basis, er nu blevet officielt udnævnt af den danske regering under betegnelsen „Det danske udenrigsministeriums østrumsudvalg". Statsminister Buhl og handelsminister Hendriksen har udtrykkeligt lovet østrumsudvalget deres støtte.

*) ved Ha Pol.

3.) Juncker har til hensigt i Berlin navnlig at bringe spørgsmålet om hvervning af danske landmænd og mejerifagmænd til Ukraine til endelig afgørelse. Han vil gerne lade kontrakterne med danske landmænd og mejerifagfolk afslutte gennem østudvalget, fordi han er af den opfattelse, at hvervningen da vil få et bedre resultat, end hvis afslutningen sker igennem en tysk myndighed.

Har ingen betænkeligheder mod denne løsning, selvom jeg ganske vist går ud fra, at den i særlige tilfælde også tillader afslutning af kontrakter gennem det tyske arbejdsformidlingskontor, uden at østudvalget inddrages.

4.) Østudvalget er skuffet over de erfaringer, som fra dansk side er gjort i østlandet. Han meddelte som eksempel herpå, at cementfabrikken Portkunda kun har een ovn i drift, og at oliefabrikken i Reval er blevet standset helt, fordi personalet er blevet indkaldt til militære arbejder. Ligeledes var han skuffet over den ringe interesse for anvendelsen af landbrugs- og teknisk arbejdskraft fra Danmark i østlandet.

5.) Han vil derfor gerne flytte tyngdepunktet for den danske indsats til Sydrusland.

I denne forbindelse udtalte han ønsket om, at repræsentanter for østudvalget og enkelte danske erhvervsgrene fik lejlighed til ved rejse i Ukraine personlig at få en forestilling om arbejdsmulighederne. Dette ønske anbefales af mig.

6.) Juncker betonede, at interessen for indsats i øst bedst ville fremmes, hvis der var muligheder for vareleverancer fra Sydrusland. Han var klar over de nuværende vanskeligheder vedrørende vareleverancer fra Rusland til Danmark, men anser det for ønskeligt, at det snarest muligt, i det mindste indenfor rammerne af enkelte bytteforretninger, blev gjort muligt for det danske erhvervsliv at modtage varer.

7.) For at få varehandelen mellem Danmark og Sydrusland praktisk igang, vil det efter mit skøn være hensigtsmæssigt, hvis man fra tysk side snarest muligt overfor formanden for det danske østudvalg fremsætter forslag om, hvilke varer eller leverancer fra Danmark der særlig ønskes, og om der fra anden side konkret kan stilles det danske østudvalg i udsigt, hvilke vareleverancer fra Rusland Danmark kan regne med, i givet fald også på senere tidspunkter. Hidtil synes det danske østudvalg at have savnet et nøjere overblik herover. Jeg anser det for ønskeligt, at Junckers samtaler finder sted under ledelse henh. deltagelse af Auswärtiges Amt.

Renthefink.

607.

Notits af ministerialdirektør Wiehl ang. forhandlinger med Ostministerium om den danske indsats i østrummet.

11. november 1943.

Hemmelig.

Dir. Ha Pol. nr. 137 *Berlin, den 11. november 1943*

Notits

Under statssekretær von Steengrachts samtale i dag med Gauleiter Meyer, hvori foruden mig selv også deltog hr. Malletke og en anden herre fra østministeriet, blev de tidligere brevvekslinger og meningsforskelle ikke berørt. Malletke skildrede organisationen i Norge, Holland og Berlin med henblik på en indsats i de besatte østområder og foreslog for Danmarks vedkommende følgende:

En repræsentant for østministeriet skulle rejse ca. 8 dage til København og dèr først med den rigsbefuldmægtigede og med dennes godkendelse også med danske myndigheder drøfte spørgsmålet om den danske indsats i østlandet, for hvilken der nu som tidligere er stor interesse i Danmark. Østministeriet kunne tænke sig at skabe en dansk organisation, som sammen med en permanent tysk repræsentant fra den rigsbefuldmægtigedes stab skulle behandle de spørgsmål, der knytter sig til denne indsats. Med hensyn til valget af denne tyske repræsentant og af en repræsentant for den danske organisation, med hvilken den tyske repræsentant hovedsagelig skulle samarbejde, overlod østministeriet det til Auswärtiges Amt henh. den rigsbefuldmægtigede at fremkomme med forslag. Den danske organisation behøver ikke ubetinget at være det tidligere foreslåede kapitalselskab, skønt også et sådant vedblivende var ønskeligt, såsnart indsatsen havde antaget et større omfang. Det „østrumsudvalg", som tidligere fra dansk side havde været nedsat om disse spørgsmål, kom næppe på tale og skulle iøvrigt også i mellemtiden være blevet opløst.

Statssekretærens stilling hertil gik ud på, at dette nye forslag skriftligt af østministeriet skulle forelægges Auswärtiges Amt, hvilket blev lovet. Auswärtiges Amt ville så anmode den rigsbefuldmægtigede om en udtalelse. Hvis denne var positiv, kunne østministeriets repræsentant sendes til København til de påtænkte samtaler.

På grundlag af de ved sagens drøftelse fremsatte udtalelser fra østministeriets repræsentanter syntes det i almindelighed at fremgå, at østministeriet nu er parat til i hele denne sag at samarbejde med Auswärtiges Amt og i alt, hvad der foregår i Danmark, underordne sig den rigsbefuldmægtigede.

sign. **Wiehl.**

608.

Skrivelse fra understatssekretær Steengracht til Gauleiter Meyer ang. den danske indsats i østrummet.

18. december 1943.

Ha Pol. 7335 hemmelig. *Berlin, den 18. december 1943.*

Til
den permanente stedfortræder for rigsministeren
for de besatte østområder,
Gauleiter og rigsstatholder Alfred Meyer,
Unter den Linden 63.

Kære partifælle Meyer!

Som jeg allerede stillede i udsigt ved vor samtale den 11. november, har jeg anmodet rigets befuldmægtigede i Danmark om at aflægge beretning om, hvorvidt planerne for en forøget indsats fra dansk side i de besatte østområder, således som disse af Dem og Deres medarbejdere blev udviklet under den nævnte samtale og i Deres skrivelse af 12. november Bf. S. 200/43, nu kan iværksættes med udsigt til resultat.

I sin nu foreliggende indgående indberetning når rigets befuldmægtigede til det resultat, at til gennemførelsen af disse planer er forholdene i Danmark for tiden de ugunstigst tænkelige. I Danmark er der ikke i nævneværdigt antal landmænd til rådighed til anvendelse i de besatte østområder. Udsendelse af et større antal landmænd vil få skadelige virkninger på de danske levnedsmiddelleverancer til riget. Indenfor den industrielle sektor arbejder teknikere og fagfolk, forsåvidt de kan undværes i Danmark, allerede

i Tyskland, uden at det tyske behov derved er blot tilnærmelsesvis dækket. Desuden kræver de efter højere ordre påbegyndte krigsvigtige arbejder i Danmark for tiden en ganske særlig stor indsats af danske firmaer og faglærte arbejdere. Vi er derfor nu mere end nogensinde tvunget til med henblik på krigsførelsen og sikringen af vor krigsvigtige import fra Danmark at lægge beslag på alle danske produktive kræfter.

Rigets befuldmægtigede anmoder derfor indtrængende om at udsætte planerne om en forøgelse af den danske indsats mod øst til et gunstigere tidspunkt, og dette gælder både oprettelsen af et dansk kapitalselskab og den planlagte oprettelse af et kontor i København. Selvom det lykkedes at stifte et tilstrækkelig kapitalstærkt dansk selskab, ville dets indsats mod øst atter støde på vanskeligheder ved at skaffe materialer. De maskiner, redskaber o. s. v., der er nødvendige ved en indsats i de besatte østområder, kan ikke fremstilles af de små råstofmængder af jern, andre metaller o. s. v., der står til rådighed for det danske erhvervsliv, da vi som bekendt i øjeblikket ikke er i stand til at give danskerne rigeligere tildelinger af de tvingende nødvendige råstoffer.

Rigets befuldmægtigede henviser endvidere til, at det efter hans skøn er en forudsætning for en fremtidig forøgelse af den danske østindsats, at der opnås en endelig ordning med hensyn til genoprettelse af dansk privatejendom i østområderne. Uden en sådan ordning lader den nødvendige interesse for østindsatsen sig vanskeligt vække, men navnlig kan den danske finansverden ikke formås til at stille kapital til rådighed.

I forbindelse med planen om at oprette et tysk-dansk kontor i København henviser rigets befuldmægtigede til, at det danske udenrigsministeriums østrumsudvalg ikke er opløst. Efter forretningsfører Wilhelmsens fratræden blev udvalget stillet under kontorchef Mirners ledelse. Rigets befuldmægtigede anser det for særdeles ønskeligt, at de hidtidige medlemmer af det danske østrumsudvalg fremdeles medvirker ved forberedelsen af den danske østindsats. Disse ansete tyskvenlige personer vil i planen om at oprette et tysk kontor i København til dette formål uden tvivl se et udtryk for vor utilfredshed med manglende god vilje fra dansk side. Det må heller ikke overses, at det danske østrumsudvalg, takket være sine nære forbindelser med toneangivende regeringskredse, kan være sikker på den danske regerings vidtgående støtte. Derimod vil et tysk kontor i København i hvert fald i begyndelsen ikke virke fremmende, men snarere forstyrrende.

Jeg kan ikke lukke øjnene for disse tungtvejende grunde og er af samme opfattelse som rigets befuldmægtigede, at planerne om en øget dansk østindsats må udskydes til et gunstigere tidspunkt. Dette udelukker imidlertid aldeles ikke, at enkelte danske firmaer og fagfolk anvendes i de besatte østområder, hvis det ved en undersøgelse af de enkelte planer viser sig, at danske kræfter kan frigøres, uden at rigets krigsøkonomiske interesser bringes i fare.

Auswärtiges Amt er gerne parat til at videresende konkrete ønsker i så henseende fra rigsministeriet for de besatte østområder til de danske myndigheder og til selv at støtte dem indenfor mulighedernes grænser.

Med venlig hilsen og

Heil Hitler!

Deres meget hengivne

sign. **Steengracht.**

C.

KRIGSMINISTERIET OG MARINEMINISTERIET UNDER BESÆTTELSEN

1.

Viceadmiral H. Rechnitzers afgang fra søværnet m. m.

(Oversættelser)

609.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hensel, ang. viceadmiral Rechnitzers afgang.

11. maj 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 11. maj 1940 kl. 16,00.
Modtaget — 11. — — - 17,45.

Nr. 492 af 11.5.

I overensstemmelse med den stedfortrædende marineattaché bedømmer jeg ikke den øverstkommanderende for den danske marine, viceadmiral Rechnitzers tilbagetræden den 10. maj som tegn på politisk kursændring, navnlig da hans stabschef, kontreadmiral Hammerich, og hans souschef, kommandørkaptajn Vedel, forbliver i deres embeder. Fortsættelse af det hidtidige tillidsfulde samarbejde mellem den tyske og den danske marine kan forventes. Ny øverstkommanderende vil sandsynligvis ikke blive udnævnt. Den næstældste søofficer, kontreadmiral Briand de Crevecoeur, et politisk ubeskrevet blad, er blevet betroet forretningernes varetagelse.

Hensel.

610.

„Tätigkeitsbericht" fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark for perioden 1. juni—31. juli 1940.

31. juli 1940.

DEN ØVERSTKOMMANDERENDE
FOR DE TYSKE TROPPER
I DANMARK

Arbejdsberetning for afdeling Ia i perioden 1. juni—31. juli 1940

. . . . . .

V. Forhandlinger med den danske hær

Med lederne af den danske hær, den øverstkommanderende, general Prior, og chefen for generalstaben, generalmajor Goertz, blev der gennem den danske forbindelsesofficer, kaptajn Møller, opretholdt stadig forbindelse. Forbindelsesofficeren gav næsten dagligt møde hos Ia for at modtage eller fremsætte ønsker. Vigtigere spørgsmål blev drøftet personligt mellem chefen for generalstaben hos den øverstkommanderende i Danmark og generalmajor Goertz.

Den *danske hærs* styrke blev straks efter de tyske troppers indmarch i Danmark nedsat til

2200 mand rekrutter med ½ års tjenestetid og

1100 mand arbejdssoldater,

officerskorpsets styrke til ca.

500 linieofficerer,

200 reserveofficerer og

600 officianter.

Det viste sig snart, at den danske generalstab havde til hensigt at overskride antallet af de foreskrevne mandskabsstyrker. Det var derfor nødvendigt at kontrolere gennemførelsen af denne aftale ved at forlange oplysninger om den danske hærs faktiske styrker.

Den 7.6., altså få dage efter chefskiftet, overrakte den danske forbindelsesofficer en anmodning fra generalmajor Goertz om at måtte forlænge de danske værnepligtiges tjenestetid fra et halvt år til et år, altså undlade at hjemsende de for tiden under våben stående 3300 soldater, når deres ½-årige tjenestetid var endt, men på den anden side indkalde 3300 nye rekrutter 1. august. Dette ville praktisk taget betyde en fordobling af den danske hær. Denne skriftlige anmodning efterfulgtes af mundtlige forhandlinger mellem generalmajor Goertz og generalstabschefen. Som resultat blev den 1-årige tjenestetid indrømmet danskerne, men en forhøjelse af den danske hærs samlede styrke *afvist*. Nyindkaldelser af rekrutter måtte følgelig kun ske, når der hjemsendtes et tilsvarende antal uddannede soldater. Fra denne ordning skulle livgarden dog være undtaget. Det skulle tillades den foruden den nuværende mandskabsstyrke at indkalde de ønskede 300 rekrutter. Som yderligere indrømmelse blev det tilladt danskerne at give 180 polytekniske studenter og ca. 130 medicinske studenter og dyrlægestuderende en 2 til 3 måneders uddannelse.

Efter generalmajor Goertz' anmodning blev der den 1. juli mundtlig givet tilladelse til, at der til bevæbning af det *danske politi* i København blev udleveret 300 karabiner af den danske hærs beholdninger.

Andre forhandlingspunkter var kontrollen med våben- og ammunitionsbeholdninger, overtagelse af militære øvelsespladser og lejre fra den danske hær o. s. v. — Det kan her fastslås, at såvel generalmajor Goertz som den danske forbindelsesofficer altid har bestræbt sig for loyalt at imødekomme den øverstkommanderende i Danmarks ønsker. De meddelte oplysninger var altid korrekte. Øjensynlig forelå der fra dansk side ønske om ikke at foretage sig noget, der kunne udlægges som sabotage af de ved besættelsen trufne aftaler.

Det skal iøvrigt endelig nævnes, at den øverstkommanderende flere gange af kongen er blevet tilkaldt til drøftelser på Amalienborg slot. Mange spørgsmål blev ordnet gnidningsløst ved disse samtaler, hvorved uønskede følger kunne forebygges. Det gode forhold mellem den øverstkommanderende og kongen var ikke uden indflydelse på forholdet mellem den tyske værnemagt og det danske militær.

VI. Forbud mod deltagelse i politiske møder

I slutningen af juni 1940 blev tilhængere af det danske nationalsocialistiske arbejderparti aktive og foranstaltede blandt andet demonstrationer, således i Roskilde og København. Under disse begivenheder var det danske politi absolut i stand til at opretholde ro og orden blandt befolkningen. En indgriben af dansk militær eller af den tyske værnemagt var intetsteds påkrævet. Alligevel var der fare for, at medlemmer af den tyske værnemagt kunne lade sig inddrage i disse indrepolitiske, rent danske anliggender. Således kom det ved demonstrationen i Roskilde til uønskede sammenstød mellem medlemmer af Landesschützenbataillon 676 og dansk politi. Sidstnævnte blev derunder afvæbnet af de tyske soldater.

For at forebygge yderligere begivenheder af denne art udstedte den øverstkommanderende under 2. juli 1940 en ordre, hvorefter det blev forbudt samtlige i Danmark værende militærpersoner fra alle tre værnemagtsgrene at deltage i noget møde eller nogen foranstaltning, der arrangeres af et *dansk* politisk parti eller partiorganisation.

2.

Udleveringen af dansk luftværnsskyts april 1940

(Oversættelser)

611.

Notits af legationsråd v. d. Heyden-Rynsch ang. krav fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark til den danske regering om udlevering af luftværnsskyts.

22. april 1940.

Pol. I M 5754 hemmelig. *Berlin, den 22. april 1940.*

Referent: Legationsråd, friherre v.d. Heyden-Rynsch

Notits

Gesandt von Renthe-Fink telefonerede kl. 13,40 og bragte følgende spørgsmål på bane:

Den militære øverstkommanderende i København har, efter at Aalborg natten til i dag var blevet angrebet af engelske flyvemaskiner og 2 englændere var blevet nedskudt, og efter at der også over København var observeret engelske flyvere, overfor ham ytret ønske om af danskerne at få luftværnsartilleri stillet til rådighed mod eventuelle nye engelske luftangreb. Det drejer sig om 36 tunge og 50—60 lette luftværnskanoner med ammunition, lyskastere o. s. v. Hr. von Renthe-Fink henviste til, at den danske regering allerede havde stillet 24 lette luftværnskanoner til vor disposition ved Lillebælt og Storstrømmen. Der er en vis sandsynlighed for, at danskerne også vil gå ind på vort nye ønske. Den øverstkommanderende er dog af den opfattelse, at vort nye ønske er så vidtgående, at det må meddeles den danske regering gennem gesandt von Renthe-Fink.

Hr. von Renthe-Fink udtalte, at han ikke havde betænkeligheder ved at efterkomme den øverstkommanderendes ønske, men at han dog kun kunne foretage en henvendelse til den danske regering med Auswärtiges Amts samtykke.

Med henblik på sagens særlig presserende karakter anmodede hr. von Renthe-Fink om instruks snarest muligt.

Heyden-Rynsch.

612.

Notits af legationsråd v. d. Heyden-Rynsch ang. udenrigsminister v. Ribbentrops instruks om krav til den danske regering vedr. udlevering af luftværnsskyts.

23. april 1940.

Hemmelig.

Pol. I M 5754 hemmelig

I henhold til den af rigsudenrigsministeren trufne afgørelse telefonerede jeg i går aftes til hr. von Renthe-Fink og meddelte ham, at der fra rigsudenrigsministerens side ikke forelå betænkeligheder mod den øverstkommanderendes ønske, og at han skulle foretage den foreslåede henvendelse til den danske regering.

Berlin, den 23. april 1940.

Heyden-Rynsch.

613.

Telegram fra Renthe-Fink ang. værnemagtens krav om udlevering af dansk krigsmateriel.

25. april 1940.

Telegram
(åben tekst)

København, den 25. april 1940 kl. 22,40.
Modtaget: — 25. — — - 24,00.

Nr. 395 af 25.4.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 392 af 25. april.

Vore værnemagtsafdelinger har til hensigt foruden luftværnsartilleri også at forlange andet dansk krigsmateriel af alle kategorier. Hvis tyske interesser kræver det, må dette ønske selvfølgelig efterkommes. På den anden side må man dog tage hensyn til, at ethvert indgreb i det danske folks forsvarssuverænitet dybt krænker dets æres- og nationalfølelse. Politisk er det skadeligt, hvis der efter et opfyldt krav straks igen anmeldes et nyt. Derved rystes tilliden. Vore bestræbelser må derfor gå ud på snarest muligt at komme til en definitiv afgørelse med hensyn til vore krav. Foreslår i Berlin at undersøge på afgørende sted, om yderligere krav er uundgåelige, og i givet fald hvilke.

Renthe-Fink.

614.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings beslutning om at udlevere luftværnsskyts.

25. april 1940.

Afskrift.

Nr.D.Pol.3/588.

Telegram
(hemmelig kode)

Nr. 392 af 25.4.40. CITO.

Auswärtig Berlin.

Under henvisning til den af legationsråd v.d. Heyden-Rynsch telefonisk meddelte instruks af 22.4.40.

Den danske regering meddelte i dag, at den vil efterkomme vort ønske og stille dansk luftværnsartilleri til rådighed for vore tropper. Det har været meget vanskeligt for den danske regering at træffe denne beslutning, som først efter stærkt pres fra min side kunne gennemføres på to ministermøder. Da udenrigsministerens stedfortræder gav mig meddelelse om beslutningen, udtalte han følgende:

Citat:

Det er ikke den danske regering muligt at anerkende, at overdragelsen af luftværnsartilleri er overensstemmende med den tyske erklæring om, at de danske tropper får tilladelse til at beholde deres våben. Det drejer sig jo ikke om fastmonteret skyts, men om våben, der benyttes ved de danske hærafdelinger. Da man fra tysk side ikke desto mindre har opretholdt kravet, er det klart, at Danmark i den givne situation ikke kan modsætte sig deres udlevering.

Citat slut.

Jeg fastslog heroverfor bestemt, at kravet om, at luftværnsartilleriet stilles til rådighed, støtter sig på det mandat, som vi havde påtaget os om at beskytte den danske neutralitet. Desuden hørte luftværnsartilleriet til de til Danmarks forsvar nødvendige indretninger og anlæg (nr. 3 i notitsen). Det tyske krav om luftværnsartilleriet strider ikke på nogen måde mod det betingede løfte om ikke at afvæbne de danske tropper. Anvendelse af luftværnsartilleriet tjener i første række danske interesser.

Den fortsatte drøftelse af disse spørgsmål gav mig anledning til påny at henvise til, at de 13 punkter i notitsen kun er et øjeblikkeligt program og ikke kan udelukke andre krav, der følger af det tyske mandat. Den danske opfattelse, at de 13 punkter var et Magna Charta for det tysk-danske samarbejde, var forkert; de 13 punkter måtte tværtimod forstås i forbindelse med memorandummet.

Danskernes bestræbelser går øjensynligt ud på at holde vore muligheder for indgreb indenfor nøje forud fastlagte grænser. Bag dette kan man spore bekymringen for i praksis at miste suveræniteten og af de fjendtlige allierede magter blive behandlet som Tysklands militære forbundsfælle.

Renthefink.

615.

Telegram fra Renthe-Fink ang. krav fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark om udlevering af fransk artilleri.

30. april 1940.

Telegram
(åben tekst)

København, den 30. april 1940 kl. 10,20.
Modtaget — 30. — — - 11,30.

Nr. 424 af 30.4.40. CITO!

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 395 af 25. april.

Den øverstkommanderende har af OKH, hærens generalstabs afdeling for fremmede hære ved skrivelse nr. 1492/40 G V 11. 4. fået ordre til af danskerne at få overdraget to batterier af de nye franske lette felthaubitzer 35 B (10,5 cm), der er det mest moderne skyts i den franske felthær, som påstås at yde særlig gode skudpræstationer, og om hvilke vi hidtil har savnet nøjagtige oplysninger. Da danske militærpersoner har erklæret, at de ikke uden den danske regerings godkendelse kan udlevere batterierne til os, har den XXXI højere kommando anmodet om, at der overfor den danske regering tages skridt i den ønskede retning. Anmoder om telegrafisk instruks.

Renthe-Fink.

616.

Instruks fra legationsråd v. d. Heyden-Rynsch ang. krav om udlevering af fransk artilleri.

6. maj 1940.

Hemmelig.

Berlin, den 6. maj 1940. *ad Pol. I M 6204 hemmelig.*

Diplogerma *København*
Nr. 457

Referent: Legationsråd, friherre v.d. Heyden-Rynsch.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I besvarelse af 424.

Anmoder Dem om i en form, der synes Dem egnet, til den danske regering at overbringe hærens overkommandos ønske om, at de nyeste franske 10,5 batterier stilles til rådighed. Om en fuldstændig overdragelse af begge batterier eller blot et midlertidigt udlån eller midlertidig overladelse af enkelte stykker skyts opfylder OKHs ønsker, anmoder jeg Dem om at afgøre på stedet med den øverstkommanderende.

Heyden-Rynsch.

Svaret afgives
i forståelse med OKW,
kommandør Bürkner.

617.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, A. Hencke, ang. den danske regerings opfyldelse af krav om udlevering af fransk artilleri.

11. maj 1940.

Telegram
(åbent)

København, den 11. maj 1940 kl. 20,39.
Modtaget: — 11. — — - 22,55.

Nr. 493 af 11.5.

I besvarelse af telegram nr. 457*) af 6. maj.

1.) Den danske regering har i dag efterkommet vort ønske om midlertidigt at stille to franske 10,5 cm batterier og et 15 cm batteri til rådighed for de tyske tropper i Danmark. Den danske øverstkommanderende har fået instruks om at udlevere batterierne.

Da udenrigsministerens stedfortræder gav meddelelse om regeringens beslutning, henviste han til sin på den danske regerings vegne den 25. april d. å. afgivne erklæring angående overdragelse af luftværnsskyts (jfr. telegram nr. 392**) af 25. april). Denne er-

*) Pol I M 6204 hemmeligt
**) ved Pol I hemmeligt.

klæring gjaldt også for de såkaldte franske batterier. Samtidig meddelte gesandt Mohr mig, at den danske regering ved at opfylde vort ønske gik ud fra, at der ikke ville blive stillet yderligere tyske krav angående udlevering af våben.

I den forudgående personlige samtale havde gesandt Mohr allerede udtalt, at stadige tyske krav om udlevering af våben stærkt foruroligede herværende politiske og militære kredse og satte regeringen i en vanskelig situation. Det havde været lettere for dem, hvis disse krav straks var blevet gjort gældende i forbindelse med de tyske troppers indmarch.

Jeg svarede udenrigsministerens stedfortræder i overensstemmelse med gesandt von Renthe-Finks udtalelser den 25. april og fremhævede især, at overdragelsen af våben til tyske tropper var nødvendig af hensyn til Danmarks forsvar. Det havde ikke kunnet forudses og kunne heller ikke nu forudses, hvilke danske våben der måtte anvendes til landets beskyttelse. Jeg kunne derfor ikke modtage det danske forbehold.

Gesandt Mohr anmodede mig om alligevel at bringe den danske regerings opfattelse til rigsregeringens kundskab.

2.) Den danske regering går ud fra, at de franske batterier forbliver i landet i forsvarsøjemed. Har derfor aftalt med den tyske øverstkommanderende, at en eventuel flytning af skytset til forsøg i Tyskland hemmeligholdes overfor danskerne.

Hencke.

618.

Telegram fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. rigskansler Hitlers beslutning om ikke at stille yderligere krav til den danske regering.

20. maj 1940.

Hemmeligt.

Berlin, den 20. maj 1940.

ad Pol. I M hemmeligt

Diplogerma *København*
nr. 485.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Til gesandten.

Kun til personlig information.

Føreren ønsker ikke, at der til den danske regering stilles yderligere krav om krigsmateriel. Den danske regering skal ikke informeres herom.

Weizsäcker.

Til
W
til medpåtegning.

Efter afgang
Dirigent Pol.
Pol. I M
til underretning.

3.

Udleveringen af danske torpedobåde januar—februar 1941

(Oversættelser)

619.

Instruks fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. henvendelse til den danske regering om udlevering af torpedobåde.

19. april 1940.

Hemmelig.

Afskrift.

Berlin, den 19. april 1940

Pol. I M 5385 hemmelig II

Det tyske gesandtskab
København
nr. 396.

Før afgang: Rigsudenrigsministeren
Dirigent pol.
Understatssekretær pol.
Ambassadør Ritter

Har været forelagt Føreren.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I tilslutning til 344.

Krigsmarinen påtænker til politimæssige formål at overtage de skibe af den danske krigsmarine såsom torpedobåde, ubåde, minestrygere, mineskibe og bevogtningsfartøjer, som den danske regering for tiden ikke kan benytte og derfor vil oplægge. I hvilken form dette kan ske, om ved køb eller på anden måde, vil afhænge af resultatet af sondering om dette spørgsmål hos den danske regering.

Jeg anmoder Dem derfor om på passende venskabelig måde at drøfte sagen med den danske regering og indberette telegrafisk om resultatet.

Weizsäcker.

Pol. VI til behagelig medpåtegning
Drøftet med OKW

Afsendt: 19.4., kl. 20.

620.

Telegram fra ambassadør Ritter ang. krav til den danske regering om udlevering af 12 torpedobåde.

10. januar 1941.

Afskrift Pol I M 202 hemmeligt.

Berlin, den 10. januar 1941.

Diplogerma
København
nr. 24.

Påtegning som hemmelig sag C.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Jeg henviser til samtale fornylig med gesandten, den tyske marineattaché og admiral Fricke angående de danske torpedobåde.

Føreren har nu bestemt, at kravet stilles til den danske regering med eftertryk og under anvendelse af det fornødne politiske tryk. Jeg anmoder derfor på rigsudenrigsministerens vegne gesandten om snarest overfor den danske udenrigsminister at stille krav om, at følgende tolv torpedobåde afstås til den tyske krigsmarine:

Glenten, Høgen, Ørnen, Dragen, Hvalen, Laxen, Narhvalen, Havørnen, Søhunden, Søridderen, Støren, Springeren.

Rigsudenrigsministeren anmoder Dem om med eftertryk og definitivt at fremsætte kravet om afståelsen på den her omhandlede måde. Han anmoder Dem herved om at give udtryk for den bestemte forventning om, at den danske regering ikke gør vanskeligheder, som vil være formålsløse. Med hensyn til alle formaliteter ved afståelsen er vi dog rede til at tage hensyn til danske ønsker og følelser. Vi er derfor eventuelt rede til at indrømme den danske marine tilbagekøbsret efter krigen. Vi er også rede til at afgive løfte om, at de afståede danske torpedobåde i intet tilfælde anvendes imod fjenden. De er kun bestemt til interne skoleformål i Tyskland. Vi har af hensyn til Danmark også kun krævet afståelse af sådanne både, som allerede er oplagt og ligger værft, således at det undgås, at det danske flag skal stryges, og at kommandoen på disse torpedobåde pany skal stryges. Jeg anmoder om at føre forhandlingerne således, at bådene senest midt i februar kan overføres til de tyske værfter for at blive sat i stand. Gennemførelsen af de tekniske enkeltheder vil bliver overdraget den tyske marineattaché i København.

Med hensyn til det tidspunkt, da ovennævnte démarche skal foretages, anmoder jeg Dem om at tage hensyn til, at der efter omstændighederne meget snart kan være tale om dannelse af en ny dansk regering.

Selvom det ikke kan forventes, at den gamle danske regering i dette tilfælde vil træffe en positiv afgørelse, vil det dog efter vor opfattelse være bedre at rette kravet til den gamle regering. Det vil derved blive undgået, at vi straks må henvende os til den nye regering med dette krav, og indrepolitisk kan den nye regering endelig påberåbe sig, at denne sag var en arv fra den gamle regerings tid. Vi anser det derfor for vigtigt, at kravet stilles til den gamle regering.

Telegrafisk indberetning.

Ritter.

621.

Telegram fra Renthe-Fink ang. démarche om afståelse af 12 danske torpedobåde.

15. januar 1941.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 15. januar 1941 kl. 20,00.
Modtaget: — 15. — — - 22,00.

Nr. 67 af 15. 1. 41. CITO.

I besvarelse af telegram af 10. nr. 24.

Démarche foretaget i dag. Efter at udenrigsministeren havde modtaget vore ønsker, betonede han, at vort krav var meget smerteligt for Danmark, da næsten samtlige danske torpedobåde og dermed størstedelen af den danske marine skulle afgives. Han var synlig bekymret for, hvorledes overdragelsen af de danske skibe, der ikke kunne forblive ubemærket, ville blive optaget i udlandet. Udenrigsministeren, hvem jeg ikke lod være

i tvivl om sagens presserende karakter, vil først sætte sig i forbindelse med forsvarsministeren og derefter med regeringen.

Havde indtryk af, at Scavenius har den fornødne forståelse for, at det er nødvendigt for os at få bådene. Sagen vil dog sikkert fortsat støde på vanskeligheder her, navnlig hos kongen og marinen. Det må imidlertid antages, at man i sidste instans fuldtud vil efterkomme vort krav. Marineattacheen anmoder om, at søkrigsledelsen underrettes.

Renthe-Fink.

622.

Telegram fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. kravet til den danske regering om udlevering af 12 torpedobåde.

16. januar 1941.

Hemmelig rigssag.

Berlin, den 16. januar 1941

Diplogerma
København
nr. 46

ad Pol I M 103 hemmelig rigssag
5 eksemplarer.
Dette er nr. 5.

Påtegning som hemmelig sag B.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I besvarelse af telegrafisk indberetning nr. 67 af 15. januar.

Jeg anmoder Dem om at meddele den danske udenrigsminister, at vi naturligvis forstår, at de kompetente danske instanser må træffe beslutning i spørgsmålet om de danske torpedobåde. Vi må dog med eftertryk meddele den danske regering, at en tidsmæssig forhaling af sagen ikke kan accepteres. Rigsregeringens beslutning om at stille de danske torpedobåde til rådighed for den tyske krigsmarine står urokkelig fast. Hvis den danske regering derfor ikke snarest godvilligt og i en for Danmark acceptabel form efterkommer det tyske krav, må rigsregeringens beslutning jo gennemføres på anden måde. Ulemperne ved en sådan af rigsregeringen ikke ønsket løsning må udelukkende bæres af Danmark.

Forsåvidt De ikke allerede selv overfor de udenrigspolitiske betænkeligheder, som den danske udenrigsminister har fremsat, som argument har udnyttet præcedenstilfældet med de 50 destroyers, som De Forenede Stater har afstået til England, anmoder jeg Dem om at gøre dette, dog med den modifikation, at tilfældet for Danmarks vedkommende ligger lettere i to henseender. For det første vil de halvtresindstyve nordamerikanske destroyers af England blive anvendt militært imod Tyskland, hvorimod de danske torpedobåde ikke vil blive anvendt mod England, men kun internt til uddannelsesformål. For det andet drejer det sig for De Forenede Staters vedkommende om et i det mindste formelt endnu neutralt land, for Danmarks vedkommende derimod om et lille og militært besat land.

Weizsäcker.

623.

Notits af ambassadør Ritter ang. den danske regerings acceptering af kravet om udlevering af 12 torpedobåde.

17. januar 1941.

Hemmelig rigssag.

AMBASSADØR RITTER

e.o. Pol. I. M. 117 hemmelig rigssag
6 eksemplarer.
Dette er nr. 5.

Gesandt von *Renthe-Fink* meddelte mig:

1. Det danske ministerråd har i dag tiltrådt, at torpedobådene afstås.

2. Nu må desuden kongen bearbejdes. Renthe-Fink spurgte, om han skulle udsætte kongen for et lige så stærkt tidsmæssigt pres. Det vil lette situationen, hvis man har en frist på f. eks. to til tre dage, f. eks. til mandag, til at bearbejde kongen i. Jeg sagde til hr. von Renthe-Fink, at det efter ministerrådets positive beslutning forekom mig hensigtsmæssigt ikke at udsætte kongen for altfor stærkt pres. Vi vil derfor vente til mandag. Admiral Fricke fra søkrigsledelsen er indforstået med en sådan fremgangsmåde.

3. Scavenius fremførte i denne anledning — uden dog på nogen måde at knytte spørgsmålene sammen — den danske marines ønske om, at Danmark blev rigeligere forsynet med skibsplader til bygning af nye skibe, end det for tiden er tilfældet. Jeg sagde i den anledning til hr. von Renthe-Fink, at jeg naturligvis ikke kunne give hr. Scavenius et bindende tilsagn. Jeg var dog så godt som sikker på, at den tyske krigsmarine, som jo har et betydningsfuldt ord at sige ved fordelingen af skibsplader, vil være velvilligt indstillet overfor et sådant dansk ønske, hvis torpedobådsspørgsmålet ordnes på en imødekommende måde.

Berlin, den 17. januar 1941.

sign. **Ritter.**

Til
rigsudenrigsministerens kontor
med anmodning om telegrafisk
videresendelse til rigsudenrigsministeren.

624.

Telegram fra Renthe-Fink ang. admiral Brian de Crèvecoeurs henvendelse til den tyske admiral om udleveringen af 12 torpedobåde.

18. januar 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 18. januar 1941 kl. 00,15.
Modtaget: — 18. — — - 00,50.

Nr. 79 af 17.1. CITISSIME!

Under henvisning til Deres telegram nr. 24 af 10. januar*) og til telefonsamtale i dag med ambassadør Ritter.

Også til søkrigsledelsen.

Den danske marinechef, der er blevet underrettet af regeringen, søgte i dag personlig og kammeratlig kontakt med den tyske marinechef for gennem ham at gøre et forsøg på at formå marinens øverstkommanderende til at trække det tyske krav tilbage. Marinechefen, der var underrettet om vor holdning, gjorde ham klart, at den tyske beslutning ikke kan ændres.

Af den danske marinechefs udtalelser fremgik, at officerskorpset er stærkt deprimeret, hvilket Scavenius i dag bekræftede.

Skønt den danske marinechefs aktion blev standset af den tyske marinechefs utvetydige udtalelse, vil jeg dog med henblik på den fortsatte trivsel af det samarbejde, som vi tilstræber, og som på dansk område er værdifuldt for den tyske søkrigsførelse, anbefale, at marinens øverstkommanderende modtager den danske marineattaché og bemyndiger ham til at videregive sin opfattelse om hele sagen til den danske marineledelse.

I den forbindelse vil det navnlig virke beroligende på officerskorpset, hvis det straks understreges at:

a.) bådene leveres tilbage igen ved krigens afslutning,

b.) vor venskabelige indstilling overfor den danske marine og vor højagtelse for dens officerskorps forbliver den samme som hidtil,

c.) den danske marines fremtid på ingen måde foregribes ved vort krav om bådenes afståelse.

Det forekommer mig i særdeleshed ønskeligt, at marinens øverstkommanderende afgiver en sådan garanti, fordi den danske marinechef henholdt sig til storadmiralens brev af maj d. å. til admiral Rechnitzer, i hvilket det blev lovet, at det danske officerskorps ære ville blive skånet. Ikke mindst vil en sådan gestus også virke gunstig på kongens indstilling som øverstkommanderende.

Renthe-Fink.

*) Pol I M 77 hemmelig rigssag.

625.

Telegram fra ambassadør Ritter til rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. udleveringen af 12 danske torpedobåde.

22. januar 1941.

Åbent!

AMBASSADØR RITTER

Telegram

Til
rigsudenrigsministerens kontor
til rigsudenrigsministeren.[1])

Gesandt von Renthe-Fink meddeler telefonisk, at sagen: danske torpedobåde er i orden. En kort telegrafisk indberetning herom vil følge.

Berlin, den 22. januar 1941.

Ritter.

[1]) Med håndskrift er foroven påført: „Fjernskrivelse (kodeskriver) til særtog Heinrich til Sonnleithner. Nr. 300 22/I" og „Straks".

626.

Telegram fra Renthe-Fink ang. udleveringen af 12 danske torpedobåde.

22. januar 1941.

Pol I M 160 hemmelig rigssag

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 22. januar 1941 kl. 18,35.
Modtaget: — 22. — — - 19,05.

Nr. 101 af 22.1. CITO!

I besvarelse af telegram af 10. nr. 24*).

Også til søkrigsledelsen.

Udenrigsministeren meddelte mig i eftermiddags, at den danske regering har besluttet at opfylde vort krav om at stille de 12 danske torpedobåde til rådighed. Forsvarsministeren var bemyndiget til at ordne enkelthederne ved gennemførelsen med os. Sandsynligvis vil fra dansk side orlogskaptajn Wedel få overdraget at føre forhandlingerne.

Da sagen er kendt af det danske søofficerskorps, kan den næppe holdes hemmelig i længere tid. Anser derfor en snarlig overdragelse af bådene og en snarest mulig ordning af de herfor nødvendige tekniske enkeltheder for ønskelig.

Renthe-Fink.

*) Pol I M 77 hemmelig rigssag.

627.

Telegram fra ambassadør Ritter ang. udleveringen af 12 danske torpedobåde.

23. januar 1941.

Berlin, den 23. januar 1941

Hemmelig rigssag *ad Pol I M 160 hemmelig rigssag. Ekspedition II*

Diplogerma *5 eksemplarer.*
København *Dette er nr. 2.*
nr. 70.

Påtegning som hemmelig sag B.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I besvarelse af telegrafisk indberetning nr. 101 af 20. januar.

Den positive gennemførelse af opgaven har hos søkrigsledelsen her fremkaldt stor tilfredshed. Den deler gesandtskabets opfattelse, at den tekniske gennemførelse må fremskyndes. Med hensyn til den videre fremgangsmåde må dog bemærkes, at storadmiral Raeder under den danske marineattaché Kjoelsens sidste besøg meddelte denne ønsket om, at den danske marineattaché, når han snart vender tilbage til Berlin, medbringer detailforslag om den tekniske gennemførelse af torpedobådenes overdragelse. I overensstemmelse hermed har søkrigsledelsen i mellemtiden telegraferet til den stedfortrædende tyske marineattaché i København, at den foreløbig afventer den danske marineattachés snarlige tilbagevenden til Berlin for derefter først her at drøfte de detailforslag, som han medbringer. I begyndelsen af næste uge skulle så den tyske marineattaché sammen med en række sagkyndige vende tilbage til København for at afslutte forhandlingerne.

Jeg anmoder Dem om på grundlag af ovenstående meddelelse og i forståelse med den stedfortrædende tyske marineattaché at ordne sagen således, at ingen tid går til spilde.

Ritter.

Efter afgang
H. Kramarz til behagelig
underretning.

628.

Telegram fra Renthe-Fink ang. overdragelsen af 12 torpedobåde.

23. januar 1941.

Telegram
(hemmelig kode).

København, den 23. januar 1941 kl. 17,10.
Modtaget, — 23. — — - 18,00.

Nr. 105 af 23.1. CITISSIME!

Også til søkrigsledelsen.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 101*) af 22. januar.

Den danske marine anser det for nødvendigt, at bådene under tysk bevogtning flyttes fra den nuværende ankerplads til et for offentligheden utilgængeligt sted. De danske forslag vedrørende betingelserne for overdragelsen kan sandsynligvis ventes i morgen fra den af forsvarsministeren nedsatte kommission. Danskerne overdrager bådene i deres

*) ved Pol I hemmeligt

nuværende tilstand og ønsker indgående forhandlinger om overdragelsen for at undgå senere divergenser. De bestræber sig åbenbart ærligt for at gennemføre overdragelsen på en loyal måde og har siden i mandags givet ordre til den skarpeste bevogtning af bådene.

Anmoder om også at underrette marineattacheen, som for tiden befinder sig i Berlin.

Renthe-Fink.

629.

Telegram fra den tyske marineattaché i København ang. dansk forslag om overdragelsen af de 12 torpedobåde.

24. januar 1941.

Telegram
(åben tekst)

København, den 24. januar 1941 kl. 21,00.
Modtaget: — 25. — — - 13,30.

Uden nummer

Til Auswärtiges Amt v/ambassadør Ritter.

Til marinens overkommando.
Ligeledes til marinens overkommando, marineattachéen.

Auswärtiges Amt ambassadør Ritter

Hemmelig kommandosag.

Det danske forslag har følgende ordlyd:

1) Bådene befinder sig for tiden på flådestationen i København med undtagelse af „Glenten", „Høgen", „Ørnen", der ligger i Svendborg.

2) De oplagte både nuværende tilstand fremgår af medfølgende bilag.

3) Bådene vil blive afleveret i den tilstand, der fremgår af inventarieregelementerne og af en beskrivelse af bådenes tilstand og deres væsentlige mangler. Disse vil blive eftersendt.

4) Et sæt beskrivelser med tegninger medgives for hver bådtype.

5) Hemmelige indretninger og hemmelige signalinstrumenter og lignende fjernes inden afleveringen.

6) Bådene afleveres uden kanoner, torpedoer, håndvåben og ammunition, ligeledes uden projektører, radiostationer og afstandsmålere samt torpedorør.

7) Bådene afleveres uden kul og olie.

8) Bådene skal ved tysk foranstaltning fjernes hurtigst muligt fra orlogsværftet og fra Svendborg. Det forudsættes, at de derefter står under tysk bevogtning, samt at der fra tysk side ikke stilles krav om, at der fra den danske marineledelses side skal udføres arbejder eller lignende ombord.

9) Det forudsættes, at bådene bliver slæbt til tysk havn ved tysk foranstaltning.

10) Det foreslås; at bådene efter deres fjernelse fra orlogsværftet og Svendborg ikke sætter flag, før de er udenfor dansk søterritorium.

11) Chefen for flådestationen er bemyndiget til ved en dertil af ham beskikket søofficer at lade foretage de endelige afleveringsforretninger og at modtage kvittering for, at afleveringen er sket i behørig orden. Disse afleveringsforretninger foregår efter bådenes fjernelse fra orlogsværftet efter nærmere aftale mellem chefen for flådestationen og de tyske marinemyndigheder i København. I Svendborg kan afleveringsforretningerne foregå inden bådenes fjernelse.

sign. *Brian de Crevecoeur.*

Forslaget indeholder som bilag følgende oplysninger om bådenes tilstand:

1) „Dragen", „Hvalen" er oplagt i konserveret stand i København.

2) „Laxen" oplagt i konserveret stand i København. En del reparationsarbejder i skibets opholdsrum og på dækket er ikke afsluttet.

3) „Glenten", „Høgen", „Ørnen" oplagt i konserveret stand i Svendborg.

4) „Springeren" under kommando i København. Underlagt chefen for kystforsvaret og deltager i søpolititjenesten.

5) „Støren", „Søridderen", „Søhunden", København, kasseret på grund af alder. Forskelligt hjælpemaskineri o. s. v. udtaget.

6) „Havørnen", „Narhvalen" oplagt i konserveret stand i København. Udtages af skuret.

Ad bilag 4) „Springeren": Marinechefen har hos søkrigsledelsen andraget om, at man giver afkald på båden, der er en uundværlig reserve ved udførelsen af kystbevogtningen.

Ad bilag 5): Bådene blev 1940 strøget af krigsskibslisten på grund af alder og skal sælges som gammelt jern. Forskelligt hjælpemaskineri mangler, den praktiske værdi af disse bådes overtagelse synes tvivlsom.

Kommandørkaptajn K. Joelsen afrejser 25., kl. 11,15.

Marineattaché København B.N.R. 16/41. Hemmelig kommandosag.

630.

Telegram fra Renthe-Fink ang. løfte til den danske regering om tilbagelevering af de 12 torpedobåde.

25. januar 1941.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 25. januar 1941 kl. 10,40.
Modtaget, — 25. — — - 10,50.

Nr. 115 af 25.1. CITO!

I besvarelse af telegram af 23. nr. 70*) og gårsdagens telegrafiske indberetning fra den stedfortrædende marineattaché til marinens overkommando.

Da jeg overfor den danske regering har betonet, at de danske torpedobåde kun skal stilles til vor disposition til brug, sålænge krigen varer, og vil blive tilbagegivet ved krigens afslutning, idet der vil blive ydet erstatning for slid, ombygning o. s. v., vil jeg anse det for hensigtsmæssigt, at man også under overdragelsesforhandlingerne i Berlin går ud herfra.

Renthe-Fink.

*) Pol I M 160 hemmelig rigssag.

631.

Telegram fra den tyske marineattaché i København ang. overenskomst med marineattaché Kjølsen om afleveringen af torpedobådene.

27. januar 1941.

Hemmelig rigssag.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(åbent)

København, den 27. januar 1941 kl. 19,00.
Modtaget: — 27. — — - 21,25.

Nr. 550 marineattacheen København. *CITISSIME!*

Til ambassadør Ritter personlig.

Hemmelig kommandosag. Efter forhandling mellem marinens overkommando-attacheen og den danske marineattaché blev der truffet følgende aftale angående de danske torpedobåde:

1.) Torsdag den 30. januar 1941 rejser en kommission på 3—4 officerer til København og Svendborg for at besigtige bådene „Dragen", „Hvalen", „Laxen", „Havørnen", „Narvalen", „Høgen", „Ørnen", „Glenten" og for at konstatere bådenes tilstand. Der gives afkald på bådene „Støren", „Søridderen", „Søhunden" samt på den i tjeneste værende båd „Springeren". Indforstået med danskernes overdragelsesbetingelser. Overdragelse og overførelse sker, såfremt eller såsnart issituationen tillader det. Forhaling indenfor de danske havnebassiner gennemføres på den tyske havnekaptajns foranstaltning med chartrede danske civile slæbebåde.

2.) Tilføjelse til marinechef Dänemark:

Gennemfør omgående forhaling af „Dragen", „Hvalen", „Laxen", „Havørnen", „Narvalen" til Flakforthavn eller afsides plads. Efter forhalingen tysk bevogtning. Prøv om issituationen i Svendborg tillader omgående overførelse til Kiel af 3 både „Høgen", „Ørnen", „Glenten". Bevogtning indtil tidspunktet for overførelse fra Svendborg udføres af den danske marine. Omgående meddelelse angående punkt 2 udbedes.

Marinens overkommando-attacheen to 294 hemmelig kommandosag.

Berigtigelse

Det med hovedet:

København, den 27. januar 1941 kl. 19,00.
Modtaget: — 27. — — - 21,25.

Nr. 550

mangfoldiggjorte telegram, begyndende „Efter forhandling mellem marinens overkommando-marineattacheen og den danske marineattaché blev der truffet følgende aftale angående de danske torpedobåde", er *ikke* indgået fra København, men fra militærstation M B Z.

Telegrammets afsender er marinens overkommando-marineattacheen.

Telegramkontrollen 28.1.41.

632.

Telegram fra Renthe-Fink ang. overdragelsen af torpedobådene.

6. februar 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 6. februar 1941 = kl. 19,10.
Modtaget — 6. — — = - 19,30.

Nr. 114 af 6.2.

Også til marinens overkommando, søkrigsledelsen.

I tilslutning til telegram af 25. nr. 115.

5 torpedobåde, der lå på Københavns orlogsværft, blev den 5. februar forhalet til en i forvejen aftalt ankerplads i Københavns havn og sat under tysk bevogtning. Den 6. februar foregik den officielle overdragelse af bådene til marinechef Dänemark. Bådenes overførelse til tysk havn sker, såsnart issituationen tillader det. Danskerne har ved overdragelsen optrådt korrekt.

Renthe-Fink.

633.

Telegram fra den tyske gesandt i Stockholm, fyrsten af Wied, ang. reaktionen i den svenske presse på udleveringen af torpedobådene.

10. februar 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

Stockholm, den 10. 2. 1941 kl. 16,20.
Modtaget — 10. - — - 20,25.

Nr. 142 af 10.2.41. CITISSIME!

Som allerede meddelt over vor egen nyhedstjeneste bragte „Dagens Nyheter" den 9. februar en meddelelse om tysk overtagelse af danske krigsskibe. Samtidig kommenterer bladet dette som et brud på tysk løfte 9. april.

Af „Socialdemokraten"s og „Svenska Dagbladet"s stillingtagen den 10. februar fremgår, at offentliggørelsen i „Dagens Nyheter" var sket til trods for det svenske udenrigsministeriums henstilling og imod det dèr fremsatte danske ønske. Alligevel kommenteres begivenheden nu af flere dagblade, således „Nya Dagligt Allehanda" af 9. februar, „Svenska Dagbladet", „Socialdemokraten" af 10. februar. Det konservative „Allehanda"s og „Svenska Dagbladet"s stillingtagen særlig skarp. „Svenska Dagbladet" sammenligner begivenheden, der betegnes som en „oprørende krænkelse af højtidelige tyske aprilløfter", med Englands bortførelse af den danske flåde 1807. „Socialdemokraten" er tilbageholdende. Erklærer, at man ikke havde ventet en sådan handlemåde af et sejrende folk som tyskerne.

Også socialdemokratiske danske partifunktionærers tilbagetræden kommenteres; i „Dagens Nyheter" i samme artikel af 9. februar, i „Svenska Dagbladet" og „Socialdemokraten" i særlige kommentarer af 9. februar. „Dagens Nyheter" henviser til pres fra den tyske gesandt i København og sammenligner situationen med Norges stilling og de vanskeligheder, som dèr er opstået for Tyskland. Fra svensk side havde man antaget, at man fra tysk side ville undgå en variation af det norske tema. Udviklingen i Danmark blev i Sverige fulgt med spændt opmærksomhed. Lederen i „Socialdemokraten" er også tilbageholdende om dette emne. Blandt andet hedder det, at Sverige med glæde havde konstateret voksende tysk forståelse for Sverige. Så meget mere sørgeligt virker det i Sverige, at man fra tysk side griber til foranstaltninger, som ikke er i overensstemmelse med dansk og skandinavisk statsform og frihedstradition, og som ikke er nødvendige for at sikre tysk overhøjhed. Det germanske fællesskab blev ikke styrket ved sådanne forholdsregler.

„Svenska Dagbladet" kommer i forbindelse med de socialdemokratiske funktionærers tilbagetræden atter tilbage til sagen Christmas Møller og udtaler, at der ikke kan lægges de personer, der er blevet fjernet, andet til last, end at de forfægtede det danske folks ret i overensstemmelse med aprilløfterne. „Stockholms Tidningen" og „Aftonbladet" behandler ikke dette emne.

Yderligere kommentarer i provinspressen må forventes. Skriftlig indberetning følger.

Wied.

Pressebehandling af de danske torpedobåde

Alle interesserede myndigheder (søkrigsledelsen, Renthe-Fink) er af den opfattelse, at det bedste vil være, hvis vi overhovedet ikke reagerer på de svenske pressemeddelelser; dette i håb om, at sagen går i glemmebogen i løbet af to eller tre dage, medens en udtalelse fra tysk eller dansk side genopliver dispositionen[1]). Desuden er det ikke muligt på tilfredsstillende måde at komme om ved spørgsmålet: protest eller ikke protest fra den danske regering. Vi kan ikke dementere påstanden om, at den danske regering har protesteret, fordi den danske regerings tilslutning, som fremgår heraf, vil kunne udnyttes som argument for at beslaglægge de danske handelsskibe i De Forenede Stater.

Hvis der i pressen skal svares noget i anledning af de svenske meddelelser, synes et communiqué fra den *danske* regering af omtrent følgende ordlyd at være det bedste.

R[itter].

København, den . februar 1941

Til de svenske pressemeddelelser om afståelse af danske torpedobåde til Tyskland erfarer vi fra underrettet kilde, at nogle danske torpedobåde, som i længere tid ikke har været i tjeneste, men var oplagt, er blevet afstået efter den tyske regerings krav. Torpedobådene er blevet afstået i uarmeret tilstand, altså uden kanoner, torpedorør, lyskastere o. s. v. De vil fra tysk side kun blive benyttet som hjælpeskibe til uddannelsesformål i Østersøen.

Berlin, den 11. februar 1941.

---

[1]) Antagelig fejlskrift for „diskussionen".

4.

Spørgsmålene ang. et troppekontingent til Finland og oprettelse og anerkendelse af Frikorps Danmark

---

(Oversættelser)

634.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med generalfeltmarskal Keitel om leverance af dansk krigsmateriel til Finland.

12. august 1940.

Hemmelig.

Statssekretæren nr. 653. *Berlin, den 12. august 1940.*

Generalfeltmarskal *Keitel* kom i dag telefonisk overfor mig ind på en verserende gammel våbenhandel (fra det danske firma Madsen til den finske regering), til hvis gennemførelse Føreren i forrige uge havde givet sit samtykke, idet han samtidig havde bemærket, at han ville tale med rigsudenrigsministeren herom. Jeg underrettede hr. Clodius herom, for at det videre fornødne kunne foranlediges.

Desuden sagde generalfeltmarskal Keitel, at Føreren i går pány havde henledt hans opmærksomhed på det finske problem. Keitel forklarede mig denne bemærkning således, at Føreren syntes at have en indirekte og diskret opmuntring og støtte til finnerne (f. eks. gennem Sverige) for øje.

Hermed

til rigsudenrigsministeren.

sign. **Weizsäcker.**

Gennemslag til:

understatssekretær pol.
ambassadør Ritter
ministerialdirektør Wiehl.

635.

Telegram fra Renthe-Fink ang. danske frivillige, der ønsker at melde sig til tjeneste i Finland.

24. juni 1941.

Telegram

(åben tekst)

København, den 24. juni 1941 kl. 00,50.
Modtaget: — 24. — — - 2,25.

Nr. 810 af 23.6. CITISSIME

Såvel hos den øverstkommanderende for de tyske tropper som på mit kontor og også hos føreren for de danske nationalsocialister har der i dag meldt sig et antal danskere med forespørgsel, om og på hvilken måde der kan gives dem mulighed for i Finland at kæmpe som frivillige mod Sovjetunionen. Det drejer sig for størstepartens vedkommende om frivillige, der ikke har til hensigt at blive uddannet ad omvejen over SS-Standarte Nordland, men som gerne vil direkte til fronten med de finske tropper. Mellem dem er der et antal uddannede officerer og SAere og soldater. Desuden har der meldt sig frivillige, der ganske vist ikke vil forrette fronttjeneste, men gøre tjeneste i oprydningsenheder (byggebataillonei).

Det forekommer mig at være politisk vigtigt, at man udnytter denne villighed til at gøre en indsats og i størst muligt omfang imødekommer de frivilliges ønsker. Efter mit skøn må der sondres mellem militært uddannede frivillige og sådanne, som først må have en uddannelse, og sådanne, som kun vil stille sig til rådighed som arbejdere. Jeg foreslår:

1.) at samle de militært uddannede frivillige, der ikke har til hensigt at indtræde i Standarte „Nordland", i selvstændige enheder og at sætte dem sammen med finske soldater, der allerede har fået en uddannelse i Waffen-SS, Standarte „Nordland", men som fornylig af hensyn til kampen mod Rusland er blevet hjemsendt fra denne standart og igen stillet til rådighed for den finske hær til anvendelse imod Rusland. Disse frivillige vil af hensigtsmæssige grunde blive samlet her af en person, der nyder deres tillid og er acceptabel for os, og sendt afsted. Ved deres ankomst til Finland vil de blive overtaget af den finske officer, der som Waffen-SSs tillidsmand samarbejder med det tyske gesandtskab, og blive tildelt enheder i overensstemmelse hermed.

2.) at henvise de ikke uddannede frivillige til Standarte „Nordland". Rekruteringen sker gennem Nebenstelle Nordsee under Waffen-SSs rekruteringskontor.

3.) gennem formidling af den finske officer, der som Waffen-SSs tillidsmand samarbejder med det tyske gesandtskab, at anvende de ikke militært uddannede frivillige, forsåvidt de ikke optages i Standarte „Nordland", i byggekommandoer.

Det vil være ønskeligt snarest muligt at få klaret disse spørgsmål og at give mig telegrafisk instruks.

Renthe-Fink.

636.

Telegram fra Renthe-Fink ang. danske frivillige.

27. juni 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 27. juni 1941 kl. 17,15.
Modtaget: — 27. — — - 18,45.

Nr. 830 af 27.6.1941. CITO!

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 810*) af 23.6. og under henvisning til telefonisk drøftelse i dag med gesandt von Grundherr. —

1) Efter den her foreliggende instruks til Waffen-SS-Nebenstelle „Nordsee"s rekruteringskontor er rigsføreren indforstået med, at danske officerer, underofficerer og menige, der kommer direkte fra hæren, organiseres som en marchbataillon på 800—1 000 mand og anvendes mod Sovjetunionen som selvstændig enhed indenfor SS-Division „Viking". — Disse danske frivillige vil beholde deres egne officerer som chefer og underofficerer som foresatte. —

Marchbataillonen vil i Tyskland blive munderet med SS-uniformer og udrustet med tyske våben.

Efter en kort våbenuddannelse i operationsområderne vil denne selvstændige enhed blive indsat indenfor rammerne af de kampopgaver, der er stillet SS-Division „Viking". —

SS-gruppeføreren har allerede drøftet dette i Auswärtiges Amt.

2) Den herværende finske gesandt har for kort tid siden meddelt, at den finske regering på grund af manglen på levnedsmidler, uniformer og våben ikke modtager frivillige i Finland. Den finske hær kan desuden kun bruge uddannede folk. Derimod vil man gerne engagere ca. 20 danske kirurger til at yde bistand i Finland.

*) ved Pol I hemmeligt

Fornylig har den finske gesandt imidlertid fået instruks om, at de finske militærmyndigheder er parat til at modtage danske frivillige, der har aftjent deres værnepligt, til finsk militærtjeneste, såfremt de selv dækker udgifterne ved rejsen til Finland og hjemrejsen. Man har ikke til hensigt at opstille særlige danske formationer, men de frivillige skal anbringes i regulære, svensktalende finske formationer.

Kompetent myndighed i Finland er det finske hovedkvarters udlandsafdeling ved attachégruppen.

3) Det forekommer mig politisk vigtigt, at danskere i kampen mod Sovjetunionen hovedsagelig deltager på vor side. Af en dansk indsats mod Sovjetunionen på vor side venter jeg mig gunstige virkninger med hensyn til en forbedring af det tysk-danske forhold og styrkelse af den tysk-nordiske fællesskabstanke.

Det vil være hensigtsmæssigt, hvis der med den finske regering kan opnås en forståelse om anvendelsen af danske frivillige, og hvis den herværende finske gesandt fra sin regering får instruks om også for sit vedkommende at fremme danske frivilliges indtræden på tysk side i SS-Standarte „Nordland" til kamp mod Sovjetunionen, tilmed da det på grund af den fra finsk side stillede betingelse om, at de frivillige selv skal bære rejseomkostningerne, gøres meget vanskeligt, om ikke umuligt, for dem at deltage på finsk side.

4) Luftattacheen ved gesandtskabet i Stockholm har anmodet mig om underretning om, hvorledes spørgsmålet danske frivillige til Finland udvikler sig.

Henstiller, at gesandtskabet i Stockholm informeres på grundlag af denne og tidligere telegrafiske indberetning.

Renthe-Fink.

637.

Telegram fra Renthe-Fink ang. oprettelse af Frikorps Danmark.

29. juni 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 29. juni 1941 kl. 11,02.
Modtaget — 29. — — - 11,25.

Nr. 839 af 29.6. CITO.

Til Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 830*) af 27.6.

Som en del af den tyske hær er i mellemtiden Frikorps „Danmark" blevet dannet her med det formål at yde en indsats i kampen mod kommunismen. Frikorpset opfager kun militært uddannede folk, som har aftjent deres værnepligt efter 1931. Det står under ledelse af oberstløjtnant C. P. Kryssing, chef for 5. motoriserede artilleriafdeling i Holbæk. Stabschef er kaptajn Thor Jørgensen fra infanteriafdelingen i Holbæk. Imidlertid er der over hele landet oprettet 8 hvervekontorer og 24 tilmeldingskontorer for regiment Nordland og Frikorps Danmark.

Afgørelse om tilladelse til en særlig dansk formation er særdeles ønskelig, da ellers en i øjeblikket overordentlig gunstig stemning forpasses.

Renthe-Fink.

*) ved Pol I hemmeligt.

638.

Telegram fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. henvendelse til den finske regering vedr. danske frivillige.

2. juli [1941].

Hemmeligt.

Berlin 2. juli [194]1 kl. 18,30.
København 2. juli [194]1 kl. 19,00.

723 af 2. juli.
Hemmelig sag C.

Det tyske gesandtskab,
København.

I besvarelse af telegrafiske indberetninger 830 og 839.

Rigsregeringen hilser med glæde oprettelsen af en særlig dansk frivilliggruppe. Frikorps Danmark skal organisatorisk tilhøre Waffen-SS, men ikke indlemmes i SS-Standarte Nordland. Anvendelsen sker efter de militære kommandomyndigheders afgørelse. Uniform leveres; der ydes rejsepenge, soldaterløn, forsørgelse, også til familien.

Gesandtskabet i Helsingfors instrueres om at meddele den finske regering, at vi betragter den optagelse af det størst mulige antal danske frivillige i tyske hærenheder, der allerede er i gang, som meget velkommen. Vi er bekendt med, at danske frivillige også har meldt sig til den finske hær. Herimod har vi intet at indvende. Vi vil dog være taknemlige, hvis danske frivillige, der melder sig hos finske myndigheder, såvidt muligt bliver gjort opmærksom på muligheden for at blive optaget også i tyske troppeenheder. Vi henstiller, at vedkommende finske myndigheder, navnlig gesandtskabet i København, instrueres i overensstemmelse hermed.

Skriftlig instruks vil blive givet om enkeltheder i frivilligordningen. Iøvrigt er viceregeringspræsident Canstein, som her har deltaget i den interne drøftelse, underrettet.

Weizsäcker.

639.

Telegram ang. SS-Gruppenführer Bergers besøg i Danmark i anledning af Frikorps Danmarks oprettelse.

19. juli 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 19. juli 1941 kl. 14,25.
Modtaget: — 19. — — - 16,25.

Nr. 921 af 19. 7. 1941.

Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 839*) af 29. juni 1941.

SS-Gruppenführer Berger har fra torsdag den 17.7. aften til fredag den 18.7. eftermiddag været i København, og han har straks efter sin ankomst søgt føling med mig for

*) Pol I M

at orientere sig om de spørgsmål, der står i forbindelse med oprettelsen af Frikorps Danmark, i tilslutning hertil har der været ført drøftelser om Frikorps Danmark med SS-rekruteringskontoret, med SS-forsorgskontoret, med frikorpsføreren og føreren for DNSAP. SS-Gruppenführer Berger har også opsøgt den øverstkommanderende for de tyske tropper. Første bataillon af Frikorps Danmark tager i eftermiddag afsked efter en kort appel, ved hvilken den befuldmægtigede, repræsentanter for den øverstkommanderende, for Waffen-SSs rekruteringskontor, repræsentanter for NSDAP og DNSAP vil være tilstede, og afgår til Hamborg.

Kotze.

640.

Telegram fra gesandt Eisenlohr ang. et dansk ønske om udvidelse af den danske hær.

22. juli 1941.

FJERNSKRIVERKONTORET
I AUSWÄRTIGES AMT

Med kodeskriver.

Ambassadør Ritter særtog nr. 2454.

Oberst Rudolf OKW meddeler følgende:

„Gennem militærattacheen i København er et dansk ønske om at forøge den danske hær med ca. 2 000 mand blevet fremført for OKW.

Den øverstkommanderende for reservehæren er af den opfattelse, at dette ønske kan opfyldes, men at der hertil skal knyttes krav om, at en enhed af den danske hær af omtrent regimentsstyrke, ligesom det er tilfældet med Kroatien, skal stilles til rådighed som frivillige indenfor den tyske hærs rammer i kampen mod bolsjevismen."

Rudolfs forespørgsel er kun en sondering. OKW vil gerne vide, om et sådant forslag, hvis det bliver fremsat fra OKWs side, vil blive godkendt og støttet af Auswärtiges Amt. Direktiv udbedes.

Eisenlohr.

641.

Notitser af ambassadørerne Ritter og Walter Hewel ang. det danske ønske om udvidelse af den danske hær.

23. juli 1941.

AMBASSADØR RITTER

OKW meddeler følgende:

„Gennem militærattacheen i København er et dansk ønske om at forøge den danske hær med ca. 2 000 mand blevet fremført for OKW.

Den øverstkommanderende for reservehæren er af den opfattelse, at dette ønske kan opfyldes, men at der hertil skal knyttes krav om, at en enhed af den danske hær af omtrent regimentsstyrke, ligesom det er tilfældet med Kroatien, skal stilles til rådighed som frivillige indenfor den tyske hærs rammer i kampen mod bolsjevismen."

OKW anmoder os om at tage stilling hertil.

Jeg foreslår, at det danske ønske om at forøge den danske hær med ca. 2 000 mand godkendes under forudsætning af, at — ved siden af det danske frivilligkorps — en sluttet enhed af den danske hær af omtrent regimentsstyrke deltager i kampen mod Rusland.

I toget, den 23. juli 1941.

Ritter.[1])

---

[1]) Dokumentet er med håndskrift påført følgende:

„Jeg har sammen med general Jodl forelagt denne notits for Føreren. Føreren er indforstået med forslaget — således som det er udformet ovenfor. Han tænker i den forbindelse også på den lettelse, som vor hær senere kan få ved at gøre brug af fremmede enheder ved besættelsen.

30/7/41. Hewel."

„Hr. ambassadør Ritter.
Rigsudenrigsministeren er underrettet.
v. Rintelen. 31/7."

642.

Notits af v. Mackensen ang. rigskansler Hitlers afgørelse vedr. udvidelsen af den danske hær.

31. juli 1941.

Vedrører: Forøgelse af den danske hær.

Notits[1])

Jeg har i dag telefonisk meddelt gesandt Eisenlohr, at Føreren er indforstået med den danske henstilling om en forøgelse af den danske hær med 2 000 mand og også har givet sin tilslutning til henstillingen fra den øverstkommanderende for reservehæren om, at der til

denne godkendelse knyttes den betingelse, at der opstilles en sluttet enhed af den danske hær til kampen mod Rusland.

Gesandt Eisenlohr vil drøfte sagen med OKW i Berlin og sørge for dens videre-behandling.

„Westfalen", den 31. juli 1941.

Mackensen.

---

[1]) På to vedlagte sedler findes følgende håndskrevne notater:

„Effektiv styrke 3 600

heraf 1 100 arbejdssoldater uden våben
600 linieofficerer og officerselever
600 „officianter" (tjenestemænd)
2 300
1 000 menige.

Der andrages om forhøjelse af den effektive styrke *eksklusive* tjenestemænd m. v. til 6 300."

„*Rintelen.*

Føreren (— Jodl) er indforstået: Danmark forøger sine tropper med 2 000 mand under forudsætning af dansk *værnemagts*korps til Rusland.

(Jodl: lettelse i besættelsesopgaver)."

643.

„Tätigkeitsbericht" fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark ang. hvervning af danske frivillige.

31. juli 1941.

Hemmelig kommandosag.

DEN ØVERSTKOMMANDERENDE
FOR DE TYSKE TROPPER
I DANMARK

Arbejdsberetning for afdeling Ia i perioden 1. juni—31. juli 1941.

. . . . . .

6. Forskelligt

Også unge danskere, som blev samlet i „Frikorps Danmark", stillede sig til rådighed blandt udenlandske frivillige i kampen mod Sovjetunionen.

Ved anordning fra værnemagtens overkommando blev det bestemt, at de frivillige danskere, nordmænd o. s. v. principielt skulle rekruteres af SS-rigsføreren og optages i Waffen-SSs enheder henh. tildeles disse som frivillige enheder.

Den øverstkommanderende gav i en skrivelse til hærens overkommando udtryk for sine betænkeligheder vedrørende denne bestemmelse og udtalte, at hvervningen af frivillige her i Danmark gav ringe løfter; grunden hertil fremgik klart af en udtalelse af den danske forbindelsesofficer, som på spørgsmålet, hvorfor der hidtil havde meldt sig så få frivillige til frikorpset, svarede: „De frivillige skal være SS-folk, og det vil de færreste. Hvis hvervningen skete til den tyske værnemagt, ville der melde sig væsentlig flere frivillige."

I begyndelsen af juli 1941 ankommer generaloberst Fromm, chef for hærens rustninger og øverstkommanderende for reservehæren, for at inspicere reservetropperne i Danmark.

. . . . . .

Leder, 12.9.41.

644.

„Tätigkeitsbericht" fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark ang. forhandlingerne om en udvidelse af den danske hær.

2. august 1941.

DEN ØVERSTKOMMANDERENDE
FOR DE TYSKE TROPPER
I DANMARK
Afd. Ia.

[Arbejdsberetning for afdeling Ia i perioden 1.8.—30.9.41

. . . . . .

IV. Forhandlinger med de danske myndigheder

På fornyet forespørgsel fra den øverstkommanderende hos hærens overkommando (chefen for hærens rustninger og den øverstkommanderende for reservehæren) angående den i januar 1941 af den danske generalkommando fremsatte anmodning om at øge den danske hærs effektive styrke, blev der den 2.8.1941 meddelt følgende afgørelse fra chefen for hærens rustninger og den øverstkommanderende for reservehæren:

Der foreligger ingen betænkeligheder mod den anmodede forøgelse, hvis den danske generalkommando erklærer sig parat til straks at opstille et forstærket infanteriregiment til kampen mod Sovjetrusland og for Europas civilisation og enhed. Dette danske regiment skal stilles under danske officerers ledelse, bevæbnes og udrustes af Danmark og såvidt muligt anvendes indenfor de finske enheders rammer. Der er ikke tale om, at dette regiment medregnes i den styrke for den danske hær, som der er fremsat anmodning om. Samtidig blev der givet den danske generalkommando løfte om, at regimentet skulle betragtes som grundstammen i en senere dansk hær.

Den øverstkommanderende meddelte i en personlig samtale den 5.8.1941 denne af hærens overkommando trufne afgørelse til den daværende chef for den danske generalstab, medens hans forgænger var tilstede. — Den danske generalstabs nogle dage senere indgåede svar på tilbudet var negativt. Af dette svar fremgik, at det danske krigsministerium som en del af Danmarks politiske regering ikke stod bag den i sin tid af den danske generalstabschef hertil rettede forespørgsel om en forøgelse af styrken. Krigsministeriet var her i overensstemmelse med hele den øvrige danske regering. Derved bortfaldt spørgsmålet om at forøge den danske hærs styrke.

. . . . . .

Leder, 17.11.41.

645.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med generalmajor E. Gørtz om udvidelsen af den danske hær.

5. august 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 5. august 1941 kl. 20,30.
Modtaget: — 5. — — - 21,30.

Nr. 990 af 5.8. CITO!

I besvarelse af telegram af 2. nr. 872*).

Den øverstkommanderende har i dag meddelt den danske generalstabschef vor afgørelse og i overensstemmelse med sine direktiver ladet forstå, at en dansk enhed såvidt muligt vil blive indsat indenfor de finske enheders rammer og skal betragtes som grundstammen i den senere danske hær.

Generalstabschefen svarede, at han i øjeblikket ikke kunne tage stilling, fordi regeringen først måtte spørges. Heller ikke den af det danske militær fremsatte anmodning om en forøgelse af den danske hær havde endnu været forelagt regeringen. Hvad angår generalstabschefen selv, syntes reaktionen foreløbig positiv, men det er klart, at tyngdepunktet ligger hos de politiske instanser.

Selvom det endnu ikke kan overses, hvorledes den danske regering vil stille sig, forekommer det mig dog vigtigt fra begyndelsen at sørge for, at Frikorps Danmark ikke føler sig tilsidesat. Har også overfor den øverstkommanderende givet udtryk herfor.

Renthe-Fink.

*) Pol I M 5534 hemmeligt.

646.

Skrivelse fra general Lüdke ang. forhandlingerne med danske officerer om udvidelsen af den danske hær.

12. august 1941.

Hemmelig.

Afskrift

DEN ØVERSTKOMMANDERENDE
FOR DE TYSKE TROPPER
I DANMARK

København, den 12.8.41

Afd. Ia Br.B.nr. 1135/41 hemmelig

Reference: Skrivelse herfra Ia nr. 330/41 åben af 5.8.41.

Vedrører: Forøgelse af den danske hærs nuværende styrke. Opstilling af dansk forstærket infanteriregiment mod Sovjetrusland.

Til
hærens overkommando, chefen for hærens rustninger og den øverstkommanderende for reservehæren/staben,
Berlin.

Som bilag fremsendes i sagen om forøgelse af den danske hærs nuværende styrke og om udsendelse af et forstærket dansk infanteriregiment til kampen mod Sovjetrusland:

1.) Den danske generalstabs svar. Det er *ord for ord* blevet dikteret den af det danske krigsministerium. Det fremgår heraf, at det danske krigsministerium som en del af Danmarks *politiske* regering ikke står bag den i sin tid af den danske generalstabschef hertil rettede forespørgsel angående en forøgelse af den danske hærs styrke. Efter hvad der vides her, er krigsministeriet herved i overensstemmelse med hele den øvrige danske regering.

2.) En notits, der giver nogen oplysning om de øvrige grunde til det danske svar.
En forøgelse af den danske hærs styrke kommer herefter ikke længere på tale.

sign. **Lüdke.**
General af infanteriet.

2 bilag!

Afskrift.

OBERST C. C. U. RAMSING
Chefen for den danske generalstab.

København, den 11/8 1941

G.O.25.a./566.

Til
den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark.

Efter at Deres skrivelse af 5. august 1941 (afd. Ia Br. B. nr. 329/41) angående spørgsmålet om en forøgelse af den danske hærs nuværende styrke har været forelagt det kongelige krigsministerium, er det blevet pålagt mig at meddele følgende:

Anmodningen fra den daværende chef for generalstaben, generalmajor E. Gørtz, af 19/12 1940 blev fremsat på generalløjtnant W. W. Priors vegne*). Når denne på et tidspunkt, hvor sagen endnu ikke havde været forelagt regeringen, overfor den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark gav udtryk for ønsket om en forøgelse af den nuværende styrke, skete det for at orientere sig om den øverstkommanderendes stilling til dette spørgsmål, for at han, om fornødent, kunne forelægge den kongelige danske regering et forslag angående en forøgelse af styrken.

Efter at krigsministeriet er blevet gjort bekendt med de betingelser, som fra tysk side stilles for opfyldelsen af ovennævnte ønske, gives der afkald på dette.

sign. underskrift.

*) Generalløjtnant Prior er den danske hærs kommanderende general.

Afskrift

København, den 9. aug. 1941.

Notits

General Goertz aflagde efter forespørgsel den 8.8. om eftermiddagen inden sin tilbagerejse til Jylland et besøg og udtalte efter nogle indledende ord *omtrent* følgende til den øverstkommanderende som sin rent personlige opfattelse:

„Svaret på den overrakte skrivelse er endnu under formulering. Det vil indeholde en afvisning.

Hele sagen går jo langt udover de militære rammer og er udenrigspolitisk af afgørende betydning. Der har været bevægede opgør, og *regeringen* har valgt den enkleste og bekvemmeste vej, hvad man næsten kunne forudse. Den stod ikke bag den fra dansk militær side som en anmodning udsendte føler om en forøgelse af styrken og gav afkald på forøgelsen, således at dermed også spørgsmålet om at opstille et forstærket dansk regiment til anvendelse i Finland mod bolsjevismen bortfaldt.

Sagen har sine dybere årsager! — Betragtede vi den 9.4.40, takket være en forudgående ondartet fjendtlig propaganda, Danmarks besættelse som noget frygteligt, så vi pludselig, at de frygtede tyskere var alt andet end blodtørstige hunner. — De tyske tropper

gjorde sig umage for at iagttage en anstændig tilbageholdende holdning. De tog intet, men betalte alt, hvad de behøvede. Der blev ikke gjort noget menneske noget ondt. Landmanden opnåede pludselig en bedre fortjeneste, kort sagt — en absolut tålelig tilstand syntes at være på vej.

Men så kom der desværre på det udenrigspolitiske område foranstaltninger, som lagde et tryk på regeringen og på vort land, fordi de betød en indblanding i Danmarks indre forhold! — Dette følte og føles også rent stemningsmæssigt meget stærkt.

Det, der passer for den ene, passer nu engang ikke for alle, og netop heller ikke for os danske. Vi er et frit folk, har vor egen kultur, der indeholder værdier, som vi ønsker respekteret. — Det danske NSAP er en dårlig efterligning af det tyske NSDAP og har her til lands ingen jordbund, kan heller ikke få det, fordi der mangler den forudsætning, udfra hvilken det tyske NSDAP er opstået.

Vi føler det derfor som lidet heldigt, at man viser en tydelig interesse netop for dette parti, der ikke betyder noget her, skønt vor regering bestræber sig for på den mest vidtgående måde at efterkomme alle ønsker fra den tyske regering, der rettes til den. Vor nuværende regering har formet sin politik således, at den med alle midler bestræber sig for at holde landet udenfor krigen. — Den kan ikke beslutte sig til en kursændring, som heller ikke vil blive forstået af folket. —

Hvis der efter regeringens ordre opstilles en dansk troppeenhed mod Rusland, må dette uden tvivl udløse modforanstaltninger fra Englands side! — Vor regering bestræber sig for at skåne landet herfor.

Den ville måske alligevel være tilbøjelig hertil, hvis *Sverige*, som det endnu mere interesserede land, besluttede sig eller havde besluttet sig til et sådant skridt. Men også dèr synes man at have gjort sig lignende tanker.

Fra militær side vil tanken — kamp mod bolsjevismen — have stærke talsmænd, især hvis det er en *dansk* troppeenhed, der går til aktion.

Regeringens beslutning er imidlertid afgørende!"

Generalmajor Goertz' udtalelser er her blevet gengivet ret indgående, fordi general Goertz ikke blot i kraft af sin stilling, men også på grund af sin personlighed har stor indflydelse i det danske officerskorps og i det store og hele rigtigt gengiver dets anskuelser.

Den øverstkommanderendes indvendinger med hensyn til den danske hærs fremtid er ikke refereret her.

Der foreligger dog det indtryk, at det danske officerskorps gerne havde set en anden afgørelse fra sin regering. Dette blev ganske vist ikke udtalt af general Goertz, men den danske forbindelsesofficer ved nærværende stab (kaptajn i den danske generalstab Møller) gav i *fortrolig* form overfor Ia udtryk herfor med følgende ord:

„Et bekræftende svar havde bestemt ikke skadet hverken nu eller i fremtiden, thi i øjeblikket kan englænderne alligevel ikke gøre os meget, og senere kunne man — selv i tilfælde af en engelsk sejr — overfor dem have henvist til, atvi havde handlet under et vist pres, og at det danske infanteriregiment overhovedet ikke havde haft nogen indflydelse på den store afgørelse. Desuden befinder England sig jo ikke i krigstilstand med Finland og kan derfor ikke indvende noget imod, at vi yder *dette* land hjælp. Det sker jo alligevel allerede med regeringens godkendelse gennem „Freikorps Dänemark".

Overfor det *sejrrige* Tyskland ville derimod et bekræftende svar kun have skaffet Danmark store fordele nu og i fremtiden."

sign. underskrift, 12.8.41.

647.

Telegram fra Renthe-Fink ang. motoriseringen af Frikorps Danmark.

8. september 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 8. september 1941 kl. 13,00.
Modtaget — 8. — — - 13,30.

Nr. 1138 af 8.9.

Auswärtig Berlin.

Under henvisning til telegrafisk instruks nr. 723*) af 2. juli.

Efter den danske chef for „Frikorps Danmark", oberstløjtnant Kryssings ønske, har SS-rigsføreren erklæret sig indforstået med, at oberstløjtnant Kryssing motoriserer sit frikorps, hertil behøves: 70 lastbiler, 50 personbiler og 60 motorcykler. Et antal danske automobilejere har stillet sig selv og deres vogne til frikorpsets rådighed, chefen for frikorpset har til hensigt at henvende sig til den danske regering om tilladelse til at købe disse vogne og overføre dem til frikorpset.

Det drejer sig for automobilernes vedkommende om opklodsede vogne, der var bestemt til at benyttes i tilfælde af, at den danske hær skulle mobiliseres. Den danske regering vil sandsynligvis kun give sit samtykke, hvis andragendet støttes eftertrykkeligt af os. Udgifterne vil blive betalt over clearing af de midler, som af Waffen-SS er stillet til rådighed for oberstløjtnant Kryssing.

Telegrafisk instruks udbedes.

Renthe-Fink.

*) Pol I M 4540

648.

Telegram fra Renthe-Fink ang. danske frivillige i den finske hær.

10. september 1941.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 10. september 1941 kl. 18,00.
Modtaget: — 10. — — - 19,55.

Nr. 1149 af 10.9.41.

Til Auswärtig Berlin.

Under henvisning til telegrafisk instruks nr. 723*) af 2.7. og nr. 745**) af 7.7.1941.

I enkelte tilfælde, hvor danske frivillige har meldt sig for at indtræde i den finske hær, har vi i forståelse med Abwehrstelle hidtil indtaget det standpunkt, at sådanne danske

*) Pol I M 4540 hemmeligt
**) Pol I M 4881 hemmeligt

statsborgere kan få tilladelse til udrejse fra Danmark, hvis de foreviser en anbefalende legitimation fra det finske gesandtskab i København, og hvis der med hensyn til deres personlige pålidelighed, navnlig i henseende til kontraspionage, ikke næredes betænkeligheder med hensyn til dem. Jeg har den 6.7.1941 også truffet en hertil svarende aftale med den finske gesandt i København. Nu er der forekommet et tilfælde, som har foranlediget os og Abwehrstelle til at ændre vort hidtidige standpunkt. En dansk statsborger havde indgivet andragende om udrejsetilladelse til Finland for som frivillig at indtræde i den finske hær. Det finske gesandtskab i København havde til ham udstedt en anbefalingsskrivelse henh. attesteret, at han var antaget som frivillig i den finske hær. Danskeren rejste derpå fra Danmark til Sverige. Gennem Abwehrstelle Dänemark er det imidlertid blevet konstateret, at han ikke fulgte sin finske marchordre om at tage til Åbo, men den 3. august 1941 med engelsk kurérmaskine fløj fra Stockholm til England.

Af det foreliggende tilfælde fremgår, at anbefalingsskrivelser fra det finske gesandtskab i København og bekræftelser fra finnerne om optagelse som frivillig i den finske hær ikke giver tilstrækkelig garanti for, at frivillige virkelig rejser til Finland. Tilmed fremgår deraf, at den engelske efterretningstjeneste henvender sig til frivillige under deres gennemrejse og søger at vinde dem for sine formål. Abwehrstelle Dänemark er derfor gået over til for fremtiden principielt at rejse indvendinger mod danske Finlandsfrivilliges udrejse af kontraspionagemæssige grunde. Udrejse for sådanne frivillige nægtes derfor for tiden principielt. Den vil først igen kunne meddeles, når der fra den finske regerings side ydes garantier for, at de af den finske armé legitimerede danske statsborgere rejser fra Danmark gennem Sverige til Finland i sluttet transport under ansvarlig ledelse af finske befuldmægtigede. Foreslår at tage egnede skridt overfor den finske regering og sende mig instruks om, hvad der er blevet foretaget. Jeg vil informere den herværende finske gesandt om, at ansøgninger foreløbig stoppes.

Renthefink.

649.

Telegram fra den tyske gesandt i Helsinki, Blücher, ang. danske frivilliges udrejse til Finland.

19. september 1941.

Telegram
(kodeskriver)

Helsinki, den 19. september 1941 kl. 17,20
Modtaget: — 19. — — - 18,10

Nr. 975 af 19.9.

Forsinket på grund af ledningsforstyrrelser.

I besvarelse af telegram 1142*).

Udenrigsministeren har underrettet den finske gesandt i København om, at udrejsetilladelser for danske frivillige til Finland nægtes. Udenrigsministeren tror ikke, at man skal regne med yderligere frivillige. I modsat fald vil de blive befordret i sluttet transport under finsk ledelse.

Bluecher.

*) Pol I M 6837 hemmeligt

650.

Telegram fra Renthe-Fink ang. forhandlinger med den danske regering om motoriseringen af Frikorps Danmark.

11. oktober 1941.

Hemmelig sag.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 11. oktober 1941 kl. 18,00.
Modtaget: — 11. — — - 20,50.

Nr. 1309 af 11.10.1941.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 1138*) af 8.10.41.

Har hos den danske regering interveneret i den ønskede retning. I betragtning af, at vi allerede har rekvireret ca. 1 000 (tusinde) lastbiler fra Danmark, nærede de danske økonomiske instanser store betænkeligheder ved at give os flere lastbiler. På grund af den danske udenrigsministers personlige intervention besluttede regeringen alligevel at imødekomme vor anmodning. Scavenius betonede overfor mig, at for den danske afgørelse havde ønsket om yderligere at yde et bidrag til bekæmpelse af bolsjevismen været bestemmende.

Motoriseringen af „Frikorps Danmark" er altså nu afsluttet med 60 last-, 60 personbiler og 70 motorcykler. Betaling af køretøjerne vil ske over tysk-dansk clearing.

Renthe-Fink.

*) ved Ha. Pol.

651.

Retningslinier for udenlandske frivilliges indsats i kampen mod Sovjetunionen

10. januar 1942.

VÆRNEMAGTENS OVERKOMMANDO

Felthovedkvarteret, den 10. januar 1942.

14 hemmelig/w Wehrmachtführungsstab/Org (I)
19/42

Retningslinier for anvendelsen af udenlandske frivillige i kampen mod Sovjetunionen

(Ny affattelse)

Føreren og den øverste chef for værnemagten har godkendt udenlandske frivilliges deltagelse i felttoget mod Sovjetunionen.

De frivillige skal principielt anvendes i *sluttede enheder med egne førere* indenfor den tyske værnemagts rammer.

Herom er truffet følgende *bestemmelser:*

1.) *Opstilling af de frivillige enheder*

a) De opstillede udenlandske enheder anmeldes af Tysklands diplomatiske repræsentation i den pågældende stat, for besatte staters vedkommende gennem den tyske værnemagts territoriale øverstkommanderende, til OKW (Abteilung Ausland). *Opstilling og anvendelse* ordner *OKW/WFSt.*

b) Opstillingen af *frivillige* i sluttede enheder, udrustning og uddannelse ordner de enkelte grene af værnemagtens overkommandoer, efter at tildeling er foretaget. Herved skal frivillige, der i deres hjemland har tilhørt en bestemt forsvarsgren, principielt tildeles den tilsvarende gren af værnemagten.

c) Sluttede udenlandske *frivillige enheder* tildeles de kompetente *overkommandoer for de enkelte grene af værnemagten.* Værnemagtsgrenene ordner transporten i forbindelse med værnemagtstransportchefen og de frivillige enheders anvendelse efter de til enhver tid gældende bestemmelser fra OKW/WFSt.

d) Frivillige *danskere, nordmænd, svenskere, nederlændere og flamlændere* rekruteres principielt af *SS-rigsføreren* og indrulleres i Waffen-SSs enheder henh. tildeles Waffen-SS som frivillige enheder.

e) Navnene på de af SS-rigsføreren rekruterede danskere, nordmænd, svenskere, nederlændere og flamlændere, der er statsborgere i disse lande og er *søfarts-* henh. *luftfartskyndige,* skal af SS-rigsføreren gives til *marinens overkommando* henh. *den øverstkommanderende for luftvåbnet,* for at de efter behov kan anvendes i krigsmarinen henh. luftvåbnet.

f) *Enkelte, i det tyske rigsområde* bosatte udenlandske frivillige skal af OKW/Abteilung Ausland henvises til *Wehrbezirkskommando Ausland* i Berlin. Først når der foreligger tilmeldelser af sådanne frivillige i et sådant omfang, at der af dem kan opstilles sluttede enheder af landsmænd, skal disse af hærens overkommando/chefen for hærens rustninger og den øverstkommanderende for reservehæren behandles i overensstemmelse med b)—d).

g) *De frivillige,* som *for første gang* fra udlandet indrejser til rigsområdet, skal ved grænseovergangen være i besiddelse af et af hjemlandet udstedt pas i forbindelse med et af den tyske repræsentation meddelt visum.

h) For alle frivillige enheder skal der indenfor rigsområdet dannes *reserveenheder* eller bestemmes hertil svarende tjenestesteder.

2.) *Retsstilling, anvendelse af de tyske forskrifter*

a) De udenlandske frivillige enheder er *bestanddele* af den *tyske værnemagt.*

b) De udenlandske frivillige *betragtes,* efter at de har aflagt ed, som *medlemmer af den tyske værnemagt.*

Fra og med dette tidspunkt skal de for tyske værnemagtsmedlemmer gældende forskrifter finde tilsvarende anvendelse, medmindre andet fremgår af denne anordning eller af andre bestemmelser. I tvivlstilfælde træffes afgørelsen af OKW.

c) Strafferetlige og disciplinærstrafferetlige bestemmelser findes i bilag 1.

d) De udenlandske frivillige erhverver *ikke* tysk *statsborgerret.*

3.) *Uniform og rangdistinktioner, æresbevisninger*

Frivillige enheder får i reglen den *tyske* uniform med et *kendetegn for deres nationalitet.*

Gennemførelsesbestemmelser er udstedt af OKW.

For medlemmerne af de udenlandske frivillige enheder gælder de tyske bestemmelser om æresbevisninger.

4.) *Bevæbning*

De udenlandske frivillige enheder skal udrustes med tyske våben eller med våben, der er erobret som krigsbytte, i overensstemmelse med den planlagte anvendelse. Medførte våben skal benyttes, forsåvidt det er foreneligt med de krav, som ammunitionsforsyningen stiller.

5.) *Edsaflæggelse*

De udenlandske frivillige skal tages i ed overfor den tyske værnemagts øverste chef efter følgende *edsformular:*

„Jeg sværger ved Gud denne hellige ed, at jeg i kampen mod bolsjevismen vil vise ubetinget lydighed overfor den øverste chef for den tyske værnemagt, Adolf Hitler, og som tapper soldat være parat til at sætte mit liv ind for denne ed til enhver tid".

6.) *Ordner og ærestegn*

Om tildelingen af ordner og ærestegn er der udstedt særlige retningslinier.

7.) *Communiqueer og troppeforsorg*

De her gældende retningslinier findes i bilag 2.

8.) *Orlov*

De almindelige orlovsbestemmelser for de værnemagtsgrene, som de frivillige tilhører, finder anvendelse.

Orlov kan meddeles:

a) til hjemlandet,
b) til rigsområdet.

Orlovsrejsen og hjemrejsen til afdelingen skal *principielt* ske over *reserveafdelingen.* Ved tildeling af orlov til rigsområdet kan værnemagtsgrenene også bestemme andre kontorer indenfor rigsområdet, over hvilke hen- og tilbagerejsen skal gennemføres. Ved orlov til hjemlandet må der *ikke* bæres tysk uniform.

Reserveafdelingen sørger ved *rejser til hjemlandet* for omklædning og for opbevaring af de tyske udrustningsgenstande og for legitimationspapirer. Den fastsætter rejsedagene, udsteder orlovspas, værnemagtsbilletter og grænseovergangspapirer. Orlovssoldaterne skal henvises til bestemte grænseovergangssteder, der af OKW/Abteilung Ausland/Abw (Abw III C) fastsættes for hvert enkelt land og på forespørgsel meddeles reserveafdelingen.

Orlovssoldaterne modtager marchforplejning indtil grænseovergangsstedet (besatte områder: orlovsstedet), for orlovens varighed militærlønning og forplejningspenge (f.t. RM 2,10 pr. dag) i rigskreditkassesedler. Der vil blive givet særlige bestemmelser om omveksling af rigskreditkassesedlerne ved grænseovergangen samt om udstedelsen af billetter fra grænseovergangsstedet til orlovsstedet.

Ved orlov til *rigsområdet* gælder de samme bestemmelser angående meldepligten hos garnisonskommandanturerne o.s.v. som for tyske soldater.

Forsåvidt der ikke findes reserveafdelinger, træffer værnemagtsgrenene en *tilsvarende ordning.*

Til reserveafdelingerne vil der blive oversendt *vejledninger,* i hvilke alt, som orlovssoldaterne bør vide, er sammenfattet på tysk og på orlovssoldatens modersmål (OKW/AWA). Vejledningen skal udleveres orlovssoldaten, inden han tiltræder sin orlov.

9.) *Anvendelse af garnisonstjenesteforskrifterne og af andre ordensbestemmelser*

Personalet i de i rigsområdet indrettede kontorer, som skal varetage de udenlandske frivillige enheders interesser (reservekontorerne o.s.v.) og alle medlemmer af de udenlandske frivillige enheder, *der rejser enkeltvis,* er indenfor rigsområdet og i de områder, i hvilke der findes tysk øverstkommanderende med territorial myndighed, undergivet de pågældende værnemagtsgrenes *ordensbestemmelser.* Garnisonstjenesteforskrifterne og bestemmelserne for hærens patrouiller gælder for dem ligesom for tyske værnemagtsmedlemmer, dog således at forseelser skal meldes til deres afdelinger henh. deres kontor, som alene er kompetent til at anvende disciplinær straf. Denne bestemmelse er ikke til hinder for foreløbig anholdelse, hvor sådan er hjemlet.

10.) *Forfremmelser*

Forfremmelserne ordnes af værnemagtsgrenene. Forfremmelser sker dog kun til tjenestegrader indenfor de pågældende frivillige enheder (f. eks. til løjtnant i den

wallonske legion). Såfremt frivillige enheder er udsendt som sluttede enheder af deres hjemlands værnemagt, gælder den udsendende værnemagts forfremmelsesbestemmelser.

11.) *Feltpost*

For medlemmer af de udenlandske frivillige enheder gælder bestemmelserne om den tyske værnemagts feltposttrafik i fuldt omfang.

Brevforbindelsen med deres udenlandske pårørende skal tillades dem efter de almindelige bestemmelser (hærens forordningsblad 1941 del C blad 25 nr. 766), så længe der ikke med deres hjemland er truffet særaftaler.

De udenlandske frivilliges feltpost skal samles ved de frivillige enheders stabe og afleveres til nærmeste feltpostkontor. Dette sender feltposten til det kompetente kontor for udenlandsk brevcensur. Kontorerne for udenlandsk brevcensur modtager deres direktiver fra OKW/Amt Ausland-Abwehr.

De stedlige højere kommandoinstanser kan af særlige militære grunde forbigående foreskrive *indskrænkninger.*

12.) *Forvaltningsbestemmelser* er indeholdt i bilag 3

13.) *Udenlandske frivillige i Waffen-SS*

For de til kampen mod bolsjevismen i Waffen-SS optagne frivillige (enheder) gælder ovenstående retningslinier, forsåvidt der ikke ved særlige bestemmelser med Waffen-SS er truffet en afvigende ordning.

14.) *Enheder fra allierede stater*

De foranstående bestemmelser finder ikke anvendelse for de indenfor den tyske værnemagts rammer indsatte enheder fra sådanne stater, der befinder sig i krig med Rusland (Italien, Rumænien, Ungarn, Slovakiet, Finland).

Chefen for værnemagtens overkommando

Keitel.

Bilag 1.

ad OKW Nr. 19/42 WFSt/Org (I)

Strafferetlige og disciplinærstrafferetlige bestemmelser for de enheder af udenlandske frivillige, der indsættes indenfor den tyske værnemagts rammer

I. *Frivillige enheder med egen jurisdiktion*

For frivillige enheder, der mindst har divisionsstyrke og egen jurisdiktion, vil der blive udstedt særlige bestemmelser.

II. *Frivillige enheder uden egen jurisdiktion*

1.) For medlemmer af frivillige enheder, der ikke har divisionsstyrke og ikke har egen jurisdiktion, gælder fra og med *edsaflæggelsen* følgende:

a) De er på samme måde som tyske værnemagtsmedlemmer undergivet den *militære straffelovbog* og *krigsretsplejeloven.* De kan ved strafbare gerninger ligesom disse *anholdes foreløbig.* Ved de tyske feltkrigsretters forhandlinger skal såvidt muligt udtages en bisidder fra en enhed fra det land, som gerningsmanden tilhører. Også begge bisiddere kan udtages fra en sådan enhed.

b) De er kun undergivet tysk *disciplinærstrafferet*, når de er direkte undergivet tyske foresatte eller opholder sig i en tysk sanitets- eller straffuldbyrdelsesanstalt.

De kan ved disciplinære forseelser foreløbig anholdes i henhold til § 9 i den disciplinære straffelov, hvis dette er nødvendigt af hensyn til opretholdelsen af disciplinen.

Iøvrigt gælder *deres lands* militære disciplinære strafferet for dem.

Disciplinære forseelser skal meldes det nærmeste kontor eller reservekontor for deres enhed, såfremt tysk disciplinær strafferet ikke skal finde anvendelse.

2.) For medlemmer af frivillige enheder, der ikke har divisionsstyrke og ikke har egen jurisdiktion, gælder *før edsaflæggelsen* følgende:

a) De er undergivet den militære straffelovbog, krigsretsplejeloven og den tyske disciplinære strafferet i samme omfang som medlemmer af værnemagtsfølget, der er undergivet disse love. Ved strafbare handlinger kan de ligesom disse *anholdes foreløbig.*

For den disciplinære strafferet gælder de under litra 1.) b) fastsatte begrænsninger.

b) For besættelsen af feltkrigsretterne gælder litra 1.) a) 2. og 3. punktum tilsvarende.

Bilag 2.

ad OKW Nr. 19/42 WFSt/Org (I)

Rapporter og troppeforsorg vedrørende de indenfor den tyske værnemagts rammer indsatte udenlandske frivillige enheder

1.) *Rapporter*

a) Som et supplement til de tyske propagandatroppers beretninger afgives også beretninger om udenlandske frivillige enheder ved *egne korrespondenter*, ved enheder af mindst divisionsstyrke af *egne korrespondentenheder.*

b) For det af udenlandske krigskorrespondenter henh. krigskorrespondentenheder bearbejdede beretningsmateriale gælder *de samme censurbestemmelser* som for den tyske værnemagts propagandaenheder.

c) Alt *beretningsmateriale* skal tilstilles propagandakompagniet ved den armé henh. luftvåben-krigskorrespondentkompagniet ved det flyverkorps, som den frivillige enhed til enhver tid er underlagt, og derfra efter censur tilstilles OKW/W Pr. Savnes der sprogkyndige censurofficerer, foregår censuren ved OKW (W Pr). OKW (W Pr) drager omsorg for, at beretningsmaterialet udnyttes i de frivillige enheders hjemland.

d) Af alt tilvejebragt *billedmateriale* skal der indsendes 3 aftryk til OKW (W Pr), af alle *filmsoptagelser* skal 1 kopi stilles til rådighed for tyske formål.

2.) *Troppeforsorg*

a) Tilførslen og fordelingen af *hjemlige aviser, tidsskrifter o.s.v.* til medlemmerne af de udenlandske frivillige enheder ordnes af OKW (W Pr). Om gennemførelsen af disse forsorgsforanstaltninger træffes der i hvert tilfælde særlige aftaler mellem OKW og den pågældende frivillige enhed.

b) Om fornødent vil OKW (W Pr) indenfor det muliges rammer drage omsorg for udgivelse af en *egen avis* henh. et på det fremmede sprog affattet bilag til en tysk frontavis eller af et efterretningsblad samt for indrettelse af *udsendelser på fremmede sprog* (radio).

c) De for *de tyske tropper* indrettede *troppeforsorgsarrangementer* såsom filmsforevisninger, teater- og kabaretforestillinger o.s.v. skal også gøres tilgængelige for medlemmerne af de udenlandske frivillige enheder. Bestemmelser herom udstedes om fornødent gennem OKW (AWA/J).

Arrangementer på *hjemmesproget* (f. eks. gæstespil af kunstnere fra hjemlandet) foranlediges i givet fald af OKW (W Pr).

Bilag 3.

ad OKW Nr. 19/42 WFSt/Org (I)

Forvaltningsbestemmelser for de indenfor den tyske værnemagts rammer indsatte udenlandske frivillige enheder

1.) *Bogføring* og *afregning* ved de udenlandske frivillige enheders forvaltningsinstanser sker efter *tyske bestemmelser* i henhold til de bestemmelser, der er udstedt af den til enhver tid kompetente værnemagtsgren.

2.) *Samtlige omkostninger*, der opstår ved de udenlandske frivillige enheders deltagelse i felttoget mod Sovjetunionen, afholdes foreløbig af den tyske værnemagts budgetmidler. Disse udgifter skal af værnemagtsgrenene fortløbende bogføres centralt for at tilvejebringe materiale for en eventuel senere afregning med hjemlandene. Hvis det behøves, vil OKW afkræve værnemagtsgrenene afregningsmateriale.

Til *udgifterne* for de udenlandske frivillige hører også de omkostninger, der opstår ved at anbringe udenlandske frivillige enheder i værnemagtens egne bygninger (kaserner o.s.v.). Endvidere skal registreres mængden og arten af alt til opstilling og underhold af de udenlandske frivillige enheder af den tyske værnemagt leveret udstyr (våben, materiel, mundering, udrustning o.s.v.) samt udgifterne til dækning af skader, der er forårsaget af medlemmer af de udenlandske frivillige enheder. Om *fremgangsmåden* ved hjemsendelse eller *opløsning* følger yderligere bestemmelser.

3.) Medlemmerne af de udenlandske frivillige enheder kan ved afrejsen til Tyskland indføre *betalingsmidler i fremmed mønt* til det tyske valutaindland. Derimod er indførelsen af *tyske penge* principielt forbudt.

Efter ankomsten til Tyskland skal de medførte beløb staks ombyttes til tysk mønt efter værnemagtskursen eller, hvis en sådan ikke er fastsat, efter den til enhver tid gældende børskurs. Betalingsmidler, for hvilke der hverken findes en værnemagtskurs eller en børsnotering, er foreløbig udelukket fra ombytningen.

Oversendelsen af pengebeløb fra hjemlandet til medlemmer af de udenlandske frivillige enheder og omvendt er foreløbig forbudt. Om oversendelsen af de faldnes efterladte penge vil der senere blive udstedt særlige bestemmelser. Iøvrigt gælder de for den tyske værnemagt udstedte betalingsordninger.

4.) *Naturalforplejning* ydes efter den tyske værnemagts satser; der skal såvidt muligt tages hensyn til den nationale forplejningsmåde.

Pengegodtgørelse sker efter den tyske værnemagts bestemmelser.

5.) *Godtgørelses- og forsyningsbestemmelserne* er offentliggjort ved forordning fra OKW nr. 72/41 hemmelig kommandosag AWA/W Allg (Ia 2) af 22.7.41 henh. OKW

$$\frac{\text{AWA/W Allg (Ia 2) Nr. 5610/41}}{\text{30a/a28 W Vers (Ia 1) Nr. 4817/41}} \text{ af 30.9.41.}$$

Forsyningen af selvbeklædere med *tekstiler* og *skotøj* er ordnet ved forordning fra OKW nr. 1503/41 hemmelig WV (IXa) af 8.9.41.

6.) Såfremt udenlandske *frivillige enheder* opstilles i sluttet formation med *udenlandsk administrativt personel*, skal der i det mindste tilforordnes lederen af enhedens højeste forvaltningsinstans en tysk værnemagtsembedsmand for at sikre, at arbejdet udføres indenfor de tyske bestemmelsers rammer. Opstilles der f. eks. en sluttet spansk division, skal der tilkommanderes denne i det mindste en tysk *divisionsintendant*, for en bataillons vedkommende bataillonsregnskabsfører. Særlige enkelttilfælde ordnes af værnemagtsgrenene i overensstemmelse med foranstående bestemmelser. Enheder *uden forvaltningspersonel* skal have tysk forvaltningspersonel tilkommanderet.

Den økonomiske forsorg sker efter de samme retningslinier som for de tilsvarende tyske enheder.

7.) Indtil der skabes *egne forvaltningsorganer* for de udenlandske frivillige enheder, skal der for den tid, i hvilken opstillingen sker, af *værnemagtsgrenene tilvejebringes* forvaltningsorganer (kasser o.s.v.) i det fornødne antal, hvem det påhviler at foretage udbetalinger til medlemmer af de udenlandske frivillige enheder, afregne udgifter o.s.v.

8.) *Yderligere bestemmelser* med hensyn til forvaltningen vil fra tilfælde til tilfælde blive udtsedt af OKW/AWA og offentliggjort i værnemagtsgrenenes forordningsblade.

Værnemagtsgrenenes supplerende bestemmelser for deres eget område berøres ikke heraf.

Udkast

Uddrag af de retningslinier for anvendelsen af udenlandske frivillige i kampen mod Sovjetunionen, der vedrører Danmark (OKW 14 hemmelig/w WFSt/Org. I 19/42 af 10.1.42).

Føreren og den øverstkommanderende for værnemagten har godkendt udenlandske frivilliges deltagelse i felttoget mod Sovjetunionen. De frivillige skal principielt anvendes i sluttede enheder under egen ledelse indenfor den tyske værnemagts rammer.

Frivillige danske rekruteres ganske vist principielt af SS-rigsføreren og indrulleres i Waffen-SSs enheder, men de efterfølgende for værnemagten udstedte retningslinier gælder også for de frivillige, der er indrulleret i Waffen-SS til kamp mod bolsjevismen.

I. Den stedfundne opstilling af sluttede frivillige enheder skal gennem SS-rekruteringskontor, Nebenstelle Nordsee, anmeldes for den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark (transportintendantur København) til aftransport.

II. Navnet på de af SS-rigsføreren rekruterede danskere, der er søfarts- henh. luftfartskyndige, skal af SS-rigsføreren opgives til marinens overkommando henh. den øverstkommanderende for luftvåbnet, for at de ved behov kan anvendes i krigsmarinen henh. luftvåbnet.

III. De danske frivillige, som for første gang fra Danmark indrejser til rigsområdet, skal ved grænseovergangen være i besiddelse af et af hjemlandet udstedt pas forsynet med det tyske gesandtskabs visum.

IV. a) De danske frivillige enheder er *bestanddele af den tyske værnemagt*, og medlemmerne af disse enheder bliver efter at have aflagt ed *medlemmer af den tyske værnemagt.*
b) *De danske frivillige erhverver ikke tysk statsborgerret.*

V. Orlov kan meddeles til hjemlandet eller til rigsområdet efter de til enhver tid gældende bestemmelser for de pågældende værnemagtsgrene. *Uniform må ikke bæres i hjemlandet.* Den skal sammen med legitimationen afleveres til den kompetente reserveafdeling eller et andet hertil bestemt kontor i rigsområdet.

VI. For alle medlemmer af de danske enheder, der rejser enkeltvis, gælder garnisonstjenesteforskrifterne og bestemmelserne for hærens patrouiller ligesom for tyske værnemagtsmedlemmer. Kompetent til at anvende disciplinærstraf er alene deres afdeling henh. deres kontor, til hvilken forseelsen skal meldes. Denne bestemmelse er ikke til hinder for foreløbig anholdelse, hvor sådan er hjemlet.

VII. *Feltpost:* De for den øvrige tyske værnemagt gældende bestemmelser finder anvendelse. Brevforbindelsen med deres udenlandske pårørende er tilladt dem efter de almindelige bestemmelser (hærens forordningsblad 25, nr. 766).

VIII. Ved rejser til det tyske rigsområde kan medlemmerne af de danske frivillige enheder indføre betalingsmidler i dansk mønt til det tyske valutaindland.
Indførsel af *tyske* penge er *forbudt.*
Overførsel af pengebeløb til pårørende i hjemlandet og omvendt er foreløbig forbudt.

652.

Telegram fra Renthe-Fink ang. oberstløjtnant Kryssings afskedigelse som fører for Frikorps Danmark.

2. februar 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 2. februar 1942 kl. 21,25.
Modtaget: — 2. — — - 22,10.

Nr. 159 af 2.2.

Under henvisning til telegrafisk instruks 723*) af 2. juli 1941.

Den nuværende chef for uddannelsesstaben ved Frikorps Danmark, Sturmbannführer Massel, der i fire måneder har været tilkommanderet dette, har meddelt, at Waffen-SSs Kommandoamt, afdeling I A, Berlin-Wilmersdorf, Kaiserallee 108, af militære grunde anser det for aldeles nødvendigt, at der omgående sker et skifte i ledelsen af Frikorps Danmark, da Legionsobersturmbannführer Kryssing på grundlag af sin tidligere uddannelse hverken taktisk eller med hensyn til føring er i stand til at opbygge frikorpset rigtigt og føre det i kamp.

Jeg har i en samtale med Sturmbannführer Massel indtaget det standpunkt, at det politisk ikke lader sig gøre at opløse frikorpset og indlemme de frivillige i Waffen-SS. Lige så lidt lader det sig gøre at afløse Kryssing som fører. Der forelå dog efter mit skøn under de skildrede omstændigheder ingen betænkeligheder imod, at Kryssing og Legionssturmbannführer Jørgensen for længere tid får en frontkommando indenfor Division Viking for at erhverve sig det fornødne kendskab til føringen ved fronten, forudsat at denne

*) Pol I M 4540 hemmeligt

opgave sker på en for Kryssing ærefuld måde og på en måde, der ikke er til skade for hans stilling og hans anseelse. Den praktiske ledelse af frikorpset kan så i den periode overdrages til en tysk fører som stedfortræder. Af politiske grunde vil det dog være hensigtsmæssigt, at en sådan ordning udadtil træder så lidt frem som muligt, og at Kryssing i alle tilfælde nu som før figurerer som frikorpsets chef. Jeg vil til Auswärtiges Amt indberette i overensstemmelse hermed.

Renthefink.

653.

Telegram fra Renthe-Fink ang. danske frivillige i den finske hær.

24. februar 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 24. februar 1942 kl. 19,20.
Modtaget — 24. — — - 20,10.

Nr. 267 af 24.2.42

Auswärtig Berlin.

Efter meddelelse fra det herværende finske gesandtskab påtænkes det at afsende en ca. 120 mand stærk dansk afdeling frivillige til Finland. De frivillige, blandt hvilke der befinder sig 4—5 officerer, har alle fået militær uddannelse i Danmark. De skal i flere grupper rejse over Sverige til Finland. Den første gruppes afrejse er planlagt til begyndelsen af marts. I Stockholm afhentes grupperne på stationen af medlemmer af det finske gesandtskab og bringes ombord på skibet til Finland. Opstillingen af afdelingen foretages her af en lille organisation „Finlands Venner", i hvilken danske Finlandskæmpere fra 1940 har sluttet sig sammen, og som står i opposition til den nu finsk- og tyskfjendtligt indstillede hovedorganisation af tidligere danske Finlandskæmpere. Udgifterne til rejse og delvis også til udrustning er tilvejebragt fra privat dansk side. Anmodningerne om udrejsetilladelse til Sverige på fællesvisum, der må forventes at fremkomme fra danske myndigheder, prøves her politi- og spionagemæssigt. Denne afdeling frivillige er den første nævneværdige sluttede gruppe, som efter udbrudet af krigen mod Sovjetunionen har meldt sig for at indtræde i den finske hær. Sålænge disse tilmeldelser, som i det foreliggende tilfælde, holder sig indenfor forholdsmæssigt små rammer og vi ikke får indtryk af, at det drejer sig om en modaktion mod vor hvervning, bør vi efter mit skøn ikke lægge hindringer i vejen for danske frivilliges indtræden i den finske hær. (Henviser i denne forbindelse til de med instruks af 4. juli 1941 — Pol I M 4796 hemmeligt — meddelte retningslinier for tilmeldelse af frivillige). Der må også tages hensyn til, at det for de 120 frivilliges vedkommende drejer sig om personer, der ikke havde bestemt sig til at indtræde i Waffen-SS eller frikorpset. Jeg vil derfor, medmindre der gives instruks i modsat retning, gerne tillade udrejsen af nævnte afdeling, forudsat at vi kan konstatere, at der er truffet fornødne foranstaltninger til egnet transport gennem Sverige, og at undersøgelsen af de enkelte frivilliges forhold ikke giver anledning til betænkeligheder.

Renthe-Fink.

5.

Udleveringen af den danske hærs våben m. v. i november 1942

(Oversættelser)

654.

Instruks fra gesandt Eisenlohr ang. henvendelse til den danske regering om udlevering af våben.

2. februar 1942.

Hemmelig rigssag.

e.o. Pol I M 276 hemmelig rigssag.

2. februar 1942.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Diplogerma
København
nr. 185

Til gesandten personlig.

Værnemagtens overkommando ønsker af det i Danmark opmagasinerede danske krigsmateriel at udtage 77 000 karabiner, 3 000 pistoler, 56 millioner skud karabinammunition og 221 000 skud pistolammunition for at lade det tyske luftvåben anvende dette materiel.

Inden der træffes afgørelse om, hvorvidt der i denne sag skal rettes henvendelse til den danske regering, anmoder jeg om en udtalelse om, hvorvidt et sådant skridt efter Deres opfattelse har chance for at give resultat, subsidiært om det vil være mere hensigtsmæssigt at tilbyde den danske regering en købesum, som da må aftales, for våbnene, eller hellere tilbyde, at de på et senere tidspunkt erstattes med nye våben.

Eisenlohr.

Afd. Pol
(gesandt v. Grundherr)
til behagelig medpåtegning.

655.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings holdning til udlevering af våben.

7. februar 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 7. februar 1942 kl. 0,10.
Ankommet — 7. — — - 1,30.

Nr. 180 af 6.2.42.

Som svar på telegrafisk instruks nr. 185*) af 2. februar 1942.

Den danske regering har ved tidligere lejligheder indtaget det standpunkt, at den i henhold til pkt. 3 i den sammen med det tyske memorandum af 9. april 1940 overrakte note kun er forpligtet til „overdragelse af militære indretninger og anlæg, som de tyske trop-

*) Pol I M 276 hemmelig rigssag.

per behøver for at sikre Danmark mod en ydre fjende, i særdeleshed kystforsvarsanlæg". Heroverfor har vi givet udtryk for den opfattelse, at noten ikke skal fortolkes indskrænkende, idet vi har støttet vore krav om overdragelse af krigsmateriel på den omstændighed, at vi har påtaget os beskyttelsen af Danmark. Med denne begrundelse har vi i sin tid stillet krav om dansk antiluftskyts og felthaubitsere (telegr.indberetning nr. 392**) af 25. april 1940). Føreren bestemte derefter i maj, at der ikke skulle stilles yderligere krav om krigsmateriel til den danske regering (telegr.instruks nr. 485***) af 20. maj 1940). En undtagelse er efter Førerens udtrykkelige bestemmelse kun blevet gjort m.h.t. de danske torpedobåde, som man i februar 1941 blev nødt til at overlade os. Vort krav blev begrundet med, at den tyske krigsmarine havde indsat tyske marinefartøjer til sikring af danske farvande, og derfor savnede dem i de hjemlige farvande.

Danskerne vil også denne gang påberåbe sig memorandummet, og det vil være adskilligt vanskeligere end før at sætte overdragelsen af våben og ammunition i forbindelse med, at vi har overtaget beskyttelsen af Danmark. Der kan ikke være tvivl om, at fjernelsen af våben og ammunition i høj grad vil forbitre danskerne. Både udenrigsminister Scavenius og statsminister Stauning vil sikkert være kloge nok til at gå ind for opfyldelse af de tyske ønsker, men ministeriets flertal vil næppe frivilligt gå med til at udlevere krigsmateriel. Også fra andre politiske faktorer og fra militære og konservative kredse, hvor man i det sidste år har arbejdet særlig stærkt med den nationale forsvarssag, kan der ventes stærk modstand. Yderligere vanskeligheder volder bekymringen for engelske repressalier. Sagen vil derfor ikke kunne gennemføres uden ultimativt pres eller simpel beslaglæggelse.

Behøver man disse våben og ammunition, kan dette ikke spille nogen rolle i det tyske folks øjeblikkelige eksistenskamp, men foreligger der ikke tvingende militære grunde, bør et sådant alvorligt indgreb ubetinget undgås.

Renthe-Fink.

**) ved Pol I M
***) Pol I M 6765 hemmeligt

656.

Telegram fra dr. Best ang. samtale med statsminister Scavenius om udlevering af våben.

21. november 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 21. november 1942 kl. 2,20.
Modtaget: — 21. — — - 3,05.

Nr. 1771 af 20.11.

Den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark, general von Hanneken, meddelte mig for nogle dage siden, at han af chefen for reservehæren havde fået instruks om at fratage den danske hær alle våben, materiel, motorkøretøjer og heste, der i øjeblikket ikke er i tjenstlig brug; han havde allerede meddelt dette til den danske hærs generalstabschef og foreslået ham, at der for at bevare den danske prestige blev aftalt en formel overenskomst om afståelsen af våbnene o.s.v. mod tyske modydelser af en eller anden art. På grund af sagens politiske betydning har jeg i dag anmodet den øverstkommanderende og statsminister von Scavenius om at komme til en drøftelse hos mig, hvorunder den øverstkommanderende gentog kravet om afståelse af våbnene o. s. v. og tilbudet om en modydelse, om hvilken der måtte træffes aftale. Statsminister von Scavenius udtalte i

begyndelsen, at denne fordring dybt krænkede den danske hærs følelser og ville fremkalde alvorlige vanskeligheder for hans regering. Han ville forsøge at få sin regering til at gå ind på en frivillig aftale. Hvis dette ikke lykkes for ham, anbefalede han at beslaglægge våbnene o. s. v. under form af et politisk krav fra riget eller ad rent militær vej, for at han kunne give efter under tvang og undgå, at hans regering blev splittet. Det blev aftalt, at der gives statsminister von Scavenius frist indtil slutningen af næste uge, for at han kan påvirke sin regering til at acceptere en frivillig overenskomst.

Jeg anmoder om instruks, om jeg — hvis statsminister von Scavenius ikke kan fremkomme med et tilbud om en frivillig overenskomst — skal fremsætte kravet om afståelse af våbnene o. s. v. som et politisk krav til den danske regering, eller om gennemførelsen af denne forholdsregel skal overlades til den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark som en rent militær forholdsregel.

Dr. Best.

657.

Instruks fra OKW om, at kravet til den danske regering om udlevering af våben er et politisk spørgsmål.

23. november 1942.

Hemmelig rigssag.

Skal altid opbevares under lukke.

Hemmelig kommandosag.

Telegram

(åbent)

GWASL, den 23. november 1942 kl. 14,00.
Modtaget: — 24. — — - 1,45.

Uden nummer af 23.11.

Reference: FS OKW WFSt Qu (Verw) nr. 003907/42 GK af 23.10.42.
Vedrører: Krav om danske våben.

Til: SSD den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark.
SSD til underretning for chefen for hærens rustninger og den øverstkommanderende for reservehæren.
SSD til underretning for Ausland/Abwehr.
SSD til underretning Auswärtiges Amt v/ legationsråd von Grote.

Ifølge en meddelelse fra Auswärtiges Amt er der til den danske regering udover kravet om de i Jylland og på Als opmagasinerede våben- og ammunitionsbeholdninger blevet rejst krav om aflevering af alle våben, som tropperne ikke behøver. Dette krav var overfor statsministeren blevet gjort gældende ikke som et militært, men som et politisk krav. I den forbindelse skal tyske modydelser være blevet stillet i udsigt. Den øverstkommanderende for de tyske tropper anmodes om at forelægge en detailleret beretning herom, navnlig om og i givet fald hvilke modydelser der er blevet stillet danskerne i udsigt. Endvidere skal der indberettes om de våben og det materiel, der kræves udover de i telegram af 23. oktober 1942 nævnte beholdninger. Til yderligere forhandlinger er i henhold til telegram af 23. oktober 1942 OKWs godkendelse nødvendig.

658.

Telegram fra dr. Best ang. kravet om uldtæpper.

24. november 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 24. november 1942 kl. 13,40.
Modtaget — 24. — — - 14,40.

Nr. 1785 af 24.11.

Den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark har meddelt mig, at han af chefen for reservehæren har fået pålagt i Danmark at fremskaffe det størst mulige antal uldtæpper og stille dem til rådighed for chefen for reservehæren. Den øverstkommanderende er allerede begyndt på over sine kontorer at undersøge, hvilke beholdninger af uldtæpper den danske hær er i besiddelse af, og hvilket antal der måske kan opkøbes i landet. Jeg anmoder om at få klaret, hvorvidt chefen for reservehæren er bemyndiget til ved militær ordre til den herværende øverstkommanderende at anordne køb af brugsgenstande, der er bestemt for tropper, der ikke er stationeret i Danmark, og deres udførsel til riget.

Dr. Best.

659.

Telegram fra dr. Best ang. den politiske situation i Danmark som følge af kravet om udlevering af våben.

24. november 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 24. november 1942 kl. 21,00.
Modtaget: — 24. — — - 22,00.

Nr. 1786 af 24.11.

Under henvisning til telegram herfra nr. 1771*) af 20. denne måned indberetter jeg følgende angående sagen om beslaglæggelse af de danske våben:

Den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark, general von Hanneken, har meddelt mig, at han i dag telefonisk af chefen for reservehæren var blevet spurgt, hvorfor han endnu ikke havde beslaglagt våbnene. På mit spørgsmål om, hvorledes de ordrer, som han havde modtaget fra chefen for reservehæren, nøjagtigt lød, gav general von Hanneken følgende fremstilling: Han havde først af chefen for reservehæren fået definitiv ordre til at „beslaglægge" og afsende til riget de danske våben, der i Jylland var taget i tysk for-

*) ved Pol I M (V.S.)

varing. Han havde hertil svaret, at låsene til de jyske geværer lå i København, således at han i så fald også måtte foretage „beslaglæggelser" her. Han havde derfor foreslået, at man skulle formå danskerne til godvilligt at overlade en større mængde våben og materiel end den, der i Jylland fandtes i tysk forvaring, for at undgå beslaglæggelse fra vor side med dens eventuelle bivirkninger og på den anden side få fat i større mængder. Chefen for reservehæren havde givet sin tilslutning til dette forslag. Derpå havde han gjort den danske generalstabschef, generalmajor Rolstedt bekendt med dette forslag. — Der er endnu ikke fremkommet nogen udtalelse fra den danske regering. Fortroligt er det blevet oplyst, at meddelelsen fra den øverstkommanderende for de tyske tropper havde fremkaldt den største ophidselse. Man taler om muligheden for, at regeringen træder tilbage, og denne mulighed kan ikke afvises, da det i mellemtiden er blevet bekendt, at en del af partierne, navnlig det konservative parti, har fortrudt, at de indlod sig på at gå med til denne regering, og at de gerne vil sprænge regeringen med en national gestus og unddrage sig videre ansvar. Statsminister Scavenius forsøger at formå regeringen til et tilbud, som dog kun vil strække sig til en del af de forhåndenværende våben o.s.v. (sandsynligvis $^1/_3$, hvilket omtrent svarer til de i Jylland efterladte våben). Den danske regerings svar vil først tilgå mig efter den aftalte frists udløb (29. november henh. 30. november).

Dr. Best.

660.

Notits af gesandt Schnurre ang. samtale med ministerialråd v. Fritsch om udlevering af danske våben.

25. november 1942.

ad Pol I M 5486 hemmelig.

Notits
angående det tyske krav om aflevering af de danske våben

Jeg har i dag pr. telefon sagt til ministerialråd v. Fritsch, Wehrmachtführungsstab: Hos os forelå der også i dag yderligere efterretninger fra København, som tyder på, at kravene fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark om aflevering af de danske våben får yderligere politiske konsekvenser. Vi bad Wehrmachtführungsstab om *i forvejen* at underrette Auswärtiges Amt, når der til den øverstkommanderende blev givet yderligere instrukser, som går ud over den i sin tid drøftede fremgangsmåde (kun beslaglæggelse af våbnene i Jylland og på Als). Vi havde ikke til hensigt på nogen måde at holde OKW tilbage, hvis den ønskede disse våben. Men vi måtte i betragtning af de politiske konsekvenser i hvert fald forinden have lejlighed til at undersøge spørgsmålet udfra et politisk synspunkt. Vi havde instrueret den rigsbefuldmægtigede om at være tilbageholdende i sagen, da det drejede sig om et militært anliggende.

Ministerialråd v. Fritsch beklagede, at spørgsmålet om våbenkravet til Danmark var kommet ind i et andet spor end tilsigtet af Wehrmachtführungsstab, fordi den øverstkommanderende for reservehæren havde blandet sig i det. Wehrmachtführungsstab havde i hvert fald givet den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark instruks om ikke at føre flere samtaler i sagen, før der var givet nye instrukser fra Wehrmachtführungsstab. Den forlangte indberetning fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark forelå endnu ikke, men ventedes i morgen. På grundlag af denne ind-

beretning ville ministerialråd v. Fritsch referere sagen. Han ville selvfølgelig underrette Auswärtiges Amt, inden der blev givet yderligere instruks. Det ville sandsynligvis ende således, at OKW af hensyn til de politiske konsekvenser ville spørge Auswärtiges Amt om, hvorledes man videre skulle forholde sig i sagen.

Berlin, den 25. november 1942.

sign. **Schnurre.**

661.

Telegram fra dr. Best ang. general v. Hannekens beføjelser.

27. november 1942.

Skal altid opbevares under lukke

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 27. november 1942 kl. 21,50.
Modtaget: — 27. — — - 23,40.

Nr. 1803 af 27.11.

Som led i et (absolut kammeratligt ført) opgør om de ..... (den følgende gruppe mangler i teksten) ..... direkte forhandlinger med den danske regering har den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark givet mig følgende uddrag af en instruks fra OKW nr. 001424/42, hemmelig kommandosag WFSt. af 4. maj 1942 til underretning.

„Den øverstkommanderende for de tyske tropper udøver de militære højhedsrettigheder og repræsenterer alle værnemagtsgrene under eet overfor rigets befuldmægtigede og overfor den dansk regering. Han er berettiget til selvstændigt at tage alle militære forholdsregler, der er nødvendige indenfor hans opgaves rammer. Ved truende fare er han bemyndiget til at udstede de til Danmarks sikring nødvendige anordninger også for det civile område, såvidt muligt i samarbejde med rigets befuldmægtigede. Iøvrigt sker der ingen ændring i det bestående forhold til den danske regering og i afgrænsningen af beføjelserne mellem den øverstkommanderende for de tyske tropper og rigets befuldmægtigede."

I hans mig ligeledes til underretning meddelte instruks fra hærens øverstkommanderende (Gen St. d. H/gen 723 I B nr. 5198/40 hemmelig) af 19. april 1940 findes blandt andet følgende sætning:

„Den øverstkommanderende repræsenterer alle værnemagtsgrenes militære interesser under eet overfor den danske regering."

Den i de ovenfor anførte instrukser fastlagte beføjelse for den øverstkommanderende til at føre direkte forhandlinger med den danske regering er i strid med de direktiver, som er blevet meddelt mig af rigsudenrigsministeren i min bestalling af 4. november 1942 (Pers H 10433) og i den telegrafiske instruks af 12. april 1940, der er anført i bestallingen. Jeg anmoder om, at uoverensstemmelsen mellem de to direktiver klares med OKW, og at der gives overensstemmende direktiver til den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark og mig.

Dr. Best.

662.

Notitser af gesandt Schnurre ang. samtaler med ministerialråd v. Fritsch vedr. kravet om udlevering af uldtæpper og våben.

28. november 1942.

Hemmelig.

Notits
vedrørende telegrafisk indberetning fra København nr. 1785 af 24. 11. angående den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmarks opkøb af uldtæpper

Jeg har meddelt ministerialråd von *Fritsch*, OKW — WFSt — vor opfattelse, hvorefter vi ganske vist intet har at indvende imod, at den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark beslaglægger beholdninger af uldtæpper, beroende hos den danske forsvarsmagt. Forsåvidt gælder det samme som ved det andet spørgsmål, der nu er til drøftelse, om aflevering af de danske våben til den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark. Dette er et rent militært anliggende, i hvilket vi ikke blander os. Anderledes ligger det imidlertid, hvis der i Danmark skal opkøbes uldtæpper, som skal udføres til Tyskland. Dette sidste er et handelspolitisk spørgsmål og må gå gennem Auswärtiges Amt og tages op overfor den danske regering. Hvis OKW ønsker at få danske uldtæpper fra den civile sektor, skal den meddele os dette, vi vil derefter foretage det fornødne.

Ministerialråd v. Fritsch lovede et svar.

Berlin, den 28. november 1942.

sign. **Schnurre.**

Notits
angående krav fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark om aflevering af de danske våben

Ministerialråd von *Fritsch*, WFSt, telefonerede i formiddags til mig og meddelte mig følgende angående spørgsmålet om aflevering af de danske våben:

Den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark har indberettet, at der nu fra dansk side er stillet et positivt svar i udsigt. Danskerne foreslår en købekontrakt, ved hvilken de forlangte våben overdrages. Chefen for OKW har foreløbig instrueret den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark om ikke at føre yderligere drøftelser, før han har fået yderligere direktiver. OKW anmoder nu Auswärtiges Amt om at meddele, om der foreligger betænkeligheder imod, at sagen føres videre på den linie, der er gjort rede for.

Jeg svarede hr. von Fritsch, at vi i overensstemmelse med et os tilgået direktiv fra Føreren betragter sagen som rent militær, og at vi, hvilket jeg allerede tidligere havde sagt til ham, har instrueret vor rigsbefuldmægtigede i København om at holde sig fuldstændig tilbage. Auswärtiges Amt's interesse består kun i at blive inddraget i sagen, hvis forfølgelsen af denne sag skulle få politiske konsekvenser. Jeg forstod af de af OKW nu givne meddelelser, at man fra dansk side syntes parat til at gå ind på de tyske krav. Auswärtiges Amt har derfor ingen betænkeligheder imod, at der fra OKW bliver givet den øverstkommanderende

for de tyske tropper i Danmark instruks om at forhandle videre om våbenspørgsmålet med de danske militære myndigheder. Vi har heller ikke noget at indvende imod en købekontrakt, hvis denne købekontrakt afsluttes mellem den øverstkommanderende og den danske hærs intendantur. Vi går dog ud fra, at der ikke føres yderligere samtaler med statsminister Scavenius.

Ministerialråd v. Fritsch vil på dette grundlag aflægge referat til chefen for OKW og foreslå ham, at der gives den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark instruks i overensstemmelse hermed

Berlin, den 28. november 1942.

sign. **Schnurre.**

663.

Instruks fra understatssekretær E. Woermann ang. forhandlingerne med den danske regering om udlevering af våben.

28. november 1942.

Hemmelig.

28. nov. [194]2.

.....
København.
CITISSIME.

Til den rigsbefuldmægtigede.

I tilslutning til nr. 1771 af 20.11.

OKW, Wehrmachtführungsstab, meddelte i dag angående spørgsmålet om aflevering af de danske våben, at ifølge en meddelelse fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark var der fra dansk side nu stillet et positivt svar i udsigt. Danskerne foreslår en købekontrakt, ifølge hvilken de forlangte våben skal overdrages. Chefen for OKW har foreløbig instrueret den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark om at afvente yderligere direktiver, inden drøftelserne føres videre.

I overensstemmelse med den Dem bekendte instruks fra Føreren er det meddelt OKW, at Auswärtiges Amt ikke nærer betænkeligheder imod, at våbenspørgsmålet på dette grundlag forhandles videre med de danske militære myndigheder. Heller ikke imod en købekontrakt har Auswärtiges Amt noget at indvende, hvis denne købekontrakt afsluttes mellem den øverstkommanderende og den danske hærs intendantur. Auswärtiges Amt's interesse består blot i at blive inddraget i sagen, hvis forfølgelsen af denne sag medfører politiske konsekvenser. Auswärtiges Amt går ud fra, at der efter de foreliggende meddelelser ikke vil blive ført yderligere samtaler med statsminister Scavenius.

OKW vil instruere den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark i overensstemmelse hermed. De anmodes endvidere om at holde Dem udenfor drøftelserne og at indberette, hvis der i strid med, hvad der som meddelt er den øverstkommanderendes opfattelse, opstår politiske konsekvenser for kabinettet Scavenius.

Woermann.

664.

Telegram fra OKW ang. forhandlingerne med den danske regering om udlevering af våben.

30. november 1942.

Hemmeligt.

Telegram
(åbent)

WNOL den 30. november 1942 kl. 22,45.
Modtaget: 1. december — - 2,40.

Uden nummer af 30.11.

Til underretning for Auswärtiges Amt v/ gesandt Schnurre.

1.) Forhandlingerne angående aflevering af danske våben, ammunition og uldtæpper skal fortsættes. De skal af Dem føres ad rent militær vej. Såfremt fra dansk militær side statsministeren eller andre civile myndigheder inddrages, skal der forinden drøftelserne tilvejebringes forståelse med Auswärtiges Amt's befuldmægtigede.

2.) Under henvisning til det principielle spørgsmål om forhandlingernes førelse er OKW enig i Deres opfattelse, hvorefter De også kan varetage rent militære spørgsmål overfor civile danske myndigheder. Med Auswärtiges Amt's befuldmægtigede skal der inden forhandlingerne etableres forbindelse, og denne skal vedligeholdes.

OKW/WFST/QU. (Verw.) nr. 03940/42 hemmeligt.

665.

Telegram fra dr. Best ang. overenskomsten med den danske regering om udlevering af våben.

4. december 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 4. december 1942 kl. 12,55.
Modtaget: — 5. — — - 3,30.

Nr. 1825 af 4.12.

Under henvisning til telegrammerne nr. 2101*)/24 af 24. november og nr. 2136**)/28 af 29. november indberetter jeg følgende om afleveringen af danske våben til den tyske værnemagt:

*) Pol I M 5435 hemmeligt
**) Pol I M 5547 hemmeligt

Stabschefen hos den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark, oberst, greve von Brandenstein-Zeppelin har netop meddelt mig, at han i dag med chefen for den danske generalstab, generalmajor Rolsted, har underskrevet en overenskomst, hvorefter følgende våben, der tilhører den danske hær, afstås til den tyske værnemagt: 60 000 geværer 1889 med bajonetter, 943 lette maskingeværer, 20 minekastere 81 mm, 30 millioner patroner 8 mm, 12 000 skud minekasterammunition 81 mm, 15 000 par marchstøvler, 10 000 kapper, 15 000 livremme med bajonettasker og patrontasker, 6 000 uldtæpper, 300 stk. seletøj. Den tyske værnemagt har forpligtet sig til efter krigen i stedet for de afståede våben o. s. v. at yde erstatning til den danske hær med nyere våben o. s. v. De ikke afståede våben vil, forsåvidt de hidtil har været i tysk varetægt, fuldstændigt overgå til dansk varetægt.

Forud for denne aftale fandt der den 2. december og den 4. december 1942 to officielle forhandlinger sted mellem de nævnte militære repræsentanter. Under forhandlingen den 2. december blev der fra dansk side fremsat et tilbud, som på enkelte punkter lå under og på andre over de nu aftalte mængder og omfattede yderligere tilbud, der nu er givet afkald på.

Når der den 4. december blev fremsat et dansk tilbud, er årsagen det personlige pres, som jeg siden våbenkrisens begyndelse (siden den 20. november 1942) uofficielt har udøvet på den danske regering. Det af den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark først forelagte forslag om, at den danske regering skulle sælge alle overtallige våben og alt overtalligt materiel til den tyske værnemagt (jfr. min telegrafiske indberetning nr. 1771***) af 20. november 1942) udløste en politisk krise, der kom til udtryk på et kabinetsmøde, hvor regeringen næsten blev sprængt af de ministre, der stillede sig afvisende. Ved hjælp af en stadig beroligende påvirkning af statssekretæren[1]) og ministrene lykkedes det mig at få regeringen til at fremsætte et tilbud, der omfattede større mængder våben o. s. v. end dem, som de danske tropper havde efterladt i Jylland og på Als. Tilbudet blev bebudet ved en notits, som den 30. november blev overrakt mig og samtidig meddelt den øverstkommanderende for de tyske tropper, hvorefter forhandlingerne fandt sted mellem de militære repræsentanter i overensstemmelse med de fra Berlin givne direktiver.

Af denne fremstilling fremgår, at den heldigt gennemførte våbensag fra begyndelsen havde en politisk karakter og uden min indgriben ville have fået alvorlige politiske følger. Iøvrigt var den i Deres telegram nr. 2101****)/24 af 24. november nævnte aftale mellem Wehrmachtführungsstab og Auswärtiges Amt om en „rent militær" gennemførelse hverken mig eller min stedfortræder, gesandt dr. Barandon, som inden min ankomst havde ført forretningerne her, bekendt.

Den aftale, der nu er truffet mellem de militære repræsentanter, turde forsåvidt have politiske virkninger for fremtiden, da løftet om erstatning med nyere våben o. s. v. fra dansk side kan betragtes som et løfte om den danske hærs fortsatte beståen efter krigen. Betydningen af dette løfte om erstatning har statsminister von Scavenius allerede fremhævet under drøftelsen med general von Hanneken og mig den 20. november.

Dr. Best.

***) ved Pol I M VS.
****) Pol I M 5435 hemmeligt.
[1]) således i den tyske tekst („Staatssekretär").

666.

Telegram fra dr. Best ang. oprettelse af et hjemmeværn for luftbeskyttelse.

22. februar 1943.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 22. februar 1943 kl. 12,45.
Modtaget: — 22. — — - 13,45.

Nr. 182 af 19.2.1943.

Vedrører: Opstilling af et hjemmeluftværn i Danmark.

Efter Førerens ordre skal der i alle besatte områder oprettes et hjemmeluftværn i form af en milits, bestående af statsborgere fra det besatte land. Denne ordre gælder også for Danmark. Luftvåbnet behøver i Danmark 750 mand, der som medlemmer af den tyske værnemagt skal indlemmes i lufvåbnet og anvendes på Sjælland og i Jylland. Samtlige forpligtelser med hensyn til lønning, forplejning o.s.v. overtager luftvåbnet. For Danmark er der endvidere truffet den ordning, at de frivillige, som skal hverves til luftværnsmilitsen, skal tages blandt dem, som har meldt sig til optagelse i Waffen-SS, men ikke er egnet dertil. Hvervningen sker gennem SS-Ersatzkommando Dänemark, som efter tilmeldelsen ordner overførelsen til luftvåbnet. Opstillingen er endnu ikke afsluttet. Yderligere indberetning følger.

Dr. Best.

6.

Hæren og søværnet 28. august 1943 m. m.

(Oversættelser)

667.

Telegram fra dr. Best ang. ejendomsretten til den danske hærs og flådes materiel efter 29. august.

18. september 1943.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 18. september 1943 kl. 12,15.
Modtaget: — 18. — — - 13,10.

Nr. 1087 af 18.9. CITISSIME!

Jeg anmoder om, at følgende indberetning omgående videresendes til rigsudenrigsministeren:

Under henvisning til nr. 3 i mit telegram nr. 1061*) af 15.9.1943 indberetter jeg, at den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark under 15.9.1943 til den kommanderende Admiral Dänemark har sendt følgende skrivelse, som jeg har modtaget til orientering: „Man kan ikke give Admiral Dänemark medhold på alle punkter i hans opfattelse — selvom danske krigsskibe forbliver dansk ejendom ifig. telegram: hemmelig kommandosag OKW/WFST/QU 2 (N)nr. 004954/43, idet de under forbehold af ejendomsretten kan tages i brug af den tyske marine, er dog hærens og marinens våben og udrustning ikke længere den danske stats ejendom, men er som helhed bytte, da Danmark ikke er et venskabeligt, men et overfor os fjendtligt indstillet land. Herefter finder artiklerne 42—46 i Haager landkrigsordningen tilsvarende anvendelse. Af ovennævnte grunde kan der heller ikke gives det tyske riges befuldmægtigede i Danmark medhold i hans opfattelse, hvorefter alt i Danmark forhåndenværende krigsmateriel kun må tages i brug til fordel for Tyskland, indtil der efter krigen sker en endelig regulering med den danske stat. OKW Wehrmachtführungsstab er underrettet og vil give yderligere direktiver, i særdeleshed angående løsladelse af de internerede fra den danske hær og marine."

Jeg anser det dog nu — i særdeleshed med henblik på Danmarks kommende politiske og administrative behandling — for nødvendigt, at det principielt afgøres, om det tyske rige befinder sig i krig med Danmark, da dette „ikke er et venskabeligt, men et overfor os fjendtligt indstillet land", således at den danske hærs og marines våben og udrustning kan betegnes som krigsbytte. Efter min opfattelse ligger det i tysk interesse, at det politiske og retlige forhold mellem riget og Danmark bevidst holdes svævende, og at enhver præcisering i den ene eller anden retning omhyggeligt undgås. Derfor har jeg overfor den kommanderende Admiral Dänemark foreslået den formel, at alt i Danmark overtaget krigsmateriel skal anvendes til fordel for den tyske krigsførelse, og at en endelig regulering skal udsættes til efter krigen.

Dr. Best.

*) Ru ang. forbedring af statsradiofoniens programmer.

668.

Telegram fra dr. Best ang. orlogsværftets drift.

29. november 1943.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 29. november 1943 kl. 18,50.
Modtaget: 30. — — - 3,10.

Nr. 1468 af 26.11.

Den 29. august blev foruden andre af den danske hærs værker også orlogsværftet overtaget af den tyske værnemagt. De andre værker videreføres af Rüstungsstab. Den foreløbige finansiering sker ved kreditter, der ydes af besættelsesmidler og skal tilbagebetales indenfor en kort frist. Orlogsværftet skal i henhold til en instruks fra den kommitterede for skibsbygnings- og marineprogrammet hos rigsministeren for rustnings- og krigsproduktion (hr. Desch, telefon 11-00-52, lokal 1056) til hovedudvalget for skibsbygning, den landskommitterede for Danmark den 29. november overtages af Howaldt Werke A. G. Hamburg og videreføres for dets regning. Rigsministeren for rustning og krigsproduktion vil med dette formål for øje afslutte en kontrakt med Howaldt-Werke.

Mellem hovedudvalget for skibsbygning, den landskommitterede for Danmark og det danske udenrigsministerium er følgende udkast til en overenskomst blevet aftalt:

1.) Orlogsværftet vil blive taget i brug ved istandsættelse og nybygning af handelsskibe, hvorved danske skibe får præference.

2.) Der tænkes foreløbig ikke på nybygninger af civile tyske og danske handelsskibe, tyske eller danske krigsskibe skal under ingen omstændigheder bygges, ombygges eller repareres.

3.) Orlogsværftet skal hverken deltage i bjergninger eller i reparationen af de sænkede danske krigsskibe.

4.) Det af den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark udstedte strejkeforbud gælder for det på orlogsværftet beskæftigede, af værftsledelsen ansatte personale. Personalet skal i den periode, hvor værftet står under tysk ledelse, have de samme løn- og pensionsbestemmelser o. s. v. som hidtil. Ved konflikter mellem den tyske værftsledelse og det danske personale føres forhandlingerne på dansk side af vedkommende danske ministerium.

5.) Fra tysk side indsættes en værftsledelse, der er ansvarlig for værftets dispositioner. Hertil kommer sandsynligvis firmaet Howaldt-Werke A. G. i Hamburg på tale. Det firma, der overtager ledelsen, får pålæg om, at der ikke ved driftsoverskud eller på anden måde skabes tysk kapital i danske kroner.

6.) Den benyttelsesret, der skal overdrages dette firma, omfatter orlogsværftet med anlæg og inventar den 10. november 1943; dokkerne og det faste og flydende inventar er indbefattet. Overtagelsen sker på grundlag af en oversigt over værftets samlede ejendom. Værftets tilbagegivelse til den danske stat sker på samme grundlag ved krigens afslutning.

7.) Beholdningerne af råstoffer, hjælpemidler og driftsmaterialer anvendes kun som udligningslager. Lagerbeholdningen skal principielt holdes konstant ved leverancer af materialer fra Tyskland.

Efter det danske udenrigsministeriums ønske skal aftalen underskrives af mig. Jeg anmoder om, at det, efter at der er søgt føling med rigsministeren for rustning og krigsproduktion, meddeles mig, om jeg kan underskrive overenskomsten i denne form. Jeg bemærker, at den nødvendige driftskapital til et beløb på ca. 900 000 kroner skal ydes Howaldt-Werke enten i form af en privat bankkredit eller forskudsvis af besættelsesmidler med en tilbagebetalingsfrist på et halvt år.

Sagen er presserende, fordi det kan befrygtes, at personalet søger anden beskæftigelse, hvis værftets igangsættelse udskydes længere.

Best.

669.

Skrivelse fra Oberkommando der Kriegsmarine ang. ophugning af danske krigsskibe.

28. marts 1944.

KRIGSMARINENS OVERKOMMANDO *Berlin, den 28. marts 1944.*

J.nr.1.Skl.I i 10907/44

Vedrører: Anvendelse af danske krigsskibe.

Til
Auswärtiges Amt
— v/ VLR C. Roediger —
Berlin.

Efter den afgørelse, der er truffet i ovennævnte sag, kan de danske krigsskibe, sålænge krigen varer, tages i brug af den tyske krigsmarine, og ordningen med den danske regering udsættes til krigens afslutning.

Der er nu af den herværende Amtsgruppe für Kriegsschiffbau und Werften stillet forslag om, at de danske krigsskibe, som det ikke længere kan betale sig at istandsætte, ophugges for at skaffe materialer, som krigsmarinen har påtrængende behov for. Det drejer sig om følgende skibe:

a) *Overfladeskibe:*
1) „Lougen"
2) „Sbjrnen (M 2)
3) Minestryger „MS 4"
4) „Nordkaperen"
5) „Saalen"
6) „Havrnen"
7) „Hvalrossen"
8) „Makrelen"

b) *U-både:*
1) „Havmanden"
2) „Havfruen"
3) „Havkalen"
4) „Havkesten"
5) „Rota"
6) „Bellona"
7) „Glora"
8) „Daphne"
9) „Dryaden"

Der anmodes om samtykke til den påtænkte ophugning, i hvilken forbindelse det må undersøges, hvorvidt ophugningsværdien af de ophugningsmaterialer, som ikke behøves af krigsmarinen, på en eller anden måde skal krediteres den danske regering allerede efter arbejdets udførelse og ikke ved krigens afslutning.

Efter bemyndigelse

Dr. Eckhardt.

1. Ministerialråd Eckhardt er med gesandt Leitner og mig enig i, at det er bedst, at de danske skibe, der skal ophugges, bringes til Tyskland til ophugning, for at ikke de danske myndigheders opmærksomhed henledes på sagen. Det kan så afventes, om den danske regering muligvis skulle henvende sig til os angående erstatning for ophugningsværdien. Et skriftlig svar er ikke nødvendigt.

2. Forelægges påny om 14 dage.

Berlin, den 1. april 1944.

Roediger $^{1}/_{4}$.

Påny forelagt kontoret 15/4.
Henlægges.
Roediger 15/4.

7.

Kommandørkaptajn Kjølsens forhandlinger i Berlin i efteråret 1940

(Oversættelser)

670.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale i det danske marineministerium om marineattaché, kommandørkaptajn Kjølsens forhandlinger i Berlin.

15. oktober 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 15. oktober 1940 kl. 0,15.
Ankommet — 15. — — - 5,05.

Nr. 1128 af 14.10.

1.) Den danske marineattaché returnerer i dag til Berlin. Vil dèr meddele marineministeriets samtykke til, at han modtager den tyske betænkning ang. den danske marines fremtidige opgaver og materielle udrustning, som er stillet ham i udsigt af stabschefen ved marinens overkommando.

2.) En samtale med vedkommende afdelingschef i marineministeriet bekræftede den herværende opfattelse, at danskernes beredvillighed foreløbig kun tager sigte på tiden efter krigens afslutning og ikke på en udvidet dansk medvirken ved de nuværende krigsopgaver. M.h.t. dette nærer de nu som tidligere de i min indberetning hemmelig 978 af 10. september under pkt. 4 omtalte betænkeligheder.

3.) Har påny udtrykkeligt gjort danskerne opmærksom på vort ønske om [deres] overtagelse af yderligere forsvarsopgaver på dansk område, specielt aktiv bekæmpelse af fjendtlige flyvere, og jeg har i overensstemmelse med min instruks understreget, at vi m.h.t. dette venter et dansk initiativ.

Marineattacheen i København B. Nr. 1057 hemmeligt.

Renthe-Fink.

671.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om marineattaché, kommandørkaptajn Kjølsens forhandlinger i Berlin.

15. oktober 1940.

Telegram[1])
(hemmelig kode)

København, den 15. oktober 1940 kl. 1,00.
Ankommet — 15. — — - 5,15.

Nr. 1129 af 14.10.

I henhold til telegrafisk indberetning nr. 1128*) af 14. oktober også til gesandterne Grundherr og Luther.

Udenrigsministeren nævnte i dag for mig den samtale, den danske marineattaché har haft med stabschefen ved marinens overkommando om den danske marines fremtidige opgaver og materielle udrustning (typer), og bemærkede, at den danske militærattachés meddelelser har vakt levende interesse i herværende kredse, kongen indbefattet.

Anser det for særdeles nyttigt at spinde videre på denne tråd for at berede jorden for en kommende ordning. Villighed til samarbejde med Tyskland vil i mange kredse blive stærkt fremmet, når man ser, at Danmark bevarer eget forsvar under kongens overkommando, dog må naturligvis vor indflydelse sikres på alle områder. Efter min opfattelse bør man imidlertid ved en fortsættelse af samtalerne klart give udtryk for, at forudsætningen for vor imødekommenhed i dette spørgsmål er en dansk regering, til hvis loyalitet og vilje til snævert og aktivt samarbejde vi kan have absolut tillid. M.h.t. hvilken politik vi her skal følge, rejser det spørgsmål sig, om man ikke i denne forbindelse bør antyde, at vi kun vil kunne have tillid til en regering ledet af de danske nationalsocialister.

Renthe-Fink.

---

*) ved Pol I hemmeligt.

[1]) Dokumentet er påført følgende:
„Afskrift af 1128/9 udleveret til general Jodl. Weizsäcker 15/10."

D.

JUSTITSMINISTERIET OG RETSHÅNDHÆVELSEN

UNDER

BESÆTTELSEN

1.

Interneringen af allierede statsborgere

(Oversættelser)

672.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med den amerikanske gesandt om behandlingen af fjendtlige statsborgere.

14. april 1940.

DET TYSKE GESANDTSKAB
København

Nr. D Pol 3/588

Brevtelegram nr. 319 af 14.4.1940

Til
Auswärtiges Amt
Berlin.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 316*) af 10.4.

Den herværende amerikanske gesandt rejste i går overfor mig spørgsmålet om behandlingen af de fjendtlige statsborgere i Danmark og udtalte som repræsentant for beskyttelsesmagten håbet om, at den tyske regering vil tillade deres hjemsendelse gennem Tyskland. Han henviste i den forbindelse til, at Danmark ifølge vore erklæringer er et neutralt land, og at en internering ikke kunne komme på tale.

Jeg svarede, at vi har ret til at uskadeliggøre de personer, der er en fare for vor værnemagt. Iøvrigt havde vi ingen pligt til at lade de fjendtlige privatpersoner forlade Danmark, da vi kontrolerer alle land- og søgrænser. Hvis der i England og Frankrig forelå ønske om at repatriere de fjendtlige statsborgere, kunne vi til gengæld for en imødekommenhed fra vor side også vente en imødekommenhed fra de fjendtlige magters side. Hidtil havde jeg ikke fået nogen instruks, men jeg ville bringe sagen på bane overfor min regering.

Jeg vil sætte pris på, hvis man vil undersøge spørgsmålet om hjemsendelse af de fjendtlige udlændinge og snart sende mig en instruks herom.

Renthe-Fink.

*) R 7401

673.

Telegram fra Renthe-Fink ang. arresterede engelske journalister.

16. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 16. april 1940 kl. 8,50.
Modtaget: — 16. — — - 10,55.

uden nr. CITO!

I besvarelse af nr. 337*) af 12. april.

Af det danske politi er anholdt:

1.) Anthony Mann fra „Daily Telegraph", tyskfjendtlig.
2.) Hopp fra „Daily Sketch", jøde fra Ungarn, tyskfjendtlig.

*) P 6605

3.) W. H. Kelland fra „Exchange Telegraph", temmelig farveløs.
4.) White, forskellige udenlandske blade, har kun været her kort tid, har hidtil ikke vist nogen udpræget tendens.

Endvidere den engelske journalist R. Selkirk Panton fra „Daily Express", tyskfjendtlig, foreløbig løsladt under kontrol, fordi hans hustru står umiddelbart foran sin nedkomst.

Førstnævnte fire journalister interneres fra dansk side på hotel på øen Bogø.

Renthe-Fink.

674.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. udveksling af engelske og franske statsborgere i Danmark.

20. april 1940.

Berlin, den 20. april 1940. *ad R. 8014/40.*

Understatssekretær R.
Statssekretæren
Rigsudenrigsministeren

Diplogerma
København
nr. 398.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I besvarelse af nr. 319 af 14.4.

Vi kan kun godkende hjemsendelse af fjendtlige statsborgere fra Danmark og deres repatriering, hvis der fra fransk og engelsk side vises en tilsvarende imødekommenhed i spørgsmålet om fremskyndet repatriering af tyske internerede. Navnlig må vi forvente, at den britiske regering anvender sin indflydelse på den ægyptiske regering med henblik på frigivelse og udrejse af tyske civilinternerede fra Ægypten.

(Rigsudenrigsministeren)

Til chefen for Auslandsorganisation
til behagelig medpåtegning.

675.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. overførelse af engelske og franske statsborgere til Tyskland.

22. april 1940.

Berlin, den 22. april 1940 *ad R 8014 ekspedition 2*

Understatssekretær R.
Statssekretæren
Rigsudenrigsministeren

Diplogerma
København
nr. 410

Referent: VLR, dr. Sethe

Telegram
(hemmelig kode)

I tilslutning til nr. 398 af 20.4.

Af militære sikkerhedsgrunde må principielt alle mandlige britiske statsborgere — indbefattet statsborgere fra dominions —, franske og ægyptiske statsborgere fra det 17. til det 60. år overføres fra Danmark til Tyskland. Anmoder Dem om at meddele den derværende regering dette og i forståelse med værnemagten foranledige, at de pågældende omgående tages i forvaring, og hertil rettidigt meddele antal samt sandsynlig afrejsedag af hensyn til, at modtagelsen kan forberedes. Ved pågribelse og varetægt bør unødvendig hårdhed undgås.

Ribbentrop.

676.

Telegram fra Renthe-Fink ang. statsborgere fra fjendtlige lande i Danmark.

29. april 1940.

Telegram
(åbent)

København, den 29. april 1940 kl. 22,05.
Modtaget: — 30. — — - 0,35.

Nr. 423 af 29.4. CITISSIME!

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 410*) af 22. april 1940.

1. Af mandlige britiske (indbefattet dominions), franske og ægyptiske statsborgere i alderen 17—60 år findes der 274 personer, som den danske regering har taget i forvaring. 64 engelske statsborgere er danske af fødsel, har kun midlertidigt boet i England eller dominions og er i begreb med at generhverve dansk indfødsret. Danskerne anmoder om, at disse undtages fra internering.

*) R 8014

2. Den danske regering anser overførelse af statsborgere fra de fjendtlige allierede lande til Tyskland for uforenelig med sin suverænitet og neutralitet. Den vil derfor foretrække at internere fjendtlige udlændinge i en dansk lejr.

3. Den danske regering vil med hensyn til muligheden for udveksling (jfr. telegrafisk instruks nr. 398 af 20.4.) sondere i London og Paris. Den herværende amerikanske gesandt, der varetager de franske og britiske interesser, vil gennem sin regering bringe spørgsmålet på bane i begge hovedstæder.

Renthe-Fink.

677.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings stilling til udveksling af statsborgere fra fjendtlige lande.

30. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

DET TYSKE GESANDTSKAB

København, den 30. april 1940 kl. 21,15.
Modtaget: — 30. — — - 22,40.

Nr. 429 af 30.4.40.

Under henvisning til telegrafisk indberetning nr. 423 af 29. april og telefonsamtale i dag med understatssekretær Gaus.

Det danske udenrigsministerium har givet afkald på det planlagte skridt i spørgsmålet om udveksling af de fjendtlige civilpersoner, der opholder sig i Danmark.

Renthe-Fink.

678.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. overførelse af fjendtlige statsborgere til Tyskland.

30. april 1940.

Berlin, den 30. april 1940. *R. 8808*

Diplogerma
København
nr. 447

STRAKS!

Referent: VLR, dr. Sethe.

Understatssekretær R.
Understatssekretæren
Statssekretæren
Rigsudenrigsministeren

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I besvarelse af telegrafisk indberetning nr. 423 af 29. april.

1.) Vi må fastholde kravet om en snarlig overførelse af alle militærdygtige britiske, franske og ægyptiske statsborgere til Tyskland. Indforstået med, at engelske statsborgere af dansk afstamning[1]), der generhverver dansk indfødsret, undtages fra internering.

2.) Anmoder Dem om at betone, at internering ved den danske regering vil belaste denne med et ansvar, medens omgående overførelse til Tyskland for den danske regering betyder, at den fritages for ansvar.

3.) Overførelse til Tyskland er tænkt som en indledende forholdsregel med den hensigt at få fremskyndet gennemførelsen af de løbende udvekslingsforhandlinger med de fjendtlige magter.

Disse udvekslingsforhandlinger kan selvfølgelig kun gennemføres herfra gennem beskyttelsesmagten og ikke gennem den danske regering.

(Rigsudenrigsministeren)

Efter afgang:
Chefen for Auslandsorganisation
Pol IV
til behagelig underretning.

[1]) Den tyske tekst har her: „Volkszugehörigkeit".

679.

Telegram fra Renthe-Fink ang. interneringen af fjendtlige statsborgere.

7. maj 1940.

Telegram
(åbent)

København, den 7. maj 1940 kl. 19,40.
Modtaget: — 7. — — - 22,05.

Nr. 466 af 4.5.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 447*) af 2.5.40.

Angående interneringen af engelske og franske statsborgere har den kommitterede for den indre forvaltning på mine vegne forhandlet med den danske regering og på grundlag af danske akter vedrørende de pågældende personer indgående undersøgt hver enkelt sag. Resultatet er, at antallet af engelske og franske statsborgere af dansk afstamning[1]), for hvem anholdelse og internering vil være en usædvanlig hård behandling, er større end først antaget, tilmed da et vist antal i mellemtiden er blevet naturaliseret. Der er stadig 76 englændere og 14 franskmænd, der er blevet anholdt af det danske politi, og som foreløbig indtil overførelsen til Tyskland er blevet anbragt i en dansk interneringslejr i Jylland. Yderligere 15 tilfælde er endnu uklare. Overførelse af de internerede er mulig med det samme, og det er praktisk, at det sker ved dansk politi til rigsgrænsen, hvor de overtages af det tyske grænsepolitikommissariat. Anmoder om nærmere instruks herom. Angående de ikke internerede englændere og franskmænd af dansk afstamning[1]) vil jeg anmode den danske regering om

1.) at overtage ansvaret for, at disse personer ikke bringer den tyske værnemagts sikkerhed i fare,
2.) at forhindre deres udrejse til udlandet,
3.) at deres naturalisation gennemføres så hurtigt som muligt.

Renthe-Fink.

*) R 8808
[1]) Den tyske tekst har her: „Volkszugehörigkeit".

680.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker og memorandum fra den danske regering ang. den engelske embedsmand John Buckley.

7. maj 1940.

Statssekretæren nr. 345. *Berlin, den 7. maj 1940.*

Den *danske* gesandt overlod mig i dag en afskrift af et memorandum, som det danske udenrigsministerium har overrakt vort gesandtskab i København, og som angår udrejsetilladelse fra Danmark for en overordnet engelsk tjenestemand. Hr. Zahle ønskede direkte at henlede Auswärtiges Amts opmærksomhed på dette tilfælde. Han anmodede om, at der blev vist den pågældende engelske tjenestemand den begunstigelse, at han fik tilladelse til udrejse, da han kun ved et tilfælde ikke var kommet med i diplomattoget den 13. april.

sign. **Weizsäcker.**

Afskrift.

ad statssekretæren nr. 345

UDENRIGSMINISTERIET *P.J.I.B. 17. Dan.12/7.*

Memorandum

Til
det tyske gesandtskab.

Hr. John Buckley, der er overordnet tjenestemand i det britiske handelsministerium, ankom mandag aften den 8. april til Danmark for som repræsentant for den britiske regering at deltage i de på det tidspunkt løbende dansk-britiske handelsforhandlinger. Han nåede ikke samme aften at få forbindelse med det britiske gesandtskab i København. Den næste morgen, den 9. april, søgte han at komme i forbindelse med gesandtskabet. Dette lykkedes ham ikke, og han tog på landet, hvor han tog midlertidigt ophold. Man regnede med, at han skulle afrejse med diplomattoget den 13. april. Hans adresse på landet var dog ikke det britiske gesandtskab og heller ikke udenrigsministeriet bekendt, hvorfor det ikke var muligt at komme i forbindelse med ham inden togets afgang.

Under de foreliggende omstændigheder, og navnlig under hensyn til, at det var formålet med hr. Buckleys rejse at deltage i handelsforhandlinger med den danske regering, lægger den kongelige regering stor vægt på, at det snarest muligt tillades hr. Buckley efter ønske at udrejse fra Danmark.

København, den 1. maj 1940.

681.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker og af gesandt Herluf Zahle ang. interneringen af engelske og franske statsborgere.

7. maj 1940.

Statssekretæren nr. 347 *Berlin, den 7. maj 1940.*

Den *danske* gesandt var instrueret om overfor understatssekretær Gaus (som han ikke kunne komme i forbindelse med) at forebringe spørgsmålet om internering af de engelske og franske statsborgere, som stadig befinder sig i Danmark, og som skal overføres til Tyskland. Detaillerne fremgår af vedlagte notits.

Jeg sagde til gesandten, at sagen var mig bekendt, men at jeg troede, han gik ud fra en ikke helt rigtig forudsætning. Idet jeg forbeholdt mig yderligere undersøgelse, ønskede jeg at sige ham, at vi kun ønskede udlevering af engelske og franske statsborgere fra Danmark, forsåvidt det drejede sig om værnepligtige. Den danske regering ville dog sikkert ikke rejse indsigelse mod denne foranstaltning, da den jo i så tilfælde ikke selv skulle tage ansvaret for den.

Gesandten havde instruks om efter sit besøg i Auswärtiges Amt igen at indberette om dette spørgsmål til København, hvor man tog temmelig tragisk på sagen, hvilket han foregav at vide fra sit besøg fornylig i Danmark.

sign. Weizsäcker.

Afskrift.

ad statssekretæren nr. 347.

DET KONGELIG DANSKE GESANDTSKAB

L.No. 2149.

Notits

I Danmark befinder sig for tiden ca. 80—85 engelske og 15—16 franske statsborgere. Mellem den danske regring og repræsentanter for den tyske regering er der blevet ført forhandlinger om de forholdsregler, som skal træffes overfor disse personer. Fra tysk side synes kravet om de pågældendes udlevering at være fremsat, for at de kan blive interneret i Tyskland.

Efter ordre har jeg den ære indtrængende at fremhæve, at det forekommer min regering meget ønskeligt, at de pågældende interneres i Danmark og ikke overføres til Tyskland. Fra dansk side lægger man den allerstørste vægt på, at interneringen kan ske i Danmark. De pågældende kan og vil blive fuldstændig isoleret i Danmark, og en overførelse til Tyskland vil være en unødvendig hård behandling, f. eks. ved at ægtepar o. s. v. adskilles. Den danske regering vil træffe alle ønskede afspærringsforanstaltninger og stadig være opmærksom på at opnå udveksling af de pågældende personer med tyske statsborgere, som for tiden befinder sig i England og Frankrig.

Jeg tillader mig høfligst at påkalde Auswärtiges Amts velvillige formidling for at opnå, at denne vigtige sag ordnes i overensstemmelse med den kongelige regerings ønsker. De sikkerhedsforanstaltninger, som træffes i Danmark, vil være af absolut effektiv karakter.

Berlin, den 7. maj 1940.

Afskrift.

ad statssekretæren nr. 347.

Berlin, den 7. maj 1940.

Højvelbårne hr. statssekretær, friherre v. Weizsäcker
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Højtærede hr. statssekretær.

I fortsættelse af vor samtale i dag vil jeg blot meddele Dem, at det med hensyn til det af mig opgivne antal netop drejer sig om personer i alderen mellem 17 og 60 år. De øvrige er udenfor denne aldersgrænse eller er kvinder og børn.

Med den mest udmærkede højagtelse

Deres meget hengivne

sign. **Herluf Zahle.**

682.

Telegram fra Renthe-Fink ang. udveksling af den tyske generalkonsul, Gerlach, i Reykjavik.

13. maj 1940.

Telegram
(åben tekst)

København, den 13. maj 1940 kl. 8,15.
Modtaget: — 13. — — - 9,50.

Nr. 498 af 12.5.

Til gesandt von Dörnberg!

Anmoder om telegrafisk instruks, hvorvidt man allerede ved, på hvilken måde generalkonsul Gerlachs og hans stabs hjemrejse fra Reykjavik skal foregå. Kan i givet fald drøfte spørgsmålet med den herværende islandske chargé d'affaires. Foreslår for alle tilfældes skyld at tilbageholde englænderen Buckley her, indtil en tilfredsstillende ordning er sikret.

Renthe-Fink.

683.

Telegram fra Renthe-Fink ang. overførelse til Tyskland af internerede englændere og franskmænd.

15. maj 1940.

Telegram
(åbent)

København, den 15. maj 1940 kl. 13,50.
Modtaget: — 15. — — - 15,05.

Nr. 503 af 15.5.

Til Auswärtiges Amt, Berlin.

Nr. 503 af 15.5.1409 ad telegrafisk instruks af 11. nr. 471*).

Fredag den 17.5. føres 63 internerede englændere og 12 internerede franskmænd, der nu er anbragt i lejren Hald i Jylland, under det danske politis bevogtning til rigsgrænsen og overgives i Flensborg til det tyske grænsepolitikommissariat, om det nøjagtige tidspunkt indberettes senere. Anmoder om at forberede alle vedkommende tyske myndigheder på overtagelse og videreførelse til tysk interneringslejr. Jeg eftersender supplerende telegrafisk indberetning med liste over internerede og oplysning angående det endelige antal internerede.

Renthe-Fink.

*) R 9651

684.

Telegram fra Renthe-Fink ang. internering af fjendtlige statsborgere i Danmark.

20. maj 1940.

Hemmeligt!

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(åbent)

København, den 20. maj 1940 kl. 20,45.
Modtaget — 21. — — - 21,00.

Nr. 538 af 21. maj.

Vedrører: Internering af fjendtlige udlændinge.

Hidtil er der i Danmark i overensstemmelse med instruks kun sket internering af engelske og franske statsborgere. Anmoder om instruks, hvorledes interneringspørgsmålet skal ordnes for polske, norske, hollandske, belgiske statsborgere.

sign. **Renthefink.**

685.

Notits ang. de i Danmark boende og internerede udlændinge.

[Juni 1940.]

Afskrift Pol VI 1742

. . . . . .

4. Kontrol med udlændinge i Danmark

Ifølge en bestemmelse fra den danske regering skal samtlige udlændinge i Danmark melde sig i tiden 6.—22.5.40. Der har meldt sig:

	Samlet antal	Voksne
Englændere	892	698
Franskmænd	172	144
Hollændere	358	246
Italienere	302	216
Nordmænd	1779	1444
Polakker	3197	2042
Schweiz	202	153
Sovjet	305	211
Sverige	6624	4798
USA	1371	984
Statsløse	4384	3144

herunder ca. 600 tyskere, som er frataget deres statsborgerret, heraf er ca. 200 jøder.

Det danske politi har til min rådighed stillet et kartotek over disse udlændinge, bestående af 20 835 kort. Kortene danner et godt grundlag for stadig kontrol med udlændinge i Danmark gennem mit kontor.

Det samlede antal tyskere i Danmark udgør ifølge ovennævnte opgørelse 8155, voksne 6099.

5. Internering af fjendtlige udlændinge

a) *Engelske og franske statsborgere*

I overensstemmelse med rigsregeringens direktiv skulle de i Danmark boende mandlige britiske og franske statsborgere i alderen 17—60 år af hensyn til den militære sikkerhed interneres og overføres til Tyskland. Om gennemførelsen af interneringen forhandlede jeg med det danske udenrigsministerium. Forud for afgørelsen af hvert enkelt tilfælde foregik en indgående undersøgelse på grundlag af de forelagte danske akter. I overensstemmelse med de af Auswärtiges Amt meddelte retningslinier blev hård behandling såvidt muligt undgået. Navnlig blev der taget hensyn i de tilfælde, hvor der kun forelå en formel engelsk eller fransk statsborgerret, men hvor de pågældende i virkeligheden måtte anses for at være danskere. Sådanne tilfælde forekommer særlig hyppigt i Danmark, fordi det legalt er usædvanlig vanskeligt at opnå naturalisation her. Til trods for de undtagelser fra internering, som blev foretaget udfra dette synspunkt, blev ca. 25% af de engelske og franske statsborgere interneret, altså forholdsmæssigt en mangedobling af de i riget internerede englændere og franskmænd. Ialt blev 61 englændere og franskmænd den 17.5. fra Danmark overført til interneringslejren Wülzburg ved Nürnberg. 4 englændere kunne ikke overføres, fordi de var syge og uegnede til at optages i en lejr. Yderligere 4 englændere måtte man foreløbig lade forblive her af tvingende økonomiske grunde; deres internering vil snarest finde sted.

Forhandlingerne med det danske udenrigsministerium var på grund af forhandlingsmaterialets omfang langvarige; men der blev fra dansk side vist loyal imødekommenhed. Også her viste det sig, at man uden vanskeligheder kan nå et resultat, når der på en eller anden måde tages hensyn til den danske opfattelse af Danmarks suverænitet. I overensstemmelse hermed var den danske regering heller ikke mest berørt af selve den kendsgerning, at englænderne og franskmændene blev interneret, men fordi dens ønske om, at de internerede skulle få lov til at forblive i en lejr i Danmark, ikke blev imødekommet til trods for indtrængende forestillinger.

De ikke-internerede englændere og franskmænd, der er forblevet i Danmark, kontroleres på min foranledning skarpt af det danske politi. Det er dem bl. a. forbudt at forlade deres boliger om natten, at nærme sig tyske værnemagtsanlæg eller iøvrigt at optræde på iøjnefaldende måde. Jeg har indtryk af, at kontrollen fra dansk side gennemføres omhyggeligt, og at tyske interesser efter menneskelig beregning ikke bringes i fare på grund af de tilbageblevne englændere og franskmænd.

b) *Belgiske og hollandske statsborgere*

I mellemtiden er i henhold til rigsregeringens direktiv også interneringen af de mandlige belgiere og hollændere i alderen 18—60 år blevet indledt. Også her undersøges det ved forhandlinger med den danske regering, hvilke personer der skal interneres efter Auswärtiges Amts retningslinier. Hvor stort antallet af de personer, der skal interneres, derefter vil blive, kan endnu ikke overses. Det vil betyde en væsentlig lettelse i forhandlingerne, hvis der fra tysk side gives afkald på, at de, der skal interneres, overføres til Tyskland, og at danskerne får lov til at anbringe dem i en lejr i Danmark.

686.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med kong Christian X om den engelske embedsmand John Buckley.

4. juni 1940.

Telegram
(åbent)

København, den 4. juni 1940 kl. 19,05.
Modtaget — 4. — — - 19,20.
Nr. 619 af 4.6.

Til protokollen.

Kongen af Danmark omtalte ved en audiens i dag overfor mig tilfældet Buckley og udtalte det personlige ønske, at Buckley fik tilladelse til udrejse til Tyskland. Jeg henviste til, at englænderne, såvidt mig bekendt, endnu ikke havde frigivet generalkonsul Gerlach, Reykjavik. Kongen gentog, at det var ham meget magtpåliggende, at hans ønske blev opfyldt, måske stod også andre udvekslingsmuligheder til rådighed.

Renthe-Fink.

687.

Telegram fra gesandt Barandon ang. internering af amerikanske statsborgere.

6. oktober 1942.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 6. oktober 1942 kl. 18,15.
Modtaget — 6. — — - 19,25.
Nr. 1468 af 6.10.

Under henvisning til telegram nr. 1553*) af 17.9.1942.

Den danske regering er til stadighed blevet underrettet om den påtænkte interuering af de i Danmark boende våbenduelige amerikanske statsborgere og deres overførelse til tysk lejr. En drøftelse af de nærmere enkeltheder står endnu tilbage. Udbeder mig instruks om, hvorvidt kun internering af de på udvekslingslisten opførte, eller principielt samtlige i Danmark boende våbenduelige amerikanske statsborgere (464, heraf 317 af dansk afstamning) skal drøftes, samt om, hvorvidt der, hvor særlig nær tilknytning til Danmark foreligger, kan foretages dispensation fra overførelsen til tysk lejr og arrangeres anbringelse i er dansk interneringslejr. Anser i forståelse med Abwehrstelle Dänemark internering af samtlige våbenduelige amerikanere for absolut hensigtsmæssig, da der foreligger betænkeligheder af kontraspionagemæssige grunde og i tilfælde af eventuelle indrepolitiske vanskeligheder i Danmark vedrørende disse. Mulighed for undtagelse fra overførelse til Tyskland ved nær personlig tilknytning til Danmark, således som det i sin tid skete ved briternes internering, forekommer mig ønskelig.

Barandon.

*) R 21660

2.

Spørgsmål vedrørende forholdet mellem dansk og tysk jurisdiktion

---

(Oversættelser)

688.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings beslutning om at oprette særdomstole.

20. april 1940.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 20. april 1940 kl. 15,05.
Modtaget — 20. — — - 21,10.

Nr. 348 af 20.4. CITO!

Til rigsministeren.

Da den tyske besættelse af Danmark ikke er sket i fjendtlig hensigt, og da den danske regering har erklæret sig parat til at samarbejde med os, har kongen og regeringen overfor mig givet udtryk for forventningen om, at danske statsborgere ikke stilles for tyske krigsretter. Den danske regering er parat til at oprette danske særdomstole og tilpasse sig den særlige tyske krigsstrafferet og krigsstrafferetspleje.

Selvom også danskerne er overbevist om, at den danske befolkning vil afholde sig fra fjendtlige handlinger mod den tyske værnemagt, spiller ordningen af dette spørgsmål dog alene på grund af dets principielle betydning psykologisk og politisk en afgørende rolle. Vor holdning i dette spørgsmål betragtes som en prøve på, om det planlagte samarbejde fra vor side også virkelig er loyalt ment, og om vi vil lade den danske suverænitet uantastet.

I overensstemmelse med den øverstkommanderende vil jeg anse det for politisk ønskeligt, hvis der kan findes en løsning, som svarer til de danske forventninger, tilmed da det i løbet af næste uge ..... (en gruppe ulæselig) hos danskerne ..... (2 grupper ulæselige) af krigssærlovene under de øjeblikkelige forhold næppe kan forventes. Naturligvis kan det danske ønske kun imødekommes fra vor side, hvis det ubetinget garanteres, at vore militære interesser ikke lider skade. Efter mit skøn vil disse interesser være garanteret, hvis der findes visse klausuler (f. eks. at udøvelse af benådningsretten kun kan finde sted med den øverstkommanderendes godkendelse, muligheder for at øve indflydelse på domstolenes personelle sammensætning, ingen stadfæstelse af dommen uden den øverstkommanderendes godkendelse, afhøring af værnemagtsmedlemmer o. s. v.), og hvis ordningen yderligere til enhver tid kan tilbagekaldes af den øverstkommanderende.

Renthe-Fink.

689.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. forhandlingerne med den danske regering vedr. særlovgivning og særdomstole.

23. april 1940.

Afskrift.

Rigsudenrigsministeren 152 — *Berlin, den 23. april 1940.*

Diplogerma
København
nr. 413. *STRAKS!*

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

I besvarelse af telegram nr. 348.

De bemyndiges til med den danske regering at drøfte spørgsmålet om domfældelse af danske og andre fremmede statsborgere for fjendtlige handlinger mod den tyske værnemagt eller dens interesser ved danske særdomstole efter den af Dem angivne linie. Den endelige tilslutning til godkendelsen af de danske myndigheders kompetence må dog forbeholdes, indtil De hertil har indberettet de nøjagtige enkeltheder i den ordning, der træffes.

Under forbehold af eventuelle yderligere enkeltheder må der fra vor side fra begyndelsen stilles følgende krav af principiel karakter:

1.) De danske straffebestemmelser, navnlig strafferammer, må på alle væsentlige punkter svare til de tyske love.
2.) En hurtig gennemførelse af sagerne må sikres.
3.) Den tyske øverstkommanderende må til enhver tid være beføjet til at gøre sig bekendt med sagens stilling og med akterne og til at sende repræsentanter til at påhøre domsforhandlingen.
4.) Indstævning af tyske værnemagtsmedlemmer som vidner eller sagkyndige er kun tilladt i form af en anmodning, der rettes til den tyske øverstkommanderende. Den øverstkommanderende afgør, om han vil opfylde anmodningen eller lade afhøringen ske ved tyske organer.
5.) Stadfæstelse af dommen må kun ske med den tyske øverstkommanderendes godkendelse.
6.) Ligeså må enhver benådning gøres afhængig af den tyske øverstkommanderendes godkendelse.
7.) Vi må forbeholde os, at ordningen til enhver tid kan opsiges af os med øjeblikkelig virkning.

Foruden ovenstående punkter, der må fastlægges enten i de danske forskrifter, der skal udstedes, eller også i skriftlige tysk-danske aftaler, må det også sikres, at vi underhånden får afgørende indflydelse på de danske embeders personelle sammensætning.

Jeg anmoder Dem om under forhandlingerne med den danske regering til stadighed at være i kontakt med den tyske øverstkommanderende, der vil få en tilsvarende meddelelse fra hærens overkommando.

(Rigsudenrigsministeren)

Efter afgang:
til Pol VI
til behagelig underretning.

p.n. OKW
(major Kossmann)
er indforstået.

Afsendt 23.4. kl. 22

690.

Telegram fra Renthe-Fink ang. arrestation af 6 danskere for spionage.

6. maj 1940.

Telegram
(åben tekst)

DET TYSKE GESANDTSKAB

København, den 6. maj 1940 kl. 23,00.
Modtaget — 7. — — - 0,55.

Nr. 463 af 6. maj 1940.

Vedrører: Anholdelse af danske statsborgere for spionage.

Den 9. og 10. april blev efter ordre fra Abwehrstelle Kiel 2 grupper personer anholdt i Jylland, ialt 6 danskere, for spionage før vor indmarch. 1. gruppe Jens Dons og Petersen har tilstået og befinder sig som arrestanter hos statspolitiet i Flensborg. Afhøringerne er afsluttet. De tyske medarbejdere er anholdt. 13 meddelagtige i Danmark er anholdt og afhørt af krigsret gruppe XXXI. En tysker begik selvmord. En dansker døde af hjerteslag. To danskere er på sygehus. Seks danskere er løsladt. En tysker og en dansker er stadig under anholdelse. Afhøringerne viste ikke yderligere forbindelser til Tyskland. Den danske regering ønsker tilbagelevering af Dons og Petersen fra Flensborg for at gennemføre straffesag mod dem. De sigtedes tyske forbindelser er tilstrækkelig klarlagt. Forsåvidt uden yderligere tysk interesse. Abwehrstelle København er imod udlevering af hensyn til yderligere hemmeligholdelse. Foreslår alligevel at foranledige udlevering til danskerne af Dons og Petersen med egnet uddrag af akterne. Afstraffelse efter dansk ret sikret. I forbindelse med de løbende forhandlinger om ordningen af særjurisdiktion (jfr. telegrafisk instruks nr. 413 af 23.4.40) lægger den danske regering øjensynlig afgørende vægt på udlevering. 2. gruppe Aage Lassen, Willesen, Holm og Hogh sidder anholdt hos statspolitiet i Kiel. Afhøringerne er afsluttet. Ingen medarbejdere i Tyskland. Den danske regering anmoder om udlevering for at gennemføre straffesag i Danmark. Abwehrstelle København modsætter sig den af samme grund som ad 1). Foreslår med samme motivering som ovenfor også i dette tilfælde udlevering til danskerne. Anmoder om hurtig instruks i forståelse med værnemagtens overkommando. Udlevering til danskerne vil give lejlighed til at prøve det danske retsvæsens holdning.

Renthefink.

691.

Notits af dr. Albrecht ang. telefonsamtale med Renthe-Fink om de danske forslag til særlovgivning.

26. maj 1940.

Berlin, den 26. maj 1940.

Pr. fjernskriver til
Særtog Heinrich
nr. 71. *STRAKS!*

Til understatssekretær Gaus.

Renthe-Fink meddelte på telefonisk forespørgsel, at danskerne har overrakt ham et foreløbigt udkast til en forordning om særjurisdiktion, som han med ledsagende indberetning vil indsende telegrafisk hertil. Det foreløbige udkast er meget mangelfuldt og bliver i øjeblikket undersøgt i København i forbindelse med de derværende værnemagtsmyndigheder. Gesandten anså det for politisk ønskeligt, hvis en dansker blev dømt ved tysk krigsret, fordi begivenheden ville være egnet til at foreholde danskerne, der arbejder langsommeligt, nødvendigheden af, at der hurtigt opnås enighed med os om særjurisdiktion.

Albrecht.

692.

Telegram fra Renthe-Fink ang. forhandlingerne vedr. dansk særlovgivning.

29. maj 1940.

Hemmeligt.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(åben tekst)

Det tyske gesandtskab København 250 29.5.40 kl. 22,45.
Modtaget den 29. maj 1940 kl. 23,30.

Nr. 583 af 29.5. CITISSIME!

I fortsættelse af indberetning af 8. maj 1940.

Om situationen ved forhandlingerne om dansk særjurisdiktion indberetter jeg følgende:

Det danske udkast er 27. maj blevet overrakt mig af justitsministeren. Et eksemplar eftersendes. Udkastet holder sig i det væsentlige til Deres retningslinier i telegram nr. 413*) af 23.4., som blev meddelt den danske regering ved aide-mémoire af 24.4.40. Til at føre de videre forhandlinger er der dannet et tysk-dansk udvalg, der snarest skal forberede den endelige affattelse. Det vil næppe volde større vanskeligheder at få dem afsluttet på grundlag af Deres retningslinier. Den vigtigste hindring er, som jeg indgående indberettede 8.5., at den herværende højere kommando fra chefen for hærens generalstab har modtaget principielt afvigende retningslinier. Generalstaben forlanger herefter i hovedsagen, at

*) Rigsudenrigsministeren 152

1.) ordningen kun omfatter danske, men ikke andre statsborgere,
2.) for landsforræderi, partisanvirksomhed og beskadigelse af værnemagtsmateriel skal den tyske krigsret og ikke den danske særdomstol være kompetent, og den skal udelukkende efter eget skøn kunne afgive egnede tilfælde til den danske særdomstol.

Denne undtagelse vil på afgørende punkter gøre aftalen værdiløs. Udvalgsforhandlingerne her kan først begynde, når spørgsmålet om de for tiden afvigende retningslinier er klaret i Berlin og der er givet mig endelig ordre om forhandlingsgrundlaget. Jeg bemærker, at sålænge der ikke er truffet en ordning med hensyn til særjurisdiktion, skal i henhold til Deres instruks i de hemmelige bilag til memorandummet af 9.4.40 alle handlinger, der er rettet mod værnemagten og dens medlemmer, pådømmes af de tyske værnemagtsdomstole. I forrige uge er dette blevet praktiseret i eet tilfælde.

Renthe-Fink.

693.

Telegram fra Renthe-Fink ang. det danske tillæg af 18. januar 1941 til straffeloven.

18. januar 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 18. januar 1941 kl. 15,20.
Modtaget — 18. — — - 15,55.

Nr. 81 af 17.1.41.

Også til presseafdelingen.

Under henvisning til telegrafisk instruks af 20.12.40 nr. 1039*).

Den danske rigsdag har i dag vedtaget tillægslov til straffeloven angående udbredelse af rygter, spionage og landsforræderi til skade for den tyske værnemagt, uden hensyn til om det er sket i ind- eller udland. Tillægsloven hjemler straffe indtil livsvarigt fængsel. Angående enkeltheder henvises der til meddelelse fra herværende DNB-repræsentant i aften. — Tillægsloven, som jeg har aftalt med den danske regering i forståelse med den øverstkommanderende, står i forbindelse med tidligere forhandlinger om særjurisdiktion, under hvilke vi, som bekendt, forlangte, at de danske strafferegler blev tilpasset øjeblikkets krav, da alvorligere straffesager, der berører den tyske værnemagt, kun under denne forudsætning kunne overlades til de danske domstole. Den akutte anledning til at genoptage de tidligere forhandlinger om skærpelse af den danske straffelovgivning var landsforræderisagen Ørum, som ellers ikke kunne have været afgivet til de danske domstole. For at Ørum kunne falde ind under den nye straffelov, har loven ved særlig bestemmelse fået tilbagevirkende kraft for ham. Sammenfattende skriftlig indberetning følger.

Anbefaler ikke at skrive om tillægsloven i den tyske presse. Skulle vi af den udenlandske presse eller den fjendtlige propaganda blive tvunget til at tage stilling, vil det være hensigtsmæssigt at henvise til, at loven har til formål at opretholde den danske jurisdiktion.

Renthe-Fink.

*) Pol I M 15776 hemmeligt

694.

Telegram fra Renthe-Fink ang. tillægget af 18. januar 1941 til straffeloven.

23. januar 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 23. januar 1941 kl. 12,30.
Modtaget — 23. — — - 13,00.

Nr. 103 af 23.1.

Under henvisning til telegrafisk instruks af 22.1.1941 uden nummer og telegrafisk instruks nr. 81 af 17.1.1941.

Til Pol I M.

Tillægsloven af 18.1.1941 til den danske straffelov har i oversættelse følgende ordlyd:
„Lov om midlertidigt tillæg til borgerlig straffelov.

Paragraf 1.

Den, som udbreder meddelelser[1]), som er egnede til at skade landets interesser i forhold til udlandet, straffes, selvom udbredelsen ikke sker offentligt, med bøde eller hæfte eller med fængsel indtil 1 år.

Paragraf 2.

Til straffelovens paragraf 105 føjes som nyt 2. stykke:

„Såfremt det drejer sig om efterretninger vedrørende militære anliggender, er straffen fængsel på livstid, dog at der i mindre grove tilfælde kan anvendes tidsbestemt fængsel ikke under 1 år."

Paragraf 3.

Med fængsel på livstid, i mindre alvorlige tilfælde med tidsbestemt fængsel ikke under 1 år, straffes den, der i forhold til udenlandske militære styrker, der efter overenskomst med den danske regering befinder sig her i landet:

1). træder i modstandernes krigstjeneste eller yder modstanderne en bistand, der er egnet til at udsætte disse militære styrkers sikkerhed for fare,
2). beskadiger eller bortskaffer krigsmateriel eller indretningen, der tjener disse styrkers formål, eller på anden måde hindrer eller forstyrrer sådanne genstandes anvendelse, eller
3). iøvrigt foretager handlinger af lignende karakter, som er egnede til alvorligt at skade Danmarks interesser i forhold til udlandet.

Paragraf 4.

Bestemmelserne i paragrafferne 1—3 omfatter også handlinger, som er begået af danske statsborgere udenfor den danske stats område.

Paragraf 5.

Stykke 1). Indledes der undersøgelse for overtrædelse af paragrafferne 1—3 mod en person, der opholder sig udenfor den danske statsområde eller ikke kan findes, kan retten ved kendelse bestemme, at der skal lægges beslag på den formue, som sigtede måtte besidde eller erhverve her i landet. Kendelsen forkyndes overensstemmende med reglerne i lov om rettens pleje paragraf 160. Iøvrigt finder reglerne i lov om rettens pleje paragraf 795 anvendelse. Beslaglæggelsen vedvarer, indtil sagen er endeligt afgjort.

Stykke 2). Såfremt sigtede har en stilling eller driver en virksomhed, hvortil offentlig udnævnelse, beskikkelse, autorisation, bevilling, næringsbrev eller lignende kræves, kan endvidere ved den i stykke 1 nævnte kendelse retten til at indehave denne stilling eller til at udøve denne virksomhed bringes til ophør, sålænge beslaglæggelsen varer.

Paragraf 6.

Stykke 1. Sager om overtrædelse af stykke[2]) 1 behandles som politisager. De i lov om rettens pleje kap. 68 (beslaglæggelse), kap. 69 (ransagning), kap. 71 (anholdelse) og kap. 72 (fængsling) omhandlede retsmidler finder anvendelse i samme omfang som i sager, som det efter de almindelige regler i lov om rettens pleje tilkommer statsadvokaterne at forfølge. Nedlægges der af anklagemyndigheden påstand om idømmelse af fængselsstraf, skal der på tiltaltes forlangende beskikkes ham en forsvarer.

Stykke 2. De i paragrafferne 2 og 3 omhandlede forbrydelser påtales kun efter justitsministerens bestemmelse. I sager angående overtrædelse af disse bestemmelser skal nævninger eller domsmænd ikke medvirke. Sagerne behandles og påkendes i første instans ved underret efter reglerne i lov om rettens pleje kap. 80 med de fornødne lempelser. Uanset reglerne i lov om rettens pleje kap. 63 vil sagerne, når anklagemyndigheden begærer det, være at behandle og pådømme ved Københavns Byret. Anke kan kun finde sted med justitsministerens tilladelse. Offentlige forsvarere beskikkes i overensstemmelse med reglerne i lov om rettens pleje kap. 66. Der kan ikke gives møde ved valgt forsvarer.

Stykke 3. Foranstående bestemmelser finder tilsvarende anvendelse, når sagen behandles som militær straffesag.

Paragraf 7.

Stykke 1. Denne lov træder straks i kraft. Ved kongelig anordning kan der træffes bestemmelse om dens bortfald.

Stykke 2. Loven finder tillige anvendelse med hensyn til handlinger, angående hvilke en undersøgelse er indledet, uden at sagen ved lovens ikrafttræden er afsluttet, uden hensyn til, om afgørelsen bliver strengere end efter den hidtil gældende lovgivning."

Renthe-Fink.

[1]) Den danske original har her „rygter".
[2]) Den danske original har her „paragraf".

695.

Notits af dr. Albrecht ang. Ørumsagen.

5. februar 1941.

Viceregeringspræsident von Canstein (hos den rigsbefuldmægtigede i København) har afleveret hoslagte afskrift af en dansk lov, ifølge hvilken straffene for spionage og lignende strafbare handlinger er blevet overordentligt skærpet, samt den ligeledes vedlagte notits angående sagen Ørum og fortalte følgende:

Straffesagen Ørum har givet anledning til at undersøge spørgsmålet, om de tyske militærdomstole i Danmark igen bør træde i funktion. Ved en undersøgelse af sagen har det nemlig vist sig, at der efter de hidtil gældende danske love højst kan idømmes en straf på 5 års fængsel. Dette forekom den militære øverstkommanderende at være ganske utilstrækkeligt. Den rigsbefuldmægtigede henstillede derpå til den danske regering, at de danske straffebestemmelser af hensyn til opretholdelsen af dansk jurisdiktion blev ændret, således at man i tilfældet Ørum kunne idømme en tilstrækkelig streng straf. Efter § 7, stk. 2, i den danske lov finder denne også anvendelse på strafbare handlinger, som ved lovens ikrafttræden er genstand for løbende behandling.

Hermed
over R I
ærbødigst til forelæggelse for R III.

Berlin, den 5. februar 1941.

Albrecht.

696.

Skrivelse fra Renthe-Fink ang. dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær.

3. september 1941.

DET TYSKE GESANDTSKAB
København

København, den 3. september 1941.

Nr. 28/D Pol 3 Mil/41.

Vedrører: Dobbelt statsborgerret og værnepligtsforhold.

— 2 gennemslag —

Til
Auswärtiges Amt
i Berlin.

Dansk indfødsret kan bl. a. erhverves ved fødsel og ved naturalisation. Erhvervelse ved fødsel sker, når en i Danmark født udlænding uden afbrydelse har haft sin bopæl i Danmark indtil det fyldte 19. år. Erhvervelse ved naturalisation sker altid på grund af en særlig lov. For mænd under 21 år sker naturalisation altid kun under den betingelse, at den først træder i kraft, når de indenfor en i loven fastsat frist godtgør at være endeligt løst fra deres hidtidige statsborgerforhold.

I forhold til den tyske statsborgerretslovgivning medfører dette følgende:

Tyske statsborgere, som ved det fyldte 19. år erhverver dansk indfødsret ved fødsel i Danmark, bliver derved personer med dobbelt statsborgerret. Tyske statsborgere, der ved lov naturaliseres i Danmark, mister i henhold til § 25 i rigs- og statsborgerretsloven af 22.7.1913 (rigslovtidende side 583) den tyske statsborgerret, hvis de hverken har bopæl eller varigt ophold i indlandet, og hvis erhvervelsen af dansk indfødsret sker efter deres ansøgning[1]). Den betingede naturalisation i Danmark er uden indflydelse på en rigstyskers statsborgerforhold.

Begge de to ovenfor skildrede måder, hvorpå rigstyskere kan erhverve dansk indfødsret, har i den sidste tid i forbindelse med aftjeningen af værnepligten i den tyske værnemagt ført til tvivlsspørgsmål, der stærkt trænger til at blive klaret. For gesandtskabet foreligger følgende enkelttilfælde:

I. De tjenstpligtige

1. Gerd Johannes *Mathiesen*, født den 8.3.1922 i Riesa;
2. Hans *Abramowitz*, født den 25.2.1921 i Haderslev;
3. Erik von *Bernstorff*, født den 9.7.1922 i Rostock,

blev den 20.6.d.å. sessionsbehandlet af det tyske konsulat i Aabenraa og erklæret for tjenstdygtige. De af dem indgivne ansøgninger om udsættelse blev, under hensyntagen til mundtlig ordre fra den til sessionsbehandlingen tilforordnede repræsentant for Wehrbezirkskommando Ausland, oberstløjtnant *Bohne*, om at melde flest mulige tjenstpligtige, i henhold til § 19 i forordningen om anvendelse af tyske statsborgere i udlandet til aktiv tjeneste i hæren og arbejdstjenesten af 17.4.1937 — rigslovtidende I, s. 517 — afvist af konsulen i Aabenraa som leder af sessionskommissionen.

De værnepligtige under 1 og 2 er født i Danmark og har derfor i henhold til § 2 i den danske indfødsretslov af 18.4.1925 ved det fyldte 19. år erhvervet dansk indfødsret, hvorved de er blevet personer med dobbelt statsborgerret. Den værnepligtige grev von Berns-

torff har i henhold til attest fra det danske indenrigsministerium af 2.1.1941 efter ansøgning fået tildelt dansk indfødsret på betingelse af, at han den 30.4.1943 godtgør at være løst fra den tyske statsborgerret. Han har herefter ikke hidtil erhvervet dansk indfødsret og er både efter tysk og efter dansk ret tysk statsborger.

Det danske udenrigsministerium har henvendt sig til gesandtskabet med anmodning om, at det foranlediges, at de kompetente tyske militærmyndigheder overvejer spørgsmålet, om det ikke er muligt at meddele de nævnte tjenstpligtige udsættelse. Forsåvidt angår de tjenstpligtige Mathiesen og Abramowitz, henviste det danske udenrigsministerium som begrundelse for sin anmodning blot til, at disse personer ved siden af tysk statsborgerret også er i besiddelse af dansk. I tilfældet grev von Bernstorff begrundes anmodningen derimod med, at greve von Bernstorff ønsker at blive optaget på den danske søofficersskole. Grev Erik von Bernstorff er i en alder af 3 år sammen med sine forældre udvandret til Danmark og er blevet fuldstændig opdraget i dansk ånd, skønt hans fader var tysk officer og har deltaget som sådan i verdenskrigen.

II. Den tjenstpligtige Peter *Bryhl*, født 10.5.1919 i Flensborg, blev som tysk statsborger den 2.10.1940 indkaldt til den tyske værnemagt gennem det tyske konsulat i Aabenraa. I marts 1941 fik han af sin afdeling orlov til Danmark, fra hvilken orlov han ikke vendte tilbage til afdelingen. Han blev senere pågrebet af de tyske militærmyndigheder og befinder sig for tiden i varetægtsarrest ved domstolen for 218. infanteridivision i Silkeborg. Retssagen har i mellemtiden vist, at Bryhl, efter at være indkaldt til tysk krigstjeneste, ved naturalisation har erhvervet den af ham allerede tidligere ansøgte danske indfødsret og følgelig har mistet sin tyske statsborgerret.

Det danske udenrigsministerium gør krav på Bryhl som dansk statsborger i Danmark, søger iøvrigt at tillægge ham god tro i hans optræden overfor afdelingen og søger at få ham løsladt. Den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmarks domstol begrunder de tyske militærdomstoles fortsatte kompetence i forhold til Bryhl med § 18 i værnepligtsloven, hvorefter en værnepligtig kun da ophører at være værnepligtig som følge af erhvervelsen af fremmed statsborgerret, når de i nævnte bestemmelse anførte militære instanser udtrykkeligt erklærer sig indforstået hermed (jfr. anordning af 15. nov. 1937 R 18 135 —).

Jeg har til hensigt at løse de skildrede enkelttilfælde som led i en samlet ordning af spørgsmålet om værnepligtige tyske statsborgeres erhvervelse af dansk indfødsret, sålænge den nuværende krig varer. I den forbindelse vil jeg navnlig kunne gå ud fra følgende oplysninger, der fremgår af de naturalisationsfortegnelser, som det danske udenrigsministerium til stadighed sender.

Af de ved lov nr. 204 af 26.4.1940 i Danmark naturaliserede 250 rigstyskere hører 126 mænd til fødselsårgangene 1896—1920 (jfr. indberetninger af 9.1.1941 og af 20.1.1941 — R 3 Sta/41 —).

Af de ved lov nr. 256 af 13.6.1940 i Danmark naturaliserede 116 rigstyskere hører 62 til fødselsårgangene 1896—1920 (jfr. indberetning af 1.9.1941 — R 3 Sta/41 —).

Af de ved lov nr. 648 af 17.12.1940 i Danmark naturaliserede 93 rigstyskere hører 44 mænd til fødselsårgangene 1896—1920 (jfr. indberetninger af 10.3.1941 og 28.3.1941 — R 3 Sta/41 —).

Jeg har til hensigt under henvisning til disse iøjnefaldende naturalisationsforhold foreløbig at tilvejebringe en aftale med den danske regering, hvorefter den forpligter sig til, sålænge krigen varer, ved ansøgninger fra i Danmark bosatte tyske statsborgere i alderen 21—45 år om erhvervelse af dansk indfødsret altid at forespørge hos gesandtskabet, om der på grund af de pågældendes værnepligt findes betænkeligheder mod den danske naturalisation. Den danske regering bør i sådanne tilfælde, hvis der fra vor side udtales betænkeligheder, afslå naturalisationsansøgningen. På denne måde vil konfliktilfælde som sagen Bryhl blive undgået, og værnepligtige mænd vil stå til rådighed for den tyske værnemagt, som efter deres erhvervelse af dansk indfødsret ikke længere kan gøre krav på dem.

Samtidig ønsker jeg med den danske regering at søge opnået en aftale om, at værnepligtige mænd med tysk og dansk statsborgerret ikke indkaldes til dansk militærtjeneste, men skal stå til rådighed for den tyske værnemagt. I den forbindelse turde det dog

sandsynligvis ikke kunne undgås, at der i bestemte, af den danske regering ønskede undtagelsestilfælde gives den medhold med hensyn til udsættelse af indkaldelser. Sådanne undtagelser kan dog ikke gives i tilfælde, i hvilke den tyske statsborgerret blot står overfor en betinget meddelt dansk indfødsret som i det foran skildrede tilfælde Erik v. Bernstorff.

Jeg anmoder om instruks.

Renthe-Fink.

---

[1]) Med håndskrift er i marginen tilføjet: „og de er myndige, eller faderen er blevet naturaliseret sammen med dem, eller den tyske formynderret har givet sit samtykke."

697.

Skrivelse fra OKW ang. ordning af dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær.

23. oktober 1941.

VÆRNEMAGTENS OVERKOMMANDO
Amt Ausl/Abw

Nr. 10053/41 Abt.Ausl. VI e
F XVI, F 1 c 10

Berlin W 35, den 23.10.1941
Tirpitzufer 72—76

Vedrører: Dobbelt statsborgerret og værnepligtsforhold mellem Tyskland og Danmark.
Reference: Deres skrivelse R 29101 af 26.9.1941.

Til
Auswärtiges Amt
gennem VAA.

Værnemagtens overkommando giver sin tilslutning til forslagene fra det tyske gesandtskab København angående en samlet ordning af spørgsmålet om værnepligtige tyskeres erhvervelse af dansk indfødsret. Man anmoder om, at aftalens ordlyd efter de pågældende forhandlingers afslutning meddeles værnemagtens overkommando.

Chefen for værnemagtens overkommando
Efter bemyndigelse
Birkner.

698.

Skrivelse fra rigsindenrigsministeriet ang. ordning af dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær.

30. oktober 1941.

RIGSINDENRIGSMINISTEREN
I e 5534/41 — 5059 Danmark.

Berlin, den 30. oktober 1941.
NW 7, Unter den Linden 72

Ad R 29101 af 26. september 1941.

Vedrører: Dobbelt statsborgerret og værnepligtsforhold.

Til
Auswärtiges Amt.

Også jeg giver min tilslutning til forslagene i de sidste afsnit i indberetningen fra det tyske gesandtskab i København af 3. september 1941 — nr. 28/D Pol 3 Mil/41—, der fuldtud varetager de tyske forsvarsinteresser.

Imidlertid anmoder jeg om, at det i tilfælde af, at det fra nævnte gesandtskabs side måske påtænkes at tilvejebringe en *generel* aftale om undtagelsesvis udsættelse af tysk værnepligt for personer med dobbelt statsborgerret (sammenlign næstsidste afsnit i gesandtskabets indberetning), erindres, at jeg forinden får lejlighed til at udtale mig herom.

Jeg vil være taknemlig for til underretning at modtage afskrift af Deres instruks til gesandtskabet.

Til
værnemagtens overkommando.

Til behagelig underretning fremsender jeg afskrift, idet jeg henviser til den også til Dem rettede skrivelse fra Auswärtiges Amt af 26. september 1941 — R 29101 —.

Efter bemyndigelse

sign. **Hering.**

699.

Instruks fra Auswärtiges Amt ang. forhandlingerne med den danske regering om ordning af dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær.

15. november 1941.

R 34 242
R 35 142

Koncept (R.1.b.)
Gr.

den 15. november 1941

Instruks af 28.10.1941
— R 33 131 —

Vedrører: Dobbelt statsborgerret og værnepligtsforhold mellem Tyskland og Danmark.

Referent: v/ generalkonsul Lautz

Reference: Kopi af indgået R 34 242

Til
det tyske gesandtskab,
København.

Hoslagt oversendes til underretning gennemslag af en skrivelse fra rigsindenrigsministeren af 30. oktober d. å. med anmodning om i overensstemmelse med Deres forslag at rette henvendelse til den danske regering.

I henhold til rigsindenrigsministerens ønske anmodes De om, at der ikke tilvejebringes nogen *generel* aftale om i undtagelsestilfælde at bevilge personer med dobbelt statsborgerret udsættelse med den *tyske* værnepligt. Disse undtagelsestilfælde må behandles hver for sig. Wehrbezirkskommando Ausland har ved skrivelse af 10. november d. å. givet sin tilslutning til Deres forslag.

De anmodes om afskrift af den verbalnote, der rettes til den danske regering.

Efter bemyndigelse

sign. **Lautz.**

Før afgang:
Pol VI (Danmark)
til behagelig medpåtegning.

700.

Notits af dr. Albrecht og verbalnote fra den danske regering ang. dobbelt statsborgerret og værnepligt i den tyske hær.

14. januar 1942.

Den *danske* gesandt overrakte vedlagte verbalnote og anmodede om, at man, indtil spørgsmålet om tysk-danske dobbeltstatsborgeres militærtjeneste var klarlagt, foreløbig undlod yderligere indkaldelser til tjeneste i den tyske værnemagt af personer, der hører til denne gruppe personer.

Hermed til R IV med anmodning om videre foranstaltning.

Berlin, den 14. januar 1942.

Albrecht.

Påtegning:

Vedlagte verbalnote er også af gesandtskabet i København blevet forelagt her med indberetning af 5. jan. d. å. (journaliseret R 996[42]).

Bedes indført.

Hr. R. A. Heidler til behagelig underretning.

Genpart.

UDENRIGSMINISTERIET *P.J.I.A. 13. Dan. 21/3.*

Verbalnote

Til
det tyske gesandtskab,
København.

Det er kommet til den danske regerings kundskab, at der til efternævnte 5, i Danmark bosatte danske statsborgere, som efter tysk lovgivning tillige må anses for at være i besiddelse af tysk statsborgerret, er udgået indkaldelsesordre til tysk militærtjeneste, til hvilken de ikke har meldt sig frivilligt:

1. *Georg Karl Gustav Füchsel*, født den 13. august 1922 i Skærbæk sogn, boende i Skærbæk sogn, modtog gennem det tyske konsulat i Aabenraa en skrivelse fra Wehrbezirkskommando Ausland i Berlin, afd. L. II. c./Br. 2315/41 af 15. september 1941, hvori det meddeltes ham, at han i begyndelsen af november d. å. ville blive indkaldt til aktiv militærtjeneste.

2. *Walter Soele Grünbecken*, født den 21. juli 1922 i Aarhus, boende i Valby ved København, modtog gennem det tyske gesandtskab i København en indkaldelsesordre af 11. oktober 1941, D. Pol. 3. Mil/41 fra Wehrbezirkskommando Ausland i Berlin, afd. H.II.c.,

hvori det meddeltes ham, at han i henhold til værnepligtslovens § 7 ville blive indkaldt til telegraf-reserve-afdeling 20 i Hamburg-Horn, hvor han skulle give møde den 1. november 1941.

3. *Hans Goldby*, (tidligere Abramowitz) født den 25. marts 1921 i Haderslev, boende i Haderslev, modtog gennem det tyske konsulat i Aabenraa en indkaldelsesordre af 11. oktober d. å. fra Wehrbezirkskommando Ausland i Berlin, afd. H.II.c., hvori det meddeltes ham, at han i henhold til værnepligtslovens § 7 ville blive indkaldt til aktiv militærtjeneste ved infanteri-reserve-bataillon 6 i Lübeck, hvor han skulle give møde den 1. november d. å.

4. *Gerd Johannes Matthiesen*, født den 8. marts 1922 i Rise, Aabenraa amt, hvor han har sin faste bopæl, modtog med skrivelse af 18. oktober 1941 fra det tyske konsulat i Aabenraa ordre til den 1. november 1941 at møde ved infanteri-reserve-bataillon 46 i Neumünster.

5. *Gerhardt Einer Lischke*, født den 3. juli 1922 i København, boende i Valby ved København, modtog gennem det tyske gesandtskab i København ved skrivelse af 1. november 1941, D.Pol. 3.Mil/41, en indkaldelsesordre af 28. oktober 1941 fra Wehrbezirkskommando Ausland i Berlin, afd. H.II.c., hvori det meddeltes ham, at han i henhold til værnepligtslovens § 7 ville blive indkaldt til aktiv militærtjeneste ved artilleri-reserve-afdeling 42 i Osnabrück, hvor han skulle give møde den 5. november 1941.

Endvidere modtog

6. *Hans Piel Steenberg*, født den 28. februar 1920 i København, boende i København, gennem det tyske gesandtskab i København ved skrivelse af 20. november 1941, D.Pol. 3.Mil/41, en indkaldelsesordre af 13. november 1941 til rigsarbejdstjenesten, i henhold til hvilken han blev indkaldt til at give møde som arbejdstjenestepligtig den 2. december 1941 ved rigsarbejdstjenesten, garnison Heinrichswalde.

Disse personer er alle i besiddelse af dansk indfødsret i henhold til § 2 i lov nr. 123 af 18. april 1925, da de er født i Danmark og indtil deres fyldte 19. år til stadighed har haft bopæl i Danmark. De ville i henhold til samme lovbestemmelse kunne have forhindret erhvervelsen af dansk indfødsret ved i løbet af det år, der går umiddelbart forud for det fyldte 19. år, at afgive en erklæring i så henseende. Ingen af dem har imidlertid afgivet en sådan erklæring, og de er derfor fra og med deres 19. fødselsdag definitivt og fuldtud i besiddelse af dansk indfødsret.

Nævnte bestemmelse i den danske lov af 1925 er en gentagelse af en tilsvarende ældre lov. En bestemmelse af dette indhold har været gældende i Danmark siden 1776.

Efter de foreliggende oplysninger medfører erhvervelsen af dansk indfødsret i henhold til § 2 i den danske lov ikke ipso jure tab af tysk statsborgerret. De pågældende er herefter såvel tyske som danske statsborgere.

Ved den dansk-tyske noteudveksling af 28. oktober 1926 blev det under tilsikring af gensidighed aftalt, at de tyske statsborgere i Danmark, såfremt de ikke samtidig måtte være i besiddelse af fuldstændig dansk indfødsret, er fritaget for enhver militær tjenestepligt til lands, til søs og i luften, i hæren og flåden, og i et eventuelt militssystem af halv- eller ikke-officiel karakter. Disse gensidige fritagelser fra militærtjeneste skal gælde for freds- og krigstid.

I overensstemmelse hermed er de i Danmark bosatte tyske statsborgere, som samtidig er i besiddelse af dansk indfødsret, efter den bestående danske lovgivning *værnepligtige i Danmark*. Fra dansk side anerkendes det også, at de i Tyskland bosatte danske statsborgere, som tillige er i besiddelse af tysk statsborgerret, er værnepligtige i Tyskland. Da det vil være uforeneligt med overenskomsten, at den samme person skulle betragtes som værnepligtig i begge lande, findes der efter den danske regerings opfattelse kun den ene hensigtsmæssige og med overenskomsten forenelige løsning, at de personer, der er i besiddelse af såvel dansk som tysk statsborgerret, udelukkende anses for værnepligtige i det af de to lande, i hvilket de har deres faste bopæl. Hvad angår den obligatoriske rigsarbejdstjeneste, da må denne efter den kongelige regerings opfattelse i denne henseende ligestilles med militær værnepligt.

Den danske regering forventer, at den tyske regering vil kunne give sin tilslutning til de foran anførte synspunkter, og vil være taknemlig, hvis rigsregeringen vil drage omsorg for, at der ikke tilstilles de fornævnte 6 personer, som efter aftale mellem det kongelige udenrigsministerium og det tyske gesandtskab i København har opnået en foreløbig udsættelse med militærtjeneste, fornyet indkaldelse til tysk militærtjeneste eller til rigsarbejdstjeneste, og at der i fremtiden ikke længere udgår indkaldelser til tysk militærtjeneste eller rigsarbejdstjeneste til sådanne danske statsborgere, der har deres faste bopæl i Danmark, selvom de samtidig er i besiddelse af tysk statsborgerret.

København, den 31. december 1941.

DET TYSKE GESANDTSKAB *København, den 5. januar 1942.*

D Pol 3 Mil/42.

I henhold til instruks af 15.11.41 — R 35 142 —

Vedrører: Behandling af værnepligtige med dobbelt statsborgerret.

2 gennemslag

3 bilag.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Hoslagt fremsender jeg gennemslag af en verbalnote af 31.12.1941 fra det danske udenrigsministerium og af gesandtskabets svarnote af 3. januar d. å. vedrørende behandlingen af værnepligtige med dobbelt statsborgerret samt en oversættelse af bekendtgørelsen i den danske lovtidende af 4.11.1926 om den i de to verbalnoter nævnte tysk-danske noteudveksling af 28.10.1926.

Under de på denne måde indledede forhandlinger vil jeg overfor den danske regering også yderligere forebringe krav om, at der, sålænge krigen varer, ved ansøgninger fra i Danmark bosatte rigstyskere i alderen fra 21—45 år om erhvervelse af dansk indfødsret stadig rettes forespørgsel til gesandtskabet.

Renthe-Fink.

701.

Skrivelse fra gesandtskabet i København ang. værnepligt for personer med dobbelt statsborgerret.

14. januar 1942.

DET TYSKE GESANDTSKAB

København, den 14. januar 1942.

7/D Pol 3 Mil/42

I tilslutning til indberetningen af 5. d.m.— nr. D Pol 3 Mil/42 — R 996[42]

Vedrører: Naturalisation af værnepligtige i Danmark og behandling af værnepligtige med dobbelt statsborgerret.

2 gennemslag

1 bilag.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Den danske regering har på grund af de forhandlinger, der har været ført om statsborgerret og værnepligt i forholdet mellem Tyskland og Danmark, erklæret sig rede til principielt ikke at naturalisere mænd med tysk statsborgerret i alderen fra 18—45 år, sålænge den nuværende krig varer, og til, når den i undtagelsestilfælde måtte ønske at foretage naturalisationer, kun at foretage disse i forståelse med det tyske gesandtskab.

Derimod er den danske regering ikke parat til uden forbehold at give sin tilslutning til, at i Danmark bosatte tjeneste- og værnepligtige, der ved siden af tysk statsborgerret er i besiddelse af fuldtud gyldig dansk indfødsret, indkaldes til tysk militærtjeneste eller rigsarbejdstjeneste. Udenrigsministeriet gav under forhandlingerne ganske vist udtryk for, at det ikke vil rejse indsigelse mod sådanne indkaldelser, hvis de efterkommes frivilligt, men det udtalte også, at det i hvert tilfælde må tage afstand fra indkaldelse af personer med dobbelt statsborgerret i Danmark, som ikke frivilligt efterkom indkaldelsesordrerne. For at gendrive de fra dansk side til støtte herfor fremførte argumenter har jeg ladet den i afskrift vedlagte notits af 9. januar 1942 overrække i udenrigsministeriet.

Den i notitsen specielt nævnte værnepligtige Lischke, i hvem gesandtskabet på grund af hans families stilling i den tyske koloni i København var særlig interesseret, har i mellemtiden frivilligt givet møde i gesandtskabet og afhentet sine papirer til sin rejse for at tiltræde militærtjeneste i Tyskland. Iøvrigt bedømmer jeg spørgsmålet om indkaldelse af personer med dobbelt statsborgerret til tysk militær- eller arbejdstjeneste efter de stedfundne forhandlinger på følgende måde:

Som jeg allerede har gjort rede for i min indberetning af 3. september 1941 — 28/D Pol 3 Mil/41 — indtræder der i Danmark tilfælde af dobbelt statsborgerret ved, at udlændinge efter den danske indfødsretslov af 1925 automatisk erhverver dansk indfødsret med det fyldte 19. år, når de er født i Danmark og uden afbrydelse har haft deres bopæl her. Antallet af tyske statsborgere, som rammes af denne lovbestemmelse, vil altid være forholdsvis lille. Ofte gør de pågældende personer brug af en anden bestemmelse i loven, hvorefter de ved en efter det fyldte 18. og før det fyldte 19. år overfor de danske myndigheder afgiven erklæring kan undgå erhvervelse af dansk indfødsret og er på denne måde også efter det fyldte 19. år fremdeles udelukkende tyske statsborgere. Desuden vil dog også personer, som ved siden af den tyske har erhvervet den danske indfødsret, i enkelte tilfælde efterkomme de til dem rettede indkaldelsesordrer eller bestemme sig til frivilligt at efterkomme dem. For også i fremtiden såvidt muligt overhovedet at udelukke tilfælde, i hvilke en bestående dobbelt statsborgerret kunne gøres gældende overfor kravet om ind-

kaldelse til militær- eller arbejdstjeneste i Tyskland, forbeholder jeg mig at indberette om værne- eller arbejdstjenestepligtige, fra hvis side det kan befrygtes, at de under påberåbelse af den yderligere erhvervede danske indfødsret vil vægre sig ved at efterkomme deres tjenestepligt, hvorfor jeg henstiller, at de inden det fyldte 19. år indkaldes til Tyskland til rigsarbejdstjeneste eller til tysk militærtjeneste.

Under disse omstændigheder turde det være overflødigt i spørgsmålet om militær- eller arbejdstjenesteforholdet vedrørende personer med dobbelt statsborgerret påny at rette henvendelse til den danske regering for at opnå en yderligere indrømmelse. Jeg har derfor til hensigt at undergive de i den danske verbalnote af 31.12.41 (jfr. indberetning af 5.1.41 — D Pol 3 Mil/42) udover sagen Lischke anførte yderligere fem sager en fornyet prøvelse.

Renthe-Fink.

Afskrift.

DET TYSKE GESANDTSKAB
København

D Pol 3 Mil/42

Notits

Til
det kongelig danske udenrigsministerium,
København.

Under henvisning til det tyske gesandtskabs verbalnote af 3.d.m. — 3/D Pol 3 Mil/42 — vedrørende værnepligt for personer med tysk og dansk statsborgerret og til de samme dag i det kongelig danske udenrigsministerium stedfundne drøftelser om sagen samt navnlig med henblik på den fra det kongelig danske udenrigsministeriums side ønskede udsættelse af tysk militærtjeneste for den værnepligtige Gerhard Einar Lischke bemærkes følgende:

1.) Det anerkendes fra tysk og dansk side, at den værnepligtige Lischke fra fødslen har været i besiddelse af tysk statsborgerret, og at han ved siden heraf, men først efter krigens udbrud og efter at være sessionsbehandlet til tysk militærtjeneste har erhvervet dansk indfødsret. Under krigen fritages principielt ingen tysk statsborger for værnepligt, selvom han skifter eller opgiver den tyske statsborgerret.

2.) Indkaldelsen til militærtjeneste af personer med tysk og dansk statsborgerret er ikke traktatmæssigt ordnet mellem Tyskland og Danmark. (Jfr. verbalnote af 3.1.1942 — 3/D Pol 3 Mil/42. —).

3.) Efter almindelige retsgrundsætninger har enhver stat ret til at kræve militærtjeneste af sine statsborgere, selvom de samtidig yderligere måtte være i besiddelse af anden statsborgerret. Når der af praktiske grunde findes en international praksis, hvorefter personer med dobbelt statsborgerret fortrinsvis står til rådighed for bopælsstatens militærtjeneste, kan der heraf ikke udledes en ret for den værnepligtige til at nægte militærtjeneste i ikke-bopælsstaten eller en forpligtelse for bopælsstaten til at beskytte den værnepligtige mod militærtjenesten i den anden stat. Disse staters regeringer kan tværtimod uden krænkelse af nogen retsgrundsætning til enhver tid frit enes om, hvorledes de indbyrdes vil ordne deres gensidige krav om aftjening af værnepligten, forsåvidt angår personer med dobbelt statsborgerret.

4.) At bopælsstaten undlader at rejse indsigelse imod, at en værnepligtig indkaldes af ikke-bopælsstaten, kan derfor ikke betragtes som en udlevering, om hvilken domstolene må træffe afgørelse. Domstolene træffer afgørelser om udleveringer i teknisk forstand, d.v.s. om udleveringer på grund af straffelovgivningen med henblik på undersøgelse imod eller domfældelse af en efter straffelovgivningen forfulgt person i udlandet.

5.) Om et brud på gensidighedsprincippet kan der i tilfælde af, at den værnepligtige Lischke indkaldes til militærtjeneste i Tyskland, ikke være tale, alene af den grund, at den tyske lovgivning overhovedet ikke kender til automatisk erhvervelse af tysk statsborgerret, hvorfor tilfælde, i hvilke danske statsborgere i Tyskland ved siden af deres danske indfødsret automatisk erhverver tysk statsborgerret, slet ikke kan forekomme.

6.) Som det er det kongelig danske udenrigsministerium bekendt, foreligger der netop i den værnepligtige Lischkes tilfælde en velbegrundet tysk interesse i at kræve indkaldelse til tysk militærtjeneste. På grund af denne interesse og den kendsgerning, at Lischke er i besiddelse af tysk statsborgerret og efter erhvervelsen af dansk indfødsret, der først skete, efter at værnepligten var indtrådt, er forblevet i besiddelse af tysk statsborgerret, kan der ikke gives afkald på hans indkaldelse til tysk militærtjeneste.

København, den 9. januar 1942.

702.

Skrivelse fra Wehrbezirkskommando Ausland ang. værnepligt for tyske statsborgere og personer med dobbelt statsborgerret.

10. februar 1942.

WEHRBEZIRKSKOMMANDO AUSLAND
I BERLIN

Berlin W 35, den 10. februar 1942
Bissingzeile 9

J. 12 i 10.30 56 Gr.B/afd.R
Br. B. nr. /42

Vedrører: Indkaldelse til militærtjeneste af tyske statsborgere og af personer med dobbelt statsborgerret i Danmark.
Reference: Auswärtiges Amts skrivelse nr. R 1986 a af 25.1.1942 til værnemagtens overkommando, rigsindenrigsministeren og Wehrbezirkskommando Ausland.

På grundlag af de af værnemagtens overkommando fastsatte almindelige retningslinier giver man sin tilslutning til det hidtidige resultat af noteudvekslingen og forhandlingerne mellem det tyske gesandtskab i København og den danske regering og de slutninger, som Auswärtiges Amt drager heraf.

For at fjerne hyppigt opståede uklarheder ved behandlingen af udlandstyske værnepligtige i Danmark har kommandoen den ære i det følgende at give en redegørelse for de nu gældende principper:

1.) *Tyske statsborgere med ophold i Danmark* er ligesom alle andre rigstyskere fuldtud tjenstpligtige.

a) Er opholdet taget *for bestandig eller for længere tid end 1 år*, er de undergivet kontrol ved Wehrbezirkskommando Ausland og indkaldes, forsåvidt de hører til fødselsårgangene 1910—1924, til given tid herfra til aktiv militærtjeneste. (§ 3, nr. 4, i forordningen af 17.4.1937, rigslovtidende I s. 517).

b) Er opholdet kun *forbigående eller kortere end 1 år*, er de undergivet de gældende indenrigsbestemmelser og kontroleres og indkaldes til militærtjeneste af de i riget kompetente værnepligtsmyndigheder efter de for riget gældende bestemmelser (§ 3, nr. 3, i ovennævnte forordning).

c) Den af værnemagtens overkommando fastsatte særordning for værnepligtskontrollen vedrørende udlandstyskere i besatte områder (AHM af 31.12.1941 nr. 1256) gælder ikke for Danmark, da Danmark i denne henseende ikke vil være at betragte som besat område.

2.) *Dobbeltstatsborgere med tysk og dansk statsborgerret* er principielt ubegrænset tjenstpligtige (jfr. hærens tjenestereglement 81/15 s. 49 afsnit D nr. 1). Skulle af bestemte grunde en indkaldelse til tysk militærtjeneste vise sig umulig, vil gesandtskabet i København i rette tid tilsende Wehrbezirkskommando Ausland forslag desangående.

3.) *Erhvervelse af dansk indfødsret ved naturalisation* er principielt ikke længere mulig for personer med tysk statsborgerret i den værnepligtige alder mellem 18 og 45 år. I undtagelsestilfælde vil den danske regering forinden indhente godkendelse fra gesandtskabet i København, som på sin side sætter sig i forbindelse med de kompetente myndigheder.

4.) *Værnepligtige tyske statsborgere, for hvis vedkommende forudsætningerne for erhvervelse af dansk indfødsret ved det fyldte 19. år i henhold til § 2 i den danske indfødsretslov foreligger*, og for hvis vedkommende det må antages, at de overfor indkaldelse til den tyske værnemagt vil gøre gældende, at de har erhvervet dansk indfødsret, anmeldes af det tyske gesandtskab i rette tid før det fyldte 19. år til Wehrbezirkskommando Ausland, for at de kan blive indkaldt.

5.) *Tidligere østrigske statsborgere, der før Østrigs indlemmelse i riget er indtrådt i den danske hær uden at erhverve dansk indfødsret*, er ikke rigstyskere. De har i henhold til artikel 10, afsnit 1, punkt 2, i den tidligere østrigske statsborgerretslov mistet den østrigske statsborgerret ved at indtræde i den danske hær og kunne således ikke mere erhverve tysk statsborgerret ved indlemmelsen. Forsåvidt må man tiltræde det af professor i stats- og folkeret ved Københavns universitet, dr. Ross afgivne responsum (jfr. indberetning fra gesandtskabet i København nr. 2/D Pol 3 Mil/42 af 14.1.1942), da en eventuel i modsat retning gående tidligere forvaltningspraksis hos de tidligere østrigske myndigheder — selvom denne, hvad endnu ikke er bevist, måtte have været generel — ikke kan anerkendes som selvstændig retskilde overfor lovens ordlyd, der detailleret og klart afgrænset anfører fortabelsesgrundene.

Efter bemyndigelse

M. Koning.

703.

Indberetning fra gesandt Barandon ang. den danske regerings stilling til værnepligt for personer med dobbelt statsborgerret.

12. februar 1942.

DET TYSKE GESANDTSKAB

København, den 12. februar 1942

49/D Pol 3 Mil/42

I tilslutning til indberetning af 14.1.d.å.
— 7/D Pol 3 Mil/42 —

Vedrører: Behandling af værnepligtige med dobbelt statsborgerret.

2 gennemslag
1 bilag.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Det danske udenrigsministerium er med den i afskrift vedlagte verbalnote af 24. januar d. å. vendt tilbage til spørgsmålet om værnepligten for personer med dobbelt statsborgerret. De deri anførte argumenter er ikke overbevisende, fordi den nævnte Haagerprotokol af 1930 ikke er blevet ratificeret, og fordi den tysk-danske overenskomst af 28.10.1926 ikke behandler spørgsmålet om værnepligtsforholdet for personer med dobbelt statsborgerret. (Jfr. indberetning af 5.1.1942 — D Pol 3 Mil/42). I denne overenskomst er der heller ikke fra tysk side indeholdt noget tilsagn om at anerkende sådanne personers danske værnepligt, således at spørgsmålet om deres værnepligtsforhold overhovedet ikke er ordnet mellem Tyskland og Danmark. Fra gesandtskabets side er det ikke blevet hævdet, at Danmark skulle være forpligtet til at udlevere i Danmark bosatte personer, for at de kan aftjene værnepligten i Tyskland; det er tværtimod tilstrækkeligt, at der fra den danske regerings side ikke rejses indsigelse imod, at værnepligtige personer med tysk statsborgerret indkaldes, selvom de desuden er i besiddelse af dansk indfødsret.

Det af den danske regering ønskede tilsagn om, at man fra tysk side skulle give afkald på at indkalde personer med dobbelt statsborgerret, hvis disse ikke frivilligt efterkommer indkaldelsen til tysk militærtjeneste, vil betyde en ubehagelig forpligtelse i tilfælde, hvor man fra tysk side af militære eller disciplinære grunde må holde fast ved indkaldelsen. Desuden vil jeg af politiske grunde ikke kunne gå ind for en sådan overenskomst i betragtning af Danmarks stilling overfor Tyskland og i betragtning af den omstændighed, at der her skal søges opnået forståelse for, at Tyskland fører en krig for hele Europa. Jeg har derfor til hensigt at fastholde det i gesandtskabets verbalnote af 3.1.1942 fremsatte forslag om at søge en praktisk ordning, hvorved hvert enkelt tilfælde i fællesskab undersøges med henblik på, om der efter tilfældets særlige omstændigheder kan opnås enighed om dets behandling.

Jeg anmoder om godkendelse.

Barandon.

RIGSINDENRIGSMINISTEREN

Berlin, den 22. februar 1942
NW 7, Unter den Linden 72

I e 5534 V/41
5059 Danmark.

Vedrører: Naturalisation af tyske værnepligtige i Danmark og behandling af værnepligtige med dobbelt statsborgerret.

I besvarelse af skrivelse af 25.1.1942 — R 1986. —

Til
Auswärtiges Amt.[1])

Jeg er indforstået med forslagene fra det tyske gesandtskab i København.
Værnemagtens overkommando og Wehrbezirkskommando Ausland har modtaget afskrift af denne skrivelse.

Efter bemyndigelse

sign. **Dr. Globke.**

---

[1]) Med håndskrift er påført: „Stedfortrædende referent generalkonsul Lautz.

Påtegning:
Foreløbig forældet på grund af den sidste skrivelse til rigsindenrigsministeren af 14. maj d. å. — R 5061[24] —.
Resolution.
Henlægges.
Berlin, 26. maj 1942.
(Ulæselig underskrift)."

704.

Indberetning fra dr. Best ang. retsbeskyttelse for værnemagten i Danmark og Frankrig.

Juni 1943.

RIGETS BEFULDMÆGTIGEDE
I DANMARK

København, i juni 1943.

Beskyttelse af besættelsesmagten i Danmark ved retsforskrifter og straffebestemmelser sammenlignet med retstilstanden i det besatte Frankrig

I. *Frankrig.*

I det i henhold til våbenstilstandstraktaten af 22.6.1940 besatte Frankrig har den militære øverstkommanderende i Frankrig den „udøvende magt", som omfatter lovgivende og dømmende myndighed.

Den militære øverstkommanderende har siden besættelsens begyndelse udstedt et større antal forordninger, ved hvilke der under trusel om straf mod det besatte områdes befolkning blev rettet retsforskrifter — påbud og forbud —, der skulle tjene til beskyttelse

af besættelsesmagten. Foruden disse forordninger fra den militære øverstkommanderende fandt og finder hele den tyske strafferet anvendelse, forsåvidt tyske domstole træder i funktion i det besatte område.

Da lovgivningen hørte til mit arbejdsområde, da jeg var krigsforvaltningschef hos den militære øverstkommanderende i Frankrig, bestræbte jeg mig altid for at have en overskuelig og hensigtsmæssig sammenfatning af de tyske retsforskrifter for det besatte franske område. Disse bestræbelser førte på området: besættelsesmagtens beskyttelse til, at alle gennem 2½ år udstedte forskrifter blev sammenfattet i en samlet „Forordning angående beskyttelse af besættelsesmagten", som den militære øverstkommanderende i Frankrig udstedte den 18.12.1942 og kundgjorde i nr. 82 af „Forordningsblad fra den militære øverstkommanderende i Frankrig" af 2.1.1943. Forordningens ordlyd vedlægges.

Fra tilfælde til tilfælde udstedte den franske regering på den militære øverstkommanderendes forlangende franske retsforskrifter til beskyttelse af besættelsesmagten, som dog hverken med hensyn til de behandlede emner eller med hensyn til indholdet falder sammen med den øverstkommanderendes forordninger.

II. *Danmark.*

I det i henhold til overenskomsten af 9.4.1940 besatte Danmark finder der ingen udøvelse af tysk udøvende magt og ingen tysk lovgivning sted. Forsåvidt der ved besættelsestroppernes krigsretter udøves tysk domsmagt, anvendes ifølge krigsprocesordningen tysk ret. Den tyske domsmyndighed mod landets indbyggere indskrænker sig imidlertid til alvorlige tilfælde af direkte angreb på besættelsesmagten samt til alvorlige tilfælde af strafbare handlinger begået af værnemagtens følge. Iøvrigt overlades pådømmelsen af strafbare handlinger begået af landets indbyggere også i tilfælde, hvor de retter sig mod besættelsesmagten, til de danske domstole, der dømmer efter dansk ret.

Den danske regering og den danske rigsdag har — for størstepartens vedkommende på den rigsbefuldmægtigedes foranledning — siden Danmarks besættelse udstedt en række retsforskrifter, der tjener til beskyttelse af den tyske besættelsesmagt og af rigets interesser. Ved disse retsforskrifter tilgodeses i en form, der svarer til de danske forhold, de samme formål som ved de tyske retsforskrifter i det besatte franske område, der er sammenfattet i „Forordning angående beskyttelse af besættelsesmagten" af 18.12.1942. Dette fremgår af følgende sammenlignende oversigt, hvortil er føjet alle vedkommende danske lovtekster o. s. v.

Retstilstand i Danmark

(§ 1 i forordningen af 18.12.1942[1])).

Tysk ret anvendes i henhold til krigsprocesordningen, såfremt tyske krigsretter dømmer.

(§ 2 i forordningen af 18.12.1942).

Konfiskation af ejendom.

Formue tilhørende personer, mod hvem en undersøgelse for overtrædelse af §§ 1—3 i loven af 18.1.1941 er rettet, kan beslaglægges, hvis de opholder sig udenfor de danske statsgrænser eller ikke kan findes. Ligeså tages formue, der har tilhørt de kommunistiske foreninger og sammenslutninger, i forvaring af statens myndigheder (§ 3 i loven af 22.8.1941).

(§ 3 i forordningen af 18.12.1942).

En pligt for de danske strafforfølgningsmyndigheder til at forelægge anmeldelser og akter er ikke fastsat i loven; på grundlag af trufne aftaler underrettes dog de tyske myndigheder i alle tilfælde, der er af interesse.

[1]) Her og i det følgende menes den franske forordning af $^{16}/_{12}$ 1942, jvfr. ovenfor.

En forhøjelse af minimums- og maksimumsstraffene for handlinger, der er blevet begået under *mørklægning* og under og efter et *luftangreb*, er hjemlet ved den midlertidige lov om skærpede straffe for visse overtrædelser af borgerlig straffelov og om ændring i politivedtægten af 1.5.1940 og ved lov nr. 206/42 af 9.5.1942.

(§ 4, § 8 i forordningen af 18.12.1942).

Voldshandlinger og *fornærmelse* mod medlemmer af den tyske værnemagt straffes efter bekendtgørelsen om forbud mod visse demonstrationer af 9.6.1941, i alvorlige tilfælde efter lov nr. 14/41 af 18.1.1941, som hjemler straf for bistand til fjenden, enhver ham ydet støtte, ødelæggelse og beskadigelse af krigsmateriel og anlæg samt handlinger, der er egnede til at skade Danmarks interesser i forhold til udlandet.

(§§ 5—7 i forordningen af 18.12.1942).

Vedrørende erhvervelse, besiddelse og opbevaring af skydevåben er udstedt:

Lov om handel med og besiddelse af våben af 10.5.1940 og bekendtgørelse angående udstilling og opbevaring af skydevåben af 11.5.1940,

bekendtgørelse om indførsel, salg og erhvervelse af våben, ammunition, sprængstoffer o. s. v. af 23.5.1940,

bekendtgørelse om anmeldelse af våben og ammunition af 23.5.1940,

bekendtgørelse om aflevering af skydevåben og ammunition af 10.6.1940.

I denne forbindelse må også nævnes bekendtgørelse om brug af våben og udøvelse af jagt af 11.5.1940; dette emne er blevet ordnet meget grundigt og fuldstændigt.

(§§ 9—10 i forordningen af 18.12.1942).

Hjælp til krigsfanger og forbindelse med krigsfanger kommer ikke på tale i Danmark, hvor der ikke findes krigsfanger.

Hjælp til de fjendtlige staters statsborgere er forbudt ved lov nr. 14/41 af 18.1.1941.

(§ 11 i forordningen af 18.12.1942).

Ikke-opfyldelse af bevogtningsopgaver har hidtil ikke i Danmark nødvendiggjort nogen straffehjemmel, da det ikke var nødvendigt at pålægge befolkningen bevogtningsopgaver, idet alle ikke-militære bevogtninger tværtimod udføres af den danske stats organer.

(§ 12 i forordningen af 18.12.1942).

Offentlig aflytning af fjendtlige radiosendere er blevet forbudt ved en forordning fra justitsministeriet af 23.12.1942.

(§§ 13—16 i forordningen af 18.12.1942).

Udbredelse af tyskfjendtlige meddelelser, fremstilling, udbredelse og undladelse af aflevering af flyveblade og *tyskfjendtlige demonstrationer* kan straffes efter lov nr. 388 af 22.7.1940 og efter lov nr. 14/41 af 18.1.1941.

(§§ 17—18 i forordningen af 18.12.1942).

Besiddelse af radiosendermateriel er ligesom fremstilling, afsætning, erhvervelse og benyttelse af sådant forbudt ved bekendtgørelsen af 15.8.1942. Under hensyn til de små

og overskuelige forhold i Danmark var der ikke behov for et særligt forbud mod *uddannelse af radiotelegrafister* og radioteknikere.

Alle kommunistiske foreninger og sammenslutninger samt enhver *kommunistisk virksomhed* og agitation er forbudt ved lov nr. 349/41 af 22.8.1941.

Offentlige møder og optog blev umiddelbart efter besættelsen forbudt ved en bekendtgørelse af 13.4.1940. Efter tysk krav, som blev fremsat i det danske nationalsocialistiske partis interesse, blev mødeforbudet ophævet 12.10.1940; forbudet mod at afholde møder under åben himmel og forbudet mod offentlige optog forblev i kraft.

(§ 19 i forordningen af 18.12.1942).

Der er ikke hjemlet særlig straf for plyndring. Den ville, hvis den forekom, blive straffet efter de almindelige, for de særlige forhold væsentligt skærpede straffebestemmelser.

(§§ 20—22 i forordningen af 18.12.1942).

Forstyrrelse af arbejdsfreden og af arbejdsindsatsen og *nægtelse af tjeneste- og realydelser* kan straffes efter § 3, nr. 2 og 3, i lov nr. 14/41 af 18.1.1941.

(§ 23 i forordningen af 18.12.1942).

Overtrædelser af bestemmelser om meldepligt og opholdsbegrænsninger (der i Danmark kun foreskrives af danske, ikke af tyske myndigheder) straffes efter de almindelige danske love.

(§ 24 i forordningen af 18.12.1942).

Mørklægning er almindelig foreskrevet (bekendtgørelse af 9.4.1940). Der er hjemlet straf for overtrædelser.

(§§ 25—26 i forordningen af 18.12.1942).

At fotografere samt at male og tegne udenfor lukkede rum er ved bekendtgørelse af 27.11.1940 forbudt for de af besættelsesmagten fastsatte spærreområder.

(§ 27 i forordningen af 18.12.1942).

Udbredelse af kønssygdomme straffes ikke i Danmark. Der er kun behandlingstvang for personer med kønssygdomme. Efter de hidtidige erfaringer er videregående bestemmelser ikke nødvendige.

Ovenstående oversigt og de vedføjede lovtekster o. s. v. viser, at i Danmark er beskyttelsen af den tyske besættelsesmagt ved danske retsforskrifter og straffebestemmelser blevet sikret sagligt i samme omfang, som det i det besatte Frankrig er sket ved de forordninger fra den militære øverstkommanderende, der blev sammenfattet i „Forordning angående beskyttelse af besættelsesmagten" af 18.12.1942. Den danske lovgivning og dens anvendelse ved de danske domstole, hvis retspraksis overvåges af den rigsbefuldmægtigedes kontor og i givet fald korrigeres over den danske regering, har — foruden den foran (under II, 3. sætning) nævnte, til alvorlige tilfælde begrænsede og forholdsvis sjældent anvendte tyske krigsretsjurisdiktion — i de efter Danmarks besættelse forløbne 3 år vist sig at være tilstrækkelig til at beskytte den tyske besættelsesmagt imod uønskede handlinger begået af landets indbyggere.

sign. **Dr. Best.**

3.

Forhandlinger vedr. en dansk-tysk overenskomst om værnemagtsskader

---

(Oversættelser)

705.

Indberetning fra den kommitterede for den indre forvaltning, Kanstein, ang. danske erstatningskrav på værnemagten.

10. marts 1942.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 10. marts 1942.
Dagmarhus

Den kommitterede for spørgsmål angående den indre forvaltning.

Inn/V. 4.

Vedrører: Afgørelse om danske statsborgeres erstatningskrav mod den tyske værnemagt.

Reference: Instruks R 76 964/40 af 21.12.1940.

Bilag: 2 gennemslag.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

I min ovennævnte indberetning anførte jeg de i den daværende indberetningsperiode opståede vanskeligheder, som var fremkommet på grund af de afgørelser og ordninger, der var truffet ved trafikuheld, og andre regreskrav. Idet jeg anførte de forskellige forordninger i hærens forordningsblad, som kom på tale, skildrede jeg navnlig de urimelige følger såvel på tysk som på dansk side af, at fem myndigheder var kompetente til at træffe afgørelse, heraf alene tre med sæde i riget. Denne fremgangsmåde var forbundet med urimelige ulemper for de danske statsborgere og var heller ikke i harmoni med den retlige og politiske situation i Danmark. Også den kendsgerning, at instanserne i riget ikke kunne have det fornødne lokal-, sags- og retskendskab, blev fremhævet. Efter henstilling fra Auswärtiges Amt udstedte værnemagtens overkommando en forordning angående skadeserstatningskrav i Danmark — OKW j. nr. 60 hemmelig nr. 5549/41 WV (XIII) af 22.2.1941 og 3f 31 nr. 7515/41 WV (XIII) af 12.8.1941 —, hvorefter der skal foregå en ensartet opgørelse af skader gennem et kontor hos den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark. Denne forordning har i praksis aldrig fået fuld virkekraft, da de andre værnemagtsgrene, marine og luftvåben, ved skadesopgørelser ikke rettede sig efter den. Ved en ny forordning fra værnemagtens overkommando af 24.1.1942 — $\frac{3 \text{ f } 31 \text{ WV (XIV)}}{10193/42}$ — skulle tvivl med hensyn til behandlingen af skadestilfælde fjernes. Denne forordning er imidlertid ikke tilstrækkelig klar til at imødekomme det allerede fremhævede krav om en ensartet og sammenfattende ordning. Således har praksis i de seneste måneder vist, at værnemagten (hæren) yder skadeserstatning, når et medlem af hæren begår en forbudt handling. Derimod står marinen på det standpunkt, at dens medlemmer ved tilføjelse af skader (legemsbeskadigelse, tingsbeskadigelse o. lign.) mod danske statsborgere, f. eks. ved landgang, ikke handler i tjenestens medfør, og tilkender ingen skadeserstatning. Luftvåbnet derimod ei mange gange for rundhåndet i sin fremgangsmåde vedrørende skadesopgørelser. Heller ikke ved afgørelsen af bagatelsager er fremgangsmåden i de enkelte værnemagtsgrene ensartet. Medens værnemagten (hæren) ved ringe beløb i mark ikke indleder yderligere bevisforhandlinger, hvis synsforretning og andre omstændigheder med det samme gør kravet begrundet, indleder de andre militære tjenestesteder langvarige sager angående skadesopgørelser til beløb på 6.— RM.

De danske myndigheder, både udenrigsministeriet og statsadvokaten i København, har gentagne gange givet udtryk for, at denne uensartede og fra et retligt synspunkt usikre tilstand er uheldig. Gensidighed ved behandlingen, forsåvidt det drejer sig om ordning af bagatelskader, er blevet tilsikret fra dansk side og er også blevet gennemført i nogen tid.

Jeg anmoder derfor under henvisning til min i indledningen nævnte indberetning pány om, at der sker en henvendelse til værnemagtens overkommando, således at denne tilstand, der ikke blot er uhensigtsmæssig, men også skader rigets anseelse og bereder de danske statsborgere unødige vanskeligheder, snarest ændres.

Kanstein.

Set!
København, den 10. marts 1942.
Renthe-Fink.

706.

Skrivelse fra Auswärtiges Amt ang. danske erstatningskrav på værnemagten.

10. april 1942.

Berlin, den 10. april 1942. *ad R 53.986/42*

Referent: R 10 gesandt dr. Kraske

Vedrører: Danske statsborgeres skadeserstatningskrav.

1 bilag.

Til værnemagtens overkommando
Berlin (WV)

Under henvisning til Deres skrivelse af 12. august 1941 3 f 31/7515 AWA/WV (XIII) oversendes hoslagt gennemslag af en indberetning fra den rigsbefuldmægtigede i Danmark af 10. marts 1942 Inn/V 4.

På grund af Deres forordninger af 22. februar og 12. august 1941 havde man her antaget, at trafikuheld og regreskrav nu kunne ordnes uden vanskeligheder.

Da der alligevel til trods for Deres sidste forordning af 24. januar 1942 s f 31/10193/42 WV (XIV), som ikke var os bekendt, vedblivende synes at være gnidninger og uoverensstemmelser, tør man pány henlede Deres opmærksomhed på sagen.

Auswärtiges Amt vil være taknemlig, hvis der snarest bliver taget stilling eller givet meddelelse om, hvad der muligvis måtte være foranlediget.

Efter bemyndigelse

sign. referenten.

Vedlægges:

1 genpart af det indgåede.

707.

Skrivelse fra OKW ang. danske erstatningskrav på værnemagten.

18. oktober 1942.

VÆRNEMAGTENS OVERKOMMANDO

Berlin W 35, den 18. oktober 1942.
Tirpitzufer 72—76

60 hemmelig bilag 4 / *4396/43* *WV (XIV)*

Vedrører: Afvikling af de af den tyske værnemagt i Danmark forvoldte skader.

Reference: Samtale gesandt dr. Kraske/ministerialråd dr. Schreiber.

Til

Auswärtiges Amt
Berlin W 8.
Wilhelmstrasse 74—76

Afviklingen af de af den tyske værnemagt i Danmark forvoldte skader er hidtil sket, uden at de danske myndigheder officielt har medvirket. Det synes imidlertid såvel af saglige som af politiske grunde ønskeligt, at danske myndigheder medvirker ved denne afvikling. Samtidig skal opnås, at tyske krav overfor danskerne lettere kan gennemføres end hidtil.

I det følgende meddeles udkast til en overenskomst med anmodning om at afslutte denne overenskomst med kongeriget Danmark. Man anmoder om at deltage i eventuelle regeringsforhandlinger.

Overenskomsten skal ordne såvel de skader, som den tyske værnemagt tilføjer danskerne, som de krav udenfor kontraktforhold, som for den tyske værnemagt opstår overfor danskere i anledning af opholdet i Danmark.

Udkastet er allerede i grundtræk blevet drøftet med rigsjustitsministeren (ministerialdirigent Kriege).

Udkastet har følgende ordlyd:

„I. 1.) For skader af enhver art udenfor kontraktforhold, undtagen krigsskader, som af den tyske værnemagt, dens medlemmer eller medlemmer af værnemagtsfølget påføres danske statsborgere på dansk statsområde, hæfter i stedet for det tyske rige den danske stat efter dansk ret. For disse skader vil det tyske rige yde den danske stat erstatning efter dansk ret.

2.) Det tyske rige samt enkelte medlemmer af den tyske værnemagt eller af det tyske værnemagtsfølge kan i anledning af de under nr. 1 omhandlede krav hverken af den skadelidte eller af den danske stat sagsøges ved de ordinære domstole.

3.) Ovennævnte bestemmelser skal ikke være til hinder for, at der afsluttes direkte forlig mellem skadevolder og skadelidte.

4.) Forsåvidt der ikke foreligger et forlig i henhold til nr. 3, kan den danske stat kun afslutte forlig med den skadelidte, forsåvidt den af OKW bestemte instans giver sit samtykke hertil. Forsåvidt der ikke foreligger et forlig, træffes afgørelsen af en tysk-dansk blandet kommission med sæde i København, således at sagen ikke kan indbringes for domstolene.

Kommissionen består af 2 medlemmer; når et af medlemmerne ønsker det, kan der tilkaldes yderligere 2 medlemmer og en opmand. Om i det enkelte tilfælde en tysk eller en dansk opmand tiltræder, afgøres ved lodtrækning. Den således sammensatte kommission træffer derefter endelig afgørelse.

Kommissionen kan gennemføre undersøgelser, der synes påkrævede, og i givet fald anmode lokale myndigheder om retshjælp.

5.) Behandlingen for kommissionen er afgiftsfri, det kan efter et rimeligt skøn pålægges den tabende part at afholde udgifter, forsåvidt de er hensigtsmæssige.

II. Ved skader af enhver art udenfor kontraktforhold, undtagen krigsskader, som tilføjes den tyske værnemagt, dens medlemmer eller medlemmer af det tyske værnemagtsfølge i anledning af opholdet på dansk statsområde, kan de krav, som efter dansk ret består overfor skadevolderen, overføres til den danske stat for at blive gjort gældende på vedkommendes vegne, forsåvidt sagen ikke er afgjort ved forlig.

Såfremt den danske stat selv må anses for skadevolder, træffes endelig afgørelse af den tysk-danske blandede kommission i København efter dansk ret.

Til afslutning af forlig udenfor kommissionen kræves samtykke fra det tyske kommissionsmedlem.

III. Nærværende overenskomst gælder også for de tilfælde, som endnu ikke er blevet afgjort ved forlig eller på anden måde.

IV. Overenskomsten træder i kraft ved ratifikationsdokumenternes udveksling.

Som forklaring skal henvises til følgende:

ad I. Overenskomsten skal omfatte de skader, som forårsages af den tyske værnemagt såvel i som udenfor tjenesten; kun danske statsborgere skal behandles således; til de andre skadelidte neutrale o. s. v. skal der ydes erstatning på den hidtil fulgte måde.

Kommissionens medlemmer skal på tysk side udnævnes af OKW.

ad II. Den tyske værnemagts krav overfor danskere skal efter omstændighederne af Danmark gøres gældende ad rettens vej for danske domstole.

Der må dog altid i det enkelte tilfælde gives samtykke til søgsmål.

Selvfølgelig kan skadevolderne i sådanne tilfælde ikke komme med et krav overfor den danske stat.

Chefen for værnemagtens overkommando

Efter bemyndigelse

v. Richter.

Referent: VLR dr. C. Roediger.

Jeg har meddelt ministerialråd Schreiber, at jeg i begyndelsen af november d.å. drøftede OKWs ovenstående skrivelse af 18.10 med gesandt Barandon i København. Denne var dengang af den opfattelse, at forhandlinger med den danske regering om afslutning af en overenskomst foreløbig ikke var hensigtsmæssige, men at man snarere efter omstændighederne måtte overveje at udstede tilsvarende forordninger i Tyskland og i Danmark. Hr. Schreiber udtalte på spørgsmålet, om det ikke var anbefalelsesværdigt at omarbejde foranstående udkast i overensstemmelse med de nyere udkast angående ordningen af værnemagtsskader, at han endnu en gang ville undersøge dette spørgsmål samt spørgsmålet om sagens viderebehandling overfor Danmark og til given tid igen henvende sig til Auswärtiges Amt.

Foreløbig skal der derfor ikke foranlediges noget i sagen.

Hermed

1. forelægges dr. Stahlberg
til behagelig underretning
2. henlægges.

Berlin, den 8. december 1942.

Roediger.

708.

Skrivelse fra OKW med udkast til overenskomst om værnemagtsskader.

17. april 1943.

VÆRNEMAGTENS OVERKOMMANDO

Berlin W 35, den 17. april 1943.
Tirpitzufer 72—76

60 hemmelig bil. 6
9183/43 *WV (XIV)*

Vedrører: Overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om erstatning for værnemagtsskader.

Reference: Samtale med gehejmeråd dr. Conrad Roediger den 16.4.43.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin W 8.

Under henvisning til ovennævnte samtale af gårs dato oversendes hoslagt udkast til en traktat mellem det tyske rige og kongeriget Danmark angående erstatning for værnemagtsskader med anmodning om videre foranstaltning.

Med hensyn til sammensætningen af den påtænkte blandede kommission er der foreslået to forskellige affattelser. Det henstilles såvidt muligt at forsøge på at lægge den for det tyske rige gunstigere første alternative affattelse til grund for forhandlingerne.

Chefen for værnemagtens overkommando

Efter bemyndigelse

sign. **Dr. Schreiber.**

Udkast
til
overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om erstatning for værnemagtsskader

Artikel 1

Efter denne overenskomsts bestemmelser vil være at behandle:

(1) Alle skader udenfor kontraktforhold, som på dansk statsområde tilføjes personer med dansk indfødsret af den tyske værnemagt eller dens medlemmer.

(2) Alle skader udenfor kontraktforhold, som på dansk statsområde tilføjes den tyske værnemagt eller dens medlemmer.

Artikel 2

De i art. 1 nævnte skader vil være at bedømme efter dansk ret.

Artikel 3

Forsåvidt et tysk værnemagtsmedlem er ansvarlig for skader, der omfattes af art.1, nr. 1, eller forsåvidt der tilkommer et tysk værnemagtsmedlem krav i anledning af en skade, der omfattes af art. 1, nr. 2, træder det tyske rige i værnemagtsmedlemmets sted.

Artikel 4

Ovennævnte skader skal såvidt muligt erstattes på grundlag af et forlig med den skadelidte. De tyske værnemagtsinstanser er berettigede til at anmode de danske forvaltningsmyndigheder om bistand ved de nødvendige undersøgelser.

Tilvejebringes der ikke forlig med den skadelidte, kan krav på skadeserstatning gøres gældende overfor en dansk-tysk blandet kommission i København.

Den blandede kommission består af 2 medlemmer, hvoraf et medlem udnævnes af rigsregeringen og et medlem af den danske regering. Opnås der ikke enighed mellem de to medlemmer, tilkaldes et tredie af rigsregeringen udnævnt medlem, som overtager forsædet.

Den blandede kommission består af 2 medlemmer, hvoraf et medlem udnævnes af rigsregeringen og et medlem af den danske regering. Opnås der ikke enighed mellem de to medlemmer, tilkaldes et tredie medlem, som overtager forsædet. Såfremt der ikke mellem de to medlemmer opnås enighed om, hvem der skal tilkaldes som tredie medlem (formand), vælges denne ved lodtrækning mellem to personer, af hvilke den ene udpeges af rigsregeringen og den anden af den danske regering.

Artikel 5

Kommissionen foretager de undersøgelser, som den anser for nødvendige. Den kan om fornødent i dette øjemed anmode landets myndigheder om administrativ bistand og retshjælp. Sådanne anmodninger skal imødekommes på samme måde som anmodninger fra en domstol.

Kommissionens afgørelser kan ikke indbringes for domstolene. Kommissionens afgørelser kan i det tyske rige fuldbyrdes på samme måde som en af en tysk domstol afsagt retskraftig dom, i Danmark på samme måde som en af en dansk domstol afsagt retskraftig dom.

Udgifterne ved kommissionens virksomhed afholdes af den danske stat.

Artikel 6

Sager vedrørende skader, der vil være at behandle efter denne overenskomst, kan ikke indbringes for de ordinære domstole. Dette udelukker dog ikke, at den stat, som i medfør af de foranstående artikler har ydet skadeserstatning, kan gøre erstatningskrav gældende overfor den, der er ansvarlig for skaden.

Artikel 7

Ifølge denne overenskomst henregnes til medlemmer af den tyske værnemagt også de til dens følge hørende personer.

Artikel 8

Bestemmelserne i denne overenskomst finder også anvendelse på skader, som inden dens ikrafttræden er opstået under den nuværende krig, dog med undtagelse af sådanne skader, som allerede er blevet afgjort ved forlig eller på anden måde.

Artikel 9

Denne overenskomst finder ikke anvendelse på skader, der er forårsaget ved kamphandlinger eller ved umiddelbart dermed sammenhængende militære foranstaltninger.

Artikel 10

Denne overenskomst gælder, sålænge den nuværende krig varer. De kontraherende parter vil indbyrdes træffe aftale om det nøjagtige tidspunkt for dens bortfald.

Artikel 11

Overenskomsten skal ratificeres. Ratifikationsdokumenterne skal snarest muligt udveksles i ..... — Overenskomsten træder i kraft ved ratifikationsdokumenternes udveksling.

Slutprotokol

1) Begrebet personer med dansk indfødsret i henhold til art. 1, stk. 1, omfatter ikke blot naturlige personer, men alle danske skadelidte, som efter dansk ret kan sagsøge eller sagsøges ved de ordinære domstole.
2) Under udgifter ved kommissionens virksomhed i henhold til art. 5, stk. 3, falder ikke diæter og rejseudgifter for kommissionens formand og medlemmer; disse udgifter afafholdes af den kontraherende part, som har udnævnt eller udpeget disse personer.

709.

Skrivelse fra dr. Albrecht ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader.

29. april 1943.

Berlin, den 29. april 1943. *ad R 10005*

Vedrører: Afslutning af en tysk-dansk overenskomst om værnemagtsskader.

Vedlagt: Afskrift af hoslagte udkast til overenskomsten.

Referent: VLR dr. C. Roediger.

Direktor Rechts stedfortræder.

Til
rigets befuldmægtigede,
København.

Det påtænkes i forholdet mellem Tyskland og dets allierede stater at tilvejebringe en ny, såvidt muligt ensartet traktatmæssig ordning vedrørende den gensidige erstatning for værnemagtsskader. Til dette formål har der med Italien, Rumænien, Ungarn, Bulgarien, Kroatien og Slovakiet allerede været ført forhandlinger, der er resulteret i udarbejdelse af udkast til overenskomster, der er af væsentlig ensartet indhold. Underskrivelsen af den tysk-italienske overenskomst om værnemagtsskader kan ventes snarest.

Det er ønskeligt, hvis der også med Danmark afsluttes en lignende overenskomst om erstatning for værnemagtsskader. Under hensyn til, at der i Tyskland ikke findes medlemmer af den danske hær, kommer ganske vist i forhold til Danmark alene en ordning af sådanne skadestilfælde på tale, som foregår på dansk højhedsområde, og i hvilke tyske værnemagtsmedlemmer er indblandet.

Som bilag oversendes et her udarbejdet udkast til en hertil svarende tysk-dansk overenskomst. Man anmoder om at gennemse overenskomstens ordlyd og hertil at meddele eventuelle forslag til ændring og supplering. Såfremt der fra Deres side intet vides at bemærke til overenskomstens ordlyd, anmoder man om, at den tilstilles den danske regering,

og at denne anmodes om at meddele, hvorvidt den er parat til på grundlag af dette udkast at optage forhandlinger om en tilsvarende overenskomst. Hvis dette er tilfældet, vil fra tysk side en delegation blive sendt til København for at optage forhandlinger med den danske regering. Såfremt der opnås enighed om overenskomstens ordlyd, kan underskrivelsen derefter ske i Berlin.

Til art. 4 i det som bilag oversendte udkast til overenskomst bemærkes endvidere, at der fremsættes to forskellige affattelser med hensyn til sammensætningen af den i nævnte artikel påtænkte blandede kommission. Der skal gøres forsøg på at gennemføre den fra et tysk synspunkt gunstigere affattelse, som hjemler, at i tilfælde af, at kommissionens tyske og danske medlem ikke opnår enighed, skal et tredie medlem udnævnes af den tyske regering. Såfremt danskerne ikke måtte gå med hertil, kommer den anden affattelse på tale, hvorefter i tilfælde af, at der ikke opnås enighed mellem kommissionens tyske og danske medlem, det tredie medlem, som da skal tilkaldes, bestemmes ved lodtrækning. Man anmoder om, at den danske regering foreløbig kun får tilstillet den første, udfra et tysk synspunkt gunstigere affattelse.[1])

Efter bemyndigelse

sign. **Dr. Albrecht.**

Før afgang:
til afd. Pol
til behagelig medpåtegning.

[1]) I marginen findes følgende håndskrevne notits:
„Notits.
Efter telefonopringning fra ministerialråd Schreiber, OKW, er gesandt Barandon blevet anmodet om *snarest* at ordne sagen.
Roediger 20/5."

710.

Indberetning fra dr. Best ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader.

19. maj 1943.

RIGETS BEFULDMÆGTIGEDE
I DANMARK

København, den 19. maj 1943.

Journal nr. III-2291/43

Vedrører: Afslutning af en tysk-dansk overenskomst om værnemagtsskader.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

I besvarelse af instruks af 29. april 1943, nr. R 10005.

Jeg henvendte mig i dag til den danske regering i overensstemmelse med den modtagne instruks og har tilsendt det danske udenrigsministerium det meddelte udkast til overenskomst med den første affattelse af stykke 3 i artikel 4.

Såsnart det danske udenrigsministeriums udtalelse foreligger, skal jeg påny indberette.

W. Best.

711.

Skrivelse fra Auswärtiges Amt ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader.

31. maj 1943.

Berlin, den 31. maj 1943. *ad R 12786*

I besvarelse af skrivelse af 17. april 1943 $\frac{60 \text{ hemmelig bil. } 6}{9183/43}$ WV (XIV)

Vedrører: Tysk-dansk overenskomst om værnemagtsskader.

Referent: som stedfortræder legationsråd dr. Stahlberg.

Til
værnemagtens overkommando
v/ ministerialråd dr. Julius Schreiber.

Ifølge en indberetning fra rigets befuldmægtigede i Danmark er udkastet til en tysk-dansk overenskomst om erstatning for værnemagtsskader blevet tilstillet den danske regering i den første, for de tyske interesser gunstigere affattelse af 3. stykke i artikel 4. Såsnart der foreligger yderligere udtalelse fra den danske regering, vil der blive givet yderligere meddelelse.

Efter bemyndigelse
sign. **Stahlberg.**

Til VLR dr. C. Roediger
efter hjemkomsten til behagelig underretning.

712.

Notits af legationsråd dr. Stahlberg ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader.

3. juni 1943.

Referent: som stedfortræder legationsråd dr. Stahlberg.

Efter ønske fra ministerialråd dr. Schreiber i OKW har jeg telefonisk forespurgt hos gesandt Barandon, om det vil være muligt før pinse at påbegynde forhandlinger med danskerne om det dem fornylig tilsendte udkast til en tysk-dansk overenskomst om værnemagtsskader. På denne forespørgsel meddelte ministerialråd dr. Wunder, der arbejder med sagen hos rigets befuldmægtigede i Danmark, at danskerne på en mundtlig forespørgsel havde udtalt, at overenskomstudkastet med hensyn til dets saglige indhold måtte underkastes indgående prøvelse af forskellige danske indenrigske myndigheder, navnlig det danske justitsministerium. Denne undersøgelse var endnu ikke så langt fremskreden, at

man fra dansk side allerede før pinse kunne påbegynde en saglig drøftelse af overenskomstudkastet med repræsentanter for den tyske regering. Selvfølgelig var det danske udenrigsministerium til enhver tid parat til — såfremt dette måtte ønskes fra tysk side — at optage uforbindende præliminære samtaler med tyske repræsentanter om overenskomstudkastet; nogen som helst saglig stillingtagen kunne i så tilfælde dog ikke ske fra dansk side.

Efter at have forelagt sagen for gesandt dr. Albrecht underrettede jeg ministerialråd dr. Schreiber om ministerialråd dr. Wunders ovenstående meddelelse. Samtidig lod jeg ham forstå, at efter Auswärtiges Amts opfattelse kunne optagelsen af forhandlinger med danskerne ikke komme i betragtning før pinse, da de ikke var villige til en snarlig saglig drøftelse af overenskomstudkastet.

Ministerialråd dr. Schreiber tog dette til efterretning og svarede, at i mellemtiden havde forskellige tyske myndigheder i Danmark forebragt ønsker om ændringer i og tillæg til overenskomstudkastet. Det drejede sig navnlig om udvidelse af overenskomstudkastet til også at omfatte Organisation Todt og SS. Endvidere overvejedes også at inddrage visse kontraktmæssige skadeserstatningskrav i den påtænkte ordning. Under disse omstændigheder var det nødvendigt endnu en gang at drøfte overenskomstudkastet med de interesserede tyske instanser i København. Denne drøftelse ville sandsynligvis føre til, at det overenskomstudkast, der var tilsendt danskerne, måtte trækkes tilbage og erstattes med et nyt udkast. Ministerialråd dr. Schreiber meddelte endelig, at han sandsynligvis i næste uge sammen med Oberlandesgerichtsrat dr. Féaux de la Croix ville rejse til København for at få en drøftelse med de interesserede tyske instanser. Han ville undgå enhver drøftelse af traktatudkastet med danske myndigheder. Selvom han sandsynligvis ikke ville kunne undgå at aflægge et høflighedsbesøg hos generalintendanten i Københavns danske modpart, ville han dog ikke indlade sig på en forhandling med denne om den påtænkte overenskomst.

Berlin, den 3. juni 1943.

Stahlberg.

Berlin, den 5. juni 1943. *ad R 13612 ekspedition II*

I anledning af indberetning af 19. maj 1943 — III-2291/43 og under henvisning til telefonisk samtale mellem ministerialråd dr. Wunder og legationsråd dr. Stahlberg.

Vedrører: Tysk-dansk overenskomst om værnemagtsskader.

Referent: som stedfortræder legationsråd dr. Stahlberg.

Til
rigets befuldmægtigede
i Danmark,
København

Ministerialråd dr. Schreiber, der arbejder med sagen i værnemagtens overkommando, er blevet underrettet om, at det ikke er muligt for de danske myndigheder inden pinse at indlede saglige forhandlinger om det dem tilsendte udkast til en tysk-dansk overenskomst om værnemagtsskader. Efter oplysning fra ministerialråd dr. Schreiber har i mellemtiden forskellige tyske instanser i Danmark fremsat ønsker om ændringer i og tillæg til overenskomstudkastet. Navnlig skal det dreje sig om en udvidelse af overenskomsten til også at omfatte Organisation Todt og SS samt om at inddrage visse kontrakt-

mæssige skadeserstatningskrav i den påtænkte ordning. Under disse omstændigheder vil det efter ministerialråd dr. Schreibers opfattelse sandsynligvis være nødvendigt at tilbagekalde det til danskerne oversendte overenskomstudkast og erstatte det med et nyt udkast. For at forberede et sådant nyt udkast påtænker ministerialråd dr. Schreiber i løbet af ugen før pinse sammen med Oberlandesgerichtsrat dr. Féaux de la Croix fra rigsjustitsministeriet at rejse til København og dèr få en drøftelse med de interesserede tyske instanser. Nogen drøftelse af overenskomstudkastet med danske myndigheder skal dog ikke foregå.

Efter bemyndigelse

sign. **Dr. Albrecht.**

Efter afgang:

Til VLR dr. C. Roediger
til behagelig underretning
efter hjemkomsten.

713.

Skrivelse fra OKW ang. den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader.

18. juni 1943.

VÆRNEMAGTENS OVERKOMMANDO

Berlin W 35, den 18. juni 1943.
Tirpitzufer 72—76.

60 hemmelig bil. 6
10116/43 *WV (XIV)*

3 bilag.

Vedrører: Overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om ordningen af civilretlige stridigheder.

Ekspresbrev

Til
Auswärtiges Amt v/ hr. gehejmeråd Conrad Roediger,
rigsindenrigsministeriet,
rigsjustitsministeriet,
rigsfinansministeriet v/ dr. Ministerial Dirigent Schwand.

til underretning:

hærens generalstab/generalkvartermesteren,
den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark,
intendanten hos den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark.

Ligesom i andre allierede og venligsindede stater har det også i Danmark vist sig nødvendigt at træffe en ordning vedrørende værnemagtsskader. Med dette formål for øje er der i værnemagtens overkommando blevet udarbejdet det som bilag 1 vedlagte udkast til overenskomst. Udkastet er efter Auswärtiges Amts direktiv blevet overrakt den danske regering gennem rigets befuldmægtigede i København.

Udkastet slutter sig i det væsentlige nøje til de med de andre allierede og venligsindede stater forberedte tilsvarende overenskomster. Efter opfattelsen hos de lokale værne-

magtsinstanser i Danmark er det imidlertid nødvendigt i forskellige henseender at ændre eller supplere ordningen.

1. Efter udkastets art. 7 skal overenskomsten også omfatte alle de skader, der forårsages af eller tilføjes sådanne medlemmer af den tyske værnemagts følge, som kun står i et indirekte forhold til den tyske værnemagt (således f. eks. navnlig alle arbejdere hos tyske eller danske firmaer, som under værnemagtens tilsyn udfører befæstningsarbejder).

Det er derfor blevet overvejet på forhånd at begrænse begrebet „følge" til sådanne personer, som står i et direkte tjeneste- eller arbejdsforhold til den tyske værnemagt. En sådan begrænsning vil uden tvivl være ønskelig, forsåvidt angår de skader, der forårsages af medlemmer af det indirekte værnemagtsfølge. Det vil dog næppe være forsvarligt ikke at lade arbejdere, der anvendes i Danmark, nyde godt af overenskomstens særlige beskyttelse med henblik på skader, som — efter omstændighederne oven i købet i direkte forbindelse med tjenesten — påføres dem dèr. En uensartet behandling af skader, der vedrører personer i det indirekte værnemagtsfølge — alt efter, om de har forårsaget eller lidt skaderne —, turde dog næppe være mulig. Udfra disse overvejelser og navnlig også med henblik på de tilsvarende ordninger i overenskomsterne med de andre stater er værnemagtens overkommando kommet til det resultat at lade overenskomsten omfatte også skader, der forårsages eller lides af personer fra det indirekte værnemagtsfølge.

2. En begrænsning er dog nødvendig med hensyn til sådanne skader, der forårsages eller lides af værnemagtsmedlemmer, som allerede inden den 9.4.1940 boede i Danmark, og som vedblivende har deres bopæl i Danmark (f. eks. udlandstyskere eller danske statsborgere). Forsåvidt synes det berettiget, at overenskomsten kun finder anvendelse på sådanne skader, som står i direkte forbindelse med tjenesten.

For at ordne dette spørgsmål må der i udkastets slutprotokol indføjes et omtrent sålydende nr. 3:

> Art. 1 omfatter principielt også sådanne skader, som ikke står i forbindelse med de tyske værnemagtsmedlemmers tjenstlige opgaver. Forsåvidt de tyske værnemagtsmedlemmer allerede nu er bosat dèr, finder bestemmelserne i artikel 1 kun anvendelse, såfremt skaderne står i umiddelbar forbindelse med værnemagtsmedlemmernes tjenstlige opgaver.

3. Det spørgsmål er ligeledes blevet rejst, om også de af værnemagten i Danmark beskæftigede danske eller tyske firmaers aktiv- eller passivskader skal bringes ind under overenskomsten. I overenskomsterne med de andre stater er en sådan inddragelse af aktiv- eller passivskader vedrørende juridiske personer ikke hjemlet, tværtimod omfatter de kun skader, der er tilføjet eller begået af værnemagten eller enkelte værnemagtsmedlemmer. Værnemagtens overkommando anser det for påkrævet, at der også for Danmarks vedkommende holdes fast herved.

4. En særlig rolle spiller i Danmark sabotageproblemet. Efter det foreliggende udkast vil sabotage falde ind under overenskomsten. Hvis altså gerningsmændene kan identificeres, kan der indenfor overenskomstens rammer gribes ind overfor dem. Dette er dog i de fleste tilfælde formålsløst, da gerningsmændene ikke ejer nogen formue. Af denne grund tilstræber man fra tysk side, at den danske regering kommer til at hæfte for samtlige sabotageskader.

Man må ved forhandlingerne med den danske regering forsøge at opnå, at den danske regering på sin side overtager ansvaret for skader tilføjet af sine statsborgere, ligesom det tyske rige (se art. 3) indestår for sine værnemagtsmedlemmer. Om den danske regering vil indlade sig på et sådant forslag, er tvivlsomt. Lykkes det ikke at optage en sådan bestemmelse i overenskomsten, må sabotageproblemet efter omstændighederne ordnes ved en særlig overenskomst med den danske regering.

5. Udkastet (bilag 1) er begrænset til krav på grundlag af ulovlige handlinger. Det synes nødvendigt med hensyn til Danmark også at tilvejebringe en ordning af de civilretlige krav, som er begrundet i kontraktforhold. Udkast til en hertil svarende overenskomst vedlægges som bilag 2 [1]). Om man skal blive stående ved en opdeling af kravene indenfor og udenfor kontraktforhold i to selvstændige overenskomster, må afgøres under forhandlingerne. Forsåvidt det er muligt uden større ulemper, vil værnemagtens overkom-

mando ganske vist foretrække, at begge komplekser af spørgsmål sammenfattes i en samlet overenskomst. Udkast til en sådan samlet overenskomst vedlægges som bilag 3[2]).

Med hensyn til ordningen af de civilretlige kontraktkrav i detailler kan der henvises til de vedlagte udkast. Man skal dog særligt henlede opmærksomheden på eet punkt: Efter de militære instanser i Københavns opfattelse er det nødvendigt, at riget ikke blot hæfter for skader tilføjet af værnemagtsmedlemmer udenfor kontraktforhold, men også for deres kontraktmæssige skader. En hertil svarende bestemmelse er dog foreløbig ikke blevet optaget i udkastene.

6. Værnemagtens overkommando indkalder til en drøftelse af hele sagen torsdag den 24. juni 1943 kl. 16, Grossadmiral-Prinz-Heinrichstr. 7, 1. sal, mødesalen.

Chefen for værnemagtens overkommando.

Efter bemyndigelse

sign. **Dr. Schreiber.**
(L. S.)

Udfærdiget:

Wielke,
funktionær.

---

[1]) I marginen er med håndskrift påført: „meget vidtgående! Navnlig afvises rigets ansvar."
[2]) I marginen er med håndskrift påført: „Rigsjustitsministeriet går ind for en samlet overenskomst."

Bilag 1.

Udkast til overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om erstatning for værnemagtsskader

Artikel 1.

Efter denne overenskomsts bestemmelser vil være at behandle:

(1) Alle skader udenfor kontraktforhold, som på dansk statsområde tilføjes personer med dansk indfødsret af den tyske værnemagt eller dens medlemmer.[1])

(2) Alle skader udenfor kontraktforhold, som på dansk statsområde tilføjes den tyske værnemagt eller dens medlemmer.

Artikel 2.

De i art. 1 nævnte skader vil være at pådømme efter dansk ret.

Artikel 3.

Forsåvidt et tysk værnemagtsmedlem er ansvarlig for skader, der omfattes af art. 1, nr. 1, eller forsåvidt der tilkommer et tysk værnemagtsmedlem krav i anledning af en skade, der omfattes af art. 1, nr. 2, træder det tyske rige i værnemagtsmedlemmets sted.[2])

Artikel 4.

Ovennævnte skader skal såvidt muligt erstattes på grundlag af et forlig med den skadelidte. De tyske værnemagtsinstanser er berettigede til at anmode de danske forvaltningsmyndigheder om bistand ved de nødvendige undersøgelser.

Tilvejebringes der ikke forlig med den skadelidte, kan krav på skadeserstatning gøres gældende overfor en dansk-tysk blandet kommission i .....

Den blandede kommission består af 2 medlemmer, af hvilke et udnævnes af rigsregeringen og et af den danske regering. Opnås der ikke enighed mellem de to medlemmer, tilkaldes et tredie, af rigsregeringen udnævnt medlem, som overtager forsædet.[3])

Artikel 5.

Kommissionen foretager de undersøgelser, som den anser for nødvendige. Den kan om fornødent i dette øjemed anmode landets myndigheder om administrativ bistand og retshjælp. Sådanne anmodninger skal imødekommes på samme måde som anmodninger fra en domstol.

Kommissionens afgørelser kan ikke indbringes for domstolene. Kommissionens afgørelser kan i det tyske rige fuldbyrdes på samme måde som en af en tysk domstol afsagt retskraftig dom, i Danmark på samme måde som en af en dansk domstol afsagt retskraftig dom.[4])

Udgifterne ved kommissionens virksomhed afholdes af den danske stat.

Artikel 6.

Sager vedrørende skader, der vil være at behandle efter denne overenskomst, kan ikke indbringes for de ordinære domstole. Dette udelukker dog ikke, at den stat, som i medfør af de foranstående artikler har ydet skadeserstatning, kan gøre erstatningskrav gældende overfor den, der er ansvarlig for skaden.[5])

Artikel 7.

Ifølge denne overenskomst henregnes til medlemmer af den tyske værnemagt også de til dens følge hørende personer.[6])

Artikel 8.

Bestemmelserne i denne overenskomst finder også anvendelse på skader, som inden dens ikrafttræden er opstået under den nuværende krig, dog med undtagelse af sådanne skader, som allerede er blevet afgjort ved forlig eller på anden måde.

Artikel 9.

Denne overenskomst finder ikke anvendelse på skader, der er forårsaget ved kamphandlinger eller ved umiddelbart dermed sammenhængende militære foranstaltninger.

Artikel 10.

Denne overenskomst gælder, sålænge den nuværende krig varer. De kontraherende parter vil træffe indbyrdes aftale om det nøjagtige tidspunkt for dens bortfald.

Artikel 11.

Overenskomsten skal ratificeres. Ratifikationsdokumenterne skal snarest muligt udveksles i .....

Overenskomsten træder i kraft ved ratifikationsdokumenternes udveksling.

Slutprotokol

1) Begrebet personer med dansk indfødsret i henhold til art. 1 omfatter ikke blot naturlige personer, men alle danske skadelidte, som efter dansk ret kan sagsøge eller sagsøges ved de ordinære domstole.

2) Under udgifter ved kommissionens virksomhed i henhold til art. 5, stk. 3, falder ikke diæter og rejseudgifter for kommissionens formand og medlemmer; disse udgifter afholdes af den kontraherende part, som har udnævnt eller udpeget disse personer.

---

[1]) I marginen er med håndskrift påført: „Féaux. Uforenelig med bilag 2 eventuelt alle".
[2]) I marginen er med håndskrift påført: „Generalen i Danmark. Den danske regerings ansvar for dens statsborgeres ødelæggelser, særlig i sabotagetilfælde? Mon danskerne vil gøre det? Vel ikke. Kræves eventuelt, hvis danskerne giver efter for generalens krav".
[3]) I marginen er med håndskrift påført: „altså tysk flertal. Hvis danskerne modsætter sig købslås evt. mod indrømmelser."
[4]) I marginen er med håndskrift påført: „Også *forlig* for *kommissionen*".
[5]) I marginen er med håndskrift påført: „Féaux for at stryge. Betænkeligheder medmindre helt ny overenskomst efter bilag 3".
[6]) I marginen er med håndskrift påført: „strafferetligt begreb alt, hvad der er undergivet straffedomstols- og diciplinær kompetence. Overenskomst efter omstændighederne. Alt er udefineret. Må vel overlades til praksis."

Bilag 2.

Udkast
til
overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om ordningen af civilretlige stridsspørgsmål i kontraktforhold, i hvilke den tyske værnemagt eller tyske værnemagtsmedlemmer er part

Artikel 1.

Efter denne overenskomsts bestemmelser vil være at behandle alle civilretlige krav, som

1. er begrundet i en kontrakt, der er afsluttet i Danmark efter den 9.4.1940 eller står i forbindelse med den tyske værnemagts tilstedeværelse i Danmark, og som
2. er rettet mod den tyske værnemagt eller mod et tysk værnemagtsmedlem (og tilkommer en dansk statsborger), eller som tilkommer den tyske værnemagt eller et tysk værnemagtsmedlem fra en part, der kan sagsøges ved danske domstole.

Artikel 2.

De i artikel 1 omhandlede krav vil være at pådømme efter dansk ret, medmindre kontraktparterne udtrykkeligt eller stiltiende har aftalt andet.

Artikel 3.

De i artikel 1 omhandlede krav kan gøres gældende overfor den efter artikel 4, stk. 2 og 3, i overenskomsten mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om erstatning af værnemagtsskader af .....[1]) Artiklerne 5, 6 og 7 i nævnte overenskomst af .....finder tilsvarende anvendelse.

Artikel 4.

Denne overenskomst gælder, sålænge den nuværende krig varer. De kontraherende parter vil træffe indbyrdes aftale om det nøjagtige tidspunkt for dens bortfald.

Artikel 5.

Overenskomsten skal ratificeres. Ratifikationsdokumenterne skal snarest muligt udveksles i .....

Overenskomsten træder i kraft ved ratifikationsdokumenternes udveksling.

Slutprotokol[2])

Krav, som er rettet imod eller tilkommer sådanne tyske værnemagtsmedlemmer, som allerede før den 9. april 1940 var bosat i Danmark, og som vedvarende har deres bopæl i Danmark, omfattes ikke af overenskomsten.

---

[1]) Her synes i den tyske tekst udover den manglende dato at være bortfaldet nogle ord, f. eks. „errichteten deutsch-dänischen Gemischten Kommission" (nedsatte tysk-danske blandede kommission).

[2]) I marginen er med håndskrift påført: „går ikke an således. Fra gammel tid bosatte kan dog sagsøges ved de danske domstole. Klenter siger, at dette ikke er tilfældet f. eks. for danske SS-folks vedkommende, som er tyske værnemagtsmedlemmer."

Med en anden håndskrift er endvidere påført: „stryges evt. helt, går ikke på grund af danske medlemmer af værnemagtens følge" og „må tage sigte på ikke-tyske medlemmer af værnemagtens følge. Således Schreiber og Kühne."

Bilag 3.

Udkast

til

overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om ordningen af civilretlige stridsspørgsmål, i hvilke den tyske værnemagt eller tyske værnemagtsmedlemmer er part

Artikel 1.

Efter denne overenskomsts bestemmelser vil være at behandle:

1. Civilretlige krav, som
   a) er begrundet i en kontrakt, der er afsluttet i Danmark efter den 9. april 1940 eller står i forbindelse med den tyske værnemagts tilstedeværelse i Danmark, og
   b) som er rettet mod den tyske værnemagt eller et tysk værnemagtsmedlem (og tilkommer en dansk statsborger), eller som tilkommer den tyske værnemagt eller et tysk værnemagtsmedlem fra en part, der kan sagsøges ved danske domstole.
2. Civilretlige krav om erstatning udenfor kontraktforhold for skader, som på dansk statsområde af den tyske værnemagt eller et tysk værnemagtsmedlem er blevet påført personer med dansk indfødsret.
3. Civilretlige krav om erstatning udenfor kontraktforhold for skader, som på dansk statsområde er blevet påført den tyske værnemagt eller et tysk værnemagtsmedlem.

Artikel 2.

De i artikel 1 omhandlede krav vil være at pådømme efter dansk ret, medmindre kontraktparterne udtrykkeligt eller stiltiende har aftalt andet.

Artikel 3.

Forsåvidt et tysk værnemagtsmedlem er ansvarligt for skader efter artikel 1, nr. 2, eller forsåvidt der tilkommer et tysk værnemagtsmedlem krav på skadeserstatning efter artikel 1, nr. 3, træder det tyske rige i værnemagtsmedlemmets sted.

Artikel 4.

Kravene skal såvidt muligt afgøres ved forlig. De tyske værnemagtsinstanser er berettigede til at anmode de danske forvaltningsmyndigheder om bistand ved de nødvendige undersøgelser.

Tilvejebringes der ikke forlig, kan kravet gøres gældende overfor en tysk-dansk blandet kommission i København.

Den blandede kommission består af 2 medlemmer, af hvilke et udnævnes af rigsregeringen og et af den danske regering. Opnås der ikke enighed mellem de to medlemmer, tilkaldes et tredie, af rigsregeringen udnævnt medlem, som overtager forsædet.

Artikel 5.

Kommissionen foretager de undersøgelser, som den anser for nødvendige. Den kan om fornødent anmode landets myndigheder om administrativ bistand og retshjælp. Sådanne anmodninger skal imødekommes på samme måde som anmodninger fra en domstol.

Kommissionens afgørelser kan ikke indbringes for domstolene. Kommissionens afgørelser kan i det tyske rige fuldbyrdes på samme måde som en af en tysk domstol afsagt retskraftig dom, i Danmark som en af en dansk domstol afsagt retskraftig dom.

Udgifterne ved kommissionens virksomhed afholdes af den danske stat.

Artikel 6.

Sager vedrørende krav, der vil være at behandle efter denne overenskomst, kan ikke indbringes for de ordinære domstole. Dette udelukker dog ikke, at den stat, som i stedet for den, der er ansvarlig for skaden, har udredet skadeserstatning, kan gøre sit erstatningskrav mod denne gældende.

Artikel 7.

Ifølge denne overenskomst henregnes til medlemmerne af den tyske værnemagt også de til dens følge hørende personer.

Artikel 8.

Bestemmelserne i denne overenskomst finder også anvendelse på skader, som inden dens ikrafttræden er opstået under den nuværende krig, dog med undtagelse af sådanne skader, som allerede er blevet afgjort ved forlig eller på anden måde.

Artikel 9.

Denne overenskomst finder ikke anvendelse på skader, der er forårsaget ved kamphandlinger eller ved umiddelbart dermed sammenhængende militære foranstaltninger.

Artikel 10.

Denne overenskomst gælder, sålænge den nuværende krig varer. De kontraherende parter vil træffe indbyrdes aftale om det nøjagtige tidspunkt for dens bortfald.

Artikel 11.

Overenskomsten skal ratificeres. Ratifikationsdokumenterne skal snarest muligt udveksles i .....

Overenskomsten træder i kraft ved ratifikationsdokumenternes udveksling.

Slutprotokol

1) Begrebet personer med dansk indfødsret i henhold til artikel 1 omfatter ikke blot naturlige personer, men alle sådanne skadelidte, som efter dansk ret kan sagsøge eller sagsøges ved de ordinære domstole.
2) Under udgifter ved kommissionens virksomhed i henhold til artikel 5, stk. 3, falder ikke diæter og rejseudgifter for kommissionens formand og medlemmer; disse udgifter afholdes af den kontraherende part, som har udnævnt disse personer.
3) Kontraktmæssige krav, som er rettet imod eller tilkommer sådanne tyske værnemagtsmedlemmer, som allerede før den 9. april 1940 var bosat i Danmark, og som vedvarende har deres bopæl i Danmark, omfattes ikke af overenskomsten.
4) Artikel 1, nr. 2 og 3, omfatter principielt også sådanne skader, der ikke står i forbindelse med de tyske værnemagtsmedlemmers tjenstlige opgaver. Forsåvidt de tyske værnemagtsmedlemmer imidlertid allerede før den 9. april 1940 var bosat i Danmark og vedvarende har deres bopæl i Danmark, finder bestemmelserne i artikel 1, nr. 2 og 3, kun anvendelse, hvis skaderne står i direkte forbindelse med værnemagtsmedlemmernes tjenstlige opgaver.

Notits[1])

Rigsjustitsministeriet ville anse det for ønskeligt, om de af værnemagtens overkommando fremlagte udkast blev ændret på nogle punkter. De ændringsforslag, der vedrører bilag 1, fremgår af bilag 1 til denne notits.

De ændringsforslag, som vedrører bilag 2, fremgår af bilag 2 til denne notits. Affattelsesteknisk ville rigsjustitsministeriet foretrække bilag 3 til denne notits, som sagligt ganske svarer til bilag 2 til denne notits.

Rigsjustitsministeriets ønsker om ændring vedrørende bilag 3 fremgår af bilag 4 til denne notits. Bilag 5 til denne notits indeholder sagligt intet andet end bilag 4 til denne notits, men er vel at foretrække affattelsesteknisk.

---

[1]) Foroven er med håndskrift påført: „Materialet afleveret af Oberlandesgerichtsrat Féaux de la Croix". Nedenfor endvidere påtegningen: „Henlægges. 25/6."

Bilag 1.

Udkast til overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om erstatning for værnemagtsskader

Artikel 1.

(som tidligere; i nr. 1 stryges dog ordene „personer med dansk indfødsret" og ordet „tilføjes" erstattes ved ordet „forårsages".)

Artikel 2.

(som tidligere).

Artikel 3.

(som tidligere).

Artikel 4.

(som tidligere).

Artikel 5.

(1) Kommissionen bestemmer selv sin forretningsgang.
(følger de tidligere afsnit i art. 5).

Artikel 6.

(stryges).

Numrene for de tidligere artikler 7 til 11 formindskes med 1.

Slutprotokol

Artikel 1 omfatter principielt også sådanne skader, der ikke står i forbindelse med de tyske værnemagtsmedlemmers tjenstlige opgaver. Forsåvidt de tyske værnemagtsmedlemmer imidlertid allerede nu har ophold Danmark, finder bestemmelserne i artikel 1 kun anvendelse, hvis skaderne står i direkte forbindelse med værnemagtsmedlemmernes tjenstlige opgaver.

Bilag 2.

Udkast
til
overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om ordningen af formueretlige stridsspørgsmål, i hvilke den tyske værnemagt eller tyske værnemagtsmedlemmer er part

Artikel 1.

(1) Efter denne overenskomst vil være at behandle alle formueretlige stridsspørgsmål, som i forbindelse med den tyske værnemagts tilstedeværelse i Danmark er opstået mellem på den ene side den tyske værnemagt eller et tysk værnemagtsmedlem og på den anden side en dansk part.

(2) Undtagne er sådanne stridsspørgsmål, som omfattes af overenskomsten mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om erstatning af værnemagtsskader af ....., samt stridsspørgsmål, med hensyn til hvilke efter den tyske forordning af ..... den af den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark udpegede værnemagtsdommer er kompetent.

Artikel 2.

De i artikel 1 omhandlede stridsspørgsmål vil være at bedømme efter dansk ret, medmindre andet udtrykkeligt eller stiltiende er aftalt.

Artikel 3.

Stridsspørgsmål, som omhandlet i artikel 1, kan indbringes for den i medfør af artikel 4, stk. 2 og 3, i overenskomsten mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om erstatning af værnemagtsskader af ..... nedsatte tysk-danske blandede kommission. Artiklerne 5, 6 og 7 i nævnte overenskomst finder tilsvarende anvendelse.

Artikel 4.

Denne overenskomst gælder, sålænge den nuværende krig varer. De kontraherende parter vil træffe indbyrdes aftale om det nøjagtige tidspunkt for dens bortfald.

Artikel 5.

Overenskomsten skal ratificeres. Ratifikationsdokumenterne skal snarest muligt udveksles i .....

Overenskomsten træder i kraft ved ratifikationsdokumenternes udveksling.

Slutprotokol

1. Som dansk part ifølge artikel 1, stk. 1, anses enhver part[1]), som efter dansk ret kan sagsøge eller sagsøges ved de danske domstole.
2. Ved formueretlige stridsspørgsmål i overenskomstens betydning forstås alene civilretlige stridsspørgsmål. Udenfor overenskomsten falder derfor navnlig sådanne stridsspørgsmål, som vedrører skader, der er blevet forvoldt ved kamphandlinger eller dermed i umiddelbar forbindelse stående militære foranstaltninger.
3. En forbindelse med den tyske værnemagts tilstedeværelse i Danmark, jfr. artikel 1, foreligger i særdeleshed ikke ved sådanne stridsspørgsmål, i hvilke tyske værnemagtsmedlemmer, som allerede før den 9. april 1940 var bosat i Danmark og vedvarende har deres bopæl i Danmark, er part.

[1]) I marginen er med håndskrift påført udfor ordet „part": „Ment er ikke-tysk. Evtl. i mødeprotokol? eller retsanvendelsesforordning!!"

Bilag 3.

Udkast
til
overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om ordningen af formueretlige stridsspørgsmål, i hvilke den tyske værnemagt eller tyske værnemagtsmedlemmer er part

Artikel 1.

For at ordne formueretlige stridsspørgsmål, der i forbindelse med den tyske værnemagts tilstedeværelse i Danmark er opstået mellem på den ene side den tyske værnemagt eller et tysk værnemagtsmedlem og på den anden side en dansk part, nedsættes der en tysk-dansk blandet kommission i København

Artikel 2.

Kommissionen består .....

Artikel 3.

Kommissionen må kun påkaldes, når det har vist sig umuligt at bilægge stridsspørgsmålene ved forlig. For at få sagens omstændigheder oplyst er de tyske værnemagtsinstanser berettigede til at anmode de danske forvaltningsmyndigheder .....

Artikel 4.

Lovgivning, som kommer til anvendelse.

Artikel 5.

Kommissionens forretningsgang i enkeltheder, fuldbyrdelsen af afgørelserne, kommissionens udgifter.

Artikel 6.

Værnemagtsmedlemmer omfatter også følget.

Artikel 7.

Også stridsspørgsmål, som før overenskomstens ikrafttræden.....

Artikel 8.

Overenskomstens varighed.

Artikel 9.

Ratifikationsklausul.

Slutprotokol.

1. Følgende stridsspørgsmål omfattes ikke af overenskomsten:
   a) Stridsspørgsmål, som omfattes af overenskomsten om værnemagtsskader,
   b) Stridsspørgsmål, for hvilke ..... værnemagtsdommeren er kompetent.
2. Overenskomsten omfatter kun civilretlige stridsspørgsmål, altså i særdeleshed ikke stridsspørgsmål vedrørende krigsskader.
3. Begrebet dansk part.
4. Ingen forbindelse, forsåvidt angår værnemagtsmedlemmer, som til stadighed bor i Danmark.

Bilag 4.

Overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om ordningen af formueretlige stridsspørgsmål, i hvilke den tyske værnemagt eller tyske værnemagtsmedlemmer er part

Artikel 1.

(1) Efter denne overenskomst vil være at behandle alle formueretlige stridsspørgsmål, som i forbindelse med den tyske værnemagts tilstedeværelse i Danmark er opstået mellem på den ene side den tyske værnemagt eller tyske værnemagtsmedlemmer og på den anden side danske parter.

(2) (Alimentationskrav undtages).

Artikel 2.

Lovgivning, som kommer til anvendelse.

Artikel 3.

Er et tysk værnemagtsmedlem ansvarlig for en skade udenfor kontraktforhold, eller er en sådan skade tilføjet et tysk værnemagtsmedlem, træder det tyske rige i det tyske værnemagtsmedlems sted.

Artikel 4.

(for eksempel som hidtidig artikel 4).

Artikel 5.

(1) Kommissionen bestemmer selv sin forretningsgang.
(2) }
(3) } hidtidig artikel 5.
(4) }

Artikel 6.

Værnemagtsmedlemmer omfatter også følget.

Artikel 7.

indholdet af hidtidig artikel 8.

Artikel 8.

Varighed.

Artikel 9.

Ratifikation.

Slutprotokol.

1. Kun civilretlige stridsspørgsmål. Altså i særdeleshed ingen krigsskade-stridsspørgsmål.
2. Formueretlige stridsspørgsmål, i hvilke tyske værnemagtsmedlemmer, som allerede før den 9. april 1940 var bosat i Danmark, og som vedvarende har bopæl i Danmark, er part, skal kun omfattes af overenskomsten, hvis de står i direkte forbindelse med disse værnemagtsmedlemmers tjenstlige opgaver.
3. Begrebet dansk part.

Bilag 5.

Overenskomst mellem det tyske rige og kongeriget Danmark om ordningen af formueretlige stridsspørgsmål, i hvilke den tyske værnemagt eller tyske værnemagtsmedlemmer er part

Artikel 1.

For at ordne formueretlige stridsspørgsmål, der i forbindelse med den tyske værnemagts tilstedeværelse i Danmark er opstået mellem på den ene side den tyske værnemagt eller et tysk værnemagtsmedlem og på den anden side en dansk part, nedsættes der en tysk-dansk blandet kommission i København.

Artikel 2.

Kommissionen består .....

Artikel 3.

Kommissionen må kun påkaldes, når det har vist sig umuligt at bilægge stridsspørgsmålet ved forlig. For at få sagens omstændigheder oplyst er de tyske værnemagtsinstanser berettigede til at anmode de danske forvaltningsmyndigheder .....

Artikel 4.

(1) Principielt vil dansk ret være at anvende.

(2) Spørgsmålet om, hvorvidt det tyske rige er ansvarlig for et værnemagtsmedlem eller jævnsides med et værnemagtsmedlem, bliver dog at bedømme efter tysk ret. Er imidlertid et tysk værnemagtsmedlem ansvarlig for en skade udenfor kontraktforhold, eller er en sådan skade blevet tilføjet et tysk værnemagtsmedlem, træder det tyske rige i det tyske værnemagtsmedlems sted.

Artikel 5.

Kommissionens forretningsgang i enkeltheder, fuldbyrdelsen af afgørelserne, kommissionens udgifter.

Artikel 6.

Værnemagtsmedlemmer omfatter også følget.

Artikel 7.

Også stridsspørgsmål, som før overenskomstens ikrafttræden .....

Artikel 8.

Overenskomstens varighed.

Artikel 9.

Ratifikationsklausul.

Slutprotokol

1. Ingen stridsspørgsmål, for hvilke efter „forordningen om børn udenfor ægteskab" værnemagtsdommeren er kompetent.
2. Kun civilretlige stridsspørgsmål. Altså i særdeleshed ingen krigsskade-stridsspørgsmål.
3. Formueretlige stridsspørgsmål, i hvilke tyske værnemagtsmedlemmer, som allerede før den 9. april 1940 var bosat i Danmark, og som vedvarende har bopæl i Danmark, er parter, skal kun omfattes af overenskomsten, hvis de står i direkte forbindelse med disse værnemagtsmedlemmers tjenstlige opgaver.
4. Begrebet dansk part.

714.

Notits af legationsråd, dr. Roediger, ang. drøftelse af den dansk-tyske overenskomst om værnemagtsskader.

25. juni 1943.

Referent: VLR dr. C. Roediger. *ad R 15076.*

I drøftelsen i OKW deltog:
Ministerialråd Schreiber fra OKW,
Ministerialråd Ehrhardt, rigsfinansministeriet,
Ministerialråd Kühne, rigsindenrigsministeriet,
Oberlandesgerichtsrat Féaux de la Croix, rigsjustitsministeriet,
VLR, dr. C. Roediger, som repræsentant for Auswärtiges Amt.

Først blev det spørgsmål drøftet, om der ved siden af overenskomsten om erstatning for værnemagtsskader også skal afsluttes en overenskomst med Danmark om ordningen af civilretlige stridsspørgsmål vedrørende kontraktforhold, i hvilke den tyske værnemagt eller tyske værnemagtsmedlemmer er parter. Der er hidtil ikke overfor den danske regering fremsat forslag om en sådan overenskomst nr. 2. Jeg meddelte, at jeg ikke kunne fremsætte nogen endelig udtalelse vedrørende spørgsmålet om en sådan anden overenskomsts hensigtsmæssighed. Herom måtte man også indhente en udtalelse fra rigets befuldmægtigede i København. Afslutningen af en sådan overenskomst ville betyde, at man også teoretisk udelukkede de danske domstoles kompetence, hvilken i praksis ganske vist i alle tilfælde, i hvilke værnemagtsmedlemmer er parter, ikke kommer på tale. Af denne grund kunne danskerne efter omstændighederne nægte at afslutte en sådan overenskomst.

Ifølge ministerialråd Schreibers oplysning betaler værnemagten i tilfælde af kontraktmæssige skader frivilligt til de danske kreditorer, når den tyske værnemagts anseelse ville lide skade, hvis man undlod at betale.

Muligheden for at afslutte en overenskomst til ordning af civilretlige stridsspørgsmål vedrørende kontraktforhold blev ikke principielt afvist under drøftelsen. Det blev dog besluttet foreløbig ikke at tage yderligere skridt udadtil. Man skulle først afvente den danske regerings stillingtagen til det den tilstillede tyske udkast til en overenskomst om erstatning for værnemagtsskader (bilag 1, skrivelse af 18. juni fra OKW). Indtages der en positiv holdning, kan der i givet fald blive tale om, at der til den danske regering gives en kort meddelelse gående ud på, at den tyske delegation ved forhandlingerne om en overenskomst angående erstatning for værnemagtsskader også påtænker at drøfte spørgsmålet om ordning af civilretlige stridsspørgsmål indenfor kontraktforhold. Man skal dog undlade i forvejen at overrække et overenskomstudkast (jfr. bilag 2 til skrivelse af 18. juni fra OKW).

Derefter gennemdrøftedes enkelthederne i udkastet til en overenskomst om erstatning for værnemagtsskader (bilag 1); jfr. de deri foretagne korte blyantsnotater.

Det samme skete med hensyn til bilag II. Mere indgående blev drøftet spørgsmålet om en slutprotokol, om hvilken den øverstkommanderende for de tyske tropper havde gjort henstilling, og som ikke kan passere i den foreliggende form. Det blev derefter drøftet, om overenskomsterne vedrørende erstatning for værnemagtsskader og vedrørende ordningen af civilretlige stridsspørgsmål indenfor kontraktforhold i givet fald skal afsluttes hver for sig, eller om det er anbefalelsesværdigt at sammenfatte de to overenskomster i en samlet overenskomst. Mødedeltagerne udtalte sig på grundlag af formelle overvejelser til fordel for sidstnævnte alternativ.

Oberlandesgerichtsrat Féaux de la Croix overrakte til slut vedlagte notits, der ligeledes blev gennemdrøftet.

Berlin, den 25. juni 1943.

henlægges.

Roediger $^{25}/_{6}$.

715.

Skrivelse fra rigsjustitsministeriet ang. den danske stats erstatningspligt ved sabotager.

21. oktober 1944.

RIGSJUSTITSMINISTEREN

Berlin W 8, den 21. oktober 1944.
Wilhelmstrasse 65.

VI a[3] 347/44.

Sagbearbejder: Oberlandesgerichtsrat dr. Féaux de la Croix.
(11a) Böhmisch-Leipa, landsret, afd. M.
Telefon: Böhmisch-Leipa 49.

Vedr.: Den danske stats hæftelse for sabotageskader.

Til
a) Auswärtiges Amt
b) Værnemagtens overkommando
(derværende sag j. nr. 60 hemmelig bil. 6 / nr. 7635/44 Ag WV 1 (V) af 22.4.44)

Genpart til underretning
for krigsmarinens overkommando.

Et tysk firma har hos mig forespurgt, om den danske stat er pligtig til at give erstatning for en sabotageskade, som er blevet tilføjet en skibsnybygning i Danmark.

Ved drøftelserne i København i juni 1943 om en tysk-dansk overenskomst angående udligningen af værnemagtsskader spillede spørgsmålet om sabotageskader en særlig rolle. Efter de lokale værnemagtsinstansers opfattelse forelå der en forpligtelse for den danske stat til at hæfte for alle sabotageskader. Denne forpligtelse skulle vel også udtrykkelig formuleres skriftligt. Jeg anmoder om behagelig meddelelse om, hvorvidt en hertil svarende skriftlig overenskomst om sabotageskader muligvis i mellemtiden er kommet i stand. I bekræftende fald anmoder jeg om oplysning om, hvorvidt også sabotageskader på private tyske firmaers ejendele falder ind under aftalen. Jeg vil være taknemlig for oversendelse af en muligt eksisterende overenskomsttekst.

Efter bemyndigelse
Staud.

Bekræftet
Drews,
Justizobersekretär.

4.

Arrestation af kommunister

(Oversættelser)

716.

Telegram fra gesandt Barandon ang. arrestation af danske kommunister.

2. november 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 2. november 1942 kl. 18,30.
Ankommet — 2. — — - 19,25.

Nr. 1616 af 2.11.42.

Under henvisning til skriftlige indberetninger af 6.7.1942 — Inn. v. 3. B. nr. 354/42 af 27.8.1942 og 4.10.1942 — Inn. v. 3. B. nr. 1694/42.

Efter aftale med den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark vil der den 2.11. af forebyggende grunde blive arresteret et større antal danske kommunister. Aktionen vil blive gennemført af det danske politi under ledelse af det under den kommitterede for den indre forvaltning sorterende kontor. Af hensyn til de omfattende undersøgelser og forhør vil RSHA til hjælp for de herværende embedsmænd for en kortere tid stille yderligere fire embedsmænd til rådighed for den kommitterede for den indre forvaltning. Skriftlig indberetning om aktionens resultat følger.

sign. **Barandon.**

717.

Telegram fra dr. Best ang. resultatet af arrestationerne 2. november.

6. november 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 6. november 1942 kl. 14,20.
Ankommet — 6. — — - 14,45.

Nr. 1644 af 6.11.42.

Under henvisning til telegr. indberetn. nr. 1616*) af 2.11.1942.

Ved aktionen den 2.11.1942 blev ialt 166 danske kommunister arresteret. 17 hovedmænd er overgivet i tysk varetægt. Mod disse er der rejst tiltale ved den under den øverstkommanderende for de tyske tropper sorterende krigsret. Afhøringerne, der foretages af det tyske politi, er indtil nu resulteret i afsløring af en kommunistisk radioforbindelse med Rusland og en tilhørende dechiffreringscentral, som stod i umiddelbar forbindelse med lederen af det illegale danske kommunistparti, den tidligere rigsdagsmand Aksel

*) ved Pol VI (hemmelig sag)

Larsen, hvorfor der holdtes fast vagt i denne lejlighed. Her indtraf i går aftes foruden andre personer Aksel Larsen selv og blev arresteret. Dermed turde det illegale danske kommunistpartis net i det væsentlige være slået i stykker. Undersøgelserne videreføres under medvirken af det danske politi, med hvilket der har været et fortrinligt samarbejde. Udførligere skriftlig indberetning følger senere. I begyndelsen af næste uge har man desuden planlagt at arrestere en større kreds af danske Spaniensfrivillige. Også herom vil særlig indberetning fremkomme.

Dr. Best.

718.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med gesandt Mohr om danske kommunister.

23. februar 1943.

Statssekretæren nr. 121. *Berlin, den 23. februar 1943.*

Den *danske* gesandt nævnte i dag overfor mig, at en dansk politibetjent fornylig havde opsporet 6 danske kommunister, der fra den spanske borgerkrig var øvede i sprængstofattentater. 3 var blevet anholdt, de 3 andre endnu ikke. Man gjorde sig alle anstrengelser for at få fat på dem. General von Hanneken havde et eller andet sted udtalt, at han ville sikre sig gidsler, hvis man ikke fik fat på de 3 manglende kommunister.

Hr. Mohr så med bekymring på sagen, da man i virkeligheden ikke kunne vide, om de pågældende ville blive pågrebet til trods for, at de forenede tyske og danske politistyrker gjorde sig de største anstrengelser. De havde i en fabrik bemægtiget sig en betydelig mængde højeksplosive sprængstoffer.

Hr. Mohr knyttede ikke nogen bestemt anmodning hertil.

sign. **Weizsäcker.**

5.

Faldskærmsagenter

(Oversættelser)

719.

Telegram fra dr. Best ang. det danske politis holdning i anledning af dødsstraf over 3 faldskærmsagenter.

10. december 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 10. december 1942 kl. 20,45.
Modtaget: — 10. — — - 21,30.

Nr. 1848 af 10.12.1942. CITISSIME!

Til rigsudenrigsministeren personlig.

Som indberettet i telegrafisk indberetning nr. 1842*) af 9. december 42 har det danske politi på grund af egne undersøgelser anholdt tre engelske faldskærmsagenter, danske statsborgere, da de gjorde forsøg på at undkomme til Sverige i en robåd. Agenterne overgives på grund af den af Føreren udstedte særlige ordre om behandling af faldskærmsagenter til det hemmelige statspoliti, Staatspolizeistelle Schwerin, til videre behandling. De anholdte er agenter, der har været efterlyst allerede siden august 42, da man blev bekendt med, at de var landet. Det drejer sig om de sidste faldskærmsagenter, hvis landsættelse var blevet konstateret, og som endnu opholdt sig i landet. Opdagelsen og anholdelsen af agenterne samt identificeringen er foretaget udelukkende af det danske politi og uden tyske instansers medvirken. Den danske regering har under disse omstændigheder henvist til den aftale, som i begyndelsen af dette år, altså før udstedelsen af Førerens sidste ordre, er blevet truffet og skriftligt bekræftet mellem den øverstkommanderende for de tyske tropper og Abwehrstelle på den ene side og det danske justitsministerium på den anden side, hvorefter det fra tysk side blev tilsikret, at dødsstraf ikke ville blive fuldbyrdet mod faldskærmsagenter med dansk indfødsret, såfremt de blev anholdt på det danske politis initiativ. De ledende tjenestemænd i det danske justitsministerium og i det danske politi underrettede i sin tid de politifolk, der var beskæftiget med forfølgelsen af faldskærmsagenter, om aftalen. De forsikrede dem om, at der nu ikke var nogen fare for, at danske statsborgere, de afslørede som agenter, ville lide døden, og at de derfor som danske ikke behøvede at nære betænkelighed ved forfølgelsen af agenterne. Aftalen er i sin tid blevet truffet med det formål at sikre det danske politis og befolkningens aktive medvirken ved opdagelsen og uskadeliggørelsen af faldskærmsagenter. Aftalen har faktisk haft det ønskede resultat. Det danske politi har med energi taget sig af forfølgelsen af faldskærmsagenter. Herunder blev i et tilfælde en dansk politimand skudt af en agent, som selv umiddelbart derefter begik selvmord, i et andet tilfælde skød en dansk tjenestemand en agent. Den danske regering er klar over, at den i sin tid trufne aftale ikke kan opretholdes af hensyn til de nyere bestemte direktiver fra tysk side om den fremgangsmåde, der skal benyttes overfor faldskærmsagenter. Den affinder sig for fremtiden med denne kendsgerning, men den henviser til, at det vil være skæbnesvangert, hvis aftalen uden forudgående varsel ikke bliver overholdt i det foreliggende tilfælde, hvor danske tjenestemænd har handlet i tillid til det tyske tilsagn. En sådan fremgangsmåde fra tysk side måtte fundamentalt ryste den gode vilje til at samarbejde med de tyske instanser, som det danske politi netop hidtil havde udvist i faldskærmsagentsagerne. Herudover har de ledende tjenestemænd, som i sin tid videregav aftalen og det deri indeholdte tyske løfte til de danske direkte implicerede tjenestemænd, udtalt, at de, såfremt de anholdte tre agenter i modstrid med aftalen, hvis ophævelse hidtil ikke var blevet meddelt dem, bliver henrettet, af hensyn til deres underordnede ser sig tvun-

*) ved Pol I M

get til at stille deres embeder til rådighed. Det drejer sig om departementschef Eivind Larsen, statsadvokat for særlige anliggender Hoff og den ledende tjenestemand i det politiske politi, kriminalkommissær Odmar, der hidtil på den mest positive måde har samarbejdet med os og er gået ind for vore interesser. Da mit kontor ikke er part i den nævnte aftale og i gennemførelsen af de nuværende foranstaltninger, undlader jeg at stille forslag og henstiller, om De ikke i betragtning af den skildrede situation anser det for hensigtsmæssigt at tilvejebringe[1]) en afgørelse fra Føreren. I dette tilfælde må Reichssicherheitshauptamt underrettes, for at Førerens afgørelse ikke foregribes af direkte indgreb.

sign. **Dr. Best.**

[1]) I den tyske tekst mangler her et ord mellem „die" og „einer Führerentscheidung". Det manglende ord turde være „Herbeiführung" el. lign. I den tyske tekst er man opmærksom på manglen, idet det i en note hedder: „ankommet således".

720.

Notits af understatssekretær Martin Luther ang. 3 arresterede danske faldskærmsagenter.

24. december 1942.

ad D II 2092 hemmelig.

Notits

Vedr.: Danske faldskærmsagenter.

Jeg har i går endnu en gang indgående drøftet sagen med Gruppenführer Müller. Gruppenführer Müller udtalte til mig, at de tre danske faldskærmsagenter, der befinder sig i Berlin, ikke vil blive dømt, førend SS-rigsføreren ved personligt referat har indhentet Førerens direktiver. Jeg anmodede Gruppenführer Müller om at foranledige rigsføreren til inden dette referat at opnå en aftale med rigsudenrigsministeren, såfremt SS-rigsføreren ikke mener at kunne imødekomme Auswärtiges Amts anmodning. Gruppenführer Müller lovede dette.

Berlin, den 24. december 1942.

Luther.

6.

Særlige sikkerhedsforanstaltninger overfor fanger i danske fængsler

---

(Oversættelser)

721.

Telegram fra dr. Best ang. indretning af tugthusafdeling i Horsens statsfængsel.

6. april 1943.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 6. april 1943 kl. 18,20.
Modtaget — 6. — — - 19,30.

Nr. 392 af 6.4.

Efter tysk henstilling er der ved kongelig anordning af 5.4.1943 i det danske statsfængsel i Horsens blevet indrettet en særlig afdeling til afsoning af tugthusstraf. Afsoningen af tugthusstraf er ordnet på samme måde som i Tyskland. Der skal derved skabes mulighed for, at tugthusstraffe, som i Danmark af de tyske krigsretter ikendes danske statsborgere, kan afsones i landet selv. Der er endnu ikke sket nogen ændring i den danske straffelov, der kun kender til idømmelse af fængselsstraf og ikke af tugthus.

Dr. Best.

7.

Frikorps Danmarks orlov og den derved opståede uro

(Oversættelser)

722.

Telegram fra Renthe-Fink ang. danske forholdsregler i anledning af overgreb mod frikorpsfolk.

28. februar 1942.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 28. februar 1942 kl. 00,20.
Modtaget: — 28. — — - 1,50.

Nr. 282 af 27.2.1942.

I anledning af vore anker angående overgreb mod danske frivillige og deres pårørende har den danske regering nu truffet en række forholdsregler, om hvilke jeg i dag har fået underretning.

1.) Justitsministeriet har gjort politimestrene opmærksom på sagens betydning, givet direktiver for indskriden ved episoder og opfordret politimyndighederne til positivt at påvirke befolkningen samt udbrede forståelse for, at de frivillige handler udfra en stor idé, sætter deres liv ind for den og har krav på agtelse.

2.) Tolddepartementet har givet toldmyndighederne besked om at behandle de frivillige hensynsfuldt og at undgå episoder ved toldbehandlingen.

3.) Socialministeriet har til socialkontorerne udstedt de fornødne direktiver angående behandlingen af de frivilliges pårørende.

4.) Indenrigsministeriet har foranlediget Københavns Sporveje og direktoratet for folkeregistret til at udstede bestemmelser angående behandlingen af de frivillige.

5.) Undervisningsministeriet har på et tjenstligt møde for rektorerne fra hele landet og i skriftlige anordninger givet oplysning og direktiver med hensyn til spørgsmålet om de frivillige.

6.) Også krigsministeriet og generaldirektoratet for de danske statsbaner samt pressen er blevet foranlediget til at gøre, hvad der indenfor deres område er muligt.

7.) Regeringen påtænker at tage yderligere skridt for at påvirke befolkningen, både hvad angår spørgsmålet om de frivillige og med hensyn til den almindelige stemning. Således skal der i hver politikreds i landet afholdes lukkede møder, hvortil der skal indbydes repræsentanter for de forskellige befolkningslag, for skole- og kirkemyndigheder, for den lokale forvaltning, for foreninger og organisationer. Møderne skal afholdes på amtmændenes initiativ og ledes af politimestrene. Amtmænd og politimestre skal på grundlag af et budskab fra regeringen, der oplæses, arbejde for, at tilhørerne såvel i almindelighed som i det særlige spørgsmål om de frivillige påvirkes i den rigtige retning. Tjenestemænd fra udenrigsministeriet, måske også fra andre ministerier, skal i forvejen på stedet drøfte problemerne og forberede møderne sammen med amtmændene og politimestrene. Der skal ikke i pressen offentliggøres noget om møderne. Jeg tror, at de forholdsregler, der er truffet af den danske regering, hvis de gennemføres med eftertryk, vil få en vis virkning, men man må dog afvente det praktiske resultat deraf.

Yderligere indberetning forbeholdes.

Renthe-Fink.

723.

Skrivelse med bilag fra statsadvokaten for særlige anliggender, Kjalke, ang. sammenstød i Aalborg 21. juni.

17. juli 1942.

Oversættelse!

STATSADVOKATEN FOR SÆRLIGE ANLIGGENDER

København, Politigaarden, den 17.7.1942. A.S. 48—1072.

CL/HK

Vedrører: Sammenstød mellem Obergefreiter Reiher og Steuermannsgefreiter Czesnik og danskere i „Tivoli" i Aalborg den 21.6.1942.
Reference: Deres skrivelse af 15.7.1942 — j. nr. L 746/42.

Til domstolen under den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark.

Hoslagt oversendes genparter af de i sagen optagne rapporter. Det fremgår heraf, at det ikke er lykkedes at identificere den eller de personer, som skal have slået marinesoldaterne, navnlig ikke den af vidnet Laura Jensine *Jensen* omtalte person. Med henblik på muligheden for en identificering af den nævnte person anmoder jeg, da de to marinesoldater kun har givet en meget summarisk forklaring, om, at de afhøres mere indgående om begivenheden efter den anledning, der er givet i de danske rapporter. Man gør opmærksom på, at navnlig *Reiher* synes at have været påvirket af spiritus og bl. a. uden grund at have overfaldet mølleriarbejder Svend Aage *Petersen.*

Jeg agter at rejse tiltale for overtrædelse af politivedtægten af 13.4.1940 — forbud mod gadeopløb — mod de i gadeopløbet deltagende og af feltgendarmeriet anholdte personer, således at sagen for de pågældende afgøres ved bøder.

I denne anledning gør jeg opmærksom på, at den forsamlede menneskemængde formentlig let kunne have være spredt af det danske politi, hvis ikke feltgendarmeriet havde følt sig foranlediget til uopfordret at gribe ind. Det må antages, at der derved blev givet anledning til den i feltgendarmeriets erklæring omhandlede skrigen og hylen.

sign. **Kjalke.**

Oversat: Leyrer.

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG 1
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 21. juni 1942.

Melding 334/42.

Vedrører: Danske civilisters overfald på tyske marinesoldater i Christiansgade, Aalborg, den 21.6.42.

Den 21.6.42 henimod kl. 23,10 begav jeg mig efter ordre fra den vagthavende, Feldwebel Führ, sammen med Oberfeldwebel Klostermaier i bil til gerningsstedet. Ved vor ankomst forefandt vi et opløb på ca. 300 personer. Det danske politi var tilstede.

På spørgsmålet, hvor den overfaldne tyske soldat befandt sig, blev jeg vist hen til et hus, hvor jeg forefandt den overfaldne og feltgendarmeriets civilpatrouille. Da jeg så, at civilpatrouillen var ved at få episoden beskrevet, forlod jeg huset.

Da det danske politi ikke gjorde anstalter til at sprede mængden, opfordrede Oberfeldwebel Klostermaier og jeg mængden til at passere. Vor opfordring blev besvaret med skrigen og hylen. To danskere, der særlig deltog i skrigeriet, blev anholdt af den i dette øjeblik ankommende civilpatrouille og overgivet til det danske politi.

De tyske vidner og den overfaldne blev i feltgendarmeriets bil kørt til garnisonskommandanturen og dèr afhørt i feltgendarmeriets kontor.

Ulrich,
Stabsfeldwebel i feltgendarmeriet.

Set:
(ulæselig underskrift)
Sonderführer (Z)

P.S.

Efter udtalelse fra den Oberfeldwebel i feltgendarmeriet, Weselmann, der foretog afhøringen, og som også bekræftes af flere ved afhøringen tilstedeværende medlemmer af feltgendarmeriet, gjorde ingen af de to marinesoldater indtryk af at være beruset eller blot påvirket.

(ulæselig underskrift)
Sonderführer (Z)

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG 1
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 21. juni 1942.

Melding 334/42 (Tillæg I)

Vedrører: Truende adfærd udvist af ca. 300 danskere mod to medlemmer af marinen.

Den 21.6.42. ca. kl. 23,00 gik Feldwebel Dzielak og jeg som civilpatrouille gennem Danmarksgade i retning mod Niels Ebbesensgade. På højde med Rantzausgade bemærkede vi en større menneskemængde, der tilsyneladende forfulgte nogle personer.

Feldwebel Dzielak og jeg konstaterede derpå, at to tyske marinesoldater var flygtet ind i opgangen i ejendommen Christiansgade 58 og blev beskyttet af 2 tjenestemænd fra det danske ordenspoliti mod mængden af danskere — ca. 300—350 personer —, som havde indtaget en truende holdning overfor matroserne.

De to matroser er blevet afhørt om årsagen til forfølgelsen.

Menneskemængden belejrede huset Christiansgade 58, i hvilket matroserne befandt sig, så man kun med besvær kunne nå frem til husdøren. Selv da Stabsfeldwebel Ulrich og Oberfeldwebel Klostermaier fra feltgendarmeriet ankom, gjorde mængden ikke mine til at trække sig tilbage fra ejendommen. Stabsfeldwebel Ulrich opfordrede de tilstedeværende danske ordenspolitifolk til at sørge for, at gaden blev ryddet, hvilket dog kun lykkedes delvis for dem, således at Stabsfeldwebel Ulrich og Oberfeldwebel

Klostermaier selv greb med ind. Da de sammenstimlede personer blev trængt tilbage i alle retninger, udstødte forskellige personer i mængden brøl og hyl. De pågældende tilkendegav derved, at de var irriteret over, at mængden blev trængt tilbage, og at de misbilligede de af det danske politi og det tyske feltgendarmeri trufne forholdsregler. Da Feldwebel Dzielak og jeg var i civil påklædning, lykkedes det os at fastholde to af de danskere, der havde brølet og hylet, nemlig

Karl Marinus Poulsen, boende Annebergvej 72, Aalborg, og
Gunnar Jensen, boende Algade 31, Aalborg,

og overgive dem til det danske politi.

Lindemann,
Oberfeldwebel i feltgendarmeriet.

Set:
(ulæselig underskrift)
Sonderführer (Z)

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG 1
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 26. juni 1942.

Melding 334/42 (Tillæg II)

Vedrører: Danske civilisters overfald på tyske marinesoldater den 21.6.42 i Aalborg.

Til de af danskeren Karl Marinus Poulsen, f. 21.2.14, overfor sikkerhedspolitiet afgivne forklaringer har jeg følgende at bemærke:

Da det uniformerede feltgendarmeri opfordrede den sammenstimlede mængde til at passere, blev det af mængden modtaget med brølen og hylen. Jeg havde civil patrouilletjeneste, og for at konstatere, hvem der var de største skrighalse, blandede jeg mig med mængden og løb med den i samme retning. Da jeg så bagved mig hørte særlig høj hylen og brølen, vendte jeg mig pludselig om og anholdt Karl Marinus Poulsen. Det er muligt, at P. ikke fra begyndelsen har deltaget i opløbet og i håndgemænget med matroserne. Men det står i hvert fald fast, at han deltog i det provokerende hyleri overfor feltgendarmeriet. Da jeg vendte mig om, så jeg ham komme højt brølende hen imod mig. Han forsøger i sin forklaring at spille den harmløse tilskuer, men må efter de givne kendsgerninger betragtes som medskyldig i mængdens optræden overfor feltgendarmeriet.

Dette, at to danskere blev grebet ud af mængden, medførte, at hyleriet straks hørte op.

Lindemann,
Oberfeldwebel i feltgendarmeriet.

Set:
(ulæselig underskrift)
Sonderführer (Z)

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG 1
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 26. juni 1942

Melding 334/42 (Tillæg III)

Vedrører: Danske civilisters overfald på tyske marinesoldater den 21.6.42 i Aalborg.

Til de af danskeren Gunnar Jensen, f. 15.5.1909, overfor sikkerhedspolitiet afgivne forklaringer har jeg følgende at erklære:

Når Jensen ved sin afhøring vil give det udseende af, at han slet ikke har deltaget i provokationen mod feltgendarmeriet, så stemmer dette ikke overens med kendsgerningerne. Da det danske politis opfordring til at passere skete i en så lidet energisk form, at de omkringstående så godt som slet ikke tog notits deraf, så de tilstedeværende uniformerede feltgendarmer (Stabsfeldwebel Ulrich og Oberfeldwebel Klostermaier) sig foranlediget til selv eftertrykkeligt at opfordre mængden til at passere. Denne opfordring fra det uniformerede feltgendarmeri blev dog besvaret med almindelig hylen og brølen. Herved var navnlig den heromhandlede Gunnar Jensens opførsel iøjnefaldende, hvorfor Stabsfeldwebel Ulrich forsøgte at anholde ham og at overgive ham til det danske politi. Da jeg i civil påklædning stod i nærheden og således bedre kunne nærme mig Jensen, optog jeg forfølgelsen af ham og kunne anholde ham efter ca. 30 skridt, som han tilbagelagde i løb. Jeg så selv, hvorledes han hylede og således uden tvivl deltog i sammenrotningen og ophidselsen imod feltgendarmeriet. Hvis det ikke forholdt sig således, havde J. jo heller ikke haft nogen grund til at fjerne sig i løb.

J. har altså uden tvivl i højeste grad opført sig udfordrende og har ingenlunde optrådt så harmløst, som han gerne vil give det udseende af.

Dzielak,
Feldwebel i feltgendarmeriet.

Set:
(ulæselig underskrift)
Sonderführer (Z)

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG 1
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 21. juni 1942

Afhøring (ad melding 334/42)

Fremstår Matrosenobergefreiter *Hans Ulrich Reiher* og forklarer, efter at være gjort bekendt med afhøringens formål og formanet til at tale sandhed, således:

Ang. personen: Jeg hedder Hans Ulrich Reiher, f. 26.9.13 i Berlin, feltpost nr. M 34 465.

Ang. sagen: Den 21.6.42 var jeg med min kammerat, Steuermannsgefreiter Harry Czesnik, af samme enhed, i Tivoli i Aalborg. I et telt med spilleautomater vandt vi spillemærker til en værdi af kr. 1,20. Da spillevirksomheden skulle lukkes henimod kl. 23,00, bad jeg en funktionær i vekselkassen om at få mine spillemærker vekslet til penge. Dette blev nægtet mig. Jeg bad ham pæny, og det blev nægtet mig for anden gang. Jeg greb ham derpå i armen og kræ-

vede energisk min ret, dog uden resultat. Jeg løb så med min kammerat til Christiansgade for at besøge en pige. I nævnte gade blev vi overfaldet af omtrent 40—50 danskere. Jeg satte mig til modværge, indtil det danske politi og tysk feltgendarmeri skred ind.

Oplæst, vedtaget, underskrevet.

Underskrevet på manuskriptet

Hans Ulrich Reiher,
Matrosenobergefreiter.

Således sket, datum ut supra

Lindemann,
Oberfeldwebel i feltgendarmeriet.

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG 1
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 21. juni 1942

Afhøring (ad melding 334/42)

Fremstår Steuermannsgefreiter *Harry Czesnik* og forklarer, efter at være gjort bekendt med afhøringens formål og formanet til at tale sandhed, således:

Ang. personen: Jeg hedder Harry Czesnik, f. 9.10.1923 i Erfurt, feltpost nr. M 34 465.

Ang. sagen: Jeg kan bekræfte de af min kammerat, Obergefreiter Hans Ulrich Reiher, afgivne forklaringer. Jeg selv blev, da jeg ville hjælpe min kammerat, ligeledes angrebet.

Oplæst, vedtaget, underskrevet.

Underskrevet på manuskriptet

Harry Czesnik,
Steuermannsgefreiter.

Således sket, datum ut supra

Lindemann,
Oberfeldwebel i feltgendarmeriet.

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG 1
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 21. juni 1942.

Afhøring (ad melding 334/42)

Fremstår Obergefreiter *Max Weyer* og forklarer, efter at være gjort bekendt med afhøringens formål og formanet til at tale sandhed, således:

Ang. personen: Jeg hedder Max Weyer, f. 12.5.1918 i Güstrow, Kreis Prenzlau, feltpost nr. 46 718.

Ang. sagen: Jeg befandt mig den 21.6.42 om aftenen sammen med min kammerat Willi Rau i forlystelsesetablissementet „Tivoli" i Aalborg. Efter lukketid begav vi os på hjemvejen og bemærkede, efter at vi havde forladt etablissementet, på gaden et større opløb. Da jeg kom nærmere, hørte jeg stærk hylen og hørte bl. a. råb, der lød noget lignende som „hallo ho ho". Vi trængte os gennem menneskemængden, og jeg så da to danske politibetjente, der bestræbte sig for at holde danske civilister, som uophørligt slog på to tyske matroser, tilbage. Det lykkedes kort efter for de danske politifolk at bringe de tyske matroser ind i en opgang for at beskytte dem mod angriberne.

I dette øjeblik kom også feltgendarmeriet tilstede, som anholdt to danske civilister.

Jeg kan ikke give yderligere oplysninger til sagen.

Oplæst, vedtaget, underskrevet.

Max Weyer,
Obergefreiter.

Således sket, datum ut supra

Schmahl,
Feldwebel i feltgendarmeriet.

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG I
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 21. juni 1942.

Afhøring (ad melding 334/42)

Fremstår Schütze *Willy Rau* og forklarer, efter at være gjort bekendt med afhøringens formål og formanet til at tale sandhed, således:

Ang. personen: Jeg hedder Willy Rau, f. 20.11.1914 i Wandsbeck, regeringsdistrikt Slesvig, feltpost nr. 46 718.

Ang. sagen: Min kammerat, Obergefreiter Max Weyers forklaringer er i overensstemmelse med sandheden, og jeg har intet at tilføje.

Oplæst, vedtaget, underskrevet.

Willi Rau,
Schütze.

Således sket, datum ut supra

Schmahl,
Feldwebel i feltgendarmeriet.

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG 1
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 21. juni 1942.

Afhøring (ad melding 334/42)

Efter ordre fremstår civilmatros *Christian Endress* og forklarer, efter at være gjort bekendt med afhøringens formål og formanet til at tale sandhed, således:

Ang. personen: Jeg er matros Christian Endress, f. 15.5.1922 i Grohe ved Bremen, ugift, tjenstgørende på damperen „Batavier III".

Ang. sagen: Den 21.6.42 henimod kl. 22,50 stod jeg sammen med min kæreste, Laura Jensen, Aalborg, Aagade 24, og min kammerat Pullert på hjørnet Aagade-Christiansgade og snakkede med dem. Derefter så vi to tyske marinesoldater, som i hurtigt løb fra Rosenlundsgade bøjede ind i Christiansgade. Bagefter de to matroser fulgte i en afstand af 30—50 m en stor mængde danskere (70—100 mand), tildels på cykel, tildels til fods. Vi opdagede straks, at danskerne forfulgte matroserne, thi de brølede og hylede. I midten af Christiansgade blev matroserne indhentet og omringet. Derpå opstod der straks et slagsmål mellem den ene matros (Obergefreiter) og flere danske.

På grund af den vældige menneskemængde kunne jeg ikke nøjagtigt se, om danskerne først slog på matrosen eller omvendt. I alle tilfælde står det fast, at matroserne var stærkt truet ved at være omringet af de mange danske. Min kammerat og jeg tog straks en cykel, som af danskere blev stillet til vor rådighed, og cyklede til garnisonskommandanturen for at hente feltgendarmeriet. Dette var imidlertid allerede undervejs. Vi cyklede derpå tilbage til Christiansgade. Dèr fik vi af en feltgendarm besked på at afgive vore forklaringer på kontoret.

Yderligere oplysninger til sagen kan jeg ikke meddele.

Oplæst, vedtaget, underskrevet.

Endress.

Således sket, datum ut supra

Rathje,
Feldwebel i feltgendarmeriet.

FELTPOST NR. L 01 251
LUFTGAUPOSTAMT HAMBURG 1
Afdeling — Feltgendarmeriet

Standkvarter, den 21. juni 1942.

Afhøring (ad melding 334/42)

Efter ordre fremstår civilmatros *Robert Pullert* og forklarer, efter at være gjort bekendt med afhøringens formål og formanet til at tale sandhed, således:

Ang. personen: Jeg er matros Robert Pullert, f. 5.10.1923 i Leuna-Kröllwitz ved Leipzig, ugift, tjenstgørende på damperen „Batavier III".

Ang. sagen: De af min kammerat Endress afgivne forklaringer er blevet oplæst for mig. Jeg gør disse forklaringer til mine egne og har intet yderligere at føje til.

Oplæst, vedtaget, underskrevet.

Pullert.

Således sket, datum ut supra

Rathje,
Feldwebel i feltgendarmeriet.

Oversættelse

ORDENSPOLITIET
Aalborg

Rapport

Søndag, den 21.6.1942.

Vedrører: Slagsmål mellem tyske marinesoldater og danske civilister.

I dag henved kl. 23,00, da politibetjent 7718 Børge Kristensen og undertegnede havde tilsyn med forlystelsesetablissementet „Danmark", Sauersplads, bemærkede vi, at folk pludselig løb bort fra pladsen og gennem Niels Ebbesensgade. I samme øjeblik kom en kontrolør på cykel gennem Tivoliparkens nordindgang og sagde henvendt til os: „Disse banditter — de ville stjæle af kassen". Vi spurgte derpå: „Hvem ville stjæle af kassen?" Hertil svarede han, at det drejede sig om 2 tyske marinesoldater. Da folk stadig kom løbende hen ad gaden, løb vi efter dem gennem Niels Ebbesensgade, Rosenlundsgade, Aagade og Christiansgade til krydset Christiansgade/Rantzausgade, hvor nogle mennesker trængtes omkring 2 tyske marinesoldater, af hvilke den ene ved vor ankomst lå på jorden; bøjet over ham stod nogle danskere. Vi trængte straks frem til soldaterne, og det lykkedes os at trænge folk noget tilbage. Så forsøgte vi at bringe soldaterne til fornuft. Den mindste af dem, der var meget beruset, var dog blevet fuldstændig vild. Medens politibetjent Kristensen holdt folk borte, forsøgte jeg sammen med den anden, den største af de to soldater, at holde førstnævnte soldat. Han rev sig imidlertid løs, styrtede sig mod de nærmeststående og slog omkring sig til højre og venstre uden hensyn til, hvem det gik ud over. Samtidig råbte han, at han i løbet af 2 minutter ville have sin hue igen, som han havde tabt i tumulten. Han fik straks sin hue; men dermed var han ikke tilfreds, men slog fremdeles blindt omkring sig. Sammen med den største af de 2 soldater, der var mere rolig og fornuftig, bugserede jeg ham ind i en opgang og lukkede døren, medens politibetjent Kristensen holdt den ophidsede menneskemængde borte fra indgangen og lod både politigården og feltgendarmeriet underrette. Inde i opgangen havde vi det største besvær med at holde den ustyrlige soldat, der absolut ville ud og bl. a. råbte, at han ville klø de „danske svinehunde".

Kort efter indfandt feltgendarmeriet sig og bragte de to soldater bort. To feltgendarmer blev tilbage og forsøgte — uopfordret — at sprede de tilstedeværende danskere, hvilket havde til følge, at de gav deres uvilje til kende.

Efter feltgendarmeriets opfordring blev tre danskere holdt tilbage, hvorefter mængden blev spredt af det danske politi. De tilbageholdte er:

Arbejdsmand Verner Oluf Johansen, Kildevældsvej 10, Vejgaard,
Mølleriarbejder Svend Aage Petersen, Ægirsgade 62, København,
Husassistent Laura Nielsine Jensen, Istedgade 27, Aalborg.

De blev bragt til politigården og overgivet til sikkerhedspolitiet (overbetjent Ræthinge).

sign. **K. I. Andersen,**
politibetjent.

Kontinueret den 21.6.42.

I tilslutning til foranstående skal undertegnede bemærke, at det i går kl. 23,10 telefonisk her til politigården blev meldt, at to danske politifolk i Christiansgade var i håndgemæng med tyske marinesoldater. Efter den vagthavende overbetjent C. E. W. Lentz' ordre blev politibetjentene nr. 6034 Bang, 6026 J. Andersen, 6672 Jønsson og undertegnede sendt til gerningsstedet, hvor vi erfarede, at der kort forinden havde været et håndgemæng mellem 2 tyske soldater og nogle danske civilister. Feltgendarmeriet var kommet tilstede og havde tilsyneladende foretaget en afspærring. To tjenestemænd fra det tyske

feltgendarmeri i civil påklædning var optrådt særlig „ivrigt" og havde bl. a. noteret navnene på to danskere, som havde deltaget i slagsmålet. Disse personer er nedennævnte Gunnar Jensen og Karl Poulsen.

Vi overtog straks afspærringen og tilbageholdt samtidig 7 personer, nemlig de 3 forannævnte samt endvidere

chauffør Gunnar Jensen, Algade 31, III, her, og
snedker Karl Marinus Poulsen, Annebergvej 72, her,

og desuden to tyske civilister. Om de to sidstnævnte kan det siges, at vi først blev klar over deres identitet, efter at de var blevet overgivet til sikkerhedspolitiet.

De nævnte personer blev alle transporteret til politigården og dèr overgivet til sikkerhedspolitiet/overbetjent Ræthinge. De to tyskere blev straks løsladt.

Medens vi var ved at sprede menneskemængden på gaden, kom politibetjentene 6728 Thellesen, 7747 Thage Nielsen og 6327 Broe-Rasmussen tilstede og var os behjælpelig dermed. Kort derefter herskede der igen ro i gaden.

sign. **William R. N. Struck,**
politibetjent.

Oversættelse

SIKKERHEDSPOLITIET
Aalborg

Sag nr. 921/42.

Rapport

Søndag, den 21.6.1942.

I anledning af vedlagte rapport fra ordenspolitiet af dags dato vedrørende uorden og slagsmål i Christiansgade fremstod efter tilsigelse her på kontoret billetsælger ved spilleautomaterne i Tivoliparken *Verner Jensen, Langelandsgade 20.* Han forklarer, at han kl. 23,00 havde lukket spilleteltet og var ved at gøre kassen op, da 2 tyske marinesoldater henvendte sig til ham med spillemærker for kr. 1,20 og forlangte at få dem byttet til danske penge. Da det er forbudt at ombytte spillemærker til regulære penge, måtte han nægte dem dette. Herover blev den ene marinesoldat — den mindste af dem, der var så beruset, at han vaklede — vred på afhørte. Han greb ham i kraven og truede med at ville slå. Desuden skældte han ham ud for en svinehund. For at undgå slagsmål trak afhørte sig tilbage. I dette øjeblik kom elektrikeren og spurgte, hvad der var i vejen. Derpå lod marinesoldaten afhørte slippe, greb elektrikeren i kraven og løftede den knyttede næve for at slå elektrikeren. Denne sagde straks, at han ville hente feltgendarmeriet, og da marinesoldaten hørte dette, tog hans kammerat, som hele tiden havde forsøgt at berolige ham, spillemærkerne til sig og den anden ved hånden og trak ham ud af døren. Elektrikeren gik udenfor og hen til soldaterne med ordene: „Et øjeblik, så kommer feltgendarmeriet". I dette øjeblik løb de 2 marinesoldater dog bort fra pladsen hen mod Niels Ebbesensgade. Hvad der senere er sket der, har afhørte ikke set. Afhørte så ikke, om der løb folk efter dem.

Elektriker Christian Nielsen, Svendsgade 15, V, godkender på alle punkter foranstående skildring af episoden med de to tyske marinesoldater på Sauersplads. Da marinesoldaten greb afhørte og (på tysk) sagde „svinehund" til afhørte, svarede denne med at nævne feltgendarmeriet. Han har nemlig gjort den erfaring, at dette virker beroligende og afkølende på de tyske soldater, når det trækker op til episoder.

Begge forklaringer oplæst og godkendt. De afhørte aftrådt.

Politibetjentene nr. 6277 K. J. Andersen og 7718 Børge Kristensen forklarer, at de om aftenen i fællesskab havde tilsyn på Sauersplads. De havde ikke set, hvad der var foregået mellem de to marinesoldater og billettøren i teltet. De bemærkede først, at der var

noget i vejen, da de så folk i flok løbe mod Niels Ebbesensgade. De skyndte sig over pladsen, og ved indgangen til pladsen traf de Tivoliparkens kontrolør, som på cykel kørte hen til pladsen. Denne sagde til dem: „De banditter — de ville stjæle kassen (eller af kassen)". De afhørte spurgte: „Hvem var det?" og dertil svarede kontroløren: „To tyske marinesoldater". De afhørte løb så efter menneskemængden gennem Niels Ebbesensgade, Rosenlundsgade, Aagade og ind i Christiansgade indtil Rantzausgadekrydset, hvor de så en større menneskemængde stå omkring 2 tyske marinesoldater, af hvilke den mindste lå på jorden. Hvad der i virkeligheden foregik i menneskeklyngen — om marinesoldaterne blev slået, eller om de kun blev holdt nede — kunne de ikke se. De afhørte trængte frem til marinesoldaterne og trængte menneskemængden tilbage. Den mindste marinesoldat var meget ophidset og ville absolut slå løs på alle omkringstående. I begyndelsen holdt afhørte Andersen ikke særlig fast på ham, således at marinesoldaten rev sig løs og nu slog løs på alle dem, han kunne nå. Sammen med den største marinesoldat, der var mere rolig og fornuftig, lykkedes det endelig afhørte Andersen at holde den mindste fast og få ham ind i en opgang, medens afhørte Kristensen stillede sig udenfor og holdt menneskemængden på afstand. Det syntes særlig at ophidse den lille marinesoldat, at han havde tabt sin hue. Han råbte på tysk, at han ville have sin hue, og det inden 2 minutter.

Fra det øjeblik, da de afhørte var kommet tilstede, har ingen slået marinesoldaterne. Hvad der skete, inden de kom tilstede, kan de ikke sige, da de ikke har set det.

Inde i opgangen var marinesoldaten ganske ustyrlig. Han ville absolut ud og slås. Det var forbundet med megen besvær at holde ham tilbage.

Da han, som foran skildret, havde revet sig løs fra afhørte Andersen, slog han flere af de omkringstående og ramte dem med kraftige knytnæveslag i ansigtet, ganske uden hensyn til om de pågældende havde gjort ham noget eller ikke. Dette bidrog i væsentlig grad til at øge uviljen og den fjendtlige holdning imod ham.

Afhørte Kristensen forklarer, at han, efter at Andersen og den store marinesoldat havde bragt den lille marinesoldat ind i opgangen, opfordrede en af de tilstedeværende til at telefonere til politigården og feltgendarmeriet. Kort derefter var forstærkning kommet tilstede.

Feltgendarmeriet tog sig af marinesoldaterne og fjernede dem, medens det danske politi, tildels — uopfordret — med støtte fra feltgendarmeriet, spredte menneskemængden.

Oplæst og vedtaget.

Husassistent Laura Nielsine Jensen, Aagade 24, st., hos Jørgensen, forklarer, at hun sammen med 2 tyske civilmatroser stod på hjørnet af Aagade og Christiansgade, da de så 2 tyske marinesoldater komme løbende fra Rosenlundsgade og løbe gennem Aagade til Christiansgade, hvor de løb ind i en port. En af de tyske civilmatroser, Kristian Andresen, kendte de to marinesoldater og råbte efter dem, at de skulle vente. De vinkede imidlertid kun med hånden og løb videre, som nævnt, ind i porten.

Umiddelbart derefter kom en sværm af danske civilister løbende fra Tivolipladsen gennem Rosenlundsgade, Aagade og ind i Christiansgade. Noget senere kom de to marinesoldater igen ud fra porten. Udenfor stod en hel sværm af civilister. Den største marinesoldat sagde til den mindste noget i retning af „lad os gå frivilligt", hvilket næppe blev forstået af de tilstedeværende. Hun mener, at alt var forløbet roligt og uden spektakel, hvis der ikke blandt de danske civilister havde været en, som ophidsede mængden ved at råbe: „Sådan en slyngel, tag huen fra ham, prygl ham, han skal sandelig ikke undslippe os". Dette var signalet til, at en del af de tilstedeværende gik løs på den lille, efter at den samme person havde grebet ham og slået ham en gang i ansigtet. Om han dukkede sig, eller om han blev slået ned, kan afhørte ikke sige. Han forsvandt i hvert fald mellem de omkringstående, således at de ikke kunne se ham. Nogle holdt også fast på den store marinesoldat og ruskede ham. Om han blev slået, har hun dog ikke set. Efter nogle minutters forløb kom 2 danske politibetjente tilstede; de skred ind, idet de greb de 2 marinesoldater og bragte dem ind i en opgang. Da politiet kom tilstede, blev der råbt: „Nu kommer politiet", hvorefter en del af de tilstedeværende løb deres vej, herunder også den person, som oprindelig havde ophidset mængden mod marinesoldaterne.

Hun har tidligere set denne mand på gaden og på Tivolipladsen, men ved ikke, hvad han hedder, eller hvor han bor. Hun beskriver ham dog som følger:

ca. 24 år gammel, høj, kraftig, blondt krøllet hår, grove ansigtstræk, uden hovedbeklædning, lysegråt tøj.

Hun kan genkende ham.

Hun forklarer, at hun tidligere har set den lille marinesoldat i beruset tilstand her i byens gader. Han råber så noget til de passerende og kan på den måde virke irriterende og udfordrende. Hun har ofte set ham stå foran Schlenzigs konditori og tiltrække sig opmærksomhed.

Blandt dem, der slog marinesoldaten og var sammen med den foran beskrevne høje person, befandt sig endvidere en

mand på ca. 20 år, lille, mørk og med markante træk, iklædt mørkt tøj.

Hun kan genkende den pågældende, men har hidtil ikke set ham. Hun mener, at han fratog marinesoldaten huen.

Oplæst og vedtaget.

Arbejdsmand Verner Olaf Johansen, Kildevældsvej 10, Vejgaard, forklarer, at han kom forbi Sauersplads i det øjeblik, da der skulle lukkes. Han så 2 tyske marinesoldater komme løbende ud fra pladsen, efter dem en skare unge mennesker. Samtidig hørte han nogen sige, at de to tyskere havde forsøgt „at stikke af med kassen".

Afhørte gik bagefter mængden gennem Niels Ebbesensgade, Aagade og til Christiansgade/hjørnet af Rantzausgade. Her så han de to tyskere komme ud fra en port i bagerens hus. Udenfor stod der en større sværm på ca. 25 mand. Nogle begyndte at slå løs på den lille tysker, rev huen af ham og sparkede ham. Han iagttog, at den første, der gik løs på tyskeren, var

en høj yngre mand i lyst tøj.

Han har ikke tidligere set den pågældende og kender ham ikke. Han er ikke sikker på, at han kan genkende ham, da han kun har set den pågældende bagfra.

Kort efter kom det danske politi tilstede og bragte tyskerne ind i en opgang. Inden dette lykkedes dem, rev den lille tyske marinesoldat sig imidlertid løs fra politibetjenten, løb over til det modsatte gadehjørne og slog en dèr stående mand i ansigtet med knytnæven. Den pågældende havde ikke gjort tyskeren noget, men havde ganske roligt stået og set til. Den overfaldne er kommet med på sikkerhedspolitiets kontor.

Kort derefter kom det tyske feltgendarmeri tilstede og tog de to marinesoldater med sig, medens det danske politi splittede mængden.

Oplæst og vedtaget.

Molleriarbejder Svend Aage Petersen, boende Østerbro 38 hos inspektør Sørensen, forklarer, at han sammen med 2 unge damer havde været på Sauersplads. Da der blev lukket, gik de bort derfra, og da de kom ud, hørte de, at det blev sagt, at to tyskere var løbet bort med kassen. Samtidig så de nogle mennesker gå langs gaden i hurtigt tempo. Han kender ikke byen og kan derfor ikke sige, gennem hvilke gader han kom, da han gik efter menneskemængden.

Da han igen så marinesoldaterne, var den mindste indviklet i et slagsmål, medens den største søgte at berolige og holde ham, dog forgæves. Pludselig løb den mindste over til afhørte, som stod på et gadehjørne, og tilføjede ham et kraftigt knytnæveslag på højre side af hovedet, således at der fremkom et stærkt blodunderløbet sted. Efter at afhørte, der ikke deltog i det forefaldende og ikke havde rørt soldaten, havde fået dette slag, skyndte han sig bort. Han så derfor ikke, hvad der videre skete med marinesoldaterne.

Noget senere var politiet kommet tilstede og havde bragt tyskerne ind i en opgang. Politibetjent Christensen opfordrede afhørte til at gå til en telefon og telefonere til feltgendarmeriet og politigården, hvad afhørte også gjorde.

Efter at politiet havde splittet mængden, fulgte afhørte efter opfordring med til herværende kontor for at afgive sin forklaring.

Han anser sig for uden grund at være overfaldet af den tyske marinesoldat, da han — som nævnt — ikke deltog i episoden. Han forlanger derfor af marinesoldaten erstatning for de udgifter, han har pådraget sig til rensning af sit tøj, der var stærkt tilsmudset af blod. Han vil senere indlevere en regning på disse udgifter.

Han kan ikke udtale sig om, på hvilken måde slagsmålet med marinesoldaterne og de tilstedeværende begyndte. Da han kom tilstede, var det hele et virvar. Det så ud, som om den mindste marinesoldat lå på jorden, og den store gjorde alt, hvad der stod i hans magt for at holde ham. Han har ikke set nogen slå den store marinesoldat.

Oplæst, godkendt og aftrådt med bemærkning, at den lille marinesoldat på lang afstand stank af spiritus.

sign. **Povl Ræthinge,**
kriminaloverbetjent.

Mandag, den 22. juni 1942.

Fortsat undersøgelse i sagen angående slagsmål mellem 2 tyske marinesoldater og en større menneskemængde i Niels Ebbesensgade, søndag den 21.6.41, omkring kl. 23,00

De tyske feltgendarmer Lindemann og Reiniger har foranlediget anholdelse af bl. a. chauffør Gunnar Jensen, Algade 31, „da han stod i opløbet og råbte højt".

Han fremstod i dag kl. 14,00 efter tilsigelse her i kontoret, hvor han opgav sine personalia som følger:

Gunnar Jensen, chauffør,
f. 15.5.1909 i Hoed,
ugift, ustraffet,
fast bopæl: Algade 31, III,
Frk. Ebbesens pensionat.

Han bestrider at have deltaget i slagsmål eller i nogen uroligheder. Derimod indrømmer han at have opholdt sig i nærheden af et opløb, i hvilket han dog hævder ikke at have deltaget.

Han forklarer nærmere, at han i går, den 21.d.m., indtil henimod kl. 20,00 opholdt sig i pensionatet. Derfra gik han sammen med 2 andre pensionærer til „Automaten" i Algade, hvor de drak kaffe og opholdt sig til ca. kl. 22,00.

Derfra gik han med en kammerat til Mølleplads, hvor de ville se på deres lastbiler. Fra Mølleplads gik afhørte nu alene omkring i nabolaget for at gå lidt rundt før sengetid.

Han gik fra Mølleplads gennem Rantzausgade, bøjede ind i Danmarksgade mod øst henimod Aagade. Da han var kommet herhen, bemærkede han et opløb på hjørnet af Christiansgade og Aagade. Af nysgerrighed gik afhørte nu derhen, hvor der havde dannet sig et større opløb. Han tænkte først, at der var sket en ulykke eller et bilsammenstød. Da han var kommet derhen, satte folk sig i bevægelse på grund af det tyske politis opfordring. Der var også dansk politi tilstede; det var dog det tyske politi, der opfordrede folk til at gå bort.

Afhørte så stadig ikke, hvad der foregik, og han talte heller ikke med de tilstedeværende. Han havde derfor også til hensigt at gå sin vej som følge af opfordringen fra tysk side. Da han nu vendte sig om for at gå bort, blev han pludselig grebet i nakken af en tysker i civil og ført hen til det danske politi, der konstaterede hans personalia og transporterede ham til politistationen.

Afhørte siger, at han befandt sig et godt stykke fra selve opløbet. Han har altså på intet tidspunkt presset på for at komme ind i det „allerinderste".

Han nægter stadig at have deltaget i slagsmålet eller andre uroligheder på strafbar måde. Dog indrømmer han at have overtrådt politivedtægten ved at slutte sig til et opløb. Han bestrider på det bestemteste at have råbt eller på anden måde at have været udfordrende overfor nogen, hverken danske eller tyske.

Han kan ikke forklare yderligere til sagen.

Oplæst og godkendt ved underskrift.

Under lignende omstændigheder som forannævnte Jensen blev af det tyske feltgendarmeri iagttaget

Karl Marinus Poulsen, snedker,
f. d. 21.2.1914 i Aalborg,
gift, ustraffet,
boende Stationsvej 53, Skalborg.

Han forklarer, at han i går — søndag den 21.d.m. — sammen med sin hustru opholdt sig hos sine svigerforældre, arbejdsmand Christian Hansen, Rantzausgade 18.

På et bestemt tidspunkt om aftenen — afhørte kan ikke sige, hvornår, men det var forholdsvis sent — blev han med sin hustru enig om, at det var bedst at stille hans cykel ind på ejendommens gårdsplads, da afhørte ville overnatte hos svigerforældrene, fordi han i dag, 22.d.m., havde noget at gøre i byen.

Afhørte gik ned på gårdspladsen, hvor cyklen stod op mod muren. Da han kom ned, så han en skare mennesker løbe forbi i krydset Rantzausgade/Christiansgade, hvor folk så gjorde holdt. Afhørte stod hele tiden i døren til huset Rantzausgade 18. Han anslår afstanden fra sig til menneskemængden til ca. 20—25 m.

Afhørte kunne ikke forstå årsagen til opløbet. Han blev dog klar over, at det ikke kunne dreje sig om en trafikulykke eller lignende, da folk var kommet løbende.

Afhørte gik over på den modsatte side af gaden og hen til menneskemængden, uden dog at komme helt nær til denne. Politibilen kom tilstede, hvorfor folk løb til alle sider. Enkelte løb også ned ad Rantzausgade. Der blev råbt og skreget, hvem ved hvor meget. Afhørte siger, at det var de tyske gendarmer med stålhjelme, som jog folk bort.

Efter at afhørte var blevet klar over, at det var bedst igen at komme tilbage til svigerforældrenes bolig, løb han nu over gaden for at nå frem til døren til huset Rantzausgade 18. Her løb han dog lige i armene på en tysker i civil, og umiddelbart derefter kom det danske politi tilstede og forlangte hans legitimationskort. Kort derefter blev han transporteret til politistationen.

Afhørte nægter at have begået noget strafbart og kan ikke forklare yderligere.

Oplæst og vedtaget ved underskriften.

sign. **Carl Poulsen.** sign. **Aksel Fyner,**
kriminalbetjent.

Oversættelse: Bade.

GARNISONSKOMMANDANTUR (L)[1] *Aalborg, den 30. juni 1942.*

B. nr. 570/42 Pe./Ba.

Vedrører: Det danske ordenspolitis optræden ved opløb.

Til
den overstkommanderende for de tyske tropper i Danmark,
København.

Der henvises til meddelelse herfra af 27.6.42 nr. 542/42.

Ordenspolitiets optræden ved opløb i almindelighed og i dette tilfælde i særdeleshed er i mellemtiden blevet påtalt overfor politimester Bach. Politimesteren har lovet en undersøgelse af sagen, men er på grund af de hidtil foreliggende danske politirapporter af den opfattelse, at politiet har optrådt korrekt.

Fra dansk side fremhæves atter og atter forskellen mellem tysk og dansk mentalitet, som f. eks. også bevirker, at det tyske politi i lignende situationer straks splitter et opløb,

medens det for det danske politi først og fremmest kommer an på at beskytte årsagen til sammenrotningen — i dette tilfælde de to marinesoldater — mod mængden ved at fjerne dem, og det efter dansk opfattelse er mindre vigtigt, om opløbet bliver splittet straks eller nogle minutter senere. Den danske befolkning er i reglen ikke ondsindet, og det danske politi har den grundregel i sådanne tilfælde hellere at virke beroligende ved formaninger end at ophidse stemningen ved energisk at splitte opløbet. Også politiet bliver i sådanne tilfælde hyppigt modtaget med piften og hylen uden dog overhovedet at lade sin holdning overfor mængden påvirke deraf, da man ikke kan tillægge en sådan optræden fra folks side nogen betydning.

Fra tysk side bør efter vor opfattelse en sådan indstilling afvises. Bortset fra, at de ved et sammenstød direkte implicerede har mulighed for uforstyrret at snakke med mængden og påvirke eventuelle vidner, er det uheldigt for de politimæssige undersøgelser, hvis alle omkringstående kan påhøre, at foranstaltningerne drøftes mellem feltgendarmeriet og det danske politi, ligesom overhovedet ethvert arbejde (f. eks. opmålinger ved trafikuheld o. lign.) vanskeliggøres meget, når det omkringstående, nysgerrige publikum trænger på.

I det her omhandlede tilfælde hylede og piftede mængden imidlertid, da det uniformerede feltgendarmeri kom tilstede og søgte at skaffe sig plads ved at trænge de nærmeststående tilbage. Denne hylen måtte af feltgendarmeriet opfattes som en provokation, hvorfor det nu også skred til at splitte mængden fuldstændig og ved hjælp af to feltgendarmer i civil udleverede de største skrålhalse til det danske politi. Feltgendarmeriets indskriden mod opløbet var imidlertid kun påkrævet på grund af politiets passive optræden overfor mængden.

At det danske politi griber mere energisk ind i sådanne tilfælde, synes også ubetinget nødvendigt, fordi der i den allersidste tid er forekommet en hel række tilfælde, hvor danskerne har rottet sig sammen og truet tyske værnemagtsmedlemmer (melding herfra nr. 466/42 af 3/6 42, nr. 504/42 af 12/6 42, nr. 512/42 af 17/6 42 og nr. 542/42 af 27/6 42). Når folk mærker, at politiet tolererer sådanne opløb og offentlige optrin, uden at der truer den enkelte deltager noget ubehageligt, såfremt han ikke direkte har deltaget i et angreb mod soldater, er der fare for, at sådanne opløb i fremtiden vil ske hyppigere, og at det virkelig engang vil komme til mere alvorlige sammenstød mellem soldater og danskere. Selvom det danske politi hævder, at den danske befolkning er harmløs, vil en soldat, der forfølges af en sådan hylende mængde, med rette kunne føle sig truet og som følge deraf blive foranlediget til at gøre brug af sit våben.

Det er i og for sig klart, at det må overlades til det danske politi at skride ind imod den danske befolkning, og at feltgendarmeriet kun skal befatte sig med de personer, der er underordnet værnemagten. I en sådan situation er der imidlertid hyppigt ikke tid til først at forhandle længe med de tilstedeværende danske politifolk. I alle tilfælde kan det ikke gå an, at det danske politi og feltgendarmeriet går frem på forskellig måde. Man anmoder derfor om en afgørelse, om der her i fremtiden skal forholdes i overensstemmelse med det danske politis ønsker, eller om politiet ikke fra højere sted principielt skal foranlediges til at skride mere energisk ind overfor opløb.

Apperlin,
oberstløjtnant og garnisonskommandant[2])

Til efterretning:

1) 416. infanteridivision.
2) Garnisonskommandanten.

---

[1]) L formentlig: Luftwaffe (Luftvåben).

[2]) I marginen er med håndskrift tilføjet:

„1) (ulæseligt ord) drøfte Kanstein. 2) Forslag: Gennem Indre Forvaltning over det danske justitsministerium give instruks til politiet om at skride skarpere ind. v. H[anneken?]

Ja — specielle anker mod dansk politi i Aalborg foreligger ikke, politimestrene skal være pålidelige. Grev v. Zeppelin.

Hvis præsident Kanstein ikke anser central ordning for gennemførlig, da *kan* oberstløjtnant Apperlin gøre det lokalt."

GARNISONSKOMMANDANTUR (L) *Aalborg, den 27. juni 1942.*

B.nr.542/42 Pe./Ba.

Vedrører: Danske civilisters overfald på tyske marinesoldater 21.6. 42 i Aalborg.

Til
den øverstkommanderende for de tyske tropper
i Danmark,
København.

Ekstraktafskrift!

Til den danske politirapport bemærkes, at det danske ordenspoliti ligesom i forskellige tidligere tilfælde heller ikke denne gang på tilstrækkelig måde kunne gøre sig gældende overfor opløbet, således at de tilstedeværende feltgendarmer tilsidst greb ind og sørgede for, at mængden blev splittet. Dette er, som den danske rapport lader erkende, åbenbart blevet misbilliget af det danske politi. Da det danske politis optræden ved sådanne opløb allerede gentagne gange har været for lidt energisk, vil lejligheden blive benyttet til påny at bringe dette spørgsmål på tale overfor den herværende politimester.

sign. underskrift,
oberstløjtnant og garnisonskommandant.

Hemmelig!

DEN KOMMANDERENDE FOR
GARNISONSOMRÅDET
SLAGELSE

Standkvarter, den 1.8.42.

Br. B. nr. 67/42 hemmelig.

Reference: Den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark afd. Ic nr. 314/42 åben af 18.5.42.

Vedrører: Stemningsberetning.

Til
den øverstkommanderende for de tyske tropper
i Danmark.

Under henvisning til ovennævnte reference melder jeg:

1. *Forholdet til danske myndigheder og til politiet:*
   Hidtil har samarbejdet været upåklageligt og gnidningsløst. Der er ikke forekommet episoder, hvorpå en modsat opfattelse kan begrundes.
   Aftalen om gensidig hilsepligt mellem den tyske og den danske værnemagt overholdes kun i forsvindende få tilfælde af danskerne.
2. *Forholdet til befolkningen og dennes stemning:*
   Befolkningen er tilbageholdende og undgår sammenstød med tyske soldater. Kun en ringe del har åbenlys sympati for den tyske værnemagt og dens medlemmer. Overvejende er dette nationalsocialistiske kredse.

3. *Ønsker og henstillinger vedrørende fritidsarrangementer for tropperne:*
Den fortsat regelmæssige tildeling af film med de nye ugerevyer gør stadig den sædvanlige lykke; ligeså skuespiltruppenes flotte melodier og humørfyldte forestillinger, således at fritidsarrangementer i den hidtidige form fremdeles er ønskelige.

(ulæselig underskrift).

Hemmelig!

GARNISONSKOMMANDANTEN
I FREDERICIA

Fredericia, den 3.8.1942.

Br. B. 280/42 hemmelig.

Vedrører: Stemningsberetning.

Reference: Den øverstkommanderende i Danmark
afd. Ic nr. 314/42 af 18.5.42.

Til
den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark, afd. Ic.

1. *Forholdet til danske myndigheder og politiet*
Samarbejdet med de danske myndigheder og politiet foregår gnidningsløst. Forholdet er køligt, men korrekt.
Det danske militærs hilsedisciplin er til trods for gentagne henstillinger overfor den danske forbindelsesofficer utilfredsstillende.

2. *Forholdet til befolkningen og dennes stemning*
Nogle familier er nok tyskvenligt indstillet, men i det store og hele er befolkningens holdning afvisende. Da en underofficer ved den herværende bataillon den 18.7.42 i forretningen „Magasin Bristol", indehaver Aage Christensen, Danmarksgade, ville købe en hvid sportsflip til eget brug, udtalte sælgeren: „Vi sælger ikke til den tyske værnemagt". — Den 16.7.42 mødte et tysk hestekøretøj en dansk murer, som kom cyklende. Han spyttede ud for kusken og ledsageren og råbte, da han var kommet ca. 2 m forbi, „tyske svinehunde". Da danskeren sad på en cykel, de to soldater derimod på et køretøj, var det ikke muligt at anholde danskeren. — Den 18.7.42 overhalede en pige på ca. 17 år et tysk hestekøretøj. Pigen spyttede kuskens ledsager i ansigtet og råbte på dansk „tysk svin". Heller ikke her var det muligt at konstatere personalia. — Den danske restaurationsskik at reservere særligt godt placerede borde for stamgæster og venner af huset benyttes her i stigende grad mod tyske soldater, således at de tyske soldater ofte kun får tilbudt dårlige pladser, eller de forhindres i at komme ind med den begrundelse, at bordene er reserveret. — Endvidere har man indtryk af, at den ofte forekommende mangel på øl, der skyldes den begrænsede tildeling, benyttes til at begunstige danskerne ved øludskænkning på de tyske soldaters bekostning. — Alle disse ting er et karakteristisk udtryk for befolkningens stemning.

3. *Ønsker og henstillinger vedrørende fritidsarrangementer for tropperne*
Det er af soldaterne blevet hilst med glæde, at en varieté „Frohsinn und Rythmus" og en ballet for første gang har optrådt her. Der er ingen nye ønsker og henstillinger at fremsætte.

Som stedfortræder

Petersen,
kaptajn.

Genpart til underretning
til division nr. 160 afd. Ic.

Hemmelig!

GARNISONSKOMMANDANTEN
HADERSLEV

Standkvarter, den 4. december 1942.
Feltpostnummer: 46 697 A.

Br. B. nr. 151/42 hemmelig

Vedrører: Kort stemningsberetning.

Reference: Øverstkommanderende i Danmark, afd. Ic nr. 314/42 af 18.5.42.

Til
den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark.

I henhold til ovennævnte reference aflægger garnisonskommandanten i Haderslev følgende beretning:

ad 1:

Forholdet mellem det danske politi i Haderslev og den tyske værnemagt har næppe ændret sig siden sidste stemningsberetning. Det danske politi er nu som før indstillet på at puste ubetydelige episoder op for at påvise, at de tyske soldater optræder ukorrekt.

Sikkerhedsforanstaltninger, som den tyske værnemagt anser for nødvendige, udlægges gerne af det danske politi som chikane imod det. Således vendte politimesteren i Haderslev, der af kasernevagten blev opfordret til at lade sig indskrive, igen om, skønt han havde anmodet om en samtale med garnisonskommandanten.

Særlig tydelig er den kommunale forvaltnings antityske indstilling. Således henviste den kommunale forvaltning i anledning af en forhandling om eventuelt at stille lokaler til rådighed til anbringelse af tropper i Haderslev udenfor kasernen først til „Bürgerverein", der alene anvendes til værnemagtsarrangementer og til varetagelse af tyskhedens interesser, skønt der fandtes flere danske lokaler med større sale. Den kommunale forvaltning afviste ligeledes i vinter lejlighedsvis at stille stadion til rådighed for militæret.

ad 2:

Sammenstødene mellem tyske soldater og danskere er blevet sjældnere på grund af de detaillerede instrukser til værnemagtsmedlemmerne; den danske befolknings aversion og fjendtlige holdning mod den tyske værnemagt er dog særdeles tydelig. Beskadigelsen af værnemagtsskilte har antaget et endnu større omfang. Af en meddelelse fra sagfører Henning Meyer, Haderslev, til Abwehrnebenstelle Aarhus fremgår, at i avisen „Frit Danmark", som nu og da sendes til ham og andre indenfor folketyske kredse, opfordres der nu til sådan sabotage med overskriften „Anbefales til efterligning". Danskernes antityske holdning viser sig også på den måde, at udenlandske efterretninger om fremgang for fjenden spredes i tendentiøs opsætning.

Garnisonskommandanten:

(ulæselig underskrift)
Kaptajn.

Til efterretning:

a) division nr. 160, b) 416. infanteridivision.

724.

Skrivelse fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark ang. det danske politis arrestation af 2 frikorpsfolk.

11. august 1942.

DEN ØVERSTKOMMANDERENDE
FOR DE TYSKE TROPPER
I DANMARK

København, den 11. august 1942.

Afd. Ia — Br.B.nr. 321/42 —

Reference: Skrivelse fra feltgendarmeriafdeling d 905 af 11.8.1942.

Vedr.: Det danske politis provokerende optræden ved anholdelsen af to SS-soldater fra „Frikorps Danmark" i København for at sætte dem i beskyttelsesarrest.

1 bilag.

Til
den kommitterede for spørgsmål vedrørende den indre forvaltning,
København.

Hoslagt oversendes til underretning en beretning om det danske politis optræden ved anholdelsen af 2 medlemmer af Frikorps Danmark for at sætte dem i beskyttelsesarrest.

Man anmoder om at foranledige justitsministeriet til at undersøge denne sag.

Ved det danske politis provokerende optræden er værnemagtens anseelse blevet skadet mere end af de tilsyneladende berusede medlemmer af Frikorps Danmark.

Meddelelse om undersøgelsens resultat udbedes snarest.

For den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark
Chefen for generalstaben
G[raf] v[on] B[randenstein-Zeppelin].

FELTGENDARMERIAFDELING
d 905

Standkvarter, den 11.8. 1942.

Vedr.: Det danske politis provokerende optræden ved anholdelsen af to SS-soldater fra „Frikorps Danmark" for at sætte dem i beskyttelsesarrest.

Melding

Da de to SS-skytter Jensen og Nielsen blev taget i beskyttelsesarrest, opførte det danske politi overfor en mængde, der talte mange hundrede, ved sin optræden et skuespil, som i højeste grad var egnet til at skade den tyske uniforms anseelse.

Politiet havde den 10.8.42 henimod kl. 14,15 opfordret de to berusede SS-skytter til at gå med ind i automobilfirmaet Hans Lystrups salgslokale på hjørnet af Gothersgade og Møntergade og havde derfra foranlediget, at feltgendarmeriet blev underrettet.

Ved enhver lejlighed tager det danske politi, når der er noget at påtale, de pågældende med på stationen, og da station 2 ligger i umiddelbar nærhed af bilforretningen (kun adskilt ved den korte Christian IX Gade), er det så meget mindre forståeligt, at politifolkene i dette tilfælde som tilflugtssted valgte det store salgslokale, der kan ses fra alle sider. Thi da feltgendarmeriets udrykningsvogn kom tilstede, stod danskerne i tæt trængsel foran forretningslokalets 6 store vinduesruder og kikkede ind i forretningslokalet, i hvilket 4 eller 5 danske politifolk sammen med SS-skytterne allerede havde opholdt sig i ca. 10 minutter, inden de, efter disses opfordring, gik ind i et kontor, der ligger bagved salgslokalet. De 6 eller 7 politibetjente, som opholdt sig foran salgslokalet, gjorde ikke det ringeste forsøg på at få mængden til at passere gaden, for ikke at tale om at trænge tilskuerne tilbage fra butiksvinduerne. Da Stabsfeldwebel Scheidgen førte SS-skytterne ud fra forretningen og ind i vognen, dannede der sig en tæt ring af forbipasserende omkring os, og først efter vor opfordring begyndte politiet på i det mindste at gøre vejen til bortkørsel fri for os.

SS-skytte Jensen samt en dansk civilist, landarbejder Harry Gunnar Olsen, født i Blidstrup sogn den 12.3.21, boende Korsgade 5, IV, København, har overfor mig overensstemmende fremsat ovennævnte oplysninger om det danske politis optræden, inden feltgendarmeriet blev tilkaldt.

Dall,
Feldwebel i feltgendarmeriet.

725.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark om sold m. m. til frikorpsfolk.

20. august 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 20. august 1942 kl. 17,30.
Modtaget: — 20. — — - 18,00.

Nr. 1160 af 20.8.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 1144*) litra 3 af 15.8.1942.

På grundlag af en drøftelse, som jeg i dag har haft med den øverstkommanderende, har denne principielt erklæret sig parat til af besættelsesomkostningerne at betale soldaterløn og andre emolumenter for de frikorpsmedlemmer, som sandsynligvis i slutningen af næste uge kommer til Danmark for en måneds tid. Der gives ikke danskerne meddelelse herom. Håber, at sagen dermed har fået en tilfredsstillende løsning.

Renthefink.

*) ved Tyskland.

726.

Skrivelse fra den kommitterede for den indre forvaltning, viceregeringspræsident Kanstein, ang. det danske politis arrestation af 2 SS-skytter.

4. oktober 1942.

DET TYSKE RIGES BEFULDMÆGTIGEDE

Den kommitterede
for spørgsmål vedrørende den indre forvaltning

— Inn. V.L. —

Vedrører: Det danske politis optræden ved anholdelsen af to SS-skytter.

Reference: Deres skrivelse af 11.8.42 — afd. Ia — Br. B. nr. 321/42.

København, den 4. oktober 1942.
Dagmarhus.

Til
den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark
v/ chefen for generalstaben,
oberstløjtnant von Brandenstein,
København,
Hotel d'Angleterre.

Ved nævnte skrivelse blev jeg anmodet om at foranledige, at det danske justitsministerium undersøger den optræden, der blev udvist af danske politibetjente, som den 10. august 1942 anholdt to SS-skytter. Jeg har overfor justitsministeriet foretaget det ønskede skridt.

Justitsministeriet meddeler mig nu i den anledning, at der også var indgået en anmodning fra domstolen under den øverstkommanderende for de tyske tropper om en undersøgelse af sagen, og at man den 11.9.42 havde oversendt rapporterne til krigsretten. Undersøgelsen havde vist, at de pågældende polititjenestemænd under de givne forhold havde optrådt korrekt og hensynsfuldt overfor de to SS-skytter, og at man derfor ikke i denne forbindelse kunne bebrejde dem noget.

Idet jeg meddeler dette, anmoder jeg om at måtte tilføje følgende:

Da jeg fik Deres anmodning om at gøre forestillinger overfor justitsministeriet, er det ikke blevet mig meddelt, at også krigsretten samtidig ville henvende sig til de danske myndigheder med anmodning om en undersøgelse af sagen. Af hensyn til min stilling overfor de danske myndigheder er det mig naturligvis ikke belejligt, når det fra dansk side kan foreholdes mig, at der vedrørende en undersøgelse, som jeg har forlangt på den øverstkommanderendes vegne, allerede er rettet direkte henvendelse fra et kontor under den øverstkommanderende, at man havde underrettet dette kontor om undersøgelsens resultat, og at man dermed i forhold til mig betragtede sagen som bortfaldet.

Da lignende er sket gentagne gange, vil jeg være taknemlig, hvis jeg i tilfælde, hvor det pålægges mig at gøre forestillinger overfor danske myndigheder, samtidig må blive underrettet om, hvorvidt sagen allerede af kontorer under den øverstkommanderende er blevet direkte taget op overfor de danske myndigheder.

Kanstein.[1])

[1]) Med håndskrift er i marginen påført:
„9. d.m.(?) talt med Kanstein. Sagen afsluttet. v.H[anneken?]".

8.

Spørgsmål i forbindelse med den militære undtagelsestilstand 29. august 1943 og den følgende periode

---

(Oversættelser)

727.

Skrivelse fra Auswärtiges Amt ang. en redegørelse for jødespørgsmålet i Danmark.

2. april 1941.

Berlin, den 2. april 1941. *(ad DIII 944⁸/40.)*
e. o. DIII 2843

Ref.: Legationsråd Rademacher.

1.) *Til*
det tyske gesandtskab,
København.

Den i instrukser af 22. juli 1940 — D III 944⁸ — og af 24. januar 1941 — D III 944⁸ ekspedition 2 — forlangte indberetning om jødernes udbredelse i Danmark er endnu ikke modtaget.

Jeg vil være taknemlig for snarest mulig fremsendelse af indberetningen, evt. meddelelse om årsagerne til dens udeblivelse.

E. b.

sign. **Todenhöfer.**

2.) Termin efter 2 måneder n. F.

Atter forelagt d. 5/6 Wi.

728.

Telegram fra Renthe-Fink ang. rygterne om kong Christian Xs abdikation på grund af jødelovgivning.

6. januar 1942.

Hemmeligt!

Telegram
(kodeskriver)

København, den 6. januar 1942 — kl. 17,30.
Modtaget: — 6. — — — - 19,10.

Nr. 1 af 6. januar 1942.

I de sidste dage er her, øjensynlig på grund af en artikel i „Chicago Daily News", blevet udspredt det rygte, at kongen på grund af et tysk krav om indførelse af antisemitisk lovgivning skal have truet med abdikation. Udenrigsministeren sagde til mig, at rygtet om kongens abdikationshensigter var fuldstændig grebet ud af luften. Der var sandsynligvis kommet gang i rygterne, fordi kongen havde aflyst den traditionelle nytårskur for den danske embedsstand, der afholdes i ugen efter nytår. Aflysningen måtte imidlertid alene til-

skrives kongens helbredstilstand; han følte sig meget syg, skønt lægerne ikke havde konstateret lidelser af nogen art. Udenrigsministeren tilføjede, at han afgjort ikke ville skjule, at således som situationen nu lå, ville en rejsning af jødespørgsmålet fra tysk side umuliggøre en fortsættelse af hans politik, der gik ud på dansk orientering mod Tyskland. Heroverfor henviste jeg ligesom under tidligere samtaler udtrykkelig til, at det ville være klogt, hvis Danmark i rette tid indstillede sig på, at der senest ved krigens afslutning vil ske en europæisk ordning af jødespørgsmålet.

Renthe-Fink.

729.

Notits af understatssekretær Martin Luther ang. jødespørgsmålet i Danmark.

15. januar 1942.

Hemmelig

UNDERSTATSSEKRETÆR LUTHER *D III 29 hemmelig*

Notits til referat
vedrørende rejsning af jødespørgsmålet i Danmark

Fra de for jødespørgsmålet ansvarlige myndigheders side er der hverken til det danske gesandtskab eller direkte til den danske regering sket henvendelse om at rejse jødespørgsmålet i Danmark.

Heller ikke har det tyske gesandtskab i København fået instruks om at rejse spørgsmålet officielt. Den ansvarlige i jødespørgsmålet, legationsråd *Rademacher*, har ganske vist flere gange mundtligt anmodet gesandt *von Renthe-Fink* om ved passende lejlighed i samtaleform at gøre opmærksom på, at ifølge Førerens ord vil jødespørgsmålet i Europa blive definitivt løst, hvorfor det ville være klogt, hvis Danmark af sig selv indstillede sig derpå i god tid. Løsningen af jødespørgsmålet vil teknisk blive lettere, hvis der også i Danmark blev indført jødelove efter tysk mønster. På lignende måde har gesandt v. Grundherr lejlighedsvis udtalt sig overfor gesandt v. Renthe-Fink.

Forelægges hermed
over statssekretær friherre von *Weizsäcker*
til underretning for rigsudenrigsministeren.

Berlin, den 15. januar 1942.

sign. **Luther.**

730.

Notits af understatssekretær Martin Luther ang. ordre fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop om det europæiske jødespørgsmål.

24. september 1942.

Hemmelig

Understatssekretær-D.-Nr. 6862. *Berlin, den 24. september 1942.*

Notits

Rigsudenrigsministeren har i dag telefonisk givet mig instruks om mest muligt at fremskynde evakueringen af jøder fra de forskellige europæiske lande, da det er en kendsgerning, at jøderne overalt ophidser stemningen mod os og må gøres ansvarlige for sabotagehandlinger og attentater. Efter et kort referat om den igangværende evakuering af jøder fra Slovakiet, Kroatien, Rumænien og de besatte områder har rigsudenrigsministeren bestemt, at vi nu skal rette henvendelse til den bulgarske, den ungarske og den danske regering om at påbegynde evakuering af jøder fra disse lande.

M.h.t. ordningen af det italienske jødespørgsmål har rigsudenrigsministeren selv forbeholdt sig, hvad der yderligere skal ske. Dette problem skal drøftes i en personlig samtale mellem Føreren og il Duce eller mellem rigsudenrigsministeren og grev Ciano personlig.

Forelægges hermed
statssekretær v. Weizsäcker
til underretning.

De forholdsregler, vi til enhver tid agter at træffe, vil altid forinden blive forelagt Dem til godkendelse.

sign. **Luther.**

731.

Skrivelse fra dr. Best ang. 1) lovgivningen i Frankrig om jøder 2) de danske valg.

1. marts 1943.

DET TYSKE RIGES BEFULDMÆGTIGEDE
I DANMARK

København, den 1.3.1943.

Til
hr. statssekretær von Weizsäcker,
Auswärtiges Amt,
Berlin W 8,
Wilhelmstrasse 75.

Højtærede hr. statssekretær!

Da jeg sidste efterår for at blive informeret arbejdede i Auswärtiges Amt, lovede jeg i anledning af Deres forespørgsel ved lejlighed at skaffe Dem den i Frankrig gældende jødelovgivning.

På min dengang fremsatte anmodning har jeg endelig i dag fået materialet tilsendt fra forvaltningsstaben hos den militære øverstkommanderende i Frankrig.

Selvom jeg ikke ved, om materialet stadig har interesse for Dem, sender jeg Dem det hoslagt for at indfri mit løfte.

Da jeg netop i dag har modtaget Deres telegram med godkendelse af, at de danske valg gennemføres, vil jeg ikke undlade at fortælle Dem, hvor glad jeg er over denne afgørelse.

Man kan efter min opfattelse i hvert enkelt område kun føre een konsekvent politik. Om denne er rigtig eller forkert, vil først kunne ses af dens resultat. Forkert er imidlertid i alle tilfælde en politik, som først slår ind på en bestemt linie og derefter i vigtige spørgsmål træffer afgørelser, som står i kras modsætning til denne linie. Men dette ville have været tilfældet, hvis de danske valg var blevet forbudt.

Ved at valgene tillades,

a) muliggør man, at en legal lovgivning og regering fortsætter i Danmark,
b) spiller man statsminister von Scavenius en ny succes i hænde,
c) opnår man en plebiscit for den nuværende regering,
d) skuffer man fjendens forhåbninger om et brud på min politiske linie,
e) får det neutrale udland præsenteret et positivt billede af storsindet tysk storrumsadministration.

Med hengivne hilsener og

Heil Hitler!

Deres

Best.

732.

Skrivelse fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. 1) den franske lovgivning om jøder, 2) de danske valg.

5. marts 1943.

Berlin, den 5. marts 1943.

Til
rigets befuldmægtigede
i Danmark.

Højtærede hr. Best!

Jeg takker Dem meget for Deres linier af 1. d. m. og den omfattende samling vedrørende den i Frankrig gældende jødelovgivning. Emnet interesserer mig stadig. Efter det påtænkte studium deraf skal jeg igen lade Dem materialet tilsende.

Det glæder mig, at De er tilfreds med afgørelsen angående afholdelse af de danske valg. Vort svar er bl. a. blevet forhalet af den grund, at rigsudenrigsministeren anså det for nødvendigt også at spørge Føreren om sagen.

Deres bemærkninger om denne sag er en bekræftelse på min formodning om, at De i tilfælde af en negativ afgørelse ville have været meget utilfreds med os. Da jeg er tilhænger af åbenhjertighed, vil jeg ikke overfor Dem fortie, at jeg selv i begyndelsen stod tøvende overfor Deres forslag. Da jeg gik ud fra, at forfatningen ligesom i andre

parlamentarisk styrede lande tillod en forlængelse af valgperioden uden nyvalg, ville jeg have anset denne vej for at være lige så gennemførlig og samtidig tilstrækkelig til overfor udlandet at fastslå vor danske politiks legale karakter. I mellemtiden har jeg overbevist mig om, at den danske forfatning ikke indeholder nogen hjemmel i så henseende. Men også forinden dette blev ganske klart for mig, har jeg overfor rigsudenrigsministeren repræsenteret det standpunkt, at man skulle give sin tilslutning til Deres forslag, da De så bestemt var gået ind for det.

For at fjerne mulige i denne anledning mellem os opståede misforståelser har jeg fornylig bedt rigsudenrigsministeren om hans tilslutning til at indbyde Dem til Berlin til en kort drøftelse. Dette forekommer mig nu ikke længere at være så presserende, således at vi kan afvente et tidspunkt herfor, hvor der foreligger noget aktuelt.

Med de bedste hilsener og
Heil Hitler!

sign. **Weizsäcker.**

733.

Skrivelse fra statssekretær E. v. Weizsäcker ang. materiale om den franske lovgivning om jøder.

22. marts 1943.

Berlin, den 22. marts 1943.

Til
rigets befuldmægtigede
i Danmark
hr. ministerialdirektør dr. Best,
København.

Højtærede hr. Best!

I tilslutning til mit brev af 5. d. m. tilbagesender jeg Dem hoslagt materialet vedrørende den gældende jødelovgivning i Frankrig.

Idet jeg påny takker Dem for Deres ulejlighed i denne sag, er jeg med de bedste hilsener og
Heil Hitler!

sign. **Weizsäcker.**

734.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. en indberetning om jødernes indflydelse i Danmark.

19. april 1943.

Hemmelig!

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskrivelse)

Særtog, den 19. april 1943 kl. 16,45.
Ankommet — 19. — — - 17,10.

Nr. 482 af 19.4.

1.) Chiffreringskontor Telko
2.) Det tyske gesandtskab København
Chiffertelegram (hemmelig kode)

Til den rigsbefuldmægtigede personlig.

Rigsudenrigsministeren anmoder Dem om at indsende en sammenfattende rapport om jødespørgsmålet i Danmark, af hvilken det må fremgå, i hvilket omfang jøder er anbragt i ledende stillinger eller iøvrigt besidder indflydelse, f. eks. ved at være delagtige i handelen med Tyskland.

Iøvrigt anmoder rigsudenrigsministeren Dem om at udtale Deres mening om, hvorvidt man i øjeblikket uden at bringe ministeriet Scavenius i alvorlige vanskeligheder kan rejse bestemte krav m.h.t. jødespørgsmålet overfor den danske regering.

Rintelen.

Påtegning:

Videresendt til det tyske gesandtskab
i København som nr. 537.

Berlin, 19.4.1943.

Personligt chiffertelegram.

Forelagt igen d. 4/5.

735.

Telegram fra dr. Best ang. en løsning af det danske jødespørgsmål under undtagelsestilstanden.

8. september 1943.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 8. september 1943 kl. 13,10.
Ankommet — 8. — — - 14,25.

Nr. 1032 af 8.9. CITISSIME!

Jeg anmoder om, at man ufortøvet forelægger rigsudenrigsministeren følgende indberetning.

Under henvisning til det hertil indgåede telegram nr. 537*) af 19.4.1943 og til min indberetning af 24.4.1943 — II c 102/43 — tillader jeg mig på grundlag af den nye situation at indberette følgende om jødespørgsmålet i Danmark: En konsekvent gennemførelse af den nye kurs i Danmark medfører efter min mening, at man nu også må tage stilling til løsningen af jøde- og frimurerspørgsmålet i Danmark. — De foranstaltninger, som dette indebærer, må træffes, inden den nuværende undtagelsestilstand ophører, fordi de på et senere stadium vil fremkalde en reaktion i landet, der vil føre til ny undtagelsestilstand, sandsynligvis under ugunstigere betingelser end i øjeblikket. Især vil de, hvad jeg er informeret om fra mange sider, medføre, at en eventuel fungerende forfatningsmæssig regering vil træde tilbage, ligesom konge og rigsdag vil indstille al yderligere medvirken ved landets styrelse. Desuden bør der vel regnes med muligheden af en generalstrejke, fordi fagforeningerne vil indstille deres virksomhed og dermed også deres modererende indflydelse på arbejderne. — Træffes foranstaltningerne under den nuværende undtagelsestilstand, er det på den anden side muligt, at der ikke mere vil kunne dannes en forfatningsmæssig regering, således at der må oprettes et forvaltningsudvalg under min ledelse, medens den lovgivende magt udøves af mig gennem forordninger. — For med eet slag at arrestere og borttransportere ca. 6 000 jøder (inkl. kvinder og børn) vil de politistyrker, jeg anmodede om at få til rådighed i mit telegram nr. 1001**), være påkrævet. De skal næsten udelukkende anvendes i Storkøbenhavn, hvor langt de fleste af de herværende jøder bor. Den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark må stille forstærkninger. Borttransporten bør vel først og fremmest ske ad søvejen, hvorfor der i god tid må dirigeres skibe hertil. — M.h.t. frimurerne kan der blive tale om en formelig opløsning af samtlige loger (som alle ledende mænd her i landet tilhører), foreløbig arrestation af de mest fremtrædende frimurere samt beslaglæggelse af logernes ejendom. Også til dette formål vil stærke styrker være påkrævet. — Jeg anmoder om afgørelse af, hvilke forholdsregler jeg skal træffe henholdsvis forberede m.h.t. jøde- og frimuerspørgsmålet.

Dr. Best.

*) Inl.II —V.S.—
**) ved Pol.VI—V.S. —

736.

Instruks fra rigskansler Hitler om gennemførelse af deportationen af de danske jøder.

18. september 1943.

RIGSUDENRIGSMINISTERENS KONTOR

Inl. II 417 hemmelig rigssag.

Har været forelagt understatssekretæren.

Over *statssekretæren*
understatssekretær Pol.
forelagt
gesandt v. Grundherr
legationsråd v. Thadden.

Føreren har bestemt, at deportationen af jøder fra Danmark skal gennemføres.

Rigsudenrigsministeren anmoder ministerialdirektør, dr. Best om at fremsætte forslag om transportens udførelse, herunder især oplysninger om de nødvendige politistyrker, for at man herfra kan anmode om at få dem stillet til rådighed.

„Westfalen", den 18.IX.1943.

sign. **Sonnleithner.**

Berlin, 18.IX.1943.

Seeher.

737.

Telegram fra dr. Best ang. deportationen af de danske jøder og de politiske konsekvenser.

18. september 1943.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 18. september 1943 kl. 16,55.
Modtaget: — 18. — — - 17,30.

Nr. 1094 af 18.9. CITISSIME!

Som svar på telegram nr. 1265*) af 17.9.1943 indberetter jeg, at der til transporten af jøderne fra Danmark kræves yderligere 50 tjenestemænd af sikkerhedspolitiet fra rigsområdet. Forstærkninger af ordenspolitiet er ikke påkrævet, såfremt de tre yderligere kompagnier af 2. politibataillon, der ventes, indtræffer i rette tid. Ordenspolitiet og værnemagten kan fra sin herværende vognpark stille de nødvendige køretøjer til disposition.

*) Pol VI 1872 hemmelig rigssag.

Transporten fra Sjælland (med Storkøbenhavn) kan bedst foregå pr. skib. Der må altså i rette tid til København sendes et skib, som kan rumme mindst 5 000 mennesker. Fra Fyn og Jylland kan transporten foregå pr. tog. Efter de her foreliggende oplysninger findes der i Storkøbenhavn 1 673 jødiske familier, i provinsen ca. 33 familier samt ialt 1 208 fra Tyskland indvandrede familier. Hertil kommer endvidere ca. 110 jødiske familier, der ikke længere tilhører det jødiske trossamfund.

De herværende forberedelser til gennemførelse af transporten kan afsluttes om 9—10 dage. Til det tidspunkt må ovennævnte politistyrker og skibet samt de nødvendige modtagelseslejre i Tyskland være til disposition.

Politisk vil fjernelsen af jøderne uden tvivl skærpe situationen i Danmark overordentligt. Der kan ikke længere regnes med dannelse af en legal regering. Det kan komme til uroligheder og i givet fald til generalstrejke i landet. Derfor anmoder jeg om, at man sørger for, at de til aktionens gennemførelse afkommanderede polititjenestemænd også efter aktionen forbliver til min rådighed for at overvinde eventuelle vanskeligheder.

Dr. Best.

738.

Telegram fra gesandt Barandon ang. de politiske følger af deportation af de danske jøder.

20. september 1943.

HÆRENS FJERNSKRIVERNET

Hemmelig kommandosag!

Chefsag!

Kun ved officer!

Fjernskrivelse

S S D — HXKO nr. 01608 20.9.43 1750

Til OKW/WFST

I anledning af telegram fra dr. Best om snarest at løse jødespørgsmålet i Danmark ved deportation, har Føreren i princippet samtykket.

Gennemførelsen skal efter Bests forslag ske nu under den militære undtagelsestilstand.

Om der bliver stillet tilstrækkelige politistyrker til rådighed til at pågribe jøderne og deres familier — ca. 6 000 personer, som overvejende bor i København —, står endnu ikke fast.

Militæret vil blive meget stærkt belastet ved gennemførelsen og vil tilmed, da der i København og på Fyn i hovedsagen må anvendes unge rekrutter — ikke kunne gribe ind med tilstrækkelig kraft.

Deportationens følger forekommer mig betænkelige. Det danske embeds- og politiapparats samarbejde vil derefter ikke mere kunne forventes. Leverancer af levnedsmidler meget tvivlsomme.

Rustningsindustriens villighed til at levere vil formindskes. Større uroligheder, der kræver indsats af militær, må forventes.

Øverstkommanderende Danmark I. C 350/43.

Barandon.

739.

Notits af gesandt Werner v. Grundherr ang. chefen for SD i Danmark, dr. Mildners protest mod deportationen af de danske jøder.

21. september 1943.

Pol VI gesandt v. Grundherr.

Notits

Gesandt Barandon, København, har netop telefonisk (over værnemagtens forbindelse) meddelt mig, at den nye chef for sikkerhedspolitiet og SD, Standartenführer dr. Mildner, der er kommet til København for nogle dage siden, har udtalt sig imod deportation af jøderne fra Danmark. Han har i den anledning med dr. Bests godkendelse henvendt sig til SS-rigsføreren.

Berlin, den 21. september 1943.

sign. **Grundherr.**

740.

Skrivelse fra general Jodl ang. rigskansler Hitlers ordre om deportationen af de danske jøder.

22. september 1943.

Hemmelig kommandosag!

Chefsag!

Kun ved officer!

GWNOL 010589 22/9 1920.

Den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark.

Enslydende til: *Den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark.*
Til underretning: *SS-rigsføreren og chef for det tyske politi, SS-kommandostab Hochwald,*
— underretning: *Auswärtiges Amt v/ ambassadør Ritter,*
— underretning: *Chefen for hærens rustninger og den øverstkommanderende for reservehæren.*

Føreren har bestemt:

1.) SS-rigsføreren har godkendelse til at hverve frivillige og sende indtil 4 000 mand af de yngste årgange af medlemmerne af den tidligere danske hær, som skal hjemsendes, til SS-lejre i riget.

2.) Jødedeportationen gennemføres af SS-rigsføreren, som til dette formål forlægger 2 politibatailloner til Danmark.
3.) Den militære undtagelsestilstand forbliver i kraft, i det mindste indtil aktionerne under nr. 1 og 2 er afsluttet. Om dens ophævelse fremkommer særlig ordre.
4.) Den rigsbefuldmægtigede er over Auswärtiges Amt underrettet i samme retning.
OKW/WFST/QU. 2 (N) — Nr. 662333/43.

Efter bemyndigelse

sign. **Jodl.**

741.

Telegram fra dr. Best ang. samtale med direktør Helmer Rosting om de internerede danske soldater og internering af de danske jøder.

29. september 1943.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram

(kodeskriver)

København, den 29. september 1943 kl. 19,10.
Ankommet — 29. — — - 19,35.

Nr. 1161 af 29.9.1943. CITISSIME!

I tilslutning til mit telegram nr. 1156*) af 29.9.43.

Jeg tillader mig at indberette følgende i og for sig interessante bidrag til bedømmelse af spørgsmålet om de internerede medlemmer af den danske hær: I dag opsøgte direktøren for Dansk Røde Kors, Helmer Rosting, mig på eget initiativ. Han er såvel fra sin tidligere virksomhed som folkeforbundskommissær i Danzig som fra sin herværende virksomhed kendt som en af Tysklands mest pålidelige venner. Rosting har i forbindelse med sit arbejde for de internerede medlemmer af den danske hær aflagt besøg i samtlige lejre og fortæller, at da det for få dage siden blev meddelt, at de internerede ville blive frigivet om kort tid, vakte det stor glæde, især hos landmandssønnerne, der udgør størstedelen af de internerede soldater. Så meget større vil imidlertid skuffelsen og senere forbitrelsen blive, når det nu bliver meddelt, at frigivelsen bliver udsat på grund af sabotagehandlinger, for hvilke i hvert fald de internerede på ingen måde kan gøres ansvarlige. Rosting bemærkede endvidere, at der naturligvis må regnes med en mere hårdnakket og fjendtlig holdning fra officerernes side, og at det lettere vil blive forstået, hvis man holdt officererne inde i længere tid. Derimod vil det ikke blive forstået, men tværtimod fremkalde stor ophidselse, især i landbefolkningen, hvis man ikke lader de unge soldater vende hjem.

Til slut fremsatte Rosting endelig et forslag, der er karakteristisk for opfattelsen i nationalsocialistiske kredse i Danmark: Man burde samtidig hjemsende de danske soldater og indespærre alle danske jøder i de lejre, som derved blev ledige. Dette vil fuldtud blive forstået af den brede befolkning i Danmark — især bønderne —, eftersom Tyskland ligger i krig med jøderne, men ikke med Danmark. Man skal imidlertid ikke deportere de indespærrede jøder med det samme og ikke på een gang, men bekendtgøre, at for hver ny sabotagehandling vil 50 eller 100 jøder blive deporteret. Rosting er af den mening, at sabotørerne og deres bagmænd nok vil tage hensyn til de herværende jøders liv, derimod ikke til den danske befolknings lidelser.

Dr. Best.

*) Pol I M (VS)

742.

Telegram fra dr. Best ang. de danske jøder og sabotagen.

18. oktober 1943.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 18. oktober 1943 — kl. 16,15.
Ankommet — 18. — — — - 17,20.

Nr. 1272 af 18.10.

Som svar på multex nr. 1015*) af 9.10.43 indberettes, at der i Danmark hidtil ikke gennem politiets undersøgelser eller ved domstolsforhør er blevet konstateret noget tilfælde af jødisk spionage og sabotage. De danske jøder har, siden de tyske tropper besatte landet, holdt sig stærkt i baggrunden, fordi de levede i stadig frygt for en aktion, som den der har fundet sted 1.—2.10.43. På det økonomiske område kan fra besættelsestiden kun nævnes sagen Carl Salomonsen, den jødiske grosserer, der i december 1942 blev anklaget af de danske myndigheder for prisåger og begik selvmord. Da man den 2.10.43 som forklaring på deportationen af jøderne offentliggjorde en meddelelse om, at jøderne moralsk og materielt havde understøttet sabotagen i Danmark, så skete dette alene i formålets interesse, uden at der var nogen konkret baggrund derfor.

Dr. Best.

*) P 15364

743.

Telegram fra dr. Best ang. henvendelse fra direktør Helmer Rosting om de deporterede danske jøder.

19. november 1943.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 19. november 1943 kl. 14,10.
Modtaget: — 19. — — - 14,55.

Nr. 1430 af 19.11.

Direktøren for det danske Røde Kors, Helmer Rosting, har underrettet mig om, at det danske Røde Kors til præsidiet for det tyske Røde Kors har rettet en anmodning om at opklare, om opholdsstederne for de fra Danmark deporterede jøder og kommunister må besøges af kommitterede for det danske Røde Kors.

Samtidig har direktør Rosting bedt mig om min støtte til, at dette ønske opfyldes. Også fra det danske udenrigsministeriums side er der til mig blevet rettet det spørgsmål, om afdelingschef Hvass kan få tilladelse til et sådant besøg på de danske jøders og kommunisters nuværende opholdssteder. Gennemførelsen af disse besøg, der kunne kombineres, vil virke meget beroligende i Danmark. Jeg anmoder derfor om at klare spørgsmålet med de kompetente instanser og underrette mig om resultatet.

Dr. Best.

744.

Notits af understatssekretær A. Hencke ang. samtale med gesandt Mohr om de deporterede danske jøder.

6. december 1943.

Understatssekretær Pol nr. 660 *Berlin, den 6. december 1943.*

Den *danske* gesandt opsøgte mig i dag efter sin tilbagekomst *fra København* og bragte følgende punkter på tale:

1.) Af de i sin tid borttransporterede danske jøder var de, som fejlagtigt var borttransporteret, endnu ikke blevet hjemsendt til Danmark. Det drejede sig om personer, på hvem de af den rigsbefuldmægtigede meddelte kriterier for „jøder" ikke passede. Man havde i sin tid stillet det danske gesandtskab en undersøgelse og en imødekommende behandling med hensyn til tilbagetransporten i udsigt. Han anmodede om oplysning om sagens stilling.

Endvidere var de lister over de borttransporterede jøder, som den danske regering havde anmodet om, endnu ikke stillet til rådighed.

Jeg indskrænkede mig til at tage forespørgslen til efterretning og at stille en oplysning i udsigt.

2.) Hr. Mohr anmodede om oplysning om, hvorvidt den i Berlin fængslede danske ritmester Lunding personlig var kommet til skade ved de sidste luftangreb. Ritmester Lundings familie i København nærede stor bekymring for hans skæbne.

Om tilfældet Lunding selv udtalte hr. Mohr sig på den måde, at den i sin tid givne meddelelse, hvorefter den danske hær efter Danmarks besættelse havde forpligtet sig til at indstille sin efterretningstjeneste, ikke var rigtig. Sådanne aftaler var ikke blevet truffet. Der havde tværtimod været et vist samarbejde mellem de tyske og de danske militære efterretningsorganer.

Jeg svarede hr. Mohr, at jeg ville forhøre mig om ritmester Lundings skæbne. Iøvrigt stod det fast, at Lunding efterretningsmæssigt havde arbejdet mod Tyskland til fordel for trediemagter.

Hencke.

Fordeles til:

Statssekretæren
Dirigent Pol
Pol IM

Pol VI: Jeg vil være taknemlig for en hurtig oplysning, om Lunding lever og er rask.

Inland II: Jeg anmoder om oplysning om jødespørgsmålets stilling. Såvidt jeg ved, har rigsudenrigsministeren bestemt, at nogle i sin tid borttransporterede personer af blandet afstamning o. s. v. igen skal hjemsendes til Danmark. Dette var også blevet meddelt det danske gesandtskab.

745.

Notits af understatssekretær A. Hencke ang. samtale med kontorchef Hvass om de deporterede danske jøder.

12. maj 1944.

Understatssekretær Pol. nr. 168. *Berlin, den 12. maj 1944.*

Lederen af det danske udenrigsministeriums politiske afdeling, som i dag opsøgte mig, ledsaget af den danske chargé d'affaires, kom ind på den af det danske gesandtskab gennem lang tid ønskede besøgstilladelse hos de internerede jøder med dansk indfødsret i Theresienstadt og de danske politiske fanger i østpreussiske lejre. Hr. Hvass bemærkede i den forbindelse rigtigt, at besøgstilladelsen for Theresienstadt var blevet stillet i udsigt i anden halvdel af maj måned.

Jeg svarede hr. Hvass, at sagen endnu var genstand for undersøgelse. Sandsynligvis kunne besøget foregå ca. den 20. maj. Den endelige besked ville blive givet i de nærmeste dage. Jeg gik ikke ind på spørgsmålet om et besøg i de østpreussiske lejre.

Hermed til
Inl. II
med anmodning om videre foranstaltning.

sign. **Hencke.**

Pol. VI (Den rigsbefuldmægtigede bedes underrettet).
R XII.
ad R 4618/44 Li.
Forelægges venligst Referat Inland I C som samme vedrørende.

Libenau, den 30. august 1944.

746.

Telegram fra dr. Best ang. udstedelse af forordning om besiddelse af våben.

25. april 1944.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 25. april 1944 kl. 13,45.
Modtaget — 25. — — - 18,50.

Nr. 515 a/ 25.4.44.

Jeg har i dag udstedt følgende forordning om besiddelse af skydevåben og krigsmateriel:

§ 1.

Besiddelse af alle arter af skydevåben indbefattet jagtvåben, ammunition, håndgranater, sprængstoffer og andet krigsmateriel såvel som dele af sådanne genstande er forbudt. —

Dette gælder ikke for: 1) Våben og ammunition, for hvilke indehaveren er i besiddelse af en af en tysk myndighed eller en kompetent dansk politimyndighed udfærdiget våbentilladelse — ved jagtvåben med glat løb jagtkort, 2) Våben og ammunition, som med en tysk myndigheds tilladelse bæres i tjenstligt øjemed, 3) Våben og andet krigsmateriel,

som ejeren ved en efter den 29.8.1943 af en tysk myndighed udstedt attest har fået tilladelse til at beholde, 4) Våben med samlerværdi, men uden brugsværdi, 5) Luftbøsser, hvis kaliber ikke overstiger 4,5 mm.

§ 2.

Den, som i strid med forbudet er i besiddelse af genstande af den i § 1 nævnte art, straffes med døden. I lettere tilfælde kan idømmes tugthus- eller fængselsstraf.

§ 3.

Den, som inden den 29.4.1944 til en tysk værnemagtsmyndighed eller til en dansk politimyndighed afleverer genstande, som han besidder i strid med forbudet i § 1, er straffri.

§ 4.

Denne forordning træder i kraft den 25. april 1944.

Dr. Best.

747.

Skrivelse fra dr. Best ang. de ved undtagelsestilstandens ophævelse udstedte anordninger.

23. maj 1944.

Gennemslag

DEN RIGSBEFULDMÆGTIGEDE
I DANMARK

København, den 23. maj 1944.
B. nr. II 853/44.

Vedrører: Det af den rigsbefuldmægtigede i Danmark udgivne forordningsblad.

2 gennemslag.
10 bilag.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Ved ophævelsen af den militære undtagelsestilstand i Danmark den 6. oktober 1943 opretholdt jeg ved en almindelig bekendtgørelse en række forordninger fra den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark, som var blevet udstedt under undtagelsestilstanden.

I den følgende tid rejste værnemagtsdomstolene i Danmark tvivl om, hvorvidt jeg var berettiget til at udstede forordninger, der var bindende for værnemagtsdomstolene.

Af den grund og med henblik på nødvendigheden af at forbedre og supplere de tidligere forordninger har jeg på grundlag af den mig den 20. januar 1944 af Føreren meddelte bemyndigelse i dag udstedt følgende forordninger, ved hvilke de tidligere forordninger tilpasses de nu foreliggende behov:

1. Forordning af 23. maj 1944 til beskyttelse af den tyske værnemagt.
2. Forordning af 23. maj 1944 om beslaglæggelse af fast ejendom og bygninger til fordel for den tyske værnemagt.
3. Forordning af 23. maj 1944 om leverancer og ydelser til den tyske værnemagt.

For at stille de i dag udstedte forordninger og de forordninger, som senere måtte blive udstedt, i autentisk form til rådighed for alle interesserede kontorer har jeg oprettet „Verordnungsblatt des Reichsbevollmächtigten in Dänemark", i hvis første nummer de nævnte forordninger er blevet offentliggjort.

10 eksemplarer af forordningsbladet vedlægges.

748.

Skrivelse fra dr. Best ang. udstedte anordninger.

18. juli 1944.

DEN RIGSBEFULDMÆGTIGEDE
I DANMARK

København, den 18. juli 1944.

II B 1473/44.

Vedrører: Forordningsblad fra den rigsbefuldmægtigede i Danmark.

— 10 bilag —
— 2 gennemslag —

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Hoslagt fremsender jeg 10 eksemplarer af nr. 2 af det af mig udgivne forordningsblad, indeholdende

a) forordningen af 24.6.1944 om straf for overtrædelser af tyske myndigheders anordninger,
b) forordningen af 27.6.1944 om indskrænkning af ejendomsretten til fast ejendom af hensyn til landets forsvar (Schutzbereichverordnung).

Med forordningen under a) er der udfyldt et hul, som hidtil har foreligget ved forfølgelsen af overtrædelser mod tyske myndigheders anordninger.

Ved udstedelsen af forordningen under b) er der i Danmark skabt et lovligt grundlag for Schutzbereichamt Dänemark's virksomhed, der allerede har eksisteret et år. Forordningen, der i indhold slutter sig til den tyske „Lov af 24.1.1925 om indskrænkning af ejendomsretten til fast ejendom af hensyn til rigets forsvar", hjemler mulighed for i militær interesse at begrænse benyttelsen af fast ejendom. Ligeledes kan det kræves, at militære anlæg tolereres.

Værnemagten yder erstatning til de ramte personer. Da de danske priskontrol- og -tilsynsmyndigheders deltagelse i praksis har vist sig at virke forstyrrende, vil den for fremtiden blive udelukket. I stedet for tilkaldes der ved fastsættelsen af erstatningen danske sagkyndige, der er udpeget af de danske myndigheder.

sign. **Dr. Best.**

749.

Afhøring af Joachim v. Ribbentrop ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder.

2. april 1946.

. . . . . .

M. Faure[1]*:* Med hensyn til Danmark var der aktionen mod jøderne dèr i landet for at få dem deporteret. Havde De noget at gøre dermed?

von Ribbentrop: Jeg kan ikke fortælle Dem noget om forhold vedrørende jøderne i Danmark, eftersom jeg ikke ved noget.

M. Faure: Hørte De aldrig noget om det?

von Ribbentrop: Jeg husker, at jeg diskuterede sagen med Best, og at dette spørgsmål var uden betydning i Danmark. Han foreslog derfor ikke at foretage noget særligt med hensyn til jødespørgsmålet dèr, og jeg erklærede mig fuldstændig enig med ham.

M. Faure: Jeg anmoder nu om, at De må få forelagt dokument 2375-PS[2]). Dette dokument er endnu ikke blevet fremlagt for domstolen. Jeg vil gerne fremlægge det under de franske bilag nummer RF-1503. Jeg vil gerne sammen med Dem læse det andet afsnit af dette dokument. Det er en beediget erklæring fra Mildner, en politioberst i Danmark.

„Som befalingshavende var jeg underordnet rigets befuldmægtigede dr. Best. Da jeg var imod forfølgelsen af jøderne, af princip og af praktiske grunde, anmodede jeg dr. Best om at oplyse mig om grundene til de beordrede forholdsregler.

Dr. Best erklærede overfor mig, at rigsudenrigsministeren, Ribbentrop, åbenbart kendte Hitlers planer om at udrydde jøderne i Europa. Han havde givet Hitler en rapport om jødespørgsmålet i Danmark og foreslået at deportere jøderne fra Danmark.

Dr. Best erklærede videre, at Ribbentrop var bange for at blive draget til ansvar, såfremt jøderne forblev i Danmark.

Dr. Best var nu tvunget til at udføre de forholdsregler, som Ribbentrop havde foreslået Hitler.

Efter samtalen med dr. Best formodede jeg, at han måtte have haft en diskussion eller telefonsamtale med Ribbentrop."

De har læst det, ikke?

von Ribbentrop: Det, der står i dette dokument, er ren og skær fantasi. Det er ikke sandt.

M. Faure: Meget vel; jeg anmoder derefter om, at De må få forevist dokument 3688-PS[3]), som jeg ønsker fremlagt under de franske bilag nummer RF-1502. Det er en notits af 24. september 1942, underskrevet af Luther og adresseret til hans medarbejdere. Jeg vil gerne sammen med Dem læse de to første afsnit af dokumentet.

„Udenrigsministeren har i dag telefonisk instrueret mig om så kraftigt som muligt at fremskynde deportationen af jøderne fra forskellige lande i Europa mest muligt, da det er en kendsgerning, at jøderne overalt ophidser stemningen imod os og må anses for at være ansvarlige for sabotagehandlinger og attentater.

Efter en kort rapport om i øjeblikket iværksatte deportationer af jøder i Slovakiet, Kroatien, Rumænien og de besatte områder har udenrigsministeren nu beordret os at søge kontakt med den bulgarske, ungarske og danske regering med det formål at få iværksat deportationen i disse lande."

Jeg antager, at dette andet dokument bekræfter det første med hensyn til Deres andel i deportationen af jøder fra Danmark. Er De enig heri?

von Ribbentrop: Det var Førerens plan på dette tidspunkt at deportere jøderne fra Europa til Nordafrika, og Madagaskar blev også nævnt i den forbindelse. Han gav mig ordre til at søge kontakt med forskellige regeringer med henblik på at tilskynde jøderne til om muligt at emigrere og at fjerne alle jøder fra vigtige regeringsposter. Jeg udstedte i overensstemmelse hermed instrukser til udenrigsministeriet, og om jeg husker ret, søgte man kontakt med visse regeringer flere gange med dette for øje. Det var spørgsmålet om den jødiske emigration til visse dele af Nordafrika; det er sandt. Må jeg vende tilbage til denne erklæring? Denne beedigede erklæring er ren og skær fantasi fra oberst Mildners side og er fuldstændig usand.

M. Faure: Men i hvert fald indrømmer De.....

von Ribbentrop: Dr. Best diskuterede engang jødespørgsmålet med mig, og han sagde, at hvad angik Danmark, var spørgsmålet ikke af synderlig vigtighed, eftersom der ikke var så mange jøder tilbage dèr. Jeg forklarede ham, at han måtte lade tingene gå deres gang. Dette er sandheden.

M. Faure: De indrømmer ikke desto mindre, at dette dokument, underskrevet af Luther, er korrekt, og at De gav ordren til at deportere jøderne i Danmark? Det står i brevet.

von Ribbentrop: Nej, ikke i Danmark. Jeg kender end ikke dette dokument fra Luther. Det er første gang, jeg ser det.

M. Faure: Vil De venligst blot besvare mine spørgsmål; ellers spilder vi en masse tid. Efter Deres mening er begge disse dokumenter forkerte, sådan sagde De; lad os gå videre.

Den tyske ambassade i Paris.....

von Ribbentrop: Nej, sådan sagde jeg ikke. Det er forkert. Jeg sagde, jeg ikke kendte Luthers dokument. Det er imidlertid sandt, at Føreren gav mig instruks om at lade udenrigsministeriet søge kontakt med visse udenlandske regeringer med henblik på en løsning af jødeproblemet ved at fjerne jøderne fra regeringsstillinger og, hvor som helst det var muligt, at fremme jødisk emigration.

.....

[1]) Fransk anklager.
[2]) Dette dokument er ikke aftrykt i „Trial of the Major War Criminals Before the International Military Tribunal."
[3]) Se oversættelser nr. 730. På grund af dokumentets oversættelse til engelsk afviger denne oversættelse lidt fra den i nr. 730 givne.

750.

Affidavit af dr. Rudolf Mildner ang. deportationen af de danske jøder, forelagt for den internationale militærdomstol i Nürnberg.

11. april 1946.

.....

„Spørgsmål nummer 5: Med hensyn til Deres svar på spørgsmål nummer 7 i Deres beedigede erklæring af 29. marts 1946[1]), er det da ikke en kendsgerning, at:

„a) Efter at De havde sendt et telegram til Müller med anmodning om, at jødeforfølgelsen blev standset, modtog De en ordre fra Himmler om, at aktionerne mod jøderne skulle gennemføres?

b) At De derefter fløj til Berlin i den hensigt at tale personligt med chefen for Sipo og SD, Kaltenbrunner, men at De, da han var fraværende, mødte hans stedfortræder, Müller, chefen for RSHAs IV kontor, som i Deres nærværelse skrev et brev til Himmler ang. Deres anmodning om, at jødeforfølgelserne i Danmark skulle standses?

c) At De kort efter Deres tilbagevenden til København modtog en direkte ordre fra Himmler, sendt igennem Kaltenbrunner som chef for Sipo og SD, som fastslog, at „de anti-jødiske aktioner skal indledes øjeblikkeligt"?

d) At med det formål at gennemføre denne aktion blev Sonderkommando Eichmann, som stod under Gestapo, afsendt fra Berlin til København med det formål at deportere jøderne i to skibe, som det havde chartret?"

„Svar: Ja til hvert af spørgsmålene a), b), c) og d)."

„Spørgsmål nummer 6: Er det ikke en kendsgerning, at Sonderkommando Eichmanns aktion ikke opnåede større resultater; at Müller gav Dem ordre til at udfærdige en rapport, som forklarede grundene til de ringe resultater ved deportationen af jøderne; og at De sendte denne rapport direkte til chefen for Sipo og SD, Kaltenbrunner?"

„Svar: Ja. Det er rigtigt."

Jeg har læst ovenstående spørgsmål og de nedskrevne svar og aflægger ed på, at de er sande og korrekte....." — *et cetera.*

.....

[1]) Se: „Trial of the Major War Criminals Before the International Military Tribunal" XI pag. 225-27.

751.

Afhøring af Ernst Kaltenbrunner ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder.

11. april 1946.

. . . . . .

Dr. Kauffmann[1]*:* Det er spørgsmålet om jødeforfølgelsen i Danmark. Vil De afgive vidneudsagn herom?

Kaltenbrunner: Vidneudsagnet i Mildners erklæring, som blev oplæst af Dem i formiddags, er alene korrekt.

Dr. Kauffmann: Er det Deres vidneudsagn?

Kaltenbrunner: Jeg havde aldrig noget at gøre med jødernes fjernelse fra Danmark. En sådan ordre kunne kun udstedes af Himmler; og at det var en direkte ordre udstedt af Himmler, blev bekræftet af Mildner.

Dr. Kauffmann: Punkt c) i spørgsmål 5 lyder: „At kort efter Deres tilbagevenden til København modtog De" — det vil sige vidnet Mildner — „en direkte ordre af Himmler, sendt igennem Kaltenbrunner som chef....".

Kaltenbrunner: En sådan ordre er aldrig gået gennem mine hænder, og jeg har aldrig modtaget en sådan ordre fra Himmler. Det er også fuldstændig umuligt, fordi Danmark havde sin egen højere SS- og politiører, som var direkte repræsentant for Himmler netop dèr, og som var umiddelbart underordnet ham og ikke RSHA. Denne højere SS- og politiører var samtidig chef for Sipo. Organisatorisk kunne jeg ikke udstede en sådan ordre vedrørende Danmark.

Dr. Kauffmann: I spørgsmål 6 spørges der: „Er det ikke en kendsgerning, at Sonderkommando Eichmanns aktion ikke opnåede større resultater; at Müller gav Dem" — det vil sige Mildner — „ordre til at udfærdige en rapport.... direkte til chefen for Sipo og SD, Kaltenbrunner"?

Vidnet Mildner svarede bekræftende. Er en sådan rapport fra Danmark Dem bekendt?

Kaltenbrunner: Ikke alene kender jeg ikke denne rapport, men jeg ved med sikkerhed — jeg talte med Himmler ikke een, men en halv snes gange herom —, at han modtog alle rapporter fra Eichmann direkte, i mange tilfælde uden at underrette Müller.

. . . . . .

[1]) Forsvarer for Kaltenbrunner.

752.

Afhøring af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder.

4. juni 1946.

. . . . . .

Dr. Exner[1]*:* Jeg kommer nu til en anden sag. Den franske anklager har anklaget Dem for at have givet ordren i dokument UK-56[2]) — som er bilag RF-335 i min dokumentbog, andet bind, side 153 — ordren om deportation af jøder, og derved, som chef for en militærstab, at have givet en politisk ordre.

Vil De forklare, hvorledes denne ordre blev til?

Præsidenten: Jeg tror, oversættelsen må være gået galt igennem. De sagde — jeg noterede i det mindste — side 153.

Dr. Exner: Side 155. Jeg beder Dem undskylde, det er på side 155 i andet bind af min dokumentbog. Den faktiske ordre står på side 156.

[Vender sig mod anklagede] Vær så god at svare.

Jodl: Jeg må i forbindelse med dette dokument forklare, at deportationen af jøder fra Danmark blev diskuteret på en konference, jeg ikke deltog i. Himmler foreslog Føreren det, og Føreren billigede eller beordrede det. Jeg blev underrettet om det enten gennem general Schmundt eller ambassadør Hewel.

Efter instrukser, som blev overbragt mig af Schmundt, fremsendte jeg derpå enkelthederne i ordren til den militære kommandant i Danmark. Overskriften eller rettere adressen på dette fjernskriverbrev viser, at det blev sendt til to myndigheder, nemlig udenrigsministeriet[3]) og den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark. Dette var de to vigtigste myndigheder, det var bestemt for. Rigsfører SS modtog kun brevet til underretning, som det er noteret på det i overensstemmelse med vor kontorpraksis. Han skulle ikke reagere på det; det var ikke en ordre til ham, men det var kun til efterretning. Han kendte allerede Førerens afgørelse.

Jeg gav ikke på nogen måde ordre til deportationen af jøderne, men jeg skrev: „Jødedeportationen vil blive udført af rigsfører SS....".

Dr. Exner: Står det under afsnit 2?

Jodl: Afsnit 2. Hvis dette havde været en ordre, skulle det være rettet til rigsfører SS, og det skulle have haft omtrent følgende ordlyd: „Rigsfører SS skal deportere jøder fra Danmark". Men det er lige omvendt. Dette afsnit 2 underretter general von Hannecken i Danmark om, at han intet har at gøre med denne sag, men at den behandles af rigsfører SS. Men general von Hannecken skulle underrettes herom, fordi der på det tidspunkt bestod militær undtagelsestilstand. Han havde den udøvende magt i Danmark, og hvis noget sådant var blevet foretaget uden hans vidende, kunne han øjeblikkeligt have gjort indvendinger imod det og forbudt det.

Sagen forekom mig så vigtig, at jeg for at undgå episoder underrettede den militære kommandant i Danmark om det pr. telefon ganske åbenlyst og uden hensyn til dens hemmelige karakter. Den franske anklager nævnte en indiskretion, som satte de fleste jøder i stand til at undslippe fra Danmark til Sverige; antagelig var det denne telefonsamtale, som gjorde det muligt.

Altså, jeg gentager derfor, at det var langtfra, at jeg gav ordren til jødedeportationen; jeg underrettede blot den pågældende militære kommandant om, at han ikke skulle have noget at gøre med sagen. Desuden blev, som jeg siden hørte, da jeg anstillede undersøgelser, disse jøder ført til Theresienstadt, hvor der blev sørget for dem og de fik besøg af Røde Kors, og selv den danske minister erklærede sig tilfreds med behandlingen af dem.

Dr. Exner: Må jeg henlede domstolens opmærksomhed på, hvad jeg anser for en unøjagtig oversættelse til engelsk og fransk. Under afsnit 1 på side 156 i andet bind forekommer ordet „frivillige" ikke i oversættelsen. Der står her: „Rigsfører SS har tilladelse til at rekrutere frivillige blandt de tidligere medlemmer af de danske styrker, som skal frigives...." Ordet „frivillige" mangler i den engelske oversættelse; den franske siger blot *hommes* — „folk".

[Vender sig mod anklagede] De havde faktisk intet at gøre med forholdene i de okkuperede områder; de lå udenfor Deres myndighedsområde. Hvorledes kom De så til at underskrive denne ordre?

Jodl: Faktisk angik denne sag slet ikke mig. Jeg underskrev ordren, fordi feltmarskal Keitel var borte den dag.

. . . . . .

[1]) Forsvarer for Jodl.
[2]) Se oversættelser nr. 740.
[3]) d. v. s. Auswärtiges Amt.

753.

Afhøring af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder.

5. juni 1946.

. . . . . .

Dr. Horn[1]*:* De talte i går om deportationen af de danske jøder, og De sagde, at denne deportation fandt sted efter Himmlers ordre. En beediget erklæring af en vis oberst Mildner er blevet forelagt mig, i hvilken det hævdes, at denne deportation fandt sted efter ordre fra rigsudenrigsministeren. Er denne fremstilling rigtig?

Jodl: Før denne Himmler-Førerkonference, som bevirkede, at jeg sendte mit fjernskriverbrev til værnemagtskommandanten i Danmark, har jeg aldrig hørt et ord om, at jøder blev deporteret fra Danmark, og jeg har aldrig hørt, at udenrigsministeriet[2]) havde nogen andel deri.

. . . . . .

[1]) Forsvarer for Ribbentrop.
[2]) d. v. s. Auswärtiges Amt.

754.

Afhøring af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder.

6. juni 1946.

. . . . . .

Mr. Roberts[1]*:* Jeg ville gerne stille Dem nogle få spørgsmål om deportationen af jøder fra Danmark. Vil De venligst se på et nyt bilag, D-547[2]), som jeg fremlægger som GB-488. Det er OKWs operationsstab, fra den øverstkommanderende i Danmark, dateret 20. september 1943. Det står foran fjernskriverbrevet, som er blevet sat ind to dage før:

„Føreren har i princippet billiget dr. Bests telegram om, at jødeproblemet i Danmark skal løses meget snart ved deportation.
Gennemførelsen af denne forholdsregel skal finde sted, mens den militære undtagelsestilstand stadig består. Det er ikke sikkert, at tilstrækkelige politistyrker kan fremskaffes til arrestation af jøder og deres familier, omkring 6 000 personer, af hvilke de fleste bor i København. Hæren ville blive svært bebyrdet . . . . . Jeg tror, at resultaterne af deportationen vil blive alvorlige. . . . . Leverancerne til rustningsindustrien vil blive ramt. Der må påregnes betydelige forstyrrelser."
Og De gjorde en anmærkning på bagsiden af det:
„Jeg kender intet til dette. Hvis en politisk forholdsregel skal gennemføres af den øverstkommanderende i Danmark, må OKW underrettes af udenrigsministeriet".
Er det rigtigt?

Jodl: Ja. Jeg ville ikke have erindret dette dokument, men jeg skrev sikkert anmærkningen. Det viser, at jeg først nu husker, at dette spørgsmål øjensynlig var blevet diskuteret i Danmark nogle dage før, og at den øverstkommanderende i Danmark havde rejst indvendinger. Følgelig skrev jeg: jeg kender intet til dette. Dette er en politisk forholdsregel, og hvis en politisk forholdsregel skal gennemføres i Danmark, så måtte udenrigsministeriet venligst underrette os.

Mr. Roberts: Jeg udelader et par uvæsentlige dokumenter. Vil De gå over til dokumentet dateret 1. oktober 1943 — det femte eller sjette dokument i Deres Excellences liste, nummer D-547, dateret 1. oktober 1943. Det er til OKW fra Danmark og lyder som følger:

„Den rigsbefuldmægtigede i Danmark har indsendt følgende rapport til udenrigsministeren:

„1) Arrestationen af jøderne vil finde sted natten mellem 1. og 2. oktober. Transporten fra Sjælland vil blive gennemført med skib.....

2) Hvis jeg ikke modtager instruks i modsat retning, har jeg ikke i sinde at tillade omtale af jødeaktionen, hverken i radioen eller pressen" — og derpå —

„3) .... Jeg har i sinde at lade de deporterede jøders ejendom urørt, for at beslaglæggelse af denne ejendom ikke kan anføres som grund eller en af grundene til aktionen".

Så taler De om ulemperne — koncipisten gør —, og der er et spørgsmål: „Ved rigsfører SS noget herom? Svaret er: „rigsfører SS ved det, billiger det," og derpå en blyantsbemærkning med Jodls håndskrift: „Føreren billiger". Er det Deres skrift?

Jodl: Ja, det er min håndskrift, men det hentyder kun til meddelelsen om frigivelse af de internerede danske soldater.

Mr. Roberts: Jaså.

Jodl: Så er det vigtigt at bemærke ved dette dokument, at den øverstkommanderende i Danmark sagde, at han havde i sinde at lade de deporterede jøders ejendom urørt. Han sagde:

„....Jeg har i sinde at lade de deporterede jøders ejendom urørt....".

Han havde den udøvende myndighed på det tidspunkt.

Mr. Roberts: Har De det næste dokument i samme pakke, 2. oktober 1943, til OKWs operationsstab fra Danmark? Jeg citerer:

„Jødeaktion gennemført natten mellem 1. og 2. oktober af tysk politi uden episoder".

Og så det sidste dokument, dateret 3. oktober 1943, til OKWs operationsstab:

„Ifølge den rigsbefuldmægtigedes meddelelse har rigsfører SS beordret, at rigsfører SS alene, som den, der beordrede jødeaktionen, skal modtage de nøjagtige tal på arrestationer. Den befuldmægtigede har derfor ikke opgivet nogen tal til den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark. 232 jøder er blevet indbragt af politiet over opsamlingsstederne, som var oprettet af vagtbataillon København".

Hvad var vagtbataillonen?

Jodl: Jeg kan ikke sige det i øjeblikket; jeg ved ikke, hvordan den var sammensat. Det kan have været en afdeling af politiet; det kan have været en afdeling af hæren; jeg kan ikke sige det med sikkerhed. I hvert fald var det en afdeling, som kun blev brugt til bevogtningsopgaver. Men det er interessant, at jeg skrev bemærkningen: „Det er os ganske ligegyldigt", som beviser, at jeg ikke var interesseret i sagen og afslog at tage nogen del i den.

Mr. Roberts: Ja, mon dog. Først og fremmest sagde De, at vagtbataillonen kunne have været en afdeling af værnemagten. Var De.....

Jodl: Det er ikke sikkert. Jeg ønsker ikke afgjort at bestride det. Der var også vagtbataillonen i hæren, men det kunne lige så godt have været en vagtafdeling under politiet. Jeg kan ikke sige det med sikkerhed, men general von Hannecken skulle kunne give oplysninger om den.

Mr. Roberts: Men blev Deres „hæderlige tyske soldater", som de talte om i går, beordret til at indfange jøder, som det lykkedes at slippe igennem SSs net?

Jodl: Nej, der står her: „....det blev gennemført af politiet", og jeg tror ikke, at nogen afdeling af værnemagten havde noget at gøre med jødedeportationen. Jeg tror det ikke; værnemagten afslog det.

Mr. Roberts: Beskidt arbejde, ikke sandt?

Jodl: Jeg tror ikke, det skete; jeg tror det ikke.

Mr. Roberts: Så Deres anmærkning: „....det er os ganske ligegyldigt" — det var Dem ganske ligegyldigt, hvor mange jøder der blev deporteret, De var uinteresseret?

Jodl: Anmærkningen antyder ikke det, men den viser, at sagen var politisk, og med politiske sager havde jeg intet at gøre. Min stilling til jødespørgsmålet tror jeg er blevet klarlagt allerede.

Mr. Roberts: Hvor kom jøderne hen, til Auschwitz?

Jodl: Nej. Den franske anklager oplæste det her; disse jøder, vi nu taler om, blev

ført til Theresienstadt; nogle få ældre folk døde dèr, men de blev alle behandlet godt og fik klæder og mad. Jeg fik de samme oplysninger, og dette dokument fra den danske regering bekræfter det.

Mr. Roberts: De tror på det, ikke?

Jodl: Ja, jeg tror på det, fordi den danske regering bekræfter det her; det blev bekræftet ved denne ret af anklagemyndigheden selv.

. . . . . .

[1]) Engelsk anklager.
[2]) Se oversættelser nr. 738.

755.

Indlæg af Alfred Jodls forsvarer, dr. Franz Exner, ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder.

19. juli 1946.

. . . . . .

(d) Deportation af jøderne fra Danmark:

Anklagemyndigheden ønsker at gøre Jodl ansvarlig for deportationen af jøderne fra Danmark. Den begrunder denne anklage med et fjernskriverbrev, som Jodl sendte „efter ordre" til den øverstkommanderende for de tyske tropper i Danmark. Det er særdeles vanskeligt at forstå denne anklagemyndighedens beskyldning; for de forskellige dokumenter, anklagemyndigheden har fremlagt, viser afgjort, at deportationen af jøderne fra Danmark blev bestemt af Hitler på tilskyndelse af dr. Best, følgelig på tilskyndelse af de civile myndigheder og trods indvendingerne fra den øverstkommanderende for de tyske tropper, og at denne opgave blev tildelt rigsfører SS. OKW havde i det hele taget kun med sagen at gøre, fordi der på det tidspunkt var militær undtagelsestilstand i Danmark, således at den øverstkommanderende for de tyske tropper som højeste udøvende myndighed i landet måtte underrettes af sin overordnede instans om aktionen, som Hitler havde beordret og overdraget til Himmler, for at undgå gnidninger mellem de tyske myndigheder i Danmark.

Den 20. september 1943 havde Keitel og Jodl modtaget de første underretninger om forhandlingerne mellem Hitler, udenrigsministeriet[1]) og Himmler gennem et fjernskriverbrev fra den tyske øverstkommanderende. Jodl havde kun eet ønske — at holde de væbnede styrker udenfor sagen. Hans temperamentsfulde notits på general von Hannekens fjernskriverbrev af 3. oktober 1943 (dokument D-647) viser også dette. Han skrev dèr: „. . . er en os ganske uvedkommende sag", nemlig om rigsfører SS offentliggjorde tallene på arresterede jøder eller ej. Det viser kun altfor tydeligt, at dette intet har at gøre med moralske overvejelser, hverken i positiv eller negativ retning.

Det hele havde intet at gøre med de væbnede styrker. Men vanskeligheder kunne opstå som følge af Himmlers aktion, da de væbnede styrker, når alt kom til alt, var ansvarlige for ro og orden i Danmark. Sådanne vanskeligheder måtte afværges. Værnemagten kunne ikke ændre beslutninger, som var truffet af Hitler i denne politimæssige affære, og kunne ikke have ændret dem, selvom den havde været kompetent til at behandle denne sag.

Jodl underrettede simpelthen kommandanten med fjernskriverbrevet (dokument UK-56) om den beslutning, Hitler havde truffet i denne politimæssige affære. Og rigsfører SS, udenrigsministeriet[1]) og den øverstkommanderende for reservehæren blev samtidig underrettet af Jodl om, at han havde givet besked til den øverstkommanderende i Danmark. Nu var det en klar sag, og al gnidning mellem tyske myndigheder var udelukket. Det var alt, hvad OKW havde at sørge for.

Man kan ikke sige, at den meddelelse, Jodl gav, gjorde udførelsen af ordren, som Hitler havde givet udenom værnemagten, lettere på nogen måde. Det er klart for enhver, som blot kender en smule til Hitlers magtstilling, at gnidning mellem tyske myndigheder ikke på nogen måde ville have forhindret gennemførelsen af sagen, men højst forsinket den og bestemt ikke gjort det behageligere for de implicerede parter.

. . . . . .

[1]) d.v.s. Auswärtiges Amt.

756.

Afhøring af Werner Best ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder.

31. juli 1946.

. . . . . .

Dr. Merkel[1]*:* Kender De fra egne erfaringer til Einsatzkommandos virksomhed?

Best: Ja, især i Danmark havde jeg lejlighed til at iagttage en af disse Einsatzkommandoers virksomhed, og gennem venskabelige forbindelser blev jeg også underrettet om forholdene i Norge.

Dr. Merkel: Hvad ved De om disse Einsatzkommandoers virksomhed i Danmark og Norge for eksempel?

Best: Jeg vil gerne særlig understrege, at de styrker, som blev anvendt dèr, meget hyppigt gjorde indsigelse imod de forholdsregler, som de af centralmyndighederne fik ordre til at udføre, forholdsregler, som ville have ført til en streng behandling af den stedlige befolkning. For eksempel var de imod iværksættelsen af „Nacht und Nebel Erlass", imod iværksættelsen af „Kugelerlass" og imod kommando „Erlass", og de afviste og bekæmpede ligeledes andre forholdsregler. For eksempel protesterede sikkerhedspolitiet og jeg alvorligt imod deportationen af danske jøder. I Norge bekæmpede chefen for sikkerhedspolitiet, hvad både han og Reichskommissar Terboven har fortalt mig, de strenge forholdsregler, som Reichskommissar Terboven gang på gang beordrede, og nogle gange forhindrede han, med hjælp af hovedkontoret i Berlin, endog nogle af disse foranstaltninger. Dette medførte tilsidst et brud mellem Terboven og chefen for sikkerhedspolitiet.

Dr. Merkel: Foreslog De selv jødedeportationen fra Danmark, som lejlighedsvis er blevet nævnt her?

Best: Nej. I hyppige rapporter i løbet af 1943 afviste jeg kraftigt disse forholdsregler. Den 29. august 1943, da der mod min vilje blev erklæret militær undtagelsestilstand i Danmark, blev der øjensynligt af Hitler selv givet ordre til deportation af jøderne, og da gjorde jeg endnu en gang indvendinger. Men da udenrigsministeriet[2]) bekræftede, at ordren definitivt var udstedt, forlangte jeg så, at den militære undtagelsestilstand skulle opretholdes, sålænge aktionen pågik, for jeg ventede uroligheder og optøjer, og dette mit krav om, at aktionen skulle finde sted under den militære undtagelsestilstand, blev fejlagtigt udlagt derhen, at jeg ønskede den. Det bedste bevis for, at jeg faktisk saboterede aktionen, vil man finde deri, at jeg underrettede visse danske politikere om, hvad der skulle ske, og hvornår det ville ske, således at jøderne kunne flygte, og i virkeligheden var 6 000 jøder i stand til at flygte, mens kun 450 blev arresteret. Sikkerhedspolitiet hjalp mig også i denne sag. Chefen for sikkerhedspolitiet kunne have indberettet mig, fordi han var vidende om, hvad jeg havde foretaget mig, og dette ville have kostet mig livet.

Dr. Merkel: Deltog sikkerhedspolitiet i de okkuperede lande i deportationen af arbejdere til riget?

Best: Ikke en eneste arbejder forlod Danmark, eller rettere sagt, blev deporteret fra Danmark til riget. Såvidt jeg ved, tog sikkerhedspolitiet heller ikke del i deportationer fra andre områder.

. . . . . .

[1]) Forsvarer for Gestapo.
[2]) d.v.s. Auswärtiges Amt.

757.

Afhøring af Karl Heinz Hoffmann ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. deportationen af de danske jøder.

1. august 1946.

. . . . . .

Dr. Merkel: Hvem beordrede deportationen fra Danmark?

Hoffmann: Den ordre kom fra Adolf Hitler gennem rigsfører SS. Chefen for sikkerhedspolitiet prøvede forgæves at få den trukket tilbage, men det lykkedes ikke; såvidt jeg ved, var dette en af grundene til, at han blev kaldt hjem.

Dr. Merkel: Hvad blev der gjort fra statspolitiets side for at mildne disse forholdsregler så meget som muligt?

Hoffmann: Det almindelige politi, som det i det væsentlige påhvilede at gennemføre disse forholdsregler, blev underrettet om, at døre ikke måtte brydes op med magt. For det andet blev det ved den rigsbefuldmægtigedes hjælp gjort muligt, at ingen konfiskation af ejendom fandt sted, og nøglerne til lejlighederne blev overdraget det danske socialministerium.

Dr. Merkel: Var deportationen af jøder kendt i Danmark på forhånd?

Hoffmann: Den havde været den danske befolkning bekendt og var blevet diskuteret af den lang tid i forvejen.

. . . . . .

9.

Det danske arbejde til fordel for de af tyskerne fængslede

(Oversættelser)

758.

To notitser af understatssekretær A. Hencke ang. samtale med gesandt Mohr om deporterede danske statsborgere.

6. januar 1944.

Understatssekretær Pol. nr. 2. *Berlin, den 6. januar 1944.*

I anledning af et besøg den 5. januar meddelte den *danske* gesandt mig, at de kommunister, der var blevet flyttet til Tyskland, under deres internering i Danmark daglig havde fået udbetalt et beløb på 1,50 kr. til små indkøb i lejrkantinerne. De danske myndigheder og navnlig de deporteredes pårørende var interesseret i, om der også i de tyske koncentrationslejre til dem kunne udbetales et tilsvarende beløb, som gerne ville blive stillet til rådighed fra dansk side. Hr. Mohr bemærkede hertil, at han personlig stærkt betvivlede, at der var mulighed herfor. Fremfor alt vidste han heller ikke, om der overhovedet var mulighed for, at koncentrationslejrfanger kunne købe noget i lejrene.

Jeg svarede hr. Mohr, at jeg ikke var orienteret om lejrbestemmelserne, men ville forhøre mig.

Hermed til
Inl. II
med anmodning om stillingtagen.

sign. **Hencke.**

Understatssekretær Pol. nr. 3. *Berlin, den 6. januar 1944.*

1 bilag

Den *danske* gesandt overrakte mig den 5. januar vedlagte aide mémoire, som angår deportationen af danske statsborgere til tyske koncentrationslejre. Ved denne lejlighed viste hr. Mohr mig en afskrift af en note, som det danske udenrigsministerium i samme sag har sendt til vor rigsbefuldmægtigede, og i hvilken der protesteres mod borttransporten af de danske statsborgere. Jeg har foranlediget, at denne note, der såvidt mig bekendt er blevet overrakt den 20. december i København, tilsendes os af dr. Best.

I det til mig overrakte aide mémoire anmoder det danske gesandtskab om, at de deporterede personer sendes tilbage. Endvidere anmodes der om oplysning om, hvor de den 19. december fra Danmark deporterede 60 personer er blevet anbragt. Den sidste i aide mémoire indeholdte anmodning går ud på at få oplyst, for hvilke konkrete strafbare handlinger de enkelte personer sigtes.

Om det sidste punkt udtalte hr. Mohr, at der i Danmark blev ført en ret farlig hviskepropaganda, hvorefter sabotagen i landet i virkeligheden var provokationer, fremkaldt af tyske myndigheder. Navnlig skulle den øverstkommanderende, general von Hanneken, lægge vægt på at kunne begrunde nødvendigheden af yderligere begrænsning af de danske myndigheders beføjelser og andre skarpe foranstaltninger med en henvisning til sabotagen. Han, gesandt Mohr, havde måttet konstatere, at denne hviskepropaganda havde fanget også alvorlige og fornuftige danske i hans bekendtskabskreds, herunder ansete jurister, der havde været fast overbevist om, at den version, der cirkulerede, var rigtig. Selvfølgelig havde han overalt stærkt imødegået dette nonsens, som han selv betegnede

som grotesk. Han kunne også forsikre mig om, at på ganske få undtagelser nær afviste hele det danske folk bestemt sabotagen og havde erkendt dens farer for nationen. Men nu fandt denne hviskepropaganda en vis støtte i deportationerne af danske statsborgere. Da den ene kendte den anden temmelig nøje i det lille Danmark, mente man også at vide, at en række deporterede personer ikke havde begået strafbare handlinger. Det ville derfor være godt, hvis det kunne siges til befolkningen, hvad de enkelte personer havde gjort sig skyldig i. På den måde ville man uden tvivl opnå at berolige den offentlige mening. Hr. Mohr bemærkede i den forbindelse, at den note, som var blevet overgivet ham i København, ikke forekom ham særlig heldig på grund af dens stærkt juridiske betragtninger. Efter hans opfattelse kom det an på at drive praktisk politik og at foretage alt for at opretholde roen i landet. Udfra dette synspunkt ville han også anbefale sin regerings ønske om at få oplysninger om de deporterede personers strafbare handlinger.

Jeg bemærkede til hr. Mohr, at rolige og loyale danske statsborgere bestemt ikke var blevet udsat for tyske forholdsregler. Selvom jeg naturligvis ikke kendte tilfældene i enkeltheder, kunne jeg dog til ham udtale, at kun farlige elementer, gennem hvis forbliven i landet ikke blot tyske krigsvigtige interesser, men også de danske interesser var blevet bragt i fare, var blevet bragt til Tyskland. Om og i hvilket omfang det var muligt at give ham de ønskede oplysninger, kunne jeg ikke sige ham i dag. Personlig anså jeg opfyldelsen af hans anmodning for meget vanskelig.

Hermed til
Inl. II
med anmodning om stillingtagen.

sign. **Hencke.**

Afskrift

DET KONGELIGE
DANSKE GESANDTSKAB

Journ. nr. 22 F. 1. L. nr. 47

P. M.

Den 23. november 1943 blev af de tyske myndigheder i Danmark 31 danske statsborgere overført til en koncentrationslejr i Tyskland. 19 af de pågældende personer blev sigtet for langvarig illegal kommunistisk virksomhed, medens de øvrige 12 blev sigtet for oprørsk virksomhed. Den 19. december 1943 blev yderligere 60 danske statsborgere overført til koncentrationslejre. Disse personer blev sigtet for stadig rigsfjendtlig kommunistisk virksomhed. Direktøren for det danske udenrigsministerium har overfor det tyske riges befuldmægtigede i Danmark protesteret mod de stedfundne deportationer.

Det kongelige danske gesandtskab har den ære indtrængende at henstille til Auswärtiges Amt, at de deporterede personer snarest muligt føres tilbage til Danmark.

Det danske udenrigsministerium har gennem Røde Kors bragt i erfaring, at af de den 23. november 1943 deporterede 31 personer er mændene blevet anbragt i koncentrationslejren Sachsenhausen ved Oranienburg og kvinderne i koncentrationslejren Ravensbrück i Fürstenberg i Mecklenburg. Det danske gesandtskab anmoder høfligst om oplysning om, hvor de den 19. december deporterede 60 personer er blevet anbragt, og der anmodes, forsåvidt angår samtlige deporterede, om oplysning om, for hvilke konkrete strafbare handlinger hver enkelt sigtes.

Berlin, den 5. januar 1944.

759.

Notits af understatssekretær A. Hencke ang. samtale med gesandt Mohr om deporterede og arresterede danske statsborgere.

6. januar 1944.

Understatssekretær Pol nr. 4 *Berlin, den 6. januar 1944.*

Ved et besøg den 5. januar bragte den *danske* gesandt følgende spørgsmål på bane:

1. Tilfældet den tidligere danske militærattaché i Berlin, oberst *Hartz.*

Hr. Mohr gav udtryk for sin tilfredshed med, at oberst Hartz igen var blevet sat på fri fod. Oberst Hartz havde udtalt sig meget anerkendende om behandlingen under interneringen. Bortset fra frihedsberøvelsen havde oberst Hartz ikke været udsat for ubehageligheder. Gesandten bemærkede hertil, at Hartz selv var skyld i de tyske forholdsregler, der var truffet mod ham. Med sine af personlig forfængelighed bestemte og ikke helt retfærdige indberetninger havde han i København villet fremkalde indtryk af, at han selv var blevet underrettet af tyske tillidsmænd. Dette var i virkeligheden ikke tilfældet. Som gesandten allerede tidligere havde meddelt mig, havde Hartz udelukkende modtaget sine for det meste urigtige oplysninger fra andre i Berlin akkrediterede militærattacheer.

2.) Tilfældet Lunding.

Hr. Mohr anmodede om oplysning om sagens stilling. På grundlag af notitsen fra Inl II 506 hemmelig rigssag meddelte jeg hr. Mohr, at undersøgelserne mod Lunding ganske vist endnu ikke var ført til bunds, men at det var hævet over enhver tvivl, at han havde stået i forbindelse med en fjendtlig efterretningstjeneste. En løsladelse kom under ingen omstændigheder på tale.

Hr. Mohr var meget bestyrtet herover og udtalte, at han hidtil havde troet, at det kun bebrejdedes Lunding, at han havde samarbejdet efterretningsmæssigt med neutrale personer. Han havde derfor anbefalet de danske centralmyndigheder at konstatere, hvem af hans foresatte der havde givet Lunding ordre hertil, for at der kunne skrides ind mod de virkelig ansvarlige.

Derefter anmodede hr. Mohr om, at det blev undersøgt, om Lunding ikke kunne tages i forvaring udenfor Berlin. På grund af luftangrebene mod rigshovedstaden nærede Lundings familie store bekymringer for hans liv, og disse bekymringer deltes af de danske myndigheder. Måske var det også af interesse for de tyske undersøgelser, at Lunding ikke blev udsat for faren for at blive dræbt.

Til slut fornyede hr. Mohr anmodningen om, at Lunding måtte få besøg af et gesandtskabsmedlem, måske gesandtskabspræsten.

Jeg svarede hr. Mohr, at spørgsmålet om varetægtsstedet måtte rette sig efter undersøgelsens tarv. Jeg ville dog lade hans anmodning gå videre til den kompetente myndighed. Med hensyn til besøgstilladelse kunne jeg foreløbig ikke stille ham noget i udsigt, da man i det mindste måtte afvente, at forundersøgelserne blev afsluttet.

Hr. Mohr anmodede om, at man vedblivende var opmærksom på besøgsspørgsmålet, for at han kunne blive i stand til at indberette om Lundings befindende.

3.) Tilbagesendelse af de fejlagtigt til Tyskland deporterede danske statsborgere af blandet afstamning.

Jeg meddelte hr. Mohr på grundlag af notitsen fra Inl II af 4. I., at søskendeparret Schultz og halvjøderne Groten, Baumann og Jensen i næste uge ville blive bragt tilbage til Danmark. Undersøgelsen af de øvrige af danskerne forelagte tilfælde havde endnu ikke kunnet afsluttes, da en betydelig del af akterne var blevet tilintetgjort.

I anledning af en bemærkning i så henseende fra gesandten udtalte jeg endvidere overfor ham, at materialet angående de i sin tid borttransporterede jøder var blevet til-

intetgjort ved flyverangreb. En rekonstruktion af den af ham ønskede liste var overordentlig vanskelig og krævede megen tid. Han kunne derfor foreløbig ikke regne med at få listen.

Forsendelse af pakker til de internerede jøder kunne vi ikke tillade. De i Theresienstadt anbragte danske jøder modtog den samme forplejning, som den tyske befolkning, således at der ikke forelå noget behov. Iøvrigt var det heller ikke af disciplinære grunde muligt at stille de danske jøder bedre end de øvrige internerede.

4.) Tilfældet den danske kommunist *Axel Larsen.*

Gesandten kom pånyt ind på muligheden af et besøg hos Larsen og de øvrige danske kommunister. Jeg sagde til hr. Mohr, at jeg foreløbig ikke så nogen mulighed for, at der blev givet en besøgstilladelse.

Iøvrigt havde Larsen og de øvrige kommunister det godt. De kunne, som det var ham bekendt, modtage post og en gang om måneden også en levnedsmiddelpakke.

Hr. Mohr bemærkede i denne forbindelse, at i almindelighed havde de pårørende i Danmark hidtil ikke hørt noget fra de deporterede jøder, kommunister o. s. v. Såvidt han var blevet underrettet, måtte fangerne principielt skrive hjem med visse mellemrum. Han anmodede om, at denne sag måtte blive undersøgt og foranstaltninger blive truffet, således at fanger kunne gøre brug af denne ret.

Jeg lovede en undersøgelse.

5.) I denne forbindelse kom hr. Mohr pånyt ind på de danske myndigheders indtrængende ønske om, at der gives officielle danske repræsentanter mulighed for at besøge de til Tyskland deporterede danske statsborgere. Han ventede sig også en gunstig psykologisk virkning heraf. Det danske udenrigsministerium påtænkte at sende lederen af udenrigsministeriets politiske afdeling Hvass og en Røde Kors-søster (for de kvindelige internerede) til Tyskland. Jeg svarede, at jeg personlig ikke kunne forestille mig, at et sådant ønske kunne imødekommes. Hvis der i enkelttilfælde ville blive givet besøgstilladelser, da efter mit skøn kun til medlemmer af det danske gesandtskab, der alene måtte anses for at være kompetente hertil.

Hermed til
Inl II
med anmodning om videre foranstaltning og stillingtagen til de enkelte spørgsmål.

sign. **Hencke.**

760.

Telegram fra dr. Best ang. skrivelse fra det danske udenrigsministerium om deportation af 60 danske statsborgere.

8. januar 1944.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 8. januar 1944 kl. 16,35.
Modtaget: — 8. — — - 23,00.

Nr. 39 af 8.1.

I anledning af Deres telegram nr. 16*) af 6. januar 1944 fremsendes nedenfor ordlyden af den til mig rettede skrivelse af 20. december fra det danske udenrigsministerium med den tilføjelse, at direktøren for det danske udenrigsministerium den 7. januar 1944 af mig mundtligt har fået svar på samtlige andragender angående deportation af danske

*) Pol. VI 7507 hemmeligt (Fremsendelse af note fra direktør Svenningsen).

statsborgere til tyske koncentrationslejre i overensstemmelse med Deres skrivelse af 31. december 1943 (Inl. II B 8661/43). I det følgende ordlyden:

„Af den i dagspressen i dag offentliggjorte officielle tyske meddelelse ser jeg, at 60 danske statsborgere den 19. d. m. på grund af stadig rigsfjendtlig kommunistisk virksomhed er blevet overført til en koncentrationslejr i Tyskland. Det drejer sig hovedsagelig om personer fra Randers, Odense og Kolding. Da den officielle meddelelse ikke omtaler nogen domfældelse af de pågældende, må det vel antages, at deportationen er blevet gennemført som en administrativ foranstaltning.

Den danske centraladministration har med største bekymring måttet tage til efterretning, at de tyske myndigheder i Danmark pány har deporteret et antal danske statsborgere til Tyskland, uden at sagen forinden er blevet gjort til genstand for en forhandling med officielle danske myndigheder, og altså uden at man fra dansk side har haft lejlighed til at rejse indsigelser mod deportationen. I skrivelse herfra af 26. november d. å. har jeg tilladt mig at anmode Dem om forskellige oplysninger vedrørende de den 23. november deporterede 31 personer, idet jeg samtidig fremhævede, hvor meget det var de danske myndigheder magtpåliggende, at en gentagelse ikke fandt sted. Et svar på denne skrivelse var endnu ikke indgået, da den nye deportation indtraf i går. Forholdene her i landet har udviklet sig på en sådan måde, at rigsregeringen har anset det for påkrævet at indsætte tyske politistyrker i Danmark til bekæmpelse af sabotage o. s. v. Dette er en kendsgerning, med hvilken de danske myndigheder og den danske befolkning i den givne situation må affinde sig. Man er klar over, at i et vist omfang er det tyske politis undersøgelsesforanstaltninger samt tysk jurisdiktion uundgåelig. Derimod er det umuligt at skabe forståelse for, at det skulle være nødvendigt og tilladeligt uden videre at deportere danske statsborgere til Tyskland. Sådanne forholdsregler har tværtimod fremkaldt den største ophidselse og forbitrelse i befolkningen, fordi det er en fundamental grundsætning i dansk ret, at enhver dansk statsborger til enhver tid og under alle omstændigheder har en ubetinget ret til at opholde sig på dansk grund. Retten til ophold i landet er efter dansk opfattelse en væsentlig del af statsborgerens ret. En dansk statsborger kan og bør straffes efter den danske lovgivning, hvis han har gjort sig skyldig i en strafbar handling, men kan aldrig mod sin vilje bortsendes eller udvises af landet. Denne grundsætning er dybt forankret i den danske retsbevidsthed, og det er således kun forståeligt, at den sidste deportation af 60 personer i hele den danske befolkning opfattes som et nyt, uretfærdigt slag. Også i henhold til folkeretten tør det påstås, at en deportation af den her omhandlede art er utilladelig. Den ville endog være det, hvis der mellem Danmark og Tyskland bestod krigstilstand, så meget desto mere er den naturligvis utilladelig under de særlige forhold, under hvilke Danmarks besættelse har fundet sted. Mod den den 2. oktober d. å. stedfundne deportation af de danske kommunister fra Horserødlejren har jeg tilladt mig at protestere ved note af 14. oktober 1943, idet der samtidig blev anmodet om de pågældendes tilbagesendelse til Danmark. I tilslutning hertil tillader jeg mig nu på den danske centraladministrations vegne at protestere mod de den 23. november og 19. december 1943 stedfundne deportationer af 31 henholdsvis 60 danske statsborgere, idet der også i disse tilfælde må insisteres på, at overførelsen til Tyskland annulleres."

Dr. Best.

761.

Notits [af understatssekretær A. Hencke] ang. samtale med gesandt Mohr om internerede danske statsborgere.

18. februar 1944.

Understatssekretær Pol. nr. 61 *Berlin, den 18. februar 1944.*

1 bilag

Den *danske* gesandt overrakte mig i dag vedlagte notits, der beskæftiger sig med

1) hjemsendelse af danske statsborgere, der befinder sig i Stutthof-lejren eller, forsåvidt det drejer sig om kvinder, i Ravensbrück-lejren, og som hævdes at være syge;
2) en anmodning om at få at vide, hvilke strafbare handlinger de til Tyskland overførte personer har gjort sig skyldige i.

   Til det sidste punkt bemærkede hr. Mohr, at de danske myndigheder havde indtryk af, at en række arrestationer var sket som følge af angiveri, der ikke kunne stå for en nøjere prøvelse. Hr. Mohr synes at være overbevist om, at der blandt de deporterede befinder sig en del, som hverken er kommunistisk indstillede eller overhovedet har beskæftiget sig med politik;
3) en gentagelse af anmodningen om, at et medlem af det danske gesandtskab kan aflægge besøg hos de internerede danskere;
4) spørgsmålet om besøgstilladelse til den kommunistiske rigsdagsmand Aksel Larsens hustru; han befinder sig i Sachsenhausen.

762.

Tre notitser af statssekretær Steengracht ang. samtale med gesandt Mohr om danske koncentrationslejrfanger.

6. februar 1945.

Statssekretæren nr. 66 *Berlin, den 6. februar 1945.*

Den *danske* gesandt udtalte, at i koncentrationslejren i Neuengamme var de dèr for politiske forseelser internerede danskere interneret sammen med borgere fra alle andre nationer. Han anmodede om, at disse danskere såvidt muligt måtte blive anbragt for sig selv, adskilt fra de øvrige, og blive tilset af de derværende fem danske læger. Han troede, at dette af hensyn til hygiejnen og undgåelse af sygdomme også turde være i tysk interesse.

Jeg sagde til gesandten, at dette sandsynligvis ville støde på tekniske vanskeligheder. Jeg ville dog undersøge sagen.

Hermed til

Inl. II

med anmodning om videre foranstaltning.

sign. **Steengracht.**

Statssekretæren nr. 67 *Berlin, den 6. februar 1945.*

Den *danske* gesandt meddelte mig, at man fra dansk side havde sendt lægemidler til de syge danskere. Disse var imidlertid ikke blevet anvendt på danskerne, men på de ca. 70 000 øvrige internerede. Under disse omstændigheder var hjælpen af overordentlig ringe betydning for danskerne. Han anmodede om, at de specielt for danskerne bestemte midler også udelukkende kom disse tilgode. Herudover var der vel mulighed for, at man fra dansk side også fremskaffede medikamenter til de øvrige. Den danske regering var parat til at skaffe de syge danskere egne sygebarakker og til også at lade disse opstille på stedet.

Gesandten anmodede om velvillig undersøgelse af dette humanitære spørgsmål.

Hermed til

Inland II

med anmodning om videre foranstaltning i overensstemmelse hermed.

Jeg anmoder om snarest mulig underretning om resultatet.

sign. **Steengracht.**

Statssekretæren nr. 68 *Berlin, den 6. februar 1945.*

Den *danske* gesandt gjorde mig opmærksom på, at koncentrationslejren Stutthof skulle flyttes. I denne befandt sig 145 danske statsborgere. I en verbalnote af 5. februar havde han anmodet om, at der blev givet disse danskere mulighed for at arbejde i den danske virksomhed „Amada" i Danzig. De lokale myndigheder var indforstået hermed. Kvarter ville blive skaffet fra dansk side. Vagtstyrker måtte stilles fra tysk side. Resultatet ville blive, at yderligere plads ikke blev nødvendig.

Gesandten anmodede om velvillig undersøgelse af denne sag.

Hermed til

Inland II

med anmodning om videre foranstaltning i overensstemmelse hermed.

Jeg anmoder om underretning om resultatet.

sign. **Steengracht.**

763.

Afhøring af Karl Heinz Hoffmann ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. tyske forhørsmetoder.

1. august 1946.

. . . . . .

Dr. Merkel[1]*:* Foreslog og gennemførte statspolitiet deportationer?

Hoffmann: Deportationer blev ikke indledt af statspolitiet, men den højere SS- og politifører havde allerede i Førerens hovedkvarter anmodet Himmler om godkendelse af disse forholdsregler, da han meddelte statspolitiet sine hensigter.

Dr. Merkel: Eksisterede der en generel ordre om at udøve fysisk grusomhed eller tortur under forhør?

Hoffmann: Brutal behandling og tortur var strengt forbudt og blev straffet strengt af retten.

Dr. Merkel: Kender De noget tilfælde, hvor forhørsofficerer blev dømt af retten?

Hoffmann: Jeg husker to gestapomedlemmer i Düsseldorf, som blev dømt ved en almindelig domstol for mishandling af fanger.

Dr. Merkel: Blev trediegradsmetoder anvendt ved forhørene i Danmark, mens De virkede dèr, og hvorfor?

Hoffmann: Ja, trediegrad blev brugt under forhørene. Som forklaring herpå må jeg påpege, at modstandsorganisationerne gav sig af med følgende: For det første angreb på tyske soldater; for det andet angreb på tog, transportmidler og værnemagtsanlæg, hvorunder soldater også blev dræbt; for det tredie likvidering af såkaldte stikkere og folk, som samarbejdede med det tyske politi eller andre tyske myndigheder.

For at afværge disse farer og redde tyskeres liv blev trediegradsforhør beordret og gennemført, men kun i disse særlige tilfælde. Denne indskrænkning blev overholdt i praksis, selv på trods af cirkulærets spillerum.

. . . . . .

[1]) Forsvarer for Gestapo.

10.

Sabotage og schalburgtage

(Oversættelser)

764.

Telegram fra dr. Best ang. „soningsforanstaltninger" mod den danske befolkning.

20. november 1943.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 20. november 1943 kl. 15,50.
Ankommet — 20. — — - 17,30.

Nr. 1438 af 20.11. SUPERCITISSIME!

Jeg anmoder om, at man ufortøvet forelægger rigsudenrigsministeren følgende indberetning:

Den højere SS- og politiører, SS-Gruppenführer Pancke, har i dag pr. fjernskriver rettet følgende henvendelse til SS-rigsføreren:

„General von Hanneken har netop meddelt mig, at Wehrmachtführungsstab forlanger, at han skal træffe „soningsforanstaltninger" for alle fremtidige sabotagehandlinger og attentater på medlemmer af værnemagten i Danmark. På grund af den jernbanesabotage, der har fundet sted ved Aarhus i de sidste dage, erklæres der civil undtagelsestilstand i Aarhus by (færdselsforbud kl. 20—5, lukning af restauranter kl. 19, skærpet bevogtning i byen ved politi- og værnemagtspatrouiller). I anledning af at to værnemagtsmedlemmer er blevet såret i København, vil i løbet af de tre følgende dage 24 sabotører blive dømt ved militær standret uden hensyntagen til formildende omstændigheder og henrettet uden adgang til at søge benådning.

Wehrmachtführungsstab's krav om anvendelse af „soningsforanstaltninger" i alle sådanne tilfælde giver anledning til principielt at fastslå følgende:

1.) Hvis „soningsforanstaltningerne" skal ramme skyldige personer, så vil disse i forvejen være genstand for politiets indgriben og hurtigt ifalde de strengeste straffe.

2.) „Soningsforanstaltninger" mod personer, der ikke er skyldige, eller mod befolkningen som helhed, der — hvad alle hidtidige undersøgelser har vist, ikke som sådan kan gøres ansvarlig for de begåede handlinger, vil på ingen måde hindre fremtidige aktioner af samme art. Sabotørerne tager ikke hensyn til de kredse, der rammes af „soningsforanstaltninger", men betragter de forholdsregler, vi træffer, som et resultat af deres virksomhed, da befolkningen, hvis indsats vi har brug for såvel til befæstningsarbejder her i landet som til den for Tyskland livsvigtige levnedsmiddelproduktion, gennem sådanne forholdsregler drives til passiv og måske også aktiv modstand.

3.) Det er indlysende, at sabotagehandlingerne og attentaterne i Danmark er en del af den fjendtlige krigsførelse mod os. Overfor dette er sagligt begrundede modforholdsregler påkrævede; ikke kollektive „soningsforanstaltninger", der kun rammer uskyldige.

4.) Fremfor alt kan ingen i Danmark — det være sig tyske eller danske — påtage sig ansvaret for at hindre sabotage og andre attentater, sålænge det er muligt at opretholde et næsten uhindret samkvem med det fjendtlige udland fra den 150 km lange østsjællandske kyst. Først når denne søgrænse er effektivt spærret, kan der — såfremt der ikke landsættes nye agenter pr. faldskærm — regnes med en successiv afsløring og uskadeliggørelse af sabotage- og terrorgrupperne.

5.) Den eneste måde, hvorpå man kan bekæmpe denne fjendtlige undergrundsaktivitet, er at lade sikkerhedspoliti og SD gennemtrænge landet og systematisk oprulle og tilintetgøre de grupper, der opspores.

6.) Det må atter og atter påpeges, at det tyske sikkerhedspoliti endnu kun har arbejdet i Danmark i ca. 8 uger og allerede har opnået temmelig gode resultater mod flere sabotagegrupper her i landet. Når virkningerne af dette arbejde engang gør sig gældende, er der udsigt til, at sabotage og lignende anslag kan begrænses til, hvad landsættelse af nye faldskærmsagenter o. lign. nødvendigvis fører med sig.

7.) Såvidt mig bekendt anvendes der ikke længere i andre besatte områder generelle „soningsforanstaltninger" mod befolkningen, selvom man i begyndelsen gik anderledes frem. Kampen føres af de hertil indsatte politistyrker.

Under hensyn til de ovenfor anførte synspunkter anmoder jeg Dem, hr. rigsfører, om at træffe bestemmelse om, hvordan jeg skal forholde mig, når der fra værnemagtens side kræves yderligere „soningsforanstaltninger" i forbindelse med fremtidige sabotagehandlinger og attentater. Endvidere anmoder jeg Dem indtrængende om at sørge for, at disse problemer klarlægges Føreren for at undgå, at han danner sig en forkert forestilling om vor virksomhed og om situationen her. Wehrmachtführungsstab skal nemlig have meddelt general von Hanneken, at Føreren er utilfreds med situationen her i landet og med de forholdsregler, der er taget, og at han kræver skarpere indgriben. Til slut skal jeg bemærke, at såvel general von Hanneken som den rigsbefuldmægtigede, SS-Gruppenführer dr. Best, er fuldstændig enige med mig i, at man ikke når det ønskede mål ved almindelige „soningsforanstaltninger", men at man med disse kun gør skaden større. Vi nærer alle det samme brændende ønske om at få en klar afgørelse og en entydig instruks, hvad dette spørgsmål angår".

Jeg kan fuldt og helt slutte mig til SS-Gruppenführer Panckes opfattelse og anmoder indtrængende om, at man med styrke gør dette standpunkt gældende overfor Wehrmachtführungsstab. „Soningsforanstaltninger" mod befolkningen som helhed til gengæld for enkelte personers eller hemmelige sabotage- og terrorgruppers handlinger har i alle besatte områder vist sig at være virkningsløse og er blevet opgivet overalt. Det er ikke let at se, hvorfor den samme metode endnu en gang skal gennemprøves i Danmark med det resultat, at man tilsidst må konstatere 1. at sabotører og terroristerne ikke afskrækkes af „soningsforanstaltninger" mod uskyldige, men tværtimod betragter dem som et ønsket resultat af deres virksomhed, 2. at „soningsforanstaltningerne", der indebærer nødvendigheden af en stadig skærpelse, en dag når en grænse, der ikke kan overskrides, hvorfor de må opgives, og 3. at de negative virkninger langt overgår de fordele, der tilstræbes. Negative virkninger frygter jeg i Danmark især m.h.t. befolkningens arbejdsindsats ved befæstningen af Jylland og m.h.t. landbrugsproduktionen i det kommende år. Den eneste rigtige fremgangsmåde til bekæmpelse af denne guerillakrig fra fjendens side består i at lade det tyske sikkerhedspoliti arbejde på gruppe for gruppe at afsløre og uskadeliggøre sabotører og terrorister. Sikkerhedspolitiets udmærkede resultater efter 8 ugers arbejde i Danmark beviser dette. Ikke blot har man i løbet af de sidste to dage kunnet overgive 24 sabotører til krigsretten; det er allerede i går tillige lykkedes at anholde de sabotører, der i forgårs sprængte den strategisk vigtige jernbanebro ved Langaa (Jylland). — Jeg henstiller derfor, at man tager afstand fra enhver form for „soningsforanstaltninger" i Danmark og giver det tyske sikkerhedspoliti lejlighed til at gå i dybden på det danske område med sine arbejdsmetoder, så virkningen af dets politiarbejde fuldtud kan gøre sig gældende. M.h.t. den åbne søgrænse mod Sverige henviser jeg til mine gentagne anmodninger om at stille tilstrækkeligt mandskab til rådighed for toldgrænsebevogtningen.

Dr. Best.

765.

Telegram fra dr. Best ang. den højere SS- og politiører Günther Panckes tiltræden.

11. december 1943.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 11. december 1943 kl. 14,20.
Modtaget: — 11. — — - 17,10.

Nr. 1529 af 11.12.43.

Den højere SS- og politiører i Danmark SS-Gruppenführer Pancke har meddelt mig, at hans kontor har påbegyndt sin virksomhed den 6.12.43. Han har endvidere underrettet mig om, at Føreren under 6.12.43 har truffet følgende beslutning: „Jeg bestemmer, at der oprettes en kommandoinstans som højere SS- og politiører i Danmark. Den højere SS- og politiører er tilforordnet rigets befuldmægtigede og arbejder i snævreste forståelse med denne."

Dr. Best.

766.

Telegram fra dr. Best ang. schalburgtage i København.

2. april 1944.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 2. april 1944 kl. 13,55.
Modtaget: — 2. — — - 14,45.

Nr. 413 af 2.4. CITISSIME!

Idet jeg henviser til samtalen med understatssekretær Hencke den 1. april 1944, kan jeg meddele, at københavnske attentater mod biografer og restaurationer i de sidste dage var modterrorhandlinger, der går ud over det af mig godkendte omfang. Har foranlediget det fornødne.

Dr. Best.

767.

Telegram fra dr. Best ang. tyske domstole i Danmark og skibsværftssabotagen.

2. juli 1944.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 2. juli 1944
Ankommet, — 2. — — kl. 9,40.

Nr. S 4 af 2.7.44. SUPERCITISSIME!

Til rigsudenrigsministeren personlig.

Foranlediget af en opringning fra Brenner 1. juli 1944 indberetter jeg følgende om den tyske retsudøvelse i Danmark og dens betydning for situationen her:

1.) I Danmark afsiges krigsretsdomme for sabotage, spionage etc. over landets indbyggere i henhold til reglerne for krigsstrafferetspleje:

a) af de siden 1940 fungerende værnemagtsdomstole (første fuldbyrdede dødsdom for sabotage 28. august 1943; indtil nu 11 fuldbyrdede dødsdomme, 12 benådede; 3 domme endnu ikke stadfæstet),

b) af SS- og politiretterne for Danmark siden slutningen af april 1944 (hidtil 28 fuldbyrdede dødsdomme, 11 benådede).

2.) Fra begyndelsen af 1944 er sabotage og mord energisk blevet bekæmpet med modterror. Det bedst kendte tilfælde af modterror mod personer er mordet på den tyskfjendtlige forfatter Kaj Munk. For hver sabotage mod tyske interesser øves modsabotage mod tilsvarende objekter af interesse for modstanderen.

3.) Den 15. juni 1944 modtog den øverste SS- og politifører og undertegnede følgende enslydende fjernskriverbrev fra SS-rigsføreren:

„Efter den store sabotagehandling mod skibsværftet i Svendborg venter Føreren den mest hensynsløse og brutale indskriden. Jeg er i høj grad bange for, at undladelse af strenge modforholdsregler, der ubarmhjertigt kan kvæle nye sabotagehandlinger, vil få Førerens tålmodighed til at briste". Hertil blev svaret, at der i anledning af sabotagen i Svendborg ville blive truffet følgende foranstaltninger:

Fortsættelse følger.

Påtegning:
Videresendt som nr. 2500 til særtog.
Telko, 2.7.44.

768.

Telegram fra dr. Best ang. bekæmpelsen af sabotage med schalburgtage.

2. juli 1944.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 2. juli 1944
Ankommet — 2. — — kl. 18,00.

Nr. S 6 af 2.7.44. SUPERCITISSIME!

Til rigsudenrigsministeren personlig.

Som svar på opringning af 2. juli skal jeg i tilslutning til mit telegram nr. S 4 af 2. juli 1944 meddele, at der under konferencen hos Føreren den 30. december 1943 på ingen måde var tale om, at der i Danmark ikke måtte anvendes tyske domstole til bekæmpelse af sabotage etc. Den øverstkommanderende for værnemagten i Danmark, general af infanteriet von Hanneken, og den højere SS- og politifører, SS-Obergruppenführer Pancke, har netop overfor mig bekræftet, at der kun var tale om forbud mod at henrette uskyldige gidsler. Derimod blev det anbefalet at behandle dømte sabotører som gidsler, benåde dem under rolige forhold og henrette dem i tilfælde af nye attentater. Desuden blev det pålagt at optage modterror som ny forholdsregel.

Min opfattelse er som tidligere uforandret den, at modstanderens guerilla kun kan besvares effektivt ved at lade det tyske sikkerhedspolitis rutinerede folk pågribe sabotører o. lign., hvorefter disse til afskrækkende eksempel for andre behandles efter krigsretsreglerne. Alle andre forholdsregler fremkalder kun tilsyneladende virkninger og resulterer til syvende og sidst i skadelige reaktioner. F. eks. har politiforholdsreglerne (spærretid) og modsabotagen i København nu ført til strejke. Imidlertid bliver der ved hver episode atter og atter fra højere sted krævet „hensynsløs og brutal indgriben", således som det fremgår af SS-rigsførerens fjernskrivermeddelelse af 15. juni 1944 og af gentagne henvendelser fra Wehrmachtführungsstab til den øverstkommanderende for værnemagten i Danmark. Jeg anmoder indtrængende om, at man tilvejebringer en klar afgørelse af, om vore sikkerhedsorganers bekæmpelse af modstanden udelukkende skal rettes mod fjendens redskaber, eller om der fremdeles skal træffes forholdsregler mod andre personer og objekter, hvorved man må gøre sig klart, at der i så fald må regnes med reaktioner i befolkningen her i landet, i udlandet og i den fjendtlige propaganda. I hvert fald må det undgås, at der ved hver konkret anledning gives de herværende ansvarlige ordre til „hårde modforholdsregler", for hvis udførelse de senere bliver genstand for bebrejdelser.

Best.

Påtegning:
Videresendt som nr. 2509 til særtog.
Tel.-Ktr. 2.7.44.

769.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. de tyske særdomstole i Danmark.

3. juli 1944.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

Fuschl, den 3. juli 1944 kl. 17,23.
Ankommet — 3. — — - 18,30.

Nr. 1430 af 3.7.44. CITISSIME!

Rigsudenrigsministeren 705/44 R

1.) Telko
2.) Diplogerma København
Chiffertelegram (hemmelig kode).

Til den rigsbefuldmægtigede personlig.

Den af Dem under 24.4.1944 udstedte forordning om tysk strafferetsudøvelse mod civilpersoner i Danmark, der ikke tilhører den tyske værnemagt, skal ændres med omgående virkning, således at den kompetence, der hidtil har været tillagt SS- og politidomstolen i København, overføres til en særdomstol under den rigsbefuldmægtigede. Enkeltheder vil blive meddelt af Auswärtiges Amt.

Der må drages omsorg for, at særkrigsretten ikke træder i virksomhed uden min forudgående udtrykkelige godkendelse.

Iøvrigt skal enhver fuldbyrdelse af domme over danske statsborgere udsættes.

Ribbentrop.

Påtegning:
Videresendt som nr. 748
til diplogerma København.
Telko, 3.7.44.

770.

Forespørgsel fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. henrettelse af 8 sabotører.

3. juli 1944.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

Fuschl, den 3. juli 1944 kl. 17,26.
Ankommet — 3. — — - 18,30.

Nr. 1431 af 3.7.44. CITISSIME!

Rigsudenrigsministerens kontor 704/44 R

1.) Telko
2.) Diplogerma København
Chiffertelegram (hemmelig kode)

Til den rigsbefuldmægtigede personlig.

Som svar på nr. 788*) af 29.6.

Jeg udbeder mig omgående meddelelse om, hvorfor De ikke, før dødsdommene over de 8 sabotører blev fuldbyrdet, rettede forespørgsel hertil og indhentede min instruks, inden De traf disse forholdsregler.

Ribbentrop.

Påtegning:
Som nr. 749 videresendt
til diplogerma København.
Telko, 3.7.44.

*) ved Pol VI

771.

Telegram fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. rigskansler Hitlers kritik af dr. Bests politik i Danmark.

3. juli 1944.

Hemmelig rigssag

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

Fuschl, den 3. juli 1944 kl. 17,28.
Ankommet — 3. — — - 18,30.

Nr. 1432 af 3.7.44. CITISSIME!
Rigsudenrigsministeren 703/44 R

1.) Telko
2.) Diplogerma København
Chiffertelegram (hemmelig kode).
Påtegning som hemmelig rigssag.

Til den rigsbefuldmægtigede personlig.

På grundlag af Deres indberetninger om situationen i Danmark har Føreren rettet en meget skarp kritik mod Deres hidtidige politik overfor danskerne. Føreren erklærede, at udviklingen i Danmark skyldes indførelsen af domstole. Til Deres indberetning om henrettelse af 8 sabotører bemærkede Føreren, at dette psykologisk var en aldeles forkert forholdsregel. Man skulle have undgået at skabe martyrer. Hvis man i stedet for henrettelserne kun havde bekæmpet sabotagehandlingerne ved modterror, ville den nuværende udvikling ikke være sket. Den rigtige fremgangsmåde er i tilfælde af en sabotagehandling straks at organisere en modterror, f. eks. ved at en bil kører op og simpelthen dræber sabotørerne. I Napoleonstiden blev talrige tyskere skudt af franskmændene, men kun Palm og Andreas Hofer, mod hvem der førtes regulær proces, er blevet martyrer. På samme måde blev i Ruhrkampen alene fra Augsburg 7 tyskere slæbt bort af franskmændene og kom ikke mere tilbage. Som martyr har vi imidlertid kun fejret Leo Schlageter, som fik en regulær dom af franskmændene.

Føreren erklærede, at han i sin tid udtrykkeligt meddelte Dem dette i en samtale, hvor jeg ikke var tilstede. Imidlertid har De nu alligevel ladet sabotører dømme og henrette.

Jeg udbeder mig omgående en udførlig indberetning, specielt m.h.t. hvorfor De stik imod Førerens instruks ikke blot har bekæmpet sabotagevirksomheden med modterror, men også ad rettens vej.

Ribbentrop.

Påtegning:
Som nr. 752 videresendt
til diplogerma København
Telko, 3.7.44.

772.

Telegram fra dr. Best ang. bekæmpelse af sabotagen.

15. november 1944.

Skal altid opbevares under lukke.

ad Inl. II 731 hemmelig rigssag.
Bil. 1.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 15.11. 1944 kl. 15,50.
Ankommet — 15.11. — - 17,25.

Nr. 1268 af 15. 11. SUPERCITISSIME!

Som svar på telegram nr. 1311*) af 13.11.44 skal jeg indberette følgende:

1.) Alle politimæssige undersøgelser viser, at sabotagehandlingerne i Danmark hverken udføres af den lokale befolkning eller af de pågældende bedrifters personale, men af hemmelige sabotørgrupper, der som led i den fjendtlige guerillakrigsførelse organiseres, uddannes og ledes af faldskærmsagenter, udsendt fra England. Leder af sabotørgrupperne i hele Danmark er en engelsk major (af dansk herkomst) Flemming Muus, der opholder sig her i landet og får sine ordrer direkte fra et engelsk militært kommandosted. —

2.) Der findes kun to midler til forebyggelse af sabotage:
a) I videst muligt omfang at afsløre og uskadeliggøre sabotørgrupperne og
b) tilstrækkelig beskyttelse af de truede mål.

3.) En videregående afsløring og uskadeliggørelse af sabotørgrupper, end man i øjeblikket har opnået, forudsætter, at det tyske sikkerhedspoliti i Danmark forstærkes med statspolitifolk (ikke — som det er sket i den sidste tid — med f. eks. VZA-kommandoer overvejende bestående af ikke-fagfolk). Endvidere vil det ikke være muligt specielt at intensivere bekæmpelsen af skibssabotage, eftersom der ikke findes særlige skibssabotørgrupper. De almindelige sabotørgrupper udfører også skibssabotage, alt efter hvilke opgaver der til enhver tid pålægges dem. Derfor vil det være nødvendigt at intensivere bekæmpelsen af sabotørgrupperne i almindelighed. —

4.) Beskyttelse af skibe, der er under nybygning eller reparation, mod sabotage forudsætter tilstrækkelige bevogtningsstyrker. Skibene må være fuldt bemandede med folk, der er i stand til at afslå angreb, forhindre anbringelse af miner og holde skibsskroget under stadig kontrol m.h.t. hemmeligt anbragte sprængstoffer. Eventuelt kan man stille værfterne som helhed under militær- eller politibevogtning, hvorved man dog som regel kun vil kunne forhindre angreb, derimod ikke sabotage ved anbringelse af miner eller ved indsmugling af sprængstoffer.

5.) Den særlige befuldmægtigede hos rigskommissæren for skibsfarten, admiral af reserven *Mewis*, der er udsendt med henblik på sabotagebekæmpelsen i Danmark, har desuden foreslået følgende forholdsregler:

a) Som et eksempel til advarsel bør man standse et værft, på hvilket der er sket særlig megen sabotage. —

Mit synspunkt: ikke betænkelig ved denne forholdsregel som sådan. Imidlertid vil sabotørgrupperne — efter at man m.h.t. dette ene værft har opnået det, man ønsker: at bringe det til standsning — ikke holde sig tilbage fra attentater mod de øvrige værfter, men netop søge at bringe disse til standsning.

b) Beslaglæggelse af et værft og dettes omdannelse til en tysk virksomhed med tysk ledelse og tyske arbejdere.

Mit synspunkt: ikke betænkelig ved denne forholdsregel som sådan, hvis det er muligt at skaffe fuld bemanding med tysk arbejdskraft. Dog vil det i så fald være nødvendigt at opstille stærkt antiluftskyts, da luftangreb kan ventes.

*) Rigsudenrigsministerens kontor Westf. 1121/44 R.

c) Forlægning af nybygninger til tyske værfter, således at danske værfter kun benyttes til fremstilling af enkeltdele og reservedele.

Mit synspunkt: ikke betænkelig ved denne forholdsregel som sådan, men dermed bortfalder udnyttelsen af de danske beddinger, der er værfternes hovedaktiv.

d) Beslaglæggelse af Hansa-nybygninger for dansk regning til gengæld for sabotage mod Hansa-bygninger for tysk regning. —

Denne forholdsregel vil jeg gennemføre i anledning af en i dag stedfunden sabotagehandling, såfremt rigskommissæren for skibsfarten er indforstået dermed og kan udvirke, at den beslaglagte Hansa-nybygning gøres færdig i Tyskland.

6.) Til belysning af omfanget og betydningen af den skibssabotage, der hidtil er udført i Danmark, skal jeg meddele følgende:

a) Når fem af de seks Hansa-nybygninger for tysk regning, der er løbet af stabelen, er blevet „saboteret", betyder dette på ingen måde, at skibene er ødelagte og ikke kan gøres færdige. Det betyder kun en forsinkelse i leveringen. — Iøvrigt er 2 af de 3 Hansa-nybygninger for dansk regning, der er løbet af stabelen, ligeledes blevet „saboteret", og af disse er den ene nu færdig og sat i drift.

b) Udover de nybygninger, der er udført på danske værfter, er desuden i tiden fra 1.1.44 til 15.11.44 59 tyske skibe blevet repareret på danske værfter. Af disse 59 skibe er 7 blevet „saboteret" (det ene to gange) — med det resultat, at samtlige reparationer trods dette er fuldført og skibene pånyt sat i drift.

c) Såvidt den herværende kommitterede for hovedudvalget for skibsbygning er orienteret, er der også i Holland sket sabotage mod 4 Hansa-nybygninger. Her må man tage i betragtning, at man i Holland har indstillet skibsbygning for tysk regning, hvorfor man ikke kan udtale sig om, hvorvidt der i Holland på samme tid ville være blevet givet tilsvarende sabotageordrer som dem, der for tiden følges i Danmark.

7.) Den 16.11.44. vil der hos mig finde en konference sted om bekæmpelsen af skibssabotagen. I denne konference deltager den højere SS- og politifører, rustningschefen, chefen for overværftstaben, søtransportchefen for Skagerrak, den kommitterede for hovedudvalget for skibsbygning samt chefen for søforsvaret. Jeg skal senere fremsende indberetning om konferencens resultat.

Dr. Best.

773.

Telegram fra dr. Best ang. bekæmpelse af sabotagen.

23. november 1944.

Hemmeligt

ad InlII 752 hemmelig rigssag.

Telegram

(kodeskriver)

København, den 23. november 1944 kl. 18.00
Ankommet — 23. — 1944 - 21.00

Nr. 1304 af 23.11.

Under henvisning til telegram nr. 1357*) af 22.11. 1944
skal jeg bemærke følgende med hensyn til muligheden for uden forøgelse af bevogtningsstyrkerne at finde andre virksomme midler til bekæmpelse af sabotagen på værfterne.

*) Ha Pol XII 1053 hemmeligt.

Sabotagen i Danmark er en guerilla, iværksat af fjenden. Den ledes af engelske officerer og modtager ordrer fra engelske militærmyndigheder. Det tyske sikkerhedspoliti har konstateret, at den intensiverede skibssabotage skyldes engelske ordrer. Denne fjendtlige guerilla kan kun bekæmpes ved enten at tilintetgøre fjendens kampgrupper, hvilket forudsætter, at det tyske sikkerhedspoliti forstærkes, eller ved en stærkere sikring af sabotagemålene, hvilket forudsætter, at bevogtningsstyrkerne (politi og værnemagt) forstærkes. Andre effektive midler til bekæmpelse af den fjendtlige guerilla findes ikke. Specielt vil ethvert forslag om repressalier mod befolkningen være et fejlgreb. Ved fronterne slås fjendtlige angreb kun tilbage, ved at man tilintetgør de fjendtlige kampgrupper, ikke ved at man skyder befolkningen i operationsområdet. På samme måde vil repressalier mod befolkningen her i landet ikke afholde de fjendtlige kampgrupper fra at fortsætte sabotagen. De vil tværtimod tage dem til indtægt som politisk fordelagtige bivirkninger, eftersom tyske interesser, især økonomiske, indirekte i høj grad lider skade ved disse repressalier. Desuden vil bekæmpelsen af befolkningens reaktioner (generalstrejke, uroligheder) kræve flere væbnede styrker, end man i øjeblikket behøver til beskyttelse af de truede sabotagemål.

Dr. Best.

774.

Telegram fra dr. Best ang. ordre fra generalfeltmarskal Keitel om bekæmpelse af sabotagen.

1. december 1944.

Hemmelig rigssag

Skal altid opbevares under lukke.

ad Inl. II 753 hemmelig rigssag.

Telegram

(hemmelig kode)

København, den 1. december 1944 kl. 23,05.
Ankommet — 1. — — - 23,45.

Nr. 1347 af 1.12. CITISSIME!

Den øverstkommanderende for værnemagten i Danmark har i dag gjort mig bekendt med en fjernskrivermeddelelse fra generalfeltmarskal Keitel af følgende ordlyd:

„Det pålægges herved de øverstkommanderende for værnemagten i henholdsvis Norge og Danmark hos henholdsvis rigskommissæren for de besatte norske områder og den rigsbefuldmægtigede i Danmark at udvirke, at der udstedes en forordning, hvis gennemførelse overlades chefen for sikkerhedspolitiet, gående ud på, at virksomhedernes personale, evt. deres pårørende, gøres medansvarlige for de sabotagehandlinger, der forekommer i deres virksomhed. Enhver værftsarbejder eller anden arbejder må være klar over, at enhver sabotagehandling, der forekommer på hans arbejdsplads, medfører de alvorligste følger for ham selv personlig eller ved hans forsvinden for hans pårørende."

Jeg henstiller, at man underretter generalfeltmarskal Keitel om, at udstedelse og gennemførelse af en sådan forordning vil være den sikreste vej til på kortest mulig tid at bringe de danske værfter til standsning. Thi fjenden vil ikke forsømme lejligheden til ved „præcisionssabotage" snarest muligt at tvinge os til at bruge forordningen. Da den mildeste forholdsregel, der i henhold til generalfeltmarskallens forslag kan træffes mod arbejderne på et saboteret værft, må blive arrestation og anbringelse i koncentrationslejr, vil vi ved

ganske få sabotagehandlinger blive tvunget til at fjerne værfternes fagarbejdere, der som højtkvalificerede specialarbejdere ikke kan erstattes, og derved bringe værfterne til standsning. Fjenden vil dermed have opnået at standse alt værftsarbejde i tysk interesse, medens det dog hidtil kun er lykkedes at tilføje isoleret skade, der mere er resulteret i forsinkelse af arbejde og levering. Men naturligvis vil værftssabotagen i Danmark være bragt til ophør, når værfterne på vort initiativ indstiller driften.

Jeg kan kun pånyt fremhæve, at fjendens guerillakrigsførelse kun effektivt kan bekæmpes ved afsløring og tilintetgørelse af hans kampgrupper, hvilket kræver forstærkning af vort sikkerhedspoliti, og ved, at de truede mål bliver tilstrækkelig beskyttet, til hvilket formål væbnede vagtstyrker (ordenspoliti eller værnemagt) må stilles til rådighed. Enhver anden forholdsregel skader indirekte tyske interesser og gavner fjenden.

Dr. Best.

775.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. bekæmpelse af sabotagen.

9. december 1944.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(åbent)

Særtog Westfalen, den 9. december 1944.
Ankommet den 9. december 1944.

Rigsudenrigsministerens kontor nr. 1182/44 R

Diplogerma
København

Chiffertelegram (hemmelig kode) *CITISSIME!*

Til den rigsbefuldmægtigede.

Som svar på telegram nr. 1304 af 23.11., nr. 1345 og 1347 af 1.12.

I spørgsmålet om anvendelse af repressalier mod civilbefolkningen i tilfælde af sabotagehandlinger deler Føreren ikke Deres og den højere SS- og politiførers opfattelse. Også jeg er af den mening, at sabotagen ikke udelukkende udføres af kampgrupper, der er landsat af fjenden, men at også den danske befolkning direkte eller indirekte tager del i sabotagehandlingerne. Det omfang, sabotagen har i Danmark, og den måde, den udføres på, viser utvivlsomt, at den danske befolkning ikke blot nægter enhver medvirken til bekæmpelse og pågribelse af de fjendtlige sabotører, men desuden i betydeligt omfang yder de fjendtlige sabotører aktiv støtte. Anvendelse af repressalier mod civilbefolkningen må derfor anses for såvel berettiget som effektiv, da civilbefolkningen i så fald vil blive interesseret i at forhindre og opklare sabotagehandlinger for at undgå repressalier.

Jeg henstiller derfor, at De udsteder en forordning i overensstemmelse med generalfeltmarskal Keitels fjernskrivermeddelelse. Enkeltheder m.h.t. forordningens ordlyd og gennemførelse overlader jeg til Dem at bestemme.

Ribbentrop.

Påtegning:
Videresendt til diplogerma
København som nr. 1422.
Telko, 9.12.44.

776.

Telegram fra dr. Best ang. generalfeltmarskal Keitels ordre om bekæmpelse af sabotagen.

1. januar 1945.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 1. januar 1945 kl. 16,50.
Ankommet — 1. — — - 18,40.

Nr. 1 af 1.1.

Som svar på telegram nr. 1495*) af 27.12.1944 skal jeg herved indberette:

1.) En forordning i overensstemmelse med generalfeltmarskal Keitels fjernskrivermeddelelse kan efter min mening kun have et indhold omtrent som følgende: „I tilfælde af alvorlige sabotagehandlinger på danske værfter er den højere SS- og politifører bemyndiget til, hvis værftsmandskabet mistænkes for meddelagtighed, at gennemføre passende repressalier mod.[1]) Han skal dog i hvert enkelt tilfælde indhente den rigsbefuldmægtigedes samtykke".

2.) Jeg gør udtrykkelig opmærksom på, at jeg kun udsteder en sådan forordning efter ordre, og at jeg må fralægge mig ethvert ansvar for virkningerne af denne forordning og dens anvendelse. Thi disse virkninger vil blive katastrofale for netop de rigsinteresser, det er hensigten at beskytte.

a) Såsnart den nye metode bliver bekendt, vil fjenden straks gennem sabotagehandlinger tvinge os til at anvende den så omfattende og grundigt som muligt. For tvinger han os til i overensstemmelse med vor bekendtgørelse at skyde eller deportere værfternes fagarbejdere, opnår han den generelle fordel, at vi selv bringer værfterne til standsning, medens han hidtil kun har opnået isolerede ødelæggelser — og siden værfterne er blevet besat end ikke dette.

b) Såsnart repressalierne har været prøvet i blot en enkelt virksomhed, vil resultatet blive masseflugt fra de øvrige virksomheder, hvilket vil føre til fuldstændig standsning af produktionen her i landet.

c) Også i landbruget vil der dels på grund af den uro, der vil opstå, dels på grund af bøndernes passive modstand ske en for eksporten til Tyskland katastrofal nedgang i produktionen.

d) Af hensyn til de modforholdsregler, der af prestigegrunde — uden længere at kunne redde produktionen — må træffes mod de således fremkaldte uroligheder, anser jeg det for påkrævet, at der i det mindste stilles yderligere 4 politiregimenter eller det dobbelte antal sikringsenheder af værnemagten til rådighed.

Best.

*) Rigsudenrigsministerens kontor 1221/44 (Ha Pol) 1644 hemmelig rigssag.
[1]) I den tyske original mangler fortsættelsen.

777.

Telegram fra dr. Best ang. admiral Mewis' indberetning om sabotagen.

26. januar 1945.

Hemmeligt

ad Inl. II S. 360 hemmeligt.

752 hemmelig rigssag.

Telegram

(kodeskriver)

København, den 26. januar 1945 kl. 19,45.
Ankommet — 26. — — - 20,45.

Nr. 97 af 26.1.

Til belysning af spørgsmålet om bekæmpelse af sabotagen i Danmark kan jeg meddele, at den særlig kommitterede hos rigskommissæren for skibsfarten, admiral af reserven, *Mewis* den 19.1.45 har afgivet følgende rapport til rigskommissæren for skibsfarten angående bekæmpelse af skibssabotagen i Danmark:

„Den i december gennemførte politimæssige henholdsvis militære besættelse af værfterne har været en afgjort succes. Om den øjeblikkelige stilstand i skibssabotagen skyldes, at fjenden har skiftet taktik og må bruge nogen tid til at omstille sig, må tiden vise.

De forholdsregler, RKS-myndighederne har truffet med henblik på bekæmpelse af sabotagen, har defensiv karakter. Offensive forholdsregler sorterer under sikkerhedstjenesten.

Bekæmpelsen af sabotageterroren med modterror har hidtil ikke bragt resultater. Tværtimod har man derigennem ikke ramt sabotørerne selv, men befolkningsgrupper, der i sig selv intet har med sabotagen at gøre. Denne fiasko er efter min mening et tegn på, at modterroren enten ikke har været kraftig nok eller også simpelthen er meningsløs.

Efter de erfaringer, der hidtil er gjort, kan jeg ikke anse en skærpelse af modterroren for rigtig. Det er godtgjort, at sabotørerne, der modtager deres ordrer fra England, ikke lader sig hindre i udførelsen af de opgaver, der er pålagt dem, ved nogen form for modterror. En skærpet modterror vil kun udvide kredsen af uskyldigt ramte og øge forbitrelsen, der næppe vender sig mod sabotørerne, men mod dem, der foranstalter modterroren.

I sidste instans vil resultatet kun blive en nedsættelse af befolkningens arbejdsydelse, en arbejdsydelse vi ikke kan undvære, samt en skærpelse, afgjort ikke en standsning, af sabotagen.

Efter min mening vil det føre til bedre resultater, hvis man giver afkald på modterroren, evt. begrænsede sig til at benytte den i sjældne og ganske specielle tilfælde i forbindelse med strengt gennemførte undersøgelser og retlige domsafgørelser. Umiddelbar likvidering af en sabotør indebærer desuden den ulempe, at man ikke kan få mere at vide af ham og vil have vanskeligere ved at få fat i selve gruppen. Domsafsigelse i større stil på grundlag af krigslovene vil gennem det større antal pågrebne sabotører ramme selve gruppeorganisationen og virke skræmmende.

Hertil kommer, at den danske befolkning med sin udprægede retsfølelse vil betragte det, at man rejser anklage mod og dømmer en sabotør, som en mere eller mindre naturlig sag. Den ser i sabotøren et menneske, der kæmper mod besættelsesmagten og er klar over konsekvenserne af en sådan kamp. Dømmes han, tænker ingen på at betragte ham som martyr. Han er på regulær måde blevet dømt af besættelsesmagten og må bære sin straf. Som martyrer betragtes kun de, der mister deres liv som følge af modterroren, d.v.s. lovløse forholdsregler."

(Admiral Mewis' rapport sluttet).

Dr. Best.

778.

Afhøring af Joachim v. Ribbentrop ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. sabotage.

2. april 1946.

. . . . . .

M. Faure[1]*:* Vil De sige mig, om dr. Best, den befuldmægtigede for Danmark, hørte til Deres ministerium?

von Ribbentrop: Ja.

M. Faure: Dr. Best fortalte Dem, ikke sandt, at Hitler havde udstedt en ordre om at snigmyrde danskere, når der forefaldt sabotagehandlinger?

von Ribbentrop: Måtte jeg bede Dem gentage spørgsmålet?

M. Faure: Ifølge de dokumenter, som har været fremlagt for domstolen, kom dr. Best til Dem den 30. december 1943 og fortalte Dem, at Hitler havde givet ordre til at snigmyrde danskere, når der forefaldt sabotagehandlinger i Danmark; forholder det sig således?

von Ribbentrop: Ja, det skulle ske overfor sabotørerne. Hitler havde givet ordre dertil.

M. Faure: Ordren lød, ifølge de udtryk, dr. Best anvendte i dokumentet, på at „henrette personer, terrorister eller ikke-terrorister, uden dom". Kan det ikke anses for snigmord?

von Ribbentrop: Fra først af gik jeg kraftigt imod disse forholdsregler, og det samme gjorde dr. Best. Vi gik så vidt, at...

M. Faure: Anklagede, jeg forsøger ikke at udtrykke, at De var tilfreds med disse forhold. Jeg spørger Dem blot, om De var underrettet derom. Er det rigtigt?

von Ribbentrop: Ja, Føreren ønskede det. Jeg kender ikke enkelthederne.

M. Faure: Men jeg spørger ikke om enkeltheder.

von Ribbentrop: Og hvad der senere blev beordret, ved jeg ikke, fordi det såvidt mig bekendt ikke gik igennem os, men gennem en anden afdeling.

M. Faure: Jeg bemærker, at De faktisk var underrettet om Førerens ordre den dag om at tillade snigmord. De anså det følgelig for normalt at tilhøre en regering, hvis overhoved var en morder.

von Ribbentrop: Nej, det stik modsatte er sandt her, det stik modsatte...

M. Faure: Nuvel, nuvel, svar kun, venligst.

von Ribbentrop: ... for jeg sagde til ham, at jeg havde taget mit standpunkt, og at jeg havde en afvigende opfattelse. Føreren var meget utilfreds med dr. Best og fik sagen behandlet ad anden vej, eftersom dr. Best var imod det, og det samme var jeg.

M. Faure: Jeg anmoder Dem blot om at besvare mit spørgsmål ganske kort. De kan uddybe det senere gennem Deres forsvarer.

. . . . . .

[1]) Fransk anklager.

779.

Afhøring af Karl Dönitz ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. sabotage.

10. maj 1946.

. . . . . .

Sir David Maxwell Fyfe[1]*):* Javel; se lige lidt længere nede i dokumentet ved det fjerde afsnit, hvor der står „oversætterens note". Hvis De vil se på det engelske stykke, som begynder „Eftersom de forholdsregler..." Har De fundet det? Dette kommer, som De har fortalt os, efter at De har udtrykt Deres bekymring over sabotagen på de danske og norske skibsværfter. Jeg vil gerne have, De lige ser på Deres forslag om behandling af sabotørerne.

„Da de forholdsregler, der andre steder er taget for at kræve soning af hele arbejdspladser, blandt hvilke sabotager er forekommet, har givet gode resultater, så for eksempel skibsværftssabotagen i Frankrig blev ganske undertrykt, vil muligvis lignende forholdsregler i de skandinaviske lande komme i betragtning".

Det er, hvad De foreslog, anklagede, en kollektiv straf for enhver arbejdsplads, hvor sabotage forekom, ikke sandt?

Dönitz: Ja. Må jeg give en forklaring i den forbindelse?

Sir David Maxwell Fyfe: Det er i sin orden. Men forøvrigt, forholder det sig således?

Dönitz: Myndigheder udenfor marinen, som havde med skibsbygning at gøre, meddelte på det møde, at sabotage var blevet forhindret i Frankrig ved indførelse af visse forholdsregler, som gik ud på at kræve soning. Gennem en beediget erklæring fra en officer, som overværede mødet og udformede referatet eller det korte memorandum, har jeg nu erfaret, at disse forholdsregler på det tidspunkt betød, at de ekstrarationer, som tildeltes af skibsværftets ledelse, blev inddraget. Og det er, hvad det betød. Og for det andet, hvad angår Danmark og Norge, så sagde jeg til disse folk:

„Det er umuligt for os at bygge skibe dèr med vor udenlandske valuta og vore materialer, når vi blot får dem ødelagt ved sabotage — og ganske sikkert med skibsværftsarbejdernes bistand —, når de næsten er færdigbygget. Hvad kan vi gøre imod det?"

Det svar, jeg fik, gik ud på, at den eneste måde ville være at holde dem væk fra sabotører og lukke dem inde i lejre.

Sir David Maxwell Fyfe: Hele den forklaring, som De har givet os, står i det dokument, som ligger foran domstolens medlemmer. Har De noget at tilføje til det, som står i dokumentet?

Dönitz: Netop. Jeg har det at tilføje, at arbejderne skulle behandles på ganske samme måde som vore egne arbejdere, som også blev anbragt i barakker. De danske og norske arbejdere ville ikke være blevet udsat for nogen ulemper.

Sir David Maxwell Fyfe: Jeg vil gerne have, De endnu en gang ser på stykket: „Ved beskæftigelsen af de pågældende arbejdsstyrker som koncentrationslejrarbejdere vil deres produktion ikke blot forøges med 100 procent, men deres tidligere gode lønningsforholds ophør vil muligvis medføre, at de bliver kendeligt afskrækket fra sabotage...".

Det fremstiller nogenlunde Deres syn på, hvordan norske og danske arbejdere skulle behandles, ikke sandt?

Dönitz: Dette var en sikkerhedsforanstaltning, som muliggjorde for os at få sabotagen under kontrol.

Sir David Maxwell Fyfe: Javel; slå lige tilbage til side 70 i den engelske dokumentbog, side 103 i den tyske dokumentbog. Det er et uddrag af noter fra et møde mellem Dem og Hitler den 1. juli 1944, underskrevet af Dem selv. Har De fundet det?

Dönitz: Ikke endnu.

Sir David Maxwell Fyfe: Side 70 i den engelske, side 112 i den tyske tekst (bilag nummer GB-210).

Dönitz: Her er det.

Sir David Maxwell Fyfe: I forbindelse med generalstrejken i København siger Føreren:

„Det eneste våben til at bekæmpe terror med er terror. Behandling for krigsret skaber martyrer. Historien viser, at sådanne mænds navne er på alles læber, hvorimod der er tavshed om de mange tusinde, som har mistet livet under lignende omstændigheder uden behandling for krigsret".

Tavshed med hensyn til dem, som dømmes uden retsbehandling. Er De enig i Hitlers udtalelse?

Dönitz: Nej.

Sir David Maxwell Fyfe: Hvorfor udsendte De den så til fordeling ved afdelingerne, hvis De ikke billigede den?

Dönitz: Jeg billiger ikke denne fremgangsmåde, men den udtrykker en idé, Føreren havde. Dette var ikke en diskussion mellem Føreren og mig. Det er bemærkninger om den militære situation i almindelighed, som blev fremsat af den officer, der ledsagede mig, og rummer vidt forskellige synspunkter.

Sir David Maxwell Fyfe: Vil De prøve på at besvare mit spørgsmål? Det er et ganske enkelt spørgsmål. Det lyder: Hvorfor udsendte De det til fordeling ved afdelingerne. Hvad stod der i disse få linier, som var af interesse for Deres officerer? Hvad mente De var værdifuldt at vide for Deres officerer i det frygtelige udslag af barbari, som jeg lige har citeret for Dem?

Dönitz: Det er meget nemt at forklare. Den officer, som skrev referatet, medtog det for at underrette vore skibsværftsafdelinger om, at der var generalstrejke i København. Dette afsnit fra de lange samtaler om situationen blev medtaget, for at skibsværftsafdelingerne kunne vide, at der var strejke i København. Det var hele sagen.

Sir David Maxwell Fyfe: Jeg antyder overfor Dem, anklagede, at De sendte det rundt blandt Deres officerer for at indskærpe dem hensynsløshed. Hvad siger De til det?

Dönitz: Jeg siger, at det er fuldkommen forkert. Jeg kan også fortælle Dem, at jeg ikke engang hørte Føreren komme med den udtalelse, men det er muligt, at den blev skrevet ned af den ledsagende officer, Wagner, af den grund, jeg lige har angivet Dem, for at gøre vore folk opmærksom på generalstrejken i København.

. . . . . .

[1]) Engelsk anklager.

780.

Afhøring af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. sabotage.

4. juni 1946.

. . . . . .

Dr. Exner[1]): Den franske anklager oplæste en erklæring af den tyske politigeneral Panke, ifølge hvilken De var tilstede ved en konference med Hitler den 30. december 1942, hvor terror og modterror og så videre og gengældelsesmord i Danmark skulle være diskuteret. Hvad siger De hertil?

Jodl: Jeg tror, det var den 30. december 1943.

Dr. Exner: Var det?

Jodl: På enkelte punkter er erklæringen korrekt, på andre er den forkert. Under denne konference blev, i det mindste sålænge jeg var tilstede, ordet „mord" aldrig nævnt. Føreren sagde:

„Jeg vil bekæmpe den sabotage- og overfaldsterror, som nu er begyndt i Norge, med ganske de samme våben. Det vil sige, at hvis en dansk fabrik, som arbejder for Tyskland, bliver sprængt i luften, hvilket er sket, så vil også en fabrik, som udelukkende arbejder for danskerne, blive sprængt i luften. Hvis nogen af vore støttepunkter bliver angrebet af terrorister, hvilket også er sket, vil disse terrorister blive jaget, omringet og udslettet i kamp, og jeg ønsker ikke krigsretter, som kun skaber martyrer".

Han sagde eller foreslog imidlertid ikke, at uskyldige danskere nu skulle myrdes som repressalie.

Jeg kan kun sige, at i min nærværelse og i feltmarskal Keitels nærværelse blev det og ikke andet sagt. Det er ydermere et meget omtvisteligt spørgsmål, set udfra folkerettens synspunkt, om en hær ikke er berettiget til at optage sine modstanderes kampmetoder i sine modforholdsregler, særlig i en sådan *franc-tireur* krigsførelse og under oprør som disse. Det forekommer mig at være et omstridt spørgsmål.

Dr. Exner: De sagde lige „sålænge jeg var tilstede". Var De ikke tilstede under hele konferencen? Kan De huske det?

Jodl: Jeg tror ikke, at der selv i mit fravær faldt andre udtalelser. På et vist tidspunkt under konferencen gik jeg ud til telefonen og var borte i kort tid, måske et kvarter.

. . . . . .

[1]) Forsvarer for Jodl.

11.

Tysk mistillid til politiet og dettes fjernelse 19. september 1944

(Oversættelser)

781.

Notits af Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om det danske politi.

26. juli 1942.

Notits

Under mit besøg i udenrigsministeriet i går drøftede jeg med hr. von Scavenius de opgaver, der for tiden påhviler det danske politi som følge af landets særlige stilling. Jeg omtalte i denne forbindelse, at der i den sidste tid var forekommet en række tilfælde, hvor det danske politi med et mildt udtryk havde vist en beklagelig mangel på fornøden omtanke og effektivitet. Jeg henviste til den i engelsk tjeneste stående dansker Borch-Hansens samt forskellige kommunisters flugt og fremhævede, at de to kommunistiske folketingsmænd stadig var på fri fod. Efter vor mening skyldtes det i høj grad det danske politis metoder og mentalitet, som endnu ikke helt havde tilpasset sig de nuværende alvorlige forhold og det store ansvar, der hviler på politiet. Kommunisterne var i den sidste tid blevet mere aktive, hvilket det voksende antal flyveskrifter viste. Man skulle ikke undervurdere deres virksomhed. Jeg lod det spørgsmål stå åbent, om deres agitation kunne betragtes som en fare for den danske stat. Den udgjorde under alle omstændigheder en fare for de tyske troppers sikkerhed, for den danske befolknings loyalitet og for det gode forhold mellem den danske befolkning og tyskerne i det hele taget. Man måtte gå ud fra, at de danske kommunister hensynsløst arbejdede på at tilføje os al den skade, de formåede. Selvom kommunisterne endnu ikke havde begået nogen sabotagehandling eller direkte anstiftet oprør, ville det let kunne ske en skønne dag, når kommunisterne fandt tidspunktet gunstigt. I hvert fald søgte de at træffe forberedelser dertil. Derfor måtte der gribes ind overfor dem med største energi, men i så henseende savnede vi tilfredsstillende resultater fra det danske politis side.

Jeg meddelte derefter udenrigsministeren, at præsident Kanstein på min tilskyndelse allerede havde berørt dette spørgsmål overfor justitsministeren og hr. Eivind Larsen, det forekom mig imidlertid så vigtigt, at jeg anså det for rigtigst også at gøre udenrigsministeren bekendt med det. Jeg overrakte så udenrigsministeren en afskrift af de 6 punkter, der var formuleret i samråd med præsident Kanstein og overregeringsråd Stalmann, og gennemgik dem sammen med ham. M.h.t. punkt 3 understregede jeg, at der måtte lægges vægt på, at politi og domstole i straffesager ikke blot tog de formelle kriminelle omstændigheder i betragtning, men at de måtte være klar over, at de tillige havde en videregående og langt større opgave: i enhver retning, især ved forudseenhed og forebyggende foranstaltninger at sørge for opfyldelsen af den forpligtelse, der påhviler deres land til at drage omsorg for de tyske troppers sikkerhed og opretholde det gode forhold mellem disse og den danske befolkning.

Udenrigsministeren påhørte mine udtalelser med opmærksomhed og erklærede, at han indenfor regeringen med styrke ville fremdrage sagens principielle side. Enkelthederne var det bedst at overlade til drøftelse mellem justitsministeren og præsident Kanstein.

Da Scavenius nævnte, at forfatningen krævede, at de anholdte kom i grundlovsforhør inden 24 timer, udtalte jeg, at der ikke var tale om at afskaffe det forfatningsmæssige forhør, men at skabe sikkerhed for, at de anholdte kunne forblive i varetægt, selvom der endnu ikke forelå tilstrækkeligt materiale, da netop fængslingen skulle give politiet lejlighed til at foretage en grundig undersøgelse. Scavenius sagde, at det danske politi at dømme efter hans egne iagttagelser stadig forholdt sig lidt for „fornemt" til de nuværende ændrede forhold. Han havde selv konstateret, at det danske politi havde afvist tjenester fra folk, som havde kunnet være nyttige, fordi politiet ikke kunne indlade sig med tvivlsomme elementer.

København, den 26. juli 1942.

Renthe-Fink

Afskrift

1.) En udvidelse og en klarere organisation af det politiske politi er nødvendig.
2.) Det er nødvendigt, at politiet griber skarpere og mere energisk ind overfor følgende forhold, der truer værnemagtens interesser:

kommunisme
flyveskriftpropaganda
tidsskrifter
mødevirksomhed.

3.) Politi og domstole må indstille sig på, at en formel behandling ikke er tilstrækkelig i politiske straffesager.
4.) Det er nødvendigt, at der gives de strafferetlige myndigheder fornøden instruks, og at de pågældende embeder besættes hensigtsmæssigt.
5.) Der må gives de strafferetlige myndigheder udvidet fuldmagt. Et tillæg til kommunistloven af august 1941 er påkrævet, således at fristen for fremstilling for dommeren ved overtrædelser af denne lov forlænges fra 24 timer til 14 dage.
6.) Det er nødvendigt, at de tyske myndigheder i højere grad inddrages i forundersøgelsen mod kommunister, og at de tyske embedsmænds erfaringer udnyttes bedre end hidtil.

782.

Notits af den kommitterede for den indre forvaltning, viceregeringspræsident Kanstein, ang. samtale med justitsminister Thune Jacobsen om det danske politi.

29. juli 1942.

Hemmelig

København, den 29. juli 1942.

1.) *Notits:*

Justitsminister Thune Jacobsen meddelte, at han i 8 dage vil opholde sig i Jylland på en tjenesterejse. Han vil holde sig i stadig forbindelse med sit ministerium. Under hensyn til betydningen af de spørgsmål, der for tiden er på dagsordenen, har statsminister Buhl selv overtaget ministeriets ledelse under justitsministerens fravær.

Under henvisning til den befuldmægtigedes sidste samtale med udenrigsministeren meddelte justitsminister Thune Jacobsen yderligere, at han tænkte på at udvide det danske kriminalpoliti med 150 mand. Disse kriminalpolitifolk skal i første række anvendes til bekæmpelse af den illegale kommunisme i Danmark.

Også ordenspolitiet vil blive udvidet med 1 300 mand. Disse politifolk skal i hovedsagen beskæftiges med at forhindre og opklare sabotagehandlinger o. lign.

I tilslutning hertil gav justitsministeren en kort oversigt over det danske politis samlede styrke. Den androg i 1938 ialt 3 200 mand af kriminalpolitiet og ordenspolitiet tilsammen. I øjeblikket udgør den ..... 5 700 mand
Hertil kommer den forestående udvidelse af kriminalpolitiet med ..... 150 — og
ordenspolitiet med ..... 1 300 — ,
hvorefter det danske politis samlede styrke fremtidig vil andrage ..... 7 150 mand

Videre erklærede justitsministeren, at han havde ladet udsende strenge instrukser om, at kommunister og formodede kommunister, der sad i varetægt eller til afsoning eller var anbragt i „beskyttelsesarrest", for fremtiden ikke måtte føres ud af fængslet (til deltagelse i begravelse o.s.v.). Kun i tilfælde af alvorlig sygdom vil sådanne fanger kunne overføres til hospitaler, hvor de fornødne sikkerhedsforanstaltninger er truffet.

Politiet har modtaget nye instrukser. Fremtidig vil der blive afholdt instruktionskurser, hvor politifolkene vil blive grundigt oplært. I det hele taget vil ministeren drage omsorg for en skarpere kurs indenfor det danske politi.

Endelig gjorde justitsministeren opmærksom på, at lovforslaget om undtagelsestilstand var blevet drøftet på et ministermøde, at man var enig, og at der bestemt kunne regnes med, at denne lov ville blive gennemført.

2.) Forelægges den befuldmægtigede efter hjemkomst til efterretning.

3.) Til
overregeringsråd, dr. Stalmann
regeringsråd, dr. Fest
regeringsråd Chantre
til underretning.

4.) Henlægges.

Kanstein.

783.

Telegram fra dr. Best ang. SS-Obergruppenführer Panckes ordre om aktionen mod det danske politi.

19. september 1944.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 19. september 1944 kl. 23,40.
Ankommet — 20. — — - 0,15.

Nr. 1100 af 19.9. SUPER-CITISSIME.
Nr. S 15 af 19.9.

Til rigsudenrigsministeren personlig.

SS-Obergruppenführer Pancke har netop meddelt mig, at hans aktion mod det danske politi i dag på hans forslag er blevet beordret af SS-rigsføreren. Da rigsføreren havde pålagt ham at holde planen strengt hemmelig, havde han ikke ment at turde meddele mig noget om aktionen. Gesandt Barandon har meddelt mig, at den fælles kontorbygning „Dagmarhus" til morgen blev afspærret efter ordre fra SS-Obergruppenführer Pancke og telefonerne bevogtet af politiet, for at intet skulle slippe ud om de forberedelser, der kunne konstateres. Samtidig med aktionen erklærede SS-Obergruppenführer Pancke politimæssig undtagelsestilstand, på grundlag af hvilken han udstedte visse politianordninger (f.eks. forbud mod automobiltrafik over hele landet). Sin kompetence hertil støtter han på ordren fra SS-rigsføreren. De i København og nogle andre sjællandske byer arresterede politifolk vil allerede i nat blive ført til Tyskland ad søvejen. Mod generalstrejken havde den højere

SS- og politiførere til hensigt at skride ind med deportationer; dette har jeg nedlagt protest imod under henvisning til den afgørelse, der for kort tid siden blev truffet af rigsudenrigsministeren. Jeg anmoder herefter om instruks m.h.t., hvorledes jeg skal forholde mig til den aktion, der uden min viden eller medvirken er iværksat af den højere SS- og politifører, som åbenbart har sikret sig, at den øverstkommanderende for værnemagten var indforstået. At en sådan situation har kunnet opstå, skyldes udelukkende manglende klarhed i det indbyrdes tjenstlige forhold, idet den højere SS- og politifører fortolker den førerforordning, efter hvilken han er attacheret mig, derhen, at han overfor mig indtager en helt selvstændig sideordnet stilling.

Dr. Best.

Påtegning:
Telefonisk videregivet til rigsudenrigsministerens kontor,
særtog Westfalen,
20.9. kl. 1,15
Telko.

784.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. interneringen af de danske politifolk.

7. oktober 1944.

RIGSUDENRIGSMINISTERENS
KONTOR

ad Inl. II 2169 hemmelig

Vedr.: Deporterede danske politifolk

Forelægges
over statssekretæren
lederen af Inland II.

Rigsudenrigsministeren anmoder Dem om at gøre vedkommende SS-myndighed bekendt med indholdet af telegram nr. 1136 af 5.10. fra København og samtidig forespørge, om der er nogen mulighed for, at de danske politifolk, der er deporteret til Tyskland, kan overflyttes fra koncentrationslejren til en lejr for civilinternerede. Rigsudenrigsministeren anmoder Dem om i denne forbindelse at understrege sit ønske om, at spørgsmålet om overflytning til en interneringslejr bliver undersøgt snarest muligt.

Rigsudenrigsministeren ønsker at blive underrettet om, hvad SS meddeler herom.

„Westfalen", den 7. oktober 1944.

Brenner.

785.

Telegram fra Auswärtiges Amt ang. SS-Obergruppenführer Kaltenbrunners stilling til interneringen af de danske politifolk.

Oktober 1944.

Journ. Inl. II hemmeligt

Berlin, den....okt. 1944.

Fjernskrivermeddelelse via kodeskriver[1])

Statssekretæren
Diplogerma
København
nr.....

Referent: VR dr. Sonnenhol.

Vedr.: Behandling af danske politifolk i Tyskland.

Som svar på telegram nr. 1136 af 5.10.

Statssekretæren har med SS-Obergruppenführer Kaltenbrunner drøftet spørgsmålet om behandlingen af de til Tyskland deporterede danske politifolk. Kaltenbrunner meddelte, at det på forhånd var tanken at behandle politifolkene som krigsfanger. Den foreløbige anbringelse i koncentrationslejren Buchenwald skyldes udelukkende indkvarteringsvanskeligheder. De er allerede ført ud af den egentlige koncentrationslejr i Buchenwald og bliver ikke behandlet som KZ-fanger, men som krigsfanger. Dette sidste gælder også grænsegendarmerne. Obergruppenführer Kaltenbrunner har instrueret sine underordnede instanser om, at de i denne sag skal imødekomme Auswärtiges Amts ønsker i videst muligt omfang.

Wagner.

[1]) Dokumentet er med håndskrift påført: „Cessat".

786.

Referat af samtale mellem rigsudenrigsminister v. Ribbentrop og gesandt Mohr.

3. november 1944.

RAM 40/44

Notits om samtalen mellem RAM og den danske gesandt Mohr den 2. november 1944 i Berlin

Mohr begrundede sin anmodning om at blive modtaget af RAM med, at denne i sin tid havde sagt til ham, at han roligt kunne komme til ham (RAM), når der var noget, som trykkede ham. Nu så han (Mohr) temmelig sort på udviklingen af det tysk-danske forhold og havde af denne grund ønsket at træde i forbindelse med RAM.

Efter hans (Mohrs) opfattelse havde den danske regering hidtil altid arbejdet ganske godt. Men nu var den imidlertid uden politi, således at det blev mere og mere vanskeligt for den at bære regeringsansvaret. Fra dansk side havde man bestræbt sig for at skaffe erstatning. Dette var også muligt, forsåvidt det drejede sig om ordenspolitiet og forvaltningspolitiet. For kriminalpolitiet kunne der imidlertid ikke tilvejebringes nogen erstatning. Derfor måtte der efter hans opfattelse ske noget på dette område. Et par måneder kunne tingene måske nok trækkes i langdrag, men så ville der, hvis der fremdeles ikke var noget kriminalpoliti, indtræde kaotiske tilstande i Danmark, hvis uheldige virkninger også ville gøre sig mærkbare i økonomisk henseende. Netop RAM havde altid vist særlig interesse for Danmarks erhvervsliv, for hvilket hans (RAMs) forståelse havde været en stor hjælp.

RAM bemærkede hertil, at det var rigtigt, at han var gået stærkt ind for ønskerne om leverancer til det danske erhvervsliv. Han havde forelagt Føreren visse forslag angående Danmarks forsyning med jern og andre råstoffer, med hvilke forslag Føreren også af hensyn til en gnidningsløs afvikling af de danske leverancer til Tyskland havde erklæret sig indforstået. Desværre havde gennemførelsen af leverancerne ikke altid været mulig på den måde, Tyskland oprindelig havde påtænkt. I den totale krig kom fremstillingen af krigsmateriel nu engang i første række, således at de lande, der modtog leverancer fra Tyskland, til tider kom til kort med hensyn til visse varer, men allermest til kort kom det tyske folk selv.

Mohr bemærkede hertil, at man fra dansk side også fuldtud værdsatte Tysklands store hjælp på det økonomiske område.

RAM svarede, at Danmark med hensyn til forsyninger fra Tyskland sikkert var gunstigere stillet end mange andre lande, der stod i vareudveksling med Tyskland. Riget havde, som allerede bemærket, indtaget denne holdning med henblik på den gnidningsløse afvikling af Danmarks landbrugsleverancer.

Mohr indskød her, at denne holdning jo også faktisk gav „gode renter".

RAM henviste i denne forbindelse til, at han med hensyn til Danmark altid var gået ind for forsoning og gensidig forståelse. Af denne grund havde han også beklaget, at regeringen Scavenius var trådt tilbage. Tyskland havde dog ikke altid haft den politiske udvikling helt i sin hånd, da under krigen den militære nødvendighed med hensyn til de tyske troppers sikkerhed eller afværgelsen af fjendtlig landgang på dansk område havde fortrinsret, medens politikken måtte komme i anden række. Han (RAM) havde beklaget denne nødvendighed, for han havde hellere fortsat samarbejdet med regeringen Scavenius.

Alligevel ville han (RAM) overfor forvaltningsudvalget bestræbe sig for at gå videre ad den samme politiske linie som tidligere overfor den danske regering, således at der ikke opstod varigt fjendskab mellem de to lande.

Det var desværre ikke altid muligt at overholde denne linie, fordi sabotagehandlinger og andre mod Tyskland rettede aktioner ofte hindrede dette. Han (RAM) troede ganske vist, at det mindre var danskerne i Danmark, der skulle gøres ansvarlige for den slags ting, end danskerne i London under Møllers ledelse, som inficerede Danmark med faldskærmsagenter, hvis indflydelse havde strakt sig helt ind i det danske politi. Fra tysk side havde man kun nødigt afvæbnet det danske politi, men man havde på grund af visse forhold været tvunget dertil for at hindre ufornuftige elementer i ved en fjendtlig landgang at falde de tyske tropper i ryggen.

Nødvendigheden af den slags foranstaltninger kunne man kun forstå, når man så dem indenfor den større ramme: eksistenskampen for Europa; i Danmark forstod man vedblivende ikke betydningen af denne kamp. Endnu mindre forståelse herfor havde man ganske vist i de andre skandinaviske lande, fremfor alt i Sverige.

Mohr indskød her, at de kloge i Danmark bedømte situationen meget rigtigt.

RAM bemærkede hertil, at denne rigtige bedømmelse i Danmark dog desværre ikke herskede i særlig vide kredse. Også i andre lande havde noget lignende vist sig. I Frankrig f. eks. havde de færreste forstået Europas eksistenskamp. Dette havde været en stor skuffelse for Tyskland. Han (RAM) var ganske vist blevet mindre overrasket over denne udvikling, fordi han selv altid havde været sig udviklingen i Rusland bevidst, hvor ligeledes hverken czaren eller Kerensky eller mensjevikkerne havde forstået, hvor stor

den fra bolsjevismen truende fare var. Først da GPU hentede borgerne ud af deres huse og gav dem nakkeskuddet, havde de for sent erkendt bolsjevismens sande væsen.

Den samme tragiske erfaring gjorde man nu i de af bolsjevismen besatte lande. Intet af dem havde rigtigt villet tro på faren, før det var for sent. I dag bestod der jo i Rusland i modsætning til 1918 ikke mere noget vakuum, men der stod 650 russiske divisioner.

Roosevelt havde for at opnå Ruslands hjælp mod Japan helt afskrevet Europa, medens Churchill mere og mere ubehageligt fornemmede følgerne af, at han var gået sammen med Rusland. På Balkan, ved Stræderne, i Iran og i Norge trængte russerne længere og længere frem. Herimod kunne Churchill intet gøre. Det eneste land, som endnu kunne gøre noget mod udbredelsen af den russiske indflydelse, var Tyskland.

Den kamp, som riget førte, var derfor også en kamp for opretholdelsen af den bestående ordning i Danmark, ligesom for ordningen i Tyskland. Udviklingen af forholdene i Italien og Frankrig beviste dette på en måde, der kunne tjene som eksempel. Hvad Tyskland tidligere altid havde hævdet i sin propaganda, blev nu godtgjort gennem praksis.

Hvis den tyske armé brød sammen — et tilfælde, som sikkert ikke ville indtræde —, ville der til de 650 russiske divisioner snart træde 200 bolsjevikiske tyske divisioner, og denne magt ville ganske oversvømme Europa, uden at blot den mindste modstand derimod var mulig. Tyskland førte nu alene kampen mod en sådan katastrofe og blev derved mødt med en uhørt utaknemlighed fra alle andre lande, som glemte, at der ikke længere fandtes nogen beskyttelsesvold mod den forannævnte tysk-russiske front, som ville opstå ved den tyske hærs sammenbrud. Egentlig burde Churchill bede til, at der ikke tilstødte Føreren noget, thi skete dette, var også England færdig og udleveret til bolsjevikkerne.

Indenfor disse rammer måtte også det danske problem ses. Han (RAM) forstod ganske, at det var ubehageligt for Danmark at have tyske tropper i landet. Men dette var dog bedre end at være krigsskueplads eller at blive oversvømmet af bolsjevikkerne. Tyskland måtte kræve, at de folk, som det beskyttede mod de ydre fjender, ikke faldt det i ryggen. Når der derfor blev forøvet sabotagehandlinger, udbrød strejker eller politiet ikke længere var pålideligt, måtte riget hensynsløst gribe ind, og dette skete også til gavn for lande som Danmark, thi hvis Tyskland i dag brød sammen, kunne Danmark ved at se på Bulgarien, Rumænien og Serbien selv besvare det spørgsmål, om der fandtes en redning fra bolsjevismen.

Hvor langt Stalins indflydelse på udviklingen i de af Tyskland rømmede lande strakte sig, og hvor lidt englænderne kunne gøre derimod, påviste RAM ved at henvise til den bulgarske våbenstilstand. Eden havde allerede overfor fremmede diplomater erklæret, at England og Amerika, til hvem Bulgarien havde henvendt sig om en våbenstilstand, havde aftalt en sådan med den bulgarske delegation, således at der var håb om at underskrive den den følgende dag, efter at Stalin var blevet underrettet derom. Som svar på dette skridt fra Englands og Amerikas side, havde Stalin imidlertid den næste dag erklæret Bulgarien krig og på en måde, der ikke kunne misforstås, frabedt sig enhver indblanding fra England og Amerika. Tyskland havde fået kendskab til dokumenterne vedrørende disse begivenheder. Når Stalin allerede nu, hvor han trods alt stadig måtte kæmpe med et stærkt Tyskland som modstander, optrådte på den måde overfor England og Amerika, kunne man let forestille sig, hvorledes han ville køre rundt med disse to lande, når riget eventuelt var blevet nedkæmpet.

Idet han vendte tilbage til det tysk-danske forhold, gentog RAM, at han overfor Danmark fremdeles ville følge sin gamle politiske linie. Med dette for øje havde han i den rigsbefuldmægtigede Best udvalgt en særlig besindig, rolig, saglig og retfærdig mand, der atter og atter ville forsøge på at genoprette denne linie.

I den konflikt, der nu skulle udkæmpes, fandtes der ingen som helst kompromisløsning. Enten blev der derved tilvejebragt et Europa, i hvilket Tyskland som den stærkeste magt sørgede for orden efter klare retningslinier, eller den ville resultere i et russisk-tysk eller snarere asiatisk bolsjevikisk herredømme med alle dets katastrofale følger for Europa. Tyskland ville ingenlunde absorbere de mindre nationer. Det ville ikke sønderslå noget,

men absolut værne de gamle traditioner, således som dette allerede fremgik af navnet *national*socialisme. Det vendte sig ganske vist imod forræderkliker, men i modsætning til bolsjevikkerne havde det aldrig fjernet en ledende samfundsgruppe som sådan.

På en bemærkning fra RAM, at man i Tyskland hyppigt havde lagt ham (RAM), henholdsvis hans efter sigende for fredsommelige metoder til last, henholdsvis at Møller forsvandt, svarede Mohr, at den største skade i Danmark blev anrettet med de „politiske rædselshistorier", der hovedsagelig også blev udspredt af det danske nationalsocialistiske partis medlemmer, og hvorefter Danmark aldrig igen ville få sin uafhængighed.

På et spørgsmål fra RAM om, hvad man da fra tysk side havde bebrejdet det danske politi, da de tyske myndigheder jo ikke uden grund var skredet ind imod det danske politi, svarede Mohr, at man fremfor alt havde bebrejdet det danske politi, at det havde vist for ringe energi ved behandlingen af politiske sager. Faktisk var det danske politi med en vis ulyst gået til den slags sager. Dette tilskrev Mohr på den ene side det forhold, at Schalburgfolkene til stadighed havde udtalt, at det fra tysk side var blevet dem lovet, at de før eller senere skulle afløse det danske politi, og på den anden side det forhold, at der i Schalburgkorpset i hvert fald i begyndelsen havde været talrige kommunister og tidligere straffede personer, som i forvejen havde været „gamle kendinge" af politiet, og hvis udtalelser om, at de snart skulle afløse dette politi, havde virket så meget mere nedslående.

RAM svarede, at den store tragedie i den nuværende konflikt lå i den allerede omtalte mangel på forståelse af den bolsjevikiske fare. Man måtte overfor Sveriges holdning stille sig det spørgsmål, om svenskerne da fuldstændig havde mistet forstanden. Det var et jammerligt skuespil at se på, hvorledes dette af en jødisk presse beherskede land applauderede bolsjevikkernes fremtrængen, som ventede det kun på det øjeblik, da en Stanoff også drog ind i Sverige. De jødiske kredse, der stod bag denne presses holdning, havde naturligvis forlængst sørget for at bringe deres penge til London og New York og ville i det kritiske øjeblik forsvinde pr. flyvemaskine.

Idet han gik over til forhandlingerne med Finland, bemærkede RAM, at han i sin tid ikke havde udøvet noget tryk på Ryti, men på den mest storsindede måde havde stillet Tysklands allerede indledte hjælp i udsigt, hvorved det var en selvfølge, at Tyskland, inden det ydede denne materielle hjælp, forvissede sig om, at det tyske materiel ikke en skønne dag på den baltiske front eller andetsteds blev anvendt imod tyskerne selv. Efter det tysk-finske forbund, som kom i stand på denne måde, havde de svenske socialdemokrater atter og atter påvirket Ryti, indtil dennes nerver, til syvende og sidst vel også på grund af tilbagetoget på den baltiske front, var brudt sammen.

Mohr svarede, at man i Danmark indtog en mere fornuftig holdning, og at man nærede stor frygt for russerne.

Idet han kom tilbage til Sverige, udtalte RAM, at hvis han ikke havde den tro til det tyske folk, at det ubetinget ville stå denne konflikt igennem, havde han i betragtning af Sveriges og Norges holdning måttet komme til den slutning, at den germanske race var dømt til undergang, og at et slavisk årtusinde ville bryde frem.

Mohr svarede hertil, at han i Danmark altid var gået ind for en forebyggende politik overfor de ufornuftige antityske kredse. Navnlig overfor ungdommen havde han indtaget denne holdning. Såsnart en ungdommelig person havde tiltrukket sig opmærksomhed på grund af sine taler mod Tyskland, var han blevet anholdt under et eller andet påskud og blev således i nogle måneder hindret i at begå „politiske dumheder". På denne måde var det lykkedes at dæmme op for sabotagen. Han måtte ganske vist sige, at Schalburgkorpset også på sin side havde forøvet sabotage og snigmord. Det danske politi havde forsøgt at tilvejebringe et nøjagtigt materiale herom og havde derved i endnu højere grad end tidligere bragt sig i et modsætningsforhold til Schalburgkorpset. På grund af dette materiale, der fandtes i et kartotek, kunne han konstatere, at omtrent en trediedel af sabotagen og af mordene var blevet forøvet af de danske nationalsocialister og to trediedele af de såkaldte „patentpatrioter". Ved mordene kunne man imidlertid allerede af offeret nøjagtigt se, hvem der var ophavsmændene.

RAM henviste heroverfor til, at sabotagehandlingerne var blevet påbegyndt af englænderne og af Møllers hjælpere, og at der derefter alene var iværksat en forståelig

modaktion fra de personers side, som tilstræbte et bedre forhold til Tyskland. Det var, når alt kommer til alt, forståeligt, hvis der i denne forbindelse var blevet rettet noget mere rabiate kontraslag mod bolsjevismens agenter, hvad englændernes udsendinge jo havde vist sig at være.

I samtalens videre forløb blev denne af Mohr gentagne gange ført hen på det danske politi. Han beklagede, at de danske politifolk først var blevet bragt til koncentrationslejre i Tyskland. Man havde derefter med en vis lettelse konstateret, at de nu blev behandlet som krigsfanger. Af de 7000 polititjenestemænd stod efter hans opfattelse kun ca. 20 i forbindelse med fjenden. Kun 2000 medlemmer af politiet, d. v. s. de, som tilfældigvis havde tjeneste den dag, da anholdelsesaktionen fandt sted, var blevet taget af de tyske myndigheder, de øvrige 5000 var forsvundet og hidtil ikke dukket op igen. De ville heller ikke vende tilbage igen, før alle andre uskyldigt anholdte politifolk, bortset fra de virkeligt skyldige, igen var blevet frigivet.

På et spørgsmål fra RAM, om da virkelig 5000 politifolk var forsvundet, rettede Mohr sine udtalelser dertil, at det måske kun var kriminalbetjentene, der var forsvundet, medens de andre politifolk nu som før var rede til at forrette tjeneste. Iøvrigt anså han det for det bedste, at der i fælles tysk-danske drøftelser blev foretaget en gennemgang af listen over politifolkene og konstateret, mod hvem man virkelig havde noget at bemærke. Antallet ville være meget ringe. RAM gav sin tilslutning til dette forslag. Han ville give Best instruks i overensstemmelse hermed. Desuden erklærede han sig rede til at forhøre sig om den nuværende behandling af de internerede danske politifolk og til også at indhente nøjere oplysninger om en tidligere kommunist ved navn Anker Petersen, hvis virke blev anset for at være særlig skadeligt, og som efter Mohrs oplysning spillede en vigtig rolle inden for den danske nationalsocialisme.

Til slut oplæste RAM endnu punkterne 1) (med undtagelse af den sidste sætning), 2), 3) og 4) (med undtagelse af den sidste sætning) i notits St. S. nr. 270.

Da Mohr tog afsked, afleverede han yderligere to til den rigsbefuldmægtigede rettede skrivelser af 26. og 28. august 1944 med beskyldninger mod Schalburgkorpset eller vagtkorpset under luftvåbnet i Danmark, der ifølge oplysninger som provokation havde udspredt forfalskede kommunistiske opråb.

Berlin, den 3. november 1944.

sign. **Schmidt.**

787.

Afhøring af v. Steengracht ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. behandlingen af de danske politifolk.

27. marts 1946.

. . . . . .

Gen. Zorya[1]*:* Havde De specielt nogen samtale med ham [Kaltenbrunner] angående de danske politifolk, som blev interneret af Gestapo i en koncentrationslejr uden at der blev rettet nogen konkrete anklager mod dem? Vil De være så venlig at svare på dette spørgsmål med „ja" eller „nej".

von Steengracht: Ja.

Gen. Zorya: Under en afhøring, en afhøring foretaget af en amerikansk anklager, erklærede De, at skønt disse politifolk tilsidst blev sendt tilbage til Danmark, blev de behandlet meget dårligt.

von Steengracht: Ja.

Gen. Zorya: Hvori bestod denne mishandling?

von Steengracht: Jeg erfarede på det tidspunkt, jeg tror gennem den danske gesandt, at 1 600 danske politifolk...

Gen. Zorya: Jeg må bede Dem om at fatte Dem kort. Hvori bestod den mishandling, som blev de danske politifolk, der blev interneret i en koncentrationslejr, uden at der blev rejst konkrete anklager mod dem, til del?

von Steengracht: Disse politifolk blev borttransporteret fra Danmark. Da jeg erfarede det, gik jeg samme dag til Kaltenbrunner og anmodede ham om under alle omstændigheder at behandle disse mennesker som civile internerede eller som krigsfanger.

Gen. Zorya: Undskyld, men De besvarer ikke mit spørgsmål. Hvori bestod mishandlingen af de danske politifolk?

von Steengracht: Jeg formoder, De ønsker at vide, om Kaltenbrunner er personlig ansvarlig for det, og med hensyn til dette må jeg hævde det modsatte. Jeg er...

Præsidenten: Vil De besvare spørgsmålet? Det blev gentaget. De må forstå, hvad spørgsmålet går ud på: Hvori bestod den dårlige behandling? Enten ved De det, eller også ved De det ikke. Hvis De ved det, kan De sige det.

von Steengracht: Såvidt jeg kan huske, døde 10 pct. af disse fanger.

Gen. Zorya: Er det alt, hvad De kan fortælle som svar på spørgsmålet?

von Steengracht: Med hensyn til detailler om mishandlingen fik jeg at vide fra Danmark, at disse mænd ikke fik lov til at beholde deres uniformer, men måtte gå i koncentrationslejrtøj, at dette koncentrationslejrtøj var for tyndt, og at mændene hyppigt døde af lungebetændelse, endvidere at maden var utilstrækkelig. Jeg erfarede ikke mere dengang. De blev også pryglet.

. . . . . .

[1]) Russisk anklager.

788.

Afhøring af v. Steengracht ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. behandlingen af de danske politifolk.

27. marts 1946.

. . . . . .

Dr. Kurt Kauffmann (forsvarer for anklagede Kaltenbrunner): Hr. præsident, jeg anmoder om tilladelse til at stille et spørgsmål, som jeg ikke kunne stille før. Den russiske anklager spurgte, om vidnet havde diskuteret spørgsmålet om de danske politifolk med Kaltenbrunner. I denne forbindelse forblev det fuldstændig ubesvaret, hvorledes Kaltenbrunner selv optrådte. Jeg ønsker ganske enkelt at stille dette ene spørgsmål.

Præsidenten: Ja, dr. Kauffmann.

Dr. Kauffmann: Vidne, vil De være så god at fortælle domstolen, hvorledes Kaltenbrunner optrådte, da De med ham diskuterede spørgsmålet om de danske politifolk, som var blevet umenneskeligt behandlet — hvorledes Kaltenbrunner optrådte i denne forbindelse, og hvad han gjorde.

von Steengracht: Spørgsmålet er måske ikke helt korrekt på den måde, De stillede det, når De siger „som var blevet umenneskeligt behandlet", for der kunne ikke være sket dem noget. De var lige blevet sendt til koncentrationslejren. I det øjeblik, jeg hørte om det, gik jeg så til Kaltenbrunner og sagde til ham, at disse folk ikke kunne sættes i koncentrationslejr. De måtte behandles enten som krigsfanger eller som civile internerede.

Kaltenbrunner hørte på dette og sagde, at han også var af den mening, og i min nærværelse gav han ordre til, at disse folk skulle overføres fra koncentrationslejren til en krigsfangelejr. Jeg antog derfor, at sagen hermed var i orden, og fandt så et par uger senere

ud af, at de stadig var i koncentrationslejren. Jeg appellerede indtrængende til Kaltenbrunner. Kaltenbrunner sagde, han ikke kunne finde nogen forklaring på det. Jeg kunne heller ikke finde nogen, eftersom ordren til at overflytte disse folk var givet i min nærværelse. Vi førte følgelig fortsat mange forhandlinger om denne sag. Jeg havde indtrykket af, at andre kræfter var på spil her, og at Kaltenbrunner ikke kunne gennemtvinge sin opfattelse.

Dr. Kauffmann: Var han imod denne umenneskelige behandling?

von Steengracht: Han sagde altid til mig, at han gik ind for, at de blev anbragt i en krigsfangelejr. Det var naturligvis en væsentlig forbedring.

. . . . . .

789.

Afhøring af Karl Heinz Hoffmann ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. fjernelsen af det danske politi.

1. august 1946.

. . . . . .

Dr. Merkel[1]*:* Hvorfor blev det danske politi opløst og en del af det deporteret til Tyskland?

Hoffmann: Fordi det danske politi som helhed var i nærmeste forbindelse med modstandsbevægelsen og det britiske efterretningsvæsen.

For eksempel gav chefen for det danske politi oplysninger om tyske troppers forlægninger i Jylland og på Fyn til det britiske efterretningsvæsen og skulle være med til at gennemføre sabotagevirksomhed i tilfælde af invasion. Andre ledende politifolk var impliceret på lignende måde. Under disse omstændigheder frygtede de væbnede styrker, at det danske politi kunne blive anvendt til at angribe dem i ryggen.

. . . . . .

[1]) Forsvarer for Gestapo.

E.

ARBEJDS- OG SOCIALMINISTERIET

UNDER

BESÆTTELSEN

1.

Tysklandsarbejderne

(Oversættelser)

790.

Indberetning fra Renthe-Fink ang. ansættelse af en kommitteret for rigsarbejdsministeriet ved gesandtskabet.

5. maj 1940.

DET TYSKE GESANDTSKAB
København

København, den 5. maj 1940.

Pol 3/248

I besvarelse af instruks af 27.4.1940
— R 59491 —

Vedrørende: Udsendelse af kommitterede for rigsarbejdsministeriet til København.

2 gennemslag.

Til
Auswärtiges Amt
i Berlin.

I Berlin er det allerede den 25. april blevet telefonisk aftalt mellem ambassadør Ritter og statssekretær Syrup, at rigsarbejdsministeriet sender hr. Nissen, leder af et filialkontor under Landesarbeitsamt, til København til den befuldmægtigede for økonomiske spørgsmåls stab.

Hr. Nissen blev af rigsarbejdsministeriet karakteriseret som særdeles egnet, fordi han allerede i fjor sammen med ministerialråd Hetzel havde lært de danske arbejdsspørgsmål at kende. Hans udsendelse hertil så hurtigt som muligt synes ønskelig, for at han på stedet kan undersøge spørgsmålet om, hvorvidt og i givet fald i hvilken form hvervningen af danske arbejdere til arbejde i Tyskland allerede nu er mulig. Om der foruden eller i stedet for hr. Nissen af rigsarbejdsministeriet udsendes andre kommitterede, skal afgøres af rigsarbejdsministeriet. Gesandtskabet må dog lægge vægt på, at disse kommitterede underordnes den befuldmægtigede for økonomiske spørgsmål.

Renthe-Fink.

791.

Telegram fra Auswärtiges Amt ang. hvervning af danske arbejdere.

11. maj 1940.

Berlin, den 11. maj 1940.

e. o. R. II 101[1]

Diplogerma
København
nr. 469. *STRAKS!*

Referent: VLR Rödiger.

Chiffertelegram
(hemmelig kode)

Regeringsdirektør Siepmann og regeringsinspektør Nissen fra rigsarbejdsministeriet samt en repræsentant for Aussenstelle Hamburg under generalinspektøren for vej-

væsenet ankommer tirsdag den 14. maj til København for at hverve danske arbejdere. Anmoder Dem om at bistå de nævnte efter mulighed.

Rödiger.

Påtegning. Telegrammet sendes efter rigsarbejdsministeriets ønske. Generalfeltmarskal Göring ønsker, at hverveaktionen påbegyndes straks.

Efter afgang: Hr. ambassadør Ritter til behagelig underretning.
Rödiger 11/5.

792.

Telegram fra Renthe-Fink ang. forhandlinger med det danske udenrigsministerium om hvervning af danske arbejdere.

15. maj 1940.

Hemmeligt!

Telegram
(åben tekst)

København, den 14. maj 1940 kl. 22,30.
Modtaget: — 15. — — - 0,15.

Nr. 502 af 14.5.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 469 af 11.5.*)

Også til ministerialdirektør Walter og legationsråd van Scherpenberg.

Rigsarbejdsministeriets repræsentant havde i dag i det danske udenrigsministerium en drøftelse med Waerum og Vestbirk. Førstnævnte var lige fra begyndelsen afvisende, hvortil et brev fra Wassard synes at have bidraget. Betegnede planen som uønsket på grund af den for store forskel i arbejdsforhold, dårlige erfaringer sidste år, frygt for yderligere belastning af clearing. Det var bedre, at danskerne var arbejdsløse og fik understøttelse i hjemlandet, end at de blev beskæftiget i Tyskland! En lignende stilling skal der fra det danske regeringsudvalgs side være taget under forhandlinger den 11.5. i Berlin. Jeg har derefter set mig foranlediget til at telefonere til gesandt Mohr og udtale min forbavselse over Waerums standpunkt. Denne trak i land og lovede at undersøge sagen. Anbefaler også overfor den danske delegation at give udtryk for forbavselse over Waerums standpunkt og anmoder om at telegrafere resultatet af derværende drøftelse.

Renthe-Fink.

*) R 60945.

793.

Protokol over konference i Auswärtiges Amt ang. hvervning af 5 000 danske arbejdere.

22. maj 1940.

Afskrift

Protokollat
vedrørende mødet den 22.5.1940 om indkaldelse af 5 000 danske arbejdere

Tilstede var for:

SS-rigsføreren	Ministerialråd	*Krause*
	Regeringsassessor	*Sonne*
Auswärtiges Amt	VLR	*Rödiger*
	Assessor	*Zoepke*
OKW. — Abwehr III —	Major	*Keller*
	Kaptajnløjtnant	*dr. Kleefeld*
Rigsarbejdsministeriet	Regeringsråd	*dr. Häussler.*

Efter meddelelse fra rigsarbejdsministeriet skal der i Danmark foreløbig hverves 5 000 arbejdere, som ammunitionsministeriet har hårdt brug for ved marinens og luftvåbnets arbejder i Nordmark og i Niedersachsen. Under disse omstændigheder kan der ikke af disse folk ved grænseovergangen kræves visum og den såkaldte passerseddel Nord af hensyn til det tidsspild, der er forbundet med disse papirers udfærdigelse. Der må derfor findes en udvej, som muliggør, at de danske arbejdere omgående kan passere grænsen. Udfra et kontraspionagemæssigt synspunkt måtte det dog synes betænkeligt at lade arbejderne rejse ind uden nogen som helst kontrol. For at konstatere, hvorledes og i hvilken form en undersøgelse kan foretages indenfor kort frist, anså man det for hensigtsmæssigt, at rigsarbejdsministeriets kommitterede i København, overregeringsråd *Siebmann*, søger direkte føling med den kommitterede hos den generalbefuldmægtigede for rigsforvaltningen hos det tyske riges befuldmægtigede hos den danske regering i København, SS-Oberführer, viceregeringspræsident Kanstein. Rigsarbejdsministeriet vil give Siebmann meddelelse i overensstemmelse hermed. Kanstein skal ligeledes underrettes gennem en kommitteret for SS-rigsføreren, ministerialråd dr. Zindel, som den 23. maj 1940 i anden anledning er rejst til København. Der skal indbydes til en ny drøftelse her angående resultatet af denne kontakt, såfremt det anses for påkrævet. Auswärtiges Amt erklærede sig allerede nu indforstået med, at der i stedet for de nødvendige passersedler Nord udfærdiges kollektivlister.

I tilslutning hertil blev det spørgsmål rejst, om de kommitterede for rigsarbejdsministeriet, som skal afhente de danske arbejdertransporter, behøver et dansk visum til ind- og udrejse. Man konstaterede, at dette spørgsmål var svævende og ikke måtte foregribes ved uigenkaldelige handlinger fra officiel side, navnlig ved at Auswärtiges Amt fremsatte en anmodning om visum. Af denne grund blev man enig om, at rigsarbejdsministeriets kommitterede i København, overregeringsråd Siebmann, ved forhandlingerne med de danske myndigheder skulle sikre, at de organer fra rigsarbejdsministeriet, som skal gennemføre transporterne, uhindret kan rejse ind og ud af Danmark.

794.

Telegram fra Renthe-Fink ang. den danske regerings tilslutning til tysk hvervning af 6 000 arbejdere.

24. maj 1940.

Telegram[1])
(åbent)

København, den 24. maj 1940 kl. 10,30.
Modtaget: — 24. — — - 10,50.

Nr. 549 af 24.5.

Under henvisning til telegrafisk instruks nr. 495*) af 22.5.40.

Ciffer 1, den danske regering har samtykket i hvervningen af foreløbig sekstusind arbejdere. Lønoverførsel ordnes gennem regeringsudvalgene. Hvervningen er påbegyndt.

Renthe-Fink.

*) WV 1832
[1]) Med håndskrift er påført:
„Notits: Rigsarbejdsministeriet (regeringsråd Häusler) er underrettet pr. telefon. Der blev givet afkald på skriftlig underretning. Rödiger 25/5."

795.

Skrivelse fra formanden for det danske regeringsudvalg ang. tysk hvervning af 5 000 danske arbejdere.

31. maj 1940.

Afskrift

FORMANDEN FOR DET DANSKE REGERINGSUDVALG VEDRØRENDE GENNEMFØRELSE AF DEN DANSK-TYSKE OVERENSKOMST OM GENSIDIG VAREUDVEKSLING

København, den 31. maj 1940.

Til
formanden for det tyske regeringsudvalg,
hr. ministerialdirektør dr. Walter,
rigsernæringsministeriet,
Berlin W 8
Wilhelmstrasse 70 A.

Hr. formand.

Under henvisning til de i Berlin i midten af denne måned stedfundne forhandlinger om leverancer af kul og koks fra Tyskland til Danmark har jeg den ære at meddele Dem, at der under de fortsatte forhandlinger i København er blevet skabt mulighed for, at foreløbig indtil 6 000 danske arbejdere kan beskæftiges i Tyskland. Den herværende kommitterede for rigsarbejdsministeriet har meddelt, at de 5 000 arbejdere, som i overensstemmelse med kuloverenskomsten skal hverves til arbejde i kulminer, formodentlig vil blive beskæftiget på anden måde og sandsynligvis hovedsagelig ved udførelse af byggearbejder i provinsen Slesvig-Holsten. Det blev dog fra tysk side udtrykkelig erklæret, at bestemmelserne herom

i kuloverenskomsten skal betragtes som opfyldt, hvis ca. 5 000 danske arbejdere bliver hvervet fra tysk side, uden hensyn til om de nævnte arbejdere beskæftiges ved brunkulsproduktion eller på anden måde.

Hvad angår overførelsen af opsparet løn fra de i Tyskland beskæftigede danske arbejdere, har jeg den ære at meddele Dem, at man fra dansk side er indforstået med, at sådanne betalinger foregår over clearing, hvad gifte arbejdere angår indtil 80 Reichsmark om måneden og med hensyn til ugifte arbejdere indtil 30 Reichsmark om måneden. De nævnte nye maksimalbeløb er blevet aftalt mellem rigsarbejdsministeriets kommitterede og statens udvandringskontor.

..... Jeg erfarer i dag, at der indtil nu har meldt sig ca. 3 000 arbejdere.

Modtag, hr. formand, udtryk for min udmærkede højagtelse.

Underskrift.

796.

Indberetning fra den kommitterede for økonomiske spørgsmål ang. overenskomst om tysk hvervning af 6 000 danske arbejdere.

10. juni 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Den kommitterede
for økonomiske spørgsmål

København, den 10. juni 1940.
Dagmarhus.

Wi/398/40

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland; ekstra levnedsmidler.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Rigsarbejdsministeriets herværende kommitterede, overregeringsråd dr. Siepmann, har med det danske socialministerium aftalt hvervning af foreløbig 6 000 danske arbejdere, som skal anvendes i riget ved byggearbejder (rustningsanlæg) i Slesvig-Holsten såvel som i områderne omkring Hamborg, Cuxhaven og Wesermünde. Indtil nu er allerede ca. 1 800 mand rejst til Tyskland.

Med hensyn til forsyningen af disse arbejdere med ekstra levnedsmidler og andre nødvendighedsartikler fra deres hjem blev der mellem dr. Siepmann og det danske socialministerium truffet en aftale, hvilket fremgår af det vedlagte cirkulære fra statens udvandringskontor.

Af hensyn til godkendelsen og gennemførelsen af denne overenskomst har rigsarbejdsministeriets kommitterede allerede sendt indberetning til dette. Samtidig underrettes rigsministeriet for ernæring og landbrug af mig. En afskrift af denne skrivelse er vedlagt.

Vedlagt følger en til rigsministeriet for ernæring og landbrug rettet skrivelse med gennemslag med anmodning om hurtigst mulig videresendelse.

E. b.
Wunder.

Set:
Det tyske riges
befuldmægtigede
e. b.
Hencke.

797.

Indberetning fra den kommitterede for økonomiske spørgsmål, Ebner, ang. den danske arbejdskraft i Tyskland.

24. juni 1940.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Den kommitterede
for økonomiske spørgsmål

Wi/527/40

4 kopier

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

København, den 24. juni 1940.
Dagmarhus

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Efter at forhandlingerne med den danske regering i dagene 13.—23. maj 1940 var blevet afsluttet, blev selve hvervningen af dansk arbejdskraft gennem det tyske arbejdsanvisningskontor i København påbegyndt den 24. maj 1940. Den i den danske dagspresse om morgenen den 24. maj fremkomne meddelelse fra det tyske gesandtskab om åbningen af det tyske anvisningskontor medførte, at der samme dag meldte sig ca. 2 300 arbejdsløse danskere. For at kunne overkomme de første dages tilstrømning var yderligere personale påkrævet, og folketyske danskere blev ansat til assistance. Den første transport med ca. 600 danskere afgik ad søvejen den 1. juni 1940. I tiden 1.—22.6.1940 er ialt afsendt 9 transporter med 4 963 danskere. Hidtil har det i første række drejet sig om faglærte arbejdere, arbejdsmænd og ufaglærte arbejdere indenfor byggefagene, bestemt for Organisation Todts byggepladser i Slesvig-Holsten og Hamburg. Endvidere er ansættelsen af metalarbejdere til marinens og luftvåbnets virksomheder påbegyndt. Indtil nu er ialt 6 547 danskere blevet antaget. Da det tyske arbejdsanvisningskontor har modtaget talrige skriftlige og telefoniske forespørgsler fra forskellige dele af provinsen, har man imidlertid oprettet filialkontorer for Nordslesvig i Aabenraa, for Nørrejylland i Aarhus, for Sydsjælland i Nykøbing F og for Fyn i Odense.

Samtidig er der opnået en tilfredsstillende ordning med den danske regering om det særlig for de gifte arbejdere vigtige spørgsmål om *lønoverførsel*. Den først aftalte og fra dansk side ønskede kvote på RM. 80,00 for gifte og RM. 30,00 for ugifte viste sig at være for lav, især for den faglærte danske arbejder, og bremsede derved tilgangen til arbejde i Tyskland. Imidlertid er kvoten nu generelt fastsat til RM. 125,00 for gifte og RM. 80,00 for ugifte, hvilket må anses for tilstrækkeligt. Det vil være særdeles velkomment, at driftslederne sørger for at fremskynde indleveringen af overførselslisterne, så familierne kan modtage de overførte lønbeløb hurtigst muligt og undgå bekymring. Til dækning af perioden indtil modtagelsen af det første lønbeløb, der nødvendigvis vil andrage 14 dage à 3 uger, vil der efter aftale med det danske socialministerium i enkelte tilfælde blive ydet familien en ekstrahjælp uden tilbagebetalingspligt gennem vedkommende socialkontor.

Med hensyn til forplejningen har enhver i Tyskland arbejdende dansker mulighed for indenfor tre måneder toldfrit at modtage fire levnedsmiddelpakker à 5 kg til en værdi af d. kr. 17,00 pr. stk.

Iøvrigt er der fra dansk side i forståelse med rigsarbejdsministeriets kommitterede udarbejdet cirkulærer, der indeholder alt væsentligt om arbejdets karakter, indkvarteringsforhold, socialforsikring og levnedsmiddelforsyning, og som udleveres til enhver samtidig

med hvervningen. Derimod er de kompetente danske institutioner (arbejdsanvisning, arbejdsløshedskasser, fagforeninger) ikke hidtil blevet aktivt inddraget i hvervningen.

Arbejdet forstyrres af rygter om transportskibe, der er torpederet eller stødt på miner, om anvendelse af danskerne i sprængstof- og rustningsvirksomheder, om dårlig behandling og tvangsansættelser etc. Rygtet om sænkning af et transportskib har den danske presse af sig selv dementeret. Iøvrigt har den embedsmand, under hvem sagen sorterer, ved gentagne forhandlinger med danske myndigheder og fagforeninger henvist til det ubegrundede i disse rygter og anmodet om at give den danske offentlighed underretning derom.

Da det under de første forhandlinger fastsatte kontingent på 6 000 danske arbejdere imidlertid er udnyttet, har der den 18.6. fundet en ny forhandling sted med repræsentanter for det danske udenrigsministerium. Herunder blev fra tysk side gjort opmærksom på, at der på de forskellige anvisningskontorer stadig melder sig danske til arbejde i Tyskland, og at der i tilstrækkeligt omfang rådes over passende arbejdsmuligheder på egnede arbejdspladser. Fra dansk side bemærkedes hertil, at man var bange for at trække arbejdere bort fra deres beskæftigelse i Danmark, og man ytrede ønske om, at hvervningen foreløbig blev afbrudt, for at der kunne samles erfaringer med hensyn til de danskere, som allerede var anbragt i Tyskland. I mellemtiden ville den danske regering tage stilling til spørgsmålet om forøgelse af kontingentet. Heroverfor blev det fra tysk side gjort gældende, at de hidtidige erfaringer helt igennem har været gunstige, og at de danske arbejdere har ladet deres pårørende tilgå talrige gode efterretninger. Iøvrigt vil det være umuligt at afbryde hvervningen på nuværende tidspunkt, og det er nødvendigt, at kontingentet foreløbig forøges til 12 000. Der er allerede truffet forberedelser til og indgået aftaler om yderligere et antal transporter udover de 6 000. Endelig blev der efter drøftelse af forskellige detailspørgsmål truffet aftale om, at udsendinge fra den danske regering i nær fremtid skal besøge de danske arbejdere i Tyskland for at danne sig et indtryk af deres arbejds-, indkvarterings- og almindelige levevilkår. Fremdeles har den danske udenrigsminister den 24.6. meddelt mig, at den danske regering er indforstået med hvervning af yderligere 6 000 arbejdere.

Når arbejdsanvisningskampagnen hidtil ikke er blevet modtaget med begejstring af de danske myndigheder og fagforeninger, turde hovedgrunden være frygt for, at de danske arbejdere skal blive for stærkt inficeret af nationalsocialismen og gå tabt for fagforeningerne efter deres tilbagevenden til Danmark. Fagforeningernes lidet positive holdning har dog glædeligvis ikke kunnet afholde mange danske arbejdsløse fra ønsket om at søge arbejde i Tyskland. Anvendelsen af danske arbejdere i Tyskland vil iøvrigt uden tvivl vise sig at bidrage værdifuldt til en tilnærmelse mellem det danske folk og Tyskland.

Ebner.

Set:

Det tyske riges
befuldmægtigede

Renthe-Fink.

798.

Skrivelse fra rigsarbejdsministeriets kommitterede, dr. Heise, ang. den danske arbejdskraft i Tyskland.

11. juli 1940.

Afskrift

RIGSARBEJDSMINISTERENS
KOMMITTEREDE

København, den 11. juli 1940.
Vesterport.

— 5760 —

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

Til
det tyske riges befuldmægtigede,
den kommitterede for økonomiske spørgsmål,
København,
Dagmarhus.

Siden oprettelsen af rigsarbejdsministerens kontor i København er til dato ialt 25 transporter med tilsammen 8 190 arbejdere afsendt til Tyskland. De omfatter følgende fag:

murere
tømrere
andre fagarbejdere i byggefagene
jord- og betonarbejdere
metalarbejdere
funktionærer og
andre arbejdere.

Hverveorganisationen er betydelig udvidet. Faste kontorer er oprettet i:

København,
Odense,
Aarhus og
Aabenraa.

Hertil kommer ambulante hvervekontorer:

på Sjælland i Nykøbing og Nakskov
på Fyn i Ringe, Svendborg og Nyborg,
i det nordlige Jylland i Randers og Horsens,
i det sydlige Jylland i Esbjerg, Kolding og Fredericia,

som dels allerede er i virksomhed, dels vil begynde deres arbejde i den kommende uge. Yderligere er ambulante kontorer planlagt:

for Nordslesvig i Haderslev, Sdr. Løgum, Tønder og Sønderborg. Såsnart arbejderne for den tyske værnemagt i Nordjylland er tilendebragt, vil der også her blive oprettet nye hvervekontorer.

Hvervningen har i den sidste tid mødt voksende vanskeligheder. Allerede i min sidste rapport påpegede jeg, hvorledes arbejdet blev forstyrret af de forskelligste rygter. I den sidste tid har det først og fremmest virket hemmende, at lønoverførslen indtil begyndelsen af denne uge overhovedet ikke har fungeret. Først efter at regeringsråd dr. Meulemann personlig havde medbragt et antal overførselslister fra Berlin, kunne de første

440 lønudbetalinger finde sted tirsdag den 9. ds. Efter at begyndelsesvanskelighederne nu synes overvundet, må man håbe, at overførslerne herefter kan foregå automatisk.

De hidtil gentagne gange forebragte klager over, at den toldfrie indførsel af levnedsmidler, der er indrømmet de danske arbejdere, ikke fungerer, kan fra nu af ligeledes betegnes som ubegrundede. Efter hvad jeg netop har erfaret, har grænsekontrollen i Flensborg og Warnemünde modtaget de fornødne instrukser, hvorefter de første 150 pakker vil blive afsendt endnu i dag.

I den sidste tid har et stigende antal fra Tyskland hjemvendte arbejdere henvendt sig på mine kontorer for at få tyske penge omvekslet til danske. Jeg har drøftet spørgsmålet om tilbageholdelse af disse arbejdere ved grænseovergangene ved Flensborg med de derværende myndigheder og har derved konstateret, at denne tilbagevandring af danske arbejdere efter en spredt begyndelse i anden halvdel af juni er vokset i styrke siden begyndelsen af denne måned. Fra midten af juni til den 7.ds. har ialt ca. 200 hjemvendende arbejdere passeret grænsen. De hjemrejsende var alle i besiddelse af gyldigt pas, men havde ikke udrejsetilladelse. Tildels har de kunnet legitimere sig ved attest fra deres driftsledere eller de kompetente Arbeitsämter, i mange tilfælde end ikke dette. De motiverede deres hjemvenden med uegnethed til arbejdet, sygdom i familien eller med, at det ikke var muligt at sende lønnen hjem; mange ytrede tillige frygt for de natlige luftangreb. Da det viste sig umuligt for Arbeitsamt i Flensborg at skaffe plads til disse arbejdere, blev de som besværlige udlændinge sendt over grænsen. Selvom det må befrygtes, at stemningen blandt danske arbejdere for at søge arbejde i Tyskland ikke just vil blive påvirket i gunstig retning af de hjemvendte arbejdere, mener den tyske grænsekontrol ikke at have noget retligt grundlag for at tilbageholde disse arbejdere i Tyskland. Tilbageholdelse ved tvang vil sandsynligvis også vise sig at virke endnu ugunstigere for hvervningen.

I den senere tid har ægtefæller til de i Tyskland arbejdende danskere henvendt sig her for at opnå toldfri indførsel til Tyskland af beklædningsgenstande til deres mænd. Det drejer sig i almindelighed om fremsendelse af brugt tøj, men i flere tilfælde ytres dog ønske om også at sende nyt linned. Da de danske arbejdere i Tyskland ikke har nogen mulighed for at indkøbe beklædningsgenstande, anser jeg det for ubetinget nødvendigt, at der gives dem mulighed for at skaffe sig den nødvendige beklædning fra deres pårørende i Danmark. Jeg anmoder derfor om, at man undersøger spørgsmålet og giver mig meddelelse om resultatet.

sign. **Dr. Heise.**

799.

Skrivelse fra formanden for det danske regeringsudvalg ang. økonomiske spørgsmål vedr. de danske arbejdere i Tyskland.

12. juli 1940.

Strengt fortroligt!

Afskrift til V B 4-1411

FORMANDEN FOR DET DANSKE REGERINGSUDVALG VEDRØRENDE GENNEMFØRELSE AF DEN DANSK-TYSKE OVERENSKOMST OM GENSIDIG VAREUDVEKSLING

København, den 12. juli 1940.

Til
formanden for det tyske regeringsudvalg,
ministerialdirektør dr. Walter.

Hr. formand!

I henhold til den under 7. juni 1940 mellem repræsentanter for den tyske og den danske regering stedfundne forhandling vedrørende spørgsmålet om overførsel af danske i Tyskland beskæftigede industriarbejderes lønninger har jeg den ære overfor Dem at kunne bekræfte, at der består enighed om følgende punkter:

1) Med hensyn til gennemførelsen af den tidligere mellem den tyske og den danske regering trufne overenskomst, ifølge hvilken danske industriarbejdere skal have mulighed for månedlig at overføre gennemsnitlig 100 RM. af deres opsparede løn fra Tyskland til Danmark, er det fastsat, at

for gifte arbejderes vedkommende indtil 125 RM.
- ugifte — — — 90 -

månedlig kan overføres til Danmark gennem de pågældende arbejderes tyske driftsledere. Hvor det i enkelte tilfælde af billighedsgrunde skønnes rimeligt at tilstå et højere månedligt overførselsbeløb, vil de respektive kompetente myndigheder i forståelse med hinanden træffe afgørelse om bevilling af større overførsel.

2) De lønbeløb, der skal overføres til Danmark, indbetales i Deutsche Bank, Berlin W 8, afd. udland 2. Rigsarbejdsministeriet og de myndigheder, der er underlagt dette, vil sammen med Deutsche Bank drage omsorg for, at indbetaling af opsparet løn i Deutsche Bank kun kan foretages af de danske arbejdere, som er hvervet gennem rigsarbejdsministeriet. Yderligere vil Deutsche Bank gennem fremsendelse af cirkulærer, formularer etc. sørge for, at de danske arbejdere i Tyskland og deres driftsledere bliver nøje underrettet om fremgangsmåden.

3) Deutsche Bank vil hurtigst muligt overføre de beløb, der tilgår den, til Danmarks Nationalbanks Reichsmarkspecialkonto I i Deutsche Verrechnungskasse for regning Den danske Landmandsbank, Hypotek- og Vekselbank Aktieselskab, og underrette denne om de foretagne indbetalinger. Udbetalingen af de i Deutsche Bank indbetalte lønbeløb sker gennem Den danske Landmandsbank umiddelbart efter, at den fra Deutsche Bank er blevet underrettet om indbetalingen i Deutsche Verrechnungskasse.

Deutsche Bank beregner sig for ekspeditionen af hver overførsel uden hensyn til størrelsen af det overførte beløb et gebyr på RM. 0,50. Den danske Landmandsbank opkræver ved hver udbetaling et gebyr på d.kr. 1,00, i begge tilfælde inkl. omkostninger.

4) De i Danmark påløbende omkostninger til transport af danske industriarbejdere fra Danmark til Tyskland og fra Tyskland til Danmark overføres til Danmark gennem Deutsche Verrechnungskasses kronespecialkonto I i Danmarks Nationalbank.

Jeg benytter tillige denne anledning til pány at forsikre Dem, hr. formand, om min meste udmærkede højagtelse.

Underskrift.

800.

Skrivelse fra rigsarbejdsministeriet ang. hvervning af danske arbejdere til kul- og kalilejer.

4. oktober 1940.

Afskrift

RIGSARBEJDSMINISTEREN — *Berlin SW 11, den 4. oktober 1940.*

Nr. v a 5780.7/260

Vedr.: Hvervning af udenlandske industriarbejdere.
Spec.: Danske arbejdere i brunkuls- og kalilejer.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin W 8.

Til
den kommitterede for
produktionsforøgelsen i minedriften,
Berlin W 15.

Jeg har tilstillet min kommitterede i København en række tilbud om beskæftigelse af danske arbejdere i de mellemtyske brunkuls- og kalilejer og, da der næppe vil være fagarbejdere til rådighed i Danmark, meddelt ham, at man vil være interesseret i hvervning af sunde og kraftige ufaglærte arbejdere, egnet til minearbejde. Min kommitterede i København meddeler mig nu, at danske arbejdere nægter at tage arbejde for en timeløn af RM. 0,62—0,65 med tillæg for udearbejde på 1,00—1,50 RM. pr. dag, da dette kun i et vist omfang vil sikre de hjemmeværende familiers underhold. Min kommitterede er i den forbindelse gået ud fra, at der under alle omstændigheder ydes et tillæg for udearbejde på 1,00—1,50 RM. Det er imidlertid ikke tilfældet. Til trods for dette kunne man efter min mening forlange af danskerne, at de stillede et antal arbejdere til rådighed ved kulbrydningen, når de på den anden side venter, at Tyskland skal forsyne dem med kul. Eventuelt kunne hvervningen i dette tilfælde på grund af den forholdsvis lave løn indskrænkes til ugifte.

Jeg anmoder Dem derfor om at undersøge, om De ikke i forståelse med udenrigsministeriet og rigsøkonomiministeren på en hensigtsmæssig måde kan påvirke de danske myndigheder, der har ansvaret for kulforsyningen, til at foranledige frigivelse af egnede ugifte arbejdere.

Jeg vil være Dem taknemlig, om De snarest vil underrette mig om resultatet af Deres bestræbelser.

Afskrift af nærværende skrivelse er tilsendt Auswärtiges Amt og rigsøkonomiministeren.

Afskrift til behagelig underretning.

E. b.

sign. **Dr. Timm.**

801.

Cirkulære fra statens udvandringskontor ang. betingelserne for arbejde i Tyskland.

8. november 1940.

STATENS UDVANDRINGSKONTOR
Amaliegade 24, København K.

Den 8. November 1940.

Med Henblik paa de danske Arbejdere, der gennem de herværende tyske Arbejdsanvisningskontorer søger Arbejde i Tyskland, meddeler Statens Udvandringskontor:

Arbejdsmuligheder og Arbejdsvilkaar

Der kan i Henhold til de fra de tyske Myndigheder modtagne Oplysninger skaffes Beskæftigelse til baade faglærte og ufaglærte Arbejdere, men normalt vil Arbejdere over 50 Aar ikke kunne paaregne at blive beskæftiget. Det drejer sig navnlig om Arbejdsmuligheder i Nord-Tyskland, specielt i Provinsen Schleswig-Holstein og i Berlin, Bremen, Hamburg og Lübeck. Arbejdstiden er indtil 60 Timer ugentlig. Timelønnen varierer fra 57 Pf. (for ufaglærte Arbejdere i visse Landdistrikter med lave Leveomkostninger) til over 1 Mark (faglærte i visse Bydistrikter) og vil i de fleste Tilfælde ligge mellem 70 og 85 Pf. Dog vil der nogle Steder kunne tjenes mere ved Akkord. For Kvinder og for unge Mænd under 20 Aar er Lønnen noget lavere. I nogle Fag eller Virksomheder ydes til gifte Arbejdere et Forsørgertillæg (Trennungszuschlag), for Eks. i Bygningsindustrien fra 1,00—1,50 Mark pr. Dag (1,50 Mark hvis Familien bor i København).

Murere og Tømrere skal medtage deres sædvanlige Værktøj, alle maa være i Besiddelse af almindeligt Arbejdstøj.

Opmærksomheden henledes paa, at det er forbundet med betydelige Vanskeligheder at blive overflyttet fra et Fag eller Firma til et andet Fag eller Firma, og at Arbejderne derfor ikke bør regne med, at saadan Overflytning kan finde Sted, fordi de fremsætter Ønske derom.

Arbejderne paa Landet vil som Regel blive indkvarteret i dertil særlig indrettede Bygninger, medens der i Byerne i flere Tilfælde er private Kvarterer. Overflytning fra Lejr til Privatkvarter vil kun i Undtagelsestilfælde blive tilladt.

Arbejdskontrakterne indgaas som Regel for 6—9 Maaneder. Løn, herunder særlige Tillæg, Opsigelsesfrister etc. fremgaar af de for de enkelte Fag og Virksomheder gældende Tarifer. Eventuelle Klager maa først rettes til vedkommende „Betriebsobmann", derefter eventuelt til det lokale „Arbeitsamt". Den tyske Arbejdsgiver betaler Udrejsen og i Bygningsindustrien ogsaa Hjemrejsen efter Arbejdsforholdets kontraktmæssige Ophør, medens Arbejderne i alle Fag normalt maa bære saadanne Udgifter, hvis de rejser hjem tidligere.

Det er i Tyskland strafbart at forlade Arbejdspladsen, naar Arbejdsforholdet ikke paa lovlig Maade er bragt til Ophør.

Indgaaelse af Kontrakt sker i Det tyske Arbejdsanvisningskontor, Hammerichsgade 14, København V., og dettes Filialer i Provinsen.

Ferier

Angaaende Ferier oplyses det *for Bygningsfagenes Vedkommende*, at gifte Arbejdere efter 3 Maaneder har Ret til at rejse hjem for at besøge Familien; for ugifte opnaas denne Ret først efter 6 Maaneders Arbejde. Arbejdsgiveren betaler Rejsen til den tyske Grænse.

2 % af Ugelønnen fradrages til *Feriemærker*, ved Hjælp af hvilke der opspares et Beløb til Udbetaling under de normerede Ferier (Urlaub), der udgør 4 Dage efter 32 Arbejdsuger og 6 Dage efter 48 Uger.

For andre Fags Vedkommende maa Oplysning indhentes gennem Deutsche Arbeitsfronts Repræsentanter.

Til Tilbagerejse efter endt Orlov (Ferie) kræves normal Rejsehjemmel (Billet).

Forsendelse af Fødevarer, Klæder m. m.

De i Tyskland beskæftigede Arbejdere kan toldfrit fra Danmark indføre et vist Kvantum *Levnedsmidler* i særlige Standardpakker (nærmere Oplysninger i Cirkulære fra Statens Udvandringskontor af 21. September 1940). Derimod kan der ikke paaregnes Tilladelse til Forsendelser af Fødevarer udenfor dette Arrangement.

Om Forsendelse af *Tobak* (Cigarer, Cigaretter) kan Oplysning faas i Statens Udvandringskontor. Der er bevilget Toldfrihed for visse Forsendelser af disse Varer. Vareknaphed bevirker, at Forsendelsen af Tobaksvarer antagelig snart maa ophøre.

De danske Arbejdere kan ikke forvente Tilladelse til Indkøb af *Tøj* i Tyskland. Derfor har det tyske Rigsfinansministerium bevilget Toldfrihed for et passende Kvantum Tøj og Undertøj.

Anmodning om Tilladelse til at sende Pakker med *brugt Tøj* rettes til Direktoratet for Vareforsyningen, Vognmagergade 2, København K., og vil normalt blive bevilget.

For *nyt Tøjs* Vedkommende skal der til Statens Udvandringskontor indsendes Attest fra vedkommende Arbejders Arbejdsgiver eller Lejradministration, udvisende at det er uomgængeligt nødvendigt for ham at faa tilsendt Tøj (Sko, Arbejdstøj, Undertøj). Paa Grundlag af denne Dokumentation vil der af Direktoratet for Vareforsyningen blive udstedt Tilladelse i det Omfang det skønnes forsvarligt.

Sygekasse, Arbejdsløshedskasse m. m.

Arbejderne bør vedligeholde deres danske Syge- og Invalideforsikringer og skal for deres personlige Vedkommende være Medlem af de tyske Sygekasser. Hvis de vil undgaa den i Folkeforsikringslovens § 11, Stk. 8, omhandlede Ventetid af ½ Aar efter Hjemkomsten, bør de blive staaende som nydende (ikke bidragydende) Medlemmer af de danske Sygekasser. Vedrørende Forholdet til de danske Arbejdsløshedskasser henvises til Cirkulære af 14. Juni 1940, ifølge hvilket *nydende* Medlemsskab uanset Opholdet i Udlandet kan bevares i indtil 9 Maaneder fra Datoen for Udrejsen at regne. Medlemsbidraget skal dog rettidigt erlægges indenfor den i Kassens Vedtægt fastsatte Restancefrist. I modsat Fald vil Slettelse finde Sted. Arbejdsdirektoratet har dog tilladt anerkendte Arbejdsløshedskasser at fritage de af den paagældende Kasses Medlemmer, der har Arbejde i Tyskland, for at yde Medlemsbidrag for den Periode, i hvilken de er beskæftigede der. Kasserne bemyndiges endvidere til at bestemme, at de Medlemsbidrag, der allerede er erlagt af Arbejderne for den Tid, de har været beskæftiget i Tyskland, betragtes som forudbetalt Bidrag for Tiden efter Vedkommendes Tilbagekomst til Danmark. Der vil gennem Statens Udvandringskontor blive udsendt en Liste over de Kasser, der har bevilget den nævnte Fritagelse.

Om den tyske Syge- og Ulykkesforsikrings Hovedregler henvises til Cirkulære af 31. Maj 1940.

Ved Arbejdsforholdets Ophør skal Arbejderne have en Attest vedrørende Grunden til, at de forlader deres Arbejde. Arbejdere, der uden fyldestgørende Grund har forladt Arbejdet i Tyskland, er (jfr. Cirkulære fra Arbejdsdirektoratet af 16. Juli 1940) udelukket fra at oppebære Arbejdsløshedsunderstøttelse. Attesten maa ikke tilbageholdes af de tyske Grænsemyndigheder.

Danske Arbejdere vil ikke kunne forvente Tilladelse til at passere Grænsen for Hjemrejse, medmindre de er i Besiddelse af Attest om Arbejdsforholdets Ophør eller bevilget Ferie.

Der kræves ikke Medlemsskab af den tyske Arbeitsfront og skal altsaa ikke svares Kontingent hertil.

Løn-Overførsel

I Henhold til Aftale mellem de danske og tyske Myndigheder havde Arbejderne indtil den 1. Oktober 1940 Ret til af deres indtjente Løn at faa overført, for giftes Vedkommende indtil 125 Mark, for ugifte indtil 80 Mark maanedlig. Fra den 1. Oktober 1940 er Hjemførsels-Adgangen udvidet, saa der kan overføres af gifte 250 Mark, af ugifte 125 Mark maanedlig. Det anbefales, at Arbejderne drager Omsorg for saa snart som muligt efter Ankomsten til Tyskland at faa ordnet de i saa Henseende nødvendige Formaliteter. Man maa regne med, at der hengaar ca. 5 Uger, inden de Paarørende modtager det først overførte Beløb. De Penge, der skal hjemsendes, indbetales gennem Firmaerne til Deutsche Bank og udbetales her gennem Den danske Landmandsbank, der tilstiller Modtageren Meddelelse om, at Beløbet er til Disposition. Kursen er omkring 2 Kr. pr. Mark.

Saafremt der skulle være særlige Vanskeligheder i Anledning af svigtende Overførsler, bør de Paarørende henvende sig til Statens Udvandringskontor.

Opmærksomheden henledes paa, at Marksedler ikke maa ind- og udføres til og fra Tyskland, og at Sølvmark-Kursen i Danmark for Tiden er under Halvdelen af den Kurs, til hvilken de i Henhold til den førnævnte Ordning overførte Mark afregnes. Opsparede Beløb maa forinden Hjemrejsen (paa Ferie o. l.) enten indbetales til Firmaet til Overførsel paa normal Maade eller indsættes i en tysk Bank til Anvendelse efter Tilbagekomsten.

Pas, Rejse m. m.

Arbejderne skal være i Besiddelse af dansk Politipas og eventuelt Rejsetilladelse fra de danske militære Myndigheder. C.B.-pligtige og Husvagter skal forinden Afrejsen henvende sig til de paagældende Myndigheder (Politiet). Afgiften for et Pas er normalt 3 Kr., men for ubemidlede kan Udstedelsen ske vederlagsfrit. Under Rejsen kan enhver uden særlig Formaliteter medføre normal Proviant til 24 Timers Rejse.

Gifte Arbejdere bør inden Afrejsen i Folkeregistret sikre sig Bevis for, at deres Hustand har Bopæl i Danmark. Et saadant Bevis er en Betingelse for vedkommende Arbejders Skattefrihed i Tyskland.

Det tilraades Arbejderne at være i Besiddelse af Oplysninger om Forældres, Hustrus og Børns fulde Navn, Fødselsdag og -aar og Fødested.

Andre Forhold

Statens Udvandringskontor vil efter Aftale med de tyske Myndigheder holde sig underrettet om de Forhold, hvorunder de danske Arbejdere beskæftiges i Tyskland, og modtager stadig Meddelelse om, hvortil Arbejderne er blevet anvist. Statens Udvandringskontor har til Tyskland sendt en Delegeret, Sekretær P. Skadegaard, til hvem der kan rettes Henvendelse under Adresse Klopstockstrasse 35, Hamburg 36. (Træffetid: Kl. 10—12, Tirsdag og Torsdag Kl. 17—19).

Paa dansk Foranledning er der for de i Geesthacht beskæftigede danske Arbejdere ansat en dansk Læge og dansk Sygeplejerske.

Dansk Kirke i Udlandet har paabegyndt et Arbejde i flere af de Lejre, i hvilke der er et stort Antal danske Arbejdere.

Der er nedsat et særligt Udvalg med det Formaal at foranstalte dansk Underholdning for Arbejderne under deres Ophold i Tyskland.

Meddelelser om Spørgsmaal af Interesse for Arbejderne eller deres Paarørende vil normalt blive udsendt gennem den danske Presses Radioavis.

Efter de nu gældende Postbestemmelser kan danske Aviser kun sendes til Tyskland direkte fra vedkommende Blades Ekspeditioner.

Arbejdernes Paarørende vil kun i enkelte Undtagelses-Tilfælde (ved Død, farlig Sygdom o. lign.) kunne forvente Tilladelse til at aflægge Besøg i Tyskland.

H. F. Ulrichsen.

Henrik Hjorth.

802.

Skrivelse fra rigsarbejdsministerens kommitterede, dr. Heise, ang. arbejdskontrakternes varighed for danske arbejdere i Tyskland.

16. december 1940.

Afskrift

RIGSARBEJDSMINISTERENS KOMMITTEREDE

København, den 16. december 1941.[1])

— *5760.7* — Dr. H/Har

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.
Spec.: Ansættelsens varighed.

Til
Auswärtiges Amt
via det tyske riges befuldmægtigede,
Berlin.

Vedlagt fremsender jeg et cirkulære med tysk og dansk tekst, der ved hvervningen udleveres de til arbejde i Tyskland antagne danske arbejdere.

I cirkulærets afsnit 1, stk. 5, hedder det, at arbejdskontrakterne som regel indgås for 6—9 måneder. Denne tidsbegrænsning har allerede medført store vanskeligheder, eftersom hundreder af danske arbejdere efter udløbet af de første 6 måneder forlader deres arbejdspladser i Tyskland uden yderligere opsigelse. Derved forstyrres produktionen væsentligt, efter hvad der meddeles mig i talrige skrivelser fra tyske driftsledere og Arbeitsämter, idet de danske arbejdere overvejende er beskæftiget ved statsvigtige arbejder. Jeg har derfor overfor statens udvandringskontor taget det standpunkt, at også de danske arbejdere i Tyskland er underkastet indskrænkningerne i retten til at skifte arbejde i henhold til forordning af ministerudvalget for rigets forsvar af 1.9.1939, d. v. s., at heller ikke danske arbejdere kan frigøre sig fra deres arbejdsforhold uden tilladelse fra vedkommende tyske Arbeitsamt.

Under en forhandling i det danske udenrigsministerium den 7.12.1940 anførte de danske myndigheder, at såfremt de danske arbejdere underkastes den nævnte forordning, vil frivillighedsprincippet m. h. t. at søge arbejde i Tyskland blive tilsidesat. Hvis dette standpunkt fremdeles opretholdes på tysk side, vil den danske regering ikke længere kunne støtte hvervningen og navnlig ikke kunne forhøje det hidtil aftalte kontingent.

Heroverfor henviste undertegnede især til de vanskeligheder, der var opstået ved, at tusinder af danske arbejdere havde forladt deres arbejdsplads uden nogen opsigelse og uden at overholde 6 måneders fristen. De danske myndigheder lovede at afhjælpe denne ulempe ved endnu en gang udtrykkelig at instruere socialkontorerne om, at danske arbejdere, der vender hjem uden behørig attest fra et tysk Arbeitsamt, skal nægtes enhver understøttelse.

Efter at undertegnede havde erklæret, at frivillighedsprincippet altid havde været en ufravigelig rettesnor for mit arbejde og ville vedblive at være det, opnåedes der enighed på grundlag af et tilsagn fra min side om at foreslå rigsarbejdsministeren at instruere de tyske Arbeitsämter om ikke at gøre brug af deres ret til at godkende skifte af arbejdsplads, når danske arbejdere under overholdelse af den i den gældende tarifordning foreskrevne opsigelsesfrist ønskede at vende tilbage til Danmark. De danske myndigheder erklærede sig herefter parat til at gøre alt for at fremme hvervningen af dansk arbejds kraft til Tyskland, at forhindre ureglementeret bortgang fra tyske arbejdspladser og i givet fald gå med til en forlængelse af de danske arbejderes opsigelsesfrist.

sign. **Dr. Heise.**

[1]) Således i den tyske original, må være 1940.

803.

Indberetning fra rigsarbejdsministerens kommitterede, dr. Heise.

14. januar 1941.

Afskrift.

RIGSARBEJDSMINISTERENS KOMMITTEREDE

København, den 14. januar 1941.

— *5760.7* —

Dr. H/Har

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

Til
det tyske riges befuldmægtigede,
den kommitterede for økonomiske spørgsmål,
København.
Dagmarhus.

Som man kunne forudse, bragte hvervningen af dansk arbejdskraft til Tyskland kun forholdsvis små resultater i december på grund af de forestående helligdage. Pr. 31.12.1940 omfattede hvervningen ialt 35 127 arbejdere, hvoraf 28 290 er afrejst. — Hovedparten af de afrejste er stillet til rådighed for

Rustningsindustrien	14 018	arbejdere.
Desuden er antaget		
til luftvåbnet	6 200	arbejdere
- marinen	2 031	—
- andet arbejde	6 041	—

Som følge af rapporter, der i de sidste to måneder af det forløbne år er modtaget fra tyske Arbeitsämter, frygtede jeg, at et stort antal danske arbejdere, der var rejst hjem på juleorlov — skønsmæssigt rejste 10—12 000 danske arbejdere hjem i juledagene — ikke ville vende tilbage til deres arbejdspladser i Tyskland. Den danske regering har derfor efter min anmodning i dagene mellem jul og nytår gennem radioen rettet opfordring til arbejdere på juleorlov om at vende tilbage til deres tyske arbejdspladser. Denne opfordring er blevet fulgt af de fleste arbejdere. Ganske vist er de ikke vendt tilbage til Tyskland med de til deres befordring indsatte særtog, men har egenhændigt forlænget deres orlov med nogle dage og er derefter rejst til deres arbejdspladser med de planmæssige forbindelser.

Efter at rigsarbejdsministeriets kontorer i Danmark den 22.12.1940 midlertidigt havde indstillet hvervningen, blev virksomheden fra 2. januar d. å. påny genoptaget i fuldt omfang. Samtidig er arbejdsløshedstallet i Danmark vokset fra 132 363 (26.12.40) til 196 638 (3.1.41). Denne voldsomme stigning i arbejdsløsheden i Danmark, efter de her indvundne erfaringer tillige i særlig grad gunstige udtalelser af arbejdere på juleorlov, har især i København og Aarhus medført en voldsom tilstrømning til de tyske hvervekontorer af danske, der søger arbejde i Tyskland. Disse kontorer må på grund af overvældende søgning lukkes allerede i de første morgentimer, da det ellers ikke vil være muligt at overkomme tilstrømningen. For at regulere tilstrømningen uddeles der daglig til de arbejdssøgende numre til den følgende dag. I dagene 3.—10.1.1941 er ialt 3 234 arbejdere blevet hvervet til Tyskland, således at der indtil videre må afsendes 3 ugentlige transporter fra København i stedet for som hidtil 1 særtog om ugen. Transporterne fra Jylland over Flensborg er udvidet tilsvarende. Udover dette afsendes ind imellem nogle hundrede arbejdere i grupperejser.

I det forløbne år er der ustandseligt fremkommet klager over, at de til Tyskland hvervede arbejdere på de tyske hvervekontorer i Danmark modtog oplysninger m.h.t. løn,

indkvartering etc., der afveg fra, hvad driftslederne i Tyskland siden viste sig at praktisere. Selvom disse klager næsten alle var uberettigede, måtte den tyske driftsleder i begyndelsen udelukkende stole på danskernes oplysninger, da han ikke havde noget som helst materiale til sin rådighed. Fra 1. januar d. å. har jeg derfor indført en ny hverveattest i form af en standardkontrakt, af hvilken det tydeligt fremgår, på hvilke betingelser den enkelte arbejder er blevet hvervet. Derved opnås samtidig, at stridsspørgsmål, som fremdeles vil opstå, kan ordnes i Tyskland, uden at der af den grund udvikler sig en større brevveksling med de herværende kontorer. Et eksemplar af standardkontrakten vedlægges til behagelig underretning.

sign. **Dr. Heise.**

804.

Skrivelse fra rigsarbejdsministerens kommitterede, dr. Heise, ang. aflønning af metalarbejdere.

26. februar 1941.

Afskrift

RIGSARBEJDSMINISTERENS KOMMITTEREDE

København, den 26. februar 1941.

— *5760.7* —

Dr. H/Har

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.
Spec.: Aflønning af udenlandske metalarbejdere i erhvervsdistrikt Nordmark.

Til
rigsarbejdsministeren,
Berlin SW.11.
Saarlandstr. 96.

Med gårsdagens post modtog jeg en skrivelse af 20.2.1941 — 30/41 — fra rigsvoldgiftsmanden i erhvervsdistrikt Nordmark, af hvilken jeg vedlægger en afskrift til underretning.

De her anførte lønninger afviger ganske væsentligt fra, hvad der er angivet i de tilbud, jeg er i besiddelse af.

F. eks.:

Tilbud metal 64

J. G. Ritzler, skibsværft, Lauenburg/Elben, anført timeløn ..... RM. 0,85
iflg. den nye tarif for aflønning af udenlandske metalarbejdere må her kun udbetales en timeløn af ..... RM. 0,70

Tilbud metal 61

Otto Brockmanns ovnfabrik, Schwerin i/M
anført timeløn: rmk. 0,71 i 1. år efter læretiden,
— 0,80 - 2. - — — ,
— 0,84 - 3. - — — ,
rigsvoldgiftsmanden, lokaltarif B ..... RM. 0,70

Tilbud metal 48

Hobus skruefabrik, Schwarzenbeck, anført timeløn ..... RM. 0,90
rigsvoldgiftsmanden ..... RM. 0,78

Tilbud metal 40

Brd. Harder, Lübeck, anført timeløn, inkl. akkordudligning ..... RM. 0,825
rigsvoldgiftsmanden ..... RM. 0,78

Tilbud metal 6

Land- u. Seeleichtbau G.m.b.H., Neumünster, anført timeløn ..... RM. 0,87
rigsvoldgiftsmanden ..... RM. 0,70

Tildbud metal 39

Bohn Kähler, Motor- og Maskin-Fabrik A.S., Kiel, anført
timeløn ..... RM. 0,91
rigsvoldgiftsmanden ..... RM. 0,78

Bortset fra at disse betydeligt nedsatte lønninger vil gøre hvervningen her overordentlig vanskelig, så meget mere som de i Tyskland betalte lønninger allerede er kendt her og har ansporet danske arbejdere til at lade sig hverve, frygter jeg, at en lønnedsættelse for de i øjeblikket i Tyskland beskæftigede udenlandske arbejdere vil resultere i en omfattende tilbagevandring, hvad rigsvoldgiftsmanden for erhvervsdistrikt Nordmark — at dømme efter det sidste afsnit i hans skrivelse — tilsyneladende også har forudset. De utilfredse arbejdere, der vender hjem fra Tyskland, laver naturligvis stor modpropaganda her og vanskeliggør derigennem hvervningen betydeligt.

Den tankegang, rigsvoldgiftsmanden giver udtryk for i sidste afsnit af vedlagte skrivelse, at han gennem lønnedsættelse vil bevare arbejdsfreden, kan jeg ikke helt følge. Atter og atter har arbejdere, der gennem mine hvervekontorer søger arbejde i Tyskland, mundtligt og skriftligt — jfr. vedlagte cirkulære side 1, afsnittet om arbejdsvilkår, stk. 5 og 6 — henvist til, at de ved at lade sig hverve til arbejde i Tyskland får samme rettigheder og pligter som tyske arbejdere. Danske arbejdere er allerede i adskillige tilfælde blevet anholdt eller endog idømt straf for uretmæssigt at have forladt deres arbejdsplads i Tyskland. Når de påtager sig disse pligter, må de også have de samme rettigheder. Bemærker de udenlandske arbejdere imidlertid, at de trods samme pligter modtager betydelig lavere løn end den tyske arbejder, vil arbejdsfreden jo på forhånd være forstyrret.

Jeg anmoder derfor om instruks om, hvorledes jeg skal forholde mig; foreløbig vil jeg efter samråd med overregeringsråd dr. Hildebrandt ikke selv foretage mig noget.

sign. **Dr. Heise.**

Afskriften bekræftet:

sign. **Pöhlsen.**

Afskrift

RIGSVOLDGIFTSMANDEN
FOR ERHVERVSDISTRIKT
NORDMARK

Hamburg 13, den 20. feb. 1941.
Heimhuderstr. 1.

journ. 30/41

Vedr.: Aflønning af udenlandske metalarbejdere i erhvervsdistrikt Nordmark.

Til
det tyske arbejdsanvisningskontor
Vesterport.
København.

De stadige vanskeligheder, der opstår ved, at der loves de til Nordmark hvervede arbejdere langt gunstigere løn- og arbejdsvilkår, end de efter gældende regler er berettiget til, giver mig anledning til i det følgende først og fremmest med henblik på jern- og metalindustrien at gøre Dem bekendt med de maksimale ansættelseslønninger for udlændinge i metalindustrien, som jeg på foranledning af rigsarbejdsministeren og i forståelse med de øvrige rigsvoldgiftsmænd har fastsat for mit erhvervsdistrikt.

		ufaglærte	oplærte	faglærte
Særtarif	Hamburg	69	73	80
—	Kiel, Ahrensburg, Glinde, Schwarzenbeck	66	70	78
Lokaltarif	A	62	65	74
—	B	58	62	70
—	C	55	59	66

Lokaltarifinddeling.

Særtarif Hamburg.
— Kiel, Ahrensburg, Glinde, Schwarzenbeck.
Lokaltarif A: Lübeck, Rostock, Warnemünde, Wedel bei Hamburg.
— *B:* Bad Oldeslohe, Boizenburg, Cuxhaven, Elmshorn, Flensborg, Güstrow, Heide, Husum, Itzehoe, Laboe, Neubrandenburg, Neumünster, Neustrelitz, Pinneberg, Ribnitz, Rendsburg, Schwerin, Ütersen, Waren, Wismar,
— *C:* alle øvrige steder.

Ovennævnte maksimale ansættelseslønninger gælder for mandlige arbejdere over 23 år. For yngre arbejdere gælder følgende aftrapning:

over 23 år ..... 100 pct.
— 20 - ..... 90 —
— 18 - ..... 75 —
— 16 - ..... 60 —
under 16 år ..... 45 —

For kvindelige arbejdere gælder følgende aftrapning:

over 21 år 75 pct. af fuld mandsløn (over 23 år)
— 19 - ..... 85 pct.
— 18 - ..... 75 —
— 16 - ..... 60 —
under 16 år ..... 45 —

De anførte tariffer har gyldighed som maksimale ansættelseslønninger, til hvilke nytilkomne udenlandske arbejdere højst må ansættes. Disse ansættelseslønninger må tidligst efter udløbet af 6 uger fra ansættelsen overskrides ved ydelse af præstationstillæg,

hvor der foreligger særlige præstationer. Ønskes ansættelseslønnen i særlige undtagelsestilfælde forhøjet allerede efter udløbet af 4 uger fra ansættelsen, kræves hertil udtrykkelig skriftlig godkendelse fra rigsvoldgiftsmanden.

For akkordarbejde opretholdes de hidtil for virksomhederne gældende akkordberegningsprincipper, i særdeleshed den hidtidige akkordbasis såvel som den enkelte virksomheds hidtidige akkordtillæg.

Fremdeles gælder for udetillæg særvoldgiftsmandens anordning af 26.9.40 om udetillæg under krigsforhold for industriarbejdere i jern-, metal- og elektroindustrien samt den kemiske industri på tysk rigsområde. Et eksemplar vedlægges. Yderligere gør jeg opmærksom på, at der i denne tarifordning ikke er hjemmel for krav om udetillæg. Virksomhederne kan imidlertid i henhold til denne anordnings § 1 på eget initiativ udbetale udetillæg uden særlig godkendelse fra rigsvoldgiftsmanden. Ydelse af højere udetillæg er ikke tillladt.

For hjemrejse i familieanliggender gælder tarifordningen af 15.1.40 til regulering af sådanne rejser under krigsforhold. Et eksemplar vedlægges.

I forståelse med præsidenten for Landesarbeitsamt ser jeg mig af hensyn til bevarelsen af arbejdsfreden i virksomhederne nødsaget til at sende arbejdere, der ikke ønsker at arbejde på foran nævnte vilkår, tilbage til deres hjemland, medmindre jeg i enkelte tilfælde ved særlig dispensation vil kunne tillade andre løn- og arbejdsvilkår.

E. b.

sign. underskrift.

2 bilag.

Afskriften bekræftet:

sign. **Pöhlsen.**

805.

Indberetning fra rigsarbejdsministerens kommitterede, dr. Heise.

28. februar 1941.

Afskrift

RIGSARBEJDSMINISTERENS
KOMMITTEREDE

København, den 28. februar 1941.
Vesterport 45.

— *5760.7* —

Dr. H/Har

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

Til
det tyske riges befuldmægtigede,
den kommitterede for økonomiske spørgsmål,
København,
Dagmarhus.

Antallet af de til Tyskland afrejste danske arbejdere beløber sig nu til næsten 38 500. Medens der i januar blev hvervet 8 519 arbejdere, blev tallet i februar kun 3 938. Sammenholdt med den i min rapport af 14.1.1941 fremsatte redegørelse vil det af disse tal

let ses, at hvervningen i februar pany er faldet til det forløbne års månedsgennemsnit, uden at arbejdsløshedstallet i Danmark pr. 21. feb. 1941 — 190 170 — har ændret sig væsentligt. Denne tilbagegang skyldes i første række den almindelige stemning i Danmark, som i særdeleshed stimuleres gennem den engelske radio. Fremfor alt påvirkes hvervningen af arbejdere til Tyskland i ugunstig retning af den modpropaganda, der foretages af utilfredse arbejdere, der vender hjem fra Tyskland, selvom disse folk for det meste kun har haft personlige motiver til deres hjemrejse. Netop i de sidste dage har en del faglærte arbejdere, der er hvervet til arbejde i Tyskland, meddelt mig, at tyskfjendtlige elementer ihærdigt har søgt at påvirke dem til ikke at rejse til Tyskland.

Også vejret har en ugunstig indflydelse på hvervningen. En del af de i Tyskland beskæftigede danskere er allerede kommet ind under den såkaldte „Schlechtwetterregelung", d. v. s. at de kun modtager løn for et vist antal arbejdstimer, såfremt de midlertidigt ikke kan komme i arbejde på grund af vejret (frost, regnperioder o. lign.). Denne løn er imidlertid ikke tilstrækkelig til at underholde familien i Danmark. Blandt de arbejdsløse her er dette forhold allerede blevet kendt, hvorved yderligere en del danskere foreløbig afholder sig fra at lade sig hverve til arbejde i Tyskland.

Endelig er der i den senere tid af vedkommende rigsvoldgiftsmænd udstedt flere tarifordninger for udenlandske arbejdere, hvorved disse får en ugunstigere stilling end de tyske arbejdere. Det er forståeligt, at der træffes sådanne forholdsregler overfor fjendtlige landes statsborgere. Derimod vil sådanne forholdsregler nødvendigvis virke afskrækkende på statsborgere i neutrale lande, der fuldstændig frivilligt stiller deres arbejdskraft til rådighed for det tyske rige. Jeg frygter, at følgen ikke blot vil blive et afbræk i hvervningen, men også en kraftig tilbagevandring af de allerede i Tyskland beskæftigede danskere.

Der er grund til at vente en mindre stigning i hvervningen, når vejrforholdene bedrer sig, dog vil den næppe pany nå højdepunktet fra begyndelse af januar d.å. De ovenanførte årsager til nedgangen er dog ikke de eneste faktorer, omend de vigtigste; hvervningens resultat vil også afhænge af, hvorledes de økonomiske forhold i Danmark udvikler sig i den kommende tid. Arbejdsløshedens størrelse er i denne forbindelse af mindre betydning end dens fagmæssige fordeling. Desværre giver den danske statistik ingen oplysning om arbejdsløshedens regionale fordeling.

Der er i Tyskland et stærkt påtrængende behov for faglærte arbejdere i metal- og byggefagene samt for alle slags landarbejdere. I sammenligning hermed er behovet for anden arbejdskraft langt mindre. Behovet for arbejdskraft i ikke-krigsvigtige erhvervsgrene bliver tillige af valutahensyn kun for en meget ringe del dækket fra udlandet.

Hovedparten af de arbejdsløse i Danmark — omtrent 50 pct. — falder ind under kategorien „ufaglærte". Af disse er allerede tidligere et stort antal hvervet til arbejde i Tyskland som jordarbejdere, delvis også som hjælpearbejdere i byggefagene. Såvidt mig bekendt omfatter denne gruppe også i de øvrige besatte områder størsteparten af de arbejdsløse, hvorfor der for tiden ikke mere er særlig stort behov for disse i Tyskland. Også blandt kvindelige fabriksarbejdere (6 430), alle slags handelsmedhjælpere (3 856), malere (5 901), skræddere (2 106), slagtere (2 364), snedkere (3 620) og andre i Tyskland lidet efterspurgte fag er der i Danmark en del arbejdsløshed. De fag, i hvilke manglen på arbejdskraft er særlig fremtrædende i Tyskland, udviser i Danmark for tiden følgende arbejdsløshedstal:

Alle slags metalarbejdere: 9 879.

Blandt disse findes kun få højtkvalificerede arbejdere som fræsere, drejere, værktøjsmagere o. lign. For det meste drejer det sig om arbejdere som smede, oplærte maskinarbejdere o. s. v.

Murere ..... 8 867 ⎫ For disses vedkommende drejer det sig over-
Tømrere ..... 5 902 ⎭ vejende om sæsonarbejdsløshed.

Landarbejdere — hverves ikke i henhold til overenskomst med den danske regering, da landbruget også her lider af mangel på arbejdskraft.

Der må ved disse tal tages hensyn til, at de arbejdsløse er fordelt over hele Danmark, og at de efter erfaringer i Tyskland omfatter en stor procentdel, der ikke er egnet til arbejde i Tyskland eller er utilgængelig for hvervning.

Jeg har søgt at fremskaffe tilbud fra Tyskland om ansættelse af ufaglærte arbejdere i krigsindustrien og i krigsvigtige byggeforetagender, hvilket umiddelbart ville give hvervningen et nyt opsving. Muligheden for at imødekomme de mange anmodninger om fagarbejdere af alle kategorier, som jeg har modtaget, vil bero på, hvordan forholdene fremefter vil udvikle sig for de pågældende fag i Danmark.

sign. **Dr. Heise.**

806.

Skrivelse fra rigsarbejdsministeriet ang. lægeundersøgelse af danske arbejdere.

9. maj 1941.

RIGSARBEJDSMINISTEREN — *Berlin SW 11, den 9. maj 1941.*

Nr. Ib 1939/1539/41

Vedr.: Lægeundersøgelse af de til arbejde i rigsområdet hvervede danske arbejdere.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin W 8.

I slutningen af april henvendte attaché Meinstorp fra det danske gesandtskab sig i rigsarbejdsministeriet og anmodede om at få overladt det cirkulære, i hvilket lægeundersøgelsen af de til arbejde i rigsområdet hvervede danske arbejdere er anordnet. Med hensyn til dette spørgsmål foreligger 2 cirkulærer, af hvilke det andet kun indskærper punktlig gennemførelse af det første. Til Deres underretning vedlægges eksemplarer af disse to cirkulærer, som ikke har været offentliggjort. De er kun optrykt i de udelukkende til arbejds-, rigsvoldgifts- og fabrikstilsynsmyndighederne bestemte cirkulærer, som ikke kan rekvireres hos postvæsenet. Attacheen er formentlig blevet opmærksom på cirkulærerne ved at se dem omtalt, muligvis i fagpressen.

Jeg anser det ikke for muligt at overlade eksemplarer til det danske gesandtskab. Jeg foreslår derfor, at man tilstiller det danske gesandtskab vedlagte skrivelse.

E. b.

Martincek.

II. Arbejdsmyndighederne

Cirkulæreskrivelse S. 515

1. Organisation og forvaltning

1022/40 Lægeundersøgelse af danske arbejdere, der skal anvendes i rigsområdet

Efter hvad min kommitterede i København meddeler, er det af forskellige grunde, herunder den danske arbejders særlige indstilling, ikke muligt at få de til arbejde i rigsområdet hvervede danske arbejdere lægeundersøgt m. h. t. deres brugbarhed inden

afrejsen, uden at dette i betydelig grad vil påvirke den fremtidige hvervning. Denne opfattelse deles også af den tyske gesandt i København. For alligevel at have sikkerhed for, at der kun vil blive antaget arbejdere, der er fysisk egnede og ikke lider af smitsomme sygdomme, henstiller jeg, at man foranlediger de danske arbejdere lægeundersøgt indenfor rigsområdet, inden de påbegynder deres arbejde. For at undgå misforståelser og ugunstige meddelelser til hjemmene skal det præciseres for de danske arbejdere, at undersøgelsen er en social forholdsregel, der sker i deres egen interesse. Forsåvidt danske arbejdere allerede måtte have påbegyndt deres arbejde uden at være undersøgt, henstiller jeg, at der også foretages lægeundersøgelse af disse, uanset at dette kan medføre hjemsendelse af uegnede arbejdere.

Tilføjelse gældende for Landesarbeitsamt i Nordmark og Niedersachsen:

Ref. til cirkulære af 16. juli 1940 — Ib 2485/40.

(Ib 2787 af 2.9.1940)

Journaliseres under 1939.

II. Arbejdsmyndighederne

Cirkulæreskrivelse S. 98

1. Organisation og forvaltning

223/41 Lægeundersøgelse af danske arbejdere, der skal anvendes i rigsområdet

Ifølge oplysninger, der er tilgået mig, bliver cirk. ARG. 1022/40 ikke altid overholdt ved beskæftigelse af danske arbejdere i rigsområdet. Jeg erindrer derfor om dette cirkulære og henstiller, at det ubetinget bliver fulgt. Jeg understreger, at lægeundersøgelsen af danske arbejdere skal finde sted, inden disse påbegynder deres arbejde.

(Ib 1939/386 af 25.2.1941).

RIGSARBEJDSMINISTEREN — *Berlin SW 11, den 9. maj 1941.*

Nr. Ib 1939/1539/41

Vedr.: Lægeundersøgelse af de til arbejde i rigsområdet hvervede danske arbejdere.

Til
det kgl. danske gesandtskab,
Berlin W 35.

Under henvisning til Deres attaché, hr. Meinstorps samtale med regeringsråd dr. Hucho i rigsarbejdsministeriet vedr. lægeundersøgelse af de til arbejde i rigsområdet hvervede danske arbejdere kan følgende meddeles:

Alle udenlandske arbejdere, der hverves til arbejde i Tyskland, underkastes, inden de påbegynder deres arbejde, en lægeundersøgelse enten på deres hjemsted eller i Tyskland. Denne undersøgelse skal sikre, at der i Tyskland kun beskæftiges arbejdere, der er brugbare under hensyn til deres sundhedstilstand og er i stand til at yde det arbejde, der kræves af dem under betingelser, der sammenlignet med deres hjemland frembyder vanskeligheder i form af klima- og kostforandring etc. Undersøgelsen har således karakter af en beskyttelse af den udenlandske hvervede arbejdskraft. Da lægeundersøgelsen

af de til arbejde i rigsområdet hvervede danske arbejdere vanskeligt kan gennemføres i Danmark, eftersom hvervekontorerne ofte ligger temmelig fjernt fra de pågældendes bopæl og arbejdets tiltrædelse ikke bør forsinkes af undersøgelsen, har de Arbeitsämter under hvilke arbejdspladserne i Tyskland sorterer, siden hvervningens begyndelse været instrueret om at foretage lægeundersøgelsen, umiddelbart før de pågældende kommer i arbejde. Denne fremgangsmåde lader sig så meget lettere anvende, som de danske arbejdere, bortset fra undtagelser, som regel er fuldt arbejdsdygtige, hvorfor der kun i få tilfælde har været tale om hjemsendelse som følge af lægeundersøgelsen. Da denne ordning har vist sig holdbar og der ikke hidtil er opstået nogen vanskeligheder, mener rigsarbejdsministeriet indtil videre at kunne lade det blive derved.

E. b.

Martincek.

807.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

4. juli 1941.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 4. juli 1941.

Wi/1987/41

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

I tilslutning til rapport Wi/1697/41 af 5. juni 1941. R. 57643

2 kopier.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Det samlede antal hvervede beløber sig med udgangen af maj til 60 077, af hvilke 48 852 er rejst.

De 48 852 arbejdere fordeler sig således:
44 097 arbejdere, herunder 2 710 kvindelige, afrejst til Tyskland,
2 699 grænsepassanter, herunder 339 kvindelige,
1 838 arbejdere i firmaentreprise og
218 arbejdere i Norge.

I overensstemmelse med rigsarbejdsministerens ønske beskæftiges 75 % af de hvervede arbejdere i Landesarbeitsamt Nordmarks distrikt.

Som det fremgår af nedenstående tal, har antallet af afrejste arbejdere i de sidste måneder været nedadgående, men viser i maj pånyt en mindre stigning:

Januar	6 832
Februar	3 176
Marts	2 667
April	2 480
Maj	2 900.

I denne forbindelse må danske firmaers entrepriser siges at have gjort sig fordelagtigt bemærket. Således rejste i april 1 002 arbejdere til Tyskland i 20 danske firmaers tjeneste, i maj voksede dette tal med yderligere 836 arbejdere, og antallet af

firmaer gik op til 29. Rigsarbejdsministerens kommitterede ligger inde med yderligere tilbud af denne art, så flere sådanne transporter vil kunne forventes afsendt.

I maj afsendtes for første gang arbejdere til Norge, ialt 218, som anvistes til et tysk byggefirma deroppe. Det er tanken hver uge at sende yderligere mellem 100 og 200 arbejdere til Norge.

Rigsarbejdsministerens kommitterede betragter resultatet som gunstigt, navnlig da det er lykkedes at hverve alene ca. 5 600 højtkvalificerede faglærte metalarbejdere foruden et stort antal andre metalarbejdere. Også antallet af faglærte arbejdere i byggefagene er gennem firmaentrepriserne blevet betydeligt forøget.

Udviklingen i arbejdsløshedstallet, der er faldet fra et maksimum på 199 999 i midten af februar 1941 til 65 500 i begyndelsen af juni, har påvirket tallene, dog har der ikke i de sidste uger kunnet spores nogen stærkere indvirkning. De arbejdssøgende har i de sidste uger fortrinsvis meldt sig til arbejde i Norge.

Renthe-Fink.

808.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

19. juli 1941.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 19. juli 1941.

Wi/2269/41

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

I tilslutning til rapport Wi/1987/41 af 4. juli 1941. R. 59127.

2 kopier

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Det samlede antal hvervede androg ved udgangen af juni 64 664, af hvilke 52 370 arbejdere er afrejst.

De 52 370 arbejdere fordeler sig således:

45 853 arbejdere, heraf 2 983 kvindelige, afrejst til Tyskland.
2 836 grænsepassanter, heraf 365 kvindelige,
2 890 arbejdere i firmaentreprise og
791 arbejdere i Norge.

Med 3 518 i juni afrejste arbejdere blev det højeste tal siden januar nået. Antallet af arbejdere, der er sendt til Tyskland eller Norge i firmaentreprise, har været betydeligt, medens antallet af arbejdere, der er ansat gennem fri hvervning, er gået noget tilbage. Efter hvad rigsarbejdsministerens kommitterede mener, vil tilbagegangen for den sidste gruppes vedkommende blive endnu stærkere i juli og august. I september kan der derimod ventes en stigning i hververesultaterne, da ca. 80 000 arbejdere, der for tiden er beskæftiget i tørveproduktionen, vil blive frigjort i slutningen af august og begyndelsen af september.

Dr. Kotze.

809.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

19. august 1941.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 19. august 1941.

Wi/2697/41.

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

I tilslutning til rapport Wi/2269/41 af 19. juli 1941. R 59738/41.

2 kopier

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Det samlede antal hvervede androg ved udgangen af august[1]) 68 260 arbejdere, hvoraf 55 142 er afrejst.

De 55 142 arbejdere fordeler sig således:

47 045 arbejdere, herunder 3 221 kvindelige, afrejst til Tyskland,
2 996 grænsepassanter, herunder 389 kvindelige,
3 369 arbejdere i firmaentreprise og
1 762 arbejdere i Norge.

De i juli afrejste 2 772 arbejdere betegner en tilbagegang i rekruteringen m. h. t. såvel den individuelle hvervning som hvervning til firmaentrepriser. Rigsarbejdsministerens kommitterede meddeler imidlertid, at der siden begyndelsen af denne måned er sket et betydeligt opsving. Medens det daglige gennemsnitsresultat for hvervningen androg 113 arbejdere i juli, er det allerede i de første dage af august pány steget til 140. Ligesom tidligere er der langt større interesse for at søge arbejde i Norge end i Tyskland. Det i øjeblikket hos rigsarbejdsministeren beroende tilbud om ansættelse af ialt 4 000 arbejdere i Norge vil formentlig kunne ekspederes i løbet af denne måned. Til arbejde i Tyskland foreligger der i øjeblikket tilbud om ansættelse af omtrent 20 000 arbejdere.

Renthe-Fink.

[1]) Således i den tyske original, må være fejlskrivning for juli.

810.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

18. september 1941.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 18. sept. 1941.

Wi/3098/41

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

I tilslutning til rapport Wi/2697/41 af 19. august 1941. R 61124/41.

2 kopier

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Det samlede antal hvervede danske arbejdere androg ved udgangen af august 73 415, hvoraf 59 356 arbejdere er afrejst.

De 59 356 arbejdere fordeler sig således:

48 759 arbejdere, heraf 3 448 kvindelige, afrejst til Tyskland,
3 148 grænsepassanter, heraf 416 kvindelige,
4 390 arbejdere i firmaentreprise og
3 059 arbejdere i Norge.

Som omtalt i forrige rapport er hververesultatet steget i august. Der fremkom et dagligt gennemsnit på 152 arbejdere bortset fra de til firmaentrepriser hvervede; medregnes disse, hvervedes endog ca. 200 arbejdere daglig. Ialt hvervedes i august 5 155 arbejdere, hvoraf 4 214 er afrejst. Af faglærte arbejdere lykkedes det udover de til firmaentrepriser hvervede arbejdere at hverve yderligere 400 faglærte arbejdere indenfor gruppen „jern og metal" og 1 250 faglærte arbejdere indenfor byggefagene. Af de hidtil autoriserede 66 firmaer har indtil nu 46 påbegyndt deres virksomhed i Tyskland.

Rapporter fra filialkontorerne under rigsarbejdsministerens kommitterede meddeler samstemmende, at omtrent 30 % af de hvervede arbejdere indgår aftale for anden og tildels tredie gang om arbejde i Tyskland. Rigsarbejdsministerens kommitterede er af den opfattelse, at denne omstændighed også fra et politisk synspunkt er særdeles velkommen.

Renthe-Fink.

811.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

6. november 1941.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 6. november 1941.

Wi/3519/41

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

I tilslutning til rapport nr. Wi/3098/41 af 18. september 1941. R. 62409/41.

2 kopier

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Det samlede antal hvervede danske arbejdere androg ved udgangen af september 78 867, hvoraf 63 786 er afrejst.

De 63 786 arbejdere fordeler sig således:

51 270 arbejdere, heraf 3 721 kvindelige, afrejst til Tyskland,
3 360 grænsepassanter, heraf 452 kvindelige,
5 408 arbejdere i firmaentreprise og
3 748 arbejdere i Norge.

Ialt blev der således hvervet 5 452 arbejdere i september. Af disse er 4 430 afrejst. Blandt de 66 autoriserede firmaer voksede antallet af firmaer, der har påbegyndt deres virksomhed, med 9 til 55 og antallet af arbejdere i firmaentreprise med 1 018.

Afskedigelser blandt tørvearbejderne har medført en stigning i hververesultatet. Indenfor metalindustrien gør knapheden på metal sig gældende. For funktionærernes vedkommende regner rigsarbejdsministerens kommitterede med en stigning i hvervetallet, da der fremkommer adskillige klager over, at funktionærer, der allerede har arbejdet i Tyskland, kun meget vanskeligt påny kan opnå ansættelse i et dansk firma.

Skønt den sidste tids betydeligt forstærkede pressepropaganda til bekæmpelse af arbejdsløsheden tilligemed regeringens udskrivning af et beskæftigelseslån i første omgang afholder mange arbejdsløse fra at lade sig hverve, kan de enkelte hvervekontorer dog indberette, at tilstrømningen er forholdsvis stærk.

De forskellige løntariffer i Tyskland volder hvervningen store vanskeligheder. Mange hundrede arbejdere, som i Tyskland har arbejdet i distrikter med høje løntariffer og har opfyldt deres kontrakt, melder sig påny, men kan ikke formås til at arbejde for lavere løn, end de tidligere har opnået i Tyskland. Rigsarbejdsministerens kommitterede er for tiden kun i besiddelse af få tilbud fra distrikter med høje løntariffer.

Heller ikke klagerne over forsinket overførsel af lønbeløb til de hjemmeværende familier er forstummet, men virker stadig hemmende på hvervningen.

Renthe-Fink.

812.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

15. december 1941.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

København, den 15. december 1941.

Wi/4093/41

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

I tilslutning til rapport nr. Wi/3519/41 af 6. november 1941. R. 64812.

2 kopier

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Det samlede antal hvervede danske arbejdere androg ved udgangen af oktober 1941 84 511, hvoraf 68 256 er afrejst.

De 68 256 arbejdere fordeler sig således:

54 609 arbejdere, heraf 4 087 kvindelige, afrejst til Tyskland,
3 586 grænsepassanter, heraf 519 kvindelige,
6 149 arbejdere i firmaentreprise og
3 911 arbejdere i Norge.

I oktober blev der således hvervet 5 644 arbejdere, hvoraf 4 470 er afrejst. Af de 68 firmaer, der hidtil er autoriseret til firmaentreprise, er 60 nu trådt i virksomhed med deres arbejdsstyrker.

Hvervningens tyngdepunkt lå i oktober i filialkontorerne, medens hververesultatet i København viser tilbagegang sammenlignet med den foregående måned. Bemærkelsesværdig er tilgangen indenfor gruppen „jern og metal", der ialt andrager 916, hvoraf forholdsvis mange er faglærte arbejdere.

Hvervningen af kvindelig arbejdskraft er taget stærkt af sammenlignet med den foregående måned. I den sidste tid har der kun meldt sig et mindre antal husassistenter, og m. h. t. fabriksarbejdersker stod kun få fordelagtige tilbud til rådighed.

Den stærke tilbagegang i antallet af arbejdere, der hverves til arbejde i Norge, skyldes, at de hidtil foreliggende tilbud er imødekommet, og at der i oktober kun var tale om at skaffe erstatning for afgangen blandt arbejderne i Norge.

Renthe-Fink.

813.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

2. marts 1942.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Den kommitterede for
økonomiske spørgsmål

København, den 2. marts 1942.
Dagmarhus.

Wi/670/42

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere i Tyskland.

I besvarelse af telegr. instruks multex nr. 10 D X 2142 hemmelig af 2.1.1942.

I tilslutning til rapporter Wi/4093/41 af 15.12.1941 og Wi/3/42 af 14.1.1942.

2 kopier

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin W. 8.

Antallet af de i Danmark hvervede arbejdere androg ved udgangen af januar 1942 96 166, hvoraf 77 361 arbejdere er afrejst. Ved udgangen af henholdsvis november og december var de tilsvarende tal 89 009 og 71 855, henholdsvis 90 041 og 72 652.

De 77 361 arbejdere, der var afrejst ved udgangen af januar, fordeler sig således:
61 572 arbejdere (nov. 57 232; dec. 57 837), heraf 5 009 kvindelige (4 380 og 4 470), afrejst til Tyskland,
4 035 grænsepassanter (henh. 3 767 og 3 850), heraf 595 kvindelige (henh. 553 og 569),
7 215 i firmaentreprise i Tyskland (henh. 6 891 og 6 980) og
4 538 arbejdere i Norge (henh. 3 964 og 3 984).

I januar blev der således hvervet 6 125 arbejdere (henh. 4 498 og 1 032), hvoraf 4 709 er afrejst (henh. 3 599 og 797). Af de 76 firmaer, der hidtil er autoriseret til firmaentreprise, er 71 nu trådt i virksomhed med deres arbejdsstyrker.

I november lå antallet af afrejste arbejdere lavere end i den foregående måned og betydeligt lavere end i november 1940. Arbejdsløshedstallet, der i denne måned var på 52 000, lå under halvdelen af det tilsvarende tal for november 1940, der var på 108 000. I december har hvervningen ligesom det foregående år været særdeles svag. I januar kom antallet af afrejste arbejdere (4 709) langtfra på højde med resultatet fra januar i fjor (6 832). Den fortsatte propaganda i pressen for iværksættelse af arbejder til bekæmpelse af arbejdsløsheden turde i mange tilfælde have givet arbejderne håb om indenlandsk beskæftigelse og afholdt dem fra at søge arbejde i Tyskland. I november har tillige rygter i forbindelse med Danmarks tiltrædelse af Antikominternpagten påvirket hvervningen i ugunstig retning. Imidlertid må det tages i betragtning, at der indtil udgangen af december var hvervet omtrent 90 000 arbejdere til arbejde i Tyskland, og af disse mener rigsarbejdsministerens kommitterede skønsmæssigt, at endnu 50 000—55 000 for tiden er i arbejde i Tyskland. Den stærke stigning i arbejdsløsheden i december og januar, da den nåede op på 118 000 arbejdsløshedsforsikrede arbejdere (under 60 år med mere end 7 dages ledighed), har hidtil ikke haft særlig indflydelse på hvervningens resultat.

At hververesultatet forringedes i sidste trediedel af januar, skyldes især, at hvervningen af bygningsarbejdere midlertidigt blev fuldstændig indstillet i forbindelse med en omordning af behovsgradueringen i Tyskland. De nye tilbud, som herefter indkom, var imidlertid på grund af den lave løn lidet tillokkende, hvortil desuden kom, at vejrforholdene og kronehævningen har været ugunstige for hvervningen. Også den omstændighed, at der en overgang udelukkende fremsattes tilbud om ansættelse ved bjergværksdrift, må nævnes i denne forbindelse. Skønt man derved opnåede, at 20 af de 35 hidtil modtagne tilbud om ansættelse af arbejdere over jorden i det mellemtyske brunkulsområde er blevet fuldt imødekommet med 3 004 arbejdere, indberetter dog alle hvervekontorer, at et stort antal arbejdssøgende atter har forladt hvervekontorerne uden at lade sig hverve. Siden den forstærkede hverveaktion til kulminedriften indledtes (18.11.41), er 3 235 arbejdere blevet hvervet, heraf alene 580 som arbejdere under jorden i Ruhrkulminerne. For tilgangen af arbejdere til arbejde under jorden i Ruhrkulminerne har den omstændighed, at den danske stat yder en understøttelse på indtil to gange 150 d.kr., været afgørende. I denne forbindelse konstaterer rigsarbejdsministerens kommitterede, at hvervningen af bjergværksarbejdere af alle kategorier udelukkende er sket gennem de tyske hvervekontorer.

Ovennævnte forhold har medført en stærk tilbagegang i hvervningen til byggefagene og til firmaentrepriser. Derimod lykkedes det i januar at hverve et glædeligt stort antal faglærte arbejdere indenfor gruppen „jern og metal". — Personlige tilsigelser er i den senere tid blevet hyppigere anvendt: af 312 tilsagte er 258 afrejst, hvad der er ensbetydende med en væsentlig bedring af forholdet mellem hvervede og afrejste.

Den 12. februar 1942 passerede hvervningen de 100 000. Det betyder, at 2,6 % af Danmarks 3 844 312 indbyggere er blevet hvervet af rigsarbejdsministerens kommitteredes kontor i de 21 måneder, det har eksisteret. Her må ganske vist tages i betragtning, at en del af arbejderne efter udløbet af deres kontrakttid har ladet sig hverve i Danmark for anden eller tredie gang, medens antallet af de arbejdere, der har fornyet deres kontrakt i Tyskland, ikke kan konstateres her.

Ebner.

Set:

Det tyske riges
befuldmægtigede
Renthe-Fink.

814.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

23. april 1942.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Den kommitterede for
økonomiske spørgsmål.

København, den 23. april 1942.

Wi/1470/42

Vedr.: Anvendelse af danske arbejdere
i Tyskland.

I besvarelse af telegrafisk instruks multex
nr. 10 af 2. jan. 1942. D X 2/42 hemmelig

I tilslutning til rapport Wi/1163/42
af 2. april 1942. D X 667/42

2 kopier.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin W. 8.

Antallet af de i Danmark hvervede arbejdere androg ved udgangen af marts 105 524, af hvilke 84 261 arbejdere er afrejst til henh. Tyskland og Norge.

De 84 261 afrejste arbejdere fordeler sig således:

66 922 arbejdere, heraf 5 697 kvindelige, afrejst til Tyskland,
4 273 grænsepassanter, heraf 665 kvindelige,
7 964 arbejdere i firmaentreprise i Tyskland og
5 101 arbejdere i Norge.

I marts 1942 blev der således hvervet 4 581 arbejdere, heraf 520 kvindelige. Resultatet var 196 lavere end tallet for februar 1942 og 1 213 lavere end tallet for marts 1941. Sammenlignet med februar lå gruppen bjergværksdrift 492 lavere og gummi- og asbestindustrien 91 lavere, medens gruppen jern- og metal viser en opgang på 86, byggefagene på 169 og tekniske funktionærer på 37.

Også i marts hemmedes hvervningen af vejr- og transportforholdene såvel som af de forventninger, der knyttes til det danske beskæftigelsesprogram. Hvervningen til firmaentrepriser viser derimod som ventet en stigning.

Arbejdsløshedstallet er i marts faldet med næsten 20 000 til 95 000 arbejdsløshedsforsikrede arbejdere (under 60 år med over 7 dages ledighed).

Ebner.

Set:
Det tyske riges
befuldmægtigede
Renthe-Fink.

815.

Tysk cirkulære om hvervning m. m. af udenlandsk arbejdskraft.

29. maj 1942.

Kopi til legationerne

ad instruks D X 45 hemmelig multex 236

D X 755/42

Pr. fjernskriver!
(kodeskriver)

29. maj 1942.
Rom
Madrid
Paris
Pressburg
Agram
Sofia
Bukarest
Bern
Beograd
Athen

Organisering af hvervningen af og forsorgen for udenlandske arbejdere i udlandet

I. Føreren har ved forordning af 21.3.42 udnævnt rigsstatholderen i Thüringen, Gauleiter Fritz Sauckel, til generalbefuldmægtiget for arbejdsindsatsen. Med henblik på denne førerforordnings gennemførelse har den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen[1]) rigsarbejdsministeriets hidtidige 3. afdeling (for lønspørgsmål) og den af den tidligere rigsanstalt for arbejdsanvisning fremgåede 5. afdeling (for arbejdsindsatsen) i det allierede venligsindede eller neutrale udland (også kaldet „udlandskontorer" eller befuldmægtigede) overgået til den nye generalbefuldmægtigede og bærer i henhold til en med Auswärtiges Amt aftalt anordning nr. 4 af 7.5.42 fra den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen (gfa) med øjeblikkelig virkning følgende tjenstlige betegnelse:

„De kommitterede for gfa.s 4-årsplan. Afdeling . . . . (f. eks. Italien)".

Som følge heraf skal hvervning af og forsorg for udenlandske arbejdere med øjeblikkelig virkning organiseres på følgende måde:

1.) Hvervning: I de af Tyskland besatte områder er hvervningen udelukkende overdraget de tyske militære eller civile myndigheder, dog forbeholdes udsendelse af særlige kommitterede til disse kontorer. (Enkeltheder, jfr. anordning II.1.b.).

2.) I det allierede, venligsindede eller neutrale udland sorterer hvervningen af udenlandske arbejdere fremtidig *ene* og *alene* under gfa.s kommitteredes udlandskontorer.

3.) Særlige delegerede eller befuldmægtigede (f. eks. for rigsorganisationen for kul, for den generalbefuldmægtigede for den kemiske produktion eller for enkelte firmaer) underlægges med øjeblikkelig virkning vedkommende chef for den generalbefuldmægtigedes afdeling.

4.) Deutsche Arbeitsfronts arbejdsindsatskontors udlandskontorer ophæves. Indtil videre forbliver de under legationerne sorterende repræsentanter for Deutsche Arbeitsfront, der med titel af „socialrådgiver" eller „leder af Deutsche Arbeitsfronts kontaktbureau" har til opgave at følge visse sociale foreteelser i udlandet, uberørt af denne omordning. De skal imidlertid afholde sig fra enhver virksomhed m.h.t. arbejdsindsats, herunder forsorg for udenlandske arbejdere. Forsåvidt angår deres medvirken ved arrangement af specielle orlovstog for udenlandske arbejdere, vil senere fremkomme særlig instruks.

II. Forsorgen for udenlandske arbejdere

Varetages:

1.) Indtil rigsgrænsen af gfa.s kommitterede eller — for de besatte områders vedkommende — af vedkommende militære eller civile kontorer for arbejdsindsatsen i samarbejde med de til enhver tid kompetente udenlandske organisationer.

2.) Fra rigsgrænsen

a. for industriarbejderes vedkommende af Deutsche Arbeitsfront
b. for landarbejdernes vedkommende af Reichsnährstand.

III. Organisering af transporterne

Kompetencen ligger principielt og udelukkende hos gfa.s kommitterede. Om organisering af specielle orlovstog vil der senere fremkomme særlig instruks fra gfa.

IV. Gfa.s kommitteredes forhold til legationerne

Om forholdet mellem cheferne for gfa.s udlandsafdelinger og legationerne bestemmer anordning nr. 4 af 7.5. fra gfa. følgende:

„Med hensyn til hvervningen i allierede, venligsindede og neutrale lande er mine kommitterede alene ansvarlige. De skal i alle spørgsmål af politisk betydning handle i forståelse med chefen for vedkommende tyske diplomatiske repræsentation og er forsåvidt bundet af legationschefens eller dennes kommitteredes instrukser.

Legationscheferne skal holdes underrettet om alle principielle spørgsmål vedrørende arbejdsindsatsen. Forhandlinger af principiel betydning med udenlandske myndigheder eller organisationer skal føres i forståelse med vedkommende legation eller formidles af denne. Dog kan forhandlinger med udenlandske myndigheder og organisationer om tekniske problemer i forbindelse med hvervningen føres umiddelbart af mine kommitterede." (Anordningens II. 1 a).

V. Hvervepropaganda

Gfa.s kommitterede har m.h.t. hvervepropagandaen fået pålæg om at handle i forståelse med vedkommende legation. (II. 2 a).

Auswärtiges Amt henstiller, at man yder cheferne for gfa.s udlandsafdelinger videst mulig støtte i deres arbejde, og især at man indenfor rammerne af de forhåndenværende politiske muligheder sørger for, at de kan løse deres opgave uden umotiverede hindringer fra udenlandske myndigheders, organisationers eller andre institutioners eller personers side. Ligeledes vil den øgede betydning, der må tillægges gfa.s udlandsafdelinger, gøre det berettiget, at lederne af disse afdelinger lejlighedsvis konfererer med legationschefen personlig og får deres beføjelser og forhold til legationen klarlagt på basis af ovennævnte omordning.

For fremtidig at sikre en klar og ensartet administration, også i alle tekniske spørgsmål, i forbindelse med arbejdsindsatsen og koncentrere den hos en enkelt person henstilles det i videst muligt omfang at bistå lederne af gfa.s udlandsafdelinger ved indlemmelse i gfa.s kommitteredes stab af andre tyske kontorer, der er beskæftiget med hvervningen af og forsorgen for udenlandske arbejdere.

Retningslinien for legationernes samarbejde med de kommitterede for gfa. må være, at legationerne ikke befatter sig med tekniske spørgsmål i forbindelse med arbejdsindsatsen, men derimod utvetydigt sikrer sig ledelsen i alle spørgsmål af politisk eller principiel betydning. Iøvrigt indeholder anordning nr. 4 af 7.5.42 fra gfa. en detailleret redegørelse for alle andre organisatoriske spørgsmål i forbindelse med arbejdsindsatsen. Anordningen er vedlagt cirkulæret af samme dato.

Hermed ophæves alle tidligere cirkulærer, inkl. cirkulærer til de særlige kommitterede, vedr. hvervning af og forsorg for udenlandske arbejdere, spec. cirkulære D X 45 hemmelig/42 multex 236.

Det henstilles på passende måde at notificere de udenlandske regeringer den ved nærværende cirkulære ikrafttrådte nyordning m. h. t. organisation, hvervning af og forsorg for udenlandske arbejdere.

Luther.

[1]) Her synes at mangle nogle ord i den tyske tekst.

---

ad GBA 405/42

Anordning nr. 4

fra den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen vedr. hvervning, forsorg for, indkvartering, ernæring og behandling af udenlandske mandlige og kvindelige arbejdere

af 7. maj 1942.

Under den vældige kamp om Europas skæbne er det stortyske rige for at sikre sin rustningsindustri og sin forsyning med levnedsmidler nødsaget til at indforskrive et stort antal ikke-tyske (udenlandske) mandlige og kvindelige arbejdere til riget. Alle sådanne arbejdere, herunder også krigsfangerne, bliver, som det tyske folks og vor races ældste traditioner byder det, behandlet korrekt, anstændigt og menneskeligt.

Hvervning af udenlandsk arbejdskraft sker principielt på frivilligt grundlag. Dog skal der i besatte områder, hvor opfordring til frivillig hvervning ikke har givet tilstrækkelige resultater, under alle omstændigheder indføres tjenestepligt og udskrivning. Dette er af hensyn til vor arbejdssituation et indiskutabelt krav. Hvervningen skal finde sted under former, der er i overensstemmelse med det tyske riges anseelse og Førerens vilje. Afgivelse af uansvarlige løfter m. h. t. løn, akkorder, indkvartering, fritidsordning etc. må ikke forekomme. Levestandarden i selve Tyskland, der er bedre end andetsteds i Europa, kan og skal fremhæves uden unødvendig overdrivelse. Jødiske metoder til indfangning af mennesker, som netop i de demokratiske stater er blevet almindelige under den kapitalistiske tidsalder, er ikke det nationalsocialistiske stortyske rige værdige.

Med udgangspunkt i ovennævnte principper bestemmer jeg i enkeltheder følgende:

I. Almindelige bestemmelser

1. Hvervning af udenlandsk arbejdskraft i de af Tyskland besatte områder og i allierede, venligsindede eller neutrale lande må udelukkende finde sted gennem mine kommitterede eller gennem de i spørgsmål vedr. arbejdsindsatsen kompetente militære eller civile tyske myndigheder.

   Andre kontorer, organisationer eller personer har ikke tilladelse til at hverve udenlandsk arbejdskraft. Undtagelser forudsætter min udtrykkelige billigelse. Ligeledes træffer jeg bestemmelse om, hvorvidt, på hvilken måde og i hvilket omfang andre institutioner (organisationer, virksomheder, administrative myndigheder) kan deltage i hvervningen af udenlandsk arbejdskraft. Enhver, der deltager i hvervningen, er, sålænge denne står på, underordnet mine kommitterede eller vedkommende militære eller civile kontorer for arbejdsindsatsen.

   Mine kommitterede i det allierede, venligsindede eller neutrale udland består af de hidtidige udlandsafdelinger under rigsarbejdsministeriets 5. afdeling. Disse bærer fra nu af følgende tjenstlige betegnelse:

   „Den kommitterede for gfa.s 4-årsplan.
   Den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen.
   Afdeling ..... (f. eks. Italien etc.)"

   Jeg forbeholder mig udsendelse af kommitterede til andre lande.

2. Forsorgen for udenlandske arbejdere overtages

   a. *indtil rigsgrænsen:*

      Af mine kommitterede eller — i de besatte områder — af vedkommende militære eller civile kontorer for arbejdsindsatsen.

      Forsorgen sker i samarbejde med de til enhver tid kompetente udenlandske organisationer.

b) *indenfor rigsområdet:*

1. for arbejdere udenfor landbruget af Deutsche Arbeitsfront.
2. for landarbejdere af Reichsnährstand.

Deutsche Arbeitsfront og Reichsnährstand er under udførelsen af disse pligter bundet til mine instrukser.

De ansvarlige myndigheder for arbejdsindsatsen har pligt til i videst muligt omfang at støtte Deutsche Arbeitsfront og Reichsnährstand i løsningen af disse deres opgaver.

At forsorgen for den udenlandske arbejdskraft er overdraget Deutsche Arbeitsfront og Reichsnährstand medfører ingen indskrænkning af min kompetence i disse spørgsmål.

II. Retningslinier for hvervningen

1. a) Ansvaret for hvervningen i det allierede, venligsindede og neutrale udland påhviler udelukkende mine kommitterede. De skal i alle spørgsmål af politisk betydning handle i forståelse med chefen for vedkommende tyske diplomatiske repræsentation og er forsåvidt bundet af legationschefens eller dennes kommitteredes instrukser.

Legationscheferne skal holdes underrettet om alle principielle spørgsmål vedrørende arbejdsindsatsen. Forhandlinger af principiel betydning med udenlandske myndigheder eller organisationer skal føres i forståelse med vedkommende legation eller formidles af denne. Dog kan forhandlinger med udenlandske myndigheder og organisationer om tekniske problemer i forbindelse med hvervningen føres umiddelbart af mine kommitterede.

Auswärtiges Amt har instrueret cheferne for de tyske diplomatiske repræsentationer og konsulater i udlandet om at yde mine kommitterede størst mulig støtte i deres arbejde og indenfor rammerne af de forhåndenværende politiske muligheder specielt sørge for, at mine kommitterede kan løse deres opgaver uden umotiverede hindringer fra udenlandske myndigheders, organisationers eller andre institutioners eller personers side.

Såfremt der indenfor hverveområdet befinder sig bosiddende folketyskere, skal mine kommitterede holde sig i nær kontakt med vedkommende tyske folkegruppeledelse, forsåvidt de politiske forhold tillader det og chefen for vedkommende tyske diplomatiske repræsentation samtykker deri.

b) Ansvaret for hvervning af arbejdskraft i de af Tyskland besatte områder påhviler arbejdsindsatskontorerne under den tyske militær- og civilforvaltning i de pågældende områder. Jeg forbeholder mig i hvert enkelt tilfælde at udsende særlige kommitterede til disse kontorer.

c) Mine kommitterede skal under løsningen af deres opgaver opretholde et nært samarbejde med de m. h. t. hvervningen i det allierede, venligsindede eller neutrale udland kompetente udenlandske myndigheder og organisationer, i særdeleshed med de i gældende mellemstatslige overenskomster nævnte institutioner. Dog skal det iagttages, at hvervningens ledelse såvidt muligt forbliver på tyske hænder. Iøvrigt skal mine kommitterede til stadighed være sig bevidst, at de såvel under deres arbejde som i deres optræden udenfor tjenesten af de udlændinge, de kommer i berøring med, bliver betragtet som repræsentanter for det nationalsocialistiske Stortyskland.

2. Ved hvervningen skal følgende iagttages:

a) *Hvervningens forberedelse (propaganda)*

Inden hvervningen påbegyndes, må der gennem det pågældende lands presse eller ad anden vej gives befolkningen fuldstændig oplysning om, til hvilke fag, til hvilken slags arbejde og til hvilke arbejdssteder der er brug for arbejdere.

Der skal m. h. t. hvervepropagandaens gennemførelse handles i forståelse med vedkommende legation.

b) *Bekendtgørelse af arbejds- og lønvilkår samt bestemmelser om hjemførsel af lønbeløb*

1. Ved hvervningen skal de udenlandske arbejdere på basis af ansættelsestilbudene i alle enkeltheder gøres bekendt med løn- og arbejdsvilkårene i de rigstyske virksomheder, såvidt dette overhovedet er muligt. Samtidig skal der gives oplysning om lønfradragenes omtrentlige størrelse, således at de hvervede kan få en så klar forestilling som muligt om deres faktiske arbejdsindkomst i Tyskland. *Der må under ingen omstændigheder gives de hvervede urigtige eller uopfyldelige løfter.*
2. Ligeledes skal der gives de hvervede nøje underretning om de foreliggende muligheder for hjemførsel af lønbeløb.

c) *Oplysninger om de almindelige levevilkår i Tyskland*

De udenlandske arbejdere skal ved hvervningen gøres bekendt med, at levevilkårene i Tyskland er bedre end i det øvrige Europa. Samtidig skal der imidlertid, for at enhver uklarhed kan undgås, gøres opmærksom på, at indkvartering, forplejning og andre levevilkår ligesom i de hvervedes hjemland er undergivet krigsmæssige indskrænkninger i Tyskland.

d) *Faglige kvalifikationer*

Der skal drages omsorg for, at faglærte og oplærte arbejdere principielt hverves til arbejde indenfor deres fag. Kan der undtagelsesvis kun blive tale om anvendelse udenfor deres fag, skal de pågældende oplyses derom.

Hverveagenten skal først og fremmest undersøge de faglige kvalifikationer. Hertil kan eventuelt foreliggende fagbeviser benyttes, om fornødent kan sagkyndige fra det pågældende land tilkaldes. I særlige tilfælde vil tyske sagkyndige blive stillet til rådighed.

e) *Helbredsundersøgelse*

De udenlandske arbejderes sundhedstilstand skal i umiddelbar forbindelse med den fagmæssige kontrol undersøges (individuelle undersøgelser) af officielt beskikkede læger fra det pågældende land efter de officielle tyske retningslinier. Der skal i alles interesse anlægges en streng målestok. I givet fald kan der stilles tyske læger til rådighed for undersøgelsen. Også ikke-tyske læger kan ansættes.

f) *Afslutning af arbejdsaftaler, udstedelse af hverveattester*

Med de udenlandske arbejdere skal der i overensstemmelse med de mellemstatslige aftaler sluttes skriftlige arbejdskontrakter. Forsåvidt der ikke eksisterer nogen mellemstatslig aftale, skal der i hvert enkelt tilfælde udstedes en skriftlig hverveattest til de hvervede med angivelse af løn- og arbejdsvilkår. Der skal ved hvervningen udleveres hver arbejder en genpart af arbejdskontrakten eller en hverveattest, affattet på hans modersmål. Hvor der bliver tale om afslutning af kollektive arbejdskontrakter (f. eks. til landbruget), skal en genpart af kontrakten, affattet i de pågældende arbejderes modersmål, udleveres til deres gruppeleder.

Jeg forbeholder mig i hvert enkelt tilfælde at foretage afvigelser fra ovenstående bestemmelser.

g) *Beklædning, skotøj*

De krigsmæssige forhold i Tyskland nødvendiggør, at de udenlandske arbejdere selv medbringer det til deres arbejde nødvendige arbejdstøj, herunder skotøj. Såfremt forsyningen med arbejdstøj og skotøj ikke allerede er pålagt de hvervedes hjemland ved mellemstatslige aftaler, skal hvervekontoret være særlig opmærksom på dette spørgsmål.

Ligeledes skal arbejderne fra deres hjemland medbringe andre beklædningsgenstande, linned og skotøj, da man for tiden ikke kan forsyne dem med disse artikler i Tyskland.

h) *Personlig legitimation*

De udenlandske arbejdere skal, når de passerer den tyske grænse og under deres ophold indenfor rigsområdet, være i besiddelse af gyldigt pas eller i det mindste

en i Tyskland anerkendt officiel passerseddel. Pas eller passerseddel skal til indrejsen være forsynet med officielt tysk visum fra vedkommende tyske legation. Til kollektivtransporter er kollektivvisa, indført i transportlisterne, tilstrækkeligt.

i) *Almindeligt cirkulære*

Der skal allerede ved hvervningen udleveres de udenlandske arbejdere et kort cirkulære om løn- og arbejdsvilkår, hvori der i hovedtræk gives almindelige oplysninger om arbejdstid, socialforsikring, skat, arbejdstøj, hjemførsel af lønbeløb, ferie, hjemrejse på familiebesøg, pasforhold og arbejdsvilkår iøvrigt (rettigheder og pligter), hvorunder de mandlige og kvindelige arbejdere skal arbejde i Tyskland.

III. Retningslinier for transporten til Tyskland

a) *Principielle retningslinier*

Efter hvervningen og under transporten til Tyskland skal der sørges for en korrekt og upåklagelig behandling af såvel mandlige som kvindelige arbejdere for at undgå, at de hvervedes arbejdslyst og tillid ødelægges allerede under transporten.

De hvervede arbejdere bør som regel transporteres kollektivt med særtog, om fornødent i grupperejser med de planmæssige tog.

b) *Transporternes sammensætning og ledelse*

Sammensætningen og ledelsen af transporterne indtil arbejdsstedet påhviler mine kommitterede, i de besatte områder militær- og civilforvaltningens kontorer for arbejdsindsatsen. I de lande, hvor transporterne indtil grænsen ledes af udenlandske kommitterede, skal det tyske hvervekontor medvirke ved inspektion og varetagelse af transporterne.

Transportlederen skal sørge for, at der under transporten

1. hersker ubetinget orden og properhed. Der skal under alle forhold træffes de nødvendige hygiejniske foranstaltninger, såvel under selve transporten som under eventuel foreløbig indkvartering i opsamlingslejr.
2. ikke sker overbelægning af vognene
3. står det fornødne antal toiletter til rådighed. Dette gælder også på holdepladser og i opsamlingslejre (eventuelt latriner).

Endvidere skal

4. mandlige og kvindelige transportdeltagere holdes adskilt fra hinanden.
5. folketyske og fremmede transportdeltagere såvidt muligt holdes hver for sig.
6. ved hensigtsmæssig indkvartering undgås gnidninger mellem udenlandske transportdeltagere af forskellig nationalitet.

Iøvrigt påhviler det de for transportens sammensætning og ledelse ansvarlige under alle forhold med dygtighed og konduite at organisere transporten på en sådan måde, at transportdeltagerne ikke under transporten lider overlast, der på forhånd gør dem uskikkede til en effektiv arbejdsydelse i Tyskland.

c) *Transportforplejning*

Transportforplejning af industriarbejdere indenfor rigsområdet påhviler Deutsche Arbeitsfronts afdeling for arbejdsindsatsen. Iøvrigt sørger mine afdelingskontorer for transportforplejningen. Opmærksomheden henledes på, at enkelte af de lande, hvorfra der hverves arbejdere i henhold til herom trufne mellemstatlige aftaler, har påtaget sig forplejningen under transporterne indtil grænsen.

Det er af væsentlig betydning, at der indenfor de rammer, de forhåndenværende krigsforhold tillader, sikres transportdeltagerne tilstrækkelig og sund forplejning, hvorfor der ved løsningen af dette spørgsmål skal udvises særlig omhu.

d) *Vaccination*

Såfremt de udenlandske arbejdere stammer fra områder, fra hvilke overførsel af smitsomme sygdomme må befrygtes, skal de vaccineres, om fornødent flere gange.

Samtidig med den anden vaccination foretages en ny lægeundersøgelse. Denne skal finde sted indenfor rigsgrænsen i de hertil bestemte gennemgangslejre.

Også under opholdet på serumstationerne kræves under alle forhold en korrekt og upåklagelig behandling af mandlige og kvindelige arbejdere.

IV. Retningslinjer for forsorgen

Forsorgen for de i Tyskland anvendte udenlandske arbejdere varetages

a) for arbejdere udenfor landbruget af Deutsche Arbeitsfront,
b) for landarbejdere af Reichsnährstand.

Da de udenlandske arbejdere udenfor landbruget overvejende indkvarteres under lejrforhold, kræver dette en særlig stram udformning af retningslinierne for forsorgen Jeg påbyder derfor følgende:

1. I samtlige lejre med udenlandske arbejdere udenfor landbruget sorterer forsorgen for arbejderne under Deutsche Arbeitsfront (afd. for arbejdsindsatsen), uanset af hvem lejren er indrettet og administreret.

Følgelig må der i alle disse lejre kun ansættes lejrpersonale i forståelse med Deutsche Arbeitsfront (afd. for arbejdsindsatsen). Lejrchefen skal til udøvelsen af sin virksomhed i hvert enkelt tilfælde have godkendelse fra Deutsche Arbeitsfront (afd. for arbejdsindsatsen).

Deutsche Arbeitsfront (afd. for arbejdsindsatsen) er ansvarlig for ensartet uddannelse og løbende oplæring af lejrpersonale.

Ansættelse af vagt- og forsorgspersonale i lejre med sovjetrussiske arbejdere sker fortsat i henhold til den særlige ordning, der hviler på en aftale mellem SS-rigsf. og lederen af Deutsche Arbeitsfront.

2. Forsorg for udenlandske arbejdere gennem organisationer i disses hjemland (socialfunktionærer) kan kun tillades, når disse er oprettet og virker indenfor rammerne af Deutsche Arbeitsfronts organisation.

3. I lejrene gælder kun det lejrreglement, som Deutsche Arbeitsfront i forståelse med mig og de øvrige kompetente myndigheder har opstillet.

Med hensyn til den praktiske ordning af forsorgen opstiller jeg følgende retningslinier:

a) *Indkvartering*

Indkvarteringen af udenlandske arbejdere og kvindelige arbejdere til industrien må være forbilledlig med hensyn til orden, renlighed og hygiejne, og alt nødvendigt skal forefindes. Alle funktionærer under arbejdsindsatsen, Deutsche Arbeitsfronts og Reichsnährstands kontorer og bedriftslederne må konkurrere med hinanden for at opnå, at de anvendte udenlandske arbejdere og kvindelige arbejdere ubetinget overbevises

a) om tysk overlegenhed, om tysk kunnen og om tysk organisation,
b) om tysk retskaffenhed, ubestikkelighed og hæderlighed i det offentlige liv, ganske ligegyldig hvilke folk det end måtte dreje sig om, folk af beslægtet blod eller mennesker fra sovjetområderne.

Vedr. enkeltheder skal følgende iagttages:

Udenlandske arbejdere til *industrien* skal efter reglerne anbringes i fælleslejre. Såvidt det er muligt, indrettes særlige lejre for hver enkelt nation. I hvert tilfælde må de enkelte nationaliteter have særlige barakker; herved må man ubetinget tage hensyn til nationernes politiske indstilling overfor hinanden.

Anbringelse i privatkvarterer kommer kun i betragtning i særlige tilfælde (f. eks. funktionærer).

Lejrene skal sundhedsmæssigt i enhver henseende være hævet over kritik. Udstyret skal være formålstjenligt, men indrettes efter krigsforholdene. For eksempel retter udleveringen af sengeklæder sig efter bedriftens beholdning.

Nye sengeklæder kan lejren kun undtagelsesvis sørge for, og kun til kvindelig arbejdskraft.

Indkvarteringen af udenlandske *landarbejdere* sker efter samme retningslinier, under hensyntagen til det tyske landbrugs særlige forhold.

Særlig vægt må lægges på, at der ved indkvarteringen tages de videst mulige hensyn til de udenlandske arbejderes og kvindelige arbejderes nationale sædvaner, forsåvidt krigsforholdene gør det muligt.

b) *Forplejning*

De udenlandske arbejdere får de af rigsministeren for ernæring og landbrug fastsatte rationer, som svarer til den tyske civilbefolknings normale tildeling. Ved indkvartering i lejre holdes fælles måltider. Herved må, såvidt krigsforholdene tillader det, hensyn tages til de udenlandske arbejderes hjemlige spisevaner.

Det skal tilstræbes at få kokke fra de forskellige lande.

c) *Fritid*

De udenlandske arbejderes og kvindelige arbejderes anvendelse af deres fritid indenfor som udenfor lejren må ske indenfor de rammer, som krigsforholdene tillader, og således at enkeltheder bestemmes af den herfor ansvarlige. I den forbindelse må der tages de størst mulige hensyn til de udenlandske arbejderes og kvindelige arbejderes nationale sædvaner.

Ved planlæggelse og gennemførelse af den åndelig-kulturelle påvirkning af udenlandsk arbejdskraft gås frem i forståelse med de ved Deutsche Arbeitsfront repræsenterede organisationer for udenlandske arbejdere samt efter de retningslinier, som Auswärtiges Amt måtte stille forslag om for hver nationalitet.

Deutsche Arbeitsfront og Reichsnährstand skal ved gennemførelsen af denne opgave gøre brug af erfaringerne fra de i Tyskland bestående, officielt anerkendte mellemstatlige organisationer.

d) *Overførsel af opsparet løn*

Arbejderne kan helt eller delvis overføre opsparet løn til deres pårørende i hjemlandet efter de herom gældende bestemmelser. Beløbets størrelse er forskelligt for de enkelte lande såvel som for arbejdere i og udenfor landbruget og fremgår af formularerne, som lejrleder og arbejder modtager fra de med lønoverførslen beskæftigede kontorer.

e) *Brev- og pakkeforsendelse*

Forsendelse af breve og pakker mellem de udenlandske arbejdere og deres pårørende i hjemlandet skal sikres.

f) *Orlovsrejser*

Ledelse og gennemførelse af orlovsrejser for udenlandske arbejdere påhviler Deutsche Arbeitsfront i samarbejde med de i disse spørgsmål iøvrigt kompetente kontorer.

V. Særbehandling af enkelte grupper af udenlandske arbejdere

De særlige bestemmelser for behandling af enkelte grupper af udenlandske arbejdere forbliver uændrede.

VI. Tilsyn og kontrol med forholdsreglerne

I de tyske Gaue overtager Gauleiteren inspektions- og kontrolretten angående gennemførelsen af denne forordning.

sign. **Sauckel.**

816.

Indberetning ang. rigsarbejdsministerens kommitteredes virksomhed 1. juni 1941—31. maj 1942.

[31. maj 1942.]

Afskrift

Indberetning
om virksomheden i den kommitterede for GB-Arb. og rigsarbejdsministerens kommitterede i Danmarks kontor i andet arbejdsår
(1.6.1941—31.5.1942)

Ydre organisation:

I tiden fra 10.11.1941 til 1.3.1942 blev indenfor sæiaktionens rammer (se cirkulære af 5.11.1941—Va. 5780.7/1530) antallet af ambulante hvervegrupper til hvervning af arbejdskraft til det mellemtyske brunkulsområde øget fra 2 til 4. Disse fik hver stillet en bil til disposition; for at øge personalet blev yderligere 3 faglige mellemmænd og, som faglige rådgivere, 7 repræsentanter for firmaer stillet til min disposition. Aktionen havde til opgave at hverve 3 000 arbejdere i løbet af 3 måneder. Med skrivelse af 6.3.1942—5780.7 (23a) — kunne jeg meddele rigsarbejdsministeren, at denne opgave var blevet løst planmæssigt.

For at spare afgav jeg allerede 31.12.1941 de ekstra biler, uden at hvervningen derved gik væsentlig tilbage.

Efter aktionens gennemførelse ophævede jeg en ambulant hvervegruppe; den ambulante hvervegruppe for Nørrejylland blev opretholdt, da den havde vist udmærkede resultater.

De ambulante hvervegrupper har, i løbet af det første år de arbejdede, opsøgt 34 byer ialt 125 gange, og i deres andet forretningsår har de agiteret i 61 byer ialt 212 gange (bilag 1).

Ved ordningen af de faste hvervekontorer, som også har stået deres prøve i løbet af forrige år, er intet blevet ændret.

Indre organisation:

Den udbygning af de hidtidige udbetalingssteder til en selvstændig kasse, der blev stillet i udsigt i sidste årsberetning, er, ved cirkulære fra rigsarbejdsministeren af 2.8.1941 —Io.3420/132 —, gennemført med virkning fra 1.9.1941. Siden har det vist sig, at denne udbygning var fuldt berettiget. Kassens samlede omsætning beløb sig til

Indbetalinger	danske kroner	513 446.12
Udbetalinger	— —	402 429.36

desuden blev foretaget kontrol i 1 061 tilfælde, deraf falder på

			d. kr.
a) *Opsynskonto* ialt 301 sager og et samlet beløb på			16 896.84
Afsluttet blev 85 sager	d.kr.	4 067.20	
heraf 15 sager standset	d.kr.	682.58	
			4 067.20
Stadig løbende sager: 216			12 829.64
b) *Kontrolkonto:*			
288 sager med et samlet beløb på			352 250.39
Afsluttet og afregnet med myndighederne i riget blev 255 sager			225 920.87
33 stadig løbende sager			126 329.52

c) *Hyreforskud:* d. kr.

472 sager, som efter udbetaling er overgået til Arbeitsamt i Hamborg og Rigstransportgruppe Reeder i Hamborg, og hvis opkrævning blev kontrolleret 25 027.00

Ad a) Det forekommer hyppigt, at danskere i Tyskland bryder deres kontrakt og efterlader sig alle slags gæld, når de vender tilbage til Danmark. På Arbeitsämternes eller firmaledernes anmodning bliver disse beløb derpå indkrævet af mit kontor, af og til med støtte af den danske statsadvokat.

Ad b) Her drejer det sig om udlagte rejseudgifter for hvervede danskere, fra hjemsted indtil den tyske grænse, henholdsvis til Norge. Indkrævningen sker gennem det pågældende Arbeitsamt, som giver os meddelelse om modtagelsen — cirkulære fra RAM. af 4.9.40, VA. 5511/191.

Ad c) Det almindelige forskud i Danmark ved mønstring af søfolk, 1/5 af månedshyren, bliver udlagt af mit kontor til søfolk, der har taget hyre på Tyskland, og atter opkrævet af Arbeitsamt i Hamborg — cirkulære fra RAM af 3.9.40, VA. 5241.1/21. — Hidtil er ialt udbetalt i d.kr. 56 765.40, deraf i rapportåret 24 962.70.

Den hurtige vækst i det herværende kontors opgaver fortsatte også i andet arbejdsår. Det medførte, at de nødvendige lokaler med god beliggenhed ikke altid kunne lejes. Således var tjenestelokalerne i begyndelsen af dette år fordelt over flere etager i den største kontorbygning i Danmark „Vesterport", mens hvervekontoret i København for mandlige arbejdere havde til huse i en anden gade i utilstrækkelige lokaler. Efter udbrudet af krigen mod Sovjetunionen lykkedes det at leje de lokaler, som den russiske handelsdelegation hidtil havde haft. Efter grundig istandsættelse foretoges indflytning i disse lokaler 1.8.1941. Således har nu alle kontorer, indbefattet hvervekontoret i København for mandlige arbejdere, til huse i formålstjenlige og værdige lokaler.

Som følge af udvidelsen af de ambulante hvervegrupper og af udbetalingsstederne samt på grund af dette kontors øgede opgaver og disses udspecialisering måtte der i løbet af året ansættes yderligere 5 medhjælpere, således at der ved dette regnskabsårs afslutning var ansat 27 medhjælpere ved det herværende kontor, heraf 17 fra rigstyske kontorer udsendte embedsmænd og funktionærer . Opgaverne er fordelt således (bilag 2):

I	Den kommitterede for GB.-Arb. og RAMs kommitterede, kontorchef		1
	Administration:	a) I almindelighed	3
		b) Kasse	2
		c) Chauffør og bud	1
II	Arbejdsindsatsen		
		a) Kontoret for andragender	1
		b) Transportspørgsmål	2
		c) Statistik og firmaentreprise	1
		d) Medhjælp og tolk	1
		e) Hvervekontorer	15

Hvervning:

Hvervningen foregår fortsat efter de retningslinier, der har bestået deres prøve og er skildret på s. 3 i sidste årsrapport.

Behandlingen af andragender måtte efter de gjorte erfaringer udspecialiseres. Da hvervningen i Danmark begyndte, kunne alle andragender forholdsvis nemt opfyldes, selv når de tilbudte lønninger var forholdsvis lave. I tidens løb blev de lønninger, som betaltes i Tyskland, så kendt her gennem de mange tusind danske arbejdere i Tyskland, dels ved korrespondance med slægtninge og venner, dels under ferie og dels efter endelig tilbagevenden til Danmark, at det ikke var muligt at opfylde andragender fra områder med lave lønninger. Som følge heraf bliver nu alle her indgående andragender først gennemgået udfra det synspunkt, om de passer for hvervningen i Danmark med hensyn til aflønning og karakteren af den ønskede arbejdskraft. Uegnede andragender retur-

neres straks til afsenderen. De her indgående andragender blev først løbende registreret i almindelige journaler. Samtidig med at antallet af indgåede andragender steg stærkt, voksede også korrespondancen med GB.-Arb., med Landesarbeitsämterne, Arbeitsämterne, Deutsche Arbeitsfront og firmaerne, og ligeså tiltog telefoniske forespørgsler af enhver art. På grund af denne enkle journalisering mistedes efterhånden overblikket over andragenderne og deres arkivering. Man gik da, fra 1.7.1941, bort fra den kronologiske journalisering af indkomne andragender i journaler og indførte dem nu på grundlag af de erfaringer, der i mellemtiden var gjort, i et her oparbejdet kartotek over andragender (bilag 3). Såsnart et andragende modtages, bliver det indført i kartoteket af kontoret for andragender, og kartotekskortet forsynes med alle nødvendige oplysninger. Under andragendets behandling bliver kartotekskortet ajourført efter de meddelelser (bilag 4), der indgår daglig fra de enkelte hvervekontorer til hovedkontoret i København, indtil andragendet er færdigekspederet.

. . . . . .

Kontrol:

Kontrollen gennemføres på sædvanlig måde. Også det andet arbejdsår har bevist denne fremgangsmådes rigtighed.

Lægeundersøgelse:

Undersøgelsen af de danske arbejdere blev i årene 1940/41 foretaget af de Arbeitsämter, der modtog dem, førend de blev sat i gang på arbejdspladsen i Tyskland. RAMs forordning af 2.9.40, Ib 2787/40. — Dette skal dog have skabt vanskeligheder, således at rigsarbejdsministeren med instruks af 3.12.41 Va.5780.7/1703 anordnede, at undersøgelserne skulle foretages ved ankomsten til rigsområdet i gennemgangslejr „Nord". Dette sker efter lejrens åbning i begyndelsen af i år.

Undersøgelsen begynder, hvis transporten ankommer planmæssigt, på ankomstdagen kl. 10 for kvindelige arbejdere og fortsættes den følgende dag kl. 12. Da lægerne er tjenstligt forhindret, er en undersøgelse i de tidlige formiddagstimer den følgende dag ikke mulig. Dette har forsåvidt medført nogle vanskeligheder, da mange danskere synes, at opholdet i lejren varer for længe, og de ikke vil finde sig i det tab af arbejdsløn, der er forbundet hermed. De forsøger derfor i øjeblikket at forlade lejren, tildels allerede inden undersøgelsen, for at rejse videre til deres arbejdsplads.

Lægeundersøgelsen foretages af lederen af statssundhedskontoret i Flensborg samt en anden embedslæge. Den foregår på den måde, at 20 arbejdere ad gangen føres ind i venteværelset. Dèr udfylder 2 medhjælpere ved Arbeitsamt i Flensborg en formular som vedføjede (bilag 5) for hver arbejder, der kommer til undersøgelse, og den afleveres til lægen før undersøgelsen. På denne noterer lægen resultatet af undersøgelsen. Disse papirer medbringer de, der afhenter transporterne, til vedkommende Arbeitsämter. På transportlisterne, der bliver i Flensborgs Arbeitsamt, stemples efter undersøgelsen et „U" udfor de opførte deltagere i transporten, for at også Flensborgs Arbeitsamt kan have kontrol med, hvilke af deltagerne i transporten der faktisk er blevet undersøgt. Denne fremgangsmåde har hidtil vist sig at være udmærket.

Såfremt undersøgelsen viser, at det er nødvendigt at tilkalde en specialist, lader man ham tilkalde. Hidtil har der kun været eet tilfælde, hvor en dansker måtte sendes til behandling hos en øjenlæge.

Indtil udgangen af rapportåret blev kun 16 arbejdere beordret sendt tilbage, da lægeundersøgelsen havde vist, at de ikke var fysisk egnet til det arbejde, de var hvervet til. Arbeitsamt i Flensborg forsøger ganske vist i hvert enkelt tilfælde at anbringe sådanne arbejdere ved andet arbejde. Det blev dog afvist i de anførte tilfælde, fordi indtjeningsmulighederne ikke var de samme som på det arbejdssted, de var hvervet til.

I eet tilfælde måtte der foretages en røntgengennemlysning på grund af formodet tuberkulose, men denne gav dog negativt resultat. Kun i to tilfælde konstateredes kønssygdomme. I ni tilfælde var øjeblikkelig indlæggelse på sygehus nødvendig, af disse var eet blodforgiftning, syv var fnat, som ved øjeblikkelig behandling blev helbredt på 2 til 3 dage, og eet tilfælde var fåresyge. Også i sidstnævnte tilfælde var patienten helbredt på 8 dage. Tallene for de hidtidige resultater er følgende:

	Februar		Marts	
	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd
1. Ekspederet dansk arbejdskraft, opdelt i mænd og kvinder	228	1724	342	2353
2. Foretagne undersøgelser	148	1124	170	1020
3. Tilbagesendte	1	6	—	3
4. Gennemlysninger	1	—	—	—
	April		Maj	
1. Ekspederet dansk arbejdskraft, opdelt i mænd og kvinder	219	919	194	463
2. Foretagne undersøgelser	154	539	147	307
3. Tilbagesendte	3	—	1	2
4. Gennemlysninger	—	—	—	—

	Ialt
1. Ekspederet dansk arbejdskraft, opdelt efter mænd og kvinder	6442
2. Foretagne undersøgelser	3609
3. Tilbagesendte	16
4. Gennemlysninger	1

Resultatet af undersøgelserne har dermed bekræftet mine gentagne beretninger om danskernes helbredstilstand.

Kun de til Tyskland hvervede søfolk bliver undersøgt i Danmark af forhyringskontorernes læger. Hidtil er 1586 hvervede søfolk blevet undersøgt, uden at det har givet anledning til væsentlige betænkeligheder.

Også ved det andet transitsted var der i havnebyen Rostock planlagt en gennemgangslejr. Forberedelserne var allerede begyndt, men blev afbrudt af engelske flyverangreb i begyndelsen af maj i år. Imidlertid er der nu ved en tysk-dansk noteudveksling opnået enighed om oprettelse af en fast lægetjeneste for den tyske sygeforsikring i Danmark. Denne begynder i nærmeste fremtid. Det er også hensigten at knytte de hermed beskæftigede læger til undersøgelsen af de hvervede arbejdere.

Transport:

Mens organiseringen og gennemførelsen af transporterne i almindelighed er forblevet uændret, bliver transporterne fra Fyn og Jylland, som føres over Padborg/Flensborg, modtaget i gennemgangslejr „Nord", som begyndte sin virksomhed den 1.1.42. Her får deltagerne i transporterne varm mad, såsnart de ankommer, og underkastes lægeundersøgelse.

I løbet af rapportåret er ialt 727 transporter blevet afsendt, heraf
111 særtog fra København over Gedser/Warnemünde,
91 — fra Aalborg eller Odense over Padborg/Flensborg,
447 fællesrejser på nævnte strækninger,
78 — fra København til Norge.

Mens transporterne i det første arbejdsår forløb uden nogen forstyrrelse, medførte den sidste hårde vinter store vanskeligheder for gennemførelsen af transporterne.

En transport på ca. 500 personer fra København den 26.1.41 blev punktligt afsendt. Fra Gedser kunne færgen dog ikke afgå på grund af meget stærk tåge. Da tågen endnu ikke var lettet ved mørkets frembrud, måtte der træffes beslutning om, hvorvidt transporten skulle føres tilbage til København, eller om man i tillid til bedre vejr næste dag skulle give deltagerne forplejning i Gedser og lade dem overnatte dèr. Ved en tilbagesendelse til København var der fare for, at en stor del af deltagerne ville udeblive fra den næste transport. På den anden side var det forbundet med store vanskeligheder at give et så stort antal deltagere forplejning og logi i den lille flække Gedser. Alligevel besluttede jeg mig til det sidste og instruerede transportlederen om at drage omsorg for forplejningen. Ombord på 2 færger i havnen fik-deltagerne derpå et måltid varm mad og den følgende morgen kaffe. Ved imødekommenhed fra de danske statsbaner gennemførtes overnatning i opvarmede tog på Gedser banegård. Den følgende dag kl. 7 om morgenen stod transporten til søs og nåede på normal tid den tyske kyst.

Den 99. særtransport med ca. 600 arbejdere forlod den 25.2.42 Københavns hovedbanegård til fastsat tid. Efter at Gedserfærgen i 27 timer havde kæmpet forgæves mod ismasserne i Østersøen og derved havde lidt maskinskade, måtte færgen den følgende dag slæbes ind til Gedser, hvor den ankom den 26.2.42 kl. 17. Af de allerede ovenfor nævnte grunde udvirkede jeg hos de danske statsbaner transportens øjeblikkelige afsendelse til Korsør, selvom deltagerne i begyndelsen satte sig kraftigt imod det. Kl. 20,30 ankom transporten til Korsør, hvor der i mellemtiden var blevet sørget for varm middagsmad. Der var draget omsorg for overnatning i opvarmede tog. Kl. 8 om morgenen den 27.2.42 afgik transporten over Store Bælt. Med en forsinkelse på 50 timer nåede den til den tyske grænse ved Flensborg. Derefter var det på grund af vinteren ikke længere muligt at føre transporterne over Gedser/Warnemünde, da færgeforbindelsen på grund af vanskelige isforhold blev indstillet indtil udgangen af marts. Afsendelsen af hvervede arbejdere fra Sjælland foregik fra da af også over Store Bælt-Fyn-Padborg-Flensborg. Men også på denne rute opstod der snart betydelige vanskeligheder.

Den 18.3.42 afvikledes 102. transport med 600 arbejdere fra Københavns hovedbanegård i orden og efter planen. Alle deltagerne havde allerede sat sig i toget, som skulle afgå 10,04, da der kl. 9,40 kom telegram fra Korsør om, at forbindelsen over Store Bælt midlertidigt måtte indstilles, da den største isbryder dagen i forvejen var blevet stærkt beskadiget. Transporten kunne altså standses i god tid. Derimod var det vanskeligere at få forbindelse med og standse de transportgrupper fra Sydsjælland, som skulle slutte til undervejs til Korsør. Mange var om morgenen udefra rejst ind til København, en del havde sagt deres lejlighed op, de mange ubemidlede havde hverken logi eller penge til livets ophold. Gennem højttaleren blev alle deltagere i transporten opfordret til at stille på samme tid næste onsdag, hvor afrejsen ville foregå; hvis de ikke havde noget logi eller penge, blev de opfordret til at indfinde sig om eftermiddagen kl. 16 i det tyske arbejdsanvisningskontor. I mellemtiden var der blevet sørget for, at de, som ingen bolig havde, blev anbragt på et af Københavns herberger, og at de ubemidlede kunne spise på de kommunale køkkener, indtil næste transportdag. Til trods for alle disse vanskeligheder kunne det på næste transportdag konstateres, at næsten 100 % af deltagerne var mødt op.

Resultatet af hvervningen:

Til trods for den hårde vinter i år er arbejdsløsheden i Danmark ikke igen nået op på sit maksimum fra februar 1941 (199 999). Maksimum nåedes sidste år ifølge den officielle danske statistik med 152 002 den 6.3.42. Også tallene for den laveste arbejdsløshed lå tilsvarende lavere og var den 29.5.42 25 016. Forrige år var det laveste tal, den 30. 5.41, 71 397.

Den redegørelse for resultatet af hvervningen af danske arbejdere, som meddeltes i sidste beretning, har stadig gyldighed. Månedsresultaterne for hvervningen svingede mellem maksimum i januar 1942, 6 125, og minimum i maj 1942, 3 009 arbejdere. Da den største arbejdsløshed i Danmark i løbet af året indtraf i marts 1942 (158 633), var der ialt afrejst *75 946* danske arbejdere til Tyskland. De samlede hvervningstal var i de første to arbejdsår:

24.5.40—31.5.41	= 60 077 hvervede,	af hvilke	53 446 er afrejst
1.6.41—31.5.42	= 48 552 —	- —	41 177 - —
Ialt...	108 929[1])		94 623

På grund af administrationens forenkling er den hidtidige opstilling af statistikken, efter vigtigste erhvervsgrupper og fordelingen på områder med størst behov, opgivet. I stedet for anføres fra 1.5.42 de månedlige hvervninger opdelt efter erhvervsgrupper ifølge RAMs cirkulære af 17.6.41, Va 5780/2206 (bilag 6). Opdelingen af hvervede efter Landesarbeitsamts distrikter fremgår af bilag 7.

Norge:

Hvervning af danske arbejdere til Norge foretoges i første arbejdsår kun for eet tysk firma; i løbet af rapportåret blev der hertil indsendt andragender fra yderligere to tyske

[1]) Således i den tyske original.

firmaer i Norge. Som følge af de oprindeligt meget gunstige arbejdsbetingelser i Norge var de danske arbejderes efterspørgsel efter arbejde dèr meget stærk. Efter gentagne forhandlinger med OT opnåede jeg sidste efterår, for at få bedre resultater af hvervningen til Tyskland, at de høje udetillæg, der hidtil var blevet betalt i Norge, nu afskaffedes. I stedet for fri kost og logi som hidtil betales nu en ydelse på 14,00 norske kroner ugentlig. Indtil dette forår betalte OTs Einsatzstab i Danmark et forskud på 100,00 danske kroner til de danske arbejdere før deres afrejse til byggepladserne i Norge, og de 100 kr. skulle ikke tilbagebetales. Dette fik mange danske arbejdere til at lade sig hverve til Norge, mens de ellers ville være taget til Tyskland. Dette forskud udbetales nu først efter den danske arbejders afrejse til hans familie hjemme og fradrages igen lønnen i rater.

Efter at arbejdsbetingelserne i Norge nu kun med hensyn til lønninger er bedre end i Tyskland, er hvervningen til Norge gået stærkt tilbage. Alligevel kunne størstedelen af de her indkomne andragender effektueres med de indtil årets udløb 5 811 disponible arbejdere.

Firmaentreprise:

I begyndelsen af oktober 1941 var der betydelige vanskeligheder med firmaentrepriser, og de skyldtes i sidste instans GB.Bau Hamburgs egenmægtige optræden — jfr. min indberetning af 25.10.1941, 5780.5 og følgende.

Efter en bekendtgørelse fra det danske handelsministerium af 19.8.1941 blev de danske firmaer for fremtiden forpligtet til, før kontrahering med tysk partner, at give udenrigsministeriets kommitterede i industrisager nøje oplysninger samt indhente dennes tilladelse. På ovennævnte tidspunkt blev disse tilladelser pludselig nægtet, da det imellem Tyskland og Danmark uden mit vidende aftalte beløb, indenfor hvilket fortjenester kunne hjemføres, var opbrugt. På min foranledning hævede det tysk-danske økonomiske udvalg i København den 26.11.1941 maksimumsgrænsen for betalinger til Danmark af entreprenøromkostninger og fortjenester i tiden indtil 30.6.42 til ialt 5 millioner Reichsmark. For at kunne kontrolere overholdelsen af dette maksimum fra mit kontor måtte firmaentreprisens forhold omorganiseres. Dette skete ved RAMs cirkulære af 16.12.41, Va. 5780.7/1707.

I løbet af rapportåret er firmaentreprisernes antal steget betydeligt:

	Godkendte kontrakter:	Firmaer i entreprise:	Benyttet arbejdskraft:
1.6.—31.5.42....	119	99	9 764
til 31.5.41.....	36	29	1 838
Tilvækst i rapportåret...	83	70	7 926

Af forskellige grunde er ni firmaer gledet ud eller har trukket sig tilbage, væsentligst af mangel på arbejdskraft. Af endnu ikke påbegyndte foretagender var der ved rapportårets slutning 11. Bilag 8 viser, i hvilke Arbeitsamt-distrikter firmaerne arbejder. Hjemførslen af fortjeneste har beløbet sig til ca. 2,3 mill. Reichsmark.

Grænsepassanter:

I slutningen af rapportåret var der, udelukkende gennem filialkontoret i Aabenraa, hvervet 4 511 grænsepassanter, heraf 751 kvinder.

Tilbagevendte:

I sidste årsberetning henviste jeg til de verserende forhandlinger med den danske regering om behandlingen af kontraktbrydere i Danmark. De førte til afgørelser, hvorom arbejdsdirektoratet instruerede arbejdsløshedskasserne pr. 4.6.1941 og 29.11.1941. I cirkulæret af 29.11.1941 forbeholder arbejdsdirektoratet som centralkontor sig afgørelsen om videre betaling af arbejdsløshedsunderstøttelse i sådanne tilfælde (bilag 9).

Når antallet af tilbagevendte under kontraktbrud er gået ganske betydeligt tilbage, skyldes det — foruden de danske arbejdsløshedskassers standsning af understøttelse — vel især et cirkulære fra rigsføreren for SS, om at grænsepolitiet har ordre til at standse kontraktbrydende udlændinge ved grænsen og sende dem tilbage til deres arbejdsplads. Dette sker tildels først efter, at de pågældende kortere eller længere tid har siddet arre-

steret. Det er også blevet mig meddelt, at indsættelse i koncentrationslejr har fundet sted i alvorligere tilfælde. Herimod må der fra hvervningens synspunkt rejses alvorlige betænkeligheder. Sådanne tilfælde rygtes nemlig meget hurtigt her, mens grunden til straffen enten slet ikke nævnes eller angives forkert, og det virker, i det mindste forbigående, ugunstigt på hvervningen.

Overførsel af opsparet løn:

Fremgangsmåden er blevet godt modtaget og har givet gode resultater. Når der alligevel i en række tilfælde forekommer klager over, at overførslerne varer for længe, kan der være meget forskellige årsager hertil. Man kan stadig gang på gang se, at bedriftslederne ikke skænker betydningen af overførsel af dele af lønnen tilstrækkelig opmærksomhed.

Antallet af pengeoverførsler fra danske arbejdere i Tyskland:

den 31. maj 1942	533 504
— 31. maj 1941	199 744
Tilvækst i rapportåret	333 760

De overførte beløb androg:

den 31. maj 1942	danske kroner	78 901 000,00
den 31. maj 1941	— —	15 470 000,00
Tilvækst i rapportåret	danske kroner	63 431 000,00

Forsendelse af levnedsmiddelpakker:

Mod forventning gør de danske arbejdere kun lidt brug af muligheden for at få tilsendt levnedsmiddelpakker fra Danmark. Forsendelserne androg:

den 31. maj 1942	70 306
den 31. maj 1941	19 583
Hele rapportåret	50 723

Det tyske arbejdsanvisningskontors sygekasse:

Benyttelsen af sygekassen, som først begyndte sin virksomhed den 1.1.1941, er øget meget stærkt i rapportåret, således at der i december måtte lejes 3 lokaler ekstra. I denne tid tilkom og behandledes:

i 3 968 tilfælde henvisning af medlemmer
i 3 137 — hjælp til familier.

Ca. 2 700 tilfælde, hvor henvisning af medlemmer har fundet sted, er nu afsluttet af disse er ca. 1 500 allerede afregnet.

Angående en forenklet afregning af sager om hjælp til familier blev der i februar 1942 optaget forhandlinger med den danske regering, som endnu ikke er ført til ende.

Behandlingen af sager vedrørende sygdom hos medlemmer blandt de til Norge sendte danske arbejdere var meget vanskelig, særlig da det i de første måneder ikke var muligt at få nogen ydelser eller henvisninger fra den tyske sygekasse i Oslo. I mange tilfælde kunne man til trods for flere måneders korrespondance ikke opnå nogen tilfredsstillende ordning for medlemmet. Efter oprettelsen af en filial af den tyske sygekasse i Norge i Trondhjem og ansættelse af endnu en medhjælper ved hovedkassen i Oslo er der kommet en bedre forbindelse mellem de to kasser, selvom et helt tilfredsstillende samarbejde endnu ikke er kommet i stand. Den tyske sygekasse i Oslo klager stadig over, at arbejdsgiverne, særlig firmaet Klammt i Kristianssand, behandler forespørgsler meget langsomt.

Fra 15.4.1942 at regne er også de ved firmaet Nordag A/S beskæftigede danske arbejdere blevet tilsluttet den tyske sygeforsikring.

Efter begyndervanskeligheder har samarbejdet med sygekasserne i riget udviklet sig heldigt, især samarbejdet med dem, man har mest med at gøre. Også med det danske refusionskontor arbejdes der i den bedste forståelse. Tvivlstilfælde, der dukker op, ordnes for det meste ved mundtlig forhandling.

Til rigstyske medlemmer blev der i rapportåret udstedt 1 279 sygesedler. Anmodninger om sygeseddel var til at begynde med meget sjældne, men blev betydeligt hyppigere efter den forsinkede bekendtgørelse af cirkulæret fra RAM af 3.1.1942. Endvidere indgik 303 sager fra tyske medlemmer. De drejede sig væsentligst om betaling af regninger fra danske tandlæger.

Tandlægebehandling af rigstyske medlemmer, der oprindelig blev foretaget af danske tandlæger på grund af mangel på tandlæger under værnemagten, finder nu fra april 1942 sted hos værnemagtens tandlæger, således at betaling efter enkeltregninger nu ikke længere finder sted fra sygekassen under det tyske arbejdsanvisningskontor, efter at regningerne fra de danske tandlæger er betalt.

Konklusion:

I dette år har den danske regering næsten helt afskaffet arbejdsløsheden ved en storstilet propaganda, ved et vel udarbejdet program for nødhjælpsarbejder og ved at stille betydelige midler til disposition. Når hververesultatet endnu er nogenlunde tilfredsstillende i forhold til antallet af arbejdsløse, så skyldes dette, at arbejdere i stigende omfang forlader deres arbejde og lader sig hverve til Tyskland. Når tilmed af det store antal danskere, som arbejder i Tyskland, tusinder melder sig for anden gang og hundreder endog for tredie gang og ikke sjældent bringer slægtninge og bekendte med til hvervekontorerne, så disse også lader sig hverve til Tyskland, er dette opmuntrende for fremtiden.

Hemmende på hvervningen virker især den almindelige stemning imod Tyskland, som stadig holdes vedlige af de elementer, der vender utilfredse tilbage fra Tyskland, af bestemte anti-tysk indstillede kredse og af den engelske radio (bilag 10 og 11). Hvervningen vil også blive påvirket af de byggearbejder, der skal gennemføres indenfor rammerne af Wikkingprogrammet i Danmark, hvis behov for arbejdere ganske vist for tiden kun anslås til 6 000, men arbejdet vil nogle steder fortsætte langt hen på vinteren.

Til gengæld ophører om nogle uger arbejderne ved Aalborgs flyvepladser, hvor der på visse tidspunkter har været beskæftiget ca. 11 000 mand. Tørvekampagnen, som for tiden giver ca. 40 000 danskere arbejde, afsluttes i anden halvdel af august måned, senest i begyndelsen af september 1942. Den næsten katastrofale kulmangel samt manglen på mange andre råstoffer kan forudses at føre til stærke driftsindskrænkninger i virksomheder af enhvert art. Der kan altså påregnes en betydelig stigning i hvervningen i slutningen af sommeren og begyndelsen af efteråret.

sign. **Dr. Heise.**

Bilag 1

Hvervning af dansk arbejdskraft ved ambulante hvervegrupper i tiden 1.6. 41—31.5. 1942

Assens	2	gange	
Bogense	2	—	
Brande	3	—	
Esbjerg	6	—	efter 7.2.42 regelmæssig en gang om ugen
Fredericia	6	—	efter 31.1.42 regelmæssig en gang om ugen
Frederikshavn	3	—	
Faaborg	2	—	
Frederiksværk	1	—	
Frederikssund	1	—	
Grindsted	3	—	
Haderslev	8	—	efter 10.2.42 regelmæssig en gang om ugen
Helsingør	5	—	
Herning	5	—	
Holstebro	9	—	
Horsens	11	—	
Holbæk	5	—	
Hillerød	5	—	
Hjørring	5	—	
Hobro	2	—	
Kalundborg	5	—	
Kolding	6	—	efter 4.2.42 regelmæssig en gang om ugen
Korsør	1	—	
Køge	4	—	
Kerteminde	2	—	
Løgstør	2	—	
Middelfart	2	—	
Maribo	4	—	
Nakskov	5	—	
Nyborg	2	—	
Nykøbing Falster	6	—	
Nykøbing Mors	4	—	
Nykøbing Sjælland	1	—	
Næstved	5	—	
Nysted	1	—	
Præstø	1	—	
Randers	10	—	
Ringe	2	—	
Ringsted	5	—	
Rødby	1	—	
Rønne/Bornholm	1	—	
Roskilde	1	—	
Rudkøbing	2	—	
Ribe	2	—	
Silkeborg	4	—	
Skagen	1	—	
Skive	4	—	
Sæby	1	—	
Slagelse	6	—	
Sønderborg	Regelmæssig en gang om ugen		
Struer	4	gange	

Svendborg	3 gange
Stubbekøbing	1 —
Stege	2 —
Skelskør	1 —
Sorø	1 —
Thisted	4 —
Tønder	Regelmæssig en gang om måneden
Varde	3 gange
Vejle	6 — efter 28.1.42 regelmæssig en gang om ugen
Viborg	8 —
Vordingborg	4 —

Bilag 6

Resultat af hvervningen i maj måned 1942

	hvervet	afrejst
I. Status ved månedens udgang	110 514	87 863
1. Tilgang i rapportmåneden ved hvervning indenfor de enkelte erhvervsgrupper		
a) Byggevirksomhed	154	108
b) Metalindustri	318	233
c) Jord- og betonarbejde	—	—
d) Bjergværksdrift	25	14
e) Rigsbanerne	7	2
f) Autostradaer	—	—
g) Transport	445	323
h) Håndværk	39	29
i) Kvindelig arbejdskraft	388	296
k) Andre	318	243
2. Tilgang i firmaentreprise	863	587
3. — til Norge	359	238
4. — af grænsepassanter	93	93
II. Samlet tilgang	3 009	2 166
III. Status ved månedens udgang	113 523	90 029

København, den 10. juni 1942.

Bilag 7

Transporternes fordeling ifølge Landesarbeitsämterne 1.6.41—31.5.42

	Status pr. 31.5.41		Tilgang i rapportåret		Status pr. 31.5.42	
	hvervet	afrejst	hvervet	afrejst	hvervet	afrejst
Østpreussen	28	24	65	49	93	73
Øvre Schlesien	7	7	6	6	13	13
Nedre Schlesien	37	30	47	40	84	70
Brandenburg	4 907	3 862	9 036	6 812	13 943	10 674
Pommern	370	299	1 317	1 055	1 687	1 354
Nordmark	44 242	36 155	22 459	17 580	66 701	53 735
Nedre Sachsen	4 829	3 958	4 308	3 301	9 137	7 259
Westfalen	24	21	400	320	424	341
Rhinlandet	1 180	856	1 706	1 165	2 886	2 021
Westmark	1	1	1	1	2	2
Hessen	43	38	756	587	799	625
Midttyskland	2 541	2 006	1 906	1 357	4 447	3 363
Sachsen	155	138	2 377	1 755	2 532	1 893
Bayern	653	538	740	586	1 393	1 124
Sydvesttyskland	88	73	687	565	775	638
Wien-Nedre Donau	17	14	185	151	202	165
Øvre Donau	690	588	96	72	786	660
Steiermark-Kärnten	7	6	23	20	30	26
Alpelandet	8	8	18	17	26	25
Sudeterlandet	6	6	15	14	21	20
Danzig-Vestpreussen	6	5	172	131	178	136
Warthegau	1	1	—	—	1	1
Norge	237	218	7 126	5 593	7 363	5 811
Ialt...	60 077	48 852	53 446	41 177	113 523	90 029

Bilag 8

Fordeling af firmaentrepriser efter Arbeitsamt-distrikter indtil 31.5.1942

Hamburg	31
Kiel	34
Lübeck	16
Rostock	6
Berlin	4
Niederbarnim	1
Stralsund	1
Stettin	1
Wesermünde	1
Wesel	1
Stuttgart	1
Recklingshausen	1
Dortmund	1
Ialt	99

Bilag 9

Oversættelse

Cirkulære fra arbejdsdirektoratet af 29. november 1941

Cirkulære til de statsanerkendte arbejdsløshedskasser

Med henblik på den forestående udbetaling af juleunderstøttelse gøres der opmærksom på, at vejledningerne på side 51 og 52 indeholder nærmere oplysninger om, hvilke medlemmer der er berettiget til understøttelse.

Særlig med hensyn til de medlemmer, som fra Tyskland og Norge er kommet på juleorlov her i landet, bemærker man, at disse selvfølgelig ingen ret har til understøttelse, idet man dog henviser til, at disse medlemmer kun kan hæve dagpenge i ferieperioden, efter at karenstiden er udløbet.

Forsåvidt disse under ferien modtager løn eller understøttelse, bortfalder ifølge direktoratets cirkulære af 14. oktober 1940, 23. oktober 1940 og 11. december 1940 retten til understøttelse.

Foranlediget ved indkomne klager fra de tyske myndigheder gøres pånyopmærksom på, at ingen afdeling på eget initiativ kan billige eller udbetale understøttelse til noget medlem, som vender tilbage fra Tyskland eller Norge, men at sagen straks — vedlagt de papirer, som en arbejder, der i Tyskland eller Norge har nedlagt arbejdet, skal være i besiddelse af — skal tilsendes hovedafdelingen og direktoratet til videre behandling ifølge cirkulærer af 16. juli 1940, 23. oktober 1940 og 4. juni 1941.

Endelig henstilles det til fagforeningerne at drage omsorg for, at dette cirkulære tilstilles alle afdelinger, og at de givne regler følges nøje og ubetinget.

Arbejdsdirektoratet, den 29. november 1941.

sign. **Vater.**

K. Korsgaard.

Bilag 10

London no 13.12.19,30

Norge

Ved bygningen af den store tyske u-bådshavn i Bergen arbejder for tiden 2—3000 danskere. Da arbejdstempoet er meget hurtigt og sikkerhedsforanstaltningerne er utilstrækkelige, hører ulykkestilfælde til dagens orden. For at de danske arbejdere ikke skal forlade deres arbejdspladser, har man taget deres pas i forvaring.

817.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

2. juni 1942.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Den kommitterede for
økonomiske spørgsmål.

København, den 2. juni 1942.
Dagmarhus

Wi/1782/42

Vedr.: Anvendelse af dansk arbejdskraft
i Tyskland.

I besvarelse af telegrafisk instruks multex nr. 10
D X 2/42 hemmelig af 2.1.1942.

I tilslutning til indberetning Wi/1470/42 af 23.4.1942. R. 55782/42

2 kopier

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Indtil slutningen af april 1942 er der i Danmark hvervet 110 514 arbejdere, af hvilke 87 863 er afrejst til Tyskland henh. Norge.

De 87 863 afrejste arbejdere fordeler sig således:

68 694 arbejdere afrejst til Tyskland, deraf 6 022 kvinder,
4 418 grænsepassanter, deraf 711 kvinder,
9 177 arbejdere i firmaentreprise i Tyskland og
5 573 arbejdere i Norge.

Hvervningen androg i april 1942 1 734 arbejdere, et højere antal end i april forrige år, og fra marts 1942 fandt en stigning på 409 arbejdere sted. Hertil medvirkede det gode resultat af hvervningen i de to uger efter påske og den øgede firmaentreprise. Af arbejdere i firmaentreprise i Tyskland var der i marts d. å. 400, i april 1 213. Ligeledes steg antallet af hvervede arbejdere til byggefagene som helhed fra 1 398 (marts) til 2 525 (april), af hvilke 1 037, henh. 1 837 er afrejst. Stigning viser også tallet for medhjælp hvervet til restaurationsfagene, mens der i alle andre erhvervsgrupper er en svag nedgang i hvervningen.

I april medførte det pludselig klare vejr efter den lange og hårde vinter en livlig beskæftigelse. Byggevirksomheden, som har været indstillet siden vinterens begyndelse, er genoptaget i øget omfang, så byggearbejderne indenfor store områder (Aalborg, Aarhus) allerede henimod slutningen af april var travlt beskæftiget, og andre områder (Sydsjælland) har endog måttet tilføre arbejdere indenfor byggefagene fra København. Det drejer sig især om de offentlige jord- og byggearbejder, der som tidligere nævnt udføres under den danske regerings program for nødhjælpsarbejder.

Også den tyske værnemagts byggearbejder er genoptaget i betydeligt øget omfang; således er der alene ved flyvepladsanlæggene i Aalborg i løbet af få dage blevet indsat 13 000, ved andre anlæg 1 000 arbejdere. Ligeledes er metalindustrien fuldt beskæftiget som følge af den forøgede placering af ordrer til riget. Til udførelse af disse har man i den sidste tid måttet benytte også forholdsvis små håndværksforetagender. Endelig gør det forhold sig også stærkt gældende, at man mangler de i Tyskland beskæftigede 60 000 danskere.

Den nødvendige arbejdskraft til forårsarbejderne ved landbruget, hvor behovet på grund af den lange vinter har været særlig stærkt, kunne ikke fremskaffes i fuldt omfang, da der netop i provinsen allerede er en følelig mangel på arbejdskraft.

Ifølge den officielle statistik er arbejdsløshedstallet i april gået tilbage med ca. 50 000, fra 95 000 arbejdsløshedsforsikrede (under 60 år med mere end 7 dages arbejdsløshed) til 46 000.

Ebner.

Set:
Det tyske riges
befuldmægtigede
Renthe-Fink.

818.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

24. juni 1942.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Den kommitterede for
økonomiske spørgsmål

Wi/2281/42

Vedr.: Anvendelse af dansk arbejdskraft
i Tyskland.

I besvarelse af telegrafisk instruks multex nr. 10
D X 2/42 af 2.1.1942.

I tilslutning til indberetning Wi/1782/42 af 2. juni 1942. R. 57648.

København, den 24. juni 1942.
Dagmarhus.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Indtil slutningen af maj 1942 er der i Danmark hvervet 113 523 arbejdere, af hvilke 90 029 er afrejst til Tyskland, resp. Norge.

De 90 029 afrejste arbejdere fordeler sig således:

69 943 arbejdere afrejst til Tyskland, deraf 6 318 kvinder,
4 511 grænsepassanter,
9 764 arbejdere i firmaentreprise i Tyskland,
5 811 arbejdere i Norge.

I maj hvervedes yderligere 3 009 arbejdere, af hvilke 2 166 har begyndt arbejdet. Udover de i tidligere beretninger anførte årsager har nedgangen i kulleverancer fra Tyskland ført til øget behov for arbejdere til tørve- og brunkulsproduktionen. Værnemagtsarbejderne på Jyllands vestkyst er nu igangsat med foreløbig nogle hundrede arbejdere, hvortil der efter planen efterhånden skulle komme 5 000 arbejdere. — I provinsen er manglen på arbejdskraft allerede så stor, at påbegyndelse af vejbygningsarbejder, som støttes ved tilskud fra vejfonden, er gjort afhængig af udtrykkelig tilladelse fra arbejds- og socialministeriet.

Med hensyn til de enkelte tal for maj må det ved tilgangen til firmaentreprise bemærkes, at disse arbejdere for det meste er tilgået områder, som trues af luftangreb, for dèr at foretage oprømning og udføre arbejde på luftbeskyttelsesanlæg.

Ebner.

Set:
Det tyske riges
befuldmægtigede
Renthe-Fink.

819.

Protokol ang. forhandlinger i København om politisk påvirkning af de danske arbejdere i Tyskland.

16. juli 1942.

Referat D X.

Protokol
vedr. forhandlingerne i København

1.) I vort memorandum D X 52/42 hemmelig rigssag opstillede vi et system for politisk påvirkning af udenlandske arbejdere i riget, og de grundlæggende spørgsmål heri blev drøftet fornylig ved forhandlinger med partikancelliet, chefen for sikkerhedspolitiet og SD, rigsministeren for folkeoplysning og propaganda og med Deutsche Arbeitsfront. Jeg har derefter i de sidste dage med deltagelse af hovedafdelingslederen for Deutsche Arbeitsfront, partimedlem Krause, pány forhandlet i København om forsorgen for de danske arbejdere. Det blev vedtaget, at den forbindelsesmand, Lennholm, som det tyske gesandtskab i København har foreslået, snarest skal begynde sit arbejde i Berlin indenfor Deutsche Arbeitsfronts rammer. Lennholm er en meget erfaren arbejderrepræsentant, der kommer fra den danske fagforeningsbevægelse, og som politisk står Clausen-bevægelsen nær. På grund af sine erfaringer fra udlandet — han har opholdt sig mange år i Amerika, England, Frankrig og Tyskland — og på grund af den tillid, som han nyder blandt de danske arbejdere, forekommer han særlig egnet til den opgave, der er tiltænkt ham. Lennholms opgave skal i første række bestå i at udvælge en kreds af pålidelige danske tillidsmænd blandt de i Tyskland beskæftigede danske arbejdere og sammen med dem oprette en neutral og meget løst opbygget fritidsorganisation for danske arbejdere i riget. Denne organisation skal derefter overtage forsorgen for danske arbejdere efter de retningslinier, som den sammen med Deutsche Arbeitsfront ledede Arbeitskreis fra Inf.-Abtlg. opstiller med hensyn til den propagandalinie, der skal følges. Indenfor denne Arbeitskreis findes alle de instanser, som hidtil har arbejdet med dette spørgsmål (chefen for sikkerhedspolitiet: Löw, for propagandaministeriet: Uhlmann, en repræsentant for den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen og en repræsentant for Nordische Verbindungsstelle). Lennholm skal snarest flytte til Berlin og her tilsluttes Deutsche Arbeitsfront. Som propagandaorgan ved påvirkningen af de danske arbejdere skal i første række benyttes tidsskriftet „Broen", som propagandaministeriet udgiver. „Broen" skal ændres efter udenrigsministeriets behov, og Lennholm skal også have indflydelse herpå. Desuden skal anvendes tidsskriftet „Tidens Krav", som udgives for de danske arbejdere i Danmark, samt andet propagandamateriale.

I Danmark skal der, side om side med udviklingen i Tyskland, opbygges en neutral organisation for danske arbejdere, der er vendt hjem fra Tyskland, og som skal ledes af mellemmænd fra det tyske gesandtskab. Som et led i gennemførelsen af dette propagandaarbejde vil det sikkert være nødvendigt, at den af os udpegede forbindelsesmand ved Inf. hurtigst muligt begynder sit arbejde. Personaleafdelingen har i dag meddelt mig, at der er betydelige vanskeligheder med hensyn til partimedlem Potengowskis Uk-stilling[1]), hvilket sandsynligvis ikke kan ændres over Pol. I M. Hvis det ikke lykkes at frigøre Potengowski til dette hverv, ville jeg foreslå, at Dr. Bran foreløbig fortsætter med sit arbejde, men han må da sørge for, at han samarbejder så snævert som muligt med referat D X.

2.) I anledning af spørgsmålet om hvervning af flere danske arbejdere havde gesandt von Renthe-Fink under mit ophold i København indkaldt til en forhandling, hvori alle interesserede tyske kontorer deltog. Gauleiter Sauckels kommitterede udtalte, at en række af de forholdsregler, som må anbefales danskerne, såsom indstilling af deres egne nødhjælpsarbejder, afskaffelse af arbejdsfordelingen o. s. v., måske kan frigøre tilstrækkelig mange faguddannede arbejdere til den tyske rustningsindustri. De øvrige repræsentanter, indbefattet værnemagten, har udtalt, at disse fordringer fra den generalbefuldmægtigede for

arbejdsindsatsen ikke kan gennemføres, fordi de strider mod det skibsbygningsprogram, som danskerne for kort tid siden havde fået pålagt af Gauleiter Kaufmann, og ville iøvrigt medføre et meget stærkt indgreb i den danske økonomi og kun virke hemmende på leverancerne. Gesandt Renthe-Fink var rede til at forhandle med den danske regering om afskaffelse af arbejdsfordelingen og indstilling af nødhjælpsarbejderne, forsåvidt den tyske økonomi ikke umiddelbart blev skadet derved. Man var i almindelighed af den opfattelse, at indstilling af visse råstofleveiancer til den danske regering nødvendigvis måtte frigøre dansk arbejdskraft, som så kunne oversendes til Tyskland. I denne forbindelse henviste jeg til, at man måtte foretage sig noget imod „Den hævede Pegefingers Politik", som den danske regering førte overfor de arbejdere, der tog til Tyskland. Det måtte være muligt at undgå en diskriminering af danske arbejdere i Tyskland, idet man også i den offentlige propaganda i Danmark ved givne lejligheder henviste til de positive virkninger af den danske arbejdsindsats i Tyskland. Jeg foreslog gesandten at anbringe den danske regerings kommitterede for sociale forsikringsspørgsmål vedrørende danske arbejdere beskæftiget i Tyskland, dr. Graessler, som jeg har kendt i mange år, i det danske udvandringskontor. Han kunne intensivere dette kontors arbejde med hensyn til at skaffe danskere til Tyskland. Forslaget blev straks støttet af repræsentanten for Sauckels kontor, fordi samarbejdet med dr. Graessler i de sidste år har givet fremragende resultater ved hvervningen af danske arbejdere til den tyske rustningsindustri. Gesandt von Renthe-Fink vil behandle spørgsmålet efter vort ønske.

3.) Den forsorg for arbejderne, som hidtil er udført af Deutsche Arbeitsfronts arbejdsindsatskontors filial i Danmark, er nu ifølge Gauleiter Sauckels forordning af 17.5. overgået til min befuldmægtigede i København. Den formodning, at Heitmann, der gentagne gange har blandet sig ikke blot i spørgsmålet om arbejdsindsatsen, men tillige i politiske propagandaspørgsmål og i det politiske samarbejde med de danske myndigheder, skulle forlade København, er på ingen måde blevet bekræftet. Heitmann har i mellemtiden søgt forbindelse med propagandaministeriets sprogafdeling og fungerer nu i København som repræsentant for rigspropagandaministeriets fremmedsprogsafdeling for Skandinavien med kontor i København. Desuden har han kort og godt rettet den i kopi medfølgende skrivelse til det tyske riges befuldmægtigede i København. Gesandten var af den opfattelse, at Heitmann nu var umulig i København, selvom han personlig ikke havde noget at indvende mod ham.

Efter min mening kan Heitmann umuligt blive længere i København. Det strider også mod alle aftaler, som hidtil er truffet med Deutsche Arbeitsfront. At opretholde et kontor for Deutsche Arbeitsfront, udlandskontor Danmark, garanterer os ikke — fordi Heitmann har en hang til at blande sig i alle sager — den klare ordning af forholdene, som vi har tilstræbt i hvervningens udlandsafdelinger, og som Sauckels forordning har fastlagt.

Gesandten omtalte endelig for mig, at Sauckels berømte forordning af 20.5.42, om sikring af „Gefolgschaftsstand" til den tyske rustningsindustri, har fremkaldt en heftig reaktion blandt de danske arbejdere i riget og deres familier hjemme. Udenrigsminister Scavenius har overfor gesandten henvist til konsekvenserne af en sådan forordning og meddelt ham, at han havde kaldt generalkonsulen i Hamborg, Eggert, til København for at aflægge beretning herom. Jeg har i denne anledning fra København sat mig i forbindelse med landråd Derk og opnået, at Gauleiter Sauckels forordning af 20.5.42 ikke anvendes overfor de udenlandske arbejdere, som er hvervet på basis af mellemstatlige aftaler. Danskerne skal falde ind under denne ordning. Jeg har i København foreslået, at konsul Eggert nu får kontor i det danske gesandtskab i Berlin og opretholder forbindelsen med os i alle spørgsmål om anvendelse af danske arbejdere.

Bedes forelagt

understatssekretær Luther

til underretning og med anmodning om instruks.

Berlin, den 16. juli 1942.

(Dr. Kieser)

[1]) „Uk" forkortelse for: unabkömmlich, d.v.s. uundværlig, som ikke kan sendes til fronten.

820.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

22. august 1942.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Den kommitterede for
økonomiske spørgsmål

København, den 22. august 1942.
Dagmarhus

Wi/3120/42

Vedrørende: Anvendelse af dansk arbejdskraft i Tyskland.

I besvarelse af telegrafisk instruks multex nr. 10 D X af 2.1.1942.

I tilslutning til indberetning Wi/2281/42 af 24. juni 1942. R. 58592/42.

2 kopier.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Antallet af de i Danmark hvervede arbejdere indtil slutningen af juli 1942 andrager 121 265 imod 117 106 i slutningen af juni, af hvilke 95 264 (slutningen af juni 92 517) arbejdere er afrejst til Tyskland, henh. Norge.

De 95 264 (slutningen af juni 92 517) afrejste arbejdere er fordelt således:
72 530 arbejdere i Tyskland, deraf 6 901 kvinder (slutningen af juni 71 185 henh. 6 619)
4 708 grænsepassanter (slutningen af juni 4 606),
11 653 arbejdere i firmaentreprise i Tyskland (slutningen af juni 10 629) og
6 373 arbejdere i Norge (slutningen af juni 6 097).

I juli blev således hvervet 4 159 arbejdere mod 3 583 i juni. 2 747 er afrejst i juli og i juni 2488. I juli blev 695 arbejdere hvervet til transportfagene og størstedelen anvendes ved BVG. I København lykkedes det atter at få arbejdere til metalindustrien.

Antallet på hvervede og afrejste arbejdere har i de 3 sidste måneder vist en let stigning, og resultaterne har også ligget over tallet for de tilsvarende måneder forrige år. Denne udvikling er bemærkelsesværdig, fordi antallet af arbejdsløse i Danmark pr. 10. juli 1942, ca. 20 000, er det laveste i adskillige år; hertil bidrog statens og kommunernes nødhjælpsarbejder samt tørvekampagnen. Foruden de arbejdsmuligheder, som gives i landet, har også den kampagne mod at tage arbejde i Tyskland, som i nogen tid er ført mand og mand imellem, haft uheldig indvirkning på hvervningen. Mens der tidligere sprang ca. 20 % fra på transportdagene, er der i de sidste måneder udeblevet godt 30 %.

Fra 10. juli 1942 med det lave tal på 20 000 arbejdsløse indtil 24. juli 1942 er arbejdsløsheden allerede igen steget til 22 000. Denne forholdsvis hurtige stigning i arbejdsløsheden skyldes først og fremmest den dårlige råstofsituation. Kulmanglen har ført til indskrænkninger ved de virksomheder, der ikke arbejder for Tyskland; indenfor byggefagene har man måttet indføre restriktioner for brugen af cement, og følgen er blevet pludselig indstilling af talrige offentlige byggeforetagender. Også tørveproduktionen vil gå tilbage, når det dårlige vejr sætter ind.

For at sikre den herved frigjorte arbejdskraft til arbejde i Tyskland — for tiden er fra ca. 60 000 til 70 000 danske arbejdere beskæftiget i riget — blev der fra det herværende kontor under den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen sat en øget propaganda i gang. Siden begyndelsen af august er der til stadighed blevet indrykket passende annoncer i Københavns- og provinspressen. De arbejdere, som hidtil har været beskæftiget på luftvåbnets flyvepladser i Jylland, bliver ved sidste lønudbetaling på passende måde gjort opmærksom på arbejdsmulighederne i riget.

Set:

Ebner.

Den befuldmægtigede
for det tyske rige
Renthe-Fink.

821.

Skrivelse fra den kommitterede for fireårsplanen ang. øget hvervning af dansk arbejdskraft.

22. september 1942.

DEN KOMMITTEREDE FOR FIREÅRSPLANEN

Den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen

Berlin SW 11, den 22. sept. 1942.

Nr. Va 5780.7/299

Vedr.: Hvervning af dansk arbejdskraft. Ad R 56 301 af 18.5.1942.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

I tilslutning til min meddelelse af 13.6.1942 R. 57958/42 Va 5780.7/3472/42 vedr. forhandling i Auswärtiges Amt den 20.5.1942.

Under forhandlingen den 20.5.1942 blev det spørgsmål berørt, på hvilken måde de tyske ønsker om øget hvervning af danske arbejdere på grund af den spændte arbejdssituation kunne gennemføres. De utilfredsstillende resultater af hvervningen kan væsentligst forklares ved, at den danske regering gennem egne nødhjælpsarbejder søgte at beholde arbejderne i landet. Det var under forhandlingerne med den danske regering blevet foreslået

a) at indskrænke nødhjælpsarbejderne til krigsvigtige produktive formål,
b) at frigøre arbejdskraft til krigsvigtige formål ved at afskaffe arbejdsfordelingen indenfor de industrier, der mangler råstoffer,
c) at gøre udbetaling af arbejdsløshedsunderstøttelse i Danmark afhængig af villighed til at påtage sig påtrængende nødvendigt arbejde i Tyskland eller i det danske landbrug.

Repræsentanten for Auswärtiges Amt lovede, at den befuldmægtigede i København, såvidt det er politisk muligt, ville drøfte spørgsmålene med den danske regering. Indtil nu har jeg kun fået meddelelse om, at dette har resulteret i en forhandling i det tyske gesandtskab den 14.7.1942, efter hvilken den danske regering, ved nr. Wi/2860/42 af 24.7.1942 fra den befuldmægtigede for det tyske rige, har fået tilstillet en note, ifølge hvilken det af hensyn til en rationel udnyttelse af produktionsmidler, råstoffer og arbejdskraft var nødvendigt i forbindelse med nødhjælpsarbejderne kun at gennemføre produktive arbejder, som direkte gavnede landets økonomi, og hvori „der anmodes om, at det blev undersøgt, om der ikke ved at afskaffe eller indskrænke arbejdsfordelingen indenfor enkelte industrier kunne indføres en mere rationel arbejdsform, hvorved også produktionsmidler kunne spares".

Noget resultat heraf er hidtil ikke blevet meddelt mig. Derimod har jeg bl. a. erfaret, at arbejdere, der allerede var hvervet til Tyskland, pludselig er blevet sat i gang med hedeopdyrkning. Denne udvikling kan jeg på grund af de presserende krav på arbejdskraft ikke stille mig tilfreds med, hvorfor jeg anmoder om, at man fremskynder den danske regerings stillingtagen til disse spørgsmål.

Jeg imødeser Deres snarlige svar.

Efter bemyndigelse

sign. Dr. Timm.

Bekræftet:

Sander,
funktionær.

822.

Skrivelse fra der Reichsforstmeister ang. anvendelse af dansk arbejdskraft i Finland.

1. oktober 1942.

RIGSOVERFØRSTEREN

Berlin W 8, den 1. oktober 1942.
Leipziger Platz 11.

Nr.: H 552. 03.00.05-

Vedr.: Finland, fremskaffelse af dansk arbejdskraft.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Spørgsmålet om anvendelse af danske arbejdere i den finske træindustri blev berørt af min repræsentant, overregeringsråd dr. *Gräbner*, i anledning af hans ophold i København i tiden fra den 15. til den 19. september 1942 overfor gesandt von *Renthe-Fink* og rigsarbejdsministerens og den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsens kommitterede, overregeringsråd *dr. Heise*. Resultatet heraf meddeles i vedlagte protokollat.

Som følge af denne forhandling har overregeringsråd dr. Heise sendt den ligeledes i kopi vedføjede skrivelse af 17. september 1942 til den befuldmægtigede for det tyske rige. De i denne skrivelse opstillede spørgsmål må tages op ved de dansk-tyske forhandlinger, der er blevet stillet i udsigt. En del af spørgsmålene må fra tysk side kunne klarlægges i forvejen. Hertil hører efter min opfattelse særlig spørgsmålene 5—6 og 9, som jeg anmoder Dem om at få klarlagt hos Dem.

Efter bemyndigelse

sign. Parchmann.

Afskrift ad H 552.03.00.05.-

RIGSOVERFØRSTEREN

Berlin W 8, den 24. september 1942.

H 552.03.00-15.

Vedr.: Finland, fremskaffelse af dansk arbejdskraft til Finland.

Notits vedr. en forhandling
med gesandt von *Renthe-Fink*
den 17. september 1942.

Gesandt von Renthe-Fink fik forelagt grundene til, at Tyskland ønsker, at der skaffes danske arbejdere til arbejde i den finske træindustri. Gesandt von Renthe-Fink henviste til, at danske arbejdere ikke er vinterhærdede og derfor næppe kunne tænkes anvendt i Finland. Undertegnede svarede, at danske arbejdere ikke skulle anvendes i skovbruget, men indenfor træindustrien. Af den grund skulle finske skovarbejdere foretage fældningen i skovene. Under forudsætning heraf anså også gesandt von Renthe-Fink

anvendelsen af dansk arbejdskraft for mulig. Han mener, at forudsætningerne herfor er tilstede for tiden, og ønsker i anledning af enkelthederne i dette spørgsmål at sætte sig i forbindelse med rigsarbejdsministerens og den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsens kommitterede, overregeringsråd Heise. Gesandt von Renthe-Fink tilrådede i denne forbindelse at anvende den norske arbejdstjeneste i Finland. Aktionen måtte efter hans opfattelse foregå som „Finlandshjælp". Ved denne løsning kunne også de krav, som klimaet stiller til arbejderne, opfyldes. Endvidere var der også de politiske forudsætninger. Da ydermere den norske arbejdstjeneste er en halvmilitær formation, bortfalder også de vanskeligheder, som en tvangsmæssig rekrutering af norsk arbejdskraft kunne frembyde.

Notits vedr. en forhandling med rigsarbejdsministerens og den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsens kommitterede, overregeringsråd Heise.

Overregeringsråd Heise var af gesandt von Renthe-Fink blevet underrettet om forhandlingernes emne. Han påpegede, at danske arbejdere hidtil ikke havde meldt sig til arbejde i Finland, mens der forelå tilmeldelser fra alle andre europæiske lande. Undertegnede mente, at grunden hertil var den, at alle andre europæiske lande, som kan komme på tale med hensyn til indsættelse af fremmed arbejdskraft, står under den tyske forvaltnings direkte indflydelse, medens dette ikke er tilfældet med Finland. Efter at have forespurgt sit kontor meddelte overregeringsråd Heise, at Organisation Todt for tiden har en kampagne i gang, der også havde til formål at skaffe danske arbejdere til arbejde i Finland. Kampagnen er endnu ikke ført til ende, således at der endnu ikke foreligger erfaringer om, hvorvidt danske arbejdere vil lade sig hverve til Finland. Overregeringsråd Heise erklærede m. h. t. de tilfælde, som undertegnede fremdrog, at det ikke på forhånd var muligt at give et tal på disponibel arbejdskraft. I praksis måtte kampagnen gennemføres således, at det skulde overdrages den befuldmægtigede for arbejdsindsatsen i Danmark, efter at forhandlingerne mellem den tyske og finske regering var blevet afsluttet, at hverve danske arbejdere til Finland. For at give hr. Heise en forestilling om behovet blev et tal på 1—2 000 arbejdere anført. Faglærte (skovarbejdere, tømrere o. s. v.) ville blive foretrukket, men også ufaglært arbejdskraft kunne bruges.

Af hensyn til den tekniske gennemførelse af denne arbejdsindsats måtte en række spørgsmål først klares, særlig spørgsmålet om lønnen, socialforsikringen og levnedsmiddeltilskuddet. Overregeringsråd Heise blev anmodet om skriftligt at skitsere de væsentligste spørgsmål, som kom på tale. Herom blev der givet tilsagn, og den lovede oversigt vil snarest blive fremsendt.

Efter bemyndigelse

sign. **Dr. Gräbner.**

Afskrift ad H 552.03.00.05-

DEN KOMMITTEREDE FOR FIREÅRSPLANEN
Den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen.

København V., den 17. sept. 1942.

Kontoret i Danmark

Nr. 5760.7-(0.108/2)-

Dr. H/Har

Vedr.: Anvendelse af dansk arbejdskraft i Finland.

Til
det tyske riges befuldmægtigede
v/ overførster Dr. Wiedemann
København.

Inden forsøget på at hverve danske arbejdere til Finland til at udføre arbejder af interesse for Tyskland bliver gjort, må følgende spørgsmål klarlægges:

1. Skal arbejdet foretages for finske eller tyske firmaer?
2. Hvorledes er lønningerne?
   Jeg foreslår, at de lønninger, som betales til danske arbejdere i Norge, lægges til grund, og meddeler Dem herved som eksempler følgende timelønninger, som betales i Norge:

Tømrere	d. kr.	2,20
Einschaler	- -	2,00
Ufaglærte	- -	1,65

3. Hvorledes sker indkvarteringen, i lejre eller privat? Hvilke godtgørelser ydes der herfor?
   Betales der de gifte et tillæg for fravær fra hjem og hustru?
   I Norge modtager f. eks. gifte danskere en ydelse på 5,00 norske kroner pr. dag; til logi og forplejning betaler ugifte såvel som gifte 5,00 norske kroner om dagen.
4. Hvorledes sker overførslen af løn?
   Der må ubetinget drages omsorg for, at overførslen af løn gennemføres således, at familiens underhold fra begyndelsen sikres.
5. Hvilket lands lovgivning gælder for socialforsikringen?
   Jeg bemærker hertil, at efter store begyndelsesvanskeligheder i Norge er den tyske sociallovgivning nu gældende for danskerne dèr.
6. På grund af den knaphed på levnedsmidler, som ifølge de foreliggende oplysninger hersker i Finland, må der gives de danskere, som skal anvendes i Finland, mulighed for på hurtigst mulig måde at få tilsendt 1 á 2 standardlevnedsmiddelpakker om måneden.
7. Kontrakterne løber over 6 måneder.
8. Hvem afholder rejseomkostninger hen og tilbage?
   I Tyskland henh. Norge betaler entreprenøren hele henrejsen og hjemrejsen fra arbejdssted til grænse.
9. Da henrejsen vil vare flere dage og af tvingende årsager må foregå via Sverige, må spørgsmålet om forplejning under transporten gennem Sverige klarlægges.

sign. **Dr. Heise.**

Ref.: Legationsråd van Scherpenberg. *ad R 63059*

Spørgsmålet om anvendelse af danske arbejdere i den finske træindustri er et led i det ved Ha Pol VI behandlede almindelige spørgsmål om gennemførelsen af den tyske plan for forsyning med træ fra Finland for 1943 ved anvendelse af tyske og andre ikke-finske arbejdere.

Spørgsmålet har været genstand for forhandlinger i Helsinki mellem sagkyndige, hvori den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen deltog. Her blev først stillet et større forsøg i udsigt med anvendelse af 500 polske skovarbejdere. Spørgsmålet om anvendelse af danske arbejdere er endnu ikke aktuelt.

Derfor har heller ikke spørgsmålet om overførsel af løn praktisk interesse. Med hensyn til de polske arbejdere vil overførsel af løn, forsåvidt der overhovedet bliver tale herom, kunne foregå over tysk-finsk clearing. Denne sag behandles videre herfra. Såsnart spørgsmålet om de danske arbejdere igen bliver aktuelt, vil R V blive inddraget i forhandlingerne.

Oversendes hermed til R over R II.

Berlin, den 27. november 1942.

ad R 63059/42

Såfremt danske arbejdere skal anvendes i Finland, ligger arbejdsforholdene her anderledes end i Norge, da Finland ikke som Norge er besat af Tyskland. Følgelig vil finsk lov blive gældende m. h. t. socialforsikringen.

Hvis aftaler herom imellem Danmark og Finland støder på vanskeligheder, må det overvejes, om de tyske økonomisk-politiske grunde vejer tungt nok til i dette tilfælde at anvende tysk sociallovgivning på danske arbejdere i Finland.

Returneres hermed ærbødigst til R V.

Berlin, den 4. december 1942.

823.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

15. oktober 1942.

DET TYSKE RIGES
BEFULDMÆGTIGEDE

Den kommitterede i
økonomiske spørgsmål

København, den 15. oktober 1942.
Dagmarhus

Wi/4080/42

Vedr.: Anvendelse af dansk arbejdskraft i Tyskland.

Som svar på telegrafisk instruks multex nr. 10
D X 2/42 hemmelig af 2.1.42.

I tilslutning til indberetning Wi/3120/42
af 22. august 1942. R. 61 148/42

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Antallet af de indtil udgangen af september 1942 i Danmark hvervede arbejdere andrager 132 879 imod 126 621 ved udgangen af august, af hvilke 103 174 (ved udgangen af august 98 825) er afrejst til Tyskland, henh. Norge.

De 103 174 (ved udgangen af august 98 825) afrejste arbejdere fordeler sig med:

76 151 til Tyskland afrejste arbejdere, deraf 7 740 kvindelige (ved udgangen af august 74 084, henh. 7 208)

4 979 grænsepassanter (ved udgangen af august 4 847)

14 451 arbejdere i firmaentreprise i Tyskland (ved udgangen af august 12 941) og 7 593 arbejdere i Norge (ved udgangen af august 6 953).

I september er således 6 258 arbejdere imod 5 356 i august blevet hvervet.

I september er afrejst 4 349 og i august 3 561.

Hvervningen til firmaentreprise viste en stadig stigning, samtidig med at de danske byggeentreprenører for tiden er livligt interesserede i at påtage sig arbejder på tysk rigsområde, da byggearbejder her i landet er blevet stærkt indskrænket p. gr. af rationering af forskellige byggematerialer. Derimod var hververesultaterne med hensyn til transportfagene i den forløbne måned noget mindre end i august. Da der i september ikke blev gennemført nogen hvervning for BVG, blev de hvervede arbejdere anvendt i forskellige virksomheder. — Antallet af hvervede kvindelige arbejdere er steget stærkt i september. Langt den største del blev tilført rustningsindustrien. Hvervningen til Norge steg ikke. Ansøgende arbejdere (bl. a. metal- og byggefagsarbejdere) blev i første række hvervet til rigsområdet. Således er det i september lykkedes at tilføre metalindustrien 483 arbejdere (hvervede 675) imod 298 i august måned (hvervede 422).

Den 9. september 1942 nåedes tallet 100 000 afrejste arbejdere. For de til og med denne dato såvel til Tyskland som til Norge afrejste 100 513 arbejdere er følgende transporter blevet benyttet:

126 særtog København—Gedser—Warnemünde,
106 — Aarhus—Padborg—Flensborg,
453 fællesrejser til Tyskland,
110 — - Norge,
2 chartrede dampere København—Travemünde,
3 — — København—Oslo.

Efter en svag stigning kunne der i anden halvdel af august atter konstateres en lille tilbagegang i arbejdsløsheden, hvorefter arbejdsløshedstallet indtil midten af september steg til ca. 26 000. Tallet på arbejdsløse ved udgangen af september foreligger endnu ikke, dog viser det sikkert en yderligere stigning. De største arbejdsløshedstal findes blandt ufaglærte arbejdere, kvindelig, ufaglært arbejdskraft og handels- og kontorpersonale, dog findes der også ca. 1 000 arbejdsløse blandt tekstilarbejderne (hovedsagelig kvindelige), skræddere (hovedsagelig syersker) og metalarbejdere af alle kategorier. I den kommende tid bliver sikkert også talrige tørvearbejdere frigjort.

I de sidste måneder er hververesultaterne fortsat steget. Mens der i august kun kunne konstateres en stærkere øgning i hvervetallene for København, kunne også filialerne i provinsen i september møde frem med bedre resultater. Dette er resultatet af en noget forstærket hvervning i pressen i den foregående tid. Ligeledes kan udsigterne for hvervningen i den kommende tid anses for gunstige.

Ebner.

Set:

København, den 15. oktober 1942

Barandon.

824.

Indberetning ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

27. november 1942.

DET TYSKE RIGES BEFULDMÆGTIGEDE
I DANMARK

København, den 27.11.1942.

Wi/4622/42

Ang.: Anvendelse af dansk arbejdskraft i Tyskland.

Som svar på telegrafisk instruks multex nr. 10 D X 2/42 hemmelig af 2. januar 1942.

I tilslutning til indberetning Wi/4080/42 af 15. oktober 1942 ved R. 63584/42.

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Tallet på de indtil udgangen af oktober 1942 i Danmark hvervede arbejdere andrager 137 794, af hvilke 106 592 er afrejst til Tyskland, Norge, Finland og de østlige provinser.

De 106 592 afrejste arbejdere fordeler sig med:

78 031 til Tyskland afrejste arbejdere, deraf 8 168 kvindelige,
5 144 grænsepassanter,
15 461 arbejdere i firmaentreprise i Tyskland,
7 915 arbejdere i Norge,
16 arbejdere i Finland og
25 arbejdere til indsats ved OT i de østlige provinser.

I oktober hvervedes 4 915 arbejdere, af hvilke 3 418 er afrejst. Tallet på afrejste ligger 1 061 lavere end i oktober 1941 og 931 lavere end i september 1942. Tilbagegangen ramte særlig firmaentrepriserne og kontingenterne til Norge. Hvervningen for firmaentreprise er standset, da klagerne fra de tyske kontrahenter over de entrerende firmaer er taget til i den sidste tid og også det herværende tyske arbejdsformidlingskontor i nogle måneder har haft dårlige erfaringer med firmaentreprise. I første halvdel af måneden var der på grund af den politiske spænding i Norge, som forbigående førte til proklamering af undtagelsestilstand i Trondhjem, liden tilbøjelighed blandt arbejderne til at tage til Norge. Også udviklingen af de politiske forhold her i landet og forskellige rygter, bl. a. om at danske arbejdere skulle tvangsudskrives til tjeneste i Tyskland, har virket ugunstigt på hvervningen.

Selvom de danske metalindustriforetagender er fuldt beskæftiget med lagerordrer, er det dog lykkedes at tilføre den tyske metalindustri 444 arbejdere; deraf blev de af oktoberkampagnen Rü. 42 omfattede foretagender tildelt 101 arbejdere, overvejende faglærte. I oktober var 77,2 % af de hvervede beskæftiget i rustningsindustrien.

Antallet af arbejdsløse er steget fra 27 500 ved udgangen af september 1942 til 31 400 ved udgangen af oktober 1942, mens det ved udgangen af oktober 1941 udgjorde næsten 47 000. Hververesultaterne var i de første dage af november rigtig gode ved alle hvervekontorer. Også i år søger den danske regering at afhjælpe den forventede stærkere stigning i arbejdsløsheden ved nødhjælpsarbejder. Da desuden de vigtigste arbejder ved bygningen af vestvolden på Jyllands vestkyst snarest vil blive påbegyndt, ved hvilke der i løbet af de næste to måneder vil blive beskæftiget ca. 10 000 arbejdere, har jeg allerede sat mig i forbindelse med den danske regering med det formål såvidt muligt at nedskære nødhjælpsarbejderne, da i modsat fald hververesultatet i de kommende uger vil blive ugunstigt påvirket.

P. b. v.
Ebner.

825.

Skrivelse fra den kommitterede for fireårsplanen ang. hvervning af dansk arbejdskraft.

16. januar 1943.

DEN KOMMITTEREDE FOR FIREÅRSPLANEN

Den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen.

Berlin SW 11, den 16. januar 1943

Nr. Va 5780.7/444

Angående: Hvervning af dansk arbejdskraft til rigsområdet.

Ilbrev

Til
Auswärtiges Amt
Berlin W 8
Wilhelmstr. 74—76.

Den danske regering har længe ladet det skorte på den nødvendige beredvillighed med hensyn til øget hvervning af dansk arbejdskraft til riget. Den hindrer fremfor alt hvervningen ved at støtte arbejdsfordelingen i Danmark og ved stort anlagte nødhjælpsarbejder, der ikke kan anses for produktive.

Min kommitterede i Danmark, overregeringsråd dr. Heise, har til stadighed anstrengt sig for at øge resultaterne af hvervningen af dansk arbejdskraft til rigsområdet. Den 25.11.1942 satte han sig som led i disse bestræbelser, efter ordre fra det tyske riges befuldmægtigede, i forbindelse med ministeriet for offentlige arbejder i København med det formål at få ophævet arbejdsfordelingen og de uproduktive nødhjælpsarbejder væsentlig indskrænket. På denne måde skulle der skaffes arbejdskraft til rigsområdet.

Disse forhandlinger er endnu ikke afsluttet.

For nyligt har Generalluftzeugmeister ligeledes henvist til, at det med det nuværende arbejdsløshedstal i Danmark måtte være muligt at tilføre den tyske rustningsindustri større arbejdskraft, end det hidtil har været tilfældet. Nedenfor giver jeg Dem tallene på hververesultaterne og på arbejdsløshedens udvikling i Danmark.

Hververesultater:

Måned	Hvervede til rigsområdet	Indsats i Norge og Finland	Ialt hvervet
Nov. 1942.....	3 222	307	3 529
Okt. —	3 055	363	3 418
Juli —	2 471	276	2 747
Nov. 1941.....	3 546	53	3 599

Arbejdsløse.

Udgangen af november 1942.....	34 177
— - august —	23 000

Da det efter de erfaringer, der er gjort, synes tvivlsomt, om man på den hidtil fulgte måde kan opnå øget hvervning af dansk arbejdskraft — de danske arbejdere bliver hvervet på frivilligt grundlag, og tilmed efter den danske regerings ønske i de fleste tilfælde kun for 6 måneder —, mener jeg, det af hensyn til den tyske rustningsindustris forsyning med arbejdskraft er ubetinget nødvendigt, at den danske regering påvirkes således,

at den i højere grad end hidtil støtter hvervningen af danske arbejdere til rigsområdet. Da de forholdsvis gode levevilkår i Danmark og de af fagforeningerne udbetalte arbejdsløshedsunderstøttelser vanskeliggør den frivillige hvervning til rigsområdet betydeligt, kan det ikke tolereres, at den danske regering desuden også ved øget arbejdsfordeling og anvisning til uproduktive nødhjælpsarbejder hjælper de arbejdsløse og således afholder dem fra at lade sig hverve til Tyskland.

Jeg vil være taknemlig, hvis det fornødne snart kunne foretages. For en meddelelse herom ville jeg være taknemlig.

P. k. v.

sign. **Dr. Timm.**

Bekræftet:

Müller,
kontorist.

826.

Instruks til dr. Best ang. démarche hos den danske regering om øget hvervning af Tysklandsarbejdere.

26. januar 1943.

Berlin, den 26. januar 1943. *ad R. 50698 (R. 53964)*

Ref.: Rödiger. *HASTER STÆRKT!*

1 bilag.

1.) *Til rigets befuldmægtigede i Danmark.*

Kurer! Sendes omg. til København med anmodning om med eftertryk at henvende sig til den derværende regering i overensstemmelse med den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsens synspunkter, såvidt de dækker de dèr gjorte iagttagelser, og snarest indberette om resultatet.

Rödiger.
Underskrift bekræftet.

2.) *Til*
den generalbefuldmægtigede
for arbejdsindsatsen,
Berlin, S.W. 11,
Saarlandstr. 96.

I besvarelse af skrivelse af 16. d. m. Va 5780.7/444.

Rigets befuldmægtigede for Danmark i København er blevet forsynet med instruks i overensstemmelse med Deres skrivelse angående spørgsmålet om hvervning af dansk arbejdskraft til rigsområdet.

Auswärtiges Amt forbeholder sig yderligere meddelelse i sagen.

Ha Pol og Pol VI
til behagelig medpåtegning.

Rödiger 22/1.
Underskrift bekræftet.

827.

Skrivelse fra den befuldmægtigede for fireårsplanen ang. øget hvervning af danske arbejdere.

26. marts 1943.

DEN KOMMITTEREDE FOR FIREÅRSPLANEN
Den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen.

Berlin SW 11, den 26. marts 1943.

VI. c nr. 5780.7/34

Ang.: Hvervning af dansk arbejdskraft til rigsområdet.

Ref.: Min skrivelse af 16.1.1943 Va 5780.7/44 — R. 50698.
Deres skrivelse af 26.1.1943 R 50698. —

Til
Auswärtiges Amt,
Berlin W 35.

En forøgelse af hvervningen af dansk arbejdskraft til rigsområdet kunne heller ikke opnås i mellemtiden. Således er f. eks. i februar måned 1943 med et tal på 64 227 arbejdsløse kun 3 156 arbejdere blevet hvervet til rigsområdet og til Norge og Finland.

Jeg vil være taknemlig, hvis De vil meddele mig, hvilke resultater forhandlingerne i mellemtiden har ført til.

Efter bemyndigelse
sign. **Dr. Hucho.**

828.

Skrivelse fra det danske gesandtskab ang. brud på kontrakter med danske arbejdere.

7. marts 1944.

Afskrift ad VI. c 5780.7/98.

DET KONGELIGE DANSKE GESANDTSKAB
Socialattacheen

Berlin, den 7. marts 1944.

J.nr. 61 E. 7 b./SA III — SA 107. L. nr. 228

Til
den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen
v/ hr. overregeringsråd dr. Hucho,
Berlin SW 11,
Saarlandstr. 96.

Fra Det kongelige generalkonsulat i Hamborgs arbejderkontor er følgende sag blevet forelagt mig.

De danske arbejdere Svend Georg Møller, født den 16.11.1921 i St. Brøndum, Knud

Axel W. Jensen, født den 19.3.1916 i Frederikshavn, og Chr. Nielsen kom i midten af april 1943 til Tyskland som følge af deres kontrakt med det danske byggefirma Fr. Fuchs, Nørresundby. Ifølge denne kontrakt var de hvervet til arbejde i nærheden af Wien. Ikke desto mindre blev de beskæftiget adskillige hundrede kilometer syd for Wien, og hverken løn eller forplejning var i overensstemmelse med kontrakten. Som følge heraf forsøgte de at rømme til Danmark. I Lüneburg blev de imidlertid alle arresteret af Gestapo, overgivet til det derværende Arbeitsamt og af dette henvist til arbejde for firma August Brandt, Am Berge 8, Lüneburg. Kort derefter vendte Nielsen tilbage til Danmark.

Arbejderkontoret henvendte sig pr. 10.12.1943 til Lüneburg Arbeitsamt med spørgsmål om, af hvilken grund hjemrejsetilladelse blev nægtet Møller og Jensen.

Herpå modtog arbejderkontoret pr. 24.12.1943 følgende svar:

„Lederen af firma A. Brandt, Lüneburg, er bortrejst i længere tid. Firmaets kontor meddeler mig følgende:

J. arbejder ved en filial af firmaet i protektoratet[1]), mens M. er beskæftiget på firmaets byggeplads i Soltau. Firmaet meddeler mig, at begge danskerne har modtaget hele den dem tilkommende løn og også overtidspenge.

En tilbagesendelse til hjemlandet er for tiden ikke mulig, da begge danskere er beskæftiget på arbejdspladser, hvor de for tiden ikke kan undværes.

Efter firmaleder A. Brandts hjemkomst om ca. 14 dage skal jeg tilsende Dem yderligere oplysninger."

Dette standpunkt fra Arbeitsamts side er ganske uforeneligt med de danske arbejderes retsstilling, som giver dem ubetinget ret til afsked efter kontraktens udløb.

Arbejderkontoret henvendte sig derfor pr. 8.1.1944 pány til Lüneburg Arbeitsamt, men uden at få svar. Arbejderkontoret telefonerede derfor til lederen af kontoret, hr. Morthorst, der for sit vedkommende erklærede sig indforstået med afskedigelse. Men arbejdsgiveren og Gestapo afslog dette med den anførte begrundelse.

Medio februar henvendte Jensen sig til arbejderkontoret og meddelte, at han var blevet kaldt til Gestapo, hvor det var blevet sagt til ham, at han umuligt kunne hjemsendes, fordi han ved sit arbejde for firmaet Brandt havde fået indsigt i forskellige hemmeligheder. Han måtte derfor affinde sig med at blive i Tyskland indtil krigens afslutning. Det blev derefter henstillet til ham at erklære sig indforstået med sit arbejde i „Niedersachsen-Werke" for firmaet Brandt. Det blev betydet ham, at hvis han nægtede det, ville han blive tvunget. Senere er også han vendt tilbage til Danmark.

Svend Georg Møller befinder sig imidlertid stadig i firmaet Brandts tjeneste i „Niedersachsen-Werke". I det sidste halve år er det blevet ham forbudt at skrive til Danmark. Den tyske kommandant i Aalborg skal have erklæret overfor faderen, at Møller havde det godt, men af visse grunde kunne han ikke få tilladelse til at skrive. Iøvrigt er det blevet meddelt arbejderkontoret, at Møller sammen med de øvrige arbejdere befinder sig i en lejr, som bevogtes strengt af SS, og at han må gå i fangetøj og med kortklippet hår.

Denne behandling af en dansk arbejder, der er rejst til Tyskland, er højst forbavsende. Hvis den er en følge af forsøg på rømning, må jeg bemærke, at den overhovedet ikke står i forhold til forseelsen, og at danske arbejdere ifølge en note fra Auswärtiges Amt af 11.12.1943 ikke kan anbringes i arbejdsopdragelseslejr.

Jeg anmoder Dem derfor højligst om i arbejdsindsatsens interesse at udvirke, at Møller omgående bliver løst fra sit arbejdsforhold og sendt tilbage til Danmark.

Underskrift.

Afskrift ad VIc 5780.7/98.

DET KONGELIGE DANSKE GESANDTSKAB
Socialattacheen

Berlin, den 24. juli 1944.

Journal nr. SA. 107
HG 740

Ang.: Anvendelse af og forsorg for dansk arbejdskraft; *spec.* Svend Georg Møller.

Reference: Min skrivelse af 7. marts 1944.

Til
den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen
v/ hr. overregeringsråd dr. Hucho,
Berlin SW 11.
Saarlandstr. 96.

Pr. 24. marts 1944 har De under nr. VIa 5780.7/33 tilskrevet mig som følger:

„Jeg har pålagt præsidenten for Gauarbeitsamt og rigsvoldgiftsmanden[1]) for Østhannover, Küneburg, at undersøge sagen. Såsnart den forlangte indberetning foreligger, vil jeg atter vende tilbage til sagen."

Da nu mere end 4 måneder er forløbet, uden at jeg, trods erindringsskrivelser af 3. maj og 14. juni d. å., har fået endeligt svar, tillader jeg mig nu at anmode om hurtigst mulig frigivelse, da Svend Georg Møller nu, imod de aftalte regler for anvendelse af dansk arbejdskraft i Tyskland, har været tilbageholdt i mere end et halvt år.

Jeg tillader mig at vedlægge et brev til Møller, som hans fader har vedlagt en forespørgsel til mig, med anmodning om, at De, dersom det er muligt, vil tilsende Møller det.

For at De kan kontrolere brevets indhold, har jeg foretaget en oversættelse og vedlagt den.

Jeg undlader ikke at gøre opmærksom på, at Møller, som, da jeg klagede til Dem, befandt sig ved firmaet Brandt, „Niedersachsen-Werke", nu, ifølge påskriften på vedføjede brev fra hans fader, synes at befinde sig ved Mittelwerke, G.m.b.H., Bismarckstrasse 112, Berlin-Charlottenburg,

For Deres velvillige ulejlighed takker jeg Dem forbindligst og tillader mig på grund af sagens lange varighed at forvente Deres ærede gensvar med korteste frist.

Med højagtelse

Underskrift.

---

[1]) Reichstreuhänder.

829.

Telegram fra dr. Best ang. mulighederne for tvangsudskrivning af dansk arbejdskraft.

11. august 1944.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 11. august 1944 kl. 19,40.
Modtaget: — 11. — — - 23,00.

Nr. 947 af 11.8.44.

Lederen af min Abteilung Arbeit, overregeringsråd dr. Heise, har meddelt mig følgende om mødet hos den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen, Gauleiter Sauckel: „Fra 14. til 17.7. fandt der et møde sted på Wartburg med præsidenterne for Gauarbeitsämter og udlandskontorcheferne under den generalbefuldmægtigede for arbejdsindsatsen. Det blev indledt med en tale af Gauleiter Sauckel, i hvilken han pegede på, at fronten havde stærkt behov for tropper, og at der fra alle foretagender, indbefattet rustningsindustrien, måtte trækkes militært uddannede folk, som var erklæret for uundværlige, for at nye divisioner kunne opstilles; de derved opstående huller måtte hurtigst muligt stoppes ved fremskaffelse af ny arbejdskraft. De i Tyskland disponible små arbejdsreserver strakte ikke til her, og heller ikke i de okkuperede områder i Europa fandtes der længere nævneværdige reserver. Da den tyske hær kæmpede for at beskytte hele Europa, var det et rimeligt forlangende, at nu også de angiveligt venligsindede og neutrale stater, ved at stille langt flere arbejdere til disposition, ydede et væsentligt større bidrag til krigsførelsen end hidtil. Den frivillighed, hvorpå hvervningen af arbejdskraft hidtil havde hvilet i disse lande, havde i det sidste halve år langtfra givet tilfredsstillende resultater, og i betragtning af den alvorlige situation måtte man slå ind på andre veje. Derefter holdt arbejdslederne og referenterne foredrag om deres områder, og herunder betonede referenten for Danmark, at Danmark i de første år havde stillet et væsentligt antal arbejdere, men at dette i det sidste år var gået ganske betydeligt tilbage. Årsagen var bl. a. særligt den, at der for Tyskland blev gennemført store arbejder i Danmark, hvortil mange tusind arbejdere var blevet stillet. Til trods herfor var der, særlig i vintermånederne, stadig et større antal arbejdsløse i Danmark disponible, og også i det danske erhvervsliv fandtes stadig større reserver af arbejdskraft, som man dog på grund af manglende lovlig basis herfor ikke kunne disponere over. I den forbindelse gav Gauleiter Sauckel sine adjutanter ordre til, at de hurtigst muligt skulle forelægge ham et andragende til rigsminister dr. Lammers om, at de tyske bestemmelser om arbejdsindsats skulle indføres i Danmark." Til Gauleiter Sauckels plan om at indføre de tyske arbejdsbestemmelser i Danmark indtager jeg følgende stilling:

1.) Forsøget på i øget omfang at skaffe arbejdskraft fra Danmark til riget vil stride mod den ordre, jeg har modtaget fra Føreren om, at det danske landbrugs ydelser til riget ubetinget skal opretholdes på den hidtil opnåede højde. Det danske landbrug mangler for tiden ca. 35 000 arbejdere, hvorved arbejdet med rodfrugterne i dette efterår, og dermed opretholdelsen af kvægbestanden, såvel som jordarbejdet til næste sæson er bragt i farezonen. Rigsernæringsministeren har derfor allerede for nogen tid siden givet udtryk for den opfattelse, at fortsat hvervning af dansk arbejdskraft til tjeneste i riget helt skulle indstilles. Fortsat at trække arbejdere bort fra Danmark — også uden anvendelse af andre midler end den hidtil praktiserede frivillige hvervning — vil i sidste instans betyde en yderligere begrænsning af den danske landbrugsproduktion, fordi det ikke kan undgås, at de dårligst betalte landarbejdere i øget tal vil søge over til det bedre betalte arbejde for værnemagten og i industrien.

2.) Efter at det danske samfund i 4½ år har arbejdet for tyske formål på grundlag af den lovgivning, der gælder for dansk økonomi og arbejde, vil indførelsen i Danmark af de tyske bestemmelser om arbejdsindsats føre til almindelig og åben obstruktion.

De arbejdere, der efter disse bestemmelser skulle udskrives, vil unddrage sig udskrivning ved at flygte til Sverige eller vil i bander samle sig udenfor byerne, hvilket hidtil ikke er forekommet i Danmark. På grund af generalstrejke og arbejderflugt vil ikke alene den industrielle produktion, men også meget snart landbruget komme til at ligge stille, således at Danmarks hidtidige produktionsydelser må afskrives. For på den ene side at opretholde orden i det kaos, som derved opstår, og på den anden side indfange det foreskrevne antal arbejdere må jeg anmode om afsendelse af i det mindste et lige så stort antal tyske politifolk, som der skulle indfanges arbejdere til anvendelse i riget. —

3.) Den indførelse af de tyske bestemmelser om arbejdsindsats, som Gauleiter Sauckel ønsker, vil kun kunne indføres ved tysk forordning, da der i Danmark ikke består en normal lovgivningsmagt og centralforvaltningen ikke er beføjet til så revolutionerende forholdsregler. Ved dette indgreb, som vil ophæve hele den danske arbejdsret, opgives den hidtil fulgte udenrigspolitiske kurs, efter hvilken spørgsmålet om Danmarks suverænitet med overlæg skulle henstå uafgjort. Ved med magt at udskrive og sende tusinder af danske arbejdere til riget vil den endelige tilsidesættelse af dansk suverænitet blive klart tilkendegivet for hele verden. —

4.) Sammenfattende fastslår jeg — efter at der i 4½ år ikke er foretaget en omordning af den danske økonomiske og arbejdsretlige lovgivning —, at det danske samfund med dets særlige struktur på alle områder: landbrug, industriel produktion, værnemagtsarbejder og arbejdsydelser i riget, har ydet det maksimum for riget, som det kan bære. Ethvert indgreb, som nu — 4½ år for sent — foretages i den danske økonomis og den danske arbejdsordnings struktur, vil få katastrofale følger for den danske produktions samlede præstationer, uden at det ved indgrebet tilstræbte direkte enkeltresultat opnås fuldtud. Selv ved et opbud af tyske tvangs- og kontrolorganer, som under de nuværende personaleforhold er umulig, kan der blot opnås de samme produktionsresultater, som den danske økonomi for tiden præsterer for Tyskland ad frivillighedens vej. Kun når den ejendommelige svævende tilstand mellem selvstændighed og afhængighed, som er blevet skabt ved den tyske politik overfor Danmark lige siden 1940, opretholdes, og når endvidere den danske produktion ledes videre med de samme indarbejdede metoder som hidtil, kan de danske ydelser til riget, som relativt ligger over alle andre besatte områders ydelser, opretholdes. Til at gennemtvinge de samme ydelser med magt, efter at frivilligheden er blevet ophævet, savner vi nu og indtil videre simpelthen kræfter. —

Tilføjelse: En afskrift af dette telegram bedes tilsendt ministerialdirektør dr. Walter i rigsernæringsministeriet.

Dr. Best.

830.

Instruks ang. forlængelse af kontrakter med danske arbejdere.

23. august 1944.

Berlin, den 23. august 1944.

Diplogerma
København *ad R 53720*
nr. 981/23.8.

Ref.: VLR Rödiger
GR Eckner

Chiffertelegram
(kodeskriver)

Som svar på telegrafisk instruks nr. 971 af 17. august og i tilslutning til skriftlig instruks af 20. juli — R 53111 —.

Ved telegr. instruks nr. 521 af 12. maj blev De anmodet om at få de kompetente danske myndigheders samtykke til, at udløbende kontrakter med arbejdere, som var beskæftiget på det angivne område, forlænges indtil videre, og at der udpeges tillidsmænd, som kunne få arbejderne med til forlængelse af aftalerne.

Ved telegrafisk indberetning nr. 869 af 25. maj blev det meddelt, at varigheden af danske arbejderes arbejdsforhold i Tyskland og dets forlængelse efter hverveperiodens udløb var blevet ordnet. Man måtte deraf slutte, at GBAs ønsker, fremsendt ved telegrafisk instruks nr. 521, var blevet opfyldt. Man anmoder derfor om at foretage en tilsvarende ordning af den danske arbejderske Hansine Kirstine *Langs* forhold, og endvidere, forsåvidt dette ikke allerede er sket, at man snarest muligt sætter sig i forbindelse med de kompetente danske myndigheder for at tilvejebringe en ordning i overensstemmelse med telegrafisk instruks nr. 521 af 12. maj.

Rödiger.

831.

Indberetning fra dr. Best ang. forlængelse af kontrakter med danske arbejdere.

30. august 1944.

AUSWÄRTIGES AMTS
FJERNSKRIVERKONTOR

Telegram indgået fra S DG København
nr. 143 30/8 20. 10.

Indløbet på kodeskriver.

Ang.: Danske arbejderes tilbagevenden efter kontraktens udløb.

Ref.: Instruks nr. 981 R. 53720 af 23.8.1944

Nr. 1025 af 30.8.1944.

Auswärtig Berlin.

Der er gentagne gange blevet forhandlet med de kompetente danske myndigheder om forlængelse af aftalerne med danske arbejdere. Fra dansk side har man dog ikke kunnet beslutte sig til at acceptere anmodningen, og dette standpunkt begrundes med, at man ikke

kan kræve af nogen dansker, at han forpligter sig til arbejde i et krigsførende land i længere tid end 6 måneder. Med rette ser man også deri en hindring for hvervningen, thi de tyske arbejdsanvisningskontorer har gjort samme erfaring, at danskere afslår at indgå aftaler på længere tid end 6 måneder. Sagen med Hansine Kirstine *Lang* og andre — jfr. instruks af 7.8.1944 nr. 53411/44 — bekræfter disse erfaringer.

Vedkommende arbejdskontorers tvangsmæssige tilbageholdelse af de nævnte danskere fører til de i min fjernskrivelse nr. 947 af 11.8.44 nævnte vanskeligheder. Jeg anmoder derfor atter om frigivelse af disse arbejdere og om, at man for fremtiden sørger for at undgå sådanne tilfælde. I den forbindelse bemærker jeg udtrykkelig, at der ikke kan rejses nogen indvendinger imod, at arbejderne frivilligt bliver længere i riget. I så tilfælde må der dog atter afsluttes en arbejdskontrakt om varigheden.

Dr. Best.

832.

Afhøring af Alfred Jodl ved den internationale militærdomstol i Nürnberg ang. tvangsarbejde.

6. juni 1946.

. . . . . .

Mr. Roberts[1]*:* Jeg ønsker nu at behandle et andet emne, spørgsmålet om tvangsarbejde. Sagde De i Deres tale — vil De se på Deres anmærkninger til Deres tale, siderne 38 og 39, og det er side 298 i dokumentbog 7, den store, afsnittet, som begynder på side 38 i vidnets eksemplar. Det har en ramme; jeg tror, det er et stykke papir med overskriften „38". Mon ikke De kunne finde det for ham.

„Dette dilemma med mangel på arbejdskraft har ført til tanken om en mere gennemgribende udnyttelse af arbejdskraftreserverne i de af os beherskede områder. Ret tænkning og fejl tænkning er blandet sammen. Jeg tror, at forsåvidt det drejer sig om arbejdskraft, er alt gjort, som kan gøres. Hvor dette endnu ikke er blevet opnået, ville det synes gunstigere, politisk set, at afholde sig fra tvangsforholdsregler og i stedet sikre sig orden og økonomisk hjælp. Efter min mening er tiden imidlertid nu kommet til med hensynsløs kraft og beslutsomhed at foretage skridt i Danmark, Holland, Frankrig og Belgien til at tvinge tusinder af dagdrivere til at udføre de befæstningsarbejder, som er mere vigtige end noget andet arbejde. De nødvendige ordrer hertil er allerede blevet udstedt" (dokument nummer L-172, bilag nummer USA-34).

Husker De dem?

Jodl: Der er ingen tvivl om, at jeg har skrevet udkastet til dette engang.

Mr. Roberts: Har De det?

Jodl: Men det beviser ikke, at jeg har sagt det.

Mr. Roberts: Men var de nødvendige ordrer blevet givet om, at civilpersoner i de besatte områder skulle arbejde på tyske befæstningsværker?

Jodl: En tvangsarbejdsordre var blevet udstedt i de fleste lande, men jeg — det kan være, De ikke ved det — jeg erklærer under ed, at i Danmark og Holland, og også i Belgien, arbejdede lokale firmaer, som skaffede sig deres arbejdskraft under arbejdsordren, på disse befæstningsværker, og befolkningen i disse områder var særlig glad ved dette, fordi jo stærkere deres kyst var befæstet, desto mere sikre var de på, at invasionen ikke ville finde sted i deres egn. Og selvfølgelig var de yderst interesserede i at forhindre en invasion, som de vidste ville ødelægge alt. Skønt det lyder utroligt, så arbejdede de stedlige indbyggere på disse befæstningsværker, nogle af dem med den største begejstring. Dette er en kendsgerning.

. . . . . .

[1]) Engelsk anklage.

F.

MINISTERIET FOR HANDEL, INDUSTRI OG SØFART

UNDER

BESÆTTELSEN

1.

Danske skibe i udenlandske havne

(Oversættelser)

833.

Telegram fra Renthe-Fink ang. overførelse af danske skibe til USA.

16. april 1940.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 16. april 1940 kl. 18,45.
Modtaget — 17. — — - 0,15.

Nr. 330 af 16.4.

I besvarelse af telegram af 12. nr. 330*)

Til spørgsmålet om masseoverførelser og bortchartring af danske skibe til USA har jeg både overfor det danske udenrigsministerium og overfor rederforbundet udtalt en alvorlig advarsel. Begge steder udtalte man, at man ikke kendte til sådanne planer, og lovede undersøgelser. Rederne udtalte i den forbindelse, at efter deres opfattelse kunne bortchartring af enkelte skibe til det neutrale USA blive nødvendigt af økonomiske grunde, og at dette ikke kunne anses for at være rettet imod Tyskland. Vi fastholdt vort standpunkt i overensstemmelse med Deres telegrafiske ordre. Iøvrigt synes spørgsmålet om USAs køb af danske skibe for tiden at være uden betydning, da de allierede fjendtlige stater ifølge en DBN-melding fra New York ikke anerkender overførslen til USA-flag af danske skibe, som de ligestiller med tyske.

Renthe-Fink.

*) W V 1282

834.

Telegram fra Renthe-Fink ang. tilbageholdelse af danske skibe i tyske havne.

22. april 1940.

Telegram
(åbent)

København, den 22. april 1940 kl. 22,50.
Modtaget: — 23. — — - 0,30.

Nr. 373 af 22.4.

Skibsfartssagkyndige har fastslået, at den forholdsregel at tilbageholde danske skibe i tyske havne rammer de enkelte danske rederier, som har afsendt skibe til kulfart på Rotterdam, hårdt. Når kulsejladsen til Rotterdam ikke er fri for tiden, bør danske skibe have tilladelse til at vende tilbage til danske farvande.

Udbeder mig telegrafisk instruks.

Renthe-Fink.

835.

Telegram fra Renthe-Fink ang. de danske rederes stilling til danske skibe i udenlandske havne.

26. april 1940.

Telegram

København, den 26. april 1940
Modtaget: — 26. — — kl. 16,45.

Nr. 404 af 26.4.

Auswärtig Berlin.

I besvarelse af telegram nr. 406 af 22.4.

1) Det danske gesandtskab i Tokio har modtaget det danske udenrigsministeriums cirkulæreinstruks, hvorefter danske skibe skal forblive i neutrale havne og afsejling kun må finde sted efter den danske regerings ordre.

2) De danske rederes sammenslutning har besluttet sig til at undlade at øve direkte indflydelse på skibenes bevægelse. Det gælder også skibsreder A. P. Møller, der forøvrigt allerede 9. april overgav dispositionsretten over sine i udlandet værende skibe til New Yorker firmaet Isbrandtsen-Møller. Hvorvidt skibene nu sejler under dansk eller amerikansk flag, er endnu usikkert. Henstil, at vort New Yorker generalkonsulat optager direkte forbindelse med Isbrandtsen, der her er kendt som engelskfjendtlig. Bemærk, at Hapag-repræsentanten i New York, Ahrenkiel, står i et godt personligt forhold til Isbrandtsen. Møller meddeler iøvrigt, at statsråd Lindemann i løbet af de kommende dage vil komme til København for at føre forhandlinger om fælles interesser i Østasien. Lindemann anmodes om at opsøge gesandtskabet før mødet med Møller.

Renthefink.

836.

Telegram fra Renthe-Fink ang. de danske tankskibe „Chr. Holm" og „Scandia".

14. februar 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 14. februar 1941 kl. 21,10.
Modtaget: — 14. — — 22,00.

Nr. 216 af 14.2.

I tilslutning til skriftlig indberetning af 12.2.41 — W Sch 3/1 C —. Det danske gesandtskab i Washington telegraferer, at de danske tankskibe „Chr. Holm" og „Scandia"s afrejse fra Skt. Thomas, såvidt gesandtskabet har kunnet fastslå, skete på foranledning

af det amerikanske Standard Oil. Begge skibe skal være blevet opbragt af englænderne og efter den påfølgende priseretskendelse i Trinidad overført til det britiske skibsregister. —

Det Danske Petroleums Aktieselskab, hvem begge skibe tilhører, benægtede, da det blev stillet til ansvar for nævnte skibes afsejling, ethvert kendskab til sagen, som man først havde erfaret om gennem avismeddelelser, og udkastede den formodning, at det amerikanske Standard Oil havde gjort brug af sin ret til at sætte de nævnte skibe i fart, fordi sidstnævnte ikke blot var agent for Det Danske Petroleums Aktieselskab, men også indehaver af aktiemajoriteten. Da begge skibe var indregistreret i København og under dansk flag, hævdede jeg det standpunkt, at det amerikanske selskabs ordre betød et alvorligt overgreb mod dansk ejendom. Danskerne, som efter overføringen af skibene ved priseretskendelsen frygter, at de to skibe skal indsættes i fart på England, anser ligesom jeg skibenes afrejse og opbringelse for aftalt spil mellem englænderne og det amerikanske Standard Oil. Hvorfor kaptajnerne i dette tilfælde ikke har fulgt den dem bekendte instruks fra den danske regering om at forblive i neutral havn, er det ikke muligt her at fastslå.

På mit forlangende har det danske udenrigsministerium foranlediget, at Det Danske Petroleums Aktieselskab kræver Standard Oil til regnskab for dets handlemåde.

Renthe-Fink.

837.

Telegram fra Renthe-Fink ang. udenrigsministeriets cirkulæretelegram om forbud mod ifartsættelse af danske skibe i udenlandske havne.

15. februar 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 15. februar 1941 kl. 23,10.
Modtaget: — 15. — — - 23,50.

Nr. 226 af 15.2.

I besvarelse af telegram af 13. nr. 135*)

På grundlag af en samtale i dag med udenrigsministeriet blev man enig om et cirkulæretelegram til de danske gesandtskaber i USA, Argentina, Brasilien, Chile og Portugal, i hvilket man henviser de danske gesandtskaber til at notificere disse staters regeringer om, at ingen person eller institution udenfor Danmark er berettiget til at forhandle eller bestemme om genindsættelse i fart af oplagt dansk tonnage. Derigennem bliver regeringsforhandlinger med agenturer, som for eksempel i Argentina, yderst vanskelige, om ikke umuliggjort; desuden tilbagevises omhyggeligt eventuelle forsøg fra det danske nationalråd i London på at tilrane sig ret til at overtage de danske skibe, uden udtrykkeligt at nævne nationalrådet, hvad jeg ville anse for inopportunt.

Lauritzens repræsentant i New York, Tage Nielsen, får i tilslutning til den almindelige instruks af ..... (gruppe ulæselig) for en sikkerheds skyld yderligere instruks om, at forbud mod forhandlinger om genindsættelse i fart af Lauritzens skibe også gælder for Sydamerika. Repræsentanter for danske rederier, der har skibe oplagt i Sydamerika, får endnu en gang instruks om under alle omstændigheder at lade skibene ligge i neutrale havne.

*) Ha Pol 671 hemmeligt.

De danske gesandtskaber bliver telegrafisk opfordret til pr. telegram at indberette om eventuelle førte forhandlinger og deres omfang indenfor deres område. Før disse svar indtræffer, foreslår jeg, at man ser bort fra krav om overførelse af agenturet til et andet firma.

Med hensyn til tankskibet vil Det Danske Petroleums Aktieselskab, som indberettet i går, kræve telegrafisk indberetning fra Standard Oil om det passerede og endvidere i fuldt omfang holde det amerikanske selskab ansvarligt.

Ifølge en meddelelse i den svenske avis „Dagens Nyheter" fra 13. februar har Filippinernes regering til hensigt at forhandle med rederiet A. P. Møller om den dèr oplagte danske tonnage. Jeg har derfor udtrykkeligt forlangt, at den danske gesandt i Washington gennem USAs regering bringer ovennævnte cirkulæretelegram til Filippinerregeringens kundskab. Skriftlig redegørelse følger.

Renthe-Fink.

838.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om det danske råd i London.

16. februar 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 16. februar 1941 kl. 1,40.
Modtaget: — 16. — — - 5,30.

Nr. 227 af 15.2.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 130*) af 12. februar og i henhold til telegrafisk indberetning nr. 226**) af 15. februar.

Udenrigsministeren sagde til mig i går, at han ikke kunne tro på efterretningernes alvorlige karakter. I England opholdt der sig ingen danske personligheder, som havde format til at skabe organisationer, som med held kunne tiltage sig udøvelsen af de danske rederes eller den danske regerings rettigheder. Navnlig befandt der sig ikke betydeligere danske skibsfartsinteressenter i London, men kun i New York. Han havde under disse omstændigheder anset det for rigtigst ikke at offentliggøre efterretningerne i den danske presse.

Måske menes der med det danske nationalråd det forrige år i London stiftede Danish Council, der i sine statutter nævner det som hovedopgaven at være organ for alle danske i England, at styrke den danske nationalfølelse og at løse specielle problemer, der er skabt af krigen. På min foranledning lod det danske udenrigsministerium allerede i januar den danske gesandt i London vide, at den danske regering misbilligede foreningens virksomhed og afkrævede ham en rapport. Et svar er hidtil ikke indløbet og er næppe at vente på grund af de restriktioner, den danske gesandt i London er underkastet.

Den danske regering vil spørge det danske gesandtskab i Washington, hvortil den i „New York World" indrykkede meddelelse, som siges at hidrøre fra norsk kilde, kan føres tilbage, og instruere gesandtskabet om at give udtryk for, at kun den danske regering og rederne i Danmark er berettiget til at disponere over danske skibe i udlandet.

Renthe-Fink.

*) Pol VI 146
**) ved Ha Pol

839.

Telegram fra Valparaiso ang. chilensiske forholdsregler mod danske skibe.

3. marts 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

Valparaiso, den 3. marts 1941 kl. 11,20.
Modtaget: — 4. — — - 8,45.

Nr. 24 af 3.3.

Udland IV B. Nr. 451/41 hemmelig kommandosag OKW.

„Lotta" gået i dok.

Har lige haft besøg af generalagenten for rederiet Lauritzen, Broom (englænder), som åbenbart energisk er gået ind for de danske rederes interesser overfor den chilenske regering. Broom erklærede, at der ikke bestod noget retsgrundlag for de chilenske forholdsregler, men den danske chargé d'affaires skulle være for svag til at kunne opnå noget som helst. Kun den tyske gesandts energiske forestillinger kunne give resultat. Broom overgav mig en god skriftlig redegørelse, hvorefter der i virkeligheden ikke er tonnagemangel; den angivne grund til beslaglæggelsen holder derfor ikke stik. Jeg vil overlade denne redegørelse til ambassadøren.

Da jeg spurgte ham om den britiske regerings holdning, erklærede han, at der indtil nu ikke forelå nogen stillingtagen, men han mente, at det var hensigten at kapre skibene. Chile har til hensigt at lade skibene sejle indenfor tremilegrænsen.

Forøvrigt mente Broom, at man i løbet af kort tid måtte regne med lignende forholdsregler overfor tyske skibe.

L (BE).

Knierim.

Påtegning: Videresendt fra fjernskriverkontoret
til OKW — med kodeskriver.
Telegramkontrollen 4.3.41.

840.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. ifartsættelse af danske skibe i argentinske havne.

11. marts 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

København, den 11. marts 1941 kl. 17,00.
Modtaget: — 11. — — - 17,20.

Nr. 374 af 11.3.41.

I besvarelse af telegrafisk instruks 252*) af 8.3.

Jeg erklærede den 10.3. overfor den danske udenrigsminister og den herværende argentinske gesandt, at rigsregeringen udfra de velkendte principielle overvejelser nu som

*) R 83231 I

tidligere må afslå det dansk-argentinske ønske om at sætte de i argentinske havne liggende danske skibe i fart. — Udenrigsministeren, som jeg også overgav noten, anerkendte ganske vist berettigelsen af vor principielle holdning, men udtrykte samtidig sin beklagelse af de muligvis derved opståede vanskeligheder for danske rederier. Den argentinske gesandt udtrykte sig på lignende måde. — Jeg foranledigede, at man sendte den nødvendige instruks fra det danske udenrigsministerium til dets repræsentation i Argentina.

Hencke.

841.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. dansk forhåndsprotest i Washington mod chartring af danske skibe.

18. marts 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

LT MDKP, den 18. marts 1941 kl. 20,55.
Modtaget: — 18. — — - 22,00.

Nr. 414 af 18.3.

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 271 af 13.3.*)

Det danske udenrigsministerium instruerede i dag telegrafisk den danske gesandt i Washington om under henvisning til tidligere démarcher at meddele den amerikanske regering, at den danske regering på forhånd bestemt må protestere mod enhver tvungen chartring af danske skibe, i hvilken form denne end blev gennemført. Samtidig blev gesandten instrueret om at henvise til, at enhver form for rekvisition var i åbenlys strid med almindelig anerkendt folkeret. Endelig skulle gesandten pånу henlede den amerikanske regerings opmærksomhed på, at forslag om chartring eller enhver anden form for overdragelse, som måtte være fremsat af private danske kredse i USA (bl. a. den danske skibsfartskomité), ikke ville blive anerkendt af den danske regering og ville være i modstrid med dens interesser.

Supplerende telegrafisk indberetning vil fremkomme, såsnart den forlangte telegrafiske indberetning foreligger fra den danske gesandt.

Hencke.

*) Ha Pol 1291/41 hemmeligt

842.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om ifartsættelse af danske skibe i udenlandske havne.

22. marts 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

A MDHK, den 22. marts 1941 kl. 0,15.
Modtaget: — 22. — — - 12,00.

Nr. 441 af 21.3.

Auswärtig Berlin.

I besvarelse af telegrafisk instruks 304*) af 19.3.

Den 20.3. forklarede jeg den danske udenrigsminister under henvisning til hans tilslutning til det argentinske ønske om at sætte danske skibe i fart og i forbindelse med vort krav om udstedelse af en lov mod ubeføjet at sætte danske skibe i fart, at kun oplagte skibe virkelig tjener danske interesser og derfor må være i overensstemmelse med de danske ønsker. Den danske regering må lægge vægt på, at det i intet tilfælde i udlandet kan formodes, at der står danske ønsker om at sætte oplagt tonnage i fart bag. Enhver sådan formodning vil være egnet til i det mindste psykologisk at lette amerikanske overgreb og til at kompromittere virkningen af den planlagte lov. Udenrigsministeren gav tilsagn om at ville drage omsorg for, at der blev taget hensyn til dette standpunkt.

Hencke.

*) Ha Pol 1429 hemmeligt

843.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om lov vedr. danske skibe i udenlandske havne.

22. marts 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

MDHK, den 22. marts 1941 kl. 0,15.
Modtaget: — 22. — — - 10,55.

Nr. 442 af 21.3.41.

I besvarelse af skriftlig instruks H Pol elleve 211 hemmelig af 13.3.41. —

Jeg har efter den hertil indgåede instruks mundtligt og skriftligt overbragt den danske udenrigsminister kravet om udstedelse af en lov eller forordning mod salg, chartring

eller ifartsættelse af de i udlandet oplagte danske skibe. Herved har jeg benyttet instruksen næsten ordret og eftertrykkelig forlangt, at et lovudkast indenfor den kortest mulige tidsfrist og på grundlag af de i instruksen ønskede fire paragraffer skal forelægges mig; endelig blev udenrigsministeren gjort bekendt med rigsregeringens erklæring i instruksens punkt 2 angående de danske rederiers ansvar for de i udlandet beslaglagte eller ifartsatte skibe. Jeg har anmodet hr. von Scavenius om ufortøvet at bringe den tyske erklæring til de danske rederes kundskab og understrege dens betydning samt lade dem vide, at rigsregeringen vil gøre alt for at bringe de beslaglagte og ifartsatte skibe i tyske hænder. — Udenrigsministeren lovede, at regeringen straks ville tage sig af sagen, og at han ville gå ind for den i instruksen forlangte lov eller forordning. — Efter modtagelsen af min erklæring ytrede hr. von Scavenius følgende personlige bemærkning: Han frygtede, at den amerikanske regering efter lovens udstedelse ville skride til hensynsløs beslaglæggelse af danske skibe, hvad der kunne have til følge, at de blev indsat direkte i handelskrigsførelsen mod Tyskland. Indtil nu havde stadig hensynet til danske rederes privatinteresser såvel som personlige forbindelser afholdt amerikanerne fra direkte tvangsforholdsregler. Ved at udvise tolerance under forhandlingerne havde man også holdt den mulighed åben, at den ventede betingelsesløse beslaglæggelse kunne drejes ind i en for Tysklands interesser mindre skadelig form, f. eks. frivillig chartring i neutral fart. — Jeg svarede udenrigsministeren, at rigsregeringen havde underkastet problemkomplekset en indgående drøftelse, og at der ikke kunne være tale om noget kompromis. Jeg måtte derfor fastholde vort krav om en øjeblikkelig opfyldelse af vore ønsker. — Hr. von Scavenius gentog sluttelig sin forsikring om ufortøvet at ville tage de nødvendige forholdsregler og betonede pány, at hans bemærkning havde været rent personlig. — I forståelse med gesandt Leitner ser man foreløbig fra tysk side bort fra at beramme et møde med de pågældende redere, snarere overlader man det til den danske regering at meddele rigsregeringens erklæring til rederne. Man har derimod til hensigt i enkeltsamtaler at gøre rederne bekendt med rigsregeringens standpunkt. Efter indgående overvejelse må denne fremgangsmåde efter de herværende forhold forekomme mere hensigtsmæssig til opnåelse af vort mål.

Hencke.

844.

Telegram fra den kommitterede for udenrigspolitiske spørgsmål, Hencke, ang. det tyske krav om lov vedr. danske skibe i udenlandske havne.

28. marts 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 28. marts 1941 kl. 8,35.
Modtaget: — 28. — — - 9,30.

Nr. 473 af 26.3.41.

I tilslutning til 442*).

I de sidste dage har jeg gentagne gange søgt oplysning hos den danske udenrigsminister om, hvor langt man var nået med forarbejderne til den af os forlangte lov vedrørende oplægning af dansk tonnage i udlandet. Scavenius meddelte, at udenrigsministeriet daglig lå i forhandlinger med de kompetente danske myndigheder og rederne. Regeringen

*) ved Ha Pol

og rederne var på grundlag af indgående forhandlinger af den opfattelse, at der ved positive nye forslag kunne opnås det samme resultat som ved den foreslåede lov, der efter deres mening kan få alvorlige følger.

De største betænkeligheder næres især imod de af os forlangte straffebestemmelser, som ikke kendes i dansk ret, og som ingen vil tro på er blevet til på den danske regerings initiativ. Loven vil snarere være egnet til at styrke den i udlandet udbredte mening, at den danske suverænitet ikke længere eksisterer. Scavenius anbefalede, at skibsfartssagkyndige under forhandling om enkeltheder tog del i et fællesmøde med rederne i udenrigsministeriet.

Dette møde fandt sted den 26. marts. Rederne var meget bestyrtede over den tyske erklæring om, at de fremtidig ville blive holdt ansvarlige for oversøisk beslaglæggelse af danske skibe. De hævdede, at det var deres fortjeneste, at de gennem deres loyale holdning overfor os havde opnået, at beslaglæggelserne indtil nu havde holdt sig indenfor rimelige grænser. De frygtede en øjeblikkelig reaktion mod den planlagte lov fra amerikanernes side, en reaktion, der ved hensynsløse beslaglæggelser ville være til skade for såvel tyske som danske interesser. Virkningerne i Danmark ville være af en sådan art, at de danske rederes hidtidige udmærkede samarbejde på venskabelig basis — især i Østersøen — med de tyske myndigheder ville blive forstyrret. Et alvorligt spørgsmål var også den skæbne, der ville blive de danske besætninger i Amerika til del, da man ikke kunne overlade dem til deres egen skæbne på grund af det indtryk, det ville gøre på de øvrige danske søfolk; man måtte træffe en bestemt ordning herom.

Rederne erklærede, at de var parat til at overtage enhver personlig garanti, som blev forlangt af os, for en punktlig opfyldelse af de tyske ønsker, men bad dog indtrængende om, at vi ikke ville holde fast ved lovens gennemførelse. Endelig bad de hr. Duckwitz om at forelægge deres betænkeligheder og betragtninger for det tyske udenrigsministerium, endvidere om tilladelse til at sende lederen af de danske redere, direktør Kørbing, til Berlin til en personlig forhandling. Udenrigsminister von Scavenius gav sin kraftige tilslutning til dette ønske.

Fra tysk side blev der taget følgende stilling til spørgsmålene:

Duckwitz svarede rederne, at han ville indberette om mødets forløb og fremføre de danske rederes nye forslag, men at han på ingen måde kunne give tilsagn om, at de kunne forvente nogen ændring i rigsregeringens principielle holdning.

For mit vedkommende forklarede jeg udenrigsministeren, at jeg ikke ventede mig noget resultat af den aktion, som rederne ønskede, og som han gjorde sig til talsmand for. Jeg bad ham derfor indtrængende om ikke at lade forberedelsen af lovforslaget forsinke på nogen måde. Fuldstændig indiskutabelt for os var spørgsmålet om at lade de danske besætninger blive ombord på danske skibe, fordi en ifartsættelse derigennem ville blive gjort meget lettere. Jeg gentog eftertrykkeligt, at spørgsmålene var indgående overvejet i Berlin, og at det tyske krav om lovforslaget måtte ses som et resultat heraf. Scavenius lod forstå, at den danske regering måtte føje sig efter det tyske tryk. Han bad dog om, at det tyske udenrigsministerium i det mindste endnu en gang ville lytte til de danske ønsker, for at hans stilling overfor rederne kunne lettes, også med hensyn til fremtidige spørgsmål. Personlig troede han, at redernes beredvillighed til at påtage sig konkrete forpligtelser ved et personligt ansvar var mere formålstjenlig end en lov, hvoraf man uvægerlig kunne vente sig uheldige virkninger. Han ville opfylde mit ønske om, at der ikke indtrådte nogen forsinkelse ved forberedelserne af lovforslaget.

Jeg fastholdt mit standpunkt og lovede kun at indberette vor meningsudveksling til det tyske udenrigsministerium.

Jeg anbefaler i henhold til telefonsamtale med gesandt Leitner, at hr. Duckwitz personlig kommer tilstede i det tyske udenrigsministerium for at forelægge sagen. Den danske regerings videre arbejde med forberedelse af lovforslaget berøres ikke af Duckwitz' rejse. Jeg udbeder mig telegrafisk instruks.

Hencke.

845.

Telegram fra Renthe-Fink ang. instruks til gesandt Kauffmann om protest mod USAs forholdsregler mod danske skibe.

3. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

København, den 3. april 1941 kl. 10,10.
Modtaget: — 3. — — - 14,30.

Nr. 499 af 3.4.

Auswärtig Berlin.

Den danske gesandt i Washington har indberettet til det danske udenrigsministerium: Der må sondres mellem amerikanske forholdsregler mod dansk tonnage og beslaglæggelse, som med sikkerhed før eller senere vil indtræffe. En protest må frarådes. En sådan vil være overflødig og imod de danske rederes og besætningers interesse, da den amerikanske tendens til at fordre en ligestilling af dansk tonnage med tysk og italiensk dermed vil blive styrket. Det danske udenrigsministerium fremsendte den 1. ds. en instruks til den danske gesandt i Washington om, at han uanset ovennævnte argumenter med en note skulle protestere imod de i USA og på Filippinerne trufne forholdsregler. Erklæringen fra den tyske ambassade i Washington, at Tyskland kun kan protestere på egne vegne og ikke for det suveræne Danmark, har virket stærkt beroligende her og må betragtes som et behændigt træk.

Renthe-Fink.

846.

Telegram fra Renthe-Fink ang. instruks til gesandt Kauffmann i anledning af udtalelse af præsident Roosevelt vedr. danske skibe.

9. april 1941.

Telegram
(åbent)

LT MDKP, den 9. april 1941 kl. 20,00.
Modtaget: — 9. — — - 22,25.

Nr. 531 af 9.4.

I henhold til opringning i dag til gesandt Leitner og VLR Bisse.

Det danske udenrigsministerium sendte i dag på grundlag af en netop afholdt konference vedrørende den til mig i dag telefonisk refererede telegrafiske meddelelse fra Washington følgende instruks pr. telegram til den danske gesandt i Washington: „Ifølge pressemeddelelser skal præsidenten på pressekonferencen den 8.4. have erklæret, at den danske gesandt var indforstået med købet af de i amerikanske havne oplagte danske skibe, og at disse ville blive betalt kontant. Idet vi går ud fra, at telegrammet er misvisende,

beder vi Dem dog telegrafisk give os et udførligt referat af Deres samtale i Det hvide Hus og især meddele, hvilke erklæringer De har afgivet såvel som indholdet og karakteren af det pågældende lovforslag, som nævnes i telegrammerne, og om udtalelserne ved ovennævnte pressekonference. Vi henleder pånyt Deres opmærksomhed på, at skibene ifølge dansk lovgivning hverken kan sælges eller chartres uden den danske regerings samtykke, og at der ikke kan regnes med et sådant. Også rederne sætter sig imod ethvert køb eller chartring, og vi beder gesandtskabet fremsætte regeringens og redernes standpunkt overfor de derværende agenter for de danske rederier. Forsåvidt en eller anden bemærkning fra gesandtskabet har kunnet udlægges således, at den gav udtryk for beredvillighed fra dansk side til at stille danske skibe til rådighed, så anmoder vi gesandtskabet om ufortøvet at afgive de nødvendige erklæringer til berigtigelse af et sådant indtryk."

Når telegrafisk svar er ankommet fra Washington, følger yderligere indberetning.

Renthe-Fink.

847.

Telegram fra Renthe-Fink ang. instruks til gesandt Kauffmann om henvendelse til den amerikanske regering om ifartsættelse af danske skibe.

10. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram

(åbent)

København, den 10. april 1941 kl. 0,05.
Modtaget — 10. — — - 3,45.

Nr. 535 af 9.4.41. CITO!

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 531*) af 9.4.41.

Den danske regering har udover den i dag allerede afsendte og i forudgående telegram meddelte instruks givet den danske gesandt i Washington bestemt pålæg om at overrække en note, i hvilken det utvetydigt overfor USA-regeringen notificeres, at danske skibe ikke må sættes i fart, og at ethvert forsøg fra den amerikanske regering i så henseende må betragtes som et brud på folkeretten.

Den telegrafiske instruks til den danske gesandt har følgende ordlyd: „I tilslutning til forrige telegram. Det pålægges Dem uopholdeligt i en note pånyt overfor den amerikanske regering udtrykkeligt at fastslå,

1) at det på grund af gældende danske lovbestemmelser er forbudt rederne at sælge eller bortchartre skibe uden regeringens samtykke,

2) at regeringens samtykke til salg eller bortchartring af de i USA oplagte skibe ikke kan påregnes,

3) at rederne selv ikke ønsker at bortchartre eller sælge deres skibe, men ønsker at disse forbliver oplagte i amerikanske havne.

De instrueres om at tilføje, at den danske regering går ud fra, at den amerikanske regering ikke vil sætte sig ud over dette fra dansk side indtagne, ganske utvetydige standpunkt. Samtidig instrueres De om herved pånyt at understrege, at den danske regering på

*) Ha Pol

forhånd må nedlægge den skarpeste protest mod et hvilket som helst skridt fra den amerikanske regerings side, som i strid med folkeretten tilsigter overtagelse af danske skibe til eje eller til brug.

Telegrafisk indberetning om notens aflevering udbedes."

En tilsvarende pressemeddelelse fra det danske udenrigsministerium vil i morgen tidlig fremkomme i den danske presse. Presseudtalelsens ordlyd følger.

Jeg har ikke ladet den danske regering være i tvivl om, at vi vil kræve Kauffmanns tilbagekaldelse, hvis det viser sig, at han ikke utvetydigt og med fuldt eftertryk har repræsenteret den danske regerings og de danske rederes standpunkt.

Renthe-Fink.

848.

Telegram fra Renthe-Fink ang. dansk regeringserklæring i anledning af gesandt Kauffmanns overenskomst med den amerikanske regering om danske skibe.

10. april 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 10. april 1941 kl. 9,15.
Modtaget, — 10. — — - 9,45.

Nr. 536 af 10.4.41. CITISSIME!

Auswärtig Berlin.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 535 af 9.4.41.

Angående den danske gesandt i Washingtons skridt i sagen vedrørende de danske skibe indeholdt morgenpressen i dag følgende bekendtgørelse: „Udenrigsministeriet meddeler onsdag aften: Foranlediget af gentagne rygter om, at De Forenede Stateis regering på den ene eller anden måde skulle have til hensigt at overtage de i amerikanske havne oplagte danske skibe, har den danske regering anmodet den danske gesandt i Washington om at fastslå overfor den amerikanske regering, at det efter dansk lov er rederne forbudt at sælge eller chartre skibe under dansk flag uden regeringens samtykke, at man ikke kan regne med et sådant samtykke fra regeringen til salg eller chartring af de i De Forenede Stater oplagte skibe, og at rederne selv ikke ønsker at chartre eller sælge skibe, men ønsker, at de skal forblive oplagt i de amerikanske havne. Den danske gesandt skal tilføje, at den danske regering går ud fra, at den amerikanske regering ikke vil sætte sig ud over dette fra dansk side indtagne og fuldstændigt klare standpunkt. Videre skal gesandten erklære, at den danske regering forud må nedlægge den skarpeste protest mod ethvert tænkeligt skridt fra den amerikanske regerings side, der har til formål mod folkeretten at overtage de danske skibe til ejendom eller til brug."

Renthe-Fink.

849.

Telegram fra Renthe-Fink ang. forhandling med den danske regering og skibsrederne om lov vedr. danske søfolk i fremmede havne.

11. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

København, den 11. april 1941 kl. 23,30.
Modtaget, — 12. — — - 0,05.

Nr. 544 af 11.4.41.

Som svar på instruks af 10. april Ha Pol 11 299 hemmelig. —

I dag blev lovforslaget, som fastsætter straffebestemmelser for danske søfolks forbliven på skibe af fremmed nationalitet, drøftet med den danske regering og rederne. Forbudet mod salg eller chartring af danske skibe er ikke optaget heri, da der allerede eksisterer lovbestemmelser herom. Lovforslaget bliver nu underkastet den behørige behandling af de kompetente danske ministerier. Vi har lagt pres på for at fremskynde sagen.

For at forhindre, at danske søfolk sejler med de nu oplagte danske skibe og med ikke-danske skibe, blev følgende detailler klarlagt med hensyn til de i ovennævnte instruks anførte punkter.

ad punkt 1): Besætningen på de i Chile beslaglagte skibe har som tidligere meddelt den 3.4. gennem det danske gesandtskab og rederiets repræsentanter fået ordre til foreløbig at blive ombord, men dog forlade skibene, hvis de sættes i fart.

ad punkt 2): Det danske konsulat i Curaçao bliver instrueret om at meddele kaptajnerne og besætningerne på de under engelsk flag sejlende danske tankbåde, når de anløber havnene Aruba eller Curaçao, rederiets ordre om at forlade skibene straks. Andre forholdsregler er for tiden ikke mulige, da skibenes opholdssted er ukendt.

ad punkt 3): Man har, som det tidligere er indberettet, fra regeringens og redernes side samvittighedsfuldt gjort alt for at forhindre beslaglæggelse af danske skibe i USA og andre amerikanske lande.

ad punkt 4) og 5): Kaptajnerne på de enkelte skibe såvel som agenterne for de pågældende rederier vil på givet tidspunkt modtage telegrafisk instruks fra rederierne om, at kaptajnerne og mandskabet, før deres skibe sættes i fart, skal forlade disse, hvorefter de vil blive underholdt og hjemsendt på statens bekostning. Det vil blive dem forbudt uden rederiernes samtykke at tage ny hyre. Samtidig vil danske konsulater få instruks fra regeringen om tjenstligt at understøtte mandskab på skibe indenfor deres område og sørge for deres hjemsendelse.

ad punkt 6): Fra dansk side bad man indtrængende om først og fremmest at se bort fra trusler om straf i tilfælde af overtrædelse for ikke på forhånd at skade de under 4) og 5) nævnte instruksers gennemførelse. Skulle de under 4) og 5) nævnte forholdsregler ikke slå til, var der dog stadig mulighed for videregående forholdsregler. For at forhindre fremtidige modforholdsregler fra andre stater synes tidspunktet for udsendelse af ovennævnte instrukser endnu ikke at være kommet; dog er alt forberedt i samarbejde med regering og redere til med kortest mulig frist at lade disse instrukser udsende.

I overensstemmelse med de forsikringer, som de danske redere havde afgivet i Berlin, erklærede de endnu en gang, at de ville gøre alt, hvad der var dem muligt, for at nå det af os ønskede mål, som også var deres, uden at en offentliggørelse af den foreslåede lov med alle de af den forventede uheldige følger bliver nødvendig.

En udførlig skriftlig indberetning følger.

Renthe-Fink.

850.

Notits af understatssekretær E. Woermann ang. den danske regerings forholdsregler i anledning af Grønlandstraktaten.

11. april 1941.

Understatssekretær Pol. nr. 296. *Berlin, den 11. april 1941.*

Gesandt von *Renthe-Fink* meddeler i Grønlands-sagen kl. 13,15 telefonisk på grundlag af sine samtaler med den danske udenrigsminister følgende:

1. Den danske regering vil tilbagekalde gesandt von Kauffmann. Da kongens samtykke er nødvendigt hertil, vil tilbagekaldelsen sandsynligvis først ske i morgen.

2. Den danske udenrigsminister vil i morgen tilkalde den amerikanske chargé d'affaires og overrække ham en note. I noten desavoueres gesandt von Kauffmann. Der gives meddelelse om hans tilbagekaldelse. Den overenskomst, som han har afsluttet, erklæres for ugyldig, og der nedlægges protest imod den amerikanske fremgangsmåde.

3. I morgen vil der blive givet meddelelse til pressen i København, og det vil sandsynligvis ske, selvom kongens godkendelse endnu ikke måtte foreligge.

4. Gesandt von Renthe-Fink arbejder endvidere på, at gesandt von Kauffmann fratages sin statsborgerret, og at hans formue konfiskeres.

5. I sagen vedrørende de i amerikanske havne oplagte danske skibe arbejder gesandt von Renthe-Fink på, at der foruden det allerede foranledigede vedtages en lov, hvorved de danske søfolk, som tager tjeneste på disse skibe, fratages deres statsborgerret, og deres formuer konfiskeres.

Et telegram fra hr. von Renthe-Fink følger.

Ambassaden i Washington er informeret og opfordret til at sende indberetning.

sign. **Woermann.**

851.

Instruks fra rigsudenrigsminister v. Ribbentrop ang. krav til den danske regering i anledning af Grønlandstraktaten.

12. april 1941.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(åbent)

Særtog nr. 1001 12. april 1941 kl. 02,00.
Modtaget: 12. — — - 02,50.

Fjernskrivelse til ministerens kontor, Berlin.

Anmoder om straks til gesandtskabet i København at videregive nedenstående instruks fra rigsudenrigsministeren:

Gesandt von Renthe-Fink skal straks kræve:

1) En formel erklæring fra den danske regering til ham, om kongen, hvem gesandt von Kauffmann påberåber sig, eller noget medlem af den danske regering vidste noget

som helst om gesandt v. Kauffmanns overenskomst med den amerikanske regering før dens offentliggørelse.

2) Omgående overrækkelse af en note til den amerikanske chargé d'affaires i København, i hvilken gesandt v. Kauffmann udtrykkeligt desavoueres, hans tilbagekaldelse meddeles, den afsluttede overenskomst erklæres for ugyldig og protest nedlægges mod den amerikanske fremgangsmåde. Notens tekst meddeles derefter os.

3) at Kongen af Danmark omgående tilbagekalder gesandt v. Kauffmann.

4) Pressemeddelelse fra den danske regering, som klart udtaler, at gesandt v. Kauffmann har handlet mod den danske konges og den danske regerings vilje og uden fuldmagt, at hans tilbagekaldelse er sket, og at den danske regering erklærer de afsluttede overenskomster for ugyldige og har nedlagt protest mod den amerikanske fremgangsmåde. Ordlyden af denne pressemeddelelse skal straks, d. v. s. den 12.4., sendes os, og vor godkendelse er nødvendig.

5) at den danske regering omgående gennemfører, at gesandt v. Kauffmann fratages sin statsborgerret, og at hans formue konfiskeres.

6) Øjeblikkelig udstedelse af en lov, hvorefter de danske søfolk, som tager tjeneste ombord på de i amerikanske havne oplagte danske skibe, straffes med fratagelse af deres statsborgerret og konfiskation af deres formue.

Endvidere skal gesandt v. Renthe-Fink straks konstatere, om Kauffmann har haft nogen fuldmagt vedrørende Grønland, som han kan påberåbe sig til forsvar for sin optræden.

Desuden skal det straks meddeles, hvem der nu fungerer som stedfortræder for gesandt Hencke i det danske udenrigsministerium, og om der er skabt sikkerhed for, at han ser instrukserne til de danske missioner, før de afgår, og at der ikke fra den danske regering udgår chiffertelegrammer, som vi ikke kender.

Slut på instruksen.

Rintelen.

Marginalpåtegning:
Videresendt til
København som nr. 408.
Telegramkontrollen 12.4.41.

852.

Telegram fra Renthe-Fink ang. de danske rederes ordrer til deres besætninger i USA.

15. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

København, den 15. april 1941 kl. 22,00.
Modtaget: — 15. — — - 23,10.

Nr. 557 af 15.4.

I tilslutning til telegrafisk indberetning nr. 544*) af 11.4.41 og i henhold til telefonsamtale i dag med VLR Bisse.

De herværende rederes forarbejde til hjemkaldelse af besætningerne på de danske

*) ved Ha Pol.

i USA liggende skibe er gennemført. Tidspunktet for hjemkaldelsen må afhænge af de amerikanske planer om at sætte de danske skibe i fart, da hjemkaldelsen vel helst skal følge umiddelbart før. Ambassaden i Washington bedes derfor underrettet om de her foreliggende planer, for at vi kan være sikre på straks at få besked, når ambassaden i Washington anser tidspunktet for egnet til hjemkaldelse af de danske besætninger. Det vil også være af interesse at vide, om ambassaden i Washington billiger vor plan, først at foretage hjemkaldelsen af besætningerne umiddelbart før skibene sættes i fart, eller om det er Washingtons mening, at hjemkaldelsestelegrammerne allerede nu bør sendes.

Renthe-Fink.

853.

Telegram fra Renthe-Fink ang. redegørelse fra gesandt Kauffmann.

15. april 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(åbent)

København, den 15. april 1941 kl. 22,00.
Modtaget: — 15. — — - 23,10.

Nr. 558 af 16.4.41.

På en forespørgsel fra det danske udenrigsministerium, hvorvidt pressemeddelelser, der giver udtryk for overensstemmelse mellem det danske gesandtskab i Washington og State Department i spørgsmålet om overdragelse af danske skibe, er rigtige, modtog det danske udenrigsministerium i dag følgende telegrafiske svar fra gesandt Kauffmann:

„Meddelelsen er i den form, den i pressetelegrammet er blevet sendt til København, ikke korrekt. Præsidentens udtalelse ved pressekonferencen er mig ubekendt. Næsten alle amerikanske blade benytter det udtryk, at gesandten var indforstået med beslaglæggelsen. Under mit møde med præsidenten, der ikke var foranlediget af skibsfartsspørgsmålet, men af overenskomsten om Grønlands forsvar, kom præsidenten også ind på skibsfartsspørgsmålet. Jeg underrettede i den anledning præsidenten om den danske regerings, de danske rederes, standpunkt, således som jeg tidligere ved talrige lejligheder havde underrettet State Department og andre departementer. Efter at jeg var blevet gjort bekendt med hovedlinierne i præsidentens budskab til kongressen, udtalte jeg, at jeg, således som forholdene nu engang lå, anså beslaglæggelse af de her oplagte danske skibe for uundgåelig. Jeg forklarede præsidenten, at den danske økonomi var afhængig af vor skibsfart, og appellerede til præsidentens og den amerikanske nations retfærdighedsfølelse, når beslaglæggelsesbetingelserne, skibenes værdi etc. skulle fastsættes. I overensstemmelse med de herværende danske rederirepræsentanters opfattelse understregede jeg betydningen af et tilsagn om skibenes tilbagelevering efter krigen. Præsidenten svarede forstående og udtalte, at det var hensigten at yde en til værdien svarende erstatning."

Heraf fremgår den danske gesandts egenmægtige billigelse af den amerikanske regerings anvendelse af danske skibe, og det må på grundlag af de velkendte begivenheder antages, at Kauffmann til trods for den i mellemtiden skete tilbagekaldelse vil føre forhandlinger med den amerikanske regering om at sætte dansk tonnage i fart.

Renthefink.

854.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. samtale med den argentinske ambassadør om danske skibe i argentinske havne.

3. maj 1941.

Statssekretæren nr. 298. *Berlin, d. 3. maj 1941.*

Den *argentinske* ambassadør meddelte mig i dag sin regerings ønske om at få nogle af de i Argentina liggende danske skibe indsat i den interamerikanske trafik af hensyn til argentinske behov. Købet skulle ikke foretages af den argentinske regering, men af private redere. Den argentinske regering ville som bekendt hverken skride til konfiskation eller ekspropriation af neutral tonnage i argentinske havne og ville åbent forhandle med os om den ovennævnte transaktion. Den ønskede ikke at lade sig kujonere af De Forenede Stater; netop derfor måtte den finde en udvej. Efter at Argentina, på grund af at britisk tonnage udeblev fra argentinske havne, var kommet i en yderst prekær situation, så man i Buenos Aires ikke nogen anden udvej end ovennævnte. Det ville blive opfattet som et udtryk for forståelse og som et bevis på det tysk-argentinske samarbejde, hvis den tyske regering ikke lagde hindringer i vejen for nævnte køb af danske skibe.

Jeg tog ikke ganske afstand fra sagen, da ambassadøren ville bringe nærmere oplysninger om skibenes antal, deres samlede tonnage, og hvad de skulle anvendes til, men dog gjorde jeg straks den principielle indvending, at enhver skibston indirekte ville komme vor modstander tilgode, også selvom skibene kun blev indsat i interamerikansk fart. Dette princip, som vi hidtil stadig var gået frem efter, måtte Argentina også kunne forstå.

Jeg regner med, at ambassadøren snarest atter vil indfinde sig hos mig vedrørende denne sag.

sign. **Weizsäcker.**

855.

Skrivelse fra Auswärtiges Amt ang. forhandlingerne med danskerne vedr. lov mod salg af danske skibe i udenlandske havne m. m.

8. maj 1941.

Afskrift

AUSWÄRTIGES AMT — *Berlin W. 8, 8. maj 1941.*

Nr. Ha Pol 2450/41 hemmelig

Ang.: Danske skibe i USA.

Ilbrev!

Til
Rigstrafikministeriet
v/ hr. ministerialråd Goupette
Krigsmarinens overkommando — Søkrigsledelsen. —
v/ hr. Kapt. z. S. Stange
Værnemagtens overkommando — udland —
v/ hr. Kapt. z. S. Stoephasius
Værnemagtens overkommando — Sonderstab HVK
v/ hr. Kapt. z. S. Veeper
Værnemagtens overkommando — Wi Rü Amt
Rigshandelsministeriet
Rigsfinansministeriet
Hr. rigsmarskallen for det stortyske rige,
den befuldmægtigede for den økonomiske fireårsplan.

I forbindelse med forholdsreglerne for at hindre, at de i USA og de øvrige amerikanske stater oplagte danske skibe sættes i fart, har det tyske udenrigsministerium 13. marts d. å. pålagt det tyske gesandtskab i København at forlange en lov udstedt af den danske regering, hvorefter

1) salg, chartring og ifartsættelse af danske skibe, der er oplagt i udlandet, bliver forbudt;
2) enhver person udenfor Danmark unddrages dispositionsret over disse skibe og formenes ret til om sådanne skibe at føre forhandlinger, der har deres salg, chartring eller ifartsættelse til hensigt;
3) forhandlinger om kaptajners, officerers og mandskabs forbliven ombord i tilfælde af beslaglæggelse eller ubeføjet ifartsættelse af disse skibe er forbudt;
4) enhver overtrædelse af disse bestemmelser straffes med fortabelse af statsborgerskab og formuekonfiskation.

Disse krav blev bl. a. begrundet med, at nok havde den danske regering og de danske redere i overensstemmelse med vort ønske og med sande danske interesser udstedt advarsler og ordrer til de pågældende danskere i udlandet, men at der alligevel indløb meddelelser om forhandlinger, således at den fare bestod, at udlandet ikke tog de danske advarsler og protester alvorligt og derfor blev tilskyndet til forholdsregler, som f. eks. Chile allerede tidligere havde foretaget. Endvidere blev det også understreget, at vi ville gøre de danske redere ansvarlige for eventuelle yderligere beslaglæggelser, såfremt rederne ikke kunne bevise, at de og deres udenlandske agenter, repræsentanter og andre ansatte havde gjort alt, hvad der stod i deres magt for at undgå beslaglæggelse.

Den danske regering erklærede sig principielt villig til udstedelse af en sådan lov, men gjorde dog i detailler betænkeligheder gældende, især mod straffebestemmelserne.

De danske redere følte sig alvorlig berørt, fordi de blev truet med at blive holdt ansvarlige, og henviste til, at deres egen interesse i, at de danske skibe forblev oplagte, var en garanti for, at de ville foretage alt for at forhindre, at de blev sat i fart. Under en forhandling, der blev ført i Berlin med gesandt von Renthe-Fink og repræsentanter for de danske redere, blev man derefter enig om, at først skulle det forlangte lovforslag blot gøres færdigt, så kunne man foreløbig vente med lovens ikrafttræden, hvis den danske regering og de danske redere forpligtede sig til ved frivillige forholdsregler at nå det af os tilstræbte mål, således at man forhindrede, at

a) oplagte danske skibe blev sat i fart,
b) danske søfolk blev på de ifartsatte danske skibe eller tog hyre på andre skibe.

Følgende detailler forlangtes gennemført:

1) Mandskaberne på de i Chile beslaglagte 3 danske skibe skulle gå fra borde, før skibene blev sat i fart.
2) Kaptajnerne på tankskibene „Scandia" og „Chr. Holm" skulle drages til ansvar, og de såvel som deres mandskab skulle forlade disse tankbåde (de to skibe blev spillet englænderne i hænde).
3) Den danske regering og de danske redere skal protestere mod, at deres skibe sættes i fart, henholdsvis beslaglægges.
4) Kaptajnerne og mandskabet skal have en kraftig instruks om at forlade skibene, før de sættes i fart.
5) Det er i almindelighed forbudt dem at sejle på ikke-danske skibe, men der vil i enkelte tilfælde kunne gøres undtagelser.
6) Kaptajner, officerer og mandskab skal straffes for overtrædelser.

Med hensyn til punkt 1, 2 og 3 er det forlangte, henholdsvis mulige, allerede gennemført. Med hensyn til punkt 4 er fyldestgørende instrukser afsendt fra de danske redere til deres agenter og kaptajner. I disse beordres, at skibene skal forlades, før de sættes i fart, og at søfolkene derefter skal underholdes på den danske stats regning og, hvor det er muligt, hjemsendes. Mod truslen om straf blev dog gjort gældende, at den formodentlig kun ville få den modsatte virkning af den tilsigtede og bringe søfolkene i tvivl om rederiernes handlefrihed. Med hensyn til dette og andre med loven sammenhængende spørgsmål og forslag er beslutningen udsat. Derimod har man sikret sig, at kaptajner og mandskab har fået instruks om at forlade skibene, før de sættes i fart. Den tyske ambassade i Washington er indforstået hermed og anmodet om at underrette de pågældende tyske havnekonsulater i USA.

De fra de danske rederier til de danske kaptajner og agenter udsendte telegrammer har følgende ordlyd: „Vi beordrer Dem og besætningen til at blive ombord, sålænge skibet ligger i havn (til agenter: De skal beordre kaptajner og besætninger til at blive ombord på vore skibe, sålænge skibene ligger i havn), men straks forlade skibet, hvis det bliver sat i fart. Såfremt der bliver tale om at forlade skibet, vil kaptajner og besætninger blive underholdt på den danske stats regning og vil ligeledes for den danske stats regning ved første lejlighed blive sendt til Danmark. Under ingen omstændigheder må der tages ny hyre uden rederiets samtykke."

Den 23. april telegraferede det tyske gesandtskab i København: „Der er fare for, at de danske konsulater i USA på foranledning af den afsatte danske gesandt Kauffmann i USA nægter at understøtte de danske søfolk og sørge for deres hjemrejse for derigennem at tvinge dem til at blive ombord eller tage ny hyre. Derigennem vil hele aktionens udfald blive tvivlsomt. Da de danske tilgodehavender i USA er spærret og kun Kauffmann kan disponere over de offentlige midler, tilråder jeg, at understøttelsen i alle tilfælde, hvor danske konsulater nægter at udbetale understøttelsespenge eller penge til hjemrejse, kan udbetales de danske søfolk gennem de tyske konsulater i USA."

Det er ganske vist ikke muligt at sige, om og i hvilket omfang de danske søfolk i givet fald vil henvende sig til de tyske konsulater, men det må befrygtes, at de danske søfolk vil blive på deres skibe eller søge ny hyre, hvis de hverken bliver understøttet af os eller af deres egne konsulater. For at forhindre det, må de tyske konsulater understøtte de danske søfolk i tilfælde af, at de danske konsulater nægter understøttelse. De udlagte midler må

betales tilbage af den danske regering. Størrelsen af den i givet fald forskudsvise udbetaling lader sig kun vanskeligt bestemme. Det drejer sig om ca. 500—600 søfolk i USA, der eventuelt må understøttes og hjemsendes. Formodentlig vil kun en del af disse søfolk gøre brug af denne tyske understøttelse. Hjemsendelsesomkostningerne over Østasien vil pr. mand kunne sættes til en USA dollarværdi, der svarer til ca. 850 RM. Hjemrejse via Portugal—Spanien er dog også mulig for danskere og vil antagelig være billigere. I alt fald vil der gå en vis tid, førend hjemrejsen kan gennemføres, og i mellemtiden må de søfolk, som er gået fra borde, have understøttelse. Da det drejer sig om valutaspørgsmål, må rigshandelsministeriet anmodes om at tage stilling til sagen.

Efter bemyndigelse

sign. **Bisse.**

856.

Telegram fra den tyske chargé d'affaires i Washington, Hans Thomsen, ang. danske skibe i udlandet.

31. juli 1941.

Telegram
(hemmelig kode)

Washington, den 31. juli 1941 kl. 15,58.
Modtaget: — 1. august — - 3,00.

Nr. 2518 af 30.7.41.

Samtidig meddelelse fra marineattacheen.

Efter hvad der er fastslået af skibsfartskyndige i Journal of Commerce, New York, er af ialt 1 380 danske skibe over 20 tons, som forefandtes ved den tyske indmarch, de 1 136 — for størstedelen mindre og ældre fartøjer — faldet i tyske hænder. Af 244 gennemgående værdifulde skibe udenfor tysk kontrol er 159 i sin tid straks trådt i de allieredes tjeneste, men de 29 af disse skal nu være oplagt i franske havne. De resterende 85 skibe har i overensstemmelse med den danske regerings dengang udstedte instruks søgt neutral havn; af disse er i mellemtiden 47 blevet beslaglagt eller på anden måde sikret af forskellige regeringer: 39 af USA, 3 af Chile, 2 af Uruguay, 1 af Peru, og 2 store tankdampere er i begyndelsen af dette år blevet overladt England i Trinidad.

Artiklen fastslår endvidere, at over 5 000 danske søfolk er trådt i de allieredes tjeneste.

Thomsen.

857.

Telegram fra Renthe-Fink ang. forhandlinger om disposition over danske skibe i udenlandske havne.

9. august 1941.

Telegram
(åbent)

København, den 9. august 1941 kl. 16,10.
Modtaget: — 9. — — - 19,20.

Nr. 1010 af 9.8.

Indholdet af den med skriftlig instruks Ha. Pol. 5088/41 hemmelig af 2. august tilsendte notits har været genstand for en indgående drøftelse med det danske udenrigsministerium og danske redere. Man aftalte, at

1.) De danske redere overdrager advokat Haight i New York hele forvaltningen af deres interesser i den i USA oplagte eller allerede ved tvang ifartsatte danske tonnage. Det pålægges Haight under hensyn til den nye situation, der er indtruffet ved ifartsættelsen, at træde i forbindelse med State Department for at forhandle om frivillige, gensidige chartringsoverenskomster, som har til formål at trække de danske skibe bort fra sejlads for fjenden og operationsområdet og at opnå et engelsk tilsagn om, at de ikke vil blive opbragt. Samtidig skal der søges afsluttet frivillige overenskomster om de fem endnu oplagte danske skibe.

Fra dansk side bedømmes udsigterne meget skeptisk, da amerikanerne allerede for størstedelens vedkommende har sat skibene i fart, henholdsvis afgivet dem til militærtransport.

2.) Rederiagenterne i Peru og Uruguay bemyndiges til at forhandle med de derværende regeringer om en overenskomst om chartring af de dèr oplagte danske skibe. Der skal så efterhånden optages forhandlinger med de øvrige sydamerikanske lande, for at man kan undgå et uønsket indtryk af en stor aktion. Med hensyn til Brasilien skal intet ske, før den brasilianske regering henvender sig til danskerne.

3.) Forhandlinger med Spanien og Schweiz vedrørende chartring af „Katrine Maersk", „Thyras", „Lesvig"[1]) og „Linda" skal indledes, ligeledes med engelsk garanti om ikke-opbringning som en forudsætning.

4.) Det danske handelsministeriums samtykke til afslutning af en chartringsoverenskomst vedrørende „Gustav Deiderichsen" søges opnået. En positiv afgørelse ventes i løbet af mandag.

5.) Med hensyn til skibene: „Grete", „Romoe" og „African Reefer" bliver en chartring til Tyskland afslået fra redernes side. Skibene ligger under dansk flag i de pågældende havne og vil, såfremt de bliver sat i fart i tysk chartring, blive udsat for direkte engelsk overgreb. De danske redere foreslår derfor, at disse tre skibe, af hvilke „Romoe" som skolesejlskib næppe er anvendeligt, chartres til Spanien under forudsætning af, at der opnås engelsk garanti.

6.) Forhandlinger om en frivillig chartring af danske skibe i franske havne har hidtil været resultatløse, da det efter redernes opfattelse vil kunne få de alvorligste følger for rederierne:

A) Rederne vil miste deres retskrav på franskmændene.

B) Rederiernes ejendom i udlandet, som er udsat for engelske overgreb, især Det Østasiatiske Kompagnis, vil blive overtaget af englænderne, da det ved en frivillig chartring vil dreje sig om en ensidig partitagen fra en krigsførende[1]) stat for Tyskland.

C) Rederierne havde overfor Frankrig hævdet det standpunkt, at de ikke kan disponere over skibene, da disse var rekvireret ulovligt af franskmændene. En chartring til Tyskland vil være at opgive deres standpunkt med alt, hvad deraf følger.

D) Risikoen i Middelhavet er for stor. I dag har en erstatning i penge ingen interesse for de danske redere, men udelukkende skibenes bevarelse.

Da jeg henviste til, at man under alle omstændigheder måtte regne med, at disse skibe blev sat i fart, svarede de under henvisning til det i punkt 5 B anførte, at man så foretrak en beslaglæggelse fremfor en frivillig overenskomst. Jeg regner det for meget tvivlsomt, om en frivillig overenskomst kan opnås, selvom et nok så stærkt pres forsøgsvis lægges på udenrigsministeriet. De danske rederes holdning er, som det fremgik af forhandlingerne, bestemt af rene rederimæssige interesser, ikke af mangel på god vilje til at imødekomme os. Efter min mening står derfor kun den beslaglæggelse tilbage, som vi allerede har stillet danskerne i udsigt for at nå det ønskede mål, i hvilken forbindelse jeg især måtte henvise til de endnu under engelsk flag i franske havne liggende danske skibe.

Duckwitz er mandag—tirsdag i Hamborg og vil, hvis det ønskes, kunne træffes gennem redernes faggruppe.

Renthe-Fink.

---

[1]) således i den tyske tekst.

858.

Notits af statssekretær E. Woermann ang. danske skibe i franske havne.

25. september 1941.

Understatssekretær Pol. 894 *Berlin, d. 25. september 1941.*

Den *danske* chargé d'affaires opsøgte mig i dag og overrakte mig vedlagte verbalnote angående udlevering af de i Frankrig liggende danske skibe til de tyske myndigheder.

Hr. Steensen-Leth tilføjede, at sagen som sådan allerede var blevet forhandlet med det tyske gesandtskab i København. Den danske regering lagde den allerstørste vægt på at beholde disse skibe, da tonnagen jo i øjeblikket blev berøvet landet fra alle sider. Den danske regering kunne ikke anerkende retsgrundlaget for udlevering af skibene til Tyskland.

Jeg sagde til chargé d'affaires, at sagen var mig ubekendt. Jeg ville gerne viderebefordre den til undersøgelse, men kunne ikke love ham noget.

Woermann.

Afskrift

Verbalnote

DET KONGELIGE DANSKE
GESANDTSKAB

Journal nr. 20. U. 29 d. II.
L. nr. 5806.

Til
det tyske udenrigsministerium.

Fra det tyske gesandtskab i København har det danske udenrigsministerium modtaget efterretning om, at de i Marseille liggende danske motorskibe „Australien", „Muinam" og „Almena" er blevet udleveret til de tyske myndigheder af den franske regering, og at også den danske damper „Estrid", der befinder sig i Algier, vil blive udleveret til de tyske myndigheder.

Det danske gesandtskab skal derfor have den ære efter ordre at henlede den tyske regerings opmærksomhed på følgende:

De danske skibe, som i tiden mellem d. 9. april f. å. og den tysk-franske våbenstilstand d. 22. juni s. å. blev opbragt af de franske søstridskræfter, heriblandt også de ovennævnte, er ikke blevet erklæret for priser af fransk priseret og er derfor endnu dansk ejendom. Det kgl. gesandtskab i Vichy krævede allerede forrige sommer disse skibe tilbageleveret af den franske regering, og berettigelsen i denne fordring blev anerkendt fra fransk side, idet det franske udenrigsministerium i en note af 16. december f. å. udtrykkeligt erklærede, at de grunde, den franske regering kunne påberåbe sig, sålænge Frankrig var krigsførende, til at sætte de af de franske søstridskræfter opbragte danske skibe under fransk flag, nu var bortfaldet. Skibene er dog ikke blevet givet tilbage til rederierne, tværtimod er flere skibe, deriblandt også de fire, hvorom sagen her drejer sig, blevet rekvireret. Imod disse rekvireringer, som efter den kgl. regerings opfattelse er folkeretstridige, da jus angariae kun tilkommer krigsførende magter, har det kgl. gesandtskab i Vichy nedlagt indsigelse overfor den franske regering.

Af foranstående fremgår, at den danske regering ikke kan anerkende den franske regerings ret til at disponere over de nævnte skibe. Det er derfor blevet pålagt gesandtskabet i dets regerings navn, så vel som i skibsejernes navn at nedlægge indsigelse imod den i indledningen nævnte transaktion, hvorved der disponeres over dansk ejendom, og henstille, at skibene gives tilbage til de danske rederier. Samtidig forbeholder regeringen sig enhver ret til erstatning for de ved denne transaktion opståede skader.

Berlin, den 24. september 1941.

L. S.

859.

Telegram fra Renthe-Fink ang. skibet „Angamos".

6. maj 1942.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(kodeskriver)

København, den 6. maj 1942 kl. 18,00.
Modtaget: — 6. — — - 19,35.

Nr. 652 af 6.5.42.

I besvarelse af telegrafisk instruks af 28.4.42 nr. 695*).

Selvom den danske regering i sagen Angamos overfor den herværende chilenske gesandt kun har påberåbt sig de gældende danske udførselsforbud, er det naturligvis den chilenske gesandt bekendt, at man fra tysk side ikke ville have tilladt afsejling.

Gentagne forhandlinger i det danske udenrigsministerium har haft til resultat, at den danske regering nu som tidligere fastholder forbudet imod, at Angamos afsejler. Vore ønsker om, at der som forudsætning for forhandlinger om Angamos' afsejling stilles krav om tilbagegivelse af de fem beslaglagte danske skibe, finder fuld forståelse her. Man påtænker følgende krav: Enten må de fire skibe gives tilbage til rederne, og for det femte, der allerede er sænket, må der ydes en passende erstatning; eller den chilenske regering må gå ind på det allerede flere gange fremsatte salgstilbud efter argentinsk mønster. Man regner det her ikke for udelukket, at chilenerne vil gå ind på salgstilbudet efter det argentinske forbillede, hvorved Danmarks grunde til at holde Angamos tilbage vil bortfalde. Hvis den chilenske regering ikke vil gå ind på de danske forslag, vil den danske regering stadig forbyde Angamos at løbe ud. Det herværende handelsministeriums endelige stilling foreligger endnu ikke.

Den danske regering vil næppe skride til en beslaglæggelse af Angamos, da rederne og regeringen ikke ved en sådan repressalie vil sætte retten til at få de fire fragtskibe tilbageleveret og til skadeserstatning for det sænkede femte over styr, tilmed da Angamos' værdi ikke står i noget forhold til værdien af de nævnte fem danske skibe.

Yderligere indberetning følger.

Barandon. **Renthe-Fink.**

---

*) Ha. Pol. 2185/42 hemmeligt I

860.

Telegram fra Renthe-Fink ang. danske skibe i Middelhavet.

17. september 1942.

Telegram

(kodeskriver)

København, den 17. september 1942 kl. 20,40.
Modtaget: — 17. — — - 21,10.

Nr. 1345 af 17.9.42. CITO!

I besvarelse af telegrafisk instruks nr. 1511*) af 10.9.

De danske redere har erklæret sig indforstået med, at deres skibe, som befinder sig i Middelhavet, sættes i fart på Sortehavet til handelsmæssig brug under dansk flag og med dansk besætning. Som tidligere indberettet frygter rederne repressalier mod deres indenfor engelsk-amerikansk magtområde liggende værdier på grund af, at de frivilligt har stillet deres skibe til rådighed. Den danske regering har derfor set sig nødsaget til at love, at den efter krigens afslutning vil give erstatning for eventuelle uheldige følger af denne situation. Redere og regering venter, at der også fra tysk side vil blive givet dem enhver mulig støtte ved varetagelsen af deres interesser. Udenrigsministeren er endvidere gået stærkt ind for den positive løsning, som nu er fundet, og har bidraget meget til at overvinde modstanden.

Renthefink.

*) Ha Pol 5321 hemmeligt

861.

Notits ang. danske skibe i franske havne.

21. september 1942.

40/3 — 2 D.

Notits

Det tyske udenrigsministerium har den 22. juli 1942 i note nr. Ha Pol XI 1819/42 II meddelt gesandtskabet, at det danske motorskib „Slesvig", som ligger i Las Palmas, kan sælges til Schweiz. En lignende note, nr. Ha Pol XI 1973/42, modtog gesandtskabet den 29. juli vedrørende det danske motorskib „Thyra S". Til købet af disse skibe var der ikke knyttet betingelser af nogen art.

Som svar på gesandtskabets note af 12. august, i hvilken gesandtskabet udbad sig tysk samtykke til køb af andre i vestafrikanske havne liggende skibe og en damper i Mozambique, meddelte Geheimrat Bisse den 10. september mundtligt, at Schweiz' køb af de danske dampere „Elsa", „Cyrill" og „Harald", det allerede tidligere frigivne danske motorskib „Thyra S" og „Slesvig" såvel som den tyske damper „Aller" kunne tiltrædes, forsåvidt der fra schweizisk side blev præsteret en økonomisk modydelse i form af en privat finansiering af skibsnybygninger i Sverige. Hr. Heinz Schliewen, der er reder i Hamborg, begiver sig efter ordre fra rigskommissæren for skibsfart og i forståelse med udenrigsministeriet til Bern for at forhandle med de schweiziske myndigheder om denne finansiering. Som følge deraf forelagde hr. Schliewen i Bern det nævnte krav om en modydelse.

Berlin, den 21. september 1942.

862.

Notits af statssekretær E. v. Weizsäcker ang. schweizisk køb af danske skibe.

22. september 1942.

Statssekretæren nr. 560. *Berlin, den 22. september 1942.*

Den schweiziske gesandt overrakte mig i dag vedlagte notits. Det drejer sig om at indlemme dansk tonnage i den schweiziske søtransporttjeneste. Ifølge gesandt Frölichers oplysning er sagen blevet drøftet med hr. Bisse i Auswärtiges Amt, og denne har knyttet kravet om den i notitsen nævnte modydelse, nemlig en schweizisk finansiering af tyske skibsnybygninger i Sverige, hertil.

Hr. Frölicher indvendte herimod, at en sådan belastning af planen med en modydelse til Tyskland ville føre til modkrav fra engelsk side, hvorved det hele ville blive umuliggjort. Hr. Frölicher antydede, at der måske kunne være tale om, at man kunne ordne sagen som en privat finansiering af tyske skibsnybygninger i Sverige gennem schweiziske selskaber. En sammenblanding med det foreliggende problem ville dog så at sige umuliggøre det.

Hermed til

Pol I M

med anmodning om et forslag om, hvordan man fra tysk side agter at forholde sig i denne sag.

sign. **Weizsäcker.**

863.

Note fra det danske gesandtskab i Berlin ang. danske skibe i Middelhavet.

28. november 1942.

Afskrift

DET KONGELIGE DANSKE GESANDTSKAB

Journal nr. 20 U.4.b.11.
L.Nr. 9017.

Berlin, den 28. november 1942.

Højvelbårne
hr. statssekretær, friherre von Weizsäcker,
Auswärtiges Amt,
Berlin.

Hr. baron,

Til sin beklagelse har den danske regering modtaget meddelelse om, at 9 danske skibe i Middelhavet: „Ingeborg S", „Aalborg", „Stella", „Betta", „Gerd", „Birgit", „Gerda Toft", „Johannes Mærsk" og „Nikoline Mærsk", som skulle tilbageleveres Danmark af den franske regering, og om hvis indsættelse i sejlads på Sortehavet der var opnået enighed i en kontrakt mellem skibsfartsaktieselskabet og de danske rederier, hvorpå kun under-

skriften manglede, nu på grund af de forandrede forhold i Middelhavet er blevet beslaglagt af den tyske regering efter ordre af rigskommissær Kaufmann i Marseille.

I denne anledning skal jeg have den ære efter ordre herved at meddele Dem, at den danske regering må forbeholde sig alle rettigheder i anledning af det mod de danske skibe foretagne skridt, hvorved man fra tysk side tilsidesætter den aftalte overenskomst angående skibenes sejlads i Sortehavet. Den danske regering må endvidere på de danske rederes vegne kræve fuld erstatning for benyttelsen af skibene fra beslaglæggelsesdagen den 25. november 1942. Såfremt skibene går tabt ved sænkning, opbringelse af fjenden eller på anden vis, må den tyske regering bære ansvaret for skibenes fulde værdi, i hvilken forbindelse vi kan henvise til, at skibenes værdi blev fastsat til følgende summer ved forhandlingerne mellem skibsfartsaktieselskabet og de danske redere:

	Schw.frcs. efter nuværende guldparitet
S/S „Ingeborg S."	2 000 000.—
S/S „Aalborg"	1 800 000.—
S/S „Stella"	2 880 000.—
S/S „Bette"	2 570 000.—
S/S „Gerd"	4 100 000.—
S/S „Birgit"	2 880 000.—
S/S „Gerda Toft"	3 600 000.—
S/S „Johannes Mærsk"	2 860 000.—
M/S „Nikoline Mærsk"	6 530 000.—

Også med hensyn til eventuelle beskadigelser eller værdiforringelser af skibene må den danske regering anse den tyske regering som ansvarlig.

Ifølge foreliggende oplysninger har repræsentanterne for de danske redere i Marseille efter at have modtaget den tyske meddelelse om, at „Stella", „Betta", „Birgit" og „Ingeborg S." omgående skulle beslaglægges, set sig nødsaget til — for det tilfælde at skibene ikke straks skulle overtages — at underskrive en protokol med de franske myndigheder vedrørende tilbageføring af de nævnte skibe fra fransk til dansk flag. Som følge af protokollens indhold er det danske krav på skadesløsholdelse overfor Frankrig blevet stærkt forringet. Såfremt de franske myndigheder ikke vil gå ind på at betragte protokollen som uholdbar, går den danske regering ud fra, at dette spørgsmål vil blive ordnet ved tysk formidling. I modsat fald må den danske regering i overensstemmelse med det fra tysk side givne tilsagn betragte den tyske regering som ansvarlig for de tab, de danske redere vil lide, ved at det danske krav overfor Frankrig på denne måde er blevet svækket. Det samme gælder også med hensyn til de tab, der vil opstå for danske redere, fordi det ikke har været dem muligt ved en med de franske myndigheder foretagen besigtigelse at fastslå den værdiforringelse, som skibene måtte have lidt på grund af den franske regerings anvendelse af dem.

Jeg benytter anledningen, hr. baron, til påny at forsikre Dem om min mest udmærkede højagtelse.

sign. **V. Steensen-Leth,**
chargé d'affaires.

2.

Tysk krav om bevæbning af danske handelsskibe

(Oversættelser)

864.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om bevæbning af danske handelsskibe.

3. september 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 3. september 1941 kl. 2,15.
Modtaget — 3. — — - 4.30.

Nr. 1120 af 2.9. CITO!

I besvarelse af telegram nr. 1002*) af den 29.

Ordren udført i dag. Påpegede overfor udenrigsministeren nødvendigheden af luftskytsbevæbning — i første række også i speciel dansk interesse — for at bevare skib, ladning og besætning mod ødelæggelse ved fjendtlige luftangreb på konvojer. Mod luftangreb fra lav højde vil det enkelte skibs eget forsvar være den virksomste forholdsregel. Udenrigsministeren sagde, at danskerne i den sidste tid virkelig havde lidt følelige tab i Nordsøen. Åbenbart foresvævede ham her de samlede tab inklusive minesprængninger og fiskerkuttere; thi efter de mig bekendte tabsmeldinger er de danske tab ved flyverangreb på konvojer kun små. Han erkendte, at sikring af danske skibe ville have den største betydning for landets forsyninger, men erklærede, at han først efter indgående undersøgelse, især også med hensyn til de politiske virkninger, kunne tage stilling til vort forlangende. I denne forbindelse erindrede han om, at den danske regering i sin tid havde stillet sig afvisende til en luftskytsbevæbning på Storebæltsfærgerne. Heroverfor anførte jeg, at det dengang drejede sig om tysk luftværnsartilleri, og at hovedfrygten fra dansk side havde været, at gennemførelsen af bevæbningen i sig selv kunne få englænderne til at foretage angreb på færgen. Dette passede ikke i det foreliggende tilfælde, da der allerede forelå klare angrebshandlinger på skibe i konvoj. Eksemplet Tyrkiet interesserede udenrigsministeren levende, fordi det efter hans mening kunne støtte behandlingen af spørgsmålet i overensstemmelse med vor opfattelse overordentlig meget. Han udbad sig en kort redegørelse som grundlag for en forhandling indenfor regeringen.

Selvom udenrigsministeren selv har vist sig forstående, så er der dog efter de tidligere erfaringer mulighed for vanskeligheder på grund af frygt for, at Danmark ved de forlangte forholdsregler skulle blive trukket med ind i krigen mod England. Thi den ledende tanke i den herværende politik er vel at samarbejde med os, men at undlade alt, hvad England kan udlægge som krigsdeltagelse, og som kan føre til modforholdsregler.

Jeg udbeder mig instruks om, hvorvidt den ønskede redegørelse kan udleveres, og meddelelse om, hvorledes den foretagne démarche er blevet modtaget i Stockholm og Helsinki.

Renthe-Fink.

*) Pol. I M. 6167.

865.

Telegram fra Renthe-Fink ang. dansk verbalnote om bevæbning af danske handelsskibe.

27. september 1941.

Hemmeligt!

Telegram
(kodeskriver)

København, den 27. september 1941 kl. 22,30.
Modtaget: — 27 — — - 23,40.

Nr. 1232 af 27.9.

I tilslutning til skriftlig indberetning Po hemmelig 1213*) af 18.9. vedrørende luftskytsbevæbning på danske handelsskibe:

1.) Det danske udenrigsministerium tilstillede mig i dag en verbalnote, i hvilken bevæbning af handelsskibe som nødforholdsregel ikke principielt afslås, men en gennemførelse i praksis anses dog ikke for mulig på grund af mangel på materiel, personale og uddannelse.

Notens tekst lyder:

„Under hensyn til den af det tyske riges befuldmægtigede til udenrigsministeren overrakte redegørelse af 6. ds. vedrørende spørgsmålet om udrustning med luftskyts af de i nordsøkonvojer sejlende danske handelsskibe har udenrigsministeriet den ære at meddele det tyske gesandtskab, at den danske regering har underkastet dette spørgsmål en indgående undersøgelse, såvel fra principielle som fra praktiske synspunkter, og er kommet til følgende resultat:

Efter den udvikling, der har fundet sted af de i sø- og luftkrigen anvendte metoder, vil det næppe stride mod folkerettens regler, hvis handelsskibe til forsvar mod uberettigede angreb fra flyvemaskiner gør brug af våben overfor disse som en nødforholdsregel.

Hvad Danmark angår, står det nødvendige luftskyts til et sådant formål imidlertid ikke til rådighed, ligesom den danske marine for tiden ikke råder over tilstrækkeligt uddannet mandskab til betjening af sådanne våben.

Efter de danske marinemyndigheders opfattelse vil det af tekniske og taktiske grunde ikke være effektivt at bruge våben af anden type end 20 mm maskinkanonen. Da en væsentlig del af marinens lagre af dette våben er afleveret til den tyske værnemagt, står der for tiden — bortset fra det til anvendelse i marinens skibe fastsatte antal — kun 20 stk. i 10 tvillingaffutager til rådighed, og disse 20 kanoner er alle af en i flere henseender meget forældet konstruktion. Ligeledes er den ammunition, som står til rådighed for disse kanoner, af en forældet type og er især ikke selvødelæggende, hvorfor den i det tilfælde, hvor målet ikke bliver truffet, først sprænges ved nedslaget.

Et betydeligt antal danske skibe besejler Nordsøen. I tiden fra 1. august til 9. september i år androg antallet af disse skibe 95. Da en svagere armering end 2 kanoner pr. skib ikke kan komme på tale, vil der altså mindst kræves ca. 200 (tohundrede) kanoner. Det antal, som fra dansk side står til rådighed, er derfor ganske utilstrækkeligt. Det er endvidere umuligt for tiden at supplere beholdningerne ved nyanskaffelser.

Det til betjening af skibenes luftskyts nødvendige mandskab forefindes heller ikke, ikke engang i tilstrækkeligt omfang til marinens egne skibe, da det siden den 9. april 1940 ikke er muligt at afholde skydeøvelser mod luftmål. Hertil kommer endvidere, at marinen for tiden mangler de nødvendige lærerkræfter til en sådan uddannelse, hvis de opgaver,

*) Pol I hemmeligt

der påhviler den med hensyn til minestrygning og vagtskibstjeneste, stadig skal løses på tilfredsstillende måde og i krævet omfang.

Med henblik på ovennævnte omstændigheder ser den danske regering sig derfor ikke i stand til at træffe de omtalte forholdsregler."

2.) Til de enkelte punkter i noten er følgende at bemærke:

A) Politisk kan fastslås, at noten udviser en glædelig forståelse for det tyske ønske og principielt ingen indvendinger fremfører.

B) Opgivelserne om mangel på egnet moderne luftskyts er korrekte. Den danske marine måtte i maj 1940 overlade os det hos geværfabrik Madsen bestilte luftværnsartilleri. Madsen har siden da kun arbejdet for den tyske krigsmarine. Hvad der resterer af moderne våben, er nødvendigt til forsvar af de tjenstgørende minestrygere og vagtskibe, som på vor indtrængende anmodning er indsat til aflastning af den tyske krigsmarine.

C) Tallet på de 95 skibe, der skulle bevæbnes, synes noget højt, men ligger dog også efter vor beregning på mindst 60.

D) Angivelsen af mangel på personel er korrekt, men kunne i tidens løb overvindes ved en forøgelse af de effektive styrker.

E) Praktisk uddannelse inklusive skydeøvelser mod luftmål har indtil nu på grund af mangel på slæbeflyvemaskiner ikke kunnet gennemføres og vil med sikkerhed vare flere måneder.

3.) Da den i noten givne begrundelse for, at den danske regering ikke ser sig i stand til at opfylde kravet for tiden, må anses for rigtig, lader den i slutningen af sidste beretning nævnte udelukkelse fra konvojerne sig ikke anvende som middel til at lægge pres på regeringen, medmindre vi er parate til at hjælpe danskerne først og fremmest med egnet materiel.

Tilføjelse: Marineattacheen beder om at tilstille søkrigsledelsen den telegrafiske indberetning.

Renthe-Fink.

866.

Telegram fra Renthe-Fink ang. dansk modstand mod bevæbning af handelsskibe.

16. august 1942.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 16. august 1942 kl. 16,00.
Modtaget: — 16. — — - 16,45.

Nr. 1146 af 16.8.

Under henvisning til telegram herfra nr. 1083*) af 3. august.

Efter at ialt 6 danske skibe, hvis kaptajner har nægtet at modtage luftskytsbevæbning, alligevel har fået afgangstilladelse af de tyske havnemyndigheder og ubeskadigede er ankommet til deres danske bestemmelseshavne — hvorved vor hidtidige påstand om, at luftskytsbevæbning kun forlanges på danske skibe, når en sådan er militært særlig påkrævet, men så også ubetinget må gennemføres, af os selv er blevet desavoueret — har

*) ved Pol I M

nu endvidere efter meddelelse fra marineattacheen også den danske damper „Swanhild" modsat sig luftskytsbevæbning, men er denne gang blevet hindret i at løbe ud fra Rotterdam af de tyske havnemyndigheder. Danskerne foreslår at lade damperen ligge så længe i Rotterdam, indtil omstændighederne tillader den — ligesom i de 6 andre tilfælde — at stikke til søs uden luftskytsudrustning.

Danskernes holdning viser, at de på ingen måde har opgivet deres afvisende indstilling, og at vi kun kan gennemføre luftskytsbevæbningen ved tvangsforanstaltninger, hvis mulige virkninger på det politiske og erhvervsmæssige område ikke kan lades ude af betragtning. Danskerne vil hårdnakket stå fast på deres standpunkt, fordi de frygter, at de, hvis de affinder sig med tysk bevæbning af deres skibe, ikke mere af England og USA vil blive betragtet som ikke-krigsførende stat, tilmed da svenske skibe nu som før sejler ubevæbnede i tyske konvojer. Fra et dansk synspunkt står den eventuelle fordel, som opnås ved luftskytsbevæbning, ikke i noget forhold til den skade, der kan påføres landet først og fremmest ved luftangreb mod dets industrier og havneanlæg, angreb, som Danmark faktisk indtil nu i det store og hele er blevet skånet for, selvom hele landet — især landbruget og skibsfarten — i dag udelukkende arbejder for tyske krigsvigtige formål. Såfremt danskerne fastholder deres vægring ved at tage luftskytsbevæbning ombord og vi ikke tillader yderligere kuludførsel fra Rotterdam, så vil en sådan forholdsregel også virke mod os selv, da leverancerne af landbrugsvarer og industriprodukter til Tyskland derved kommer i fare og roen og sikkerheden i landet bliver truet på det alvorligste, fordi samfærdsel, gas- og elektricitetsforsyning lammes.

Er vor militære interesse i luftskytsbevæbning af danske skibe så krigsvigtig, at alle andre synspunkter må træde tilbage, så bør vor fordring naturligvis gennemføres. Men hvis det ikke er tilfældet, så bør vi foreløbig ikke yderligere forlange kravet gennemført.

Renthe-Fink.

867.

Telegram fra Renthe-Fink ang. samtale med udenrigsminister Scavenius om bevæbning af danske handelsskibe.

22. september 1942.

Hemmelig rigssag

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram

(kodeskriver)

København, den 22. september 1942 kl. 22,15.
Modtaget: — 22. — — - 22,40.

Nr. 1383 af 22.9. CITO!

Som svar på telegrafisk indberetning nr. 1576*) af 20.9.42.

Udenrigsministeren, der i dag opsøgte mig i anden anledning, sagde, at han havde modtaget Mohrs indberetning om, at gesandt Ritter, der kom fra hovedkvarteret, havde talt meget alvorligt og indtrængende med ham og havde gjort ham det klart, at sagen fra tysk side blev tillagt så principiel betydning, at man i tilfælde af vægring fra rederne og sø-

*) Pol I M 2345 hemmelig rigssag

folkene måtte regne med meget alvorlige tyske forholdsregler. Scavenius lod skinne igennem, at det forsåvidt ikke var ham imod, at Mohr var blevet draget ind i sagen, så man nu hos de danske myndigheder måtte kunne indse, at han ikke med urette havde understreget alvoren i det tyske krav og havde rådet til ikke at modsætte sig det. Han ville også gøre et nyt fremstød for at skabe en løsning i overensstemmelse med vor opfattelse, men måtte dog sige, at noget sådant på grund af de velkendte hindringer ville være overordentlig vanskeligt. Han tilføjede, at tidspunktet til atter at tage sagen op ikke var gunstigt, fordi han netop nu med den største vanskelighed havde opnået hos de danske redere, at de frivilligt gav deres samtykke til at overføre deres skibe med egen besætning og under dansk flag til Sortehavet fra Middelhavet. Forhandlingerne om, under hvilke betingelser dette skulle foregå, var endnu ikke afsluttet. Han ville under disse forhandlinger i vidt omfang være henvist til redernes gode vilje. Jeg svarede, at jeg ganske vist forstod hans vanskeligheder, men endnu en gang måtte henvise til den alvorlige situation og eftertrykkeligt understrege nødvendigheden af at få de danske redere og søfolk til — uagtet disse vanskeligheder — i den foreliggende situation at føje sig i spørgsmålet om bevæbning af de danske handelsskibe.

Renthe-Fink.

868.

Instruks fra gesandt Schnurre ang. bevæbning af danske handelsskibe.

1. oktober 1942.

Hemmelig rigssag

1. oktober [194]2.

.....

København.

Pol I M 2345/ekspedition II hemmelig rigssag

I tilslutning til telegrafisk indberetning af 20. september nr. 1576.

Udbeder mig telegrafisk indberetning om, hvorledes spørgsmålet vedrørende luftskytsbevæbning af danske skibe, som gesandt Mohr ville forhandle om i weekenden i København, nu ligger. En fornyet henvendelse til udenrigsminister Scavenius anmoder jeg dog om at undlade for nærværende.

Schnurre.

Efter forhandling med
gesandt von Renthe-Fink.

3.

Tysk beslaglæggelse af danske skibe

(Oversættelser)

869.

Telegram fra dr. Best ang. rigskommissær Terbovens krav om danske skibe.

28. november 1943.

Skal altid opbevares under lukke.

Telegram
(hemmelig kode)

København, den 28. november 1943 kl. 14,56.
Modtaget: — 28. — — - 21,15.

Nr. 1478 af 27.11.

Jeg anmoder om, at følgende indberetning forelægges rigsudenrigsministeren:

Rigskommissær Terboven har uden at meddele mig det fra den 16. oktober til den 19. oktober 1943 inkognito opholdt sig i København og efter sin hjemkomst til Oslo telefonisk givet rigskommissæren for skibsfart, Gauleiter Kaufmann, meddelelse om, at den danske handelsskibstonnage ikke anvendes i tilstrækkelig grad, hvorefter den herværende skibssagkyndige Duckwitz den 21. oktober 1943 blev kaldt til Hamborg. Her meddelte Gauleiter Kaufmann ham, at rigskommissær Terboven fra Oslo telefonisk havde meddelt ham følgende: På basis af, hvad han havde konstateret i København, måtte han kræve, at den danske handelskibstonnage i højere grad end hidtil blev anvendt for tyske formål. Den danske dampskibstonnage blev ikke udnyttet tilstrækkeligt, heller ikke småskibstonnagen, hvoraf der navnlig måtte afgives slæbebåde og isbrydere. Den oplagte motorskibstonnage måtte, hvis den på grund af mangel på brændselsolie ikke uden videre kunne anvendes, gøres anvendelig ved ombygning til dampskibe.

Efter ønske fra rigskommissæren for skibsfart fandt der den 4. november 1943 i København en drøftelse sted mellem den herværende skibsfartssagkyndige Duckwitz og senator Otte og regeringsråd Gustav fra Oslo, hvorved følgende blev konstateret:

1.) Med undtagelse af de to passagerdampere „A. P. Bernstorff" (som rigskommissær Terboven har købt) og „Aarhus" findes der ikke i Danmark oplagt dampskibstonnage, alle dampskibe sejler enten med forsyninger til Danmark, hvilket direkte eller indirekte tjener tyske interesser, eller står til rådighed for tonnagekontoret i Hamborg.

2.) De oplagte motorskibe kan på grund af mangel på brændselsolie ikke sættes i fart; om det er hensigtsmæssigt og muligt at ombygge dem til dampskibe, afhænger på den ene side af tekniske spørgsmål og på den anden side af materialespørgsmålet og kapaciteten på værfterne (som i Danmark for tiden er fuldt belagt).

3.) Isbrydere og slæbebåde kan ikke afgives fra Danmark, da der i de sidste isvintre på grund af mangel på isbrydere måtte indsættes færger og fragtskibe (som fik betydelige skader) for at holde de vigtige sejlruter til Norge isfrie, og da man på grund af mangel på slæbebåde gang på gang må ty til slæbebåde fra riget.

Den 21. og 22. november fandt der i København drøftelser sted mellem den herværende skibsfartssagkyndige, lederen af tonnagekontoret under rigskommissæren for skibsfart, direktør Bertram, og den personlige referent hos rigskommissæren for skibsfart, Horn. Det blev herved konstateret, at de i Danmark oplagte motorskibe ikke kan sættes i fart af rigskommissæren for skibsfart på grund af mangel på brændselsolie. Det eneste, som man kan få ud af den oplagte motorskibstonnage, er, at der til krigsmarinen kan afleveres nogle passagermotorskibe, hvoraf maksimalt fem, alt efter deres type, kan anvendes til orlovstrafik eller som målskibe for u-både. Direktør Bertram vil klare dette spørgsmål med krigsmarinen og aflægge beretning om resultatet til rigskommissæren for skibsfart.

Da hele aktionen er blevet iværksat af rigskommissær Terboven, spurgte man direktør Bertram, om Norges tonnageforsyning var truet, og hvorvidt der som følge deraf for

rigskommissær Terboven var anledning til denne fremgangsmåde. Direktør Bertram svarede, at hidtil var samtlige tonnageønsker til Norge blevet opfyldt, og at de også i fremtiden ville kunne opfyldes, såfremt der ikke indtraf usædvanlige skibstab.

Jeg konstaterer altså, at rigskommissær Terboven uden nogen som helst anledning og uden nogen som helst berettigelse har blandet sig i ledelsen af de danske tonnageforhold, og at den af ham udøvede kritik har vist sig at være fuldstændig forkert. Da jeg må antage, at rigskommissær Terboven foruden overfor rigskommissæren for skibsfart også overfor andre instanser — måske endog overfor Føreren — har givet udtryk for denne kritik, indberetter jeg om denne begivenhed med anmodning om, at der i hvert tilfælde bliver sørget for den fornødne berigtigelse.

Da rigskommissær Terboven iøvrigt fra den 24. til den 25. november igen har opholdt sig inkognito i København uden at give mig meddelelse herom, har jeg nu skriftligt bedt ham om fremtidig — af hensyn til hans personlige sikkerhed — i rette tid at meddele mig ethvert påtænkt besøg i Danmark.

Best.

870.

Telegram fra dr. Best ang. beslaglæggelse af danske skibe.

25. november 1944.

Afskrift Ha Pol XIIa 2650

Telegram fra København til Auswärtiges Amt af 25.11.44

På grund af den redegørelse, som blev fremsat på et møde i går af admiralen over Skagerak distrikt og af chefen for Gr. A VI QEM, admiral Ängelhardt, har jeg i går beslaglagt følgende danske skibe til fordel for krigsmarinen:

M/S „Aalborghus", Det Forenede Dampskibsselskab — M/S „Hans Broge", Det Forenede Dampskibsselskab — M/S „Kronprins Olav", Det Forenede Dampskibsselskab — S/S „M. G. Melchior", Det Forenede Dampskibsselskab — M/S „Frem", A/S Dampskibsselskabet „Bornholm" af 1866 — Passagerdamper „Skipper Clement", ejer O. G. Petersen, Aalborg, samt den for den chilenske regerings regning på Aalborg skibsværft byggede damper „Angamos". — Overtagelsen af skibene ved marinetropper blev fuldført i går aftes kl. 22.

Dr. Best.